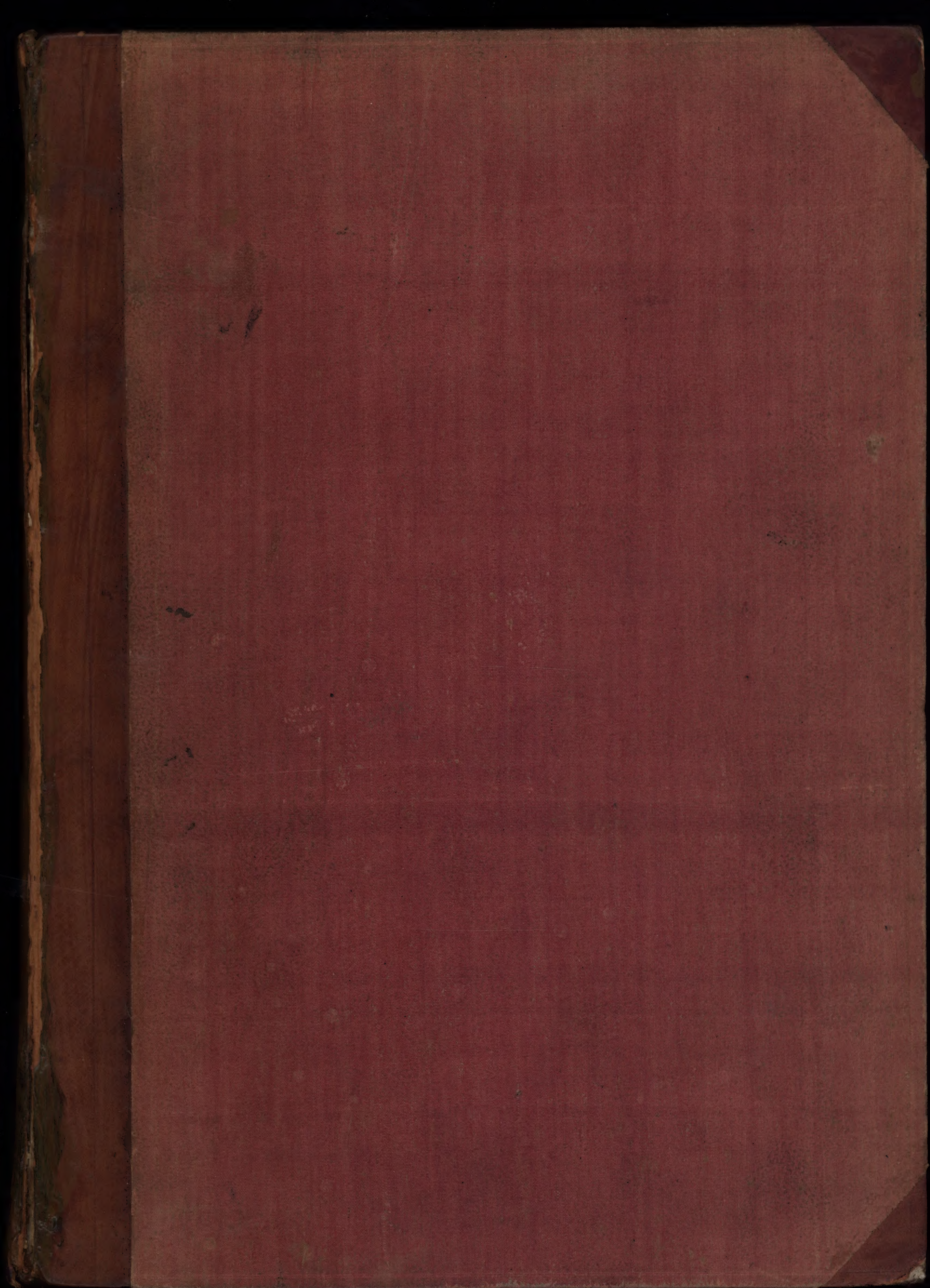
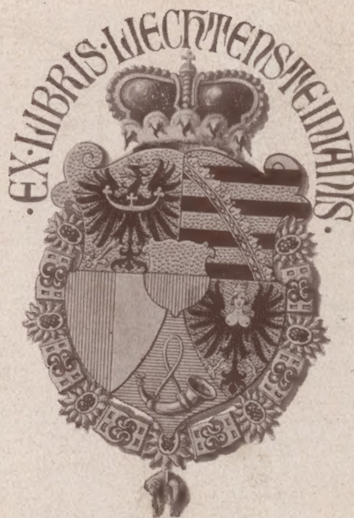

Fregoso
Americana

De figli et heredi di Dom. Mario Maffei

Baptistæ Fulgosi de dictis factis/
q; memorabilibus col
lectanea: a Camil
lo Gilino lati
na fa
cta.

CAMILLVS Gilinus Iafredo Carolo regio præſidi omnis iuris
omnium bonarum artium peritiſſimo ſalutem. Duo fortaſ
ſe miraberis: atq; haud ſcio an non iniuria: unum q̄d nundum
pueritiæ egreſſus metas auſus ſim graue opus aggredi: ut latina facerem
de dictis factiſq; memorabilibus collectanea: quæ uir illuſtri quidem gene
re ortus: ſed longe maiore proter ingenii atq; uirtutis magnitudinem lau/
de dignus Baptiſta Fulgoſus: uernacula lingua ad Petri filii formandos mo
res ſcripſit. opus profecto quod non maiorem ſolum ætatem quam mea
eſt: ſed conſumatiſſimi quoq; in litteris uiri eruditionem requirebat: alterū
quod qualecunq; opus eſt: quod transferendo uires meæ preſtare potue
runt: dicare tibi auſus ſim: qui in Mediolanenſi ducatu maximi regis in ea
re perſonam geris: quæ regendis populis primaria eſt: & ſine qua fruſtra
tantum armis partum eſſet imperium. Ego autem nequaq̄ negauerim q̄d
alii de operis tranſlatione iudicare poſſunt: mihi quoq; ipſi uiſum eſſe: neq;
enim tam excors eram: quin intelligerem maiorum eſſe uirium hoc opus:
Nam ſi continuata unius gentis hiſtoria mortalium omnium iudicio ma/
gni eſt facienda: q̄d ſeruata per ipſam memoria eorum quæ uel recte uel
perperam geſta fuerunt: quaſi lumen quoddam legentibus proponit eo/
rum quæ aut uitare homines aut ſequi debeant: procul dubio maius hoc
cenſendum eſt: in quo ad euitandi uel ſequendi exemplum ea proponun/
tur: quæ ab orbe condito uſq; in hæc tempora dicta atq; facta ſunt: illis dū
taxat exceptis quæ Valerius Maximus annotauit. res enim ingens eſt: &
ceu uaſti maris inſtar. in quo non deficere ſolum pueri uires poſſint: ſed
ueteranus quoq; in re litteraria profeſſor contremiſcat. Hæc me mouebāt:
ſed impulit parens meus Ioannes Iacobus ut onus ſuſciperem: qui Baptiſtā
uiuentem ſingulari obſeruantia proſecutus oblato ut inſpiceret a propinquis
eius uolumine cum intellexiſſet ei magno opere curæ fuiſſe: ut latinum hoc
opus fieret: arbitratus eſt: neq; ſe erga magnum amicum officio ſatiſfactu
rum: & irrequietos Baptiſtæ manes futuros niſi ipſe quo quo modo poſſet:
poſteaq̄ melior alius rem non aggrediebatur: ut latinum fieret pro uirili
ſua eniteretur. Coegit igitur ut inter themata quæ ad alendam dicendi fa/
cultatem pueris proponuntur: ego quotidie huius operis particulam in lati/
num uerterem: in qua re cum mihi illud propoſitum non eſſet: ut hac tranſ
latione peritorum uirorum iudicio ſatiſfacerem: ſed ut patris uolūtati mos
a me gereretur: diffidere uideor non debere: qui officii mei ratio non ſolū
apud te uirum cum aliis uirtutibus tum in primis humanitate inſignem: ue
rum etiam apud alios excuſata habeatur. Sequitur nunc dicationis auda/
cia: quæ culpa non careret: ſi ſponte mea: ut id agerem: mihi ſumpſiſſem.
quo modo enim defendi poſſet ut quod ego ſatis perite fieri a me non poſ
ſe ſciebam: illud ei dicare auderem: quem rex inter chriſtianos homines po

tentissimus primarium honorem ad regendum mediolanensem ducatum proter doctrinæ atq; sapientiæ magnitudinē gerere uoluit? Sed huius quoq; rei eadem excusatio est: quæ latinum faciendi opus fuit. Nam cum parens meus alia re non facile suum in te studium atq; obseruantiam testari posset: uoluit ut hoc dicato tibi opere non solum eius in te animus declararetur: uerū illud quoq; pateret: qualis ipse in te est: talē me quoq; qui eius imago sum: & esse nunc: & semper fore. Itaq; quoniam in utraq; re temeritatis notam a me uideor depulisse: superest ut studiorum meorum primicias quas tibi dicaui tu prorsus aspernandas non ducas. Nam quanq̄ doctrinæ tuæ magnitudo maiora forsan cupere uideatur: tamen haud in parua parte laudis ducendum est: his etiam contentum esse uelle: quæ offerūtur: cum dantis fortuna ampliora non ferat.

Tu quoq; Petre Fulgose: cui Baptista parēs uir inter raros uirtute insignes annumerandus: ad minuendos in morum tuorum formatione labores hoc opus edidit: non modo non moleste feres si designati tibi operis dicatio ad regium præsidem Iafredum Carolum transfertur: sed in eo beneficium quoque esse agnosces. Quis enim non uideat? non solum hanc rem in te magni esse uiri amorem aucturam: uerum inde hoc quoq; secuturum: quod amplissimi uiri dignitas & honor efficiet: ut patris tui nominis atq; uirtutis fama patriæ regionis limitibus non contenta: ad exteras quoq; nationes ac gentes perferatur.

BAPTISTAE Campofulgosi factorum dictorumq; memorabilium ad Petrum filium liber.

Litterarum studia non prosperis solum rebus ornamento esse: sed aduersis quoq; perfugium praebere: si nunq̃ Dionysii iunioris responsum dicentis se ex litteris patientiam consecutum ad ferendam amissi regni calamitatem: si permultorum aliorum qui monumentis sui testatum hoc idem reliquerunt: scripta non ostenderent: ego unus ita esse docere mortales experimento meo possem. Genuensium enim principatu meorum scelere deiectus: omnibus ad leuandam animi aegritudinem temptatis: nihil quod non modo salutem: sed ne solamen quidem sponderet: nisi in lectione inueni. Duo enim potissimum ex ea consecutus sum: unum qđ legendis aliorum casibus unum me non esse perspexi: in quem fortuna sceuire uoluerit: alterum qđ dum legerem: dum aliorum gesta recenserem: tanq̃ e militari uia in secessum diuertenti aliquantisper malorum obliuio animum subibat. Dum igitur in huuc litterarium ceu portum me recepi: ut per hanc rationem aduersae tempestatis mala minuerem is mihi mos semper fuit: ut ex quotidiana lectione mea: ea annotarem: q/bus uel ad imitandum uel ad euitandum in uita fructus spes aliqua proponi uideretur: quae cum in unum contulissem: additis aliorum temporũ collectaneis: legendo enim animi gratia eundem morem seruaueram: & mihi latinae scribendi stilus ac ratio aulae & nõ studiis assueto: deesset: per Raimundum Soncinatem praeceptorem meum latina facere decreueram. Sed Fortunae uis hominem alioquin idoneum qui fabrili dolabra excoriatũ modo lignum optime effigiaret alio abstulit: ademitq; quod ad illustrandos in communem usum labores meos magno opere per eum exquirebam. Hac igitur spe deiectus: cum putarem aliquando has annotationes meas quo quo modo scriptae essent usui tibi esse posse: uulgari stilo: quia alius nõ suppetebat: in ordinem redegi. In iis autem rationem illam secutus sum: ut Valerium Maximum mihi quo ad rerũ titulos capitaq; ac numerum librorum proponerem: sed in exemplis rebusq; ea tantum sumerem quae uel ipsum praeteriissent: uel post eum gesta nullo modo in eius noticia esse potuissent. Nam quae ab eo scripta fuerunt: attingere: aut impudentis fuisset: quia ex alieno labore laudem mihi quesiuisse uisus essem: aut amentis: dum luculentissimo stilo a Valerio notata: ipse uel magis ornate latinae orationis prorsus expers considerem: uel adempto Valerii nitore pro praetexta lutulento sago amicerem. Haec autem quanq̃ animi mei gratia: & non ut in lucem prodirent a me scripta fuerunt: coegit tamen paterna pietas: ut tibi traderem: fretus quod mihi dum eis operam darem: ereptae fortunae leuiorem calamitatem fecit: tibi quoq; si ea legeris: non fructum modo in eo

allatura: quod ad euitanda quæ obsunt cautiorem alienis exemplis: & ad imitanda quæ bona sint studiosiorem te reddent. uerum etiam quod cum in eis maiorum tuorum præclare res gestas uidebis: quæ permultæ sunt: acres tibi adigentur aculei: ne ab iis qui ortus tui causam dederunt: q per uirtutem grande sibi nomen in omne æuum pepererunt: degenerasse uideri uelis. Nam hic paratum inuenies fructum qui ex historia queritur: neq; id solum assequere: ut periculis procul ea intelligas quæ pleriq; per orbem errantes magno labore: nec sine discrimine uix obtinuerunt: uerum etiam habebis illud quod recentior historia quãto presentibus moribus magis congruit: tanto etiam facilius legentium animos: tanq̃ ea quæ pene ipsi aut patres eorum uiderint: referri intelligant: subire solet. Ad quod etiam illud accedit quod cum philosophiæ præcepta ad reformãdos in melius hominum mores tendant: longe magis illud rerum gestarum exempla q̃ rationes solæ & argumenta efficiunt: mouentq; æmulationem quandam nõ indecoram: ut enitamur: ne iis a quibus orti sumus uirtute inferiores habeamur. neq; enim alia res magis me eo tempore mouit: cum obsessam Sixti pontificis & Ferdinandi aragonii regis auspicio genuensem arcem parua manu irrupi: quam adire mediolauensis princeps ingentibus copiis nequiuerat: nisi memoria rerum a parente meo auo tuo gestarum: cum turpe mihi ducerem eo ortum uiro: cuius uirtuti inuium nihil fuisset: eam refugere prouinciam quam ille si optio daretur auidissime suscepturus fuisset. Impulere igitur me patris egregia facinora ad eam rem obeũdam: in qua pleriq; militum meorum uirtuti suæ diffisi dum morti potius q̃ prœlio se obici putabant: me ducem suum deseruerunt. Quam ob rem Petre & si malim te armis q̃ litteris: ut maiores nostri fecere: operam dare: tamen quia semper armis uti non licet: cum uacuus eris: hæc quæ tradimus: legere te uelim: quia quod mihi ad discutiendum in periculis terrorem adiumento fuit: tibi quoq; ad sequendam uirtutem ex maiorum nostrorum recordatione: quæ his continetur scriptis proueniet: ne auitum nomen. qd tibi inditum est: si sine illa uirtute: quæ in auo fuit retuleris: oneri tibi esse uideatur: quãq̃ hac in re duo tibi non excidere uelim. unum ne memoria tenendo eius te nepotem fuisse cui rebus agendis nulli aut saltem perpauci pares fuere: maiora audeas q̃ ferre uires tuæ ualeant: sed eius memoriam ob id potissimum serues: ut tanti uiri appellatio: ne ad scelus ullum declines ueluti repagulum tibi obstet: alterum est ut quanq̃ litteræ sicuti diximus ꝓsperas res ornent: & ut facilius aduersa perferantur prestent: memineris maiores nostros decora sua armis & non litteris peperisse. quod eo tendit ut tu quoq; & si etiam litterarum te studiosum esse cupio: tamen in primis quantum fortuna patietur: militiam atq; arma sequaris. Siquidem illud non obscurum est: ubi litteræ atq; arma disiuncta sunt: tantum militarem

uirum ab litterato differre: quantum olimpicis ludis uictorem a præcone mortales distare putauerunt. Ceterum quia ingenui animi est fateri per quem didiceris: ne nos arbitreris minore q debebamus studio usos: ut ne quid quod satis certum non esset collegerimus: neq; ab ullo in hunc librum nisi probatæ fidei auctore aliquid conferremus: hic auctorum nomina subicienda duximus: quæ olim in epistola ad Antonietum Campofulgosum equitem insignem & gentilem propinquumq; nostrum posuimus: dum ut librum inspicere posset magno opere a me flagitaret.

COLLECTA igitur hæc a nobis fuerunt ex auctoribus.

C. plinio
Plinio nepote
T. liuio
Plutarcho
Apiano alexandrino
Strabone
Procopio græco
Eusebio cesariensi
Diuo hieronymo
Diodoro siculo
Erodoto
Petrarcha in libro de memorabilibus & epistolis
Boccacio de claris feminis
Eutropio
Paulo diacono
Dione græco
Spartiano
Lampridio
Iulio capitolino
Flauio uopisco
Suetonio tranquillo
Flauio iosepho hebreo
Menethone ægyptio
Beroso caldeo
Methasthene persa
Philostrato græco
Apuleio philosopho
Aithone armeno
Anneo seneca
Moise propheta
Nathan propheta
Amiano marcellino
Paulo orosio
Ambrosio
Augustino
Gregorio
Beda
Erodiano græco
Philone hebreo
Philone biblio
Aristotele
Rufino aquileiensi
Apione polistore græco
Dorotheo græco
Calisthene
Zenophonte
Alexandro in iudaica historia
Paulino nolano episcopo
Hechateo abderita
Dionysio alicarnaseo
Symocato
Eustathio
Aristobolo historico
Ioanne cassiano
Possidonio calamensi episcopo
Athanasio
C. Sidonio apollinari

Vegetio rhenato
Alexandro aphrodiſeo
Sexto frontino de ſtrathagematis
Emilio probo
Daniele propheta
Olimpiodoro philoſopho
Cornelio tacito
Vetruuio
M. Cicerone
A. Gelio
Macrobio
Q. Curtio
Nicolao damaſceno
Egiſippo
Laertio
Iuſtino
Ioanne chriſoſthomo
Luca euangeliſta
Sceuero Sulpitio
Proſpero de temporibus
Iſidoro ſolino
Priſco magr̃o epl'arũ Theodoſii.ii
Enguerrano gallo
Gulielmo gallo tirio epiſcopo
Froiſardo gallo
Gauino gallo
Dego ualera hiſpano
Roderico toletano
Roderico palentino epiſcopo
Gaffurro genuenſi
Bracello
Pontano
Campano
Bernardo iuſtiniano
Sabellico
Pogio de uarietate fortunæ
Symoneta
Galuaneo flamma
Morigia
Notario Comenſi
Aldroandino Datha
Muſato
Antonino florentino archiep̃o
Vincentio bellouacenſi
Philelpho
Platina
Pio ſecundo
Alberto magno
Sagadino
Bartholomeo Facio
Antonio panormita
Andrea dandulo
Leonardo aretino
Ioanne uilano
Annalibus gallorum
Annalibus normanorum
Annalibus ungarorum
Annalibus gennenſium
Ricoldo
Annalibus anglorum
Annalibus flandrenſium
Blundo
Epiſcopo himolenſi
Petro uinea
Pomponio leto
Vincentino
Petro abano
Geruaſio tibelenſi
Landino
Mattheo palmerio
Georgio merula
Thoma aquinate
Ottone morena laudenſi
Arnulpho hiſtorico

Arnaldo uilla noua philoſopho
Petro ancharano
Michaele pſello
Gotifredo anglo hiſtorico
Sigiberto hiſtorico
Marco cotoniolenſi

Iuuentio celio
Gulielmo durando
Allarico gotho
Dionyſio ariopagitha
Ioanne tritene parhiſino abate
Hierocle philoſopho græco

BAPTISTAE Campofulgosi collectaneorum libri nouem quorũ primus continet.

Secundus liber continet.

Tertius liber continet

Quartus liber continet

Quintus liber continet

Sextus Liber continet.

Septimus Liber continet.

Octauus Liber continet.

Nonus liber continet

LIBER PRIMVS.

De religionis cultu.

MAiores noſtri relicta gentilitate iudeorumq; ſuperſtitionibus ueram ideſt chriſtianam religionem ſequuti:tanti ſemper eam fecere:qd diligenter conſideranti nihil in uita quod quidem momentum habeat accidere uidebitur cuius primordia aut moribus aut legibus religionem præ ſe non ferant. Orti ſacerdotum manu in ſacro fonte:quod chriſtianæ religionis fundamentum eſt:luſtramur. Adultiores ad baptiſmi confirmationem pontificibus preſentamur. Matrimonia ſine ſolemni ſacerdotum precatione infauſta putantur. Enixis mulieribus turpe eſt nouæ ſoboli operam dare: niſi ſacerdotalem ante benedictionē acceperint. Prima ſemina multis in locis per ſacerdotem luſtrantur. Bella quoq; geſturi ſignis militaribus ſacerdotali precatione bonam fortunam inſerere conātur. Quotannis ſacerdoti crimina noſtra chriſtiana confeſſione detegimus ac deteſtamur. Morituri ſacro oleo perungimur:& qui nuper orti in baptiſmate tēplis preſentamur eis mortui reſtituimur:ut religio quæ hominis ortum incoauit: finem etiam concludat. huc accedit qd multi reges imperatoreſq; ipſi regno atq; imperatorio honore digni non creduntur quos religioſe ſacerdotes nō unxerint. quin poſteaq̄ aſſumpto diademate in regno aut imperio confirmati fuere: ſi eccleſiam hereſi aut alio modo læſerint:a pontificibus regnandi imperandiq; iure priuantur: pluriſq; apud chriſtianos populos religio pontificiaq; uolūtas q̄ arma ipſa atq; regum maieſtas habita eſt. Quæ res perſuadere nobis debet:maiores noſtros:ut alia multa:ita hoc quoq; magno conſilio atq; ſapientia ſanxiſſe:& proterea religioſe diuinum cultum ab hominibus obſeruari debere. Si quidem priſci illi romani gentiles quoque alii ac iudei: gens cordis duricia atque obſtinatione damnata:quanq̄ a uera uia omnes aberrarent diligenter tamen religionis ſuæ cultum ſeruauere.

De Romano ſenatu.

ROmanus ſenatus adeo ſemper magni religionem fecit ut quemadmodum uir doctiſſimus Varro ad Gn. pompeium ſcribit in libro ubi ratio locuſque habendi ſenatus oſtenditur quotienſcunque ſenatum magiſtratus coegiſſet:id ipſum quod primo proponebatur ad religionem pertineret:nullaque quanq̄ grauior cauſa uel quæ celeritatem requireret hunc morem anteuertebat:ut publicorum conſiliorū quēadmodum etiam aliarum rerum diuino cultui primæ partes darentur.

Sacrificabatur prius in eo templo in quo senatus cogebatur.

De Claudio nerone Ro. Principe.

ITa uero penes mortales religio & laudem & gratiam meretur ut omnes qui prudentium nomen obtinuere: aut religionem co/luerint: aut ad conciliandos sibi populos colere se simularint. Id in Claudio principe perspectum est. Nam quanq̄ notis quibusdam tāto prin/cipi indecoris aspersus esset: tamen ut religionem præ se ferret eleusinæ cere ris sacra athenis in urbem romam transferre conatus est: & in Sicilia uetu/state collapsum ericinæ ueneris templum ut instauraretur operam dedit.

De Vespasiano ro. principe.

CLaudius ut dictum est: confici religiosum opus iussit ceterū. Ve/spasianus manu sua confecit. Ex oriente enim reuersus cum ciuili bus bellis deformatam urbem offendisset: a sacris ædificiis capi/toliniq; ipsius Iouis templo eius instaurationem orsus. ante alios ipse operi se accinxit: sublatis inde collo suo primis ruderibus: iactisq; manu sua fun/damentis: minime arbitratus cæsareæ maiestati se labem illaturum: si ope ram sacræ rei manu sua nauasset.

Iuppiter capitolinus a Vespasiano instauratus

Sic fecit Iulius pont. max. in fundamentis basilicæ vaticanæ ut videntur in quibus numismata quædam aurea condidit.

De Tito Vespasiano ro. principe.

HAud immerito religionis cultorem parentem filius sequetur Ti/tus: qui templorū aliorumq; publicorum ædificiorum quæ incen/dio & ciuili furore corrūpta erant instaurationi uillarum suarum ornamenta designauit: atq; huic operi ex equestri ordine insignes uiros præ fecit. Idem quoq; cum peste ciuitas grauiter laboraret: ne minus ciuium sa lutem q̄ urbis ornatum curare uideretur: quanq̄ nullum humanæ opis reme dium pretermissum esset: plus in celesti numine repositum putans: omnibus romanis sacris operatus placare diuinam iram studiose curauit.

De Aurelio Alexandro Sceuero ro. principe.

SIlentio pretereundum non est Alexandri Sceueri religiosum uer/bum: qui quamuis ita religioni addictus non esset: ut superstitio/ne captus uideretur: & enim persæpe poetæ persii carmē usurpa bat. dicite pontifices in templo quid facit aurum: tamen cum eius tempori/bus christiana fides iam inualuisset: & christiani publicum quendam locum orandi gratia occupassent: contra autem cauponæ quidam gentiles ante su um esse contenderent: Alexander: audita controuersia: & si ipse minime christianus erat: respondit: quoquo modo esset: satius esse eo in loco deū coli q̄ cauponas exerceri: uerbum certe tanto principe dignum.

De eodem.

APud hunc tanti religionis auctoritas ac reuerentia ualuit ut iudica tas a se causas: a pontificibus atq; auguribus retractari atq; aliter q̄ ipse iudicasset terminari pateretur: minime dedecori sibi arbitra tus: in iis quæ ad religionem pertinerent: imperatoriam maiestatem sacer/dotum auctoritati cedere.

Auctoritas pontificū supra imperatorem.

De Decio Celio balbino: & M. Clodio pupieno imper.

BAlbinus pupienusq; aduersus Maximinorum sæuitiam augusto rum nomine a Senatu ornati: præter alia quæ ad suam patriæq; defensionem parauerant: cum sine celesti numine quæ de uicto/ ria proponebantur uana putarent: echathombem si uictoria potirentur uo uerunt. Id autem sacrum centum aris conficiebatur: centumq; in eis insi/ gnia animalia ueluti Leones tauri atq; aquilæ sacrificabantur: neq; uero au dita Maximinorum morte in peragendo sacro minor fuit fides: q̃ dum ui ctoria expetebatur ad uouendum promptitudo.

De Aureliano imper.

NE Aureliano quidem ro. principi egregia militaris uirtus aduersus Marcomãnos cum Mediolanum usq; ac Placentiam uenissent: sufficere sine celesti ope uisa est. Quippe is ad senatum scripsit: ut inspectis sibillinis: libris: quæ necessaria essent sacra ad impetrãdam deo/ rum opem conficerent quæ cum senatus egisset: ac diuino nutu magis q̃ humanis uiribus atq; consiliis barbari ultra progredi grauibus ostentis terri ti non auderent: Aureliano ad uictoriam uia patuit. Is autem ne parum grate celo demissam agnoscere opem uideretur: præter munera huius ui/ ctoriæ gratia per urbem romam multis templis data: soli capitolino Ioui quindecim milia auri pondo & magnam gemmarum uim pluribus colla/ tionibus dedit.

De eodem.

VT in publica necessitate Aurelianus ad diuinam implorandã opẽ minime segnis fuit: ita sacrarum quoq; rerum conseruandarum studiosissimus est habitus. Nam quanq̃ post captam Zenobiam in Europa bello distineretur: tamen ut in oriente palmiram locaq; alia quæ Zenobiæ parebant rebellasse audiuit: eo conuersus palmiram cepit: accolas q; occidit: atq; urbe incensa in qua solis templum erat apprime ornatum: re ligione motus aceconio basso scripsit: ut nobilissimis marmoribus illud orna tius q̃ antea esset reficeret: auroq; & gemmis in hunc usum assignatis exor naret. Ceterum quoniam satis de romanis diximus ad grecorum ac barba rorum exempla transibimus.

De Sotero antiocho Siriæ rege.

NOn tulit solẽ Aurelianus palmiræ sine templo esse. nec Antiochus quidẽ Syriæ rex hierosolymarum templum sine sacrificiis. nam cum urbem illã eo tẽpore obsideret: quo tabernaculorum festa celebrabantur: atq; a populo hierosolymitano rogatus esset: septem die/ rum inducias ad ea sacra colenda dare: non solum postulata concessit ac seruauit: uerum etiam ut non minus a se q̃ a Iudeis religionem coli osten/ deret: taurum auratis cornibus ac multa aurea uasa cũ thure ad urbis por/

Antiochus et inducias et munera Iudeis misit.

eas sacerdotibus ferri iussit: atq; eos rogari: ut illa deo offerrent.

De Dauid rege Iudeorum.

Mittenda minime uidentur egregia Dauid regis religiosa facinora: Nam cum archa federis hierosolymam referretur: cum solemni musicorum instrumentorum ac carminum pompa: non arbitratus satis ad honorem deo exhibendum esse pedibns eam precedere: ipse diuina carmina uoce ac psalterio modulans ad uocem musicam corporis quoq; gestus accommodauit: nihilq; de regia maiestate sibi deperire si sacerdotum in numerum se coniecisset putauit: neq; inde se retraxit q̄uis ab uxore Micol rideri quæ agebat uideret: exemplũ profecto inter reges rarissimum: & tanto. L. Furii bibaculi ro. prætoris ac salii facto præponendum: quanto prætore maximus rex maior habetur.

Quilibet ciuis Romanus siue magistratu erat cunctis regibus preponendus.

De Iepte iudice Israel.

INgens Dauid ardor dum deum coleret uisus est: Ingens quoq; patriarchæ Abraam qui unicum filium e celo monitus sacrificare uoluit: ceterum idem ardor in Iepte tanto maior fuit. quanto maiora deliberationibus hominũ facta censentur. hic cum in Israel iudex esset: uouissetq; si uictoria aduersus amanitas potiretur: quod primum in patriã reuertens obuium habuisset: se sacrificaturum: In filiam quam unicam habebat primum incidit: lacrimarumq; ac mœsticiæ plenus maiore parum prudentis uoti q̄ paternæ pietatis habita ratione: neq; illud respiciens quod parũ grate deo eiusmodi uictimæ forent: post aliquot dies filiam in olocaustum obtulit:

hoc exemplum fuerat potius ponendum in titulo de temer. factis

De Carthaginensibus.

IN Iepte errore: crudelitati permixta religio fuit. ceterum longe magis Carthaginensium mores damnandi: qui omni uictimarum sacrorumq; genere numina sua placare non contenti: longum tempus sorte filios ad sacrificium delegerunt: eorumq; morte conciliare sibi deos querebant: pro quorum salute uniuersus terrarum orbis aras ac numiua uotis precibusq; fatigare non intermittit.

De regibus ethiopum.

MAgnum est proter religionem liberos interimere: maius uitam periculis offerre. sed omnia uincit sibi ipsi proter religionem mortem consciscere: quemadmodum ethiopũ reges usq; ad phtholomei regis ægypti tempora consueuere: cum eis a sacerdotibus Iouis qui apud meroen colitur: denunciatum esset deo inuisam esse eorum uitam: quin inter eos nullus est inuentus apud quem pluris salus q̄ religio haberetur usq; ad Erganen regẽ: qui ne per sacerdotes ei mors denunciaretur: omnes ipsos interemit: primusq; morem illum sustulit.

Erganes vere religionis ultor

De Machabeis ac Iudeis eorum sociis.

PRocul dubio magnum eſt uitæ ipſi religionē anteferre. Id enim iudei omnes fecere qui Mathatiam machabeum ſequuti ſunt. Nam cum a iudaicæ religionis ritu ad gentilitatem eos deducere Antiochus temptaret: in deſerta loca confugerunt: & in caſſum promiſſis inuitati ut inde redirent: tandem cum ſabato: quo die opus ullum facere nefas Iudei habent: impetus in eos eſſet factus: maluerunt inermes atq; indefenſi mortem oppetere: q̄ ſe tuendo religionis ſuæ ritum uiolare.

Etiam de Iudeis.

PErtinax Iudeorum in cerimoniis ſuis propoſitum magis q̄ religio aliud quoq; non minoris admirationis exemplum prebebit. Nam cum hieroſolymæ die ſabato a Magno Pompeio duce ro. oppugnarentur pari ſuperſtitione eo die ab hoſtibus aggeres caſtella atq; alias ad oppugnādam urbem machinas muris admoueri nihil obſiſtentes permiſerunt: ne ſi id impedire conarentur: ſabati uacationem uiolarent. Deuicta igitur per hunc modum urbe Iudei: ut conſcendentibus muros hoſtibus non repugnarunt: ita poſtea q̄ in urbem ingreſſi populum hoſtes trucidabant: ſacrificia quibus eo die operabantur: nihil ob ea moti quæ ab hoſte patrari uidebant: tanq̄ in ſumma quiete nunq̄ intermiſerunt.

De Iudeis ex babilone reuerſis.

VEteribus religioſis exemplis finem unum imponet de Iudeis quoque ſumptum: qui exdræ opera Xerſe rege permittēte in patriam reuerſi: dum diuinum cultum longa in aliena terra mora in peregrinos mores dilapſum re formare nituntur: multis ex alia gente: id quod ipſorum lege ne fieret cauebatur: uxores duxiſſe inuentis omnes ad eas coniugio etſi iam liberos nepoteſq; ſuſceperant: pellendas conuenerunt: pluris in eo religionem q̄ alia quæ in uita cara eſſe debent facientes.

Recentiora. De. M. Flauio Valerio Conſtantino max. imper.

HActenus in iis quæ ad religionem ptinent: non contigit præter Iudeos aliorū q̄ gentilium exempla recenſere. horum autem religio etſi a ueri dei cultu plurimum aberat: tamen cum melioris cognitionem nullam haberent: haud incredibile uidetur deo ipi immortali non ea: q̄ gentiles uel colebant uel credebant. ſed ipſorum in eo qđ recte ſe credere arbitrabantur ardens ſtudium ſingularemq; obſeruantiam nō ingratam fuiſſe: id quod multis portentis pœniſq; aduerſus religionis uiolatores oſtendebatur. Ceterum gentilitate aliiſq; ueteribus omiſſis: recentiora religionemq; ipſam chriſtianam aggrediemur: in qua nobis primus Conſtantinus inter chriſtianos principes inſignis occurrit. Inter cuius egregia facinora illud potiſſimum narrabimus: quod in chalchedonenſi concilio egit: nā cum ultimus inter ſacerdotes ſederet: auditis accuſationibus quibus inuicem ſe ſacerdotes criminabantur: delatas ex ſcripto ad ſe in gremium con

clusit: omnesq; illectas combussit: dicens sacerdotes ceu numina ad hominem regendum constitutos esse: & proterea intactum se deo eorum iudicium reseruare uelle.

Item De eodem.

SEmper ad religionem pertinentia nobis multa occurrerent: si quotiens de Constantino fieri mentionem contingit: omnia ab eo gesta persequi uellemus. ut igitur etiam ad alios transeamus: adhuc uno eius exemplo contenti erimus. Cum Helena eius mater a hierosolymis clauos tulisset: quibus saluator Christus pro humana redemptione cruci affixus fuit: ipse quanq̃ religionis plenus: militaris tamen ex eis cono galee unum infixit: siue ut Ambrosius refert: regium diadema insigniuit. ex altero frenum equo suo confecit: quod nunc Mediolani cernitur: fretus id quod uere ei contingit: horum adiumento non pericula solum in bello se euasurum: uerum de hostibus uictoriam quoq; reportaturum. tertium aiunt eum quod in adriatico mari de salute periclitaretur: ad sedandã uim tempestatis in profundum demersisse: quanq̃ de hoc Ambrosius nihil scriptum reliquerit: qui ex iis a militari principe frenum equo fabrefactum: aliis uero diadema insignitum fuisse dicit.

De Theodosio seniore.

QVod in clauis dominicae crucis reposuisse fidei Constantinus uisus est: id non minus constanter Theodosius ex oratione sperauit. Siquidem pridie q̃ cum Eugenio & arbogaste pugnaret: eã diem totam orando sacrisq; aliis operando consumpsit: quibus rebus bonae spei plenus in certamen descendit: ex eoq; uictoriam ingentem miramq; tulit cum ad uincendum uenti quoq; plurimum ei contulisse uiderentur.

De Maselcereo comite Aphricae.

HVius fortasse exemplo motus Maselcereus cum in aphricam traiecit aduersus fratrem Gildonem: qui ab Honorio Theodosioq; iuniore imperatoribus rebellarat: neq; enim ultra quinq; pugnatorum milia secum habebat: ausus plus q̃ octuaginta milia inuadere: eos uicit deleuitq;. Nam cum ad expectandum exercitum in capreis insula in thusco mari subsedisset: ad prelium se per orationes anteq̃ armis inter heremitas ac sacerdotes muniuit.

De Heracleo imperatore.

HEracleus quoq; imperator graui Cosdroe regis persarum bello pressus: cum is omnes pacis condictiones aspernaretur: ad diuinam opem confugit. Nam cum saepius solemni more supplicasset: & supplicationibus ieiunia atq; orationes addidisset: Constantinopolim ipso pascatis die eggressus manu dextra sacrae uirginis imaginem quae miro modo facta fertur tulit: atq; in hunc modum fide speq; armatus eum imma-

ñi hoste duobus p̄liis conflixit: ac semper uictoriam reportauit.

De Luitprando Longobardorum rege.

MVltam quoq; religionem præ se tulit id quod Luitprandus longo bardorũ rex gessit: qui post multa ædificata templa monasteriaq; & magnis opibus locupletata: cũ ex aphrica in Sardiniam accepisset aurelii Augustini hipponensis episcopi corpus fuisse translatũ: ticinũ ubi regia sedes erat: illud magno studio comportari iussit: atq; ipse honoris causa pedibus a Genua ticinum usq; prosequutus: templo monasteriisq; cum amplissima dote sancti doctoris reliquias ueneranter excoluit.

De corpore divi Augustini

De Allarico gothorum rege.

NOua res in principibus quorum iam mentio facta est: religionis cultus uideri non debet: quod ei per aliquot tempus assueuerant. Mirum potius estimandum est: Allaricum gothorũ regem barbarum immanemq; inter bella atq; cædes extra omnem humanitatis morem ac cultum religionis enutritum: natura atq; instituto sceuiciæ plenum: quem nunq̃ aut sparsus hominum sanguis aut incendia ruinæq; ab immanitate deflexerant: in ipso armorum fragore dum tubæ canerent: & parta iam uictoria esset: quæ insolentiores plerunq; homines facit: ut pie atq; clementer ageret in animum induxisse. Nam cum is in Italiam cum ingentibus copiis Honorio imperante uenisset: ob stiliconis perfidiam conuersus ad urbem romam atq; eam ingressus priusq̃ militi urbis populationem permitteret: canere tubicines atq; edicere iussit: eorum corpora bonaq; qui in apostolorum templa se recepissent salua fore. Ostendit enim ferus ille animus & inuictus qui rerum dominam urbem romam superatam populabatur: & qui præde gratia nullis se periculis: nullis laboribus subtrahebat: pluris se q̃ alia omnia religionem facere.

immunes a caede et rapinis erant qui templa petebant.

De Allarici militibus.

LOnge etiam magis mirandum est: allarici copias indomitã gentẽ rapacemq; ob religionem a preda potuisse contineri. Nam cum inter eas adhuc cædem sanguinemq; spirantes aliquot sacræ uirgines aurea uasa capitibus intecta ferrent: ut accepere ea apostolis sacrata esse: ne manum quidem ad ipsa contingenda extenderunt. Miranda profecto uis religionis eiusmodi auaritiæ atque libidinis irritamenta inter immanes barbaros aurum illicitamque uenerem sicientes: inuiolata transire. Quanto tunc barbaræ gentis quæ nihil nisi sanguinem & incendia norat: quam nunc & Italorum & aliarum nationum christianarum continentiores animi: quippe in media religione posite nec sexui ulli: nec sacris nec profanis opibus parcere inter uirtutis suæ decora numerare solent.

De Desiderio Longobardorum rege.

A Gothorum religiosis facinoribus iterum ad Longobardos reuertemur: quorum rex Desiderius cum multas dicionis romanæ urbes iam cepisset: nouissetq; ab Adriano primo romano pontifice ad ferendam opem Carolum magnum uocari: cupiens astu ante Carolum urbem Romam inire: simulauit uoto se ad salutanda principis apostolorum limina proficisci uelle. Quod cum prudens pontifex animaduertisset: reseratis prius templi atq; urbis portis: misit qui Desiderio sub anathematis pena imperarent: ne propius ad urbem accederet. Incredibile forsan uideatur: & tamen uero ipso uerius est: barbarum regem superbiæ atque immanitatis plenum: quem arma non mouerant: simplici anathematis denunciatione territum: sententia mutata retro exercitum conuertisse.

De. M. Iulio Philippo imper.

MAgis etiam se reuereri religionem Philippus imper. christianorum eo nomine primus ostendit. Nam ob scelus patratæ in Gordianum proditionis sacra communione a Fabiano Romano pontifice prohibitus nisi ante in christiana ecclesia cum ceteris qui scelerum poenitentia agebantur: crimen emendasset: humiliter pontifici paruit: nihil de imperii maiestate deperire arbitratus ubi religionis habita ratio uideretur.

De Theodosio seniore imper.

QVod a Philippo actū nuper diximus ī mentē reuocauit in pari facto singularem Theodosii senioris in parendo promptitudinem: qui ab Ambrosio Mediolanensi episcopo publice prohibitus templo: nisi ante pro innoxio sanguine: quem Thesalonicæ atq; Bononiæ sparserat: deo palam satisfecisset. eam notam patienter atq; humane tulit: neq; ante redire ad templum est ausus: q̄ iis quæ ab Ambrosio ad criminis emendationem iniuncta fuerant peractis: quo tempore Ambrosius templo eum atq; diuinis omnibus adhibuit. Hac igitur in re nonne humanam fidem superare uidetur: ut imperator iuuenis: uictor: a sacerdote sene sibi subdito publice erroris sui impune argueretur: adeo enim ætate nostra neglectus creuit: ut uix plebei ordinis uir laturus fuerit: quod orbis terrarum dominus non solum æquo animo tulit: uerum etiam humiliter petita uenia obediendo impleuit. Itaq; qui armis inter mille discrimina aduersus tyrannos atq; imperatores augustalem maiestatem illesam seruarat: non modo de consueta animi magnitudine nihil amisit: cum lachrimarum plenus Ambrosii pedibus se prouoluit. uerum omnium uictoriarum suarum: quia se ipsum uicit: triumphos superauit. Merito igitur & Ambrosii auctoritas Metello pontifici ro. & Theodosius posthumii consulis religioni quos tanto opere antiquitas laudauit preponetur. Siquidem consulem plus senatus ac populi respectus ut pontifici pareret q̄ religio uideri potest mouisse: at Theo-

Ambrosius prohibuit Theodosium templo.

dosium qui nihil inter mortales supra se norat: ut Ambrosii episcopi audiens dicto esset: nihil profecto nisi religionis cultus & dei reuerentia mouisse dici debet.

De Egdaro britannico rege.

IN ordine nostro post Theodosium Egdarus britāniæ rex sequetur: quia etiam in religione colenda ei haud dissimilis fuit. nam cum uirginem deperiret: quam in uincestrensi monasterio uiderat educari: quæ ut uirginitatem a regis iniuria tueretur: uelo unius ipsius monasterii monacharum se texerat: neque ob id ab iniuria rex destitisset: profectus ad eum Dunstanus canturiensis archiepiscopus: ceu Nathan ad Dauid regem rep̄hendendum: porrigentem in congressu dexteram suam honoris gratia regem a contactu repulit: tāquam ꝑter incestum indignus q̄ sacerdotem contingeret uideretur. Quā notam non solū patiēter Egdarus tulit: uerū agnito errore in quem nimia libidine uictus inciderat: ad sancti sacerdotis pedes prostratus lacrimabundusq̧ crimini ueniam petiit: & cū penæ loco ei: ut a gestando diademate septē annos abstineret: & sacris quoq̧ uirginibus monasteriū cōderet: iniūctū esset: obedienter ea peregit.

De Marcellino pontifice romano.

SEptem annos regio diademate Egdarus: at Marcellinus in perpetuum pontificatu abstinuit: adeo religionis scrupulus eum perculit. Imperante enim Diocliciano qui acerbe christianum nomē insectabat: Marcellinus p̄ nimia mortis formidine cōpulsus ad idolorū uenerationē tria tantū thuris grana incenderat. Quo facto q̄q̄ eum priuare nullus pontificia dignitate auderet: semet ipse criminis sui censor pontificio honore abdicauit: neq̧ multo post ut errorem corrigeret martirio se obtulit: ac sanguinem suum pro christi nomine effudit. Marcellinus idolis [illegible]

De Septem ducibus mongalis tartaris.

QVæ maior in recentiorum rerum memoria ad religionem pertinens q̄ septem tartarorum ducum res lecta est? Nam cum indispareret & extremæ sortis quidem tartarus Cingis nomine dixisset: uisum a se in somnis equitem candore insignem: a quo iussus erat eis nūciare uelle immortalem deum ut ipse tartarorum princeps eligeretur: atq̧ ipsius manu tartari liberarentur: ceu delirus ab eis irrisus atq̧ reiectus est: cum postea idem omnes ipsi duces in somnis uidissent: religione perculsi statim hominem ipsum delegerunt: & Cham gentili nomine id est regem suum appellarunt: neq̧ uero hoc satis fuit: ab eo iussi duces ipsi magistratu abire: & primogenitos in ipsius conspectu occidere: sine mora paruerunt. Sed ne semel quidem torue eum respexere: quanquam ad primos honoris gradus non restituerentur: ipsum ab immortali deo ad regnum eē uocatum arbitrati.

De Arsassinis.

MAiora quoq; religionis signa per aliquod tempus in Syria in ea parte: quam persæ tenebāt: Arsassini: ita genti nomen erat: ediderunt. Nihil enim deo gratius esse arbitrati: neq; quod promptius cœli possessionem pararet q̄ si absolute principibus paruissent: quos gentili nomine ueteres nuncupabant: sæpissime huius rei manifesta ante signa ediderant. pericula obeuntes unde regressus nullus patebat: tamen cum illuc publica fide accepta profectus esset Henricus campaniæ comes: & ab Anthiochia Tirũ uersus iter haberet: horum populorum princeps uetus ut dictum est nomine: ut hunc obediendi morem Henrico presente declararet: ostensis in altæ turris summitate aliquot hominibus unum nominatim euocauit: & is nulla mora facta in ipsorum conspectu a turri se demisit: qui ex casu detritus statim uitam obiuit: & cum alios etiam uocare uellet: comitis precibus qui totus admiratione simul atq; horrore obstupuerat: uix retentus fuit: adeo populi illi sola religione moti uitæ suæ prodigi sunt. Nunc ad nostros christianæ religionis cultores redeamus: non minus in martyrii tormentis q̄ in morte audaces promptosq;. Sed hoc ratio maior atq; modus honestat.

De Mutio ægyptio.

DVobus quæ diximus exemplis proter similitudinem non male cõiungetur illud quod de Mutio ægyptio monacho scriptum est. Is enim pari modo religione motus ut parendi promptitudinem ostenderet: quæ in ægyptiacis monasteriis rebus aliis omnibus præferebatur: cum sine ulla animi perturbatione filium quem unicum apud se habebat uerberari perspexisset: & tandem ab abate quoniam puer a planctu non desineret: iracunde ei imparetur: ut eum in profluentem amnem ꝓiiceret: is nihil ultra pensi habens: ceu celitus hoc quemadmodum olim Abraæ de imolando filio imperatum esset: statim in ulnas apprehensum filium nullis emissis lachrimis non lento passu quemadmodum paterna pietas requirebat: sed celeri cursu minimeq; turbato uultu ad flumen: ut eum proiiceret tulit: & proiecisset: nisi monachi quidam prope amnis ripam huiusce rei gratia in occulto agentes quemadmodum in imolando filio Abraam celestis nuncius eum prohibuissent.

De catholicis christianis.

VEteres catholicæ fidei sectatores diligentem curam semper adhibuerunt: ut continuis conciliis ingentique studio a sordibus religionem tuerentur: sceuere extirpatis a dominica uinea noxiis herbis. nam quanquam christiano nomine censerentur Basilides chernitus & Montanus: præterea Nouatus Arrius Martio atque Valentinus compluresque alii: tamen a reliquorum fidelium communione eos separarunt: arbi

trati a catholica fide eorum dogmata aberrare. item nepotem paulum Samosatenum & Apollinarem: etsi episcopali dignitate fulgebant pari modo damnarunt. Imperante quoq; Henrico primo cum proter seditiosos pontifices inter christianos scisma ortum esset: concilii decreto in urbe roma pontificatus honore priuati fuere Gregorius sextus: ac Siluester tertius una cum Benedicto nono: Clemens autem secundus canonice ad pontificiā dignitatem electus. Postremo autem auorum nostrorum memoria in Cōstanciensi concilio cui imperator Sigismundus interfuit: cum scissa christi tunica tres pontifices christianus orbis haberet: quoniam parū sincere in christiano grege unionem querebant: & proterea scandali materiam prebebant: quod inter eos discerni uerum nequiret: pontificio honore: aut catholicorū suasione impulsi p se discessere: aut cōtumaciter agentes priuati sunt. Nam cum Gregorius duodecimus ultro pontificatus titulo cessisset: Ioannes uigesimus tertius idem agere coactus fuit. Benedictum autem tertium decimum tanq̄ scismaticum & in errore pertinacem cōi decreto ab eo honore deiectum extra fidelium gregem esse declarauerunt.

Poterat sileri:

De Gregorio septimo pontifice.

PONtificibus quos cōmemorauimus scisma pontificatum ademit. At Henrico tertio imperium erripuit: q̄d a Gregorio septimo pōtifice inter simoniacos iudicatus est: neq; augustalis dignitas qua iam fungebatur obstitit: quominus germanici principes quibus eligendi ius erat in imperio Rodulphum primum Saxoniæ ducem ei subrogarent: q̄d pluris sacras pontificum iussiones q̄ dura imperatori imperia fecere: quorū iudicium maior christiani gregis pars secuta est.

De Innocentio tertio.

INnocentii quoq; tertii decreto Otho q̄rtus impio deiectus fuit: q̄d catholicæ ecclesiæ subditos uexabat: atq; ei Federicus scd̄s suffectus ē.

Pontifex priuat imperatorē

De Gregorio nono: & Innocentio quarto pont.

IS quoq; Federicus primum ab Honorio: mox a Gregorio nono: postremo ab Innocentio quarto pontificibus cum uaria ei crimina obiicerentur: imperii honore deiectus est: quanq̄ uersutus ualde uirium quoq; satis haberet: adeo enim religionis existimatio in subditorum animis radices iecerat: quæ siue iure siue iniuria obiecta ei crimina fuere: cedere ei necesse fuit: cum maior pontificis uoluntatem numerus sequeretur.

Item de catholicis christianis.

PArem religionis affectum qui primas in catholica fide partes sustinebant in reliquis rebus ostenderunt: adhibita non pauciore cura circa scripturas quam romanus senatus ante fuerat in iis quæ in Numæ regis sepulchro inuentæ fuerant. Omnibus enim ad fi

dem pertinentibus scriptis diligenter consideratis: multa euangelia quanq̄ sub nomine apostolorum Matthiæ Bartholomei & Thomæ circunferrentur: Petriq; cum Appione disputationem: item Bernabæ epistolam. præterea apostolorum actus a multis scriptos ceu a catholica fide aberrantes cōbusserunt: ab eisq; quorum nomina præ se ferebant non scripta esse: aut in certis hereticorum scelere erroribus uitiata iudicarunt. Idem actum fuit in parte librorum Eusebii Origenis ac Lactantii. Item ex parte in recognitione Clementis quanq̄ pontificis & apostolorum discipuli: & q̄d plus est postea etiam martiris quibus ad doctrinam christianumq; nomen accedebat q̄d sacerdotes uitaq; austera atq; honesta insignes erant. Idem de Hippolyti libris quanq̄ martiris egerunt: iudicantes quod suspecti erant: ipsius nō esse. postremo in uercellensi Sinodo ab Leone nono Scoti libri de eucharistia christiana conscripti: & si ipse reprobatus non esset q̄d se pontificis iudicio submiserat: damnati fuerunt.

Scoti libri de Eucharistia ... damnati.

De Alexandro & Gaio martiribus.

MArtires Gaius & Alexander præter superius dictorum exempla ostendere q̄ per ea tempora in rebus ad religionem pertinentibus scrupulose hominum mentes essent. nam cum capite damnati ad suplicium una cum Martionistis quibusdam christianis ducerentur muneris ingentis loco a carnificibus petierunt ut seperatim a Martionistis occiderentur: ne eorum sanguis cum iis misceretur qui parum recte de catholica fide putabantur sentire.

De Ludouico gallorum rege & aliis principibus.

NEc uero prisci illi christiani satis duxere moribus legibusq; sincerā tueri religionem: arma quoq; interdum adhibuerunt: quemadmodū actum est aduersus Albigesos ac Raimundum Tolosanum comitem atq; aragonium regem qui illius causam fouebat. Nam aduersus eos profectus Eudo burgundionum dux cum aliis compluribus christianis principibus: expugnata urbe Carchassona supra sexaginta hæreticorum milia occidit: captaq; ob eandem hæresim Auinione a Ludouico gallorum rege Philippi dondedei filio euersis prius urbis muris trecentas domos in ea combussit. In Boemia quoq; Federicus tertius cum multis aliis germanorum principibus ut husitanam hæresim extirparet non minus sæua in hæreticos exempla edidit.

De Innocentio tertio: & Bonifacio octauo pont. & aliis.

HIs qui uere fideles atq; catholici habebantur uisum fuit e christiana re esse: non modo in uiuentes ut ab errore religionem uendicarent: sed contra mortuos quoque agere. Hoc romanus pontifex Bonifacius octauus ostendit: qui Hermani pongilupi hæremitæ corpus Ferrariæ sanctorum honore in sepultura decoratum post uigin-

ti annos errui: cremari: cineresque in profluentem amnem proiici iussit: quoniam quibusdam indiciis post mortem eius detectum fuerat ipsum in fraticellorum hæresi fuisse. Pontifex quoq; Innocentius tertius per parrhisiensem episcopum egit: ut ex sepulcro erueretur Almaricus parrhisiẽsis doctor & cremaretur: quoniam quanq̃ eũ penituisse uisum esset hæresis q̃ alias laborarat: hæc autem simplicis spiritus nomine ab eo appellabatur: hæresis ipsa adhuc repullulare putabatur. Mediolani quoq; regnante Mattheo Vicecomite postremis eius imperii diebus detecti sunt Andreas Stremitus & Gulielma post undecimum cepti sceleris annum principes fuisse mares ac feminas occulto in loco sub bariloti nomine ad bachanalem exercendam licentiam congregandi: nam peractis sacris quæ Gulielma in sacerdotali ueste obibat: cum ceteri in clericorum habitu ministrarent: extincto lumine promiscuæ libidinis genus omne permittebatur. Itaq; Andreas uiuens cum aliquot huius sectæ hominibus combustus fuit: additumq; Gulielmæ cadauer: quæ ante mortua erat: & usq; ad id tempus in claræ uallis monasterio sepulta sanctarum honore colebatur.

Hic clemens auctor in exemplu religionis Bonifatiu citat

De Ferdinando hispaniarum rege.

AEtate quoq; nostra Aragonius Ferdinandus Castulonẽsis rex haud dissimilia egit. Detecto enim magno christianorum numero qui per eius regna passim sparsi erant: potentia atq; opibus insignes: quorum genus ab hebreis mãnarat cum palam in christianam fidem recepti essent secreto iudaicam legem ac ritum seruare: non solum permultos ex eis comburri qui pertinaces in scelere manebant: uerum etiam ex sepulchris eorũ corpora errui iussit: qui quanq̃ mortui essent in eius sceleris reorum numero nominati fuerant: & si per id tempus in hispania iudeorum multitudo ingens sub publica fide incolumis manebat: quia iudaicos ritus palam inuiolata christi religione seruabant.

et eorum bona quia non iudaizauerant: in propria domo: pietatis causa recept

De Conrado imper. & Ludouico sexto Francorum rege & aliis.

CAii Fabii audax factũ ob religionẽ nõ iniuria laudatur: q obsesso a gallis capitolio ne diem sacrificio statã omitteret: inter medios hostes in qrinalẽ cliuũ a capitolio nullius pici magnitudine territus manu sacra ferens pertransiuit: ceterum longe laudabilior Gotofredus bolionus Lothoringorũ dux & comites habẽdi: qui inter christianos præmisso crucis signo priuata pecunia triennium integrum in barbara longinquaque regione inter mille pericula rerumq; omnium egestatem prouinciam eius magnitudinis sustinuere: quam hierosolymæ atque Syria ipsa ex infidelium manu recepta testari potest. Quod ingens facinus merito præ uirtutis magnitudine ac religionis studio lectores admiratione replere debet. Ceterum horum gesta superasse uidentur commodu

us enim domi manebant & maioribus regnis potiebantur Conradus imperator ac Ludouicus sextus francorum rex: qui non ut imperia augerēt: sed ut catholicam religionem locis suis quæ barbari occupauerant: restituerent: armis sumptis ingenti exercitu minime ueriti sunt terrestri itinere Damascū usq; penetrare: diuq; eam urbem obsidere: quanq̄ eis in expeditionis fine non successerit quod Gotofredus ac comites consequuti sunt.

De Ludouico octauo gallorum rege.

PAr religionis affectus Ludouicum gallorum regem impulit ut cū exercitu in ægyptum traiiceret: ubi quanq̄ captiuus factus, deinde redemptus præter factam in exercitu impensam: muro circūdatas christianorum aliquot urbes precioq; recepta captiuorū ingenti multitudine: minime aut fortunæ aduersæ casibus: aut impensa: aut etiam ipsius uitæ discriminibus territus: denuo in aphricā reparatis copiis traiecit ubi tunete urbe obsessa peste una cum filio decessit.

Recti promissum ni [illegible] randam populis ostenderet [illegible]

De Federico primo imper. Philippo gallorum & Ricardo brithāniæ regibus.

EAdem causa moti trans mare in Syriam se contulere Federicus primus imperator cum ingenti exercitu: qui cum in Armeniam peruenisset illic mortuus est. Similiter Soanæ dux Federicus eius filius antiochiæ: ac post eum Philippus dondedeus gallorum rex: ut terram quæ quoniam christi redemptoris calcata est uestigiis sancta dicitur: quæ in infidelium potestatem transierat: ad christi fidem redigeret. Item Ricardus brithannorum rex qui acri urbe nonnullisq; aliis locis diuino cultui restitutis: in patriam se receperunt.

Palea

De Ioanne Constantinopolitano imper. & Eugenio quarto pont.

REligio quoq; Ioannem Constantinopolitanum imperatorem mouit: ut parui pericula laboresq; omnes faceret: dum in Italiā Florentiam usq; se conferret. Illic enim ab Eugenio quarto maximo pont. & si graui bello premebatur magno stipendio conductus est: ut utraq; ecclesia occidentalis.s. atq; orientalis: nam de spiritus sancti processione nonnullisq; aliis ad catholicam fidem pertinentibus discordes erant: reformaretur: tunc Armenii ethiopes indi maronitæ ac Syriaci cum in eandem catholicam opinionem concordes transissent: christi tunica quæ discissa erat redintegrata fuit.

De Ludouico septimo gallorum rege.

COgit me ut de Ludouico gallorum rege scribam illo qui Ludouici sexti cognomento grossi filius fuit: eius parendi christianæ ecclesiæ studium: ut intelligatur ipsum non armis solum gloriam meritum esse. Nā cū Heleonora ipsius coniunx inuenta esset arcta eum propinquitate contingere: q̄q̄ secum giēnæ ducatū aliarumq; regionū hereditatē

traheret: atq; ex ea Ludouicus filias duas iam suscepisset: repudium tamen ei misit: ne aduersus catholicæ fidei leges matrimonio uteretur. Itaq; eius cõnubio soluta Heleonora Henrico tertio nupsit: qui tunc Normandiæ ducatum obtinebat unde ad brithãnorum regnum conscendit. ipsiusq; Heleonoræ gratia Giennæ ducatu brithãni potiti sunt. At Ludouicus Constantiam hispaniarum regis filiam uxorem duxit. Que ei magis placuerat

Iterũ de philippo dondedeo gallorũ rege q cognominatus est augustus.

PArendo romanæ ecclesiæ parem patri: de quo dictum est: se philippus dondodeus & cognomento augustus ostendit: nam cum Honorii tertii pontificis legati ab eo poscerent ut engeberram: siue ut alii dicunt: uiceburgen coniugem in coniugalem thalamum reciperet: quam quia non satis grata erat: ficto propinquioris gradus quam leges christianæ paterentur nomine: ceu non iustam uxorem dimiserat: atq; in eius locum Mariam boemiæ ducis filiam duxerat: & si ægre ut id ageret adducebatur: legatis tamen de engeberra reducenda paruit. Palea

De Philippo primo gallorum rege.

LVdouicus uxorem quam habebat proter religionem dimisit. Philippus autem primus eius nominis rex ipsius religionis gratia quã dimiserat recepit: qui siue ueneficio siue alio malo captus cum eiecta Bertha coniuge Berthrandam quam deperibat Folcheti andeganensis comitis coniugem apud se haberet: nec a uetita cõsuetudine abduci posset: extra cõmunem christi gregem anathemate urbani secundi pont. factus ut ecclesiæ restitueretur: coniugem quam eiecerat resumpsit ut ubi de religionis cultu agebatur interdictæ ueneri regieq; licentiæ locus nullus daretur. palea

De Ramiro rege aragonio.

NOn est ab iis de quibus diximus: dispar Ramiri olim monachi factum. Nam cum fratris eius morte aragonium regnum uacaret petentibus aragoniis pontifex monacho concessit: ut regnum religione solutus acciperet. Ducta igitur uxore ex qua filiam uerachiam suscepit: neq; coniugalis charitas neq; regni cupido: ualidissima duo in humanis rebus uincula: eum retinuere: quo minus ad ecclesiasticam humilitatẽ: quã in monasterio expertus erat: reuerteretur. Quæ res causa fuit ut a populis Raimundo barchinonis comiti nupta puella: duo regna aragonium cathellonicumq; simul iungerentur.

De Veremundo primo hispaniarum rege.

VEremundus primus hispaniarum rex præcipuus religionis cultor postea q̃ duos ex uxore filios suscepit: memor q̃d ante cõnubium diaconatus dignitatem accepisset: ne parum diuinas leges obseruasse uideretur: adeo penes eum religionis reuerentia ualuit: consobrino regno cessit: & monastico ordini se dicauit.

De Balduino primo qui hierosolymis regnauit.

REligio quoq; fuit quæ Balduinum hierosolymarum regem Gotofredi fratrem impulit, ut graui morbo pressus Roglerii Siciliæ regis matrem quam iam tertium annum iustæ uxoris loco habebat dimitteret. & primam quam habebat genere grecam in coniugalem thalamum reduceret. Nam quanq̃ impudiciciæ suspectam postea manifeste meretriciam agere uitam deprehendisset: tamen quia nullo ecclesiastico ante facto iudicio a se deiecerat: maluit grata a se dimissa: eam quæ haud iniuria proter impudiciciam odio digna erat: connubio suo restituere: q̃ parum diuinas leges uideri coluisse.

De Alphunso legionis rege in hispania.

NOn minus religiose se gessit Alphunsus legionis in hispania rex: cum æquo animo tulit: ut ab ecclesia matrimonium ipsius primũ cum Tiresia portugallensis regis filia: ac deinde aliud quod postea cum Berengaria Castulonensis regis filia contraxerat dirimeretur: quanq̃ ex utraq; filios procreasset: quoniam cum utraq; in tertio gradu affinitate coniunctus esse arguebatur.

De Almarico hierosolymarum rege.

IN eodem gradu cum inuentus esset Agneti coniugi suæ coniunctus Almaricus hierosolymarum rex: & si iam duos ex ea filios susceperat: ei repudium misit: atq; Mariam Emanuelis imperatoris neptem duxit: agnete bellini principi nupta.

De Mathilda comite femina insigni.

MAthilda femina religione magnisq; aliis uirtutibus insignis: quanq̃ Henrici imperatoris esset neptis atq; in italia multis populis late imperaret: obedienter tamen passa est a Gregorio septimo ro. pontifice separari se actii estensis marchionis connubio: quod in quarto gradu affinitatem cum eo habuisse inuenta erat: pudicicia in posterum diligenter custodita: quia penes eam plus religionis cultus ualuit q̃ uel maritalis charitas uel procreandorum liberorum cupido atq; ardor.

De Ludouico Caroli secundi Neapolitani regis filio.

OB eandem religionem Ludouicus matrimonio se atq; regno priuauit. Nam cum in morte Caroli primi filius eius Carolus secundus cui successio regni dedebatur: in cathellanorum manu captiuus esset: Ludouicus pro patre obses pactione inita datus: septem annos in captiuitate mansit: quo tempore ob ægritudinem se ad minores fratres transiturum uouit. Tandem igitur liberatus moriente patre Robertũ fratrem natu minorem regnare permisit: & ipse minorum religioni se dicauit. In qua ad Tholosanum episcopatum assumptus est: sicuti Ioannes uigesimus secundus testatur: qui eum in numero sanctorum retulit.

De Durante puiensi.

SIngulares esse uires suas religio assidue ostendit: dum per eam illa efficiuntur quæ neq; ui neq; industria humana effici possunt. Regnante enim Philippo dondedeo cum interneciuum bellum inter rothomagensem regem ac sancti Gilis comites esset: neq; ei ullius opera finem imponere posset: Pauper quidam uir ex pui pusillo loco ortus: cum in parua membrana pictam uirginis imaginem cum filio gestaret: in cuius margine latine inscriptum erat: agnus dei dona nobis pacem: eam sibi a deo datam dicebat: & iniunctum ut bellantes inter se populos pacem inire dei uerbis iuberet: eius orationi fides habita est atq; inita pace imagini illi similes permultæ factæ fuerunt: quæ gestantes eas in pileis non incolumes solum inter arma prestabant: uerum ut uiatico quoq; in itinere iuuarentur efficiebãt.

Vt solent Galli religionis clipeo plurima moliri.

De iis qui candidati appellati fuerunt.

IN italia quoq; anno supra millesimum a salutifero partu tercentesimo nonagesimo nono: qui annum illum præcedebat: quo sub Iubilei nomine catholicæ ecclesiæ thesauri ad prestandam salutem romæ aperiuntur: ex gallia in Italiam descendit religiosus uir cum magna manu quorum indumenta informia linteis constabant: misericordiam a deo ingentibus clamoribus poscentes. huius exemplum sequutæ multæ italicæ urbes in supplicantium morem ultro citroq; inter se commeabant: depositisque odiis cibaria gratuita ultro offerebant. Ceterum Bonifacius nonus pontifex hunc motum ueritus: gallum huius rei auctorem uiterbii noctu iussit comprehendi: ac postea ceu hæreticum romæ comburri: cum alii prauæ religionis auctorem alii iustum uirum eum appellarent. Ab hoc homine candidatorum dictus est annus: quem alii misericordiæ appellarunt.

De candidatorum stultitia

De Iacobo bussulario ordinis hæremitarum sancti Aug.

TVnc quoq; uires suas religio etiam in hominibus ostẽdit: cum per Carolum quartum imperatorem credita papiensis urbis administratione Ioanni Montisferrati marchioni: & ab eo urbi preposito Iacobo bussulario ordinis hæremitarum sancti Augustini. Is Iacobus tum fictis ad bonitatem moribus: tum facundiæ magnitudine rem papiensem ita in potestatem suam redegit: ut ceu propheta parensq; omnium & uerus dominus a ciuibus coleretur: cuius potentiæ adeo magna iecerat fundamenta: ut uix quarto anno fame Galeatius uicecomes anno supra millesimum a uirginis partu tercentesimo quinquagesimo quarto eum domuerit. Ciuium enim pecunia & armis fideq; adiutus semel Galeatium non sine magna clade repulit: qui postea reparatis uiribus tandem Iacobum ipsum cepit Vercellisq; in ferrea cauea captiuum tenuit: qui solet exitus eos plerunq; manere: qui sub hippochrisi populorum administratiõem inuadunt.

palea

De Ioanne Vincentino ordinis predicatorum.

GVido bonatus ætate sua scribit se uidisse Ioannem Vincentinum ordinis predicatorum: qui hanc de se opinionem in hominum animis confirmarat: ut cū eo deus loqui crederetur: & in eius uerbo mortui suscitarentur. p hanc enim opinionem captis ciuium animis in bononiensis urbis dominatum se insinuarat: annumq; in ea egit armis septus: ita ut in urbe manerent eaq; pellerentur: quos ipse deo aut gratos aut inuisos tanq̄ diuinitus moneretur affirmaret.

De Hieronymo Sauonarola eiusdem ordinis.

IN eodem prædicatorum ordine anno salutis quadringentesimo nonagesimo quinto supra millesimum: inuētus est Hieronymus Sauonarola Ferrariensis: qui Florentiæ magno christianis concionibus nomine parto: ita ut propheta haberetur: ac loqui cum eo deum homines putarent: atq; ex scripto uaticinia daret: ita sibi eum populum conciliarat: ut ipsius nutu ciuitas administraretur. Is autem cum triēnium in ea urbe comparatam sibi tantam potentiam continuasset: prudentium ciuium opera: tandem ex eo numero qui minime eum sequebantur creatis magistratibus urbis: insectante Hieronymum Alexandro sexto pontifice aduersus quem multa sparserat: non sine tumultu ac sanguine captus fuit: tortusq; haud obscure a se ficta fuisse de celestibus reuellationibus ea quæ dixerat est confessus: quia nimia illius populi credulitas materiam ad fingendū dederat. Itaq; sacerdotali honore exauctoratus uiuus combustus est: anno tertio postq̄ in hanc potentiam inuaserat: cuius exemplo haud obscure documentum est mortalibus relictum: non omnibus credi oportere: qui cum hominibus dicant deum immortalem loqui: quod etiam confirmat factum Ioannis qui de rupe scissa appellatus est ordinis minorum: qui ante Hieronymum fuit: nam cum affirmaret a deo se commonitum de uniuersali iudicio & fine orbis terrarum: quia dictis eius res nō respondit Auinione ab Vrbano quinto captus in custodia mansit.

De Guidone Flandriæ comite.

MArci Attilii ro. religionem seruata a Guidone Flandriæ comite eiusq; filio fides superauit: quia qui cogere posset non habebat ut regulus: nā carcere liberati a Philippo q cognomēto pulcher erat gallorum rege: data fide: si Flandriæ populos qui rebellarant & cum brithannis Philippum uexabant: ad officium restituere non possent: se ad carcerem redituros: quia de componendis rebus non successerat: fidem carcere repetito seruarunt: in quo intra breue tempus Guido decessit.

De Ioanne primo gallorum rege.

GAllorum rex Ioannes primus prelio uictus captusq; apud pictones ab Eduardi tertii brithannorum regis filio Cales principe: postea q̄

magna ui auri atque locis quibusdam redemptionem suam pactus data fide ad ea paranda quæ ex pactione debebat redire in galliam permissus est: cum domi inuenisset nimium hac re regnum grauari: neque ea comparere quibus seruare promissa posset: in brithaniam reuerti decreuit: ut fidem seruaret: & si fieri posset summam pactam cum brithānis minueret. Itaq; in brithanniam reuersus breui in aduersam ualitudinem incidit atq; decessit.

Johannes a Britannis captus.

De Renato Barii ac Lothoringiæ duce ac deinde neapolitano rege.

Renati Barii ac Lothoringiæ ducis religio non admirationis minus q̄ laudis meretur. nam cum bellum ei esset cum Antonio ualdemontis comite in prœlio a militibus Philippi Burgūdionum ducis captus cum dimissus esset: data fide quotiens uocaretur rediturum se: a Philippo: ut fidem seruaret: requisitus est eo tempore quo fratre ipsius Ludouico neapolitano rege defuncto ad regni successionem uocabatur: qui etsi norat Alphunsi aragonii opera a Philippo se uocari: quod is quoq; trahere ad se neapolitanum regnum querebat: & ab Eugenio quarto pont. proter aditam regni dignitatem: fidei quam antea dederat ipsum non teneri declaratum fuerat: præposita rebus omnibus fide ad burgundionum ducem reuersus est: ubi custoditus quanquam post aliquot tempus postea liberatus fuit: quia ob eius tarditatem aduersariorum res inualuerant: regnum amisit: Quæ res cum aliis exemplis quæ scripta sunt manifeste osten dit: quantum in hominum animis religio possit. Si quidem hæc una maxime odia delere: iniurias oblitterare: connubiales amores dirimere: deniq; uita ipsa ut negligatur efficere potest: uitiis atq; affectibus prauis sepe in contrarias uirtutes conuersis.

Renati [illegible]

De Gallorum regibus.

Rebus ad religionem pertinentibus finem imponet consuetudo quā nostris quoq; temporibus gallorum reges obseruant. nam cum in multis templis per ea regna canonicorum ordinariorum numero ascripti sint: suprema illa potestas: quæ alios christianos principes antecedit cum ad eiusmodi templa contingit reges accedere: depositis regiis ornamentis lineam uestem sacerdotali more cum aliis canonicorum insigniis desumunt munia q; sua cum aliis canonicis obeunt: arbitrati non modo indignam regio honore rem nullam in eo a se fieri: sed potius regium honorem prisco more sacerdotio uehementer augeri. Ceterum quoniam satis de religione scriptum est: iam tempus est ut Valerium sequentes de spreta religione & de penis quæ sequutæ sunt: scribamus.

De Nerone imperatore.

NEro nullo discrimine templis atq; altaribus spoliatis: nō solum sperni a se religionem: uerum etiam graui odio haberi ostendit. Nam ne a Syriaca quidem dea: quam colebat abstinuit: quin urina quoq; eam aspergeret. Itaq; cum his rebus diis atq; hominibus inuisus esset factus: po. ro. imperium ab eo defecit: unde in trepidam miseramq; fugam compulsus cum uereretur: ne grauiora ei in morte contingerent: sibi ipsi mortem consciuit.

De Commodo imperatore.

ANtonio Commodo imper. satis non fuit multis aliis modis peruersis moribus abuti: quod in mediis quoq; sacris temperare sibi a scelere noluit: cum Isidis sacrificia perageret illius imagine: quā ipse gestabat: sacerdotum pcutiebat capita: impellebatq; ut pineis nucibus quas secundum religionis ritum manu gestabant: adeo se diuerberarent: ut ex eis aliqui interdum morerentur. Quam ob rem & hoc religionis contemptu: & aliis infandis sceleribus nulli non inuisus: dum in lecto iaceret a suis oppressus: uitam amisit: magna po. ro. leticia. corpusq; eius cum insepultum aliquantisper mansisset: post omnia quæ fieri poterant ludibria in Tiberim proiectum est.

De M. Aurelio Antonino bassiano heliogabalo.

SAcrilegus ac prorsus religionis contemptor Commodus fuit: sed hac impietate longe eum heliogabalus superauit: uestalem enim uirginem secum nubere coegit: ac loco suo palladium dimouit: perpetuos uestæ ignes extinguere temptauit: & ceu cum diis ipsis bellum gereret: romanorum religiones omnes quæ eius temporibus colebantur sine discrimine uiolauit. quibus sceleribus deos hominesq; ita irritauit: ut ab equitibus suis impetu in eum facto occideretur. Quanto autem eos qui antea principatum gesserant uiolata religione superauit: tanto ipse aliis despectior fuit: In latrinis interemptus: ac per urbem primo: inde in Lupanar pedibus tractus: cum ibi quoq; quiescere non posset: in tiberim deiectus est. Sed ab eo ad hebreos transibimus.

De Achab Samariæ rege.

NIhilo meliore exitu finem habuere Achab Samariæ regis sacrilegia: nam cum ceu apertus ueræ religionis hostis non contentus idolis templa condidisse: eis sacra etiam peregisset: celesti in eum conuersa ira cum in ramaoth pugnaret haud aliam ob causam Assyriorū armis cesus fuisse putatur.

De Ochozia Samariæ rege.

OB idem scelus Ochozias item Samariæ rex de palatii fenestris ce/cidisse creditur: atq; ex eo casu sacrilegam animam effudisse.

De Osea Samariæ rege.

OSeas quoq; Samariæ rex a Salmanasare Assyriorum rege prœlio uictus fuisse: ac demum tributarius factus ob hocipsum existima tur: quod spreta uera religione idolatriam colebat.

De Ioram hierosolymarum rege.

CEtesti Samariæ reges fuere. sed nihilo eis meliores quidam ex his qui hierosolymarum septra tenuerunt. Inter eos Ioram cum idola coleret putatus est ob hocipsum bello ab ethiopibus ac Philisteis superatus: regnum uitamque cum stirpe sua amisisse: uno Ochozia qui infans erat superstite.

De Ozia hierosolymarum rege Nabad Abiud & Ozia.

SAepius eorum temeritatem ultus immortalis deus qui se aut pera gendis sacrificiis: aut tangendis contra religionis ritum sacris re/bus: criminis reos fecerunt: ostendit aliorum exemplo ab eiusmo di esse abstinendum: declaratum hocfuit in Ozia: qui cum sacerdotale mu nus usurpare uellet apprehenso manu turribulo: repẽte lepra percussus est. Nadab quoq; & Abiud sacerdotes cum partes suas parum caste obirent: ac turribulum manu tenerent: ignibus inde prodigiose egressis combusti fuerunt. Item Oza cum cadentem federis archam: quam solis sacerdotibus contingere fas erat: sustinere uellet: subita morte correptus est. Ozia.

De Manasse & Amone hierosolymarum regibus.

NE diutius in hebreorum sacrilegiis immoremur eis finem facient Manasses ac filius Amon in iudea reges: quos minime obscurum est: quia hierosolymarum templum spoliarunt: opibus regnoq; priuatos fuisse. Manasses ab Assyriis a quibus diu babilone in custodia habi tus est. Amon autem patri liberato cum æque in impietate sicuti in regno successisset: ne impune abiret a suis in palatio obtruncatus fuit. Nunc igitur ab hebreis ad babilonios assyriosq; eundum est.

De Nabucdonosor Chaldeorum rege.

HI de quibus nunc dictum est: proter impietatem aut regnum aut uitam uel utrunq; simul amisere. At Nabucdonosor chaldeorũ rex quoniam deuictis Iohachin & Sedechia hierosolymarum regi bus templum spoliauit: ingenium sensumq; communem amisit: adeoq; delirauit: ut similis iumentis factus tanq̃ extra humanam effigiem in nulla parte hominum mores agnosceret.

De Balthasare Caldeorum rege.

PRoaui sacrilegium a pronepote patratum scelus penaq; quam in/ detulit sequetur. Is Balthasar caldeorum rex fuit alio nomine Nabo

ar appellatus. Nam cum præter multa alia infanda facinora adhibere mē sis sacra hierosolymitani templi uasa in eisq; uesci ausus esset: quæ Nabucdonosor babilonem transtulerat: celestem iram in se conuertit: & quo tempore foelicior sibi uisus est: ei Cyrrus persarum rex cum regno uitam quoq; ademit.

De Seleuco Assyriorum rege atq; Heliodoro.

AVaricia mortalibus in omni ordine grauis: in principibus eo grauior: quo priuatos magis antecellunt: & raro a diuinis manum abstinēt: ubi prophanorum bonorum preda deest. Id Seleucus Assyriorum rex declarauit. Nam ingentium opum fama incensus quæ in hierosolymitano templo ferebantur esse: nulla religionis habita ratione Heliodorum ad spoliandum templum misit: eum autem cum onias pontifex in sacrarium induxisset duo ingentes equites qui aurei uidebantur: adorti grauiter uerberauere. Ceterum cum ita male multactus pontificis precibus pristinas uires recepisset: ad regem suum rediit: monuitq; si quem in regnis suis inuisum haberet: eum ad spoliandum iudeorum phanum mitteret. damnata enim iis uerbis sacrilegii grauitate diuinam quoq; potentiā quanta esset testari uoluit.

De Antiocho epiphane Asiæ ac Syriæ rege.

TEmptata ab Assyriorum rege hierosolymis sacrorum uasorum preda in mentem reuocat id quod non sine graui pena Antiochus epiphanes Asiæ ac Syriæ rex perpetrauit. Nam cum Iasonis ac Menelai hebreorum opera hierosolymam cepisset: parum ducens thesauris atq; ornamentis omnibus templum spoliasse: sanxisseq; ne in posterum in eo ueteri cultu sacra fierent: olympio Ioui templum dicauit: & ut iudeorum legem cerimoniasq; penitus deleret: perquisitas omni cura sacras iudeorum scripturas omnes combussit. Quam ob rem concitata in se diuina iusticia in Sceuum incidit morbum: ex putrida eius carne subinde nascentibus ceu in aquarum scaturigine uermibus: unde cum in omnium odium fastidiumq; simul uenisset: ac post longos grauesq; cruciatus a carioribus quoq; deuitaretur: rabie atq; ira plenus mortem obiit: cum ante obitum & agnouisset & fassus esset proter uiolatum iudeorum templum id se perpessum fuisse.

Pena Antiochi propter uiolatū Iudeorū templū

De. M. Crasso.

PErpetrata in iudeorum templo a babiloniis assyriisq; regibus preda: monet ne illud pretereatur quod. M. Crassus dux romanus eodem in loco edidit. Nam cum ad parthicum bellum proficisceretur: iter per iudeam faciens impellente auaricia sacris thesauris templū spoliauit. Itaq; cum perpetrati sacrilegii diræ eum insectarentur: haud multo post conserto cum persis proelio superatus: cum male partis opibus & no-

men & uitam cum filio cesus amisit. Inuentoq; ab hostibus capiti eius in/fusum quod liquefecerant aurum auariciam scelusq; simul exprobrauit.

De Philomello onomarcho & Phailo.

FVit pariter ceu diuinitus castigatum scelus Philomelli onomarchi & Phaili: quod spoliato delphici apollinis templo putati sunt per/petrasse. Nam cum sacrilegis statuta esset pena ut precipitati aut immersi uel combusti uitam finirent: haud multo post raptos sacros the/sauros unus eorum uiuus combustus: submersus alius: tertius autem ex al/to præceps demissus: his mortis generibus græcam legem in sacrilegos mo/riendo seruarunt.

De Cambyse persarum rege.

NOn minus acerbe sacrilegæ mentis suæ: & si factum abfuit: pe/nas tulit Cambyses persarum rex: qui post deuictam ægyptum cum uideret bouem api consecratum: tanq̃ omnium religionum hostis percussa bouis coxa eum interemit. In eo impius quod quanq̃ idola/tram belluam peremisset: tamen uero deo uim se fecisse arbitrabatur. Ita/que cum ab eo falsus Smerdi haud multo post rebellasset: qui pene persi/dem omnem occupabat: dum equum conscendit: lapso uagina ense quo bouem ante occiderat: in coxa uulnus accepit: qua parte ipse Apis bouem uulnerarat: atq; ex eo uulnere breui decessit. Quæ ideo posita sunt ut ho/mines intelligant omni tempore atque in omni religionis cultu sacrilegos deo abominabiles fuisse. Nunc omissis ueteribus ad recentiora exempla de/scendamus.

Recentiora. De Fl. Cl. Iul. Iuliano imper.

VIolentum necis genus Iuliani imper. ipsiusq; propria confessio palã testantur: non solum eum ob spretam Christi religionem: mortu/um esse: sed ipsum quoq; anteq̃ moreretur illud agnouisse. Nam cum se christianum fingeret: & ut nonnulli affirmant sacris initiatus usq; ad diaco natum conscendisset: ex Christi cultore persecutor factus adeo impie egit ut ad ultionem deum impelleret. Suscepto igitur aduersus persas bello cum in ipso proelio ab incognito inter costas lætale uulnus accepisset: sanguine suo manum repleuit: atq; in coelum iaculatus in hæc uerba prorupit. Ex/ple iram tuam galilee: ita enim Christum appellare consueuerat: fateor enim me a te superari: eo uerbo religionis neglectu repetito: eius causa se mori confessus est. Vicisti me Galilee

De Valente Imperatore.

IVste quoq; sceleratum Valentis opus penas tulit: arriana enim heresi laborabat: a quo cum gothi petiisent ut mittere episcopos uellet: a quibus in christiana fide institui cupiebant: ad eos pro ca/

tholicis arrianos misit. Itaq; cum simplex gothorum genus pro fideli doctrina peruersam accepisset: ne impunitum Valentis scelus maneret: tulit deus ut traiecto danubio intra impii fines sine alia publica fide gothi cum cōsedissent: Valentis auaritia cogente rebellarent. Capta igitur Antiochia Valente uicto uulneratoq; cum is fessus in pastoralem casam diuertisset: in ea superuenientibus gothis uiuus combustus est. ut quibus ignibus missis per diuersis doctoribus gothorum incēderat animos: iis uiuentis corpus Valentis qui mali auctor fuerat: cremaretur.

De Philippico imperatore Constantinopolitano.

PHilippicus imperator non ob aliam causam ad hanc peruenisse miseriam creditur: ut per Anastasium oculis captus etiam imperium amitteret: nisi quod in imaginum heresim se demisit: & pulso Cyrro patriarcha uiro catholico Ioannem abatem hominem hæreticum ei suffecit: quem ob eam rem Constantinus pontifex maximus extra catholicam fidem illato anathemate fecerat.

De Leone quarto Constantinopolitano imperatore.

GRaue fuit quod philippicus tulit. Sed celeritate miraculiq; magnitudine maius fuit quod in Leone quarto contigit: qui auaritia impellente per ioci speciem ceu alter Dionysius ex sanctæ Sophiæ capite diadema sustulit: a superioribus principibus magnis opibus in eius honorem factum. Itaq; cum illud ipse postea gestaret: eam deus impietatem ultus est. Nam pro gemmis uenenati carbunculi atq; entraces leonis caput obsederunt: coactusq; diadema deponere uiuendi quoq; finem fecit.

De Paulo græco qui in hispania tyrānidem exercuit.

QVam manifeste in Pauli quoque græci pena coelestis ultio apparuit? qui cum a Bamba gothorum rege desciuisset: hispaniarumq; regis nomen usurparet: ac præter multa alia impie facta coronā quoq; in urbe Gerunda a Bāba rege sancto Felici dono datā de templo tulisset: haud diu id factū post perpetrati sceleris penam tulit: captus enim a Bamba a quo rebellarat Nemausi urbe gallica: atq; Toletum in hispaniā perductus piceo diademate coronatus luminibusq; orbatus: non sine magno eorū qui hominē uiderūt ludibrio: camello eū ferenti auersus insedit.

De Vitiza gothorum rege in hispania.

NOn minore pena ob spretam uiolatamq; christianam religionē Vitizæ gothorum regis in hispania castigatum scelus fuit: qui pter multa alia infanda facinora contra sanctorum conciliorum sanctiones in dicione sua sacerdotibus non coniuges modo ducere: sed multas quoq; habere permiserat. Quam ob rem cum uereretur ne rex Rhodericus cuius patri Theodofredo uitiza oculos effoderat: paternam iniuriā

ulcisceretur: iuuantibus romanis ab eo defecit. Itaq; proelio uictus captusq; lumina regnumq; simul amisit: & in tetro carcere decessit.

De Alphunso quarto legionis in hispania rege.

NOn impune contemptam a se religionem fuisse Alphunsus quoq; quartus legionis in hispania rex exemplum erit. Nam cũ quinto anno post sumpta imperii insignia regno abiisset: & monasterio inclusus fratri suo Ramiro secundo regno cessisset: abiecto postea religioso habitu resumere regnũ temptauit. Itaq; a fratre captus oculis erutus in monasterium unde abierat reiectus fuit: ubi mortem obiuit.

De Vrracha aragoniæ regina.

PEna quæ Vrrachæ reginæ in hispania sacrilegium sequuta est: admiranda prorsus ac celeritatis plena fuit. Nam cum in bello q̃d aduersus filium Alphunsum gerebat pecunia ei deesset: & sancti Isidori in legione urbe hispana fanum spoliare decreuisset: ceteris contingere sacros thesauros reformidantibus: ipsa manu sua multa auferens dum templo eggreditur mortua concidit.

De Honnorico Vandalorum rege.

HOnnoricus Vandalorum rex in Africa cum arriana hæresi laboraret: cumplures catholicos episcopos aut ab Africa exilio mulctauit aut morte affecit. Itaq; non multo post in phtyriasim morbum incidit: scaturientibusq; ab corpore eius undiq; pediculis hoc suplicii genere sceleris sui penas luit.

De Vladisiao Hungariæ & Apolloniæ rege: & Ioanne Vniado uaiuoda.

DAtam fidem quæ iureiurando uallata sit etiã hosti aduersæ religionis religiose seruari debere Vladisiai Hungariæ & Appolloniæ regis infoelix exitus una cũ cladibus quas Ioãnes Vniadus uaiuoda: id dignitatis nomen est: transiluanus tulit: aperte declarant. Nam ut ante sæpius foeliciter aduersus catholicæ fidei hostes pugnarant: posteaq̃ impulsu Iuliani Cesarini Cardinalis atq; Eugenii quarti pontificis legati inducias uiolarunt cum Morato turcarũ rege iuratas: soluente eos sacramenti nexu pontifice: aduersus turcas cum exercitu profecti: iuxta Varnam occiso rege una cum legato Ioannes in turpem fugam coniectus non solum uiri fortis laudem amisit: uerum etiam cum Morato conserta manu haud longe a bulgaria: hæc scythiæ pars est: iterum cum panonniis quibus preerat proelio uictus: & in fuga subsistere a Georgio Seruiæ dispoto: id etiam potestatis nomen est: coactus haud paruo labore non sine magna ui auri ab eo se explicuit. Qua re satis aperte ostensum fuit: parum probasse immortalem deum ut iusiurando data fides uiolaretur.

Iulianus Cesarinus

De Ominibus siue Auguriis. Ca. iii.

SOlent non nunquam aut uerba casu enunciari aut etiam res eue/nire: quæ experimento postea inueniuntur: aut auctoribus eo/rum aut his qui ea notarunt: futura prænunciasse. Hæc prisci ho/mines gentilesq; cum superstitiose nimis obseruarent: omina nuncupabant: quæ haud incongrue pronostica quoq; nuncupari possent. De his ordinem quem proposuimus sequentes non nulla exempla suggeremus: de quibus mentionem faciamus non indigna: quorum exitus quanq̃ sæpe fallat: non erit tamen ab re: quid de his ueteres censuerint ostendere.

De Lucio Lucullo ro. consule.

CVm afflictis regis Mithridatis rebus; Lucullus a bello pene confecto reuocatus esset: atq; in Gallatia cum Gn. Pompeio successore con/uenisset: & utriq; lictores fascesq; laureati essent: contigit ut pompeiani li/ctores nimiis caloribus ac præ uiæ longitudine exiccata Lauro sua: Luculli/na Lauro: quæ recentior: & proterea uiridior erat: se fascesq; suos exorna/rent: augurati ex Luculli uictoriis Pompeium non mediocre adiumentum ad Mithridaticum triumphum esse reportaturum.

Fasces Pompei laureati a Lucullanis

De. M. Crasso.

INfelicis euentus crudelisque mortis atque ignominiæ omen fecis/se notatum est quendam poma uendentem: dum Brundusii M. Crassus traiicere ad parthicum bellum uellet exercitum. Nam cum ut moris eiusmodi hominum est: clare cauneas exclamaret. id ficus a loco cognomen trahentis nomen erat: uisus putabatur eo uerbo latine signi ficare uelle: caue ne eas.

cauneas ficus

De Eodem.

IDem haud feliciora sibi ipsi ominatus uidetur: cum in eadem ex/peditione Euphratem amnem traiecisset. Nam cum e more exer/citum alloqueretur: atque ut alacri animo hostem inuaderent hortaretur: di xit ut maiorem audendi necessitatem ostenderet: pontis facultatem ex am/ne a se sublatam. Quod cum ipse in eam accipi partem uellet: ut subla/ta fugæ spe milites in uirtute sola spem ponerent: in tristem ominatio/nem tunc acceptum esse exitus infelicis proelii confirmauit: quod neque ipsi neque filio imo ne exercitui quidem paucissimis militum exceptis re/grediundi uia patuit: omnibus a parthis miserabilem in modum occisis.

De Claudio imperatore.

CLaudius princeps postremis uitæ suæ tẽporibus pro tribunali po/scente ita sermonis materia cum dixisset se ad uitæ finem peruenisse

dictum qui astabant abominantibus: casus tulit: ut sæpius idem repeteret: breuiq; euentus rem comprobaret.

De Nerone imperatore.

NEro imperator non minus aperte quam Claudius futura mala sua mortemq; ominatus est. Nam paulo ante quam Galba rebellaret in senatu de uindice qui desciuerat uerba faciens diceret: haud diu post eiusmodi scelestos homines pro criminum magnitudine penas daturos: ab uniuerso senatu responsum fuit. Tu is eris Auguste. quod uerbum & Nero & Senatus in eam partem accipiebant: ut ipse puniendorum eiusmodi hominum auctor esset: Sed exitus contrarium ostendit: quia ambiguum uerbum ad id traxit: ut intelligeretur futurum Neronem illum in quem senatus animaduerteret: Illud quoque in Nerone a multis notatum fuit: quod in ultima fabula: quam grece de Edipo exule in scena cantauit grecum uersum pronunciauit: cuius hic sensus. Morti me coniunx pater & mater damnarunt: quod in eam partem acceptum fuit: ut ipse sibi met prædiceret matris ac coniugis quas necauerat. item Claudii quem ueneno imperii causa sustulerat: umbras iuste eum ad mortem citare.

De Domitiano imperatore.

IDem pene Domitiano contigit: pridie enim q̃ occideretur: cum tubera quædam dono missa in posterum diem asseruari iussisset: uerbum hoc subiunxit: si modo eis frui concedetur. Inde conuersus ad eos qui astabant dixit fore: ut sequenti die luna in aquario cruentaretur: facinusq; inde sequuturum: de quo per totum terrarum orbem homines loquerētur: scalpensq; interim porrum quem fronte gerebat: ita ut sanguis ex eo manaret: dixit utinam hactenus & non ultra fluat sanguis: mortem suam proximam iis uerbis ominatus quæ casus & nulla data opera tulit.

De Helio Adriano imperatore.

POstrema die quæ ultimum natalem diem Helii Adriani imperatoris antecessit cum is esset in senatu ad eum uenit quidam ululans gemensque obscura uoce parumque intellectis uerbis: qua re tanquam quæ mortis esset prenuncia turbatus Adrianus cum senatum alloqueretur: & post mortem filii mei dicere uellet: post mortem meam dixit: id quod res triste sequuta omen: breui enim mortuus est: uerum eum ominasse declarauit.

De Getha filio septimii Sceueri Augusti.

CVm simul sermones sererent Antoninus bassianus cognomento caracalla Gethaq; ipsius frater detectis coniurationibus aduersus Sceuerum patrem: dicente bassiano debere coniuratos oẽs occidi

respondit Getha mortem suam ominatus. Tu qui nemini parcis posses ne etiam fratrem interimere: nec multo post mortuo Sceuero patre: Bassiani opera Getha fuit interemptus.

De Antonino pio imperatore.

HI de quibus diximus: aut suis aut aliorum uerbis mortem sibi ominati sunt. At contra Antoninus pius imperium. Nam Adriani Augusti decreto ad Italiæ administrationem ordinatus ea hora qua primo tribunal conscendit Augusti nomine: quod solis imperatoribus dabatur salutatus: imperii sui hoc omen accepit.

De .P. Heluio pertinace imper.

COntingit ut sæpius mala sua homines q̄ bona ominentur: sicuti in pertinace imperatore perspectum est. Nam cum ei Didius Iulianus adhuc priuatam agens uitam fratris filium presentaret: pertinax adolescentem hortatus ut patrui dicto obediens eum reuereretur: hæc uerba protulit. Reuereare collegam & successorem nostrum: Iulianus enim pertinaci in consulatu collega: in proconsulatu successerat. Euentus enim rerum pertinacis uerba aliud significare ostendit: nam paulo post occiso pertinace Iulianus in imperio ei successit.

De Septimio Sceuero imperatore.

VT sibi ipsi malum pertinax ominatus est: ita Sceuero felicitatem filii uerbum portendit. Et enim cum in uilla sua Sceuerus cum amicis satis parce cenaret: infantemq; partiri aliis largius poma de secunda mensa uideret: monito eo quod supra fortunam largior in partiendo esset: respondit filius si tunc parcior esset fortuna ut pater dicebat: habiturum aliquando ampliorem: id quod post foelix illud omen breui secutum est: creato Sceuero principe quo imperante filio fortuna quam ominatus erat oblata fuit.

Item de Sceuero.

SCeuero filii uerbum ominatum est imperium: mortem ei miles ethiops præsignificauit: q dicteriis gratiam principis captabat. Liberata enim a barbaris brithannia insula: cum romam redire Sceuerus uellet: ethiops obuiam se obtulit: serto ex cupressu facto coronatus. Itaq; tristi eius aspectu cum turbatus esset Sceuerus: pelli hominem cō festim a comitatu iusserat. Ceterum cum hilari aliquo uerbo emendare miles tristem funesti serti aspectum uellet: magis rem aggreuauit: principi dicens: omnia habuisti omnia uicisti: nunc tandem deus efficiare. quod uerbum haud longe post in brithannia mortuus Sceuerus impleuit: quia inde Romam perlato corpore in deorum numerum relatus est.

De Maximinis imperatoribus.

HAud dissimile prodigium Maximinis patri & filio mulier fecit in foro Iulio: cum aduersus senatum cum exercitu uenirent: obuiam enim facta passis crinibus atrataq; ueste Maximinos magna inuocans uoce ante eorum pedes mortua concidit: post quam rem ante paucos dies exercitus Maximinos interemit.

De P. Annio Tacito imperatore.

PRænunciatum simili modo: sed cum læto euentu priuato adhuc Tacito ab eo quem male uexabant umbræ imperium fuit. Is enim in Syluani fano diu indesinenterque clamauit. Tacitus tandem poterit.

De Aurelio Alexandro Sceuero imper.

ALiorum uerbo fœlix aduersaq; fortuna iis de quibus diximus prædicta fuit. at Alexander Sceuerus augustus suæ & uerbo suo & alieno omen accepit. nam cum in gallia exercitum alloqueretur: cupiens a fausto uerbo sermonem ordiri fortuna contrarium obtulit: quod ut malum omen fuit acceptum: cepit enim occiso imperatore Heliogabalo: ab imperatoris morte sermonem exorsus. Inde autem cum ad persicum bellum proficisceretur uesana mulier gallica lingua hæc dixit: uade neq; tibi uictoriam polliceare: neq; te tuorum militum fidei crede: id quod recte monitum euētus docuit: ipso haud diu post a militibus occiso.

De C. Aurelio ualeriano diocltiano augusto.

IN gallia quoq; iuxta tangrim in Leodiensi agro cum illic statiua haberet Diocltianus adhuc ro. tantum eques tenuiq; fortuna: & hospiti parce mercedem persolueret. Saga autem mulier obiiceret quod auare nimis cum hospite ageret: & is contra ut fieri solet responderet largius se acturum imperatorem: ab ea affirmatum fuit imperaturum ipsum cum aprū occidisset. Nec res uerbo abfuit. Mortuo enim Numeriano cesare Apri soceri fraude Diocltianus electus fuit: qui in consilio manu sua aprum occidit.

De Ionata Sauli iudeorum regis filio.

IOnate Sauli regis iudeorum filio augurio grandis uictoria ostensa est. Nam cum philistei iudeam magno exercitu petiissent: ita ut Saulus descendere in prelium uereretur: Ionata uno solo comitatus cum prope hostium castra ceu explorator accessisset: incertus quid ageret: captare aliquod augurium decreuit: quod si ab hostibus ut castra iniret inuitaretur: uictoriam polliceri posset. secus autem si ab eis pelleretur. Castris igitur per hunc modum appropinquans cum a philisteis esset conspectus: & per contemptum ab eis ut iniret castra inuitatus: captato augurio statimneque mutata ab alia parte castra iniuit: somnoque captos uigiles occidit: ea re experrecti hostes somnulenti & fortassis

etiam ebrii cum maiorem ingressum esse numerum putarent sublato clamore in fugam se coniecerunt: Sauloq; terga statim sequente magna cede deuicti fuerunt.

De Caipha iudeorum pontifice.

NOn solum autem inter romanos aliosque gentiles atq; iudeos superstitione tactos omina auguriaq; obseruata inueniuntur. uerum eiusmodi quoq; rerum in sacra scriptura cui catholica fides credit mentio facta est. Nam Caipham iudeorum pontificem in euangelio legimus quo anno perfida iudeorum gens Christum redemptorem cruci affixit: cum in cõsilio de eo loqueretur dixisse: pro populo necesse esse unũ mori ne tota gens periret: quod a Caipha in aliam partem dictum: postea res ostendit uerissimum fuisse omen: omnium salutis unicum remedium esse Christi mortem.

De pontio Pilato iudeæ præside.

NOn est omittendum illud quoq; quod a pontio Pilato manauit et si cum id diceret parum rem uisus est intelligere. Nam cum dato militibus Christo ut crucifigeretur: & causam inscripsisset Iesum nazarenum regem iudeorum. peterentq; iudei ut titulum mutaret: diceretq; quia se iudeorum regem faciebat: ut sententiam mutaret: nunq̃ adduci potuit: deo ita agente: ut etiam ex ore hostili gloriæ christianæ magnitudo testata inueniretur.

Extra propositu

De hierosolymarum præsignificata clade:

HIerosolymarum quoq; cladem omen antecessit. Iudeus enim quidam haud paulo ante in furorem conuersus per id tempus in templo ueh ueh clamabat: urbi hominibusq; ac deniq; sibi ipsi multa minitatus: urbe demum a romanis obsessa uulnere in caput accepto uitam uocemq; qua ueh pronunciabat: simul finiuit.

Recentiora De Fl.Cl.Iul.Iuliano imp.

IVlianus secundus imp. cum Antiochia discedens contra persas iturus esset: ubi uitam amisit: odio in antiochenos proter motas ab eis seditiones incensus ad populum se conuertit: malumq; suum ominatus dixit: se in eam urbem nunquam rediturum. Marti quoq; cum iuxta chtesiphontem urbem sacrificaret neq; in uictima faustam rem ullam inspiceret: se marti amplius non sacrificaturum affirmauit: opinione sua in utroque falsus. Nam cum uoluntate sua se in posterum neque Antiochiam rediturum: neque Marti sacrificaturum intelligeret: subsecuta breui mors docuit: ipsum sibi fatum quod iminebat predixisse: quorem utranque quam se nunquam facturum dixerat facere prohibitus fuit.

De Ambrosio Mediolanensi episcopo.

NOtatum est non in antiquis solum hebreis gentilibusq; : uerum in christianis quoq; & sacerdotibus omina auguriaq; obseruata fuisse : nam cum sub primo Valentiniano augusto Ambrosius ciuis Romanus Mediolanum ubi postea episcopus fuit : iudex ad urbem gubernandam mitteretur : atq; ei probus urbis Romæ præfectus administrationis normam atq; mandata : ut mos est : daret : iniunxit ut ad munus demandatum non tanq̃ iudex : sed ceu episcopus proficisceretur. quo uerbo cum probus satis se declarauisse putaret : quæ eum agere in exercenda castis moribus iurisdictione oporteret : eius dignitatis quæ postea Ambrosium secuta est ominator fuit.

De Augustino qui postea hipponensis fuit episcopus.

IN recentioribus ominibus minime illud pretereundum est : quod Augustinus uir carthaginẽsis qui postea sapientiæ magnitudine inter quatuor ecclesiæ doctores annumeratus est : sibi ipsi contigisse scripsit. Nam cum accepta quidem fidei cognitione nundum tamen baptismi caractere insignitus esset : magnisque ageretur animi estibus quid nam sequeretur : ac magno opere cuperet a deo ostendi : quid facere eum uellet : ex propinqua domo audiuit uerbum hoc decantari : accipe & lege : hocque sæpius iterari : eo uerbo arbitratus se moneri quid ageret : acceptoque libro quem prope inuenit se esse : erat autem epistolarum apostoli Pauli uolumen : aperto forte libro primum uersum legit : qui continebat : non in ebrietatibus neque impudiciciis aut contentionibus sed induimini Iesum Christum : qua hora omine illo motus decreuit nihil ultra baptismum differre.

De Cloui gallorum rege.

OMen : de quo diximus : initium fidei salutisque Augustini fuit : per similem modum Clouis gallorum rex uictoriæ spem sibi promisit : nam cum mouere bellum aduersus Allaricum gothorum regem in hispania decreuisset : priusq̃ signa exercitumque moueret : nuncios cum muneribus in Turones ad sancti Martini fanum uenerandi gratia misit : mandauitq; : ut templum ingressuri ea obseruarent : quæ futuri euentus ex eo bello coniecturam possent præbere. Fanum igitur ineuntes auditis monachis uespertinas horas canentibus : in ea parte Dauidici psalmi quæ dicit. Tu domine ad prelium uirtute me accinxisti : capto omine ceu felicitatem portendente ad regem redierunt : narratoque omine plenus bonæ spei rex bellum suscepit : uictumque hostem e uasconibus auscetanisque pepulit.

De Hirprando Longobardorum rege.

CAio Mario asellus ducem se præbuit ut. L. Syllæ manus euitaret : at contra Hirprando Longobardorum regi bubo : qui hastæ Bubo mali ominis

quam manu gerebat insedit: ut regnum amitteret causa fuit: territi enim ignauae auis omine Longobardi statim regno eum priuarunt.

De Yda comite Bononiae quae est in celtica gallia.

CVm Ydae Bononiae comitis alludentes tres filii sub matris ueste se occultassent: uirq; eius Eustachius superueniens: quid nam sub eius ueste lateret interrogasset: subridens uxor tres inquit magni principes: quorum unus dux: secundus rex: & tertius comes est: euentusq; mulieris uerbum secutus est: siquidem primus puerorum Gotifredus bolionus patruo Gotifredo in Lothoringiae ducatu successit. Balduinus autē hierosolymarum rex fuit. postremus Eustachius Bononiae comes.

De Balduino tertio hierosolymarum rege.

PAr omen Balduinus tertius hyerosolymarum rex fratris filio Almerico Sareptae quae nunc lope comiti tulit:cū i baptismate eum coram sacerdote teneret: nomenq; suum ei imponeret: a quibusdā enim rogatus: quid baptismatis filio dato nomine suo bonae fortunae afferret: respondit omne hierosolymarum regnum se daturum: resq; uerbū cō probauit. Nam Balduinus sine liberis moriens Almericum nepotem successorem reliquit: qui postea Balduinus quartus fuit nuncupatus.

De Nicolao quinto & Pio secundo pont. max.

THomas Sargianensis legatus ab Eugenio quarto ro. pontifice in germaniam proficiscebatur: & dum alpes traiiceret incidit in Aeneam picolomineum senensem Federici tertii imperatoris oratorē: cum autem ambo in eodem diuersorio mansissent: atq; Aeneas parce ageret: uiaticiq; impensas extenuaret: ad eum subridens Thomas quid tanto opere uictui parcimus: cum nostrum uterq; ad pōtificatum sit ascensurus? qđ ipsorū fortuna uirtusq; postea uerum fecit: ut Thomas sub Nicolai quinti: & Aeneas sub Pii secundi nomine pontificiam obtinerent dignitatem.

erat enim quirinalius francisci qui postea papa ... (handwritten marginal note)

De Paulo secundo pontifice max.

PAulus secundus ro. pontifex eo die quo Franciscum Ruuerum sauonensem ad cardinalatum promouit: cum forte de ea re uerba faceret: dixit se ea die successorem suum elegisse: euentusque uerbo fidem attulit: si quidem Paulo mortuo Franciscus Ruuerus in pontificatu sub Sixti quarti nomine successit.

De Paulo Riario Sauonense.

SIxti pontificatum cum alia: tum furiosorum uoces pnunciauere: sicuti romanis quibusdam principibus imperium. Nam ante q̄ Sixtus crearetur: Paulus riarius Sauonensis quamuis tenui fortuna: nobili tamen ortus genere: morbo impellente: ut interdum contingit: in furorem agebatur. Itaq; e domesticorum custodia elapsus in publicum prodiit futuros pontificem & cardinales clamitans. Tulit autem fortuna ut creato pon-

tifice Sixto inter primos cardinales ipsius furiosi filius frater Petrus riarius p/moueretur.

De Leonardo ruero præfecto urbis Romæ.

SIxti mentio foelicitasq; propinquorum quoq; memoriam secum trahet. Leonardus eius ex fratre nepos fuit: qui re domi angusta nec maiore uirtute: ludibrio in patria erat: & enim cum appellari eum contingeret: aiebat comitem se appellari debere: & siquando de iungenda ei uxore per iocum sermo haberetur: se non aliam q̃ regis propinquam ducturum respondebat. Tulit igitur patrui fortuna: ut quæ de se aiebat implerentur: quia urbis Soræ ducatu comitatuq;: & in primis romana præfectura honestatus: Ferdinandi neapolitani regis neptem duxit uxorem.

De Mauritio parhisiensi episcopo.

FInem omnibus Mauritii mentio imponet: qui postea parhisiorum factus est episcopus. Is tanta premebatur inopia ut mendicare cogeretur. Ceterum a nullo unq̃ adduci potuit ut accipere helemosinam uellet: si per iocum: ut in eiusmodi non nunq̃ solet: ab eo exigeretur: ut se nunq̃ futurum episcopum iuraret.

De Prodigiis Ca. iiii.

SVpra communem usum res interdum eueniunt quas plerunque pro ipsarum uarietate uel foelicitas insignis uel aduersa fortuna sequitur. Veteres igitur latini prodigia eas res appellarunt. De ueteribus ergo primo ac postea de recẽtioribus pauca quædam sed insignia notabimus.

De Iesu Christi saluatoris natalicio die.

OMnium prodigiorum illud primum post petitã immortalis dei ueniam: neq; de eo aliter fas esset: a nobis ponetur quod natalicio die Iesu Christi in urbe Roma trãstyberim cõtigit. Ex fonte enim in quadam priuata domo oleum manauit: ut is liquor ortum eo die ostenderet: qui ad humani generis salutẽ misericordiæ fons ac lumẽ erat futurus

De Boccoro ægypti rege.

HAud iniuria secundum inter prodigia locum habebit: quod de Boccoro ægypti rege contigit: ei enim nec admiratio nec foelicitas defuit: siquidem scripsit Eusebius pamphilus agnum in ægypto mansuetum Boccori ingenium ægyptiq; foelicitatem sub tam bono rege apertis uerbis prædixisse.

De Tarquinio superbo & aliis.

ANno quo Tarquinius regno pulsus fuit propter morũ acerbitatẽ superbi cognomento insignis: ad rem tam grandem præsagiendam ob/

ſeruatum fuit canem & p̃ter eam ſerpentem quoq; locutam eſſe. Quarto etiam. Q. Fabii maximi conſulatu: & M. Claudii Marcelli tertio: ex Sici lia nunciatum fuit bouem idem egiſſe. Item quinto eiuſdem Fabii: & Q. Fuluii Flacci conſulatu durante Hannibalis bello aliam priuerni in latio bo/ uem in hominis uerba prorupiſſe: & poſtea. L. Veturio & Qu. Cecilio Marcello conſulibus prope urbem Romam idem quoq; aliã bouem feciſſe.

De. M. Ottone imperatore.

PAulo ante q̃ urbem Romam Otto eggrederetur cum exercitu ad/ uerſus Vitelium profecturus: a quo uictus proelio ſibi ipſi mortem poſtea conſciuit: Romæ nunciatum fuit in Ethruria bouem clare locutam.

De. L. Sylla.

LVcio Sylla ab urbe cum exercitu aduerſus Mithridatem regem profecto: quo tempore. C. Marius motis ciuilibus armis Syllam ipſum redire Romam coegit: conſpectæ fuerunt ſignorum ha/ ſtæ ignes emittere: qui non ſine labore extinctus fuit: magnoq; fragore ac ſonitu ſereno coelo per aerem territis hominum mentibus tubarum clãgor exauditus fuit: tubis ferro atq; ignibus natura futuros motus præſagiente.

De prodigiis quæ bellum ſociale cũ romanis p̃ceſſerunt.

ANno qui ſociale bellum cum romanis anteceſſit: periculi & laboris plenum. L. Mario & Sex. Iulio conſulibus in agro Mutinenſi a multis grauibus uiris ciuibus romanis: qui per Emiliam uiam iter habebant duo montes fragore magnaq; emiſſa flamma ſimul concurrere conſpecti ſunt: non ſine ingenti locorum atq; hominum ſtrage: ubi concurſus factus eſt: quo prodigio putauerunt homines mala prænnnciari quæ poſtea ex eo bello ſecuta ſunt.

Sic fuit uerum ut nostro tempore de [illegible] in formã porrorum [illegible] [illegible] et alijs [illegible] quas gens illa [illegible] adfert

De pluuiis prodigioſis & ſtatuarum lacrimatione.

BElli punici ſecundi mala cladeſq; horrendis prodigiis natura pre/ nunciare uiſa eſt. Conſulibus enim Fabio max. iiii. & M. Clau/ dio marcello. iii. Romæ in foro bouario ſanguine pluit. Idẽconti git in area Vulcani ac concordiæ templo. Sp. Poſthumio: & Qu. Fabio la beone conſulibus: cum non minore admiratione Fabii max. cõſulatu quin/ to ſcriberetur Priuerni lacte pluuiſſe. P. autem Cornelii Scipionis & C. Lelii conſulatu in tuſculano agro terra pluuiſſe. Ceterum grauiore euentu conſulibus. P. Cor. Lentulo: & M. Bebio lauini ſoſpite iunonis ſtatua pa lam lacrimas effundere uiſa eſt ut alias ſanguine ſudare.

De hieroſolymarum urbe.

HOrrenda prodigiorum: de quibus diximus facies: aliorum etiã quæ non minus dira uidentur ſimilitudinem nobis proponit. Nã paulo ante q̃ Antiochus epiphanes Syriæ rex captis hieroſolymis atq; ſpoliato theſauris ſuis templo iudeorum gentem in extremam addu/

ceret calamitatem in coelo conspecti sunt quadraginta diebus homines stollis aureis amicti tanq̄ diuersæ acies in curribus cōcurrere magno armorum fragore strepituq; equorum: quod ne fabulosum putetur Liuius quoq; non uanus auctor haud dissimilem rem Fabii max. consulatu quarto contigisse scribit: dum ostendit in Ianiculo legiones armatas uisas esse: quæ tamen cum nusq̄ essent inuentæ. ro. populo ad arma currente: prodigii loco accepta res fuit.

De Iudeis quoq;.

PAulo ante q̄ Iudei gens impia sediciosaq; proter scelus suum a Vespasiano augusto delerentur: diu supra urbem cometes in gladii formam apparuit: sæpiusq; noctu aperto sine humana ope templo diræ uoces clamantium: hinc abeamus: exauditæ fuerunt: nec sine iudeorum terrore licet aliud esse interpretarentur: armorum strepitus tubarumq; sonus ad humanas aures peruenit. In pascate quoq; ducta ad aram uitula ut sacrificaretur: ante aram peperit.

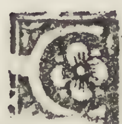
De diuersis prodigiis & monstris.

SIcuti Hannibalis in Italia romanorumq; in Macedonia per eadē tempora bellum crudelitatis plena res fuit & uarietatis mirandæ proter regnorum mutationes: quæ secutæ sunt: ita etiam magna: & extra communem naturæ usum prodigia paruere. Nam. M. Marcelli: & Marci Valerii tarquiniis. Item Sesse. T. Qu. Flaminii et Sex. Helii peti consulatibus Sues humanis capitibus nati sunt. Frusinone quoq; agnus idem. C. Aurelio: & P. Sulpitio consulibus contigit.

De Cæsare dictatore.

CAesaris dictatoris mors quæ humano generi magno stetit: haud obscuris signis ostensa est. Nam non multo ante q̄ periret coloni capuam Iulia lege deducti cum nouas domos molientes sepulcra quædam dirruerent: in capis tumulo: qui Capuam fundasse dictus est: iuuenta fuit ænea tabula: in qua incisæ erant littere monentes: fore cum capis ossa detegerentur: ut unus a gente Iulia progenitus suorum manibus occideretur: eiusq; sanguis magno italiæ damno uindicaretur. Grex quoq; equorum quos Cæsar traiecto Rubicone consecrarat: eo tempore cibo abstinuere clareq; lachrimas effundere uisi sunt: auis quoq; regulus cum in pompeianam curiam rostro lauri ramusculum gerens intrasset: ab aliis auibus quæ eū insectabantur conuulsis sæue pennis discerptus fuit. Addidere Eutropius atque Eusebius in agro romano conuersum ad ōratorem suum bouem plane locutum: frustra eum stimulis agere: quoniam prius homines q̄ frumenta defutura erant.

De Claudio imperatore.

Vm adhuc priuatus esset Claudius prima die qua consulatum iniuit romæ per forum transeunti Aquila dextro eius humero insedit. In eo enim imperium ostendit ad quod postea Claudius cōscendit.

De Agrippina aug. atq; Tito Vespasiano.

Ira quoq; res: sed quæ infoelicitatem portenderet: Agrippinæ cōtigit Claudii uxori anno anteq̄ moreretur. Nam cum esset in germania in Vbiorum urbe quæ ab eius nomine Agrippina colonia postea fuit dicta in ea urbe agroq; magnis hiatibus aperta tellus ignē emitebat: omnia quæ contingerentur cousumentem qui neq; aquis neque alio humore extingui poterat: saxisque aut pannis dumtaxat opprimebatur. Id quod imperante quoq; Tito contigit anno post uesuuii incendium. nec multo ante eius mortem in urbe Roma. Ignem enim terra emittebat quo capitolium compluraque alia ædificia: ut dion græcus scripsit incensa fuerunt: neque ab hoc multum dissimile fuit: quod parentum nostrorum ætate contigit cum Carolus Burgundionum dux Geldrensem cœpit urbē. Incensa enim humo nulla conspecta flamma herbarum arborumq; radices comburrebantur: atq; ab ea regione pene in burgundiam usq; malū illud penetrauit: neq; remedia populi ad id satis inueniebant: & si ingentibus fossis incendio precidere uiam uiresq; conabantur.

De prodigiis quæ apparuerunt in fine stirpis cæsarum.

T in Nerone finis fuit Cæsarum stirpis naturalis adoptiuæque: ita eius etiam ingentia apparuerunt signa. Liuiæ cum recens augusto nupsisset per ueientanam uillam suam eunti: Aquila in gremium eius gallinam candidam in ore lauri habentem ramum demisit. In bonam partem augurio accepto cū curari diligenter gallinā iussisset: magnus ex ea candidorum pullorum numerus prouenit: plantatus quoque lauri ramusculus ingentem lauretum protulit: ex qua silua obseruatum postea fuit ut triumphaturi laureum ramum sumerent: quem manu in triumpho gestabant: peractoque triumpho restitutus ramus plantaretur: radicesq; mitteret. Illud quoque notatum fuit desiccatum eiusmodi ramusculum præsagium fuisse mortis illius qui eum in triumpho gestasset. Ceterum postremo Neronis anno ut propinqua eius mors Cæsarum quoq; defectura soboles ostenderetur: gallinarum candidarum stirps tota deperiit: lauretumq; ex toto aruit defecitq;. Preterea statuis Cæsarum fulgure decussa fuerunt capita: sceptrumq; de manu augusti erreptum.

De Nerone imperatore.

Nno ante Neronis mortem in agro marrucino in possessionibus Vectii marcelli qui procurator erat Neronis: pratum oliuetumq; loco motum uiam quæ uicina erat trāsiliit: atq; ab alia uiæ parte

constitit: ut a Nerone ad alios ostenderetur transiturum esse imperium. Ipso quoq; anno quo Nero periit Mausoli in quo augustus erat fores sponte patuere: ex eoq; audita uox Neronem ad se uocantis.

De Sergio Galba imperatore.

IN prodigiis Neronem Galba sicuti in imperio sequetur: eius auo qui sacrificio fulgur procurabat: cum e manibus exta uictimæ aquila rapuisset: atq; in propinqua quercu reposuisset: augures monuerunt ipsius domui imperium serum quidem sed certum portendi quibus ipse ut rem nullo modo fieri posse ostenderet: respondit id demum fore cum mula peperisset. Nec uero Galbam ipsum cum a Nerone defecit ad imperii spem res ulla magis confirmauit: quam cum ei nunciatum fuit: mulam peperisse: uerbi auiti memoria reuocata.

Nota Mule partũ bonũ augurium

De eodem Galba.

NOn minus euidentibus signis mors eius q̃ imperium significata fuit. Venienti enim Romam ex hispania cum per uiam utrinq; in eius honorem sacra peragerentur: taurus e manibus sacrificantium accepto iam uulnere elapsus in pedes anteriores ad Galbæ lecticã se errexit: eamq; sanguine suo totam respersit. Deinde cum urbem Romã iniret: terra tremere ac mugire audita est. Kal. postea Ian. sacrificanti e capite lapsa est laurea: & cum e more milites alloqueretur obseruatum fuit: ei sellam paratam non fuisse: & in senatu currulem prepostere positam esse.

De Aulo Vitelio imperatore.

ET Galbæ quæ de uita: & Vitelio quæ de eius imperio euentura erant prodigia ostenderunt. Nam cum audita Galbæ morte exercitus partem unam Vitelius premisisset: aquila eius partis signa circumuolans lætis ominibus diu precessit: ipsi autem ut cum reliqua exercitus parte se mouit: ex capite laurea quam gestabat: in amnem prolapsa est. In terram quoq; statuæ quæ in eius honorem posite fuerant effractis cruribus corruere. Item Viennæ pro tribunali ius dicenti pullus in eius humerum post modum in caput uolans illud rostro fodiebat quæ omnia cum fine imperii ipsius congruere putata sunt. Nam ut legatorum opera atque exercitus quem premiserat parte imperium peperit. ita postea q̃ res gerere per se cepit illud corruit. item postea q̃ ab Antonio becco Vespasiani nomine proelio uictus cæsusq; fuit: per eum pulli in caput rostro fodientis augurium fuit expressum.

De Vespasiano imperatore.

VT Vitellio imperii finem aduersa prodigia ita Vespasiano qui ei successit foelicitatem læta ostenta prænunciarunt. Nam in Vespasie matris tribus partubus in eius uilla haud longe ab urbe ingens quercus

per singulos partus ab imo stipite ramum emisit. primus aliis subtilior cito exaruit: eiusq; fortunam primo orta puella: quæ cito defecit: equauit. Secū dus surculus in satis magnam altitudinem firmitatemq; ad fruges excreuit. Tertius arborem ipsam magnitudine roboreq; equauit ob eam rem cum pater Sabinus matri quæ Vespasiani fuit auia: natū ei nepotem dixisset qui imperaturus erat: subridens respondit: mirari se quod cum Auus esset inte gro sensu: filius eius deliraret: iis uerbis augurii neglecto effectu: quem ta/men in Galbæ Ottonisque ac Vitelii discordiis Vespasiani uirtus uerum fecit.

De eodem.

ANte q̄ ad bebriacum haud longe a Brixello Otto: atq; Vitelius ma num consererent: conspectæ sunt in coelo inter se duæ aquilæ dimi care: earumq; uictricem a tertia quæ ab oriente ueniebat depelli. Ita enim imperii sors ostensa fuit. Siquidem uictorem in eo prælio Vitelium re uertens ab oriente Vespasianus superauit.

De Domitiano.

IN prodigiis parem Vespasiano Domicianum filium ponemus quamuis moribus longe dispar esset. Nam pauloante eius mor tem in capitolio cornix audita est grece loqui. omnia bene erunt. sicuti uere fuit. Domiciani superbiæ & crudelitati secutis Nerua Traianoque mansuetudine clementiaq; insignibus. hocque facit: ut minus uideatur mi/rum: ut consulibus. M. Lepido: & Q. Catulo in ariminensi agro legatur gallus esse locutus.

De Tito Vespasiano.

NOn minus horrenda fuere prodigia: quæ ante Titi mortem: is Do miciani frater fuit: apparuere. Nam in campania prope Vesuuium montem terra non sine ingenti hominum pauore: tremuit: clareq; & in coe lo & in terra gigantum species ac simulacra conspecta etiam interdiu usq; ad ipsam urbem fuere. Vesuuius quoq; post eas res mirum in modū ignes euomuit: fauillis in urbem usq; penetrantibus. aer etiam per multos dies in noctis speciem caliginosus & in fumo gigantum simulacra apparebant: tu barumq; sonus magno omnium terrore: ut Dion grecus scriptum reliquit: exaudiebatur.

De Antonino pio imperatore.

VT ostenderet fortuna Antonini pii in imperio foelicitatem lætissi/mis signis id premonstrare uisa est. Nam in Cilicia a deorum simu lacris sponte & sine ulla humana ope laurea in signum eius translata est. atq; in ipsius imperio uno partu mulier quinque liberos enixa. In Misia quoque in arborum cacuminibus ordeum natum. quatuorque leones

sponte sua mansuefacti ultrò se comprehendi tulerunt. Quæ omnia eo forte tetenderunt ut Antonini in imperio foelicitas humanitasq; ostenderetur. Sub eius exitum serpens crinita ingentis magnitudinis apparuit quæ apprehensa mordicus cauda se met ipsam supra dimidiam partem deuorauit. Infans quoq; biceps natus est: ut ex iis ostenderetur ab annis idest ab æuo Antoninum consumptum iri ac philosophum & uerum ceu duo capita ei successuros.

De. M. Antonio philosopho Imp.

ANtonini pii mentio secum. M. Antonii philosophi memoriam trahit: qui natus octo annos inter salios ab Adriano connumeratus cũ secundum morem in sacro puluinari saliorum iacerent serta: ipsius tanquã manu hominis positum esset: in martis capite fuit inuentum.

De Thimoleonte Corinthio.

THimoleontis Corinthii similitudo in prodigio faciet: ut aliquantisper omissis romanis hic de eo loquamur. Nam a Corinthiis dux belli aduersus Siculos declaratus: cum in Delphico templo Apollinem consuleret: a donariis quæ in templo affixa erant ex alto in caput eius corona tam apte concidit: ac si manu ei composita foret: quod in eam acceptum est partem: ut id quod res fuit intelligeretur ex demandato bello uictoriam reportaturus.

De Commodo Imperatore.

CRudelis Commodi imperatoris exitus quem sæua prodigia antecessere: cogit me ab iis qui prospera usi fuerunt fortuna ad eos qui infoelices fuerunt iterum redire. Nã præter quam quod diu in eius morte cometes apparuit: a multis templis quæ erant in urbe cum simulacris deorum effigies quoq; abire uisæ sunt.

De Pertinace imperatore.

PErtinaci qua die occisus fuit id euenit quod Iulio Cæsari contigisse minime in obscuro est. Sacrificante enim eo in uictima cor inuentum non est: quod cum ei malum ominari uideretur: & propterea iterum querendo laboraret: epar quoq; defuisse compererunt.

De eodem.

PAucis diebus ante quam periret fert̃ dixisse se cum in uiuarium inspiceret in aqua umbram conspexisse quæ stricto gladio mortẽ minabatur.

De Septimio Sceuero.

SCeuero impera. & mors & fortuna gentis suæ manifesto prodigio ostensa fuit. Nam circensibus ludis a Suggesto unde is ludos spectabat: ex tribus uictoriæ simulacris quæ de more appendebantur: ea quæ Sceueri nomine inscripta erat in terram concidit: altera.

quam in gethæ honorem expresserant cadens tota confracta est. tertiæ au tem cui Bassiani erat inscriptum nomen e manu palma dilapsa est. post hunc casum haud diu Sceuerus uixit. Getham Bassianus occidit. Bassia no autem ad imperium translato nec diu frui uita contigit: & imperium inglorium fuit.

De duobus maximinis.

MAximino patri scutum ad solem accensum est: & hasta fulgure percussa a summo ad imum una cum ferro in duas discissa est partes: unde aruspices dixerunt ex eadem duos gente futuros imperatores eodem nomine qui paruo tempore durarent. Ita enim contigit pater enim & filius ambo Maximini simul paruoq; tempore imperarunt

De Aureliano Imperatore.

AVreliano dum nasceretur Foelicia fuerunt prodigia. In pelui enim in qua lauabatur sæpius serpēs inuenta est in nodos inuoluta quæ nunquam occidi potuit: & Aquila ex cunis leniter raptum in propinqua ara quæ forte sine ignibus erat reposuit. In patris quoq; uilla natus est uitulus candore eximio insignis: in cuius latere purpureis maculis effigiata erat corona: patre eius uiuo adhuc inope & priuato hæc prodigia contigerunt: quæ Aurelianus parto postea per uirtutem imperio: omnia uera effecit.

De. P. Antio Tacito Imper.

TAcito similiter & imperii & mortis signa contigere. Sacrificanti in herculis fano candidum uinum in rubens conuersum est. Item uitis quæ uuas albas ferre solebat: eo anno rubentes permultas edidit. Mortis autem præsagia fuere sponte patefactum parentis sepulcrum. Item qđ iam mortuæ matris umbra ei apparuit: neq; sine horrore diuersa in specie locoq; fratris manes.

De. M. Bruto.

PErspecta a Tacito materna umbra monet ne prætereeam idqđ non minore horrore a. M. Bruto cum in Europam traiiceret perspectum fuit. Nam cum noctu solus in tentorio esset coram terrifici aspectus umbram intuitus quænam ea esset pro animi magnitudine qua præditus erat: interrogauit. Illa genium eius esse respondit: foreque ut iterum eam in philippicis campis uideret. Itaq; postea q̄ in Macedoniam peruenit in philippis campis nocte ea quæ postrema uitæ Bruti fuit iterum eandem sicuti predictum erat uidit.

De Dione Siracusano.

VIrtutis prodigiiq; ac mortis similitudo suadent ne a Bruto Siracusa cusani Dionis memoria separetur: is cum post solis occasum iam lucem certam dies amisisset: atq; in fine porticus in qua solus erat strepitum

ſenſiſſet ad ſtrepitum conuerſus ut inter tenebras poterat umbram femineam ingentem macilentamq; conſpexit in infernarum furiarum eff giem formatam: quæ uerrere domum uidebatur: quo prodigio territus: & ſi natura minime timidus erat: ingentem edidit clamorem. Nec multo poſt huius ſimulacri conſpectum a feneſtris filius in terram ſe precipitem miſit & ipſe crudelem in modum cæſus fuit

De Curtio Ruffo romano.

VEterum prodigiis quæ fantaſmata efficiebāt: hoc quoq; addemus aliis de quibus diximus: in hoc diſſimile: quod illa acerbæ mortis: hoc autem fœlicitatis præſagium fuit. Cum Adrumenti: quæ ciuitas eſt afri cæ Curtius Ruffus penes queſtorem in eius familia nulla inſignis dignitate ageret: per meridiem in porticu deambulans femineam umbram auguſtiore forma longe ſupra humanam uidit a qua hæc uerba accepit. Tu Ruffus es: qui in hanc prouinciam proconſul uenies. Eo prodigio ad bonam ſpem erectus: haud multo poſt a Tiberio Africæ proconſulatum obtinuit. Id quod uiſionis euentum impleuit.

De Iazate Adiabenorum rege.

VOx quoq; haud diſſimilis Iazate Adiabenorum regis ortum nunciauit. Nam cum eius mater Helena fœta cum Monabozo: qui bozeus eſt dictus: fratre: eodemq; marito Adiabenorum rege iaceret: & is illius uentrem manu tractaret: uocem audiuit monentis ut modeſte tangeret: ne filium offenderet: qui æterni dei iudicio principium finemq; miræ fœlicitatis erat habiturus: ſicuti re ipſa poſtea perſpectum fuit. Nam in regno patri ſuccedens ab idolorum impietate populum ad iudaicum cultū tranſtulit. uir non bonitatis modo uerum etiam fœlicitatis admirandæ. Ceterum quo plus fœlicitatis in uiſis uocibuſq; iam dictis fuit: eo miſeriarum pleniora fuere quæ ſequuntur.

Recentiora De Conſtancio & Fl. Cl.
Iuliano imper.

COnſtancio imperatori infœlicis prodigii fantaſma in Aſia apparuit paucis diebus ante q̄ moreretur: perſpecta ſæpius umbra: quæ ei offerebatur mœſto ualde aſpectu. Iuliano quoq; imperatori ea nocte quæ diem mortis ipſius in perſide anteceſſit: cum in tentorio lectioni operam daret: horroris plenam umbram offerri ſibi intuitus & præ formidine conſurgens: ut e tentorio eam eggredi conſpexit: putauit geniū ſuum eſſe: qui morti iam uicinum dessereret.

De Mauricio Campſino imperatore.

FAntaſmata ſequentes Mauricii quoq; imperatoris mortē: q̄ crudelitatis multū habuit ſubtexemus: eā in cōſtātinopolitano foro

quidam religiosa ueste amictus gladium manu tenens: prædixit: nusquã postea ante id tempus a quoq̃ conspectus. Quod fecit ut non homo sed potius spiritus aut fantasma putaretur.

De Mattheo Vicecomite qui Mediolani rerum est potitus

Vt sepius nugantur in illis regionibus et mira mendacia

HAud multo ante quam Henricus septimus imperator moreretur non sine Vicecomitum gentis clade: ut Musatus scribit: cui Franciscus petrarcha astipulatur: in area ædium Matthei uicecomitis qui magni cognomentum meruit: post solis occasum cum iam aduesperasceret: uisus est uir armatus in equo longe humana specie maior: ubi a multis conspectus per horæ spacium postea euanuit: magno eorum qui rem uiderant horrore. Triduo quoq; post tertia noctis hora eodem in loco duo equites pari specie diu inter se dimicantes conspecti fuere: qui postea ut ante alius solus: euanuerunt: interdiu quoque circularis species solis orbem ambire uisa est.

De Ludouico Alodisio Himolæ domino.

QVæ hactenus dicta fuerunt prodigia appellari fortasse possunt. Sed quod sequitur prodigii transgressum magnitudinem: miraculi nomen sibi uendicat. Non indignum quod hic ponamus: cũ adhuc in fantasmate pergamus Ludouici Alodisii pater qui Himolæ rerum potitus est: haud diu postea q̃ decesserat: homini a secretis quem filius Ludouicus ferrariam mittebat: in itinere equo insidens cum accipitre: ut in aucupio mos ei erat tenere: apparuit: huicq; quanq̃ magna capto formidine dixit: ut filium moneret: ut postera die in eum ipsum ueniret locum: quoniam magni momenti res ei prædicturus erat. Ea re audita Ludouicus tum quia non credebat: tum quod insidias uerebatur: alium pro se misit: ei illa ipsa umbra quæ ante apparuerat obuiam facta uehementer indoluit: qđ filius non uenisset. Longe enim plura ei dicturam se fuisse affirmabat. Sed tunc illud tantum referri iussit: quod transacto. s. secundo ac uigesimo anno ac preterea uno mense die quoq; specifice addita urbis imperium: quod obtinebat: esset amissurus: ut tempus qđ umbra prædixerat aduenit: adhibita magna cura ea ipsa nocte: quam patris manes suspectam fecerant ducis Philippi Mediolanensis cui is foedere iunctus proterea ab eo nõ timebat: milites glacie magna constrictis fossis ad muros penetrarunt: adhibitisque scalis urbem cum ipso principe coeperunt. Sed iam ab iis ad lætiora transeamus prodigia.

Nugę

De Apostolis.

Delirus autor qui diuina hec fabulis et mendacijs immiscet

SI capiti circumfusus ignis Seruio Tullo regnum ac. C. Mario uictoriam portendit: non minus mirus: sed foelicioris prodigii is ignis est habendus: qui in linguarum speciem apostolorum capita circumfulsit: qui eorum cordibus charitatem sapientiamq; eam infudit:

qua totum terrarum orbem poſtea ad diuinum cultum incenderunt.

De Martino Turonenſi epiſcopo.

HOc igne correptus in gallia Martinus qui ad Turonenſem epiſcopatum aſſumptus fuit: magna ſpectantium admiratione dum chriſtianam hoſtiam imolaret: ingentem flammam emiſit: ut ex eo qui aderant intelligere poſſent: quam celebre clarumq; ſanctitatis nomen in dei eccleſia eſſet habiturus.

De Ambroſio Mediolanenſi epiſcopo.

DVm Ambroſius quem epiſcopum Mediolanenſes habuere: quartum & quadrageſimum pſalmũ interpretaretur: flamma ingens circum caput micare: atq; per os pectus eius irradiare uiſa eſt: ut diuinitus immiſſum in eo ſacrum dogma putetur. & proterea iis quæ ſcripſit obiicere nullus ualeat: cui etiam addemus ne ſoli Platoni apes mel in os inſtilaſſe dicantur: grauiſſimorum uirorum teſtimonio ſcriptum eſſe idem ei infanti contigiſſe: ut ex eo uere premonſtraretur eloquii eius futura ſuauitas & magnitudo: hac enim effecit ut Theodoſii auguſtalæ faſtigium eccleſiæ cenſuram non aſpernaretur. hac Mazentii arriani epiſcopi furentes impetus cohibuit: aut potius uicit: qui doctiſſimis luculentiſſimiſq; ſcriptis labentem catholicam fidem ſuſtinuit: qui melis prodigio hoc maiores dedit effectus: quo falſis uera & ſolida maiora eſſe duci debent: & propter hoc excellentior etiam Steſicoro poeta habendus eſt: in cuius ore Philomena auis ſuaues cantus concinuiſſe fertur.

De Bamba Gotho hiſpaniarum rege.

QVæ diximus prodigia morum ſanctitatem atq; doctrinam. ceterum qđ in Bamba apparuit bonitatem ſynceritatis immenſæ oſtendit. Nam cum in Toletana eccleſia ab archiepiſcopo quilico pro regni hiſpanienſis dignitate ungeretur: ab iis qui aderãt uiſus eſt: ab oleo quo ungebatur uapor clarus ad coelum conſcendere: & eandem ſequi uiam quæ uertice ipſius eggrediebatur flamma.

De Partharithe Longobardorum rege.

SPoliatus in Italia Paterno regno partharithes longobardus a Grimoaldo beneuentano duce: quem in diſcordia frater eius ad ferendam opem uocarat: cum ex gallia in brithanniam omnium egens traiiceret: prodigio foeliciore q̃ Mancinus uocem ſine ullo certo auctore audiuit monentis Grimoaldum mortuum eſſe: & proterea hortantis ut ad paternum regnum rediret. Is igitur in Italiam conuerſus nullo labore regnum quod amiſerat recepit.

De Anaſtaſio abate.

INter multa regum prodigia abati quoq; Anaſtaſio locus dabitur: quoniam prodigii magnitudo nõ abhorret. Is enim a ſaxo qđ

monasterio suo imminebat uocem exaudiuit secum quinq; aliis uocantem: cuius uocis auctorem nullum uidebat: nec multo post septimus quoq; fuit uocatus q omnes eo ordine quo uocati erant haud multo post mortui sunt. haec legimus: quod sequitur ab eo cui res euenit audiuimus.

De Opicino Cacia nouariensi.

CVm domi suae Opicinus Cacia nouariae per meridiem solus deambularet cogitabūdus: uocari se noīatim neminē uidens audiuit & postea dici: uelles ne ut filius tuus morereť? cui cū nulla ad cogitandum mora interiecta uelle se dixisset: deinde ad se reuersus statim quod annuerat negasset: ob prodigii atrocitatem moeroris plenus erat. Itaque intra triduum Ioannes baptista eius filius quem unicum habebat in aduersam incidit ualitudinem: & biduo post decessit: & ne ullum prodigiorum genus omittatur eorum quae uel legimus uel uidimus a coelestibus principium sumemus.

Nouarienses mire mendaciorum fabricatores ut in hoc stulto exemplo

De Prodigio magno.

CVm in oriente Valens Arrianus imperaret anno primo quo Gratianus in occidente gessit imperium: in gallia scriptum est diem unam pluisse lana iuxta urbem arras: prodigii interpretatione in ambiguo relicta: utrum per eam pluuiam Gratiani bonitas an Valentis perfidia declararetur: id quod postea detectum est in Valentiani fratris morte.

ventus vellera extulerat et in alium locum reiecerat heri An. d. ~~MDcc~~ MDXIX die XVI Augusti pluerunt carbones quos ego collegi

De prodigiis quae aduentum Longobardorū antecesserūt.

AD declarandum Longobardorum in Italiam aduentum qui anno salutis quingentesimo sexagesimo octauo fuit: ipsi Italiae atq; imperio calamitosum: ante horroris plena prodigia apparuere. Triennio enim ante in coelo uisae sunt armatorum turmae infestis ignibus pro telis concurrere: qui sanguinem effundebant.

Mediolani aut Nouarie hoc euenit

De prodigiis pestem nuntiantibus.

ITaliae quoq; uastitas quam pestis intulit praenunciata fuit. haec autem totam pene occidentalem plagam occupauit anno salutis millesimo duodecimoq; pontifice Benedicto octauo: terrae enim motus ingentes fuere: lunaq; tota sanguineo colore errubuit. In gallia quoq; in Lothoringiis fons multos dies sanguine manauit. Ante etiam imperante Ludouico cognomine Pio pontifice Pascali primo in Italia pene diem totam lapidibus pluit. Dicta iam prodigia pestem: at quae sequentur bella scissurasq; in catholica ecclesia significarunt.

De prodigiis bellum significantibus.

IMperante Ottone primo. Ioanne aūt duodecimo pōtifice fortassis ut eorū uitae turpitudo morsq; ostēdereť: nō sine magna omniū admiratōe in uestibus in Italia cruces rubētes appuere: e coeloq; cecidit lapis stre

pitu ingenti: q̃ res credibilius facit id qđ ab Anaxagora Clazomenio prædictum fuit. s. e coelo casurum secundo anno octauæ supra septuagesimã olympiadem: saxum: id quod postea contigit ad flumen capram in Thracia: ubi species eius ad plaustri magnitudinem apparebat. Item alterius in abideno gymnasio in cassandria quem Plinius se uidisse scribit: & alterius qui in uocontiis cecidisse dicitur. Sed ne uetera tam diu repetamus ætate nostra haud longe a Crema in agro ripaltensi coelo sereno lapis magno fragore cecidit capitis humani magnitudine: qui se in terram penitus ultra duo cubita condidit: & in duram incidens materiam in duas partes scissus est. preterea ætate quoq; nostra anno salutis supra millesimum ac quadringentesimum nonagesimo secundo in germania ad rheni ripas haud plus sex milibus longe a basilea urbe Sexto. Kl. Decembres triangulari forma lapis ponderis tercentarum librarum cecidit. Sequentique anno tertius Federicus mortem obiit. Ante quoque quam scismatici tumultus inter Calistum secundum bardinumque orirentur in gallia in Leodiensi agro porcus capite effigieque humana natus est. Anno quoque salutis milesimo ac tercentesimo additis quindecim in agro Veronensi equus similiter capite humano ortus est. Item anno qui ante scisma Gregorii atque Giliberti rauennatis episcopi fuit: qui Henrici tertii imperatoris fauore Clementem se uocari iussit: in brithannia sanguine fons manauit: & plus quam quindecim dies aues cicures efferatæ sunt. hæ quoque pontifice Victore tertio uitantes hominum consuetudinem ad siluas nemoraq; fugere: fortassis ut hac fuga pestem quæ postea fuit salutis anno octuagesimo nono supra mille demonstrarent.

De Prodigio ingenti.

ANno supra mille tercentosq; quartodecimo Kl. martias in Italia crux in luna apparuit. posteraque die tres soles conspecti fuere: in medio trium orbium qui iridis speciem prebebant. horum tertius imperfectus altero cornu occidentem: aquilonem altero spectabat: quo prodigio forsitan Vgucio cognomento fagiola ostensus est: qui Pisanarũ copiarũ ductor maio ꝓximo pisarũ Lucæque imperium inuasit.

Hec celũ orosium sed tres soles uidimus et nos die 23 Aprilis 1516 uidimus tres soles sine in miraculo hec fieri possunt: quia tamen raro accidunt putant importare aliquid

De Prodigio pestem significante.

IMperante Lothario imperii eius anno octauo ad significandam pestem quæ eo anno crudeliter sæuiit: in Saxonibus natus est agger siue collis sex passuum milia longus: & grandine mixtis lapidibus pluit.

De Prodigiis quæ desinente Caroli magni stirpe apparuerunt.

a Nno qui Caroli Lotharii filii mortem antecessit: quo anno desinente in gallia masculina stirpe Caroli regis cognomento ma-

gni Vgo Capetus gallicum occupauit regnum: manifeste in gallia frumento aqua & pisciculis minutis pluit.

Nuge

De Prodigiis item bellum ac scisma ostendentibus.

VT de Prodigiis bellum ac scisma prædicentibus scribam: me impellit id quod contigit priusq̄ Henricus quintus cum pascali pontifice discors esset. Ex eorum enim discordia bella ingentia secuta sunt hoc prodigio significata: quod Iunii tertiodecimo die in regione quæ quondam æmilia uia nunc sub romandiolæ nomine censetur: palam sanguine pluit salutis anno quartodecimo supra mille centumq; Anno quoq; prius q̄ Federicus primus imperator cum Alexandro pontifice ad bellum descenderet: clare effigiata in ipsa luna crux in eius medio apparuit. Item salutis anno sexagesimo nono supra mille centumq; regnantibus iisdem pontifice imperatoreq; nonis septembribus tres apparuere soles occidentem uersus: qui ultra duas horas conspecti sunt: post quod tempus sol is qui inter tres medius erat permansit. Anno quoq; qui Federici mortem antecessit: in Italia lapidibus aqua mixtis pluit. Item anno salutis ducentesimoseptimo supra mille imperante Philippo in germania cum publice epulum preberet: sol in tres scissum partes apparuit: quæ haud multo post in unum orbem conuersæ sunt: quod fortasse præsignificauit imperii inter Federicum secundum Philippum Ottonemq; scissionem: quod postea penes Federicum solum permansit.

Qua ille erat verus sol ceteri per nubium re[flexionem] ut nos in[...]

De Prodigio ingentis admirationis.

NOn ne illud quoq; mirum inter prodigia duci debet: quod anno salutis decimo octauo supra mille ducentosq; in germania in pago coloniēsis agri qui Ledon dicitur uisum est: cum in coelo tres apparuere colore candido cruces: quarum quæ media erat Christi crucifixi imaginem expressam habebat.

Figuramus in nubibus quecunque imaginemur.

De hominum simulacris in aere conspectis.

ITem salutis nonagesimo tertio supra mille tercentosq; maio mense iuxta nomium in gallia paulo ante q̄ Philippus dondedeus brithannos Normandiæ finibus pelleret: in coelo conspectæ sunt armatorum turmæ in prælii speciem concurrentes. Idem apparuit Kal. Febr. paulo ante q̄ inter Carolum simplicem gallorum regem eiusque proceres discordiæ erumperent: quod repetitum est Ludouico eius filio regnante ad stragem significandam quam pannonii in burgundiam intulere. Gens enim rubenti colore in coelo conspecta est.

Nubibus minantibus

De prodigio iterū simulacrorum in aere conspectorum

MAtthei quoq; uicecomitis temporibus dum mediolani rerum potiretur circiter eius mortem forsitan ad bella quæ postea secuta sunt. Item ad filii Galeatii exilium deinde carcerem ostendēdū q̄

Ludouici bauarii imperantis manu gesta sunt: supra Mediolanum urbem ac Modoetiam conspecta gens in coelo multiplex discolorq; inter se concurrere: armorum fragore strepituq; equorum palam exaudito.

Nota Mediolanum prope ad modoetiam ciuitatem

De Leodiensium prodigio.

APertum signum non modo prodigium uideri illud debet: quod prope urbem Leodium in gallia contigit paulo ante q̃ orta de urbis episcopatu contentione ab eo cuius partes Burgundionum dux Ioannes fouebat: aduersa pars superata est: in quo proelio utrinq; peremptorum triginta milia desiderata sunt. Eo enim in loco ubi proelium cõmissum est corui impetu facto aquilæ genus illud: quod nunc falconem dicimus: nido effractis ouis pepulerunt. postera die reuersus falco: qui pulsus fuerat magno aliorum falconum numero comitante: coruis quoq; ex aduerso magnum in numerum coactis graue proelium commisit. In quo superati corui ad unum omnes periere. Quæ res circa Constanciensis concilii tempora contigit.

De Venetæ classis prodigio.

NOn incongruum uidetur proter prodigii similitudinem ut quod Venetæ classi prope insulam: quæ nunc sapientia dicitur in peloponensi conspectu contigit. Illic enim in aere magna ui coruorum inter se dimicante: superataq; ea coruorum parte: quæ supra uenetam classem erat: in classis triremes plumæ sanguisq; deuictorum coruorum concidit. Itaq; postera die classis ipsa quæ sex & triginta triremibus & biremibus duabus & uiginti constabat: a Pagano Auria genuensium triremium sex & triginta præfecto tota deuicta ac capta fuit una cum Nicolao pisano Venetæ classis præfecto: & uenetis quinq; milibus & ultra multo utrinq; effuso cruore.

De prodigio Genuæ calamitatem monstrante.

CVm in Italia Berengarius secundus. in germania autem Henricus Ottonis primi pater rerum potirentur salutis anno sexto ac trigesimo supra noningentos: Genuæ in uico cui fonticulo nomen erat. Nunc autem Bordigotus dicitur: iuxta portus molem: fons integrum diem sanguine manauit. Nec uero minus horroris desiderare uidebatur in prodigio calamitatis atrocitas: quæ secuta est: Genuam enim saraceni petiere: qui captam urbem non contenti diripuisse: totam incenderunt: atq; per urbis uicos cæsorum ciuium sanguis haud parcius exundauit: quã fons in sanguinem uersus præmonstrare uidebatur: sed tamen ingentem ciuium cedem ac funera illud etiam superauit: quod foedum in morem matribus familias atque ingenuis uirginibus ad stuprum raptis eas in africam in misera seruitute uicturas: genuenses qui supererant auferri uiderunt.

Iterum de Genua

POst illatam a saracenis cladem minime ab re uidetur ostendere quod prodigium antecesserit cum Genuenses in libertatem impe rante Philippo Mediolanensium duce se uendicarunt: eo enim ipso temporis momento: quo genuensis classis præfectus Blasius Asaretus classem conscendit qua Alphunsum Siciliæ & Aragonis regem: atq; Ioan/ nē ipsius fratrē ipsum quoq; Nauariæ regē coepit: fulgur in urbe Genua ex apice campanariæ turris fani sancti Ambrosii Mediolanensium patroni nulla in alia parte læsa turri pietatis marmoreum signum decussit. Itaq; de/ uictis nauali proelio captisq; regibus ipsis: cum Blasius contra officium: ut genuensibus uidebatur: Philippo duci captos reges dedisset: isq; nulla ge nuensium habita ratione quorum sanguine atq; impensa parta uictoria erat: eos liberasset: dolore perculsi genuenses ad recuperandam libertatem conspirarunt: urbiq; successit ut quod non nisi difficillime fieri posse uideba/ tur sine ullo publico malo potentissimi principis iugum excuteret. Huius au tem prodigii facies haud dissimilis nisi in fine ab eo fuit: quod mihi in patria principi contigit. Nam primis temporibus quibus rerum potitus sum: ful/ gur in turri farea ubi e more gentis nostræ insignia picta erant: illesa ma/ nente turri tria in eis foramina effecit: per ea imperii mei numerum anno/ rum ostendens. Nocte quoq; diem eā insecuta qua in excidium meum conspiratum est: subita procella malum defregit: quo in palatio tolli signa nostra consueuerant: isq; supra cubiculi mei tectum concidit: & familiæ no stræ ruinam haud obscure ostendit.

De Eugenio quarto pont. & de scismate: & de Florentinis.

AD prodigiorum finem accelleranti duo fulgurum exempla occur runt ad significationis euidentiam non minus aperta q̄ quæ supe rius dicta sunt. ex iis enim non sine causa intelligetur: ueteres cū eiusmodi res contingerent: eas obseruasse. Anno ante q̄ scisma errumpe/ ret inter Eugenium quartum pontificem, atq; Amadeum Sabaudiensem a concilio ad romanum pontificatum electum: cui foelicis nomen indide/ rant: cum in germania ecclesiæ in diuersa studia scissæ essent: atq; in Italia bella cedesq; pagerent: eodē die in urbe Roma fulgur quatuor tēplorū pō tificiæ curæ dicatorum campanarias turres chorosq; tantum percusit. Simi liter eo anno qui aduentum Caroli octaui in Italiam antecessit: in urbe flo/ rentia Sanctæ Reparatæ fanum in sublimiori parte de coelo tactum fuit. lapidemq; immensæ magnitudinis quo fornix claudebatur ad terram ful/ gur deiecit. Quæ res immensorum malorum illi urbi presagium fuit. nam postera die mortem obiit Laurentius Medices potentia prudentiaq; flo rentinæ urbis primarius. cuius opera plurimum fines suos res pu. florenti/ na protulerat: deinde in florentinorum fines profecto Carolo octauo gallo

Mirū et prodigiū [illegible] [illegible] [illegible] multo [illegible] maior[illegible] dignitas et imperio [illegible] lapis ille e terrā elevatus in [illegible] se substulisset.

rum rege Sargianæ. petra sanctæ: ac pisarum imperium Florentini amisere. Laurentiiq; liberi Petri culpa: qui inter eos maior natu erat: bonis omnibus spoliati in exilium iuere.

De Leodiensium prodigio:

APertum signum non modo prodigium uideri illud debet: quod prope urbem Leodium in gallia contigit paulo anteq̃ orta de urbis episcopatu contentione ab eo cuius partes Burgũdiorum dux Ioannes fouebat aduersa pars superata est. in quo proelio utrinq; peremptorum triginta milia desiderata sunt. Eo enim in loco ubi proelium commissum est: corui impetu facto aquilæ genus illud: quod nunc falconem dicimus: nido effractis ouis pepulerunt. postera die reuersus falco qui pulsus fuerat: magno aliorum falconum numero comitante: coruis ex aduerso magnum in numerum coactis graue preelium commisit: in quo superati corui ad unum omnes periere. Quæ res circa Constantiensis concilii tempora contigit.

De Venetæ classis prodigio.

NOn incongruum uidetur proter prodigii similitudinem ut ponamus quod uenetæ classi prope insulam: quæ nunc sapientia dicitur in peloponensi conspectu contigit. Illic in aere magna ui coruorum inter se dimicante: superata enim ea coruorum parte: quæ supra uenetam classem erat: in classis triremes plumæ sanguisq; deuictorum coruorum concidit. Ita q; postera die classis ipsa quæ sex & triginta triremibus & biremibus duabus & uiginti constabat: a pagano Auria genuensium triremiũ sex & triginta p̄fecto tota deuicta ac capta fuit una cũ Nicolao pistino uenetæ classis præfecto: & uenetis qnq; milibus & ultra: multo utrinq; effuso cruore.

De prodigio ingentis admirationis.

NOn ne illud quoq; mirũ inter ꝓdigia dici debet: qđ ãno salutis decimo octauo supra mille ducentosque: in germania in pago colonienfis agri qui Ledon dicitur uisum est cum in coelo tres apparuere colore candido cruces: quarum quæ media erat Christi crucifixi imaginem expressam habebat.

De Prodigiis item bellum ac scisma ostendentibus.

VT de prodigiis bellum ac scisma ostendentibus scribã: me impellit id quod contigit priusq̃ Henricus quintns cum pascali pontifice discors esset. Ex eorum enim discordia bella ingentia secuta sunt hoc prodigio significata. quod Iunii tertiodecimo die in regione quæ quondam æmilia uia nunc sub romandiolæ nomine censetur: palam sanguine pluit: salutis anno quartodecimo supra mille centumq;: Anno quoq; pri

us q̃ Federicus primus imperator cum Alexandro pontifice ad bellum de/
ſcenderet: clare effigiata in ipſa luna crux in eius medio apparuit. Item ſalu
tis anno ſexageſimo nono ſupra mille centumq; regnantibus iiſdem pontifi
ce imperatoreq; nonis Septembribus tres apparuere ſoles occidentem uer/
ſus: qui ultra duas horas conſpecti ſunt: poſt quod tempus ſol is qui inter
tres medius erat permanſit. Anno quoq; qui Federici mortem anteceſſit in
Italia lapidibus aqua mixtis pluit. Item anno ſalutis ducenteſimoſeptimo ſu
pra mille imperante Philippo in germania cum publice epulum preberet:
ſol in tres ſciſſum partes apparuit: quæ haud multo poſt in unum orbem
conuerſæ ſunt: quod fortaſſe præſignificauit imperii inter Federicum ſe/
cundum Philippum Ottonemq; ſciſſionem: quod poſtea penes Federicum
ſolum permanſit.

Qua illo solus sol

De Prodigio in Caroli octaui aduentum in Italiam.

RElicturi lectorum arbitrio quo nomine id appellãdum ſit: quod in Italia contigit Caroli octaui ultimis annis: duo hic admiratione non indigna ponemus: quo anno is in Italiam ad neapolitanam expeditionem uenit: cuius paruo labore compos factus breui etiam partorum poſſeſſor fuit. Is enim ſalutis annus fuit nonageſimus quartus ſupra mille quadringentoſq;: in ciſalpina gallia manna pluit: quæ ex arborũ frondibus lecta ad medicinam ſalutaris fuit inuenta: cuius rei Plinius mentione facta: contigit enim aliis temporibus ea pluuere: non manna: quod nomen hebreũ eſt: ſed cœleſte mel ac medicinæ parum idoneum appellat: Biennio quoq; anteq̃ Carolus ueniret noua ægritudo inter mortales detecta: cui nec nomen: nec remedia medici ex ueterum auctorum diſciplina inueniebant: uarie ut regiones erant appellata. In gallia neapolitanum dixerunt morbum: at in Italia gallicum appellabant: alii autem aliter: nonnulliq; Iob ſancti ægritudinem eſſe dicebant: cuius uis grauiter artuum iuncturas torquebat: quibuſdam totum corpus ulcere corripiebat. quoſdam autem in cancrenæ morem corrodebat. Id autem quod in ea maxime mirum fuit: erat: quod contagionis uires in coitu ſolo exercebat: a genitalibuſq; membris primordia ſumebat: id quoq; in ea non leue uiſum fuit: q̃d qui ei curandæ operam dabant niſi diligenter ſibi uitæ modeſtia cauiſſent: poſteaq̃ morbum euaſiſſe uidebantur: tanq̃ id ab initio pulularet: in id recidebant. In ſenibus quidem ea ægritudo incurabilis apparuit: quæ peſtis: ita enim uiſa eſt: primo ex hiſpania in Italiam allata. ad hiſpanos ex æthiopia breui totum terrarum orbem comprehendit.

De Somniis Ca. Quintum.

OMinibus prodigiisq; haud incongrue somnia subiũgentur. siquidem sæpe inuẽta sunt uere clareq; futura præmonuisse. Eorum:ut Macrobius scripsit: quinq; inueniuntur species:nomen iuxta eorũ qualitates habentium. Primum dicimus somnium. Secundũ uisionem. Tertium oraculum. Quartum insomnium. Quintum apparitionẽ: quam græci fantasma uocitant. Somnium dicitur cum sub aliqua figura tecta apparet ueritas: ut illud fuit quod de uaccis spicisq; Ioseph pharaoni ægyptiorum regi interpraetatus est. Item illud quod de Policarpo Ioannis euangelistæ discipulo scriptum est. cui dormienti puluinum comburrere martirem suum uisum est igne quem ipse proter hoc certum prædixit. Neq; huic dissimile q̃d cæsaris matri contigit:quæ intestina sua per aerem ferri somniauit. Visio est cum id proprie contingit quod per somnum est uisum: ut Vespasiano de Neronis dente euenit. Oraculum est cum a diuina persona siue etiam patre aut sacerdote aliquid in somniis nunciatur:sicuti magis cum moniti sunt ne ad Herodem redirent:& Ioseph uiro Mariæ ut cum puero & matre in ægyptum fugeret. hæc tria aliquid ueritatis secum habent:qua prorsus carẽt duæ quæ reliquæ sunt species: uidelicet insomnium & apparitio. Nam aut cibus grossiq; uapores: aut mentis agitatio ac labor eorum causam præbere uidentur. Alii hæc somnia in tres tantum partiuntur species: naturalem animalem & coelestem. Naturalem uocant eam per quam phisici de humoribus iudicant. nam somniantibus aquam flegmæ humores dicunt designari per rubentem colorem sanguinem:& per ignes coleram. tetris autem humoribus melancoliam: ut eam de qua Arnaldus philosophus in somniis scriptum reliquit:nam cum somniasset a nigricante cato pedem sibi morderi in ea pedis parte postera die cancer innatus est. Animalia dicũtur somnia quæ ab animi passionibus quæ interdiu contingunt: proficiscuntur: sicuti aposto lo paulo euenit de sua in macedoniã profectione. Visus est enim sibi cum dormiret a Macedone quodam rogari ut hominum eius regionis misereretur. Coelestia tantum illa dicuntur somnia quæ rerum diuinarum monita esse censentur. sicuti de statua fuit quam babilonis rex in somniis habuit: quã propheta Daniel interpraetatus est. De iis sub generali nomine somniorum dicemus:q̃bus & si catholica fides credere nec ꝓhibeat nec ꝑmittat: & philosophus ueros eorũ effectus casu contingere scribat: nos nihil plus fidei dantes q̃ oporteat: aliquot eorum exempla uetera nouaq; in quibus ueri eorum exitus fuere subiungemus ex quibus cognoscetur hominem a deo ad similitudinem eius creatum: cum ei per corporeum impedimentum permittitur: interdum mirandum in modum futura diuinare.

Quinq; somniorũ sp̃es

De.L. Sylla.

SIcuti. L. Syllæ somnia uictoriam de hostibus ac principatum in patria portenderunt: ita etiam apud nos primum ei locum da-

bunt. primo enim bello quod aduersus Marium patrem gessit: pridie quam confligeret cum eo: Somniauit a pallade fulgur sibi dari: monerique ut eo telo hostes percuteret: cuius somnii ueram effigiem belli exitus tulit. Siquidem Sylla Marium hostem ferro igneq; patria expulit.

De eodem.

L. Syllæ pari modo in somniis ostẽsa est uictoria aduersus. C. Marii filium. Nam per quietem nocte quæ lucem antecessit illam qua Marium filium deuicit: uisus sibi est Marium patrem uidere iã mortuum: qui filium monebat ne postera die cum. L. Sylla proelium committeret: quoniam ea sibi dies infausta fuerat.

De Iuda machabeo.

NOn ne similiter Iudas machabeus clare in somniis ingentem uidit uictoriam: qua aduersus exercitũ Syriæ regis Demetrii: cuius Nicanor dux erat potitus est. Longe enim pauciore numero regios adortus ex eis triginta milia occidit: cum ante per quietem Oniam pontificem iam mortuum uidisset ad deum pro hebreo populo orantem. & post illum Hieremiam prophetam gladium aureum porrigentem a deo ad superandos hostes missum.

De. L. Lucullo.

NEquaquam tantam fortunam non minorem tamen rei ipsius certitudinem somnium illud tulit: quod dormiens in Asia Lucullus uidit arbitratus dormienti sibi dictum. Vade Lucullæ. Autolicus enim uenit ut tecum sit. experrectus somno cum rem diligenter inuestigaret: intellexit a nauibus cilicum quas romanæ insectatæ erant: ad mare in littore relictam marmoream statuam quæ postea Autolici fuisse cognita est. qui olim in ponto urbem Sinopem muro cinxerat.

De Peticio ciue romano.

NOn minus quoq; certum Peticii q̃ Luculli somnium fuit: qui dum in egeo nauigaret: & naualibus sociis narraret se per quietem Põpeium solum obsoleta ueste amictum uidisse: conspexit a parua celoce innui sibi ut expectaret: cui cum appropinquasset uidit in ea Pompeium cum ueste commitatuq; ut somniauerat: quem in naui sua recepit a farsalico proelio fugientem.

De Themistocle.

VT Peticius somnians alienam uidit miseriam. ita Themistocles periculum suum quod iam imminebat. Nam cum exul patria procul degeret in urbe cui Leonis caput nomen erat: dum quiesceret uisus sibi est cybelẽ uidere monentem ut leonis caput euitaret ne leonẽ obuiũ haberet. Excitatus igitur cum sine mora inde abiisset: haud multo post superuenere pisei quidam qui epixiæ persæ impulsu occidere eum querebant: quo

rum uim somno illo monitus deuitauit.

De Sophocle poeta.

Silentio pretereundum non est poetæ Sophoclis somnium: qui sæpius per quietem conspecto Hercule furem eum nominatim accusante: qui ex fano suo aureum uas furto subripuerat: ut rem ephoris detexit comprehensus quem hercules accusabat: uerum esse furtum confessus est. Quamobrē ab eo tp̄re templum illud indicis herculis nominatū est

De Moisis patre Amarami.

Non minus uerum est quod sequitur. nam non sub ambage: sed sub claro uerbo Amaramis quoqȝ per quietem uidit a deo dici sibi de Moise & Aron liberis: quos suscepturus erat. item de eorum perpetuo pontificatu ac gloria id totum quod postea secutum est.

De Actia Augusti matre.

Haud dissimilis foelicitas in Actiæ matris Augusti somnio apparuit: quæ pridie quam Augustum peperit: noctu per quietem uidit intestina sua ad coelum usqȝ ferri: atqȝ illic explicata uniuersam tegere terram. Id quod compræhensus filii imperio terrarum orbis uerum ostēdit fuisse.

De Octauio Augusti patre.

Eadem nocte pater Octauius ex Actiæ coniugis uentre uisus sibi uidere eggredi solarem radium de filii gloria certior factus fuit.

De Qu. Catulo.

Raro contingit quin natura aut potius deus insignes hominum uirtutes ac foelicitates somniis aut prodigiis ante significet: sicuti ante de Augu. dictum est: & inferius etiam dicetur. De eo. n. Qu. Catulus dedicato capitolio per quietem uidit: Iouem e multis pretextatis pueris unum delegisse: cui signa romana manu gestandaqȝ dederat: atqȝ sequenti nocte cum dormiens illum ipsum puerum a Iouis gremio pellere uellet: Iouem dixisse: ne puerum amoueret: quod ad rei pu. romanæ tutelam eum seruabat: & mane sequenti in Octauium forte incidens adhuc puerulum: ab effigie uesteqȝ cognouit ipsum illum esse: quem per quietem uiderat. De octauio

De M. Tulio Cicerone.

Cum in capitolium Cicero Iulium Cæsarem ꝓsequeretur: eiqȝ narraret nocte proxima a se uisum iouem: qui cathena aurea puerulum mira indole a coelo ad capitolii portam demiserat: cui postea flagrum in manu dederat: perspecto tunc octauio: quem Cæsar uoti soluēdi gratia in capitolium duxerat cognouit eum esse quem in somniis uiderat: triumuiratusqȝ eius uere flagrum insolentis nimium ro. nobilitatis certum Ciceronis somnium fecit. De Octauio

De Socrate philosopho.

QVibus ueri argumentis. Q. Catulus: ac. M. Cicero Augusti imperium per quietem uiderunt: his Socrates in somniis discipuli Platonis eloquentiam atq; philosophiam præuidit. nam pridie q̃ ad Socratē a patre Plato puer adduceretur: uisus sibi est e sinu suo uidere candidum Cygnum eggredi: qui aerem totum miris concentibus replebat. Quod somnium perspecto Platone puero statim enarrauit.

De. P. Cornelio Ruffo.

EOdem modo certi euentus: ceterum celerioris effectus somnium P. Cornelii Ruffi fuit. qui olim consul cum Mannio Curio fuit. Nam cum somniasset se uisum amisisse: experrectus cecum se factum inuenit.

terus factus dum se cecum somniat

De. M. Liberto Plinii iunioris.

NOn somnium: sed potius miraculum dicetur quod Marco Plinii secundi liberto contigit. nam cum somniasset sedentem quendā in lecto ubi ipse erat: caput ipsi tōdere: experrectus tonsum sibi caput esse inuenit. Quæ sequuntur somnia hoc plus habebunt: q̄d cum ueritate iunctam etiam infelicitatem habuerunt.

De Tiberio principe.

TIberius paulo ante q̃ a uita discederet: Apollinem temenitem se uidere somniauit: cuius statuam Siracusis aduexerat: dicentem fieri non posse ut ab ipso dedicaretur.

De Caligula item ro. principe.

C. Caligula per quietem pridie q̃ moreretur: uidit se cum in coelo ante Iouem esset: ab eo pedis pollice depulsum ad terram concidisse.

De Nerone ro. principe.

VT Caio similis Nero in scelere: ita etiam in somniis ac morte fuit. In somniis enim nauiganti sibi erripi clauum: atq; ab Octauiæ coniugis umbra in obscuras tenebras trahi se: atq; a formicarum allatarum multitudine opprimi uidit: quæ somnia populi motus atque ipsius mors uera effecerunt.

De Sergio Galba principe.

NOn minus q̃ supradicti Sergius Galba fortunæ suæ mutationem per quietem uidit. nam cum ex gemmis quas habebat magnum numerum delegisset: ut torque fortunam suam tusculanam exornaret. deinde mutata sententia ueneri capitolinæ torquem dedisset: in sequēti nocte fortuna in somniis ei apparuit ea ipsa effigie: qua in tusculano posita erat: dixitq; quia promisso munere fraudata erat: breui se quoq; erepturā quæ dederat. Itaq; haud multo post romæ occisus Galba quod in quiete uiderat confirmauit.

De Domitiano ro. principe.

HAud dissimile somnium nec minus re ipsa triste uidit Domicianus paulo ante q̃ interficeretur. & enim uisus est uidere Mineruam a se abeuntem: dicentemq; ei non posse amplius opem prestare. præterea multa alia adeo horrenda ut adhuc somnolentus a lecto in terram præ formidine se deiiceret. Ceterum sicuti in somniis de morte sua certior factus fuerat. ita etiam qui succederent in imperio præuidit: cum in renibus gibum se aureum habere sibi uideretur. Laus Neruæ ac Traiani q successerunt: non mediocris.

De Vespesiano ro. principe.

SOmnus Domiciano uicinam ostendit mortem: successoresq; sicuti Vespasiano patri imperium suum filiorũq;: Nam cum adhuc priuatus esset in achaia cum Nerone ab incognito dici sibi per quietem uidit cœpturam secum fœlicitatem cum Neroni dens exemptus esset. Experrectus igitur is in quem primo incidit: medicus fuit: qui dentem ostendit: quem tunc Neroni euulserat. Itaque haud multo post secuta Neronis mors. item galbæ: ac post eos Ottonis ac Vitellii discordiæ Vespasiano ad imperium primordia ac uires dedere.

De eodem.

NEc uero minus clare imperii tempus filiorumq; successionem q̃ imperii primordia per quietem uidit. siquidem in mediis ædibus uidere sibi uisus est bilancem: atq; in bilancis altera parte Claudium Neronemq;: in altera se filiosq; positos esse: cuius somnii effectum illud ostẽdit quod sui filiorumq; imperii tempus æque se ac illud quo Claudius Nero q; regnauere extendit.

De Septimio Sæuero ro. principe.

SEptimius quoq; Sæuerus haud aliam ob causam filiũ Antoninum bassianum uocauit: nisi q̃d per quietem succedere sibi hominẽ uiderat: cui Antonino nomen erat: fortasse impulsus somnio fidẽ habere ex uisionis euentu quam per quietem habuerat: audito Pertinacis imperio. Dormiens enim uidere se putauit Pertinacem ab insigni equo in terrã prouolui: equũq; ad se uenire: in quem ipse saltu cõscendit: nam paulo post pertinace mortuo: ab omnibusq; destituto Iuliano: ipse per uirtutem sibi imperium peperit.

De Hircano principe ac pontifice iudeorum.

NOn ne mirum: & quod ob ueritatem proxime ad Sæueri somnium accessit illud fuit: quod in quiete uidit Hircanus princeps ac põtifex iudeorum: cum dormiens a deo ostendi sibi uidit filium Ianeum qui Alexander appellatus fuit: & dici regnaturum post ipsum sicuti fecit. Mortuis enim hircano patre. deinde Aristobolo antigonoq; filiis qui maiores natu erant: Alexander in regno successit.

De Iacob patriarcha.

POtest quidem uerius oraculum dici quod patriarche Iacob contigit: q̄ somnium: & tamen inter somnia cōnumerabitur: qui successionis suæ propagationem dormiens: ut hi de quibus dictum est: uidit. Nam a patre iussus in aman bersabe proficisci: cum e uia fessus se in terram prostrasset: uidit per quietem scalas a terris ad coelum usq; iunctas: atq; per eas descendere atq; conscendere angelos: deumque in summis scalis stantem: loci illius sanctitatem futuramq; illic Iacob stirpem pollicētem: sicuti postea edificato eo in loco templo auctoq; Israelitici populi numero comprobatum fuit.

De Ioseph Iacob filio.

NEc uero minus uera efficaciaq; fuere Ioseph Iacob filii somnia: cū in ægypto a parentibus fratribusq; ei incognito honos ueneratioq; habita est: eo tempore quo famæ compulsi ad eum confugere & ipse amanter suscepit nutriuitq;: id enim re ipsa contigit: quod eis interdum narrarat: fomitemq; inuidiæ concitarat. s. uidisse quasi solem lunamq; ac duodecim stellas se adorantes: fratrumq; manipulos in agro manipulo suo cedere & se inclinare.

De Pharaone ægyptiorum rege.

FAmes qua sceue laborauit ægyptus septem annos nonne Pharaonis somnio preuisa fuit sub uaccharum spiccarumque uellamine? quod Iosephi uerbis interpretatum fuit: nec minus prudenter ei occursum.

De propheta Daniele.

MEntio de somnii interpretatione facta monet ne de propheta Daniele omittam scribere. Nam cum Nabucdonosor Caldeorum rex terroris plenam rem in somniis habuisset: experrectusq; ita totius memor non esset: ut coniectoribus narrare eam posset: uolebat ut coniectores non interpretarentur modo somnium: sed illius quoq; q̄d oblitus esset memoriam reuocarent: ut sæpe regibus & magnis est mos principibus: quibus possibilia omnia quæ uelint esse uidentur. Cum in magno coniectorum numero nullus esset: qui tantam efficere rem posset: solus Daniel adhuc adolescens noctu per quietem uidit illud ipsum quod Nabucdonosor somniauerat: & preter illud somnii quoq; expositionem intuitus est. Itaq; cum regi quod dormiens uiderat ex ordine narrasset: confirmauit rex illud ipsum esse quod somniauerat: quod profecto mirū uideri debuit: ut quod alter somnians uidisset: in somniis alius quoq; haberet.

De Alexandro magno: &. Iado iudeorum pontifice.

CVm Alexander magnus hierosolymis cum exercitu appropinquaret in festo multis de causis animo: in magnum metum illius:

urbis populum coniecerat. Quamobrem Iadus pontifex post longas ad deum orationes cum in somnum incidisset: deum uidit dormienti sibi dicentem ne formidaret: Sed Alexandro pontificia amictus ueste se offerret: credidit Iadus somnio: in eumq; morem qui predictus. erat ornatus ipse cum aliis sacerdotibus stollatis postero die Alexandro occurrit: ut uenientem exciperet: quem Alexander intuitus ex equo descēdit: & humi genu innixus eum adorauit: petitaq; omnia concessit. quod cum Alexandri duces aliiq; mirarentur: & illud Alexander animaduertisset: dixit pridie eius diei deũ in somniis uidisse eo habitu quo Iadum uiderat: amictum grauiter uitæ eius comminantem: si quid Iudeos offendisset: cui somnio cum fidem non haberet: tunc Iadi conspectu in ea ueste qua amictam dei effigiem uiderat: deum se & non pontificem coluisse. Mirum profecto duorum diuersorum hominum somnia ita conuenisse.

Alexander Iadũ adoraut

De Glafira Archelai tetrarche coniuge

IVdeorum superius facta mentio inuitat me ne Glafiræ somnium prætermittam. Nam cum ei per quietem Alexander: cui primo nupserat: secundas cum Archelao nuptias cum primi amoris obliuione exprobraret: dicens se breui ut eam secum duceret uenturum: haud diu post mortua somnii impleuit effectum.

De Eudemo Cyprio.

EVdemus Cyprius graui laborans morbo in urbe phera ut Aristoteles scribit: uisus sibi in somniis formosum iuuenem uidere dicentem. quod cito sanus fieret: ac paulo post Alexander phereus q tyrannidem exercebat moreretur: ipseq; in patriam intra quintum rediret annum: sicuti per quietem uidit: breui liber ab ægritudine factus est: atq; intra paucos dies tyrannus interiit: peractoq; quinquennio de quo in somniis audiuerat cum reditum in patriam speraret: intra id tempus moriens non solum in suum: sed in communem quoq; locum abiit.

De Galeno medico.

PArem in somno quo ad ueritatem Galenus medicus exitum uidit. Nam cum æger somniasset quendam dixisse si inter policem atq; indicem ex manu sanguinem hausisset: uim morbi quo laborabat euasurum: hausto sanguine liberatum se offendit.

De femina romana.

OMnibus ueterum somniorum exemplis finem faciemus si unum subiecerimus: quod salutis & admirationis plenum a romana femina quæ uidua erat uisum est. Nam cum romæ somniaret se in ortis suis esse: ac uidere radicem cynorhode se mouere ac monere: ut ad filium in hispaniam ubi is militabat: scriberet: ea radice rabie laborantes curari: cum somnium secuta ad filium scripsisset: in tempore contigit litteras

perferri. Nam cum dente rabidi canis uulneratus filius iam prope idrophobicum esset: statim ea radice curatus est.

Recentiora De Constantino impe.

REcentioribus somniorum exemplis initium faciet id quod uerum foelixq; in constantino accidit. qui cum romam uersus cum exercitu aduersus Maxentii tyranni uim tenderet: nocte uisus sibi in coelo fulgētem uidere crucem: & moneri quod in eo signo hostes esset superaturus: posita cruce in militaribus signis quæ usq; ad eam diem abominabilis fuerat: parta de Maxentio uictoria cum eius morte nocturnæ uisioni fidem asseruit.

De Maselcereo.

MIssus ab Honorio Impera. Maselcereus aduersus gildonem ad recuperandam africam: somniauit episcopum mediolanensem Ambrosium uidere: qui iam diu mortuus erat: pedo pastoreo ter humum percutere: terq; dicere. hic atq; in hoc loco. Itaq; postera die in eo ipso loco paruo labore Gildonem superauit.

De Genadio Carthaginense medico.

PEr uisum Genadio quoq; Carthaginensi medico: quæ ad rectam fidem ducit salus ostensa est: quemadmodum ei de quo dictum est: ea quæ ad tempus pertinet. Nam cum de animorum immortalitate dubitaret: uiuerent ne post mortem an extinguerentur: uiso bis per quietem iuuene qui primo urbem pulcherrimam ei ostendit. deinde postera nocte reuersus ab eo petiit an eum agnosceret: respondit & nosse se illum & somnii meminisse. Iterum ab eo interrogatus ubi eius corpus esset: & qd ageret: cum respondisset in lecto esse ac dormire: argumento cui respondi non poterat didicit: quemadmodum tunc dormiens cernebat per quietem quanuis clausis oculis corpus in lecto iaceret: ita uita functo homine crederet eius spiritum uiuere ac uidere posse: quanuis tumulo clausum corpus maneret. A somno igitur excitatus hoc oraculo: ut recte crederet monitus est. Itaq; relicta hæresi catholice in posterum credidit, quemadmodum Augustinus ad Eradium scribens affirmat.

De Natali.

NAtalis etiam iam in martyrio confessor cum in Theodocti heresim prolapsus esset. quæ Iesum christum simplicem hominem arbitrata est: atq; in ea factus esset episcopus: sæpius in somniis a deo frustra monitus demum grauiter se ab angelo uapulare uisus est. quam ob rem cum experrectus plagarum dolorem sentiret ad catholicam fidem regressus est.

De Fl. Valerio Marciano Impe.

Martianus quoq; impera. in somniis uidere uisus Attile Hunnorũ regis confractum esse arcum: haud multo post: ut putabat ea nocte intellexit mortuum esse Attilam.

De Mauricio impera.

Auricii imperatoris clarum & ueri effectus somnium adeo alia uincit: qđ inter diuina oracula connumerari potest. Nam cum somniasset occisum se cum tota stirpe a quodam qui Phocas appellabatur: idq; non sine horrore genero philippico commemorasset: diligenter quesitis si qui hoc nomine appellarentur: unus tantum in toto exercitu: qui notarius erat eo nomine fuit inuentus: a cuius humili fortuna satis se tutum ratus priusq̃ maiorem rei curam adhibere posset: rebellantibus exercitibus quibus retinebantur stipendia: creatus imperator a militibus Phoca dum Constantinopolim exercitus regrediebantur: Mauricium qui Calchedonem se receperat: cum uniuersa stirpe interimi iussit. Phocam igitur tam male euitauit q̃ Cassandrum Alexander: etsi ut Phocas per quietem monitus fuerat.

De Naroniano.

Cum somniaret Naronianus se consulem fore filiumq; Iuuinianũ imperaturum: diu ante q̃ res succederet: duobus amicis rem communicauit. Id autem mortuo Iuliano postea contigit: cum ei Iuuinianus successisset. ceterum quemadmodum consulatum se adepturum ex somnio sperabat: ipso repente mortuo cõsul factus est minor Naronianus Iuuiniani imperantis filius. Itaq; in somnii interpretatione: ut sæpe contingit deceptus est, sed quo ad alias somnii partes nihil defuit.

De Iusto patricio romano.

Stirpis suæ felicitatem Iustus patricius romanus cum uitæ suæ clade similiter somniauit. Imperante Cõstancio cum is in piceno iudicis personam gereret: e genitalibus membris suis uidere se per quietem putauit purpuram eggredi: qui color imperantibus dicatus erat: quod a Constancio intellectum ob suspicionem causam præbuit: ut eum perderet: sed nequaq̃ hominum prouidentia fatalem ordinem interrumpere potuit. nam ex Iusto superstite unica filia: cui nomen Iustinæ erat: cum & forma & pudicicia insigni esset conspecta in balneis a Sceuera Augusta eiq; familiaris facta: atq; marito Valentiniano seniori laudata: ita Valentiniani incendit animum: ut cum postea uidisset ardenter eam diligeret. Itaq; lata prius lege ut duas ducere uxores liceret: adolescentulam Iustinam in matrimonium duxit: eamq; Sæueræ reluctanti comitem dedit: fidemq; paterno somnio dedit purpureo augustorum amictu exornata.

Seuere laudans

De matre Echelstani brithannorum regis.

X parte simile somnium fuit rusticanæ puellæ in brithannia quā nunc gentili sermone angliam dicunt. Hæc enim comitibus suis cum cōmunicasset somniasse se ex uentre suo eggressam lunam quæ totam brithanniam illustraret. re ab uxore regii pastoris audita quæ regis brithannici filium lactabat: domi puellam hanc excepit: eius amore captus regius infans firmior postea factus puellæ uterum impleuit: ex qua natus est Echelstanus: qui postea brithannorum regnum obtinuit: qui uirtute uictoriisq; clarus uere ut luna illustrasse brithanniam dici potest.

De Arletta matre Gulielmi Normandi ducis.

T Iulii cæsaris mater anteq̄ eum in lucem ederet in somniis uidit intestina sua per terrarum orbem spargi. ita Arletta gulielmi qui cognomine nothus normandorum dux fuit: mater uiscera sua per omnem normandiam atque brithanniam disseminari per quietem nocte anteq̄ eum pareret uidit. idquod re ipsa Gulielmi uirtus ratum fecit. Nā ad normandiæ ducatū euectus: ducatui regnum quoq; brithānicū adiunxit

De Elysabella darcha quæ uirginis gallicæ pullicellæ nuncupatæ fuit mater.

Rlettæ somnio haud dissimile fuit quod Elysabellæ Darchæ contigit: Nam genere lothoringa & inter rusticanas mulieres in tenui fortuna nata. cum uicinis narrasset: uideri sibi magnum fulgur parere: ab eis haud longe post irrisa fuit. puellam enim enixa nihil minus quā ullius magni effectus partum edidisse uidebatur. Ceterum puella quæ nomine Iana nuncupata est: uirtute prudentiaq; sua uictores brithannos: uniuersam enim pene galliam occuparant: prelio ita afflixit ut uere in eo bello fulgur fuisse uisa sit. exemplo antea inaudito ut pastoralis mulier in prima ætate prudenter magnoq; animo gallicum exercitum ductando: in quo magni principes multiq; belli scientia insignes erant: de hostibus uictoriam reportaret.

De Ecerino romano ita ab oppido eius nominis dicto.

Cerinus quoq; cognomento monachus per quietem filiorum uidit fortunam ea nocte qua primum cum uxore cōgressus est: quæ Adaleda nomine tusca ex comitum rabidorum montaronis gente fuit. Visus est enim sibi uidere collem in quo romanum oppidum situm est ita efferri exaltariq; ut culmine coelum cōtingeret: eundemq; paulo post ueluti niuem liquefieri adeoq; demitti ut amplius non extaret. liberorum casus hunc effectum tulere. Nam primus natu filius & ipse Ecerinus nomine Veronæ Pataui Vincentiæ Feltri: Ciuidalisq; ac marchiæ imperium occupauit. Alter iunior Allericus Taruisii aliorumq; locorum tyrannidem inuasit. Ceterum postea uariante fortuna salutis anno ducētesimo quinquagesimo sexto supra mille cum apostolicus legatus Guelphiq; simul in Ecerinū arma

mouissent: Patauium cum toto agro amisit. Cum autem consideret se astu Medio'anum urbem occupaturum: & ob id adduam amnem traiecisset: circunsessus ab hostibus prœlio uictus uulnere accepto iuxta Soncinum captus eo ipso in loco periit: ac conditus est. hoc casu frater Allericus perculsus cum diffideret Taruisium retinere posse: in sancti Zenonis arcem se recepit ubi salutis anno ducentesimo sexagesimo supra mille a suis proditus in hostium potestatem uenit. Illic intuitus coram se sex filios occidi: uxoreq; Margaritam cum duabus puellis comburri: ipse minutatim per singulos artus cæsus romanã gentem suã sicuti in somniis pater habuerat finiri secũ uidit.

De Helfredo brithannorum rege.

AD mentionem de brithannis factam redeuntes: somnium & uerum & mirum describemus. Nam cum brithanni graui bello a Buemundo & Astrago Cimbrorum dacarumq; regibus premerentur: & eo tempore dormiret Helfredus brithannorum rex: per quietem uidit enteberthum brithannum episcopum iam mortuum: mira sanctitate insignem dicentem ne animo terreretur: quoniam hostes superaturus erat. uictoriæ autem illud signum esset habiturus: quod quanq̃ astrictæ glaciæ essent aquæ: piscatores tamen ad paruum missi amnem: magnam piscium uim allaturi essent: uix experrectus pisces allatos uidit. Auditaq; matre somnium eiusdem generis quod ipsi quoq; contingerat: narrante: impetu in hostes facto: partem eorum occidit: partem secum retinuit: & baptismo dignatus christianos fecit: reliquos insula pepulit anno decimo septimo. Ludouici secundi imperatoris qui Lotharii pater fuit.

De Ambrosio mediolanensi epõ & Luciano sacerdote.

PAr pene uisio quæ Helfredum uictoriæ commonuit: Ambrosio Mediolanensi episcopo corpora martyrum Geruasii Protasiiq; quæ ad eam diem ubi essent ignorabatur: detexit: cum se ipsos ei in somniis quales inuenti sunt ostendissent. Idem hierosolymis honorii imperii septimo anno in somniis gamaliel Luciano sacerdoti locutus est: & apparuit: atq; ubi esset corpus suum detexit: filiiq; abibe: ac simul prothomartyris Stephani. neq; uero somnio fides ante adhibita est q̃ ter hoc idẽ per quietem uidisset: corpora enim eo numero & forma quam in somniis uiderat inuenit. In huius rei testimonium his quoq; temporibus catholica ecclesia diem festum sub Stephani inuentione celebrat.

De Petro sacerdote.

PAri admiratione ueritateq; Andreas apostolus sacerdoti Petro pontio simplici uiro apparuit: lanceamq; qua saluatoris christi traiectum fuit latus: quæ antiochiæ terra obruta erat in templo petro dedicato reuellauit: cuius inuẽtione ciuitas quæ a turcis obsessa fame premebatur: bona spe repleta in prælium egressa Corbam superauit: qui belfech

turcæ persarum regis auspicio urbem obsidebat a niceno episcopo in proeli um inter armatorum turmas eam gestante.

De quodam mediolanensi ciue.

QVemadmodum illi de quibus est scriptum res sacras somnio moniti: ita Mediolanensis quidam scripturam inuenit: qua satisfactū esse ab eius patre ostendebatur pro pecunia: quæ mortuo iam patre ab ipso reposcebatur. Per quietem enim uisus est uidere paternam umbram ut gesta res erat: & ubi scripturam inuenturus esset: monentem: qua creditor sibi esse satisfactum fatebatur. Itaq; somno experrectus quæ uiderat somno captus uera esse omnia re ipsa inuenit: quemadmodum Augustinus doctor se uidisse scriptum reliquit.

De Ioanne ægyptio monacho.

INcertos nos relinquit somnium ne an uerum miraculum appellare debeamus id: quod nunc de monacho Ioanne ægyptio scripturi sumus: qui uitam hæremiticam agens cum fœminarum cōspectu semper abstineret: rogatus a Romano tribuno ut eius alloqui uxorem uellet: quæ de hoc instanter cum uiro agebat: respondit se: quod constituerat de mulierum non uidendarum proposito mutare nolle. cæterum proxima nocte in somniis ei appariturum: id quod re ipsa impleuit. euigilata enim mane tribuni uxor: uiro quis esset uestitus: sermoq; & effigies Ioannis: atq; ea quæ in somniis sibi ab eo dicta erant enarrauit. quod inter miranda ponendum est. siquidem nulla in parte mulier a uero aberrauit: & se hæremita ad eam dormientem per uisum accessisse ea specie quæ uisa erat & ea dixisse quæ mulier narrauerat affirmauit.

De Benedicto abate.

IOannis monachi somnio & rerum & auctorum similitudo subtexere quod sequitur me cogit. Taracinam benedictus abas in cassinati saltu duos monachos miserat: ut ordinis sui monasterium incoarēt: quibus cum se proxima die affuturum ad monasterii formam designandam promisisset: ipse autem neq; eo neq; postero die profectus esset: & monachi cassinum reuersi essent molestiæ pleni: quod benedictus promissa non seruasset. respondit benedictus se affuisse in somniis & ædificationis formam declarasse. Renouata igitur somnii memoria ambo taracinam regressi monasterium iuxta somnium ædifficarunt.

De Prestantio.

PAr admiratio in Prestantii somnio fuit: sicuti Augustinus testatur. Nam cum a quodam philosopho rem dubiam solui petiisset hisq; se id facturum negasset. noctu postea & si uigilabat uisus est philosophum ad se uenientem uidere: qui postulata interpretaretur ac solueret. Itaq; postridie Præstantius a philosopho querens quamobrem quod

primo negasset: postea ultro ei patefecisset: responsum hoc ab eo tulit in somniis uidisse se dubitationem illam soluentem. Non est ergo minus mirum Prestantium per quietem uidisse quod philosophus somniabat: q̃ tribuni romani uxorem: aut Benedicti monachos ea quæ Ioannes heremita: Benedictusq; animo agitabant: sed iam somnia relinquamus & ad ea trã/seamus per quæ homines uerum salutis effectum preuiderunt.

De Innocentia carthaginense.

INnocentia carthaginensis mulier cum cancro obsessam haberet mamillam somnio monita ut proximo pascate ad baptisterium profecta a femina quæ primo ei obuia foret baptizari se &.s. crucis signo pectus signari curaret: quoniam ita eo morbo liberanda erat: peractis rite quæ in somniis habuerat: mira profecto res: eo morbo liberata est.

De Ildrico Leodiensi episcopo.

ILdricus Leodiensis episcopus cum circa annum cãcro laboraret: nullamq; medici salutem sponderent: iussit se in turones ad beati Martini fanum deferri: illic cum septimum diem inter lacrimas gemitusq; iuxta aram ageret: & fessus in somnum incidisset: uisus est uidere Martinum briciumq; simul de ipsius morbo loquentes: atq; Martinum crucis signo frõtem eius notare: ac pedo quod manu gerebat morbosam contingere partem: itaq; a somno experrectus præ lætiticia magna uoce exclamauit ad quẽ eius familia cum clamorem mirata accurrisset: amotis fasciis quibus lesa pars deligata erat liber est inuentus: solaq; cicatricis parua nota in eo esse loco ubi cancer erat.

De Ioanne monacho.

NOnne pene simile quoad foelicitatem admirationemq; fuit quod Ioanni monacho romæ in somniis contigit: qui grauiter laborãs atq; medicorum ope destitutus cum somniasset senem se uidere qui uirga quam manu gerebat eum tangeret: dicens ut e strato surgeret quoniam sanus erat: ceterum diu superuicturus non esset: magna eorum qui ip̃m uiderunt admiratione mane ualens a lecto surrexit: & post tertium annum decessit: sicuti Gregorius inter sanctos relatus testatur.

De Francisco petrarcha.

SAlutem etiam portendit Francisci petrarche somnium: nã de amici uita proter grauem ualitudinem desperans cum dolore ac lacrimis fessus aliquantulum indormiuisset: per quietem uisus est ægrũ uidere dicentem non posse se diutius cum eo manere quoniam ad cubiculi hostium quidam appropinquaret qui mutuum colloquiũ impediturus erat: ei ut se comendaret orabat: affirmans si adiutus esset: uim morbi se euasurũ. tunc igitur uno medicorum ad petrarcham ingrediẽte qui ægrum pro mortuo reliquerat: & ueniendi ea sola uidebatur causa ut Petrarcham conso

laretur. excitatus Petrarcha lachrimarum plenus somnium narrauit: magnisq; precibus impetrauit ut ad egri curam reuerteretur: quod cum medicus fecisset eger ut in somniis Petrarcha uiderat: liberatus est.

De Auenzoar Albumarone medico arabe.

DE se Auenzoar medicus scribit qđ oculo laborans cui remedium non inueniebat per quietem uisus est sibi medicum non multo ante mortuum tanq̃ uiuentem alloqui: & ab eo remedia audiuisse quibus liberaretur: quæ sequutus liberatus est.

De Thoma pagano perusino.

NOn est pretereundum somnium quod admirationis plenum ter Thomæ pagano perusino exuli contigit. Nam cum Brachius qui eum patria exigerat Aquilam urbem obsideret uisus est Thomas Brachiũ uidere ꝑlio inito multos hostium in fugam uertere atq; occidere: & cum ei appropinquaret: ut eadem ui in eum uteretur: ipsum impetu in Brachium facto uulnus in guttur intulisse atq; occidisse. eo igitur die quo iacobum Caudolam prohibere Brachium uoluit ne obsessis opẽ ferret: cõmisso ꝑlio cũ iã milites terga uerterẽt a Thoma eo ipso in loco q in sõniis uisus erat. ꝑterea etiã in capite uulnus accepit: primaq; ea Brachii mortis causa fuit.

De Ecerino Pataui ac Veronæ tyranno.

ECerinus qui Pataui ac uerõæ tyrannidẽ exercebat Brixiæ p quietẽ mortem suã: sicuti paganus ut dictum est alienam uidit: dormiens enim uidebatur uenatum ire: ac locum statuisse ubi quieturus esset. Itaq; cũ defessus aliquautisper reuerteretur: ministri tunc dixerũt Soncini pparata esse quæ ad quietem pertinerent: neq; alibi posse eum quiescere: sicuti uere contigit cũ temptata in cassum mediolanensi expeditione ab hostibus circũsessus ac captus: Sõcinũ fuit perductus ubi moriẽs sepultus fuit

De Eugenio. iiii. pont.

REuertemur iterũ ad somnia foelicitatẽ portendentia de Gabriele Cõdulmario ueneto scribentes. Nã cũ grauiter laboraret per quetem Petrum ac Paulũ apostolos uidere uisus est incolumitatem ac pontificatũ qui non longe aberat ei promittentes: ui eius morbi superata ad pontificatũ sub Eugenii. iiii. nomine euectus somnii foelicitatem impleuit.

De Nicolao. v. pont.

HVius somnii similitudo secũ Thomæ Sergianensis mẽtionẽ trahit: q coram dolore affectus ꝑter obitũ Nicolai albergati Cardinalis tituli. s. Crucis quẽ is dominũ habuerat: illius umbrã in somniis uidit: q cũ foeliciter habere dixisset subiũxit postea: ꝑm breui põtificẽ futurũ. Q̃d somniũ idẽ Thomas cũ iã ad Bononiẽsem epatũ ꝑuectus in Germania pontifice legaretur itinere Mediolani Francisco Philelpho amico narrauit: nec multo post sub Nicolai quinti nomine ad pontificatum ascendit.

De Gerontio monacho.

IN tam multorum foelicium somniorum fine pauca infelicia sub/iungemus. quorum primum monachi Gerontii erit: qui æger ui/dit in somniis lecto suo duos senes candida ueste amictos appro/pinquare dicereq; hinc missos faciamus aliquot ex iis qui Gregorii sunt fratres: nec multo post posita in albo eorum nomina recitauerunt: ac postre mo subiunxerunt. addamus hunc quoq; qui in lecto iacet. postera igit' die cum res fratribus declarata esset qui nominati fuerant eo ordine quo facta nominatio erat: mori ceperunt postremusq; is decessit qui iacebat in lecto nō sine magna eorum qui illic erant admiratione: ac pſertim Gregorii: qui po stea pontifex fuit: qui eo tempore monasterii illius pſfecturam gerebat: & rem hanc ut ueram mirandamq; scriptam reliquit.

De Trasilla & Emiliana monachis.

IDem de tribus amitis suis monachis scribit inter quas Trasilla: huic olim auus foelix nomine sacerdos in somniis apparuit: eamq; qua die moritura esset commonuit: ipsa quoq; iam fato functa quod in prædicē da morte secum auus egerat Emilianæ sorori prestitit. addiditq; tertiam so rorem Gordianam relicta religione matrimonium secuturā: sicuti breui ma gna omnium admiratione contigit.

De Monicha aurelii Augustini matre.

QVod in Gordiana proter relictā religionē admiratōis fuit: id antea in aurelio Augustino pſpectū fuerat: dū a manicheis ad uere catho licos iuxta matris somnium se transtulit. Nam cum ipsa recte de Christi fide sentiret Augustinum filium quia hereticus erat lachrimis prose qui non desinebat. ceterū sōno correpta cū flens in mensura quadā sedere sibi uideretur audire uisa est supra eandem sedere filium: conuersaque il lum iuxta se accumbentem uidit: ab eo tempore certam putauit filii salu/tem: atq; ita re etiam esse perspexit.

De Malpaga sagittario.

VErum ceterū infoelix somnium fuit Malpagæ sagittarii Galeatii sfor tiæ mediolanēsis ducis qui ei inter domesticos neq; ingratos erat mi nistros: pridie enim quam Galeatius occideretur noctu per quietem: tanquā rei ipse interesset uidit uulneribus confossum eum eodem loculo cum pa tre componi: id quod postea ipse uigilans agi mortuo Galeatio perspexit dum proprius ei loculus fieret: quem uisum idem Malpaga. anteq̄ dux oc/cideretur comitibus suis terrore attonitus narrauerat.

De Ambrosio Grimaldo ciue Genuensi.

AMbrosius Grimaldus cum in insula chio esset urbe a uenetis ob/sessa atq; oppugnata quo tempore rerum Genuę dux mediolanē sis Philippus potiebatur somniauit se ab horrido angue qui flam/

mas euomebat occidi. Itaq; decreuit eo die proelio atq; armis abstinere: sed cũ hostes muris nimiũ appropinquarent: atq; genuenses duceret eruptione magis offendi hostes posse: Ambrosius intra armatorũ multitudinẽ inuitus pter animi sui sententiã errũpentiũ impetu ab urbe ablatus est: retro tamẽ ce dens ita ut muris tegeretur uidendi nimia cura captus cum pugnantium cla morem ac strepitum exaudiret: prolato aliquantisper capite: statim bom/ barda in caput accepta periit somno infelicem effectum accipiente.

De Marco Antonio Taurello guastallæ comite.

NOn minus certum aut infelix: sed tamen clarius fuit somniũ Mar ci Antonii Taurelli guastallæ comitis. qui cum in neapolitano re/ gno militaret eo bello qđ Ferdinandus senior aragonius rex cum renato rege andegauense gerebat in statiuis q̃ in aprustana regiõe habebat mane e strato surgens iis qui eum circũsteterant militibus suis narrauit se in somniis uisum in aqua summergi: & proterea decreuisse a natatione cui as/ sueuerat abstinere. Ceterum cum in meridie post somnum militari clami/ de super nudo amictus spaciatum ad uicinum lacum esset profectus: ac quosdam e suis natantes uideret: nocturni somnii immemor aut fortasse ita trahentibus eum fatis: natandi gratia in lacum se cum aliis quibusdam demittens iuxta somnium quod uiderat summersus est: cum suorum nul/ lus opem ferre posset.

De Miraculis. Ca. Sextum.

IMmensa dei maiestas interdum uariis in rebus potentie ac uirtu/ tis suæ magnitudinem ostendens. dum ea operatur quæ huma/ nis ingeniis fieri posse non uidentur: in admirationem homines conuertit: & ab hoc eiusmodi res miraculorum nomen acceperunt. Qui/ bus cum christiana religio gratiæ plusq̃ aliæ affecuta ita habundarit ut infi/ nita sit eorum multitudo. si quis omnia comprehendere uelit: p̃sens uo/ lumen in magnitudinem immẽsam augere uelle uidebitur: atq; aut de alia re scribere nolle: aut in eo laborare: ut oceani aquas q̃ mensuram non patiun tur: paruo uasculo comprehendat. Quam ob rem ex omnibus quæ nobis historia offeret electis prestantioribus tam ex nostris q̃ peregrinis alia: ceu rẽ infinitam omittemus: plus rerum similitudinem q̃ tempora quibus ea conti/ gerunt sequentes.

De Iuda machabeo & de iudeis.

EO proelio quo Thimotheum anthiochi eupatris syriæ regis ducẽ Iudas machabeus uicit: quinq; in equis ornati aureis armis appa/ ruere: e quibus duo machabeum defendebant ne in medio proe lio uulneraretur: tres autem alii ante primam aciem acriter hostes inuade/

bant. Item alio proelio quo iudei contra lisiam dimicauerunt: in quo ma/gna hominum strages facta fuit: procedere in aere uiderant duos equites armis aureis ac candidissimis equis insignes non minore foelicitate pro iud/is quam Castorem Pollucemq; apud regillum lacum: aduersus tusculanos pugnare.

Lacus Regillus

De Aureliano imper.

CVm aduersus Zenobiam prope messam Aurelianus imperator certaret & iam romanus equitatus terga daret: pari admiratio/ne ut in superiori exemplo in medio proelio perspecta est diuina imago romanos ad proeliũ hortari. Itaq; redintegrata a peditibus pugna. uictoriam de hostis manu romani extorserunt.

De Locrensibus.

CVm Locrenses aduersus crothoniatas dimicarent: in locrensium acie perspecti sunt in candidissimis equis duo iuuenes alios in proelio antecedere: parta uictoria nusq̃ postea uisi. quæ uictoria eodem momento quo parta fuit: athenis lacedemone atq; chorinthi etsi a locris atq; crothone ea loca plurimum distant declarata fuit.

De populo romano.

HOc quod de locrensibus dictum est: facit ut minus mirum ui/deatur quod uictoria de. L. Antonio parta qui a Domiciano desciuerat in germania eo ipso die quo parta fuit romæ palam intelligeretur populo: theatrales ludos spectante: quæ uictoria postea per certos nuncios etsi magnis uenere itineribus intra multos dies cognita non fuit.

De Cornelio sacerdote.

NOn ceu rem dubiam. sed tanq̃ presentem sacerdos Cornelius uir integerrimæ uitæ pharsalicum proelium & quo modo utraq; moueretur acies: ac demum Pompeii magni fugam narrauit pata/uii iis qui eum circunstabant: eadem die horaq; qua postea cognitum est proelium fuisse commissum.

De Hircano iudeorum pontifice.

EOdem modo Hircanus iudeorum pontifex posteaq̃ in ara munus thura dandi pro more peregit ad populum ingenti lætitia conuersus nunciauit illa ipsa hora a filiis suis iudicibusq; proelio anthiocum Cizicenum ipsorum hostẽ uictũ esse & si locus lõge a hierosolymis aberat. illaq; ipsa hora uictoriã fuisse partam allate postea ab exercitu litteræ ostenderunt.

De Apollonio Thianeo philosopho.

PAr Cornelii sacerdotis facto: admirabiliusq; q̃ hircani id fuit quod Apollonius thianeus philosophus in epheso cum disputaret

ostendit. Nã animo pene ab alienatus intentisq; oculis tanq̃ si in re presenti fuisset sepius dixit percute peccatorem Stephane percute: postremoq; addidit mortuus est tyrannus. Qui cum magna omnium qui aderant admiratione auditus esset: postea acceptum est eadem die atque ipso horæ momento romæ occisum fuisse Domicianum augustũ ab homine cui nomen Stephano erat: sicuti tunc Apollonius declarauerat: non minore rei certitudine q̃ propheta Heliseus etsi a facto aberat cum ipso temporis momento sciuit Giezi discipulum munera a Naman Syro accepisse: & Petrus apostolus pecuniam ab Anania retentam esse. Ceterum ut hi res quæ tunc q̃q̃ remoto loco gerebantur uiderunt ita futura is qui sequitur perspexit.

Stephanus Domitiani interfector.

De Barthabace cybelis sacerdote.

BArthabaces Cybelis sacerdos quo tempore. C. Marius aduersus cimbros bellum gerebat senatui predixit a dea se monitum fore ut Marius hostes superaret: & cum id populo declaraturus esset: Aulus autem pompeius tribunus plebis id prohiberet: subita ardẽtiq; febre tribunus correptus est: nec multo post uictoriæ allati fuere nuncii.

De Vespasiano Cæsare.

SI res quæ longe aberant ii de quibus scriptum est tanq̃ presentes perspexisse uidentur: id quod profecto admiratione dignum est non minus mirabimur uespasiano cum alexandrie in ægypti serapidis templum solus innuisset: oblatum basilidem ægyptium qui æger lõge aberat: flores coronasq; quibus deum ueneraretur porrexisse.

De Aureliano imper.

CApta thiana urbe asiæ quæ rebellauerat Aurelianus imperator dũ solus in tentorio irarum plenus de euertẽda cogitaret: coram oblatum sibi non sine magno horrore Apollonium thianeum philosophum uidit qui diu ante mortuus erat ceu crudelia quæ agitabat damnantem & nisi ea omitteret mala interminantem: cuius rei miraculo motus Aurelianus euertendæ urbis propositum omisit.

De Athenodoro philosopho.

ADmirationem quoq; ædes illæ athenis meruere de quibus in epistolis Plinius scribit. In quibus nocte umbra ingens ac macilenta cathenarũ stridore ædes ipsas quibus uincta uidebatur replebat. proter quam rem cum habitare eas nullus auderet: ad exiguum precium locatio redacta erat. itaque cum Athenodorus philosophus athenas profectus allectus precii uilitate plusq̃ terrere eiusmodi posset fantasma: domũ conduxit. perspectaque audacter umbra eam per ædes secutus ubi uidit in quo apparere desiuerat humum effodit. illicq; corpus cathenatum umbræ simile quæ apparuerat inuenit. itaque sublato cadauere horrore ædes liberauit.

De propheta Abacuh & apostolo Philippo

ADmiratio quæ merito sequitur ut uiuens aliquis temporis momento in longinquum locum transferatur: nisi ueræ historiæ testimonium haberet: fantasmatis potiusq̄ ueri nomen nancisceretur: huiusmodi illud fuit quod Abacuch prophetæ contigit: qui momento ex iudea in babilonem translatus fuit ut pulmento quod messoribus suis ferebat Danielem in lacu leonum pasceret: in iudeam ab eo loco pari celeritate relatus: hoc Philippo quoq; apostolo euenit qui posteaq̄ eunucū candacis ethiopum reginæ baptizauit in uia quæ ab hierosolymis in Gazam ducit: subito inuentus est in Azoto.

De Aristhone argiuo & quibusdam aliis.

MIra fuerunt quæ diximus. Sed non minus uidentur miranda quæ sequuntur magis tamen proter raritatem rei ignorationesq; causæ quam q̄d a possibili remotiora sint: Licinius mutianus uir grauissimus dixit Aristhonem argiuum a se uisum cum femina matrimonio coniūcta esset & arethusa nominaret: eundēq; postea cū barba ꝓlatis etiā aliis uirilibus signis uxorem duxisse. Neq; uero de Aristhone tantum hæc dicit sed etiam de alio qui smirnæ in asia fuit:id quod etiam ante consulibus Fabio maximo. iiii. & Claudio marcello. iii. Spoleti in alio contigerat.

De. L. Cossitio Tisdritano.

PLinius quoq; scriptor non minus uerax q̄ eruditus affirmat a se uisum in Aphrica. L. Cossitium ciuem Tisdritanū ea ipsa die qua ceu noua nupta ad uirum ducebatur mirum in modum esse in marem conuersum.

De. C. Moecenate.

ILlud quoq; admiratione non caruit. C. Moecenatem donec uixit febri laborasse: triennioque uitæ suæ postremo nunquam sensisse se dormire.

De puerulo miræ in cursu celeritatis:

POtest etiam hoc inter uehementer miranda numerari quod a Plinio scribitur fonteio uipsanoq; consulibus: contigisse: uidelicet puerum nouem natum annos cursim uno die sexaginta confecisse passuum milia.

De Phalereo.

IN eodem ponemus ordine Phalerei casum qui desperata salutē in apostematis morbo quo diu laborauit qa in medicis opē nullā inueniebat:in prœliū ad comparādam mortem ut ita morbi molestiam finiret descendit: uulnereq; in aduersum pectus accepto quo aposte

ma uires suas effudit. Salutem quam antea neq; medici neq; eorum remedia prestare potuerant: ab hoste retulit.

De propheta Iona.

MVlto magis mirum fuit quod prophetæ Ionæ euenit: qui cum ab Iope Tarsum uersus nauigaret. & orta graui tempestate iactis sortibus ipse inuentus is esset: cuius culpa tempestas orta erat: fassus quod contra dei imperium urbem niniue fugeret: in mare a nautis ut periculum ipsi euaderent precipitatus est. Sed cum Cete ingens ipsum deuorasset: tertio die post ad euxinum mare incolumem eum in sicco reuo/muit.

De Iosue Helia Heliseo ac Moise.

NOn minore admiratiōe antea Iosue cum uniuerso exercitu siccis uestigiis iordanem amnem traiecerat: & eodem modo Helias Heliseus ac Moises mare rubrum: quod eiusmodi hominum uirtuti id elementum contra naturæ iura parebat. Adeo enim deus iis qui ipsum diligunt atq; ei fidelem operam nauant: uires suas impartitur: ut ipsis coelum aquas ac terram subiciat. In eo autem tantum homini hæc non parent: quā tum ipse deo non paruisse inuenitur. Sicuti Iosue quoq; tunc ostendit cum coniectos in fugam hostes cananeos: ne ad plenam uictoriam tempus deesset: soli ne ad occasum tenderet nisi parta uictoria imperauit: solq; ei paruit. Moisis etiam simplici imperio terra tremuit: atq; Natan & abiron absorsit: Heliæq; uerbis e coelo ignis descendit qui sacrificium combussit: deinde cum ab Ochoziæ militibus quereretur coelesti igne omnes absorti fuerunt: in Helisei quoq; uerbo oleum & farina uiduam cū ualida fames regionem urgeret non destituit: item Syriorum exercitus ceu lumine captus ab eodē quo ipse uoluit fuit perductus: hoc etiam cum Esculapii uiuente serpente qui urbem romam peste liberauit cōferre preponereq; possumus. Moisis enim serpens qui æneus erat tantum conspectus: uenenosis morsibus salutaris erat Cæterū ut nimis lato campo frena currenti equo cohibeamus: cursumq; tē peremus cui impares uires nostræ sunt. huius generis exemplorum relicta maiori parte quæ in ipsorum historiis quesita non minus habent admirationis: ad alia stilum nostrum uertamus.

De Iosaphat hierosolymarum rege.

DVbitus ethruscorum ac ueientum terror in eo proelio quod contra publicolam initum fuit: quo consternati nihil postea ad se tuendos temptauerunt mihi in mentem maiorem reuocat metum amonitarū moabitarumq;: cum contra Iosaphat iudeorum regem ualido exercitu urbem Gaddi obsiderent: Nam contra eos profectus Iosaphat iuxta ea quæ pro/

pheta Iezel monuerat: regem ipſum cum hymnorum cantu preeuntibus ſa
cerdotibus in loco formaq; quam propheta predixerat hoſtes inuenit ſubi/
to confuſos terrore erroreq; ſimul arma in ſe uertiſſe: atq; in mutuam per/
niciem ſceuire: ita ut iudeis non pugnando aduerſus hoſtes ſed in ſpolian/
dis qui occiſi erant eſſet laborandum.

De Theopompo & Theodecte.

LEnius animaduerſum eſt in Teopompi & Theodectis Cauilla/
tiones quam de daphnide Valerius ſcripſit. Primus enim pene
ad inſaniam deuenit: alter haud longe cecitatem euitauit: a qui/
bus malis conualuere poſteaq̄ eos peniuit uoluiſſe ſacras Moiſi hiſtorias li
bris ſuis: quibus gentiles hiſtoriæ fabulæq; continebantur inſerere.

De Peſtilentiæ archa.

INter miranda illud quoq; commemorandum eſt quod in babilo
nis regione in urbe ſeleucia contigit imperante. M. Antonio. In tē
plo enim Apollinis fracta capſula aurea auiditate quorundam aui
dii Caſſii militum eggreſſus eſt peſtilens ſpiritus: qui totam eam regionem
peſte uaſtauit: uiſq; eius romam uſq; atq; in occidentem ſe extendit.

De Elio Adriano imper.

PErmittit non nunq̄ immortalis deus q̄q̄ occultis iuſtis tamen cauſis
miranda fieri etiam ab iis qui inter ſeruos eius non ſunt annume/
randi: quæ ipſa a fidelibus petita impetrari non potuerunt: quæ
res ad circo ut de catholica fide male ſentiat: & a recta ſemita aberret: nemi
nem mouere debet: hoc in adriano perſpectum eſt. Nam cum ei grauiter
laboranti mulier quædam diceret per quietem a diis ſe monitam: ut eū hor/
taretur ne ſicut morbi tedio uidebatur conſtituiſſe: ſe occideret: quoniā bre/
ui ualitudinē recepturus eſſet: mulier ipſa quia principis ualitudo in tempo/
re dictis non reſpondebat ſe excecauit: Denuo etiam monita ut Adriani
genua oſcularetur: & aqua quæ in templo erat oculos lauaret: monita per
quietem ſecuta ſtatim uiſum recepit. Similiter quidam a natiuitate cecus e Cecus a natiuitate [illegible]
Panonia profectus tacto Adriano oculorum lumen aſſecutus eſt: & Adria/ ab Hadriano illumina[illegible]
nus ad priſtinam bonam ualitudinem reſtitutus.

De Veſpaſiano Auguſto.

SEd quoniam hoc quod nuper diximus apud Spartianum certam
prorſus non habet fidem: aliud ſubiungemus omnino ſimile: qđ
duo clariſſ. mi ſcriptores minime incertæ fidei Tacitus ac Suetoni/
us affirmant ſe ab iis qui uiderunt audiuiſſe: ſcilicet quod dum Veſpaſia/
nus alexandriæ eſſet in ægypto: initio imperii belliq; uitelliani: quēdam ma

Digitus Vespasiani incombustus.

nu ecu sidere debilitatum:pede ab Vespasiano tactum : ualitudinem bo/
nam recepisse. Saliuaq; eiusdem cecum : lumen recuperasse

De Pyrrbo epirrhotarum rege.

Pyrrhi digitus incombustus

MInus quoq; mirandum non est epirrhotarum regem Pyrrhum solo contactu pollicis dextri pedis splene laborantes curasse : & cũ in funere eius corpus rogo cremaretur, : combustis alius partibus solum eu m digitum incombustum remansisse.

De Sceleuco mentore syriæ rege

PAriter inter miranda uenit quod Sceleucus qui Syriæ regno po/stea etiam asiæ iura addidit ipse cum posteris nasceretur coxa an/choræ imagine signata. Nec minus mirum matrem eius somniasse se ex Apolline grauidam factam & premium concubitus ab eo annulũ accepisse : cui anchora sicut in filii coxa erat insculpta : quem annulum po/stea ad bellum cũ Alexandro eunti Sceleuco mater dono dedit: & miracu/lum quo annulum assecuta erat narrauit.

De uxore Loth.

CVm Sodomæ propinquarũq; urbium scelera dei iusticiam ita sti mulassent:ut sicuti ad grauem iustamque ultionem ita etiam ad exempli æternitatẽ aduersus obstinatos in criminibus delerentur: quemadmodum duo q̃q̃ incogniti ad symonidem poetam ab ædium rui/na liberandum uenerunt : ita ut Loth ex patriæ incẽdio erriperetur duo coe lestes nuncii sub humana effigiæ diuinitus missi fuerunt : Deducto autem Loth extra patrios muros cum duabus filiis atque uxore contra diuinum imperiũ uxor supra q̃ fas esset curiosior cum incendii fragore mota retro re spexisset:in statuam salis fuit conuersa : eam Iosephus hebreus uir doctissi/mus a se uisam scribit.

Uxor lot in statua salis uersa.

De stagnis palici ac fonte Iouis in asia.

MIra quoq; erant palici stagna in Sicilia iuxta Symetum amnem:ubi miro quodã modo iuramentorũ expimenta edebantur illis mori/entibus semper qui falsum iurantes in eis se lauissent : contra autẽ uera iurantes nulla in parte ledebantur : in Asia quoq; iuxta thianã fons Io/uis appellatus ; frigidus uehementer ebulit : ac potantes ex eo periuros sta tim graui ulcere manibus ac pedibus eorũ percussis magno dolore illic uera fateri cogebat : uera autem iurantes nihil prorsus ledebat queadmodũ Phi/lostratus scribit.

De alio miraculo.

IN Vulcani Colle iuxta agrigentum: pene pari euentu cognosce/bat si quae poscebantur iusta erant: uiridia enim ligna: quae arae super imponebantur. si preces iustae erant sponte ignem concipie/bant: quod si iniquae nullum concipiendi ignis signum: edebant.

De Feroniae templo in Soracte.

IN Soracte montis radice feroniae erat templum magnae uenera/tionis: ubi cum eius peragerentur sacra: multi ipsius afflati numi/ne ut homines. rebantur nudis pedibus super accensos carbones il lesi perambulabant immorabanturq;.

De Palladis templo apud Cizicum.

NEc minus mirum quod Palladis templo euenit apud Cizicum ur/bem Asiae cum a Mitridate obsideretur. Nam cum sacrorum solemni die uaccā nigram sacrificare mos esset. & ea in bello clau sa urbe haberi non posset: atque ob eam rem sacerdotes in graui molestia uersarentur: non sine miraculo conspecta est in mare eiusmodi bestia ad terram annatare: ultroque templo se offerre: ubi a Cizicenis himolata fuit.

De mortuis ad uitam suscitatis

SOlent philosophi quidam: nōnulli etiam hebrei adeo pertinaciter negare fieri posse ut qui mortui sunt amplius reuiuiscant. quod in miraculorum numerum duxi omissis naturalibus rationibus tan/quam ad hanc rem parum facientibus experimenta scribere eorum quae in hac parte uisa sunt: neq; uero eos commemorauerim quos Helias Chri/stusque humani generis redemptor: uitaeque ipsius dator: aut eius aposto/li. sanctiue alii uiri iam mortuos ad uitam reuocarunt: quorum ingens numerus satis in historiis celeber habetur: in quibus diuinum numen uim suam ostendisse palam est. De eis tantum faciemus mentionem qui spon/te ad uitam redierunt: ut deuicti qui resurrectionem credere nolunt. tan/dem cognoscant contra experimentum argumentis locum non esse: si qui dem res nulla experimento aut certior: aut uerior est. & si uero inter eos po nere illum possemus qui in uia a latronibus occisus in Helisei tumulum pro/iectus ut celaretur reuixit: uisa in eo enim est plus prophetae uirtus q̄ alia res ualuisse: tamen eo omisso de aliis scribemus.

Varro antiquus auctor & doctrinae plenus affirmat quendam ad tumulum elatum pedibus suis domum redisse: idemque aqui/ Qui nō fuerat mortuus

AQVINI mortuus suscitatus

ni alium fecisse. Heraclides autem feminam narrat post septimum diem qua decesserat: ad uitam rediisse.

De Corfidio equite romano.

MAgis etiam mirum illud fuit quod duobus fratribus equitibus romanis euenit: ex quibus maior natu nomine Corfidius cum ab omnibus pro mortuo haberetur: & iam tabulæ testamenti recitarentur: quo alterum fratrem heredem instituebat: in medio funebris apparatus in pedes magna se lætitia erexit. dicens se apud fratrem fuisse: qui filiam ei commendauerat. & ostenderat ubi certam uim auri sub terra conditam haberet: & sepulturæ eius exequias ex funerali apparatu facto celebraret. quo hæc dicente magna eorum qui aderant admiratione allatum de morte fratris nuncium fuit: & aurum ubi dixerat inuentum.

De Hero Armenio.

PLus admirationis in Heri armenii resurrectione fuit: qui decimo die postq̃ in proelio cæsus fuerat: cũ iã aliorũ eo p̃lio cæsorũ corpa putrescerẽt: ad uitã reuersũs multa narrauit permittentibus iudicibus quibus in morte presentatus fuerat: qui ob id redire eum permiserũt: ut pro uera historia a Platone scriptum est.

De Enarcho.

PAri admiratione dignus est etiam Enarchi casus. Nam a medicis pro mortuo habitus & relictus: ut in libro de anima Plutarchus scribit: non multo post ad uitam reuersus uere se resurrexisse: spirituq; eos qui eum uita abstraxerant grauiter ab ipsorum principe increpitos fuisse affirmauit. quod eum pro Nicauda Coriario accepissent: qui eodem die & hora febri correptus cum in lecto iaceret eo morbo decessit: neq; uero hac re contentus ad testandam resurrectionem suam Plutarcho qui tunc laborabat breui incolumem eum fore predixit: atq; ita contigit. Ceterum quoniam satis multa de antiquis dicta sunt: si unum addiderimus ad recentiora transibimus.

De Hermotino Clazomenio. & Aristeo proconessio.

HErmotini Clazomenii spiritus quantum uidebatur relicto corpore ceu mortuo per uaria errabat loca. eaq; postea referebat quæ ab iis solis intelligi poterant: qui rebus ipsis interfuissent: idem de Aristeo scribunt Herodotus & Maximus Tyrius philosophus.

Recentiora in quibus Christi saluatoris humanitatem auctor alloquitur.

QVi innumera mirandaq; a te gesta paruo uolumine collecturum se arbitraretur o generis humani saluator: æque graue opus ag/grederetur ac si in ceca nocte paruula candela fulgentes solis ra/dios representare aut stellarum numerum: qui infinitus est: finito uellet nu/mero recensere. Quam ob rem cum illustrationi tuæ sine alia ope satis tibi sit propria luce tua: qui nobis & lucis & uitæ causa es: tanq̃ a re quæ uires nostras nimium excessit: & quæ cum diuina sit: semper cum uenerationis timorisq; prefatione nominanda est: stilum a materia de te scribendi cohi/bebimus. neq; enim decet admirandarum rerum tuarum maiestatem uel inficere uel minuere hominum qui serui tui sunt: societate. cum creaturæ nequaq̃ idoneus sit locus ubi creator est. Tuarum igitur rerum diuinitatem uenerabundi religioso silentio preteribimus: ut æquum est: eam adoran/tes. neq; uero cum diuinitati: quæ tecum coniuncta est: res ulla non modo impossibilis: sed ne difficilis quidem sit: qnicquid a te gestum fuit: quanquã hominibus mirum uideri possit: haud scio an satis recte miraculum nuncu/pari debeat. ceterum quoniam cœptum opus in mortuis: qu apud ueteres resurrexerunt reliquimus: ad recentiores manum ponentes: qui ipsi quoque resurrexerunt: attingere incipiemus.

De Reparato Romano.

REparati de quo Gregorius scribit casus similis Enarcho fuit: de quo superius est dictum: is rigens frigidusq; pro mortuo a suis conclamatus statim ad uitam reuersus misit ad Laurentii in Da/maso fanum in urbe roma qui sciscitarentur de Tiburtio sacerdote quid nam esset: atq; interim dum nuncius reuerteretur: narrauit a se illum esse ui/sum in inferno magnis ignibus cruciari: Reuerso autem nuncio qui ea ipsa hora mortuum esse Tiburtium affirmauit: reparatus quoque statim mor/tuus est.

De Stephano romano.

STephanus romanus uir & uirtute & opibus clarus: Constantino/polim rerum suarum gratia profectus: cum decessisset iam die ad uesperam inclinata: & ob id curari tunc funus eius non posset: us/q; in posterũ diem domi retentus est: quo tempore suscitatus a mortuis dixit se ante quendã iudicem deductum: illicq; magnis clamoribus reprehensos eos a quibus fuerat perductus: q̄d iudex non illũ: sed Stephanum ferrarium eius uicinum deduci iusserat: missiq; ad illum ipsum ferrarium nunciauerũt eũ illa ipsa hora mortuum esse: Hoc autẽ Gregorius se ab ipso Stephano au diuisse testatur. Meo quidem iudicio nec mors nec resurrectio dubia uideri potest in iis quæ diximus. id q̄d fortasse non tam certum in duobus sequen

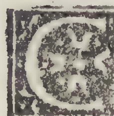
tibus uidebitur: in quibus ut cunq; res fuerit: negari non potest quin admirationem mereatur.

De Curina.

Nterdum spiritus humani corporibus inclusi manent. ceterum motus occulti sunt: deuinctiq; sensus adeo ut uiuant ne an non eiusmodi corpora non facile intelligatur. Hoc facit ut non nunquã a mortuis suscitati esse dicantur: qui uere nondum perierant: sicuti experimento cognitum est cum sepulti sunt aliqui quos postea euidenter cognitum est adhuc uiuos fuisse. ex quibus nonnulli miranda narrantes uidentur illic fuisse: ubi nunq̃ fuerunt: sed eorum spiritus in se ipsum collectus ea cõprehendit ac uidet: quæ bene habens in uaria abstractis cogitationibus propter corporeum uisum non cognoscit. quemadmodum Augustinus de Curina se uidisse testatur. hic pagi incola erat in Africa agri hipponensis: qui cum in aduersam ualitudinem incidisset: ab omnibus pene pro mortuo habebatur: cum amissis sensibus nullo nutrimento aleretur. in hoc statu cum aliquot dies fuisset: id solum ne sepeliretur propinquos retinebat: quod aliquantisper per nares in eo reciprocare anima uidebatur. Ceterum cum postea omnes eum decessisse arbitrarentur: repente apertis oculis dixit ut statim aliquis ad Curinam Ferrarium fabrum qui uicinus erat: uisum quid ageret properaret: & cum ea ipsa hora mortuum eum nunciaretur: affirmauit se coram iudice quodam ductum qui uehementer eos spiritus increpuerat: a quibus ipse erat deductus: quoniam Curinam fabrum ferrarium & non se uolebat: ob eamq; causam se uitæ restitutum. In hac estasi uisum a se paradisum multaq; alia narrabat: atq; inter alia hippone ab Augustino se baptizatum ac monitum ut ita faceret: quoniam quod tunc uidebatur factum uisio erat. bonæ igitur ualitudini restitutus monita impleuit. Quod autem sequitur: nec minus mirum neq; a minus uero auctore refertur.

De quodam pastore suscitato.

Vm pestis in urbe Roma sæuiret Italiam procurãte Narsete exarcho: peste in Valeriani aduocati domo correptus est iuuenis natione Liburnus & pastor. ingenio moderato minimeq; malo: qui cum putaretur pene mortuus: statim ad se reuersus uocato domino nunciauit ei: uere se in coelo fuisse: ibique intellexisse quot & qui ex ea domo peste morituri erant: eisque nominatim declaratis affirmauit dominum superuicturum: & ut fides dictis haberetur: ostendit se linguas omnes didicisse: atq; ea ipsa hora cum domino grece locutus: aliarum linguarum cum his qui earum noticiam habebant: periculũ fecit. cum antea solã

romanam didicisset. Cum biduum ita uixisset pene in rabiem uersus mor/dicus appræhensis manibus iterum mortuus est: eumq; secuti quos nomi/nauerat morituros domino superstite: prædicta ab eo impleuere.

De Euerardo Ambula equite germano.

ERit etiam inter mira commemorandum proter occultã causam id q͛ in germania pontifice Innocẽtio tertio cõtigit Euerardo eqti germano. Grauiter.n. laborãs cum aliquãtisper ceu mortuus mã sisset: postea reuersus dixit spiritum suum a malignis spiritibus in urbem hierosolymam perductum. deinde in Saffadini castra: is enim eo tẽpore ægypti regnum obtinebat: mox ab eo loco perlatum in lombardiam: ubi in quadam silua germanum amicum suũ alloquutus est. postremo ad urbem romã platũ descripta ipsius situs ac locorum ædifficiorumq; forma: atq; effi/giæ principum ipsorum grafice: ut erant. his futura multa addidit: quæ secuta sunt. Quæ omnia cum mirandam rem faciant: illud tamen admi/rationem auget quod is quo cum in silua se locutum aiebat: colloquium ha/bitum eo in loco temporeq; quo is dixerat: confirmabat.

De Or abate. item de seruo ac Maria ægyptia.

NOn minus q̃ linguarum scientia quam tam paruo momento pa/stor est indeptus: habuit admirationis litterarum scientia: quam triduo orans seruus quidam est assecutus. Item or abas ægyptius ut Hieronymus atq; Augustinus affirmant: id quod etiam Mariæ ægy/ptiæ euenit.

De Clerico germano.

MIrum proculdubio illud etiam fuit quod Federici secundi tempore notum est cuidam germano clerico contigisse: qui ex petra sancti Michaelis ortus erat. Is a uena hausto sanguine seruata aliarum rerum memoria litteras tantum oblitus fuit. nec plus aut legere: aut scribe/re norat q̃ si utrunq; nunq̃ didicisset: annumq; in hac obliuione mansit. postea eodem tempore atq; ex eodem loco iterum hausto sanguine: mira res est: ad eandem legendi scribendiq; scientiam quam ante habebat: restitutus est: his qui rem intellexerũt non minus in admirationem proter hoc mo/tis q̃ atheniẽses ꝑter casum de quo Valerius in memorabilibus scripsit. In eo enim percussum caput si memoriam offendit haud mirum est. Siquidem in occipite sedem esse memoriæ ferunt. at in germano clerico intacto capite sanguinis haustus ab eadem uena per temporis interuallum ademit primo litterarum memoriam deinde restituit.

De Ioanne Damasceno.

MAius referam q̃ quod de germano clerico dictum est. Siquidem obtruncatam manum post temporis interuallum corpori a quo abscissa erat restitutã esse: haud dubie humanã superat fidem. Theo

dosius imperator falso suspectum habuit Ioannem Damascenum mona/chum ne ad persas scriberet: apud quos captiuus fuerat. Itaque abscissa ma/nu eum mulctauit: quæ saluatoris nostri matris uirginis ope nulla rema/nente offensa: palam restituta est ut ante erat: & si ecclesiæ ualuis affixa multos manserat dies. quæ res etiam Damasceni innocentiam testata est.

De Yrene uirgine Cypria: ac Spiridione episcopo.

MIraculo a falso crimine liberatus Damascenus proter rei similitudinem secum trahit quod Spiridioni Salaminio episcopo in insula Cypro contigit: a quo cum pecunia reposceretur: quæ penes eius filiam Yrenem uirginem deposita dicebatur: cuius moriens uirgo nullam fecerat mentionem: cum episcopo inopia soluendi modum non daret: & alia ratio inueniendæ ueritatis non offerretur: creditorem episcopus secum ad sepulturæ locum ubi filia Yren erat sita perduxit. Filiæ igitur tumulo incombens ac deum orans ab ea petiit: ut de petita pecunia ueritatem detegeret. Itaq; Yrenis uox palam audita est respondentis ubi eam pecuniam condidisset: quæsitaq; eo ipso in loco quem dixerat inuenta est.

De Donato sacerdote Aretino.

DOnatus quoq; qui tum erat sacerdos: sed postea Aretinorum fa/ctus fuit episcopus: impulit Eufroxinam Eustachii aretini fisci exactoris coniugem: ut quanq̄ ante mortua & sepulta loqueretur: ac detegeret ubi pecunia esset q̄ ante mortē condiderat: & nemini reuellarat.

De Machario ægyptio.

MAcharius ægyptius monachus: abatis Antonii discipulus: cum ad eius antrum quidam profugisset opis petendæ gratia: quia magistratus tanq̄ reum patratæ tunc cædis insectabatur. Is autem insontem se affirmabat: nominis sui reuerentia magistratuum uim repressit: & quia suspictio tantum non testes hominem urgebant: ut ueritas palam fieret: egit ut qui occisus fuerat a tumulo omnibus qui aderant audientibus loqueretur: qui quoniam affirmauit nihil cædem suam ad eum pertinere cui tunc crimini res dabatur: magistratus hominem quem insectabatur: machario auctore absoluit.

De Benedicto abate ac Martino.

NOn minus q̄ hoc de mortuis uocalibus: mirum uideri debet Benedictum abatē Totilæ regi futura p̄dixisse: cū ad eum ꝓfectus esset experiendi gratia an propheticum spiritū: ut ferebatur: haberet. Nam quāq̄ ad Benedictum mutata ueste totilas accessisset: & alium regio habitu ornatum pro se misisset: statim Benedictus eum agnouit: prædixitq; redacturum urbem romam in potestatem. & item in Siciliam traiecturum: sed demum decimo anno post moriturum: quæ omnia ut Benedictus dixerat contigerunt. Idem a Martino Turonensi episcopo factum fuit

maximo tyranno quemadmodum Sceuerus Sulpitius testatur.

De Ioanne monacho ægyptio. Item de Maria ægyptia.

IOannes monachus ægyptius uir morum sanctitate clarus: præter ea quæ de futuris uictoriis & aliis rebus Theodosium præmonuerat: Hieronymo quoq; quemadmodum ipse testatur affirmauit: eo die quo Hieronymus eum alloquebatur: Alexandriam perlatum esse nuncium de Theodosii contra Eugenium uictoria: quæ prorsus ignorabatur: neq; de ea adhuc aliquid homines suspicabantur. Quæ res ita contigisse inuenta est: ut ipse tunc prædixerat. Maria quoq; ægyptia permulta Zozimæ monacho ægyptio nunciauit partim futura: partim remotis in locis tunc gesta: eumq; quem antea non uiderat: nominatim compellauit: ac similiter de eius abate egit.

De Paulino Nolano episcopo.

PAulinus nolanus episcopus cum in africa apud Vādalos captiuus haberetur: uandalorum regi obitus diem prædixit. uerum quia in iis quæ dicta sunt: numen aliquod uideri potest fuisse: non nulla addemus: quæ aliter credi possunt fortasse hanc uim habuisse.

De Clemente quarto pontifice.

IN iis Clemens quartus pontifex erit: cum aduersus Carolum primū Conradinus germanorum rex ad recuperandum neapolitanum regnum cum ualido exercitu proficisceretur: quanq̄ id ei a pontifice interdictū erat. Dum autem is Viterbii consternata metu aula in prædicatorum fano inter missarum solemnia concionaretur ad solandas hominum mentes aperte monuit: ne qui secum in aula erant formidarent: quoniam malorum hominum suasu Conradinus ad eam expeditionem uelut ouis ad occisionem ducebatur. Affirmauit autem a deo habere se hoc pro comperto: ut post catholicæ fidei articulos: hac re nihil certius putaret: nec multo post superatus proelio Conradinus a Carolo neapoli capite mulctatus fuit. Corradinus a Carolo primo Neapoli obtrūcat[us].

De Eduardo brithanniæ rege.

EDuardus primus brithannorum rex non minore admiratione q̄ ii de quibus dictum est: tanq̄ rem præsentem. eam narrauit. quæ proter loci longinquitatem perinde atq; supradicta in futurarum numero haberi poterat. Nam dum in templo oraret uultu in ridentis speciem adeos conuersus qui aderant dixit. Friquanum dacarum regem qui cōtra ipsum magna classe ueniebat: ea ipsa hora cum quadraginta nauibus summersum esse. idq; paucis diebus ab iis qui inde uenerunt confirmatum fuit: ita ea hora contigisse ut ab Eduardo dictum fuerat.

De Florentinis.

IAm non ita mirum uideatur Castorem ac pollucem Romæ posthumii contra Tusculanos uictoriam nunciasse: ea ipsa hora qua eam

posthumius est assecutus. Item. p. uatinium eo die captiuitatem persae sci/uisse quo captus fuit: & si magno locorum interuallo disiunctus erat. Quã/do quidem apud Florentinos par exemplum contigit: quo die Aretinus populus in campaldini campis superatus fuit. nam cum Vrbanus magistratus penes quem imperium est: nocturnis uigiliis defessus: per meridiem quiesceret: clare pulsantium ad hostia strepitum audiuit: qui proelio uictos aretinos nunciauerunt: excitato hoc nuncio magistratu: cum proter rei magnitudinem a tota urbe ad praetorium fieret concursus: nunq̃ uictoriae quae nũciata erat: auctor est inuentus: neq; ante de prospera pugna litterae florentiam quam nocte: quae eam secuta est diem: allatae fuere: quia neq; etiam loci interuallum afferri celerius humana ope permittebat.

De equite hierosolymitani ordinis qui genere neapolitanus erat.

ALiis diuinationum exemplis meo qridem iudicio annumerandum est: id quoq; quod sub Clemente quinto pontifice contigit. nam cum Philippi regis cognomento pulchri opera & suasu Clemens templariorum equitum religionem damnasset: atq; eorum multos uariis in locis supplicio affecisset: postremo ad eum unus est deductus natione Italus: patria neapolitanus: qui minime intrepido se animo gerebat: damnatus enim ut uiuus sicuti ante alii cremaretur: dum in uasconibus in burdegala urbe ad supplicium deducitur: conspectis in fenestra pontifice ac rege magna uoce in haec uerba prorupit. Sceuissime Clemens tyranne posteaq̃ mihi inter mortales nullus iam superest ad quem appellem pro graui morte qua me per iniuriam afficis: ad iustum iudicem Christum: qui nos redemit: appello. ante cuius tribunal te uoco una cum Philippo rege tanti mali suasore: ut ante eum intra annum diem q; ambo appareatis ubi causam meam exponam: & ius sine prauo ullo affectu ministrabitur. Mirum profecto: neq; enim tempus quod dictum ab equite fuerat abiit quod Clemẽs repente morte est correptus: nec multo post Philippus quoq; interiit. neq; enim pauciores huius equitis uerba uires q̃ Calani ad Alexandrum cum mori constituisset: habuere.

De duobus hispanis equitibus.

EX toto simile hoc fuit quod sequitur: nisi quod citationis tempus breuius fuit: celeriusq; uires suas exercuit aduersus Ferdinandum quartum Castulonẽsem regẽ: cũ falsis criminibus proditionis duos equites hispanos morti damnasset. nam cum ab ingenti saxo precipitarentur: frustraq; de Innocentibus sumi supplicium exclamarent. Tandem cum nihil proficerent ad Iesum christum appellarunt: qui uiuorum & mortuorum iudex est: atq; ut intra triginta dies: coram eo appareret regem citauerunt: qui intra id tempus repente decessit.

De Pyrrata cathellano.

COgit me rei similitudo ut de quodam scribam: qui temporibus nostris fuit. Nam cum genuensium triremes aduersus pyrratas instructæ biremem cathellanam cœpissent: interim dum extra drepanum urbem in cathellanorum atq; Siciliæ insulæ contemptum genuẽses biremis rectorem furcis noctu appenderent: & miser inique se id pati a genuensibus quereretur: cum nunq̃ eos uiolasset. posteaq̃ perspexit frustra a se ea dici apud eos qui plus odio gentis q̃ hominis causa mouerentur: pro iniuria ad deum appellauit: citato patronorum genuensium eo penes quẽ grauior mortis suæ culpa uidebatur: ut intra sextum mensem coram deo cõpareret intra quod tempus is patronus: quem citauerat mortuus est. Ad hæc exempla quid aliud dici potest? nisi ubi humanum deest subsidium: pro iusticia diuinum a deo mitti. Et quia permulti inueniuntur penes quos nulla futuri iudicii fides est: aliqua eius signa deum in præsenti ostendere uita: ut hac spe impotentium oppressio recreationem habeat: & insolentium proteruia atque malignitas contundatur. Quod si etiam eiusmodi mortes casu contigerunt: tamen quia intra designata tempora euenere: ut miræ res uiderẽtur effectum est. sicuti fortasse non nullæ quia tempora prædicta præterierunt: & proterea pro miraculo habitæ non fuerunt: earum obseruatio neglecta est. Quecunq; uero huiusmodi rerum causa fuerit: negari non debet: quin quod ita contigit: obseruatione dignæ uideantur.

De Constantio Augusto.

NOn possunt autem humana ingenia tam alte efferri: ut uere eiusmodi rerum causas intelligant. Itaq; proter hoc experimentis stare cogimur: sicut in iis de quibus scriptum est: apud eum accusatus fuerat amphilotius tribunus quod in eius uitam conspirasset: accusatoribus autem responderat Constantius ne molesti ei essent: posteaq̃ res non cõstabat: sed finerent ut conscientia sua tribunus torqueretur. se enim præsente si in eo culpa esset ipsos signa aperta uisuros esse. Postero igitur die cum ludos spectaret: & præ læticia inter spectantes motus fieret: suggestum in quo e regione Constantii tribunus erat ad terram proruit: læsisq; leuiter qui in eo erant: solus tribunus in ea ruina periisse inuentus est.

De Iuliano secundo Impera.

PResens se diuinum ostendit numen hierosolymis ingenti hominũ formidine: cum Iulianus secundus imperator in christianæ religionis contemptum: iudeos instaurare dirrutum sub Tito templum eorum permisit: demandata eius cura antiocheno Philippo. Nam post iactos in fundamentis primos lapides terra edito ingenti mugitu uehementer tremuit: coeptumq; iam murum a fundamentis mixta flamma cum ingenti fabrorum strage reuomuit: omnibus quæ illic erant usq; ad feramen

ta ipsa consumptis: quae res ut opus intermitterent: effecit. proximaq; no/cte multis cruces in uestibus quae deleri non poterant apparuere.

De Olimpio arriano epo.

NEc uero minus se diuinum ostendit numen in Olimpio episcopo qui regnante Theodorico dum Carthagine in balneis sanctam trinitatem quam non credebat blassemaret: omnibus qui aderãt uidentibus ignitis tribus punctis quae simul erant ambustus: totus consum/ptus fuit: trinitatis uim quam contemnebat in perniciem suam expertus.

De Valente ac Theodosio augustis.

MIra res neq; ea parua sub Valente augusto contigit: cum transfer re Constantinopolim Ioannis baptistae caput uellet. Currus enim cui impositum erat moueri loco nunquam potuit. Itaq; omitte/re coactus est opus quod susceperat. hoc autem ipsum caput postea facilli/me a Theodosio perlatum fuit. In eo enim diuinum numen ostendit quan tum Valentem proter arrianam perfidiam abominaretur: & quantum pro ter fidei synceritatem ac bonitatem Theodosium diligeret.

De Heraclio imperatore.

PAri miraculo Heraclii augusti pompa ut Valentis perfidia spreta fuit: cruce enim ex perside recepta in qua pendens Iesus nos ab aeterna damnatione redemit: cum eam in locum suum Heracli/us in caluariae monte uellet referre: ditissimo apparatu regioq; amictu atq; diademate ornatus: in collum eam sicuti redemptor noster tulerat coepit. ut uero ad portam peruenit qua ad caluariae cliuum uia ducit progredi. nunq̃ potuit. Itaq; cum omnes mirarentur: monente urbis patriarcha fortasse christo qui toti terrarum orbi humilitatis atq; inopiae se exemplum praebuit: opulentam illam superbamq; pompam esse molestam: quae raro iustitiae esset coniuncta: mutata rerum facie Heraclius cum abiectam uestem induis set nudis pedibus facile quo uoluit crucem pertulit. Quae res profecto satis potest ostendere: si multa sanctorum corpora nostris temporibus: admirã da tam multa ut olim non faciant: eius rei causam illam esse: quod princi/pum diuitumq; hominum qui per omne scelerum genus coaceruatis opibus fulgere pulchrum putant: impietas charitatem in eiusmodi sanctis extinguit: quae olim cum sanctius homines uiuerent: promptos facilesq; ad conceden/da quae poscerentur eos prestabat. Fallimur igitur pleriq; qui cum auaritia nobis suadeat in opibus summam foelicitatem esse ponendam: etiam in re/ligione sanctiora gratioraq; deo ea putamus loca: quae gemmarum atque auri maiore copia refulgeant. At non ita ueteres patres atq; ecclesiae recto/res Ambrosius paulinus & alii: qui ut hominum egestatem sustẽtarent: nõ modo superuacaneis ornamentis nusq̃ usi sunt. sed ne uasis quidem quibus sacrificabatur pepercerunt: ut modus ad famem ex pauperum uiscenbus

pellendam suppeteret. Omni igitur thesauro gratior deo est in pauperes pietas: neq; aurum a nobis aut gemmas is poscit: aut ad ea nos in meliore uita inuitat. Sed in euangelio ad iusticiam ac pietatem nos uocat.

De Ambrosio Mediolanensi epo.

NOn iudeos solum romanosq; in proelio iuuere coelestium corporum apparitiones: uerum ut Fabricio aduersus Lucanos brutiosq; pugnanti dictus mars est ad uictoriam parãdam uisus. & in Macedonia contra Brutum Cæsar. ita uerius contra barbaros quos Lodrisius Vicecomes ac Mastinus Scaliger aduersum Actium uicecomitem Galeatii primi filium mercede conduxerat: proelio ad uicum parabiagum commisso: cum iam Luchinus actianarum copiarum dux captus esset: redintegrato proelio ab auxiliaribus copiis quæ superuenerunt: clare conspectus est Ambrosius urbis episcopus iam mortuus: flagello barbaros insectari: cuius numine conuersa eius proelii fortuna receptus est Luchinus Vicecomes atq; hostiles deletæ copiæ. In huius autem memoriam uictoriæ Ambrosii simulacro ab eo tempore flagellum quod non ante pingebatur addi coepit.

Sic putant Mediolanenses: sacerdotes ac [illegible] equitare: [illegible] uestibus sacerdota[illegible] [illegible] assuetus uidere Ambrosium mitra et pallio [illegible].

De Iacobo apostolo atq; hispanis.

QVod Ambrosius actio Vicecomiti populoq; mediolanẽsi aduersus barbaros prestitit. id Iacobus quoq; apostolus erga hispanos egit. eo enim proelio quo Ramirus hispaniarum rex aduersus saracenos decertauit iuxta clauigium: ab omnibus qui interfuere conspectus est Iacobus apostolus albo uexillo christianorum aciem antecedere atq; in fugam saracenos uertere.

De Aimaro epo aniciensi.

QVo die Gotofredus bolionus cum aliis ad Syriacam expeditionem profectis proelio hierosolymas adortus: eam urbem expugnauit: similiter ut in iis de quibus diximus a multis perspectus est Aimarus episcopus aniciensis: in proelio alios preire & cum primus in muros euasisset: alios ut conscenderent innuere: q̃q; pro certo haberetur multis mensibus ante eũ Antiochiæ decessisse: sicuti Gulielmus tyrius episcopus scribit.

De Balduino tertio hierosolymarum rege.

CVm Balduinus hierosolymarum rex ex arabia regrederetur frustra urbem bussereth occupare adortus: eumq; turcæ acriter insectarentur: atq; ea in regione uia aberrasset: biduo ab equite qui rubens uexillum præferebat: ductus est. In uexillo autem crucis signum erat positum: longeq; is exercitũ anteibat qui nusquam conspectus est: posteaq̃ incolumis rex cum copiis in tutum se locum recepit.

De Venetis.

SI in periculo hispanos Iacobus apostolus. item alii alios ut ante dictũ fuit: iuuerũt. uenetos quoq; Bartholomeo gradinico duce euã

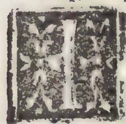
geliſta Marcus protexit. Nam cum aquæ ſupra conſuetum excreuiſſent: ita ut non leue periculum uenetæ urbi immineret: mane piſcator ſenex retulit dum tempeſtas ſceuiret a tribus ſe uenerandi aſpectus requiſitum: eos uſq; in portus fauces tuliſſe: qui ſedata tempeſtate omnes in urbe remanſe/runt. In ſancti georgii ſano unus. alius in ſancto Nicolao: tertius cum alios duos georgium atq; Nicolaum eſſe dixiſſet: ſe Marcum eſſe euangeliſtam oſtendit: imperauitq; ut quod uiderat narraret: quia ab urbis principe ab/unde laboris ſui: dum eos traiiceret: mercedem eſſet accepturus. Vt autem iis quæ narraret fidem penes homines inueniret: annulum donauit quem piſ catori oſtendebat. Itaq; re audita ueneti conſtituto piscatori annuo ſtipen/dio ſuplicationes decreuerunt.

De templo quod per miraculum fuit dedicatum.

NOn ne mira fuit templi eius dedicatio: quod prope parrhiſiorũ urbem Dionyſio eſt ſacratum. Dum in gallia Dagobertus pri/mus regnaret. pontificibus enim qui ad dedicationem conuene/rãt: Leproſus quidam qui in eo templo nocte illa excubuerat: narrauit chri/ſtum a ſe uiſum alioſq; ſanctos templum dedicantes. Iubente chriſto ut q̃d uiderat pontificibus ad dedicationem profectis referret: eiuſq; rei ne forte fi des deſideraretur: ſignum oſtenderet illud quod eſſet a lepra mundatus: cu tiſq; ex facie: quæ tuberculis eius morbi ulceroſa eſſet: tota eſſet ſublata. Ei igitur non fides tantum eſt habita: ſed etiam a dedicatione pontifices abſti/nuerunt. In rei autem memoriam nunc quoq; detracta ex leproſi uultu cu tis aurea pixide cõdita oſtenditur: & dies quotãnis inter ſolemnes celebratur

De Rhoderico gotho hiſpaniarum rege.

HIſpanorum recordatio de quibus paulo ante mentionem fecimus inuitat: ut quiddam mirum ſcribamus: quod Rhoderici gothi hiſpaniarum regis temporibus tolleti contigit. ubi ueteribus ædi/bus quæ diu clauſæ manſerant: contra omnium ſententiam a Rhoderico apertis qui theſauros ſe in eis abſconditos putabat inuenturum: effracto co/phino ferrato: attalici operis pannus duntaxat in eo repertus eſt: hominum figuris barbaris effigiatus: cũ hac inſcriptione: quod quo tempore hic pan/nus eſſet inuentus: gens ea forma quæ in panno erat expreſſa: totam pene eſſet hiſpaniam deletura: omnibus ea re territis in locum ubi prius erat: pan nus reſtitutus eſt: & palatii fores ut ante erant concluſæ: nec longe itum eſt cum arabes ſimulacris in panno expreſſis perſimiles in hiſpaniam traiecerũt ubi rhoderico occiſo compreſſis magna ex parte gothis: maiorem melio/remq; hiſpaniæ partem dicioni ſuæ ſubegerunt.

De Yrene Auguſta.

IMperante Conſtantino cum Yrene matre: in ueteri ſepulchro Conſtantinopoli cadauer inuentum eſt: cuius pectori ſuperpoſita

erat aurea lamina : in qua hæc uerba inciſa erant. In chriſtum credo qui ex Maria uirgine naſcetur. O ſol imperantibus Conſtantino & Yrene iterum me uidebis. Quæ res poſteaq̃ publice recitata fuit : in locum reſtituta eſt : ubi antea condita manebat.

De miris rebus quæ igne conſumptæ non fuerunt.

TAnquam rem miram antiqui ſcripſerunt incenſo Saliorum ſacrario omnia quæ in eo erant combuſta fuiſſe : excepta Romuli uirga. Item Seruii tulli & Claudiæ ſtatuas incolumes locis ſuis manſiſſe : templis in quibus erant incenſis. nec ſatis cogitarunt : inueniri quædam lignorum genera : quæ igne corrumpi nequirent : ſicuti hebenus eſt : & alia eiuſmodi naturam habentia. præterea poſſe arte ligna quædam ad id redigi : ut ignis iniuriam non patiantur. Itaq; non incongruum neq; inutile duxerim : ſuper huiuſmodi rebus quæ cum facile comburri potuerint in mediis ignibus illeſæ manſerint : exempla quædam edere. Sed quoniã in his triũ puerorum : quos Babilonius rex in ſuccenſam fornacem præcipitari iuſſit : qui combuſtis tantum uinculis incolumes cum cæteris rebus manſerunt : exemplum fortaſſe nimis antiquum ſatiſq; notum putari poteſt : nonnulla alia ſcribemus quæ non minus uera ſunt : ſed non tam nota & longe etiã recentiora

Coprus in ægypto monachus recte de catholica fide ſentiens cum de fidei chriſtianæ articulis cum manicheo monacho : uiro pertinaciſſimo contenderet : ut re aliqua mira ea probaret quæ uerbo dixerat : medios ignes ingreſſus in eis horam dimidiam manſit non incolumis modo : ſed ne minima quidem læſa capillorum parte.

Quendam monachum nomine Benedictum qui haud longe ab urbe roma habitabat : Gregorius narrat cum in cella clauſus eſſet : magna lignorum ſtrue circumpoſita atq; accenſa : & ſi ea quæ circa erant combuſta fuerunt : ipſum tamen una cum cella eo incendio inuiolatum fuiſſe. Qua re indignatos gothos quod iis quæ in monachum agebant nec ſuam nec Totilæ regis iram explere poſſent : arbitrarenturq; caſu monachum cellamq; ex tãto incendio incolumem manſiſſe : monachum ipſum ſuccenſo furno penitus incluſiſſe : ad quem poſtridie reuerſos non ſine ingenti admiratione incolumem in furno integris ueſtibus eum inueniſſe.

In uilla quoq; gallica ad amnem Marnam tactum de cœlo tẽplum ſuccenſum eſt cum omnibus quæ in eo erant : ſolaq; chriſtiana hoſtia quæ aſſeruari in templis ſolet : eam uim non paſſã eſt.

De mirandis quæ in aquis perſpecta ſunt.

NOn in igne ſolum temporibus noſtris : uerum etiam in aquis contrario ei elemento miranda perſpecta ſunt. Nam ægyptia maria iordanem amnem ſicco ueſtigio neque ſemel tantum tranſ-

gressa est: qui fluuius si sola naturæ uis inspiciatur traiici sine naui non potest.

Maurus quoq; monachus: ut cuidam qui mergebatur: abatis sui Benedicti imperio opem ferret: magnum spacium super aquas in quodam lacu ambulauit: pereuntemq; seruauit.

Regnantibus Antarico longobardorum rege. item Mauricio augusto in pelagii pontificatu: cum athesis qui Veronam urbem mediam secat: adeo excreuisset: ut superato alueo eius aquæ iam usq; ad fenestras fani: ubi Zeno colitur ascendissent: in ipsum tamen fanum neq; a ualuis: neq; a fenestris: & si aperte erant eius humoris pars ulla ingressa est: sed magis etiã illud mirum uidetur: quod homines qui forte in fano inuenti sunt: ubi aquæ sceuiebant a porta ex eis biberunt: & in uasa ceperunt.

De redemptoris sanguine miranda.

FAcile omnia credere non oportet: quæ miraculi faciem habere aut dicuntur: aut scribuntur. Nam sub eiusmodi nomine sæpe hominum mentes falluntur. Contra quoque haud prorsus pertinaces se prebere homines debent: ut ea siue recentia: siue uetera sint: quæ uninersalis ecclesia probauit non credant. nam etsi crimina quibus immersum est humanum genus: tantum munus mereri non uidentur: extincta in humanis cordibus charitate: tamen meminisse oportet a saluatore dictum esse: infirmis & non ualentibus medico opus esse. Itaq; credendum est pro bonitate sua immortalem deum non desinere hoc medelæ genus ad calefacienda mortalium corda mittere. prudentia ergo opus est: ut neque credamus miracula omnia: neque negemus. sed cum ratione fidem dispensemus. Itaque hic nonnulla subnectemus ad sanguinem mirum pertinentia: quia & rariora sunt: & plus admirationis habent.

Imperantibus Ottone Philippoque in bello quod pro Germanico imperio inter se gesserunt: cum permulti se cum rebus suis in fanum sancti Gouari haud longe a treuiris recepissent: quia & natura & manu satis munitus uidebatur is locus: eoq; oppugnaturus templum Vernereus bolanthus uenisset: qui intus obsidebantur cũ suspectam haberent fenestram: ne ea hostes aditum sibi in templum facerent: posita in eo loco crucifixi christi imagine quæ lignea erat: satis cauisse rebantur: ne inde hostes uenirent Sed cum auaritia pro deo aurum colat. sagittarius quidam populationis spe sagittam in eum ipsum locum dirrexit. ubi in christi imagine confixa fuit. Quam ob rem: sic deo uisum est: tanquã ex uiuente corpore a lignea christi effigie sanguis manauit. qua re territus Vernereus cruce sumpta

mare ad bellum contra Christi hostes gerendum traiecit. Imago autem sagittaq; sanguine consperse ueneranter in hunc quoque diem asseruantur.

Salutis anno ducentesimo nonagesimo supra mille in parrhisiorū urbe quidam iudeus per inopem mulierculam: cui uestem quam ab ea oppigneratam habebat: se gratis restituturum promiserat: christianam hostiam in pascate assecutus: cum accenso igne in sartagine uellet assare ut perspexit eam non mutare formam nec colorem: gladio eam pupugit ex qua confestim sanguis manauit. re autem detecta superuenientibus christianis hostia in loco ei dicato restituta: iudei domus in templum conuersa est: quæ etiam nunc saluatoris bullientis nomine compellatur: ubi hostia gladiusq; etiam nunc ostenduntur.

Temporibus nostris eo bello quod Carolus octauus gallorum rex gessit aduersus Annam eius galliæ partis quæ brithania dicitur ducem: quam postea in matrimonio coniunctam habuit: brithannus quidam cum ea militabat: qui renensi urbe egressus cum aliis ex hostili terra predatum: pagum ingressus ubi templum erat: in quod meliorem rerum suarum partem agrestes detulerant: capsam confregit: arbitratus secularium hominum esse: repletoq; sinu his rebus quas auferre secum poterat: posteaq̄ domum rediit dum res raptas agnoscit: in eis particulas quasdam lineas uidit: haud absimiles his quæ ad nasi purgationem conficiuntur: minimeq; arbitratus ex eo genere esse quibus sacerdotes pro mappa ad sustinendam Christi hostiam utuntur: neq; enim in gallia ita hæc ut ab italis instruuntur: feminæ in ea domo in qua hospicio accipiebatur eas dono dedit: cum autem sanguine infectas cerneret: primum manus suas inspexit: quas cum illesas cerneret neq; inde sanguinem manasse ad fedandam telam uideret: in sinum suum oculos deflexit: ubi integra pectoris cute: diploidem quoq; cum interiore tunica sanguine illitum animaduertit: quāq̄ uehementer miraretur: tamen eius rei causam intelligere non poterat: femina quoq; quæ munus acceperat: cū ad amnem lotura hos pannos tulisset: non modo ex pannis huius sanguinis maculæ non abibant: sed aqua quoq; cruenta fluebat. Itaque uehementer territa cum rem narrasset: suspicata sacram esse telam: eius sacrilegii error inuentus est: & pro comperto miraculum inuentum: & palam omnibus factum. Quod haud simile est ei rei quæ Leoni pontifici contigit: qui petentibus a se sanctas reliquias: eius mappæ quæ corporale dicitur: partem secabat & dabat. Ceterum cū semel quidam eam rem despiceret: Leo illo presente mappam pupugit: clareq; illi ostendit sanguinem ex ea manare.

De Genarii ep̄i beneuentani sanguine.

Varani ego hoc labori ueritus ne si nimis per scrutari uoluissem minus ... sem.

Mirandi sanguinis mentio quæ superius est facta: impellit ne san/guinem pretereamus Genarii martyris: qui beneuentanus epi/scopus fuit: Neapoli p Christi fide capite mulctatus. Diuersis igi tur templis condita caput sanguisq; eius ampulla conclusus: quo die per ur/bem solemniter feruntur: sanguis qui in pilam induruit: cum in caput inci/dit: mirum dictu: sed tamen uerum est: liquescit totum in ampulla non ali ter q̄ tum cum primum cæso capite ex martyris corpore defluxit. Cum au tem a capite disiungitur: in sphericā formā: ut ante erat: durescit. Id & si sa tis patet: nos tamen ut certius rem intelligeremus: eorum qui in re presenti fuerunt: intentisq; oculis diligentes se spectatores prebuerunt: testimonium habere uoluimus.

De trium uirginum corporibus.

Sicut deos penates ex alba longa Lauinium unde abducti erant re/uertisse credidit uetustas: ita uerius Ottonis & Philippi imperato/rum bello coloniam uisa sunt redire in templum undecim mili/um uirginum: trium uirginum corpora ab abatia folchi desrhodi in turigia regione ad quam a Colonia fuerant translata. Mane enim dum nocturni psalmi cantarentur: abas monachiq; eius monasterii eggredi templo cor/pora ipsarum trium perspexere uirginum: quæ haud multo post coloniæ in templo ubi antea erant fuerunt inuenta.

De hostia christi himolata.

IN germania Hecembaldus burbatus cum æger sacram peteret communionem: & interrogatus si eum manifeste cædis quæ in nepotem perpetrata erat poeniteret: isque quia iustam putaret: poenitere negaret: episcopus cum christiana hostia ad templum reuerte/batur: nec uero ad templi ualuas peruenerat: cum ab ægro reuocatus ro/gatus est. ut tabernaculum in quo hostiam ipsam ferebat recluderet. ubi cum non inueniretur hostia: æger in ore se eam habere ostendit. quo mi/raculo ostensum est deum qui falli non potest. de illa cæde aliter q̄ episco/pus fecerat: iudicasse.

De Vinando helselensi.

ECclesiasticus quidam helselensis pagi incola in Leodiensi agro cum religionis gratia hierosolymam perrexisset: post comites hie rosolymis substitit: ut pascatis die diuina illic celebrari quæ alii omit tebāt: audiret. ueritus autem postea ne traiiciendi in europam facultatem ob eam moram amitteret: lopem ad mare properabat. Itaq; defessus in itinere equitem offendit: qui misericordia se motum ostendens: cum in

equi tergum accepit. ab eoq; eo ipso die magna omnium suorum admiratione in pagum suum helsellum perductus fuit. Ibi re exposita ut contigerat: cum accolae aberrare a recta mente putarent. In hispaniam ad sancti Iacobi fanum profectus est: atq; inde reuersus priusq̃ a hierosolymis comites in patriam regrederentur, ab eis cum esset affirmatum post ipsos eum hierosolymis substitisse. tunc quod ille de reditus celeritate narrauerat fidem coepit habere.

De Aquinate Thoma & imaginibus quae locutae sunt.

Sicuti fortunae statua: item Iunonis apud Veios locuta est romam se uenire uelle: recteq; dicari: ita minime dolose: ut illae neapoli in predicatorum templo cruci affixa Christi effigies aquinati thomae respondit. recte eum de se scripsisse: cum Thomas librum tenens quẽ aduersus graecorum errores scripserat: Christũ oraret ut se moneret si qua in parte eius libri errasset: quod eum ad lugdunense concilium Vrbani quarti iussu: laturus erat. DE MEO THOMA

In urbe quoq; Castrensi opinio est: Dominico crucifixum locutum qui hoc quoq; tempore ueneranter colitur atq; ostenditur.

Item Frãcisco haud longe ab axi urbe quae ei patria fuit in sancti Damiani fano cum eum reparare domum suam iuberet.

De quibusdam Aphris episcopis.

Cum non minus mirum sit hominem lingua carentem q̃ ligneam loqui statuam. Si quidem sine lingua egrediens ab humano corpore spiritus aerem uerberare non potest: id quod formare uocem dicitur: non incongruum uidetur his de quibus dictum est: multorum episcoporũ exẽpla subnectere: quos in Aphrica quia recte de catholica fide sentiebant: Honoricus Vandalorum rex arriana impietate laborans: qui illic rerum potiebatur: lingua radicitus quantum fieri potest abscissa mulctauerat: & tamen loquendi facultatem non amiserunt. Id enim experimento conspectum est: ipsorum episcoporum quibusdam imperante Iustiniano Constantinopolim profectis. aperto enim ore cum sectae usque ad intimas gutturis fauces palam linguae uiderentur: articulate tamen pleneq; ut alii homines loquebantur.

Quam multa etiam illa sunt quae natura in hominum corporibus operatur: quae miraculorum pene loco habentur? Sicuti id fuit inter alia quod de epirrhotarum rege Pyrrho scriptum est. nam pro dentibus in superiore oris parte: os perpetuum habuit in dentium similitudinem

paruis notis diſcriminatum.

Item de Craſſo eius patre quem parthi occiderunt: qui idcirco agelaſtes nominatus eſt: quod nunq̃ riſiſſe uiſus eſt: id quod etiam de imperatore Philippo legitur qui cum eiuſdem nominis patre imperauit.

Non ne etiam mirum fuit Antoniam Druſi per omnem uitam nunquã expuiſſe.

Item quod de Tritani filio legitur qui cancellatim tranſuerſos per omnes artus habebat neruos: eques ut Varro refert in pompeiano exercitu fortiſſimus habitus.

De Carolo & Franciſco Guarnis ciuibus ſalernitanis.

Miranda quoq; res ætate noſtra contigit Neapoli regnante Ferdinãdo primo. Nam cum Ludouicus Guarna ſalernitanus ciuis quinque filias ſuſcepiſſet quarum natu maioribus duabus alteri Franciſcæ. Carolæ alteri erat nomen: poſteaq̃ ad quintum decimum annum peruenerunt ambabus genitalia membra in marium morem erupere: mutatoq; habitu pro maribus habiti ſunt Franciſcus & Carolus nuncupati.

Item ebuli ſub eodem rege puellæ quæ iam quatuor annos uiro promiſſa ſponſæ habuerat nomen: qua nocte primum uiro tradita cum eo cubuit ſiue ex confricatione ſiue ob aliam cauſam quæ ignota ſit: effractis membranis: quæ ut mulier uideretur: efficiebant: uirilia membra prodierunt: domumq; reuerſa in iudicio dotem repetiuit: uirorum numero poſtea habita.

HO HO HO

De Margarita Olandæ comite.

Oſtenti quoq; loco habitum eſt quod a uirginis partu tercenteſimo quarto decimo ſupra mille cum in germania lucenburgenſis Henricus imperaret: Margarita Olandæ comes qua parte rhenus oceanum illabitur trecentos ac ſexaginta filios uiuos ita ut baptiſmi carecterẽ acciperent: uno partu edidit.

De Medardo & Gerardo fratribus geminis.

Poſſunt iis quoq; annumerari Medardus ac Gerardus galli fratres gemini: non ſolum eodem nati die: uerum etiam eodem ad epatus honorem ad rhotomagenſem alter. alter autẽ ad noionenſem eccleſiam euecti: & ne quid ad paritatem deeſſet mortui etiam eodem die: animis etiam ita concordes: ut nequaq̃ eis eſſent philoſophi hippoclides & Poliſtratus anteferendi. & ſi uero hæc atq; alia de quibus ante dictum eſt mira ſint: quæ tamen rationes factorum afferri poſſent? niſi ita rerum omnium conditori rationibus quamuis incognitis iuſtis tamen placuiſſe. ſicuti etiam de iis dici debet quæ ſequentur.

Antoninus et Valerius Portharij

De Gigantibus.

Gigantum immenſa magnitudo ſicuti ratione probari non poeſt ita etiam perpauci ſunt qui eam credant: fabuloſam rem extimātes in gentilibus ſcripturis: ſacris quoq; illud opponentes quod de gigantibus in figura loquebantur: Suetonii quoq; tranquilli uerba tanq̄ de e falſa dicentis interpretantur: cum in Auguſti uita ſcribit eum uillas ſuas oſſibus magnarum belluarum quæ gigantum fuiſſe dicta ſunt exornaſſe tamen cretenſi bello exundantium fluuiorum impetu ſiue motu terræ: ut Plinius ſcribit in imum diſciſſa humo: inuentum eſt cadauer trium ac triginta cubitorum longitudine: quam idem Plinius ſex & quadraginta cubitorum fuiſſe narrat: ad quod ſpectandum admiratione moti Lucius Flaccus legatus ac Metellus iuerunt.

et non inuenerunt ſicut dictū erat forti.

In Tinge quoq; Mauritaniæ urbe Plutarcus ſcribit a Sertorio apertum fuiſse ſepulchrum: quod Antei eſſe putabatur: in quo corpus humanum fuit inuentum: quod dimenſum ſexaginta cubitos impleuit. hoc idem etiam Strabo affirmat.

ne deſint mendaciorū auctores

Ab huius magnitudine haud longe diſcrepat id quod in annalibus pro re certa ſcriptum eſt: ſcilicet in urbe roma pallantis corpus inuentum fuiſſe altitudine quæ urbis muros excedebat: Henrico ſecundo: qui Conradi filius fuit: imperante. imperii eius anno quartodecimo.

Ioannes boccatius in deorum genealogia ſcribit temporibus ſuis in Sicilia haud longe a Drepano urbe non ſine eorum qui rem uiderunt ingēti admiratione: gigantis corpus inuentum: quod cum attrectatum fuit in puluerem eſt reſolutum. coniectura autem ex coxæ oſſe inita quod integrum remanſerat longitudinis ducentorum cubitorum fuiſſe extimatum eſt. Tres autem illius dentes qui ſoli inuenti fuere idem ponderis trium rotulorum: ita regio pondera nominat: fuiſſe ait: qui ut memoria rei ſeruaretur ante aram uirginis: cuius titulus nunciationis dicitur: poſiti fuerunt: pleriſq; extimantibus illud Ericis corpus fuiſſe.

digitorū potius nec fuit parum.

Regnante Carolo ſeptimo gallorum rege in montana Narbonenſis galliæ parte iuxta Valētiam urbem Rhodanus ſepulchrum detexit: cuius magnitudo permultos ad eam rem uiſendam pertraxit. aperto enim tumulo inuenta in eo ſunt hominis oſſa: cuius dimenſio triginta pedes impleuit. nos quoq; cum ea iter faceremus ſepulchrum uidimus & oſſium aliquam partem quæ ab accolis tanq̄ rei miræ aſſeruatur.

ſimulq; oſſa preſſis inuenit

De ſatyris ac centauris uiſis & de aſina quæ locuta eſt.

Satyrorum atq; centaurorū mentio nō minus q̄ quæ de gigātibus habetur fabuloſa putata eſt: & tamen ex uera hiſtoria habemus Antoniū abatē in ægypto cū in heremo paulū heremitā primum q̄reret in cētaurū incidiſſe: ea effigie q̄ deſcribit: ſcilicet hominis figura equo

mixta. itaq; siue illud fantasma: siue res uera fuit quemadmodum Hieronymus scripsit: negari non potest miram fuisse.
In eadem heremo idem abas Satyrum alloquutus est cornigero capite pedibusq; caprinis: reliquis partibus homini persimilem: ab eo cum audiret se ab aliis gregis sui ad alios sui similes legatum mitti: damnataque uetustate quæ eos tanquam numina colebat: nati redemptoris mentionem facere. Quis mirum iam putauerit? si asina qua balaam gestabatur indignata se ab insessore plagis nimium urgeri locuta sit?

Dammidis relatu philostratus scribit Apollonium Thianeum in æthiopia uino Satyrum cœpisse: qui cuiusdam pagi foeminas in ea regione infestabat: audiuisse quoque alium Mithilenis captum. eos autem Apollonius demones satyros uocitabat.

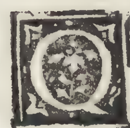
Cum igitur eorum auctoritas qui satyros uiderunt: quiq; de eis scripserunt: fidem facere ualeat: uere hæc monstra fuisse: Pliniusq; pro certo scriptum reliquerit Claudio Cæsari ex ægypto perlatum unum mele conditum Item alium Constantio Cæsari cum antiochiæ esset sale conditum: quem Hieronymus Alexandriæ perspectum a multis cum adhuc uiueret affirmat. adduci possumus ut credamus uerũ quoq; illud fuisse quod a Plutarcho scribitur: scilicet haud longe ab Apollonia in nimpheo saltu captum fuisse satyrum & ad dictatorem Syllam deductum: qui cum in morem capræ uocem ederet ab eo in siluam remissus fuit.

Pari quoq; modo fieri non posse multi putarunt ut in castoreo duæ essent naturæ: quod etiam uix creditum est posteaq̃ inspiciundi facultas fuit. Lutre enim illud animal persimile est: nisi quod posteriores pedes anseris uidentur: & cauda in piscem desinit. squamosa tota: quanq̃ reliquæ corporis partes uilis uestiantur. caudam autem quantum fieri potest humidis locis declinat utpote magis pisci congruentibus.

De hominibus capite carentibus & iis qui unum tantum oculum habent.

Multis quoq; fabulosum putatur quod a Plinio multisq; aliis historicis traditum est. blemios scilicet in ethiopia homines esse capite carentes: & aliis unum tantum oculum fronti inesse. quod proculdubio creditu difficile uideretur: nisi Augustinus: cuius testimonium omni exceptione maius est: in octauo supra trigesimum ad heremitas sermone affirmaret a se eos in ethiopia uisos esse cum ad eos episcopus iam factus predicatum iuisset: quos ratione uti & non feras esse scribit.

De syrenibus & aliis monstris marinis.

Vot etiam inueniuntur qui non credunt syrenes esse? & tamen Augusto cæsari galliarum legatus scripsit in littore inuentas mortuas Nereides syrenesque multas ea forma qua pinguntur. Ti-

berio quoque Augusto retulerunt Vlisbonenses legati conspectum marinum hominem paruo cornu insonare: & similiter marinarum nimpharum corpora humanis corporibus similia nisi quod cute anguillis persimili tegebantur. deinde imperante phoca in cicladibus iuxta Sdillarum insulam duæ apparuerunt ex toto pene humanam habentes effigiem.

Sed quid tam uetera repetimus? Eugenio quarto pontifice apud urbem Sibinicum in Illirico captus est marinus homo qui ad mare puerum trahebat. Is a currentibus qui rem inspexerant lapidibus fustibusq; uulneratus in siccum retractus est. huius effigies pene humana nisi quod cutis anguillæ similis erat: & in capite duo parua habebat cornua: manus quoque duorum tantum digitorum formam exprimebant. pedes autem in duas ueluti caudas finiebantur a quibus ad brachia se allæ ut in uespertilione extendebātur.

Monstrū huius seculi

De Echino siue remora pisce.

HIs quæ in mari miranda sunt Echinum siue remoram addemus: cuius quanquam longitudo spatimam non excedat: quantumuis magna nauigia si adheserit remoratur. spirent licet uenti: uellaq; tumescant: ac remis nautæ acriter incumbant: adeo ei magnas natura uires dedit. plus in paruo pisce q̄ in illis omnibus momenti est: cuius rei experimē tum uisum in naui: quam periander misit: & in actiaca pugna Antonii naue immobili manente ita ut ei in aliam descendere necesse esset. postremo in triremi qua Cæsar caligula uehebatur: cum ab asture Antium nauigaret: quo in loco cæteris triremibus cursum suum tenentibus cum admiratio omnes coepisset: principis triremem immobilem stare: missi sunt urinatores qui annexum triremis fundo hunc piscem inuenerunt. quo sublato triremis mota est: ut ceteræ: & quod mirum uideatur: remora in naui manente: sed aquam non tangente nauis cursus non impediebatur.

De equis quæ uento concipiunt.

INter alia admiranda quæ de animalibus feruntur annumerari potest id quod Plinius scribit: & in secundo rerum rusticarum ceu rem miram & tamen certam Varro. item Solinus in mirabilibus affirmant In lusitania cuius pars hac ætate sub portugalensis regionis nomine est: equas prope urbē ulisbonam uere spirantibus fauoniis quos nō sine magna uoluptate per sexum suum in corpus recipiunt: sine maribus concipere: id quod etiam in gallinis conspicimus. pariunt autem equos uelocissimos. sed qui ultra triennium non perdurent. nec generationi sufficiunt. In capadotia quoq; idem accidere Augustinus scripsit.

Nuge. lege [illegible] et intellige

De lacu asphaltide.

MIrum quoque uideri potest quod de Asphaltide lacu Iudeæ scribitur: quem aliqui mortuū mare nuncupant. in eo enim uiuens res

nulla mergitur. a fundo quoque ceu picen euomit: quam etiam bitumen appellant: & pro pice in nauibus utuntur: quæ res cum adhuc humida ab aqua educitur: aiunt alio remedio disiungi: atq; a se ipsa separari nō posse: nisi mulieris menstruo sanguine aut urina.

De Fluuio Sabatico.

Mirus quoq; fluuius is fuit qui inter archam raphaneamq; labebatur in ea iudeæ parte in qua regnauit Agrippa: qui quanq̄ satis ingentibus aquis præcepsq; decurreret: sabato semper deficientibus aqs exiccabatur. postera die in consuetam altitudinem excrescens: ab eo facto sabaticus appellabatur.

De fonte qui est apud Gratianopolim & aliis miris rebus.

Mirum quoq; dicere fontem debemus apud Gratianopolim gallicam urbem. Nam quāuis calentes aquas non habeat: tamen simul cum ipsis aquis flammas persæpe emittit. duobus eodem loco temporeq; simul manentibus inter se contrariis elementis. In Lycia quoq; non sine magna admiratione regio quæ ephestion dicitur: herbido florenteq; solo terra si effodiatur ignes euomit: quibus nulla in parte flores: aut herbæ adurruntur uel decorem suum amittunt: sicuti ad Lucillum Seneca scribit.

Non caret etiam admiratione fons in brithannia qui est in diocesi lincollensi intra Luntham & Norantonam urbes: quia experimento cognitū est: ligna in ꝓximis cæsa siluis: si in fonte demergantur intra annū lapides fieri

In regione quoq; ubi gothorum sedes in septentrione erat: fons est cuius experimentum a Federico primo factum Albertus cognomento magnus scribit: missa manuum suarum theca in qua ne falleretur signum suum in cera impresserat: cuius dimidia pars fonti immersa in lapidem induruit: reliqua parte sub corii ac ceræ specie: ut ante erat remanente.

Hic Albertus quo nihil ineptius inveniri potest [illegible] ueri scripsit: ab [illegible] dictus

In gallia quoq; in paruo lacu iuxta oppidum qui lochis dicitur depræhensum est arbores quæ in eum iam diu ceciderunt in lapides conuersas.

Mille passibus a Senisi oppido Lucaniæ in neapolitani regni pte ea quā nunc basilicatā uocant: fons salsis manat aquis. ad eum si quis accesserit nihil locutus neq; retro conuersus: fontem puris clarisq; fluentem aquis inuenit. quod si secus dum proficiscitur egerit: turbatum offendit fontem. Si uero seruatis quæ ad claram fontis aquam inueniēdam fieri oportere dicta sunt. illuc profectus loqui coeperit: loquendo turbari fontem perspicit. Sed quoniam de aquatilibus aquisq; satis est dictum: nunc terrestria attingemus quæ causam aliquam habent admirationis.

De insulis quæ ortæ sunt.

Vir magnæ doctrinæ magnæq; fidei Plinius affirmat Rhodum de-

lumque insulas ortas esse: & præter eas nonnullas alias: sed procul dubio trigesima quinta supra centesimam olympiadem inter cicladas Theram Arasiamq; cum ante non apparerent: emersisse. Inde centesimo atq; trigesimo anno post inter eas hieram ortam alio nomine Antoniatem appellatam. ab ea haud longius duobus stadiis ipsius Plinii temporibus. M. Syllano. & L. Balbo consulibus Thiam emersisse. Theram Seneca testatur a se uisam: & præterea Consulibus. Sp. Posthumio albino. & Q. Fabio labeone haud longe a Sicilia ortam insulam uulcaniam. Temporibus quoq; nostris in cycladibus haud longe a centurino repente emersit parua insula in nauis magnitudinem. cuius facies haud alia q̃ terræ adustæ uidebatur.

Quod de natis repente insulis dictum est mirum potest uideri: sed nec minus est mirandum quod de naue refertur temporibus nostris idest salutis anno quadringentesimo sexagesimo supra millesimum in cuniculo per quẽ metalla effodiuntur centum brachiis sub terram apud heluetiorum pagum bernam inuẽta. in qua naui quæ maritimæ persimilis erat. quod magis est mirum: cum ea pars alpium longe absit a mari quadraginta hominum corpora cum uelis effractis anchorisq; inuenta fuerunt: quam rem plurimi graues uiri perspexerunt: & nos ab iis accepimus qui in re presenti fuere. Arbitrati autem sunt nonnulli magni diluuii tempestate immersam eam nauem temporis successu aucta humo montibusq; sepultam in ea profunditate mansisse in qua est inuenta. Alii per subterraneas aquarum uenas quæ per terræ concaua loca largius fluunt mari demersam aliquo casu nauem in eum locum perlatam. Ceterum ut cunq; res fuerit admirationis non mediocres relinquit causas.

De gemmis & lapidibus naturaliter sculptis.

QVam multa alia fert natura: quorum ratio nulla potest afferri. Inter hæc pyrrhi regis commemorabitur gemma: in qua nullo artifice sculptæ: sed adeo tenuibus segmentis ut pictæ uiderentur: nouem cum insignibus suis expressæ erant musæ cum Apollinis effigie media inter eas sedentis.

Plinius quoq; temporibus suis scribit marmoreum lapidem sectum in paro insula in medio naturaliter sculptam Sileni: ut ab antiquis pingebatur: effigiem ostendisse.

Albertus item magnus affirmat Venetiis se regis caput diademate ornatum uidisse in marmore naturaliter nullius artificis opera expressum: in quo frontis pars imperfecta uidebatur. De alio item capite huic simili in urbe Mantua uiso nostris temporibus affirmatum est.

In agro quoq; placentino temporibus nostris lapis allabastrites inuentus est: in quo posteaquam ad leuitatem suam per artifices perductum fuit inter claritatem obscuritatemque quam lapis præ se fert figura apparet:

Nauis sub terra reperta in Eluetys

Gemma Pyrrhi cum musis

Petra ueritatis

mortui capitis humani. Item bergomi in maiori fano in porphirite lapide qui ad baptisterii ornatum est positus tanquam picta serpens in orbes circũ uoluta perspicitur.

Cum mortales quidam quæ dicta sunt: minime obscure perspexerint: quarum causæ in obscuro latent: omittere nonnulla alia uideor non debere. æque abditarum causarum ad terrestres res pertinentia. Prope urbem Gratianopolim in gallia italiæ propinqua uetusta est turris quæ araneas nõ gignit: neq; aliam uenenosam rem. quin potius: si quid eiusmodi in eam inferatur: ut experimento cognitum est: statim emoritur. Idem in insula niuerna: quæ nunc irlanda dicitur contigit. illius enim terram coriumq; natorum in ea animantiũ uenenosæ bestiæ deuitant fugiuntq;. expiendo enim homines didicerunt hæc animalia si in ancipiti ponantur: ut uel ea uel ignes contingant: in ignes ipsos potius se recipere: triclinium quoq; ecclesiæ aniciensis quæ uulgo de piu dicitur non ineunt uenefica animalia: neq; muscæ: & si aliunde inferantur statim mortem obeunt. quæ res admirationem tollit q͂d ueteres scripserint romæ in herculis fanum nec muscas nec canes unquam ingressos.

De antro hieropolitano.

MIrum quoq; proter occultam eius causam est: quod de hierapolis antro Dion perhibet se uidisse. Nam cum mortiferum exalet spiritum: omnia in eo intereunt animantia: nisi quæ castrata uirilitatem amiserunt.

De admirandarum uirium herbis.

QVæ ratio quoq; afferri potest de quarundam herbarum admirãda ui? de quibus prope terrestria scribendum duxi. In iudea ad macheruntam urbem in ualle quæ brabra dicitur. denominata a ualle herba nascitur: quæ sanguinei coloris habet radices & noctu lumen præ se fert. neq; uero facile hominum manu conuelli potest: nisi cum mulieris sanguine menstruo aut urina attingitur. aliter enim contra uellentem niti seq; in contrarium retrahere uidetur. neq; tunc quidem nisi eius uitæ periculo qui extirpare quærit diuelli potest: nisi siquis manu de ea radice gestauerit: aut circumfossa humo ita ut parum se radix teneat alligatus ei canis quod superest nitendo conuellat. Tunc enim in canem omne periculum euellentis transit. hac illi radice curari dicuntur quos immundi spiritus uexant: ita ut amplius eo malo non laborent.

In Iudea herba mundans spiritus imũdos

Linum quoq; quod asuestinum appellant nonne uisu admirandũ erat? fertur in ultimo oriente nasci: cuius ea uis est: ut confecta ex eo tela in medis ignibus posita non comburratur Plinius quoq; scribit mappas ex eo lino posteaq̃ usus infecit: ignibus impositas combustis sordibus ipsas incombustas in pristinum candorem nituisse.

Vidimus nos, in urbem adlatum. Habet ... ...

Iuxta sirmium panonniæ urbem interdum in uitibus capreoli inesse reperti sunt uere aurei: confectaq; est ex eo auro moneta: quod ipm multi prestantes uiri temporibus nostris uidere: ut illud negare nimium impudētis hominis habeatur.

uiai qo aurū inde politum

De auibus animalibusq; aliis admirandis.

D animalia admirandæ naturæ transituri a sarfallis auibus incipiemus quæ a græcis pyraustæ nominantur. Hæ in Cypro in metallorum fornacibus inueniuntur: per medias flammas illesæ uolant. & si forte longe ab ignibus auferantur paruo temporis momento intereunt. Res profecto mira huiusmodi aues in uiolento qđ alia uiuentia omnia perimit: elemento uiuere.

In insulis Niuerna: quam nunc ut etiam supra diximus: Irlandam dicūt: & orchade quibusdam in locis: quæ mari alluuntur: arbores salicibus persimiles nascuntur: in quibus ortæ paruæ quædā pilæ paulatim crescendo in aues anatum formam habentes effigiantur: rostro ab arboribus pendendes: & cum ad maturitatis tempus peruenere: sui ipsarum nixu arboribus excussæ in mare decidunt atque euolant: eas brithanni uulgo bernetas appellant: & quia ex auium genere non oriuntur: his quadragesimali ieiunio sale conditis homines uescuntur: ut ab his qui uiderunt certiores facti sumus: neq; uero me latet Albertum magnum aliter scripsisse. Sed res tam multorum uirorum grauium testimonio qui hoc uiderunt probata est: ut minime dubia duci debeat.

Anatis mentio quæ facta est in mentem redigit mihi de ea aue rem mirandam: quam ego scripturus non eram: quia parum fidei habitura uidebatur. sed adeo nota est: ut falsæ rei suspictionem nullam accipiat. In ea galliæ parte quæ olim sub uenetorum. morinorumq; nomine censebatur: nunc brithāniā dicunt: prope urbem rhenes oppidum est mons fortis nomine: ubi maio mense cum sancti Nicolai solemnia celebrantur: a paruo lacu haud longe ab oppido ea hora qua uel missa uel uespertinæ orationes cantantur: anas templum init cum tredecim pullis: quæ posteaq̄ aram circūdedit: ad eundem lacum regreditur uno pullorum quos secum ueniens duxit semper deficiente: neq; uero quo is se recipiat intelligitur: quod si quis ut rei experimentum faciat: aut quia rei nullam fidem habeat comprehendere: aut occidere temptauerit: confestim rabie corripitur: ac moritur aut grauem morbum subito incidit.

Quis fieri posse arbitretur? aut quas rationes afferre possit eius rei quæ a Geruasio Tibellesio aretalensis regni marescallo ad Ottonem quartum scripsit. In lacu enim eius regionis monuit quosdam piscationi operam dātes hieme multas ciconias ueluti mortuas rete in siccum traxisse: quæ tanquā simul iunctæ mutuo rostra ano infixa habebant: & calefactæ uiuæ fuerunt

inuentæ.

In Lothoringia quoq; iuxta Methensem urbem in quodam alio lacu sa lutis anno quadringentesimo sexagesimo septimo supra mille pmultæ aliæ ciconiæ similiter inuentæ fuerunt: quæ in thermis calefactæ reuixerunt. Hæc autem res effecit: ut quidam sub aquis abdere se ciconias putarent ea ra/ tione moti: quod usque in presentem diem nec scriptum sit nec satis in/ tellectum: quo se ibides desinente estate recipiant: cum tam multi apud græcos latinosque fuerint: qui diligenter animalium naturam inuestigarũt.

Cæterum si sub aquis ciconiæ uiuunt: aliquo modo & spirandi & se alen di uiam habere uidentur. Sed de ingenti buffone in medio saxo inuento in athonis arce uerdunensis agri: quæ ratio adduci potest? nam in saxo quod ut eo uterentur ædificantes medium secuerunt: nulla ingressus ad spi/ randum alimentaq; accipienda signa apparebant: animalq; illud tamen in eo uixerat: quod a multis perspectum fuit.

In latio quoq; simili modo Martino quinto pontifice serpens uiua in me dia petra cum scinderetur fuit inuenta.

Ad animalium predictorum quo modo uixerint rationem ostendendã dici posset: ita creata: ut nullo cibo uescerentur: quemadmodum in camele/ onte cernitur. Quod animal lacertæ persimile est: nisi quod in maius q̃ la/ certa excrescit. hoc certe nullo alitur cibo: sed aere tantum uescitur: quem assidue aperto ore ad se trahit: cuius generis permulta in Africa sunt.

Quod animal uidimus sepius missum a Card. lateran Leoni Pont. Max.

De his qui sine cibo uixerunt.

SEd quoniam in scribenda Cameleontis natura mentio incidit de his qui sine cibo uixerunt: hoc ipsum quod in brutis perdifficile ui detur: in homine fieri non posse putatur. Nam cum in homine cibi abstinentia quartum aut ad summum sextum diem non transgredia/ tur: ultra hoc tempus inediam perferre humanæ rationi consentaneum nõ uidetur. Itaq; cum nonnulli inuenti fuerint: qui longe plus q̃ hunc quem dixi mus dierum numerum cibo caruerint: ut Eliam Moisem ægyptiam Ma/ riam preteream us: operæ precium uisum est: eos qui hoc fecerunt attingere: ut intelligat: q̃ magnæ sint naturæ uires: physicosq; permultos qui scire om nia sibi persuaserunt: longe falli: indoctumq; uulgus proter ignorantiam sæpe numero inter miracula numerare ea: quæ etsi raro fiunt: natura tamẽ producit. In quo etiam hoc beneficii erit: ut quanti doctrina sit facienda in telligatur: quæ lumine suo a uulgo doctos separat: facitque ut neque ceu alii indocti omnia mirentur: nec præda fallacium hominum sint: qui fictis mira culis aluntur: nec ut uulgus in plano tanq̃ in confragosa uia ceu casuri: atq; precipites eant.

In germania in urbe Colonia Federico Secũdo regnante sæpius quidã ab alienato sensu septem ebdomadas cibo caruit: sola aqua interdũ epota: cũ

Albertus magnus ratiſbonenſis epũs ut rem cognoſceret: diligenter eum obſeruaſſet: qui etiam mulierem quandam germanicam dies uiginti ſine cibo manſiſſe ſcriptum reliquit.

Item Auguſtinus cum Caſulano reſcriberet: affirmauit temporibus ſuis quendam quadraginta diebus ſine cibo uixiſſe. Alium quoq; Petrarcha ponit Venetiis idem feciſſe: a multiſq; eius rei experimentum fuiſſe factum

Hoc etiam magis mirum eſt: quod Olimpiodorus platonicus ſcripſit Ariſtotelis qui rem uidit teſtimonio: fuiſſe hominem qui donec uixit: neq; manducauit unquam neq; dormiuit. ceterum in ſole manendo alimentum accepit.

In gallorum annalibus editum eſt: ſalutis anno trecenteſimo uigeſimo ſecuudo ſupra mille: in agro Tulenſi puellam fuiſſe duodecimum annum non ſuperantem: quæ triennium poſt ſumptam ſacram hoſtiam uixit nullo alio aut potu aut cibo ſumpto. & poſt id tempus ad conſuetam uiuendi normam rediiſſe.

His quoq; tẽporibus Peruſiæ palumba interamnenſis annos nata uiginti eadem hoſtia nullo alio ſumpto cibo ſeptem annos uixit: id quod Innocentius octauus pontifex re quæſita diligenter inſpexit. et inuentũ est falsũ

Fuit Eugenio quarto pontifice gallus quidam nomine Iacobus: qui in aula romana amanuenſis erat. Is graui ualitudine affectus cum in patriam rediſſet: hieroſolymitanam peregrinationem uouit. inde ergo Romam Nicolao quinto poutifice reuerſus magna eorum admiratione qui rem inſpexerunt dum obſeruaretur: nec bibere nec eſſe unq̃ inuentus eſt: iureq; iurando affirmauit ſe iam biennium ita uixiſſe.

falsũ est: nã [illegible] ni quid inferret in arcem Hadriani in qua fuit detentus: post diem octauũ cibũ petijt et confessus est se quendã puluerẽ sumere solitum quo plures dies posset sine [illegible] cibo uiuere

Anno quoq; ſalutis q̃dringẽteſimo ſexageſimo poſt mille: Nicolaus heluetius undreualdenſis poſt ſuſceptos ex coniuge quinq; liberos: cum haud longe ab oppido ſolitas iam ageret uitam: peracto quintodocimo anno ſine ullo potu ciboq; deceſſit: ueraq; inuenta fuerunt: quæ predicebat futura uitaq; prorſus auſtera fidem faciebat nihil ab eo de cibi ac potus abſtinentia fungi. & tamen Conſtantienſis epũs in cuius dioceſi is agebat: profectus ad eum ipſum locum ubi Nicolaus erat: diligenter rem perquiſiuit. inuentaq; palam litteris mandauit: qui ut de re certior fieret ſub obedientiæ imperio recuſantem parum cibi ſumere coegit. ob quam rem triduum grauiter ſtomachi dolore laborauit. id quod ipſe uereri ſe ante monuerat. Nec uero epiſcopo illi tantum: uerum multis quoq; principibus germanicis: gallis: atq; italis qui eo profecti ſunt: res hæc explorata fuit. Nos quoq; cum his loquuti qui uiderunt: ac ſermones una ſeuerunt: rem extra ambiguum ponimus: preſertim quod de hac cibi abſtinentia diligentius quæſitum eſt. de qua ipſe parce loquebatur: remq; non miraculo. ſed naturæ tribuebat. Ceterum ut tandem huic materiæ finis fiat. Valerium quantum pro

ingenii imbecillitate fieri potest: imitantes in huius primi libri fine nō de uno ut ipse sed de tribus draconibus loquemur. primum scribit possidonius se prope Damascum uidisse mortuum qui hominem in equo sedentem deuo/rauerat: fuisseq; eius longitudinem ducentorum ac quadraginta pedum. De alio testatur sanctus Hieronymus cuius longitudo quantum ipse arbitrabatur quindecim cubitorum fuit: qui ægypti deserta incolebat. Tertiū Diodorus scribit uiuum in Alexandriam fuisse perductum Phtholomeo secun/do regnante. cuius longitudo triginta cubitos superabat.

De Polypo immenso.

SEd quoniam maiores quoq; dracones inuenti fuerunt: de Polypo quodam scribemus cuius adeo ingens magnitudo fuit ut in genere suo alios omnes superaret. Cum in hispania piscatores qui tin/nos condiunt: singulis noctibus aliquid iis quæ iam parauerant subtrahi animaduerterēt: & proterea diligentius rem obseruarent: nō sine ingenti formidine cum latratu suo canes ad rem inspiciendam inuitarent: perspexe/runt uastam terribilemq; belluam ingenti spiritu brachiisq; a se canes abigē tem: ad quos defendendos accurrentes qui aderant uariis instructi armis: magno labore tandem feram confecerunt: cognoueruntq; Polypum esse: qui eiusmodi cibi auidissimus supioribus noctibus qd piscatores deesse que/rebantur rapuerat. Huius belluæ caput immensum horrēdumq; fuit: quo Lucius Lucullus qui illud inspexit: putauit quindecim amphorarum: quæ nunc in nauticis rebus bottæ dicuntur: mensuram contineri: brachia autem ingentia adeo ut uix hominis complexu cingi possent internodiaq; crurum magnæ ollæ amplitudinem complere. id autem quod in miraculi testimo/nium sepositum fuit septingentarum librarum pondus excessit.

De Priscis Institutionibus Caput primum

Ecundum librum auspicaturi de antiquis moribus ac institutis scribemus. nonnulla etiam recentiora addemus: quae fortassis haud parum a ratione uideantur abhorrere: cum eorum contemplatione in quibus uirtus ac bonitas est: corrigere nostra quae mala sunt possimus.

De Romanis sponsis.

NOuae nuptae apud priscos romanos maritorum domos ingressurae in primo limine Caiam Ceciliã alio nomine Tanaquilem nuncupatam semper nominabant: quae Tarquinii prisci romani regis uxor foemina fuit pudicicia atq; omni uirtutis genere insignis: ut dum eam nominarent imitari mores eius meminissent: postpositis quoq; aliis ornamẽtis colus fususq; eis praeferebatur. His enim institutis Marcias, porcias, atq; Lucretias romani pepererunt.

De Iudeis.

OPtimus quoq; iudeorũ mos ille erat: quo in tribu sua deligere mulieribus suis uiros cogebantur, hisq; in primis quas bonorum haereditas sequebatur. alienis enim opibus alienas locupletari tribus iniquum ducebant. At nunc infoelicia tempora nostra in hoc quoq; quantum a prudentibus degenerauere? Sordent inter suos nuptiae: & spretis contribulibus suis ptas magno sudore atq; sanguine opes a suis ad barbaras quoq; gentes transferunt: nec ante malorum consiliorum poenitẽtia subit: q̃ exhausta gente sua: tum cum poenitentiae locus non est: palam perspiciunt: maritos non uirtutem ac genus in huiusmodi nuptiis sed opes spectauisse.

De babiloniis.

QVanta prudentia babilonii matrimonia sua tractabant? quotannis enim stato die locoq; puellas suas uiro maturas congregabant: forma prestantiorem plura offerenti despondebant: deformiorem autem minore dote accepturo nuptui dabant: dotemq; ex accepta in formosioris collocatione pecunia psoluebant. Ita ex formosioribus deformium dos parabatur. ditesq; precio formosarum matrimonia nanciscebãtur: minusq; formosae in quibus ambitionis etiam minus esse debet: sine cuiusq̃ iniuria ad tenuiores thalamos transibant.

De gallorum consuetudine circa matrimonia.

Aqua manibus signum electionis ...

HAud malus gallorum is mos erat : quo in locandis matrimonio puellis utebantur . Nam ne proter ingratum matrimoniū puellæ parentes incusarent : parata magno inuitatorum numero cena uirgini permittebant ut ex inuitatis maritum sibi deligeret, electionis autem illud signum erat : cui ipsa ante alios aquam manibus dedisset .

Item de gallis .

SOlebant etiam contracto matrimonio agere : ut mariti tantūdē de fortunis suis acceptæ doti cumularent : fructuum quoq; qui inde percipiebantur ratio a uiro uxoreq; simul querebatur : ut superstitis illud totum esset : quod simul cum capite coactum inueniretur : Ita enim facta inter uirum uxoremq; par condictio:plus amoris retētura in matrimoniis putabatur .

De Lacedemoniis .

APud Lacedemones grauis pena iis constituta erat : qui nunq̄ uxorem duxissent : aut qui ultra communem morem ducere distulissent : grauiore etiam mulctabantur si qui maiorem sequuti dotem ex aliena tribu duxissent . quando in sua probatis moribus inuenissent.

De brithānis qui Scoti dicuntur .

Hoc tempore fere idem faciunt

HAc cura in brithannia populi : qui nunc Scoti nuncupantur carere iussi sunt . Si quidem Hieronymus scribit fœminarum communem eos habuisse usum .

De Leptitanis .

APud Leptim Africæ urbem scribit hunc fuisse morem:ut q̄uo die noua nupta primum in mariti ædes uenisset : a socru mutuo ollā peteret . Socrus autem eam negaret: ut a primo ipso die quæ spōsæ erant : socrus suas ferre discerent .

De germanis .

SOlebant apud germanos qui mariti uellent fieri : uxores dotibus cōparare id q̄d temporibus quoq; nostris ueteres meminerūt apd̄ celtiberos in pyrreneorum parte quam biscaiam nunc dicūt usitatum fuisse .

De Lituanis .

IN Lituania quæ germaniæ pars est : fœminæ in magna fortuna constitutæ palam alere multos iuuenes solent : quos matrimoniorum adiutores uocant :palamq; secum eos cubitum ducunt: neq; tamen ob id uiris licet concubinas habere . Stultos profecto homines qui p̄num per se neq; in libidinibus unq̄ defessum fœminarum genus : hac licentia certi nihil in matrimoniis relinquere permiserunt .

De Erulis & Indis .

PLus honestatis fœminæ apd̄ Erulos habuere : dū sedes trāsdanubium is populus incoleret : quoniam iuxta maritorum sepulchra

uxores semper suspendio uitam finiebãt: quod etiam magis mirum uidea tur cum earum uiri adeo impudice agerent: ut in bestiis quoq; cõmiscerentur: & senio confectos si aduersa ualitudine laborarent: ne eos alendi onere grauarentur occiderent. Indorum quoq; coniuges usq; in presens tempus hunc seruauere morem ut in maritorum rogo comburrerentur: quod non ueteres solum: recentioresq; historici tradunt uerum etiam ab iis affirmatur qui in india per hæc tempora fuere.

Indorũ mos ut uxores in Rogũ uiri comburãt.

De romanis consulibus.

MOs erat romanis consulibus lictoribus ac fascibus per uices uti: quisq; mense suo his utebatur. utendi autem principiũ is faciebat cui in bello mortuus esset filius: aut cui uxor esset: etiam si iunior haberetur: si alter quanq̃ senior uxore careret.

Habenti uxorem primi fasces tradebant.

De ueteribus hebreis Zelotypis.

ILla quoq; miranda commemorandaq; uidentur instituta esse: q̃ longo tempore iudei seruauerunt: cum adulterii suspectam haberent coniugem. Ad sacerdotem enim eam perducebant: qui oblato iusiurando membranam sacris uerbis conscriptã aqua lauabat adeo ut inde sacra uerba delerentur: conspersaq; muliere pauimenti aut parietũ templi puluere presente uiro huiusmodi aqua eã potabat. Mira profecto res: nam si adulterii crimine carebat: ualidior inde mulier abibat. q̃d si peccasset hydropisi corripiebatur: uenterq; eius marcescebat. uerum quia satis de matrimoniis est dictum: nunc ceu ab arbore ad fructum: ita a matrimonius ad liberos transibimus.

De Romanis.

ADeo ueteres romani magni semper in liberos paternũ ius fecere ut regum temporibus patri filios bis uẽdere pmissum esset nisi ei pater uxorem dedisset: aut ultro ducere uolenti assensum prestitisset.

De Atheniensibus.

COntra haud immerito Athenienses utebantur: ut filius qui artem aut alicuius industriæ genus a patre non didicisset: minime in necessitate parentem iuuare cogeretur.

De iisdem.

AEq; etiam spurios parentum iuuandorum obligatione liberarunt quod non ut filios procrearent. uerum ut uoluptati operam darent se cum huiusmodi filiorum matre miscuisse pater putari poterat.

De Hebreis.

QVam Sceuere apud hebreos crimen non pulsati tantum uerum etiam maledicti patris uendicabatur? Nam qui ita male de parentibus meriti essent nisi prima parentum admonitione corrigerentur: furcarum supplicio mulctabant.

De ægyptiis.

AEgyptii mulctare parentes a quibus cæsi essent filii non solebant: parum enim cõuenire uisum est ut is qui filii uitæ causa fuisset ob filiorũ mortẽ ipse uita priuaretur: Triduum autem continuum circa filii mortui corpus eum habebant. Nam ita & doloris magnitudine quam filii presentia augebat: & perpetratæ mortis poenitentia eum satis excruciari posse arbitrabantur.

De ueterum pontificum electione.

VEteres pontifices cum a populis quorũ curã gesturi erant eligerent᷑: expimento ipso cognitum est enixe studuisse: ut honeste uitam ducerent. Manans enim de eorum modestia in populos fama: gratiores ipsos faciebat: si quidem multitudinis non imperitæ iudicium frequentius rationi obsequitur. Id ita esse res ipsa ostendit: cum Gregorius: Ambrosius: Leo & Zacharias proter uirtutem q̃q̃ inuiti ad pontificatum euecti fuerint: uirtutis enim ac doctrinæ opinio quam re prestiterunt: populos ad id impulit. Contra autem quos principum fauor & gratia promouet uiros impuros et scelerum omnium ministros: qui doctis & modestis uiris preferuntur ꝑ bonitate ac doctrina impudiciciã atq; malorũ omne genus spirare cõspicimus

De modestia ueterum sacerdotum in uestitu.

QVanto etiam melior erat usus᷑ cũ põtifices ac sacerdotes nostri pari ueste cum aliis: ceterum forma grauiores præ se mores ferente utebantur: qui secularium negotiis se nõ immiscebant: neq; iis opibus templa locupletare querebant: quæ spoliatis melius restituerẽtur. Quæ res Ambrosium mouit: ut iis qui a ueteri modestia discesserant: haud iniuria diceret: tum sacerdotes aureos fuisse: cum ligneo calice sacrificarent. In presentia autem ligneos factos postq̃ aureis calicibus uti cœperunt: omnis enim sacerdotum luxus a Siluestro coepit: cum a Cõstantino augusto: a prisca modestia: pauperieq; ad opes euectus: huius ambitus & cupiditatis qua nunc ætas nostra laborat: ex se semen protulisse uisus est. Inde sacerdotes etiam ad imperia accensi. De iis sensisse uideri potest Christus: cum phariseos taxauit: cum dillatationem & primos in cõuiuiis accubitus: cum magisterii nuncupationem atq; insuper earum rerum imperia quæ insupportabilia sunt: quæ ne digito quidem ipsi attingere uolunt: impropauit. Quid enim nostri temporis sacerdotibus cum a recta uia aberrant: cõfecta aureo ornatu diademata: uestiumq; immodicarum sirmata: quæ sine aliena ope trahere nequeunt: studium quoq; principalis nominis: sanctissimæq; appellationis: Item pedum deosculationes etiam a regibus & augustis factæ non ne iuste obiici possunt: cum prima nomina a satis humilibus primordiis incepta in militarem atq; tyrãnicam potest atem transtulerint. uerum ne longius progrediamur iis reprehendendis quæ principum ignauia diu ferendo incorrigibilia effecit: ad uetera exempla iis meliora transibimus.

De maiorum supplicationum origine.

SI primorum ludorum originem a romanis uoto ob grauem pestē stabilitam: q̄q̄ a uero dei cultu remotam inter ueteres ritus an/numerandam esse Valerius multæ doctrinæ atq; prudētiæ uir du xit: quanto nos utilius censere debemus christianarū supplicationū primor/dia ostendere a ueteribus pontificibus nostris modestioribus quidem q̄ ro/mani essent: ceterum non proter minus sceuam causam instituta? Nam cū urbem romam pestis acerbe uexaret Gregorius primus ro. pontifex suppli cationes quæ maiores dicuntur & sex Kl. maias celebrari etiam nunc solent: instituit. cum ante Mamercus Claudianus uienensis epus: uir morum san/ctitate clarus minores in gallia salutis anno quinq̄gesimo octauo supra qua dringentesimum ordinasset: quæ triduo ante domini ascensum eduntur: quo tpe rei atrocitate territis gallis in ipso meridie lupi feræq; aliæ urbes in/gressæ in homines crassabantur. quotidieq; aut tellus moueretur: aut de coe lo tacta loca uel ruerent uel comburrerentur. quibus malis in gallia romæq; per hæc remedia finis putatur fuisse inuentus. Quam ob rem postea a Leo ne tertio ro. pontifice in aurelianensi concilio per uniuersam ecclesiam hu/iusmodi supplicationes stabilitæ fuerunt.

Supplicationis tridua ne ante Ascensionem a Leone iij° confirmatę.

De harum societatum origine qui in se flagellis agunt.

NOn etiam ab re uidetur eorū ostendere originē: qui se ipsos palā flagellis cedunt: q̄q̄ id a secularibus ageretur: & supplicationi ministri sacerdotes essent. ut autem terræmotus pestesq; suppli/cationum causa fuere. ita cædes malaq; q̄bus populi ob factiones uexabant se palā cedendi morē induxerunt. eiusq; rei pusiæ q̄tū asseq cōiectura possu mus: initiū est factū: ultro citroq; cōmeantibus populis umbilico tenus nudis flagello se lacerātibus: q hymnos canebāt atq; dei clamoribus suis misericor diā implorabant. cū hæc religio etiā in mediis hostibus priuatim publiceq; in columitatē prestaret: adeo omnium mentes cœperat: eosq; magis qui ab initio morem hunc ludibrio habebant. Itaq; omnem Italiam ea res compre hendit: & si uero hæc consuetudo salutis anno ducentesimo sexagesimo su pra mille sicuti candidatorū ritus anno nonagesimo nono: qui secutus est: cœperit: tamen ad hæc tempora durauit oblitterato more quo prius in alie/nas urbes mutuo se conferrent. Sed iam ad externa redeamus.

Perusiae prima institutio Dysciplinatorū

De ægyptiorum regibus.

AEgyptio regi peracto sacrificio sacerdotes quotidie hominum qui uirtute excelluissent exempla legebāt: ac deinde p̄sentis regis lau datis uirtutibus ante omnia clementiam eius extollebant.

De eisdem.

AEgyptiis regibus domi nec serui nec uili fortuna homines mini strabāt. Sed sacerdotū liberi: uirtuteq; insignes uiri: q uigesimū

annum transcenderent: ut horum conspectu moti a scelere atq; intempe/rantia conuinerentur.

De ægyptiorum iudicibus.

EX eius collo qui inter ægyptios iudices primarium obtineret lo/cum numinis imago pendebat gemmis & auro confecta: q̄d nu/men ipsi ueritatem nuncupabant. hoc enim signo ostendebant iudicis cordi oriq; ueritatem inesse semper debere: & cum conspicerent eam omnibus præferre rebus oportere.

Item de ægyptiis.

COgebant quotannis omnes apud magistratum nomen & artes su/as profiteri: & quos mentiri aut turpi questu uiuere inuenissent: mor/te mulctabant.

De Romanis censoribus.

HAud ualde erat dissimile id quod a romanis agebat: electos enim duos insignes uirtute ciues morum magistros sine prouocatione constituebant: qui intemperanter dicta factaq; sceuere notabant neq; uero mirum uideri debet: si cum hac disciplina uterentur alios uirtute preliterunt.

De Priscis Romanis.

HAud aliam ob rem Plutarchus scribit priscos romanos instituisse ut securibus quæ præferebantur magistratibus: uirgarum alliga/rentur fasces: nisi ut dum fasces soluerentur magistratui spacium cogitandi daretur: ne iratus ea fieri imperaret: quorum postea eum fru/stra poeniteret.

Fasces securibus alligabantur: ut alios ferro alios baculis cederent et nō ut Plut.

De Aurelio Alexandro imper.

LOnge omnes romanorum ritus iusticia atq; prudentia id antecel/lit quod facere Alexander Sceuerus consueuerat: qui in albo pa/lam nomina eorum edebat: quibus gerendos magistratus erat demandaturus: ut omnibus liceret eorum uicia palam facere affectis ea pe/na delatoribus: si obiectum crimen non probassent: quæ accusatis debeba/tur: si obiectum crimen uerum esse inueniretur. his autem qui pro/babantur: uestes: argentea uasa: seruos ac concubinas commodabat: ut per hæc adiuti in magistratu pro maiestate romani nominis laute uiuerent: neq; inopia aut libidine: quæ sæpe a recto calle hominum mentes auferunt: ad rapinas aut adulteria conuerterentur. Quam longe hoc melius ageba/tur: q̄ his temporibus cum subtracto magistratibus salario promiscue om/ne rapinarum & iniusticiæ genus permittitur. q̄d si quis pro scelere mulcta/tur: mulcta principes locupletantur: & non spoliatis quod adeptum est: resti/tuitur. Ceterum quoniam ciuiles administrationes satis attigimus tempus est ad militaria transeundi.

De fecialibus & patrepatrato.

COnsueuere ueteres romani nõ nisi lacessiti bellum inferre: praemisso semper feciali aut patrepatrato: qui erreptas res ab hostibus repeteret: assignatis ad restitutionem triginta diebus: nisi si forte armis ipsi peterentur. quod si intra praefixum tẽpus res restitutae non essent: non ante tamẽ in hostilem terram arma proferebantur: q̃ per fecialem hosti bellum indixissent. longe enim pluris rite iusteq; se fecisse: q̃ ullam rei bene gerendae occasionem faciebant.

Item de Romanis.

ROmanis mos erat neminem suorum permittere aduersus hostẽ pugnare: quemadmodum senior Cato ad filium scribit: nisi prius sacramento addiceretur: id autem agebatur: ne quis nisi coactus ad alios perdendos ire uideretur. & ut ducibus quibus addicti erant si ex acie fugissent morte eos: quia contra iusiurãdũ egerant mulctandi ius essent.

Iterum de Romanis.

ILla quoq; consuetudo prudentiae plena erat: qua romani manipulos: aut cohortes: quae timore uel negligentia ordines reliquissent: aut in exercitu sediciosae fuissent: sorte ex eis delecto decimo quoque capitali pena mulctabant. Ita enim omnium timore: quibus illud imminebat supplicium: & tam paucorum morte militarem disciplinam seruabãt

Item de Romanis.

VT puniendo Sceueri: ita iis qui bene per uirtutem meruissent ornandis romani minime restricti fuerunt. nam confecto proelio posteaq̃ duces in eos animaduerterant: quos in proelio prae ignauia aut quia non paruissent male uiderant rem gessisse: tum eorum laudes qui bene pugnassent pro cuiusq; uirtute celebrabant: ut duplici aculeo laudis atq; supplicii cum excitarentur ad omnia milites pericula promptiores firmioresq; redderentur.

Iterum de Romanis.

ANte omnia autem in seruandis suis q̃ hostibus perdendis diligentiores: eum qui in proelio ciuem seruasset ciuica corona donabãt: quae querna fronde conficiebatur: quia passim inuenta quercus facultatem prebebat publici honoris statim in illum conferendi qui eo se dignum prestitisset: & in rebus gerendis oblatus honor alios ad spem eandem accendebat: fronde autem & non auro huiusmodi ornamentum dabatur ne pluris aurum q̃ humanũ sanguinem: aut laudem quae ex uirtute proficisceretur facere uiderentur. Adeoq; hic laudis amor patriaeq; charitas ueterum insedit animis: ut nemo apud eos inuentus fuerit: qui ciuicae frondis honorem auro permutare uellet.

Iterum de Romanis.

Militaris disciplinæ cura quam diligenter romani seruauerint ab eorum exemplis abire me non patitur: equitibus enim obesi uastiq; corporis ut eos ignominia notarent: equos adimebant. Nam cum se per crapulam patriæ inutiles fecissent, publico quoq; patriæ uoluerunt honore carere.

Iterum de romanis.

Illa inter militares animaduersiones haud minima habebatur: cum ex ignauorum brachio sanguis hauriebatur. Nam p hunc modum sparso sanguine quem pugnando effundere metuerant: palam fieri eorum ignauia putabatur.

Ignauis sanguis e bra
chio extrahebatur.

Iterum de romanis.

Laudandus quoq; in romanis mos ille erat: quo renouari prohibebantur hostium spolia: posteaq̃ longo æuo consumpta inuenirentur: odium enim quod stantibus spoliis retineri uidebatur: tempore cum spoliis ipsis deleri curabant.

Spolia non renouabantur

Iterum de romanis.

Ne illa quidem in eis consuetudo laude sua caruit: ut omnes qui pedibus militarent pallum suum idest ualli partem ferrēt: quo semper castra munirentur. persæpe enim eo munimento magnam hostium uim arcuerunt: quam immunitis castris non sustinuissent. Quanto enim hoc sapientius? quam quod nostrorum temporum milites solent: qui dum laborem deuitant sine munimento positis castris ingentes sæpe clades accipiunt.

Iterum de romanis.

Ut in milite fides augeretur: & iis quos alea uel aliud malum profusiores faciebat frenum poneretur: Quidam enim in his pensi nihil habentes sæpe euertuntur: omnium congiariorum dimidiam partem ponere apud signa militem cogebant: ubi decem saccis pro numero cohortium quibus legio constabat: sancte in maiores militum ipsorum usus custodiebatur. Qui mos si his temporibus seruaretur: transfugarum minor esset numerus: multiq; alii qui sæpe in ganeis aut alea omnibus quæ militando acquisiuerunt consumptis: cauponas exercent: aut rebus desperatis ad heremum confugiunt: ad senium perducti honeste iis alerentur, quæ iuuenes militando pepererunt.

De Germanis.

Adeo indecorum penes priscos germanos putabatur in acie scutum amittere: ut cui hoc contigisset: publicum consilium ineundi ius auferrent: atq; ubi sacra fierent interesse prohiberentur: qua ignominia multi cum premerentur: mortem manu sua sibi consciuerunt.

Iterum de Germanis.

TAntum erat apud germanos armorum studium & amor: ut nũquam uel ad consilium uel ad diem festum nisi armati conuenirent. In consiliis autem assensum suum armorum crepitu declarabant. Itaq; mirum uideri non debuit: si diu libertatem suam seruauere: qui tum demum a romanis bello uicti sunt. cum per discordiam qui uirtute non cedebant: impares facti fuerunt. horum mos quidem laude dignus. ceterũ non tam probandus qui sequitur.

De Carinthiis.

IN claresurcio Carinthiorum solent iis quos furti suspectos habent haud diligenti inuestigatione prius facta in furcis ceruices frangere. Triduo autem post inquisita re per iudicem: si uere furtum fecisse quo arguebantur inuenti sunt: furcis appensos relinquũt. Quod si innoxii fuisse iudicantur: a furcis detracti impensa publica cum honoris præfatione sepeliuntur.

Falsũ puta et noli mirari

Iterum de Carinthiis & aliis.

NOuus quoq; ritus is uidetur: quo principes qui Austriæ cognominantur uti solent: cum primo possessionem ineunt Carinthiorum ducatus: illis enim Carinthii parent: neq; tamen hoc ab re fieri uidetur: nam haud longe ab oppido quod sancti Viti dicitur: in conualle ubi adhuc reliquiæ conspiciuntur ingentis urbis: cuius nomen de uiuentium memoria excidit: magnum lapidem qui illic est erectus quo die Austriæ princeps ad ineundam ducatus possessionem uenturus est. Rusticus sorte in ea gente delectus conscendit: mediusq; inter macilentos bouem atq; equam magna rusticorum manu septus consistit. In uallem autem descendit Austriæ princeps rusticana amictus ueste: quem permulti eius regionis principes armati cum signis ambiunt. Inter quos Goritiæ comes primarium obtinet locum: rusticus a longe uenientem principem conspicatus: ceu admiratione captus liburnica lingua: qua illi utuntur: astantes alios rusticos rogat: quis sit is qui tam superbo incessu atq; apparatu ad se ueniat. Illi aiunt regionis ipsius principem esse. Iterum rusticus petit an is æquus sit iudex: communem patriæ salutem curæ habeat: liber an seruus sit: si honore dignus: & si rite christianus. Quæ omnia cum astantes affirmarint: iterum rogat quo iure is a lapide se uelit abigere. Ad hoc tunc Goritiæ comes iam factus uicinior respondet. abigere te uult datis sexaginta aureis nummis: hisq; animalibus quæ circũ te sunt: te cum familia tua onerũ immunitate donato: ultra principales uestes quas deposuit. his auditis rusticus leniter percussa principis maxilla monet. ut iustus esse uelit. acceptisque animalibus quæ iuxta erant domum reuertitur. Princeps autem saltu se in lapidem recipit. strictum uibrat ensem. atque omnibus qui petierint iusticiam se ministratu

Bellã Papo latã

rum pollicetur: & descendens inde templum ingreditur: principalesq; ue/stes atq; officium resumit. postea peracto conuiuio in praus tribunal ad audiendos populos conscendit.

Hodie in gallia ubi tam ingentes opes sunt: dum regnum ineunt reges ueste amiciuntur in ueterem germanicum morem formata: quam in hunc usum religiose seruant: sicuti in panonnia diadema quod san/cti Stephani quondam eorum regis fuisse arbitrantur. alio enim creatum regem insignire nefas putant. Id declaratum fuit in Vladislao: qui etiã Po/loniæ regnum habuit: nam cum hoc diadema penes Federicum tertium esset: diu coronationem distulit: id quod sex annos etiam egit Mathias coruinus: adeo penes multos antiquarum consuetudinum religio ualet.

De Gallis.

HAud caruisse feritate ea apud gallos consuetudo uisa est: cum bella suscepturi armatam iuuentutem edicto ad consilium uocarẽt: ultimum enim ad consilium profectum diuersis cruciatibus per/aebant.

De Cattis gente germanica.

AB humanitate Cattorum quoq; abiisse mos in germania putatus est: apud quos nefas erat barbam ponere aut capillum secare: aut alio modo exornari: nisi ante ex proelio occisi a se hostis caput retulissent. Nam ignominiæ in qua prius fuisse putabãtur: eiusmodi facto facere finem existimabantur.

De ueteribus Indis.

CRudele etiam ueterum Indorum institutum: etsi forsitan ad ui/ctoriam non inutile erat. Nullum enim in exercitu preda impar/tiebantur qui occisi hostis caput non retulisset.

De iisdem.

ILla eorundem Indorum non minus utilis: & quæ magis ad humanitatem accederet: consuetudo uisa est: per quam bella gerentes hostium agricolas inuiolatos seruabant: stultum enim esse dice/bant: eos ledere qui ut frugifera humus esset labore suo curabant: siquidem & in bello parti utriq; fruges necessariæ essent: & inclinante ad alterutrum uictoria qui superessent fructus cum cæteris rebus in eius ditiõe futuri essent qui uictoria potiretur.

De Iudeis.

OBseruare iudei quoq; hoc solebant ut in urbium obsidionibus frugiferam arborem nullam uiolarent.

De eisdem.

ANteq̃ manum cum hoste iudei consererent: publico edicto facescere ab exercitu cogebant sponsos qui nondum uxorem domũ

stulta ratio

duxissent. Item qui uineam plantassent: sed nondum ex ea uinum bibissent. Item qui ceptam domum non expleuissent: iis ignauos quoq; & timidos omnes addebant: ne illos incoatarum rerum desideria. hos autem ignauia ita caperet: ut male rem in proelio gererent: atq; ea re: fortes audacesq; terrerentur.

De brithannis qui nunc Angli dicuntur.

QVantum laudis secum is iudeorum mos habebat: qui dictus est: tantum feritatis atq; stulticiae brithannorum consuetudo: quae usq; ad Seueri imperatoris tempora: & fortasse ultra etiam: quãq̃ id non legatur: perdurauit. In proelia enim nudi proficiscebantur arcu tantum aut scuto lanceaq; armati: herba glasto ora corpusq; infecti: ut hostibus trucior eorum esset aspectus.

Sacerdotes Turchorum hodie nudi incedunt ad bellum.

De iisdem.

STultum pariter atq; crudele illud erat q̃d incolae eius insulae seruabant: quae iuxta brithãniam olim mona: nunc Huich nuncupatur. Deos enim suos captiuorum sanguine placabant: quos ante aras pro uictimis himolare consueuerunt: donec romani per Suetonium Paulinum sub Nerone superatos: ad mitiorem cultum redegerunt euersis templis combustisq; siluis ubi ea sacra peragebant: nunc relictis barbaris ad nostros transeamus.

De Alberico barbiano Lugi comite.

ALberici barbiani singularis uirtus inter ea praecipue cõnumerari debet: quae in antiquis maxime laudata fuerunt. Nam cum eius aetate non nisi barbaro milite bella apud Italos gererentur: id q̃d in foedam seruitutem Italiã redegerat. primus ipse Itali generis armare homines coepit in eum morem: qui nunc habetur: persecutusq; barbaros omnes italia expulit. cum autem amissa militari disciplina: artes quoq; quae ei coniunctae sunt in desuetudinem uenissent: decoctoq; iuxta primorum seculorum morem corio arma conficerentur: usum restituit ferro ea cõficiendi: Itaq; equestrẽ militiam: quae nunc habetur: non restituisse tantum uerum etiam inuenisse ac uerus ipsius parens dici potest.

Armorum usus repertus

De Italica consuetudine.

VEterum italorum mos erat non aspernandus: apud quos quanq̃ in bello barbarorum equites adhiberentur: tamẽ totius exercitus robur ro. ciue italoq; homine constabat. in quo dupplex erat utilitas una quod sui generis homines armorum dediscere usum non permittebant: ac proterea summa rerum barbarorum arbitrio fideiq; non credebatur: & cum e suis maior pars exercitus constaret: soluendis stipendiis ad alienos pecuniam suam non transferebant. Item cum classes ad bellum ornarent: sorte ciues suos in eas deligebant. Quae consuetudo

cum ætate noſtra exoleuerit: deſideſq; atq; ignaui depoſito armorum uſu omnium italicarum urbium ciues facti fuerint: nulla tam potens ciuitas eſt: quæ uel mediocris exercitus uim ſuſtinere diutius poſſit. Quam ob rem ſi quod nuper uidimus: & nunc etiam magis inſtare uidetur malo Italiæ fato: tranſalpina manus aliqua numero potens in eam deſcendat: cum qui in Italia ferre arma poſſunt: uix ob paucitatem eius cõſpectum laturi uideãtur: quis niſi deus iam obſtare poſſit ut de omnium ſalute nedum de dignitate actum non dicatur? in hæc igitur mala nos ciuium luxuria deduxit: ac multo magis qui in Italia rerum potiti ſunt: quos partim auaricia: partim alienæ uirtutis formido eo impulit: ut nihil ſibi tutum niſi in teſauris atque exarmatis Italis hominibus arbitrarentur. hoc idem malum ad ea tranſiit: quæ naualibus bellis pſtare Italia poterat. in quo ne uetuſtiora repetamus Venetiæ atq; Genua urbes ſatis documento his temporibus eſſe poſſunt. Nam quanq̃ imperium terra latius extenderint: quam cum olim inter ſe bello decertarent: tamen conſtat nunc ab eis tot neq; onerarias naues: neq; triremes in bellicum uſum inſtrui poſſe: q̃ tunc: cum minore imperio inter ſe diſſiderent: quod malum non aliunde ortum eſt: q̃ a ciuium deſidia: quibus adeo militaris labor eſt grauis: ut nunc ne pecunia quidem comparari in belli uſum homines ualeant.

Item de Italis atq; Carrotio.

Conſueuere quoq; Itali imperantibus Ottonibus ac Federicis germanis magna ex parte in proeliũ militaria ſigna carris infixa dferre: fortaſſe ob eam cauſam: ut in fuga difficilius ſeruari poſſent. In quibus cum grauior militaris infamia ſi amitterentur conſiſteret. effugiendi dedecoris neceſſitas conſiſtere in proelio milites cogeret.

De primo tormento quod bombardam uocant.

Vetus romani populi in oppugnationibus industria: archimedis quoq; ſingulare in conficiendis machinis ingenium: quod in tuẽda Siracuſarum urbe dum eam Marcellus obſideret: maxime oſtenſum eſt: nunq̃ tam promptum neq; rebus gerendis adeo aptum tormenti genus inuenit: q̃ tempora noſtra habuerunt. Huius inuenti primũ germani honorem ferunt. quo Veneti in Italia ante alios apud Clodiam urbem aduerſus genuenſes uſi dicuntur: & ſi nonnulli quoſdam alios primo eſſe uſos aſſerant: quod ut uerum ſit. haud multo ante fuit. huius generis tormentorum adeo poſtea uſus atq; induſtria creuit: ut Carolo ſeptimo in gallia regnante cũ is oppidum Cari burgi nomine ad mare poſitum oppugnaret: quod in brithannorum: qui nunc Angli dicuntur: poſſeſſione erat: galli cum perſpexiſſent urbis partem maritimam dum mare reflueret in ſicco manſiſſe: in ea bombardas ſtatuerint: indeq; urbis muros uerberarint: ut autem oceanum ad urbem redire conſpexerunt: hæc tormenta prepara

Bombarda a Germanis inuenta

tis grandibus bursis: quas uncto uehementer corio confecerant: statim incluserunt. retro autem fluente occeano bombardas in sicco locis suis stabiles cum inuenirent: in urbem agere pergebant. Quod brithanni conspicientes: quia ab ea parte plurimum urgebantur: quam natura munitissimam rebantur esse: & proterea manu ut defendi posset industriæ minus erat adhibitum: haud diu morati deditionem fecerunt. Idem Carolo octauo regnante in morinis: qui nunc brithones dicuntur: cum urbs Maclouium oppugnaretur: fieri nostri temporis homines uiderunt.

Quanq̃ autem perdifficile uideatur in eo loco bombardis uti: quem aquæ supereminea̅t: longe tamen magis mirum fuit: quod hac ætate uisi sunt genuenses agere: cum per bombardas centum quadraginta librarũ lapides in turrim marmoream Labronensis portus emiserunt: bombardis in rate statutis pene mille ac quingentis passibus longe a littore: anchoris inter duas onerarias genuensium naues firmata. huius autem inuenti laus penes Andream metellum fuit: aliis fieri posse negantibus: ut in mare tãti põderis bombardæ uel nauigii genus ullum uel ratis sufficeret. Sed a militaribus consuetudinibus iam ad alios usus sparsim transeundi est tempus.

De Lacedemoniis.

HAud indigna quæ plurimum commendetur Lacedemoniorum erat consuetudo: qua in conuiuiis uirorum uirtute excellentium laudes contraq; ignauorum sordes ac dedecora contemptusq; decantabant.

De iisdem.

IN conuiuiis quoq; adhibere rusticum aut extremæ sortis aliquem hominem solebant: quem per ebrietatem a recto sensu abalienabant: ut eo in iuuenum suorum conspectum producto: ingenua iuuentus ex rerum turpitudine: quas temulenti incurrebant: atq; ex contemptu in quo penes bonos omnes eiusmodi erant homines: ipsi diligentius ebrietatem euitarent.

De Atheniensibus.

NOn sine magna ratione apud Athenienses ea consuetudo fuit: q̄ ipsi ostracismum appellabant: quotannis enim stato tempore omnibus ciuibus coctilis quadratæ formæ terra: quam græci ostracum nominant dari mos erat: in ea terra is cui dabatur nomen cuiuscunq; ei uideretur describebat. collectis autem cum hac nominum inscriptione coctilibus formis: si numerus earum sex milia transcenderet: is cuius nomen frequentius in ipsis ostracis notatum inueniebatur: decem annos exulatum abibat. hoc modo in urbe libera potentium ciuium ambitio effrenatiq; animi continebantur.

De ægyptiis.

Nugę

APud ægyptios hic mos erat: ut quicunq; perpetrare furtum decreuisset: sacerdotum principi descriptum nomen suum præberet: furtumq; perpetratum ad eundem deferret. hi quoq; quibus bona furto errepta erant: ad eundem sacerdotem euntes rei furto amissæ signa tempusq; denunciabant. Hac ratione amissa domini si quartam precii partem persoluissent: recuperabant. fur quoq; quarta hac parte contentus nullo alio periculo furti penam deuitabat.

De eisdem.

SIngulis quoq; ægritudinibus singulos adhibebant medicos: neq; ii qui curandi capitis rationem profiterentur: aliam corporis partē curandam suscipiebant. Arbitrabantur enim fieri non posse: ut unus omnium curarum disciplinam recte teneret: quāuis in una doctus haberetur. Cautius autem q̄ apud nos agebatur: penes quos medici omnium ægritudinum curam inuadentes sæpe magno ægrorum damno ignorantiam ac cupiditatem suam detegunt.

De eisdem.

QVam modeste quoq; apud eosdem illud fiebat quod defunctos laudaturi nulla opum aut nobilitatis mentione facta: si quidē hæc non hominis propria: sed fortunæ bona dicuntur: in eis religionem iustitiamq; extollebant. ut hoc laudis genere exornata mortuorū memoria uiuentes ad has sectandas uirtutes efficacius accenderentur.

Portius non laboraret si hec pacto fieret Romę

De Scythis.

VEteres Scythæ astronomos sagosq; qui falsa apud eos predixissent: accenso carro impositos occidebant.

Sapienter sapientes iugebat

De eisdem.

ADeo autem omnes peregrinos mores deuitarunt: ceu qui insitam genti illi frugalitatem corrumperent: ut non ob aliā causam anacarsim occiderint: nisi quod græco more cybellis sacra coleret.

De Epidauriis.

ALiqua in parte idem mos Epidauriis fuit: qui cum cernerent scelera torum consuetudinem plurimum bonis moribus officere: scirentq; illiricos multorum uiciorum labe infectos: mercatoribus suis commeandi ad eos facultatem interdixerunt ne autem iis commodis destituerentur: quæ illiriorum regio afferre poterat: ætate grauem uirum inter Epidaurios deligebant: cuius fama moresq; probarentur: illum solum penetrare ad illirios sinebant. Isq; solus in emendis uendendisq; rebus aliorum ciuium desideria explebat.

De Iudeis.

ET mira & bonitatis plena hebreorū consuetudo erat: qui metendis frumentis relictas spicas non colligebāt: neq; in uindemia uuas

forte uindemitorum diligentiam effugissent. hæc enim ad pauperum nutrimenta relinquebantur: neq; ex agro peregrinum aliquem qui in eo esset: pellebant. ferentesq; ad torcularia uuas nemini qui in cibum dari sibi peteret negare fas putabant.

De eisdem.

SI cuiuspiam sub onere iumentum concidisse perspexissent: non pretergrediebantur: nisi prius ut consurgeret iuuissent.

De eisdem.

MOdestiæ quoq; plena illa eorum fuit institutio: qua iubileum annum quinquagesimo quoq; anno constituerunt: ut eo anno sine alia ope æs alienum nexusq; solueretur: diuenditæ quoq; res inita fructuum augumentiq; ratione ad primos dominos reuertebantur.

De Romanis.

COmmendationem etiam romanæ nobilitatis mos merebatur. Gestare enim liberos bullas a collo pendentes assueuerant: ut cũ serui eos ex bulla ingenuos esse cognouissent: cum eis turpiter atque impudice agere abstinerent: idq; romanos ipsos esse moneret.

Item de romanis.

ROmana plebs in patriciorum equitumq; idest totius nobilitatis tutela erat per clientellas diuisa. Ipsius causas patricii equitesq; gratis tuebantur. populus quoq; cum a nobilibus peterentur honores: suffragiis suis assistebant. plebi puellarum dotes patricii persoluebant: atq; in bello captos redimebant. a neutris autem hæc officia improperabantur. Sed haud diuturnus tam sanctus inter eos mos mansit: qui inter ipsos amoris: ac fidei uerum firmumq; uinculum erat: & romanis rebus foelicitatem afferebat.

De parthis.

IN conuiuiis parthi non uxores sed concubinas adhibebant. Ne si forte largiore uino perfusi licentius egissent: coniuges quarum pudiciciæ consulendum erat: exemplo ad indecora prouocari uiderentur.

De persarum moribus.

APud persas mos erat tria precipue liberos suos docere: equitare uidelicet arcu uti: ac uerum dicere.

equitare arcu uti ac uera dicere.

De eisdem.

TRia quoq; apud priscos persas uehementer damnabantur: mentiri inter ærarios esse: item in amnem rem immundam edere

De eisdem.

LAudanda etiam apud ueteres persarum reges consuetudo erat: nunq̃ enim alio uescebantur cibo q̃ pane pulte: cardamo & sale.

Nam ea uitæ temperantia: non mente modo uerum etiam corpore magis ualere se putabant.

De modo quo ueteres ægyptiorum reges sepeliebantur

PRiscis ægyptii temporibus cum ad sepeliendos reges suos conuenirent: dum regis uita a sacerdote legeretur: omnibus fas erat ea damnare quæ reprehensione digna cognouissent: quod si in eo decora per uirtutem gestas res superare uiderentur: sepulturæ regius honor ac pompa adimebatur. Mos profecto prudentia plenus. ita enim sine populorum periculo regum potentiam: quæ dum uiuunt: censuram nō admittit: refrenabat scrupulus ille: ne proter turpem uitam eis in sepultura honos negaretur

Mali reges sepultura honore carebant.

De Ethiopibus.

NEc minus ethiopum mos laudem merebatur. Nam qui regum personæ astabant: in partem iucommodorum malorumq; subibant: quæ regibus suis accidissent. sponte enim aut mortem obibant: aut membris illis se priuabant quæ malo fato ipsi reges amisissent. O sanctum morem. o amiciciæ uinculum singulare: non barbaris qui in extremo orbe positi sunt: sed romano senatu dignum. huic autem cum rem unam solam similem inuenerimus: si de ea prius scripserimus: relictis ueteribus institutis ad militarem disciplinam transibimus.

De solduriis gallica societate.

IN Galliæ populis qui sonciates dicuntur: quædam societates erāt atq; amiciciæ uincula: eiusmodi homines illorum lingua solduri nominabantur. Inter hos mutuus amor adeo arcte colebatur. ut quicquid amico uel in fortunis uel in corpore contigisset: ipsi qui in eodem amiciciæ iure essent: ad eadem simul ferenda presto essent. uel si uita quia amicus eam amisisset effundenda foret.

De Militari disciplina. Caput secundum.

NVllus pene est qui militarem disciplinam non laudet. cum tamen illorum perexiguus sit numerus qui eā recte teneant. Hæc enim uirtus tanto aliarum humanarum rerum scientiam anteire solet: quanto in humano corpore pedibus caput præstantius habetur: præsertim cum sine ea exercitus ipsi quāuis ingentes sint: nulli rei magis q̄ obcecato polyphemo comparari possint. Id in Dario Alexander Macedo ostēdit. Themistocles contra. Xersem. aduersus Tigranem Lucullus: & Pharnace Phtholomeoq; deuictis Iulius Cæsar. item contra Rhadagasium Stilicon: ac postremo superatis sæpius Gothis Belissarius. Nam cum paruo suorum numero ingentes hostium copias fuderint: docuerūt profecto quiddam præcipuum militari disciplina atq; uirtute contineri. Quid enim ab initio Ma-

cedonũ regnum extulit? Quid adeo romanum imperium auxit? Vnde turcarum potentia in hanc magnitudinem excreuit? Quid ægyptiorum regẽ Sulthanum ac mamalucos ad tantas opes ac regna euexit? profecto hanc utilitatis atq; honoris plenam militarem disciplinam: hæc cæteraq; quæ terrarum orbis unq̃ habuit: habiturusq; est imperia peperisse ac parituram inueniemus. quæ non sine magna sapientiæ laude reliquis disciplinis tantum prælata fuit: quantum olympicis ludis coronatus uictor preconi consueuit anteferri. Itaq; de hac disciplina scripturi haud iniuria inter memorabilia exempla eorum qui hac militari uirtute insignes fuerunt: a Thebano Epaminunda ordiemur.

De Epaminunda Thebano.

IS enim cum Thebani exercitus aduersus lacedemonios dux esset: & tempus eligendorum magistratuum appeteret: id quod nisi presente ipso: nam prætor erat: fieri nõ poterat: thebas profectus est Stesimbroto filio relicta exercitus cura: sub ea lege ne cum hoste manũ confereret. filius autem plus hostium contumeliis motus: nam præignauia eum detrectare certamen increpabant: q̃ paterni imperii memor: in aciem progressus hostes penitus fudit. Itaq; reuerso patri cum se tanta uictoria lætum obtulisset: ab eo primum ut uictor coronatus est: deinde statim quia imperium neglexerat morte mulctatus est. Nunc ab Epaminundæ sæueritate ad Cæsaris clementiam descendemus.

Hinc Manlius sumpsit exemplum. Multum quidem ... et ...

De Iulio Cæsare.

IVlius Cæsar qui dictator fuit: inter romanos moderatæ militaris disciplinæ singulare exemplum fuit. Ita enim interdum crudelitas bonos milites ad indignationem permouet: ut equos nimis sceua irritant frena. Itaq; is disciplinæ suæ satis humana nobis documenta reliquit. In milite non philosophorum austeritate sicut nõnulli duri militaris modestiæ exactores sed ciuilem modestiam ac uirtutem ad res gerendas requirebat. Quam ob rem longinquo hoste liberiora militibus disciplinæ frena remittebat: ut postea propinquior factus: cum ita militum animos uiresq; recreasset: promptioribus diligentioribusq; aduersus hostem uteretur: nunq̃ prœlii aut expeditionis tempus militi prædicebat: ut omnibus horis presto esse se debere: atq; in mediis deliciis si iuberentur descendendum esse in prœliũ scirent. Quæ norma multas ei pepit uictorias: atq; hostes in magnas deduxit calamitates.

Quod si nimia indulgentia milites ad cõtumaciam descendisse animaduertisset: aut sedicionem in exercitu mouere: quæ militaris disciplinæ mortiferum est uenenum: ceu bonus insessor moderate frena contrahendo militare imperium sibi uendicabat. Id ciuili bello apud placentiam ostendit: ubi sediciosam exauctorauit: neq; ante pristino honori restituit quam de sontibus penas sumpsisset. Romæ quoq; decumanos nimis petulanter ac tema

re missionem ac premia poscentes similiter cum ignominio demisit: quos cũ erroris poenituisset: atq; in Africam secuti fortem in eo bello operam nauassent: omni tamen prorsus preda & prediorum quæ promiserat: tertia parte priuauit.

et hec est illa [illegible] promissa [illegible]

De Cæsare Augusto.

SEquetur patrem Iulium in militaribus exemplis quemadmodum in imperio adoptiuus filius Augustus. Nam militaris disciplinæ diligens obseruator equitem romanum qui pollices duobus filiis in manibus secuerat: ut hoc modo militari munere excusarentur: ipsum bonaq; eius hastæ subiecit: & cum uideret publicanos ad hastam accedere: liberto suo bona donauit: atq; in eis donec uiueret equitem relegauit.

De eodem.

SI cohors aliqua aut turma in acie locum deseruisset: aut quæ mandabantur transgressa esset: decimum quemque mulctabat: reliquos adempto frumento ordeo pascebat. In nonnullos quoq; centuriones haud secus q̃ gregarios milites capitali pena animaduertit.

De. P. Emilio.

SOlebat. P. Emilius noctu exploratores mittere exarmatos ut se armis tuendi ablata spe uigilantiores in excubiarum munere essent.

De Pisistrato atheniensium tyranno.

PIsistratus quoq; atheniensium tyrannus cum militem uigiliæ nocturnæ munus obeuntem dormire offendisset occidit, dicens se eũ ut inuenerat reliquisse.

De. P. Sulpitio equitum tribuno.

PAri sæueritate usus est. P. Sulpitius equitum tribunus: dum galli capitolium obsiderent, cum somno captum uigilem ab eo loco p̃cipitauit per quem galli: eos enim non sentiebat: ad arcem conscendebant, quos inde. M. Manlius postea reiecit.

De Licinio Crasso ro. consule.

CVm triẽnio continuo multi romani exercitus a Spartbaco fugitiuorum duce pulsi superatiq; essent: ad eam expeditionem missus a po. ro. Licinius Crassus antequam manum cum hoste confereret: exercitum priscæ disciplinæ atq; sæueritati restituit: Iunctis enim legionibus quæ ante sæpius uictæ fuerant cum iis quas ipse ducebat: decimum quenq; sorte ex eis delectum occidit. Ceterum quanquã occisorum in ea animaduersione numerus ad quatuor milia conscenderet: cum postea hostem semper uinceret docuit plus uirium ea animaduersione exercitui additum quam occiso tanto numero esse detractum.

Licinius contra Spartacum

De Tiberio Cæsare.

TIberius Cæsar ante quam ad augustale solium conscendisset: cum in germania exercitũ ductaret: p̃fecto legionis legato ignominiæ

notam intulit : ob id solum : q͞d cum liberto suo paucos quosdam equites ue natum transrhenum non petito commeatu miserat : quia ut ab hoste inter/cipi possent : periculum adiuerat.

De Sergio Galba.

SErgius Galba priusq͞ ad principatum eueheretur : cum sub Clau dio africæ præesset : & parce ob penuriam militibus frumentum diuideret : intellexit militem quendam diuendito tritici modio cē tum denariis : frumentum a questore ut ali posset postulare : cui neque ipse dedit : nec uendi ab aliis est passus. Itaq; miles famæ consumptus aliis exem plo fuit : datam a se auaritiæ operam nihil aliud ipsi q͞ mortem peperisse.

De Tito Vespasiano cæsare :

NOn minus Sæuerum se in iudea Titus Vespasianus : q͞ ante Gal/ba in tuenda militari disciplina prestitit. Nam cum equos quibus dā romanis eqtibus a iudeis erreptos intellexisset : quia p̄sidio ꝓfe/cti iis qui lignatum in operum obsessæ urbis usum iuerant : ut suo equorum/q; labori parcerent : ademptis frenis pastum ire passim equos permiserant. & proterea facto repente a iudeis impetu recipere equos nequiuerant : uno ex eis morte mulctato alios admonitionis rigiditate ab huiusmodi negli/gentia deterruit.

De Elio Adriano imper.

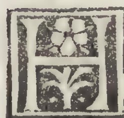
ADrianus quoq; imperator inuenta militari disciplina post Augu/stum per iguauiam ualde corrupta : in germaniam proficiscens : & si in paccato erat : tamen haud secus q͞ si hosti propinquus esset milites exercuit : taberuacula frondibus facta : aut in subterraneis locis ad mi nuendam caloris uim inuenta subuertit. atque ut ex ipsius patientia ferendi laboris exemplum alii haberent : interdū pedibus uiginti passuum milia pera gebat. In propatulo uescebatur : Lardo caseoq; tantum instructa mensa : nec potaturus : alio uino q͞ poscha siue lora utebatur : quemadmodum antea Scipiones Mercelliq; factitarant : ut aliorum Sceuerus esse reprehensor pos/set : exemploq; suo ferendi laboris excusationem adimeret : Magno enim ingenio perspexit non minus delicacioribus cibis corporis atq; animi uires : quibus militaris consistit uirtus : quam intensiore febri humana corpora frā/gi : quia experimento Hanibal didicit chartaginensi exercitui plus campanas delicias quam ingentes in alpibus niues aut Apuliæ feruidos nimium offecis/se soles.

De Pescenio nigro.

PEscenius niger militaris uir : qui uirtute ad imperium cōscendit : nun/quam alio q͞ militari cibo usus : exercitui uinum ferri non patieba/tur : sed acetum solum : utpote quod facilius ubiq; inueniret. Quā obrem militibus quibus ægypti finium cura demādata erat : cum uinum po/

ſcerent : reſpondit : debere eis amnis Nili aquam ſufficere : neq; uero niſi reliquus exercitus ſub tecto manſiſſet : ipſe tentorium aut frondea tabernacula ſubibat : ſed ſub diuo manens alios exemplo ſuo ad patientiam hortabatur.

Iterum de eodem.

Hic militaris diſciplinæ æque ac ſuæ ſuorumq; abſtinentiæ ſceuerus cuſtos : cum intellexiſſet a milite ſuo gallinam ruſtico cuidam eſſe per uim erreptam : atq; ad illius aliarumq; nonnullarum rerum epulas raptorem decem alios adhibuiſſe comites : ingenti labore cum ob hoc ipſum ad rebellionem ſpectare exercitus uideretur : uix retentus eſt : quin omnes capitali pena mulctaret : lenitaq; animaduerſionis ſceueritate effecit ut denæ per ſingulos gallinæ ei cui errepta erat perſoluerentur : eorumq; nullus durante ipſo bello in tabernaculo ſuo ignem accenderet. ſoloq; pane atque aqua uitam duceret.

De Macrino impera.

NOn minus ſceuere Macrinus imperator in militari diſciplina parendi ſtudium exegit. Is tribunum quod eo modo quo mandarat exploratores non miſiſſet : morte crudelem in modum affecit. Currui enim pedibus alligauit : ac per tota caſtra trahi iuſſit donec in fruſtra lacerum corpus prorſus diſcerperetur.

De ſeptimio ſceuero impera.

NVllum in magnis exercitibus pernicioſius malum q̃ nimia licentia ac reuerentiæ neglectus inuenitur. Inde enim orta perſæpe paruarum rerum momenta : immenſa ſecum mala traxerunt. Id ſenior ſceuerus cum prudenter uideret : non tulit. Nam cum podagra laboraret : & proterea impediri : quam decreuerat : expeditio uideretur : maiorem natu filium eius Antoninum baſſianum exercitus Auguſtum ſalutauit : arbitratus in eo ſceleris nihil a ſe perpetrari. Quod ſceuerus cum audiſſet : lectica ſe in tribunal deferri : citatiſq; primis huius conſilii auctoribus ſecuri pcuti iuſſit : qui omnes cum humi proſtrati : & cum eis una reliquus exercitus lachrimans miſerabili uoce excuſabilis erroris ueniam peterent : uix tandem adduci potuit : ut petentibus in hæc uerba erumpens ueniam daret : nunc demum intelligatis non pedes : ſed caput imperare : per quæ uerba affecti corporis impedimento : animi magnitudinem atq; prudentiam contulit. Quã ſceuere igitur arbitrari poſſumus in alterius generis ſedicionem animaduerſurum fuiſſe : cum filii dignitatem cuius poſt ſe cupidiſſimus erat : a militibus priuatim procuratam tam acerbo ſupplicio ulciſci uellet.

De. M. Aurelio antonino baſſiano caracalla imperatore.

SVb tali disciplina nutritus filius Antoninus bassianus caracalla cũ patri in imperio successisset: preterq̃ quod sæpe se cum militibus exercebat: pedibus iter armatus faciebat: ac sæpe magnum spacium militaria signa ipse ferebat: ne tum quidem cum lassus in tentoria se receperat: delicatiore cibo reficiebatur. sed cum aliis militibus eo pane uescebatur quod ipse sibi pinsuerat: & tũc in ardenti cinere decoxerat. sipho quoque ligneo bibebat: per hunc modum aucta bona ualitudine magis etiam a militibus diligebatur: cum fraterne se erga omnes ipsos gereret.

De Aurelio Alexandro sceuero imperatore.

QVæ scripta est in superioribus principibus fuisse militaris disciplina adeo diligenter exacta: cum ipsi in armis aut consenuissent: aut saltem nutriti essent: nemini admirationem mouere debet. Illa magis miranda est: quæ in Alexandro Sceuero augusto extitit: qui uix annos uiginti natus in summa rerum affluentia magnoque imperio: & ipse se egregium militaris disciplinæ exemplum præstitit: & milites ut idem agerent: exegit. neque enim alio quam militari cibo utebatur: apertoque tentorio ut omnes conspicerent uescebatur. Si quis dum agmen incederet: in priuatorum possessiones se immisisset: plagis mulctabat: si gregarius miles esset: appellans an ita calcari agrum suum uellet. Stipendia militi large persoluebat: neque ferebat: ut uel legati: uel aliorum ordinum ductores sicuti interdum fieri solet: stipendia decimarent: militem enim bene uestitum calligatumque ac saturum aiebat si quid preterea nummorum in baltheo secum gestaret: semper dicto audientem fore: quia inopiæ plerunque desperatio coniuncta esset. Hæc cum ipse prestaret: a militibus contra Sceuere exigebat: ut diligenter militarem disciplinam seruarent. Antiochiæ accepit equites nonnullos balneis conuiuiisque deditos in iis omnia consumere. itaque comprehendi eos atque in custodia haberi iussit. Quare motus exercitus cum tumultuaretur: ipse in tribunal conscendit: ac perpetrati erroris grauiter milites increpuit. Ceterum cum ipsi pene minabundi fremerent: solus inermisque toruo uultu: grauiterque sonante uoce omnem exercitum militia exauctorauit: iussitq; ut statim arma dederent. Mira res profecto: sed tamen uera fuit: unam principis uocem tam multos iratosque exarmasse milites: nam ad primum eius uerbum eodem omnes momento arma in terram abiecerunt. quæ una cum signis per populum antiochenum ad palatium Alexander ferri iussit. nec uero multo post cum eos in pristinum militiæ honorem recepisset. ab eis ullum fortis militis aut militaris disciplinæ officium in parthico bello desiderauit.

Ad unã Principis uocẽ exercitus exauctorauit Alexander.

De Maximino patre.

MAximinus senior prius q̃ ad imperium conscenderet sub Alexan/dro de quo diximus militauit. Is quinto quoq; die in armis exercitum educebat: militariq; more quotidie currendo atq; luctando exercebat. ipse quoq; quanq̃ iam grandis natu campestrium exercitationũ labores cum eis subibat.

De Aureliano imperatore.

TAm multis antiquorum exemplis operæ pretium duxi: Aureliani augusti epistolam subnectere ad quendam ipsius uicarium scriptam. Ex ea enim sceueritatis eius magnitudo uetusq; militaris di/sciplinæ ratio comprehendi potest. uerba ipsius hæc fuerunt. Si tribunus esse uis: aut potius si tibi ut uiuas curæ est. fac militum manus ab alieno contine/as. Nemo alienum pullum accipiat: alienam ouem tangat: ab aliena uinea uuam decerpat: aliena fata calcet. oleum salem ac ligna petat. taxato ei commeatu contentus maneat: predaque hostium: non lachrimis subdi/torum alatur: nitida habeat arma. ferramentaque omnia parata tene/at: calciamenta sint firma. ueterem uestem noua excludat: stipendiumq; eius in baltheo & non in culina maneat: torquem armillam atq; annulum fe rat. equum suum maiorem ipse perfricet. animal ex hoste captum nõ uen dat. Mulumq; qui eius ac comitum impedimenta gerit diligẽter curet: mu tuoq; sibi milites ut serui auxilio sint: a medicis sine premio curentur: aruspi ci & sago nihil dent: honestæ in statiuis suis uiuant: & qui rixabitur uapulet. O miram disciplinam non modo antiquis militibus: sed religiosis quoq; ui/ris dignam. Quem enim temporis nostri militum tentoriorum lectorum ua sorum ciborumq; ac uestium quibus nimis moliter utuntur: una cum ra pi/nis quibus miseros populos: quos tueri debent populantur: cum hanc episto lam legerint: ut ignauissimos uehementer non pudeat.

De Romano exercitu.

QVam continentes se sub. M. Scauro milites romani ostenderunt: nam cum semel castra mouerent: in castrorum aggere inuenta est arbor optimis fructibus onusta: quia milites ea disciplina insti tuti decerpere ex arbore fructum nullum ausi erant.

Conti nentia militum sub Scauro

De Iuliano Secundo imper.

SCeuere etiam Iulianus augustus militari disciplina usus est. Nam cũ bellum aduersus persas gereret: & tres cohortes a puo hostiũ numero in fugam compulsæ essent: decem a quibus primo fuga cepta erat: militia exauctoratos capite mulctauit: ea enim animaduersione cum par periculum fugæ ac pugnæ fecisset: resistendi hostibus dubitationẽ ademit: atq; ita in proelio milites audaciores fortioresq; reddidit.

Recentiora de Bellissario Constantinopolitano patricio.

BEllissarius Constantinopolitanus ut pene antiquos romanos omni uirtutis genere æquauit: ita scribentis iudicio militari uirtute ac disciplina superauit. Cum ad recuperandam e gothorum manibus italiam a iustiniano missus esset: adeo ab omni maleficio milites continuit: ut cum iter facerent q̄q̄ defessi ad decerpendos fructus qui in uia ab arboribus pendebant nunquam manum extenderint: neq; in paccatum locum pabulatum frumentatumq; iuerint. Quæ res admirationem omnem aufert quod itali eius singulari continentia moti spretis his malis: quæ ab hoste poterant perferre: miro omnium consensu Bellissarii uirtutem paruasq; eius copias Gothorum multitudini in omne cupiditatum genus corruptæ anteposuerint.

De Pisanis.

RIgoris etiam plena fuit pisanorum disciplina: qua salutis anno ducentesimo nonagesimo supra mille usi sunt: cum e duabus turribus quibus labronensem portum tuebantur: genuenses alteram a fundamentis subruissent: & eius casu atq; ruina in mare oppressi essent qui in ea in presidio erant. Nam qui in altera erant similem perspicientes imminere casum defecta quoq; ipsorum magna in parte turri genuensium se fidei crediderunt. Qua re pisani audita eorum fortunas populati liberos coniugesq; ipsorum in carcere macerarunt: & quotquot ex ipsis qui in præsidio erant: in potestatem habere potuerunt: suspensis ceruices fregerunt. obiecerunt enim si tanto opere iis cara erat uita: debuisse tuendarum illarũ turrium prouincia abstinere. Quam si alii maiore prediti animo suscepissent. fortasse per id tempus quo turris postrema casum differebat: aut aduersa tempestate pulsis inde genuensibus: aut misso pisis præsidio effici potuisset: ne tanto detrimento atq; dedecore patria afficeretur.

De Genuensibus.

NOn minus Sæuere disciplinam Genuenses exercuere: quo tempore urbs eorum ciuilibus armis inter Guelfos Gibellinosq; diu sa cõtendebat. Eo enim tempore Guelfi: qui rerum potiebantur septem uiros qui phaream turrim totam pene a fundamentis subuersam gibellinis dediderant: ab urbe ceu saxa per hæc tormenta quibus sub manganorũ nomine prior ætas utebatur in hostes emiserunt.

De eisdem.

PRisci genuenses diligentissimi militaris disciplinæ custodes Lanfrãcum borborinum maritimarum copiaũ ducem sub eo nomine q admiratus uulgo dicitur: cum septem & uiginti triremium prefectis euersis ante domibus magno auri pondere ac præterea exilio mulctarũt quod in sicilia a Venetis quatuor ac uiginti triremibus cũ ipse septem & uiginti haberet: nullo ante temptato ꝑlio in terrã descẽdens fuit superatus. ꝑsuasum

enim habuerunt genuensium uirtutem proter solam admirati prefectorũ q; ignauiam Venetæ classi cessisse. adeo illa ætate etiam minima criminis suspictio magni apud genuenses habebatur. Itaq; minime mirum uideri debet: si postea pisanos uenetosq; simul: preterea Ciprium hispaniensemq; reges alios quoq; multos ingenti uirtute sæpius uicerint: fuderintq;.

De Bernardono uascono florentinarum copiarum duce.

SCeuerum se quoq; Bernadonus uasco florentinarum copiarum aduersus pisanos dux in tuenda militari disciplina ostendit. Edixerat enim ne in certam pisani agri partem pabulatum populatumq; iretur: quod ei in magnæ rei gerendæ quam designauerat subsidiũ parci uolebat. Itaq; cum intellexisset Bartholomeum pratensem ordinum ductorem qui uir manu promptus & bello clarus habebatur: imperium neglexisse: comprehendi nullaque eius habita ratione securi statim percuti iussit.

De Morato turcarum rege.

CRauem se quoq; ac Sceuerum in militari disciplina tamborlanus gessit: id quod inter cetera semel cum exercitum per minorem Asiam duceret: quæ nunc turchia dicitur uisum est. Nam cum ei lachrimabunda mulier se obtulisset: q̃rens ab eius milite nullo dato precio coctam parumq; casei erepta esse: statim consistere iussit exercitum: atq; inde agmen ordinatim incedere: ut mulieri facultas esset eum agnoscendi: qui uim fecerat. Agnito igitur rex per pectus se presente aperiri corpus iussit: in cuius stomacho lac quod mulieri erripuerat fuit inuentum: cui supplicio mulier designata erat: nisi eius rei qua se spoliatam questa erat: signa fuissent inuenta. hac enim sceueritate assequebatur: ut copiæ quas habebat immensas: cum tutus ad castra omnibus esset accessus: omni cõmeatu semper abundarent.

De Venetis.

NOn caruisse sceueritate illa quoq; dici potest pena qua Veneti Nicolaum Canalem affecerunt: quod Venetæ classis dux cum Maumethus turcarum rex Euboeam insulam oppugnaret: præ ignauia obsessis opem non tulisset. Reuersum enim perpetuo exilio damnarũt. inutilem eum ciuem ducentes: qui pluris uitam q̃ Christi religionem: patriæq; honorem atq; tam multorum aliorum conciuium salutem fecisset. Res profecto urbe illa digna: cuius imperium tam multos annos in Italia incolume mansit.

Similiter fecerunt Grimano

De Iure triumphandi. Caput tertium.

POst militarem disciplinam triumphandi rationem: ut pote excellentis operis premium aggrediemur. hæc autem posteaq̃ romanam rem a libero statu in tyrannidis speciem imperatores rede

gerunt: & plura per libidinem q̄ ratione geri cœperunt: sæpius atq; in diuersos modos uariata atq; interrupta est: ut multis romanis exemplis ostendetur: quibus haud ab re erit etiam recentiorum temporum quædam subiungere.

De. M. Valerio. & . M. Oratio consulibus.

Mirum profecto minus uideri debet: si ætate nostra in qua corrūptis moribus uiuitur: plus ambitioni q̄ legibus dari persæpe inuenimus: quando quidē in romana re publica: quæ ab initio moderationis plenos homines habuit: legimus idem etiam factum fuisse. Nam cū Valerius consul equorum gentem bello deuicisset: & . M. Oratius eius collega Sabinos: negante eis triumphum senatu penes quem honoris illius dandi ius erat: quia nimium populares habebantur: a populo eum petentes id quod antea nunq̄ factum erat: non solum non permittente senatu: sed pene in eius contemptum ambo triumpharunt. Veterem igitur morem per senatum eiusmodi honorem obtinendi: tum senatus parua æquitatis ratio: tum ipsorum consulum ambitiosa mens euertit. contigitq;: ut sæpe in eiusmodi rebus solet: ut huius contentionis utraq; pars infamiam ferret. Senatus uidelicet antiqui honoris amissi: & consules quod eius rei auctores fuissent: cui totis uiribus obsistere debebant.

De. C Mario consule.

QVanto melius humanam cupiditatem Marius frenauit: qui cum consul theutones bello uicisset: romam uocatus triumphum distulit: conspicatus patriam aduentantibus cimbris in periculo uersari. Catulo igitur collegæ iunctus apud Vercellas eos fudit. et cum ob geminatam uictoriam dupplex triumphus offerretur: uno tantum contentus uoluit ut collega simul triumpharet.

De Cornelio balbo Gaditano.

NOn permisit romanus senatus etiā in peregrino homine præmio suo uirtutem carere: ut eo exemplo ciuium animi ad eam magis accenderentur. Cornelio enim balbo Gaditano: æthiopibus atq; garamantis bello superatis cum ciuitatis iure ut triumphans quoque urbem iniret nouo exemplo concessit.

De Gn. Pompeio.

GN. Pompeius cum Syllanis temporibus Domicium in Africa superasset nondum neq; consul neq; senator sed tantum ro. eques: p importunitatem a Sylla triumphum extorsit. & cum non satis sibi duceret curru urbem inire: quem quatuor insignes equi traherent: pro equis elephantos adhibuisset. nisi portarum urbis angustiæ: per quas iunctæ beluæ ingredi non poterant: hoc agere uolenti obstitissent:

adeo insuetarum rerum ambitio homines interdum obcecat: & gloriæ cupidine omnes ducuntur: quæ ita iudicium confundit: ut maior pars cum in sui estimationem uenit: plerunq; opinione fallatur ante alios autem id malum generosiores inuadit mentes: & longius a ratione q̃ alios aufert. Quæ res & si sæpe magnas secum traxit calamitates: id tamen eam interdum tolerabilem facit: q̄d persæpe comes ei uirtus aliqua insignis est: per quam ingens alicuius gestæ rei conscientia hominem effert.

De. M. Antonio trium uiro.

ETsi Pompeio non minus uirtutis magnitudo iuuenili ætati coniuncta: q̃ syllana indulgentia triumphum quem meritus erat impartiuit: id perniciosо tamen exemplo actum putatur: ut plus amiciciæ quam legibus tribueretur. Rerum enim summa postea ad pauciores redacta: deteriores etiam effectus peperit. Si quidem Antonius in triumuiratu orientem sortitus cum a parthico bello rediret: fortasse syllano exemplo motus ut pro lege uoluntatem haberet: & sicut in Pompeio ætatem Sylla: ita sibi ipse locum dispensaret: non Romæ quæ orbis caput & domina erat: sed nouo more Alexandriæ magna exercitus indignatione triumphauit.

Antonius Alexandrie contra morem triumphauit

De Tiberio Cæsare.

EOdem abusu Tiberius Cæsar uiuēte adhuc Vitrico augusto quãquam nec res in Rhetis atq; Vindelicis gestæ: neq; a tas triumphũ mereretur: omnia ouationis nomine triumphalia habuit ornamẽta. nam cum mos esset: ut ouantes urbem laureati quidem sed pedibus inirent: ipse curru inuectus: nullo ueri triumphi honore nisi nomine caruit: primusq; huiusmodi ouationis auctor fuit.

De eodem.

QVod insolenter in ouatione sibi sumere uisus est: illud correxit cũ decretum a senatu triumphum proter deuictos domitosq; Illirios distulit: uitrico atq; urbe tota proter uarianam cladem consternata. prudenter enim plus habere apud se uirium publicum dolorem q̃ priuatum suum honorem atq; lætitiam ostendit.

De Septimio Sceuero imper.

Septimius Sceuerus deuictis parthis triumpho uti recusauit: nã cũ uehementer podagra laboraret: triumphalis currus agitationem ac tedium uitare quam sequi triumphalis pompæ cupidinem maluit: fortasse Vespasiani memoria commonitus: qui cum de Iudeis triumpharet: fastidio longi apparatus tantæque agitationis affectus: ea se merito perpeti tedia dixit: quia iam senio confectus triumphalis pompæ uanitatem appetiisset.

De Helio Aureliano imper.

LOnge maiori temperantis animi laude triumphum Adrianus renuit q̄ ii de quibus dictum eſt non appetiuerunt. Nam cum ſenatus populuſq; romanus uellet: ut ſicuti Traiano in principatu ſucceſſerat ita etiam quia Traianus morte interceptus triumphum de uictis parthis ducere nequiuerat: ipſe pro eo triumpharet: effecit ut pro Traiano: Traiani effigies triumpharet. æquius enim duxit & moderationi ſuæ conuenientius: curare ut honos Traiano debitus eius ſtatuæ ipſo mortuo deferretur: q̄ ſe eos ferre honores qui pro alienis rebus decernebantur. Cæterum quo maior in iam dictis principibus fuit modeſtia: eo inſolentiores fuiſſe uidebuntur qui nunc ſequentur.

De Aureliano imperatore.

AVrelianus Auguſtus in aliis rebus temperatiſſimo habitus animo plus triumphalis honoris q̄ æquum eſſet ardore incenſus: contra mores legeſq; de tetrico uiro ſenatorio ciue romano: quem in oriente uicerat & de Zenobia triumphare uoluit. huius honoris nimio ſtudio maculatis aliis permultis: quæ glorioſe ac magna uirtute geſſerat: quem enim honeſtum triumphandi pretextum habere potuit: ob ea quæ aduerſus ciuem ro. atq; fœminam geſſiſſet. Cæterum hoc etiā eius cupiditatem magis detexit: quod non contentus leges triumphandi parum ſeruaſſe in iis contra quos bellum geſſerat: urbem iniuit curru non quem eq. ut mos erat: ſed quem cerui traxerunt. Sed hoc ſi ſequentibus conferatur iam tollerabile poterit uideri.

De. C. Caligula imper.

CAius Caligula iuuenilibus annis nimiaq; fœlicitate abſtractus: cui raro non coniuncta inſolentia inuenitur: cum ualido exercitu in germaniam profectus non modo non cæſo: ſed ne uiſo quidem hoſte circumactis legionibus machiniſq; omnibus: qua parte occeanus terram alluit: milites omnes conchas atq; illa quæ in littus mare euomit: colligere iuſſit: dicens ſe ac palatio ea digna eſſe ſpolia: & de rebus illis tanquā de uicto ſpoliatoq; occeano magna pompa inſanientis potius q̄ triumphantis more laureatus urbem iniuit.

De Nerone imper.

NOn minore quoque dedecore ſuo magnoque populi romani dolore Nero pluribus in locis de muſica arte triumphauit. Nam cum ex græcia rediret: ubi aſſidue inter cithariſtas cantoreſq; de muſica certauerat: quorum multi ut principi blandirentur ſuperatos ſe dicebant. Neapolim inire curru uoluit: quem albi traherent equi: magna murorum dirruta parte: ut triumphantes hieronicas imitaretur. Idē cum Antii quoque atque albæ factum eſſet: poſtremo urbem Romam purpurea ueſte amictus: ſtellis aureis conſperſa coronatuſq; intrauit: maioris circi

fornice qui pretereunti impedimento futurus uidebatur ad terram prostrato: atq; inde per uelabrum ad Apollinis templum perrexit tanq̃ ad numen quod musicæ arti præesse putatur: nulla habita ratione quod ita imperii maiestatem ac solemnem triumphandi pompam tam uanæ uictoriæ titulo macularet: sed relictis tandem insolentium principum exemplis ad moderatiora transeamus.

Recentiora De Constantio imperatore.

Vanq̃ non tam aperta esset: uanitatis tamen plurimum habuit causa qua mortuo Masentio Constantius augustus triumphans urbem romam iniuit. hostis enim Masentius non externus: sed ciuis romanus fuit: neq; a Constantio sed per seditionem a suis cæsus: q̃q̃ Constantius putetur eo pretextu usus: ut cum tunc primum urbem esset initurus: per eam speciem romanis opulentum ostentaret exercitum.

Constantinus Masentium [illegible]

De Bellissario.

Odestiorem se æquioremq; in eo appetendo honore Iustinianus augustus ostendit: cum per Bellissarium ducem suum superatis persis Vandalorumq; rege Vildemore: atq; recepta Africa non solum non occupauit duos illos triumphos: sed illi concessit qui sudore ac sanguine suo rebus foeliciter gestis eos meruerat. Itaq; quantum legendo inueni postremus fuit Bellissarius qui sub imperatoribus post Augustum triumphauit.

Bellisarius triumphauit

De Castrucio Castracane lucensium tyranno.

Osteaq̃ Italiam Gothi iam inuaserant: atq; nutante ro. imperio romani quoq; ut triumphis: ita etiam uincendo finem fecerant: abiectus fuit simul cum uirtute etiam mos eius per publicum honorem colendæ. Itaq; barbari in quorum potestatem italica res uenerat: nullum iam triumphali honore dignabantur. hunc autem honorem ut multa alia ad militarem uirtutem pertinentia ceu longo postliminio in italiam reuocauit Castrucius Lucensium princeps pisis pistoria: magnaq; ethruriæ parte armis parta: cum ad altum passum florentini populi copias capto Raimundo Cardona earum duce fudisset: ueteri enim more quantum fieri potuit reuocato triumphali curru urbem Lucam iniuit salutis anno tercentesimo uigesimosexto supra mille.

De Alphunso seniore Siciliæ & Aragonum rege.

Lphunsus senior Siciliæ atq; Aragonum rex pari uirtute Neapolim urbem triumphali curru est inuectus: uigesimo anno post quam multo labore magnisq; periculis susceptum bellum in neapolitano regno omnibus in potestatem redactis absoluit.

De Francisco Sfortia Mediolanensi duce.

CAeterũ meo qdem iudicio multo plus laudis meritus est Frãciscus Sfortia: cum Mediolanensiũ totiusq; pene lumbardiæ parto impe rio urbem Mediolanum esset initurus. paratum enim cum triumphali honore auratum currum renuit: dicens eiusmodi ornamenta imperatoribus deberi: eodem enim facto uictoria illa quæ rara hominibus cõtingit: & hostes & insolentis animi affectus: qui plerunq; uictoriarum sunt comites superauit. Nam rebus fœliciter gestis triumphũ mereri haud paucis commune fuit: cæterum honore illo quem meritus esset & paratum haberet: præmodestia non uti: fortasse unius ipsius Francisci Sfortiæ aut si plurium: certe perpaucorum aliorum fuit.

De Censoria nota. Caput quartum.

QVo studio prisci in urbe roma homines a milite omnia militari disciplinæ debita exigebant: eodem in pace operam dabant: ut illesa ciuilis disciplina seruaretur: duosq; huic rei ac simul nonnullis aliis censores præfecerunt. Hi enim malos mores peruersosq; ritus: nimiumque in diuitibus luxum: quin etiã ipsa immodesta uerba sceuera animaduersione corrigebant: quam censoriam appellabant notam: uerum posteaq̃ publicæ res in unius arbitrium cesserunt: huius officii parte: ut multorum aliorum ab imperatoribus occupata: & si tantum ut censores rebus modũ non adhibuerunt: quædam tamen memoratu non indigna egerunt. eorum pauca quædam: ceterum haud penitenda additis nonnullis quæ alii gessere hic commemorabimus.

De M. Catone seniore.

QVam sceuera fuit senioris Catonis censura: illud ostendit quod manilium uirum nobilissimum senatu mouit: quia interdiu uxorem præsente filia deosculatus erat: hoc enim uerbo usus est dum eum repræhenderet: se a sua nunquã nisi cum tonaret præ timore complexum esse. Quam excultos ciuium mores per ea tẽpora fuisse credere debemus: cum hæc tam parua: animaduersione tamen digna censerent.

De P. Scipione Nasica. & M. Pompilio censoribus.

P. Scipio nasica. & M. Pompilius cum equites atq; eorum equos recenserent: a quodam equite petierunt: quamobrem cum ipse pingui nitidoq; corpore esset: equum haberet macilentum atq; strigosum: qui cum respondisset equum a Statio seruo curari: se autem ipsum sui curam habere: intemperantis uerbi insolentia magisq̃ facto ipso censores moti: inter ærarios eum retulerunt: atq; adempto equo suffragii iure in publicis rebus priuarunt. Indignum enim aliquo populi romani honore putarunt: qui tam impudenter censoribus respondisset.

nimis uerbo urbani dicti arripuerunt

Præclarum censuræ exemplum.

ADeo quodam tēpore romani ueteres in bonis moribus retinendis sceueros se gesserunt ut aduocatum quendam nimis alte coram censoribus oscitantem, parum abfuerit quin graui mulcta damnarent, nisi iuireurando affirmasset, se eiusmodi grauioris oscitationis morbo laborare.

De. M. Attilio regulo, & P. Curio philone censore.

Sceuera quoq; M. Attilii reguli & P. Curii philonis censura fuit: cum duo milia iuuenum romanorum inter ærarios retulerunt: iureque suffragii in publicis rebus priuarunt, quia Hanibale bello italiam premente quadriennium sine legitima causa non militarūt. Indignos enim in suffragiis publico honore duxerūt eos: quibus sanguis suus q̃ patriæ carior fuisset.

De Fuluio Flacco.

RIgidum censuræ exemplum Fuluius Flaccus in censura ostendit. fratre Fuluio senatu moto, quod legionem in qua tunc tribunus militauerat sine consulis iussu dimisisset.

De censoria nota in Sabaconem.

MArius magno labore præturam assecutus cum accusaretur largitione eam obtinuisse: atq; inter coniecturas illud adduceretur: q̄d Sabaconis minister Casius intra sedilia consilii ire uisus erat: Sabacon de eo interrogatus excusauit a se Cassium accersitum: ut ex cantarulo quem secum habebat biberet, quem ei postea statim remisit. Is igitur a censoribus fuit notatus, nam siue largitione usus id negaret ob periurium: siue uerum esset eum ob id solum ut biberet Cassium uocasse: ob intemperātiam nota dignum censuerunt: quod publico in loco ubi munus publicum gereretur bibere non errubuisset.

De Claudio Nerone imperatore censore.

CLaudius inter multa quæ inepte in censura & proterea reticenda gessit: utcunq; rem unam memoratu dignam egit. Nam cū ap̄d eum accusatus esset iuuenis romanus tanq̄ ob dissolutos mores nota dignus: & is citatus cum patre ad eum profectus esset: qui principi filium bonum ac uirtute preditum affirmabat: nulla alia expectata re eum Claudius iudicio liberauit: affirmans illum domi suum habere censorem. prudēter enim ostendit nulli maiorem q̄ patri curā de filio esse debere: posseq; urbem publica carere censura: si omnes domi suæ censores esse uellent.

De Vespasiano imperatore.

MEmorandum quoq; Vespasiani augusti uerbum fuit apud quem utpote ad censorem: quidam Senatori in uerborum contentione accusabatur maledixisse. Respondit enim senatori nō debere maledici, cæterum pro maledicto referre maledictum licere. Sapienter enim

declarauit non minus indecenter senatorem maledicendo aliorum proter/
tuam loquacitatem irritare q̃ alios non lacessitos senatoriam despectui digni
atem habere.

De Domiciano imperatore.

DOmicianus Augustus ut principibus plerunq; mos est: in alios ob ea crimina saeuius animaduertere: quae ipsi frequentius admittũt: cum censurae munus suscepisset: ciuem romanum questurae fun/ctum honore senatu mouit: quod choreis ac mimicis gesticulationibus nimi/um daret operam. Impudicas quoq; palam mulieres succedendi in legatis iu re: atq; in publicum lecticae usu priuauit: arbitratus eas quae gentis ipsius un de essent ortae ac priuatum suum publicumq; honorem contempsissent: nõ debere ullius publici honoris aut priuati commodi partem habere.

Iterum de Domiciano.

IDem quoq; equitem romanum iudicii honore priuauit: quia uxo rem quam ut adulteram repudiauerat: in coniugalem thalamum recepisset. Sed iam finis censoriae notae ponatur: & ad publicae exi stimationis maiestatem: quae ueneratione digna est ueniamus.

De maiestate Caput quintum

SIcut opes regnaq; saepius fortunae beneficio & nullo uirtutis meri/to concessa homines: interdũ in uenerationem adducunt multis q̃ alioquin pudenda essent in foelicitatis umbra latentibus: ita saepi/us per uirtutem eiusmodi honor uerius firmiusq; paratur. hũc nos honorem ceu diuinam uerendamq; rem maiestatem aut existimationem nuncupabi mus: eorumq; nonnulla ponemus exempla: qui plus eiusmodi sibi maiesta tem excellenti uirtute pepererunt: quam permulti homines regesq; per opũ magnitudinem ac potentiam non tulerunt.

De Themistocle.

OMnem inter homines laudem ea excedere putari debet: quae ceu ita extorquente uirtute ab hostis ore proficiscitur: quia suspictione prorsus carere uidetur. id quod atheniensi Themistocle contigit. quem uirtus partaeq; ingentes uictoriae in eam nominis existimationem extu lerunt: ut patria pulsus cum ad barbaros se recipere cogeretur: Xerses per/sarum rex graeci nominis acerbissimus hostis: singulari eum honore laeticia/q; exceperit: saepiusq; ut traditum est: inter suos dixerit: uideri sibi foelicem se esse: quod ei fortuna Themistoclem amicum dedisset. cuius rei tanta eũ laeticia coeperat: ut saepe noctu experrectus ministros rogaret: an secũ The mistocles esset. huiusmodi autem uerbis congruentia addidit facta. urbes enim opesq; ingentes ei dono dedit. O uenerandam maiestatem maioriq; laude q̃ ũt mediocri possit cuiusq̃ efferri facundia dignam. Tantum tamq; superbum regem pluris exulem hominem: quem hostem habuerat: q̃ tan

ti regni fastigium tantasq; opes quantas possidebat ob unam uirtutem face re: quæ Themistoclis animum secuta erat: uictoriis ingentibus ornata. Ad/ huc enim persico sanguine pene madebat.

De Platone philosopho.

REuersus ex Sicilia Plato cum in olimpiam peruenisset: populi qui ludorum gratia eo conuenerant. ut eius aduentum intellexerunt: relictis ludis ad eum excipiendum omnes cucurrerunt: eum ceu diuinum hominem e coelo missum ueneranter atq; admiratione capti spe/ ctantes. Quod si quis græcorum uanitatem olimpiorumq; ludorum studia considerauerit: contraq; q̃ paruis natalibus Plato esset ortus: intelliget quanti eiusmodi esset honor faciendus: quem græci nunq̃ ante principi ulli aut regi exhibuerant.

De Philippomene megalopolitano.

NOn minora uirtutis premia nec minorem in homine maiestatem ostendit id quod nemeis ludis Philippomeni megalopolitano græ ci prestiterunt: posteaq̃ apud Mantineam nobilem illam uicto/ riam consecutus fuit. Lustrato enim illic exercitu cum cytharistæ ꝑmulti can/ toresq; interessent: canente hos uersus pylade: per hunc ducem græciæ ur/ bes libertate omnes ornatæ fuerunt: conuersi omnes populi in Philippome/ nē maximo ac læticiæ pleno clamore eius uirtuti hos conuenire uersus testa/ ti sunt.

De Aristotele philosopho.

QVanti etiam Aristotelis doctrinæ maiestas facienda? cum Philip pus Macedonum rex uir prudentissimus nato Alexandro ad eũ scripserit: non tam se suscepto filio lætari: q̃ qđ Aristotelis natus ætate ab eo posset ita erudiri: ut dignus macedonico regno euaderet maiore spe in eius institutione posita q̃ uel in regno uel in cæteris qui tunc uiuerent philosophis.

De Photione Atheniense.

PHotioni integritas atq; iusticia eā pepit maiestatē q̃ uictoriæ atq; doctrinæ iis dedere de quibus est scriptum. Nā quotiens ab Athe niensi populo cum exercitibus aut classibus dux mitteretur: ab ami cis ciuitatibus foederatisq; apertis urbium portis libere cum militibus excipie batur: atq; non ut atheniensis sed tanq̃ ipsarum urbium ciuis ab omnibus conspiciebatur. cum longe secus alio cum exercitu aut classe aduentante age retur. Clausis enim portis ac portubus cathenatis armati tanq̃ non amicos expectarent: sed ceu insidiarum plenos hostes arcere oporteret: omnes pro muris excubabant.

De Zenone Cittieo philosopho.

QVæ regna? aut quæ uictoriæ? uel quæ doctrina tantum maiesta tis in homine aliquo posuit. quantum integritas bonitasq; Zeno/ ni Cittieo cyprio philosopho peperit? apud eum enim dum Athe

nis moratus est: ciues portarum urbis claues posuerunt: tutiore eas esse loco q̃ quouis in templo putantes. Certius illi q̃uis peregrino communem salutem quam ulli conciuium suorum credentes: cuius uirtutem ut populus athenien sis quanti a se facta esset testaretur: aurea statua corona insigni donauit.

De Pyrro epirrhotarum rege.

INterdum res ita fortuna sortitur: ut cum uirtute aspectum quoq; eum coniungat: a quo mira proficiscitur gratia: hominemque eum in quo hæc conuenuiunt etiam hostibus uerendum faciat. Id in. C. Mario apud minturnas ostensum est. In Pyrrho quoq; epirrhotarum rege palam contigit. cum argos ingressus suis cedentibus de fenestra demissis sa xis ad terram prostratus fuit. tum enim humi iacens a Zotipo inuentus cũ ut caput adimeret galeam ei Zotipus detraxisset: parum absuit quin inuio latus ab eo relinqueretur. adeo Pyrrhi conspectu perterritus est. Ceterum facinoris horrorem uincente auaritia Zotipus ob premium quod inde spe rabat ad demetendum caput reuersus. adeo uerenter operi manum appo suit: ut uultũ conspicere nõ auderet: sed cecis ictibus gladio collũ: & pro col lo interdum os ipsum percutiens uix tandem adimere reliquo corpori caput potuerit. Neq; profecto mirum uideri debet: ut Pyrrhi regis excellens uir tus: intrepidusq; animus: quæ etiam in mortuo corpore uidebantur præful gere: a se Zotipi uilem cupiditatem ut pote a regis uirtute prorsus alienam iniecto horrore repellerent.

De Alexandro magno.

POsteaq̃ Antonio Cleopatraq; in ægypto deuictis Augustus Ale xandriam ingressus est: id quod primum in ea urbe optauit con spicere: Alexandri magni corpus fuit. quod non uerborum solũ: sed etiam coronæ prosecutus honore: totum floribus conspersit: rogatusque an phtholomeorũ ægypti regum inspicere corpora uellet: respondit reges se & non mortuos uidere uoluisse: graui testimonio ostendens inter eos reges unum esse Alexandrum: qui uirtute ac fama uiueret. Laus profecto quæ sine alio teste Alexandri maiestatem testaretur. cum ab orbis terrarum principe profecta: in quo prudentia esset: adulatione atque errore putari de bet caruisse.

De pelopida Thebano.

APerte tunc ostensum fuit: quantum uenerationis secum ii ferant pe nes quos prudentia atque iusticiæ cultus est: cum bello inter se de certantes Phtholomeus atq; Alexander macedonum reges: spre tis multis uicinis regibus: solum te o Pelopida controuersiarum suarum ar bitrum fecerunt: pluris bonitatem tuam quam regna uiresque aliorũ facien tes. Tuum enim solum uerbum plus ad frenandam duorũ p̃potentiũ regũ cupiditatem ualuit: qui uicini atq; hostes armati erant: q̃ magni exercitus

uires effecissent. Nam nullo stricto gladio: nullo effuso sanguine pacem q̃ tu dixisti seruarunt.

De Numma pompilio romano rege.

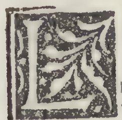

Vod fidei duo reges pelopidæ habuerunt: uirtutis eius ac maiestatis magnum argumentum fuit. sed non minus illud est: q̃d Nummæ populus romanus habuit: cum per legatos eum ut romam regnatum ueniret uocauit. Id autem haud sine difficultate impetratum cum esset: populum romanum Numma adeo audientem dicto semper habuit: ut sub ipso nulla unq̃ seditio mota fuerit: nullosq; is corporis custodes habuerit: urbem autẽ quæ marte orta martialibusq; rebus aucta erat: iisq; etiã alebatur nominis sui maiestate atq; uirtute ad religionem ante actæ uitæ ꝑrsus contrariam traxit. Quod igitur maioris unq̃ maiestatis exemplum aut huic par inueniemus? scilicet peregrinum hominem in priuato ortum educatumq; statu precibus ad id uocari: ad quod nonnulli consules senatoresq; cũ ascendere armis quesiuissent: nequiuerunt: aut saltem sine armis aut suspictione non retinuerunt. hoc non uires Nummæ: non ingenii sagacitas aut opes: sed uirtutis foelix profecto maiestas peperit.

De Gn. Pompeio magno.

Aximam quoq; Gn. Pompei magni maiestatem penes populum ro. arbitrari debemus fuisse: uel ob id solum q̃d in comitio ostensum est cũ congregato populo ut mitridatico bello prætor crearetur Rosius obstaret: monito populo ut alium eligeret: ac comitem ei Pompeium daret digito eum designans: ut qui audiendi facultatem in tumultu non habebant digito qui designabatur intelligerent. Nam tunc arbitratus Pompei maiestatem ledi populus si comes ei daretur: nedum si ipse alteri comes fieret: indignatione uniuersus est motus. sublatoq; in eam magnitudinem clamore ut superuolantes corui in populum attoniti caderent: non ante a comitiis discessit quam uni Pompeio prætura & quidquid ipso dictante expeditioni uideretur necessarium esse decerneretur.

ꝓ consulibus

De. M. Antonino philosopho.

Egitur Antoninus philosophus proter doctrinam uirtutemque in eam uenisse existimationem maiestatemq;: ut eo imperante ferrent palam homines Platonis impletum esse uerbum: quo dicebat: orbem terrarum foeliciter habiturum cum contigisset: ut philosophi rerum potirentur. ob id igitur ipso mortuo uelut incestus atq; sacrilegus est habitus ciuis qui domi eius non habuisset imaginem: dignum ducẽtes ut aut metallo aut saltem pictura eius uirtutis seruarent memoriam: cuius uitam natura diuturniorem passa non erat: id quod in contrarium ante de Caio Nerone ac Domitiano uisum erat: quorum memoriam extinguere proter sceleratam nefandamq; uitam quesiuerunt.

Nõ sũ sacrilegus qui domi [illegible] marmoream atq; pulcherrimã habeo [illegible] in villa Auentina.

De Tito Liuio patauino.

A Gadibus hominē Romā uenisse Hieronymus scribit unius Liuii uidendi studio: cum facundiæ eius fama ipsum traxisset: maiori admiratione Liuium intuitus: qui populi romani res gestas scripsisset: q̄ urbem illam, quæ res ipsas ediderat: multis admiratione captis: quod in urbe orbis terrarum principe in qua innumerabilia erant: quæ spectare homines cupere possent: aliud esse quod hic Gaditanus plus q̄ urbem ipsam cernere desideraret. Fortasse enim is putauit ex Liuii aspectu melius se ueterem romanam frugalitatem fidem synceritatem atq; integritatem: & his uirtutibus ferocium ciuium adiunctos animos lacteo eloquentiæ fonte expressos: q̄ ex statuis aut ædifficiorum magnirudine comprehensurum.

Recentiora De Apollonio tianeo philosopho.

AD recentiora maiestatis exempla transeuntes unde melius q̄ ab Apollonio Tianeo philosopho ordiemur? Nam excellenti doctrina sua ac singularis innocentiæ fama q̄q̄ adhuc sileret nundum peracto pictagoreorum quinquennio: multas Asiæ inter se decertantes urbes: solis nutibus ad pacem redegit. Id præcipue aspendii egit: quæ urbs in pamphilia est. nam cum illic proter annonæ charitatem inopes contra opulentiores tumultuarentur: nutu inopes repressit: ditibusq; persuasit ut erga tenues largos se præberent. quibus ex rebus aucta eius ueneratio etsi inops nudisq; pedibus iter faceret: non solum apud Asiæ urbes apud quas ceu numen colebatur: uerum etiam a babiloniis indisque regibus magnis honoribus exceptus fuit: & omni necessaria re adiutus: tantum enim uenerationis maiestatisq; secum fert doctrina ingens innocentiæ uitæ coniuncta ut ubi ne notum quidem se arbitrabatur: illic summo in honore haberetur.

De Ambrosio Mediolanensi episcopo.

CVm in gallia Arbogastes comes esset: & post longa bella multasq; de hostibus uictorias: pacē iniuisset: in coena cum galliæ principibus rogatus est ab eis an Ambrosium nouisset: qui cum & nosse se atq; ab eo amari respondisset: subiunxerunt principes q id petierant: haud igitur mirum est si nos bello uicisti: qui Ambrosii amicicia uteris. Nam si stare solem iuberet: dicto is audientem esset habiturus solem. partas igitur de nobis uictorias non amplius Arbogastes tibi: non romani imperii uiribus: non romanorum exercituum uirtuti: sed Ambrosii unius sanctitati tribuimus. adeo in ingentem apud omnes maiestatem sanctitatis quam uirtute atq; sapientia parauerat: Ambrosium fama extulerat.

Gallicū inuentū ad excusādā ignauiam.

De Moise ægyptio heremita.

NOn minor etiam apud saracenos habita est Moisis ægyptii heremitæ maiestas: quam illi uirtus & morum sanctitas peperit. Nā Mainam saracenorum reginam præpotentem ab idolatrico cul

ad Christi fidem perduxit. Valentiniano enim imperatori scripsit si Moi/sem ægyptium heremitam & non alium ad eam episcopum ac fidei docto rem mitteret: ad christianam religionem se transituram esse: persuasa sibi sine illo non bene se hoc opus impleturam.

De Benedicto abate Cassinate.

MAiestatem quã in Moise Mainaregina reuerita est. Totila quoq; gothorum rex in Benedicto coluit: fama enim illius impulsus ad eum in cassinatem montem profectus est uidendum: etsi tunc ipsum suscepta aduersus urbem romam expeditio occupatum habebat: ut igitur in eius cõspectum uenit: & solus sederet senio & squalore obsitus abas: Tamen ut eũ intuitus est q̃q̃ adhuc lõge ab eo esset imanis ac barbarus rex: quẽ impii romani magnitudo nõ mouebat: senis & inopis abatis existima/tio mouit. ad terram enim concidit humi utroq; nixus genu: sanctoq; homi ni ceu eius conspectu indignus appropinquare nõ audebat. neq; abatis hor tationibus ante inde se mouit: q̃ abas ad eum profectus manu sua ipsum le uauit. potuit enim homunculi uirtus ad ferocis regis frenandam potentiam id efficere: quod nulla humana potentia ut prestare Totila uellet regi ali/cui nedum priuato homini effecisset. Tali igitur experimento edocemur lon ge plus uirtutem morum q; sanctimoniam sæpe quam arma efficere.

De Paulino Nolano episcopo.

HOc ipsum in Paulino quoq; Nolano episcopo ostensum est. Nam in Valentiniani tertii imperatoris morte a Genserico uandalorum rege cum Nolanis ciuibus permultis captiuus in Africam perdu/ctus: ob conspectus uenerationem mansuetosq; mores atq; ingentem uirtu/tem dignus habitus fuit: qui non solum liberaretur: uerum etiam ut reliqui Nolani captiui cum eo datis nauibus atq; in multos menses commeatu: sine ullo precio in patriam remitteretur.

De Epiphanio Papiensi episcopo.

MAgna etiã uisa fuit Epiphanii papiensis episcopi maiestas: cum a Theodorico gothorum rege ad gundauarũ burgundionum re gem qui uastata liguria cum ingenti præda ac captiuorum ma/nu redibat missus magnam auri uim ad redimendos captiuos secum fer/ret. Nam preter quam quod paruo auro multos redemit: in ea uirtutis at/que sanctitatis opinione habitus est: ut sex milia sine precio impetraret. Ita/que apud hunc atq; Paulinum non minus existimatio in quam proter sin/

gularem uitæ innocentiam atq; uirtutem uenerant: q̃ apđ Pyrrhum Fabricii militaris uirtus ualuit.

De Petro Morono heremita.

VAcante apostolica sede iam secundo anno per Nicolai quarti pontificis mortem: proter graues Cardinalium in eligẽdo successore cõtentiones: unanimes tandem conuenerunt cardinales ut Petrũ Moronum heremitam pontificem crearent: arbitrati illum unum ad tantam dirimendam contentionem: lapsæq; in deterius ecclesiæ corrigendos mores remedium esse posse. boni enim illius uiri sanctitatis opinio inopiaq; humili consociata spiritu: plus ualuit quam uersuta eorum doctrina: opesque qui locum quem ipse non querebat: inuadere moliebantur. Electus igitur a sacro senatu secularibusq; multis principibus in equorum urbem Aquilam exceptus uetulus heremita asinæ insidens: horrida amictus ueste: omnes in admirationem uenerationemq; simul haud aliter permouit: quam si redemptorem hierosolymam palmarum die ineuntem uiderent. humilis enim illius uestis atq; perutilis animalis quod senex insederat imperium: cardinalium fulgens purpura candidiq; equorum greges subierunt: uirtutem ceu celitus missam quæ sub tam humili latebat habitu adorantes. huic enim humilitati deus hoc ceu prærogatiuæ munus concessit: ut qui ei aduersantur: eamq; fugiunt in aliis ipsam adorare cogantur.

male tamen postea tractatus

De Bernardo abate clareuallensi.

IN scissura quam christianæ ecclesiæ contentiones illæ iniecerant quibus inter se de pontificatu decertabant Innocentius tertius ac Petrus Leo ciuis romanus qui Anacletum se nominauit: cum Innocentius se in galliam recepisset ut saluti suæ consuleret: urbi romæ multisq; aliis gentibus inuisus: adeo ut iam gallorum quoq; studia erga Innocentium nutarent: Bernardus clarauallensis abas qui in gallia sacras habebat conciones: Innocentii partes tanq̃ ueri pontificis suscepit. Itaq; Galli eius uirtutem doctrinamque tanti fecerunt: ut nullo alio facto iudicio Bernardi sententiam in deligendo ex pontificibus altero secuturos se affirmarint. Nam etsi secularium principatuum ea res non parum intererat: atq; urbs Roma cum ingentibus prouinciis: uiriq; doctissimi permulti pro altera parte starent: Galli tamen uni Bernardo plus tribuentes Innocentium pontificem acceperunt.

De Francisco qui Paulæ dicebatur heremita.

IN eandem pene existimationem uenit Franciscus Paulæ heremita uir natione calaber: cum a tertiodecimo anno usq; ad sexagesimum heremiticam egisset uitam: obsonio nullo cibos suos moliente. Quam ob rem missis a Ludouico undecimo gallorum rege ad Ferdinandum seniorem neapolitanum regem oratoribus qui precibus multis

Interfuimus in cuius canonizatione a Leone X. Pont. Max. celebrata in aede Petri.

hoc peterent: uix tandem Syxto quarto pontifice ita iubente adduci Franciscus potuit: ut in galliam ad Ludouicum se conferret: a quo per omne regnum quo iter habuit praemissis sacris ceu si cardinalis cum legationis honore illuc tenderet: exceptus fuit: q̄q̄ litterarũ expers esset: ab eo rege eiusq; filio Carolo octauo consiliis de magnis rebus adhibebatur: sententiaq; eius p̄ferebatur: Alexandroq; Sexto pontifice hoc prebente princeps quintae regulae factus fuit quae postea ab eo nomen accepit.

De Symonetto Camertino heremita.

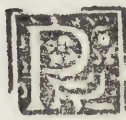
ARdebat longo bello Italia decertantibus inter se Francisco Sfortia Mediolanensi duce ac Veneto Senatu: quorum discordias componere cum multi christiani principes frustra temptassent: Symonetus Camertinus heremita suscepto negotio quod proter uitae bonitatē nullo precio putabatur adduci posse ut magis ad alteram inclinaret partem: ad pacem ambos redegit: quae ei postea cognomentum peperit.

De Balduino tertio hierosolymarum rege.

POst tam multa religiosorum hominum exempla: secularia nonnulla additurí a Balduino tertio hierosolymarum rege quinto rē ordiemur. Nam septem & uiginti natus annos cum mortem obiit sine ullis liberis: & a barnũte hierosolymas efferretur quod in ea urbe sepeliri uoluerat: non eius regionis solum christiani homines lachrimis ipsius mortem prosecuti sunt: qui undiq; spectandi gracia ad uiam qua ferebatur concurrebant: uerum etiam multi turcae doloris ob eam mortem socios se praebuere. quin etiam cum Noradinum damascenorum Sulthanum quidam monerent: in ea morte occasionem offerri christianos homines qui in Syria degebant: dum rege carerent atq; in dolore uersarentur opprimendi: Mortui regis uirtute motus Noradinus respondit: nullo modo se assensurum ut christiani uexarentur: donec iusto dolore defunctum bonum regem suum prosequerentur. quem eiusmodi esse dicebat: ut ei similis in orbe reliquus nullus esset. O admirandae uirtutis uires in tenera aetate iam maturae: quae hostem quoq; ad regem illum laudandum uerendumq; etiam in morte coegisti: quae odium quod motum bellum alebat: quae diuersae religionis studia quae solent plerunq; implacabilia esse superasti. O nunq̄ reticenda barbari hominis in colenda uirtute bonitas: cum militarem auaritiam dum funeris: cerimoniae peragerentur a preparata praeda continuisti.

De Iagula Lituanorum principe.

PAri etiam reuerentia eadem uirtutis opinio: polonos christianos populos rege carentes compulit: aliis eius regionis quam ipsi incolebant postpositis: quorum in propinquo multos habebant: gentis suae regnum ad Iagulam idolorum cultorem Lituaniae principem deferre: qui postea in sacro fonte per baptismum regeneratus Ladisiai nomen acce-

pit. adeo omnes illæ nationes iustum eum & humano ingenio esse nullaq; regia carere uirtute putabant.

De Francisco Sfortia principe insigni.

FRanciscus Sfortia inter Italos principes clarissimus adeo grato ue/nerandoq; fuit aspectu: tantumq; nomen ei uirtus etiam inter ho/stes pepererat: ut maiestatis plenum dicere possimus fuisse. hosti quoque formidolosus quod raro coniunctum inuenitur: apud eundem ue/nerationis habebat plurimum. Id eo bello quod Mediolanensi populo mo/uerat: a quo postea ad ducatum euectus fuit: apud briuium in amnis ad/duæ ripa clare apparuit. nam cum ut opem ferret castellis quibusdam re/pentino hostium incursu laborantibus: progrediendi studio aperto capite inter hostes perlatus esset: ab eis genu humi posito adoratus deosculandæq; manus studio omnibus ad eum accurrentibus communis omnium militũ parens nouusq; mars salutatus fuit. Quid enim aliud hostibus circũseptum te Francisce tunc defendit q̃ maiestas nominis tui? quæ ut te mirarentur ac uenerarentur omnes eos compulit ad quos te contulisti. Nempe multo ma/ius id in te fuit q̃ in Scipione: cum in latrones incidit. q̃d illi ut spectarent Sci/pionem ad eum iuerant: hi correptis armis castella Francisci Sfortiæ inuase/rant ut adimerent.

De eodem.

HAud mirum fuit si Gregarii milites huius principis maiestate com/pulsi uim in eo abstinuerint: imo potius eum coluerint. Quippe an/tea omnes Itali principes iusticia insigni esse ac uirtute singulari iu/dicauerant. nam cum graue bellum in Italia gereretur: & ipse uenetarum copiarum dux esset: Veneti ac Philippus Mediolanensis dux cum foedera/tis suis controuersiarum arbitrum fecerunt Franciscum: non minus illius fidei credentes q̃ antea sæpe militari eius uirtuti fecissent. eius igitur iudicio pars utraq; stetit: & ipse omnium Italicorum principum militaris dux creatus ini/tæ etiam pacis custos atq; conseruator: q̃d ante nemini aut rarissimis conti/git declaratus fuit.

De Indole Caput primum

Xperimento cernitur arbores quarum ea est natura ut bonos fructus ferant: cum flores emittũt plerunq; bonæ frugis signa ostendere. homines quoq; qui ad magnam uirtutem euasuri sunt: sæpe in tenera ætate quales futuri sint præ se ferunt. ea præsignificatio Indoles dicta est. de ea scripturi ab Alexandro qui magnus est dictus primordia sumemus ut hic ei atq; aliis in rebus locum illum tribuamus. qui uirtuti ipsius debetur.

De Alexandro magno.

CVm Philippo regi equus insigni capite: qui idcirco Bucefalæ nomine nuncupabatur perductus esset. neq; inueniretur qui ob nimiã ferocitatem insidere equo atq; eum regere posset: Alexander filius adhuc puer casu tunc ad patrem profectus magnis precibus uix ab eo impetrauit: ut in eum ascenderet: idq; cum non sine magna arte atq; consilio fecisset: currentisq; peritissime frena moderaretur: ridentibus aliis prudentiæ plenus pater aliud in hoc spectans præ lætitia excussis lachrimis iam aptũ qui regere regnum posset: filium iudicauit.

De eodem.

QVam manifeste etiam puer futuram animi sui magnitudinem declarauit. Nam cum puerulo in litterario ludo uictoria quam pater Philippus pepererat narraretur: suspirans dixit. si pater omnia uicisset nihil sibi superfuturum. cui cum astantes respondissent: ipsi hæc omnia parari: dixit parui se ducere quod late regnaret: quando parandæ gloriæ materia erriperetur. Iam in ea ætate orientales uictorias animo uisus est concipere.

De. C. Martio Coriolano.

CAius Martius adhuc adolescens eo bello: quod postremo Tarquinius regno pulsus cum latinis: qui restituere eum in regno conabãtur aduersus romanos gessit: cum uidisset ciuem romanum ab hoste superatum de salute laborare: accurrens eum audacia seruauit: hostẽq; a quo magis p̃mebatur interemit. Quãobrẽ a dictatore ciuica corona: donatus eũ honore in tenera ætate tulit: quẽ raro senes uirtute p̃stãtes assequunt̃. hoc enim adolescẽtiæ suæ flore eius fructus ostẽdit signa: qui postea adultior

ætate Coriolani cognomen ei peperit.

De Alcibiade Atheniensi.

IN prima ætate Coriolanus armis quam fortis atq; audax futurus esset ostendit. Longe etiam minori ætate Alcibiades astutum ingenium cum audacia simul declarauit. Nam cum puer in uia cum æqualibus suis luderet: superueniente plaustro obuiam bubulco factus cum frustra precibus impetrare temptasset ut plaustrum sisteret: quoad eius ludi ratio quæ cœpta erat perficeretur: posteaquam illius transitu fore uidit: ut ludus perturbaretur: in terram se ante boues strauit: monito bubulco ut si uellet per eius corpus transiret. hoc astu atq; audacia nō sine magna astantium admiratione bubulcum continuit: donec ludi incœpta ratio esset perfecta. Hoc enim facto ostendit quantum crescente magis ætate ac corporis uiribus audaciam ingeniiq; uires & astum esset aucturus: quæ tantæ in eo fuerunt: ut postea per quoddam tempus Athenæ ab eo regerentur.

Hoc exp exemplū poterat inter astutias virtutis connumerari

De eodem.

NOn minus hoc quod sequitur futuram in Alcibiade animi magnitudinem atq; argutiam declarauit. Nā ad magistrum ludi ut grammaticam disceret missus: rogato magistro an homerici operis aliqđ haberet uolumen cū is respondisset non habere: indignatione motus qđ docere grammaticam professus homerica non haberet opera: in uultū magistrum pugno percussit: profectusq; ad alium ludi magistrum cum idem petiisset: & magister habere se bonum & a se castigatum uolumen respondisset: Subridens tum ei inquit & tu qui Homeri castigatorem te dicis ad erudiendos puerulos ludum aperis. argute in altero ignorantiam: iactantiam in altero reprehensione prosecutus.

Vtriusq; magistrū nota uit alterii ignorantia alterii arrogantia

De Cyrro persarum rege.

CYrrus adhuc puerulus cum inter pastores incognitus aleretur. & in ludis quos pueri exercere solent ut plurimum rex crearetur: eos qui errassent uerberibus sceuere castigabat. Astiagi medorum regi a pastoribus ob eam rem accusatus cum a rege reprehenderetur: haud se in tam tenera ætate uilibusq; pannis regio occultante animo: respondit regibus conuenire ut peccantes corrigerent: seq; id ceu pastorum regem fecisse. Quā ob rem ab auo Astiage cognitus cum putaret ficto regno somnii quo perterritus nepotem exponi iusserat uires euanuisse: eum inter pastores uerum & non fictum regem uidit.

De. M. Aurelio Claudio Flauio imper.

CLaudius Flauius qui postea uirtute imperium peperit: cum adhuc tener & priuatus cum quodam luctaretur statura se maiore: & is apprehendere eū in baltheo deberet: pro baltheo testes apphēdit

pudore doloreq; simul permotus Flauius: silentio dolorem premens: pugno facie illius strenue percussa sanguine dentibusq; quos loco suo dimouerat: gutur totum oppleuit. nulla periculi habita ratione quod subibat: cũ coram imperatore Decio res gereretur: & enim ea re ostendit qualis aduersus Gothos aliosq; barbaros futurus esset a quibus imperiũ erat liberaturus.

De Herode primo iudeorum rege.

HErodes primus ab Antipatro patre gallileæ præfectus: cum nundum annum quintum decimum excederet & præter communẽ illius ætatis morem relictis ludis se armis dedisset: latronum ducem Ezechiam occidit: qui magna manu Syriam infestabat. eo enim principio declarauit si ei crudelitas non obiiceretur: facile pene omnibus iudeorũ regibus posse anteponi.

De Samuele propheta.

SAmuel adolescentulus nundum duodecimum excedens annũ cũ apud Heli sacerdotem educaretur: uirtute annos superante: dignus habitus est ut sæpius cum eo deus loqueretur: munusq; futura preuidendi monendiq; quod alii uix longo senio assequebantur in tam tenera ætate consequeretur. tenera illa ætate ostendens quam matura in eo uirtus esset futura: & per eam non indignum fore ut diutissime israeliticum populum gubernaret: ac pene pro arbitrio iudeorum regno regibusque uteretur.

Recentiora De Origene adamantio.

INdolis exemplum Origenes adamantius inter recentiorum temporum homines haud leue ostendit: cum patris qui proter christianam fidem in carcere custodiebatur: ob teneram ætatem in martyrio esse comes non posset. Neq; enim Septimum decimum annum superabat: & diligẽter a matre obseruabatur: patri scripsit ne proter filiorum chritatem a recta fide erga deum auerteretur. iam ea ætate ostendens qualem eum: & quam intrepidum preconem christiana religio esset habitura.

De Theodorico Ostrogothorum rege.

THeodoricus Theodemiri filius cum adhuc puerulus esset: manifestam indolem ostendit eius uirtutis qua Herulos Odoacrumq; italia pulsurus erat: eamq; suo atq; ostrogothorum imperio subiecturus. A græcia inscio patre profectus paruo comitatu Sarmathas qui nunc rosseorum ac polonorum pars esse dicuntur inuasit: ab eisq; in patriam cum ingenti prœda secum comitibus incolumem recepit.

De Grimoaldo Longobardorum rege.

GRimoaldi Longobardi egregia indoles non patitur silentio se praeteriri. Nam cum adhuc admodum puer a Caccano auarorum rege cum aliis Longobardis qui forum Iulium incolebant preter datam fidem ad mortem deduceretur: ut barbaricam perfidiam cognouit: in ipso cædis tumultu inde se fuga cum duobus fratribus abripuit. uerum postea sequente hoste cum puero ad fugam uires ut aliis non sufficerent: ab equite comprehensus iterum ad mortem ducebatur. Cæterum ipse ferro quo cinctus erat quod haud magnum in ea ætate esse poterat: illum ipsum a quo ducebatur nihil minus q̃ a puero id timentem occidit: ac fratres consecutus in tuta se loca recepit. Incredibili hac audacia ostendens quo animo quoue ingenio ad parandum regendumq; Longobardorum regnum esset futurus.

De Balduino tertio hierosolymarum rege.

MAgna etiam indoles illa fuit quæ in pueritia: neq; enim quintumdecimum superabat annum: Balduino tertio hierosolymarum rege uisa est. Nam cum ad eum tentax turca profectus esset proter discordias quas cum fratre suo Damasci Sulthano habebat: tribuere enim nimium cuidam militari duci suo putabatur: isq; urbem birsam Balduino in Arabia: quam nunc buseret appellant: obtulisset. Item arcem Seleam quæ in eadem regione magni momenti habebatur: si haud disparē rem ei Balduinus in iudea daret: contra omnium opinionem Balduinus negocium suscepit: quadriduumq; cum exercitu profectus cum in uia pene semper cum hoste pugnaret: ut birsæ urbi appropinquatum est: inuenit ciuitatem sulthano deditionem fecisse. Itaq; infectis quorum causa tantum uiæ erat emensus: cum amissa reditus spe quidam eum hortarentur: ut cruce accepta: in qua mundi salus pependerat: in castris enim eam habebat: cum duobus comitibus itineris peritis uelocibus equis fuga se inde abriperet: dixit malle se cū suis mortem oppetere q̃ deseruisse exercitum uideri. Itineri igitur se credēs non sine magnis incōmodis cum turcæ siccas herbas ac pruna succendissent: iussis episcopis descendere ac dei ueniam poscere: uento in contrarium flante incendio liberatus: in Syriam incolumis regressus est: aperte ostendens qui uir is futurus esset cum adhuc puer tale facinus edidisset.

De Fortitudine. Caput secundum.

De. L. Sylla.

FOrtitudo uirtus profecto insignis cum simul quæ animo insidet corporis quoq; robur coniunctum habet. Cæterum feritas potius quam fortitudo ducenda est: cum a ualido corpore abesse animi uirtus ista inuenitur: cui periculorum cum ratione contemptus inest. Hæc

tanq̃ fructus flori suo propinquus: post indolem de se mentionem fieri petit. In ea igitur ostendemus: qui in periculis constantes: in prælis fortes mortem quæ gloriam ob publica commoda secum traheret minime expauerunt. Inter hos a L. Sylla utpote a militari duce qui fortissimus habitus est primordium faciemus. Is cum in Orchomeno fusam aciem suam ab Archelao Mitridatis duce uideret: ex equo cõfestim descendens signo arrepto in medios irrupit hostes: exclamans hic hic romani milites mori uolo: Sed uos cum rogabimini ubi ducem uestrum amiseritis: mementote petentibus respondere in Orchomeno: hac ipsius uoce moti milites ad ordines regressi: redintegrata pugna uictores iam hostes in fugam uerterunt.

De. M. Sergio.

VRbs roma omnium uirtutum atq; uiciorum in exhaustus fons: cæterum militaris fortitudinis uera parens: eius mirum exemplum in. M. Sergio ciue suo nobis præbebit: qui cum ante semel tantum in bello fuisset: amissa in proelio dextera: aliam ferro confecit: quaterq; in proelio ita decertauit ut sub eo duo confoderentur equi: & cum iam amplius uiginti acceptis uulneribus uix pedibus consisteret: peneque manuum usum amisisset: Cremonam tamen atq; Placentiam obsidione liberauit: duosq; hostiles exercitus in fugam conuertit: plusq; aduersus debilitata uulneribus membra sua q̃ cum hoste pugnando: omnes qui eum uiderent in admirationẽ mouebat: ut pedibus illis qui uix incedendi usum ei præstabant: & manibus quæ ut cibum ori posset inferre: non nisi magno labore sufficiebãt: non solum sæpe dimicaret: uerum etiam de ferocissimis hostibus uictorias reportaret.

De Manlio capitolino.

ADmiranda Manlii quoq; capitolini fortitudo fuit: qui nondum expleto decimo septimo anno duo spolia de hostibus retulit: primusque inter romanos corona murali donatus: ciuicas sex & septem ac uiginti militaria dona per uirtutem assecutus: tres ac triginta cicatrices in aduerso corpore ostendebat: uulnereq; in humero & simul altero in coxa accepto. P. Seruilium magistrum equitum in proelio iam ab hostibus circũuentum liberauit. Insuper captum pene a gallis capitolium defendit.

De. L. Glauco.

NAuali proelio quo metellus Hasdrubalq; decertauere. L. Glaucus eques romanus cum Hasdrubalis nauem appræhendisset: nullis uulneribus absterreri potuit, ut eam desereret: quoad amissis ambabus manibus cum naue etiam manus reliquit. Sed iam ad animi fortitudinem transeamus.

De Octauio consule.

MAgnam animi fortitudinem ciuili bello Octauius consul ostendit: cum urbem Romam Cinna Marioq; ineuntibus ab amicis atq; aruspicibus suasus ut abiret: respondit se cum consulatum gereret: patriam nisi cum uita non relicturum. Itaq; cum consularem sellam cũ consularibus ornamentis conscendisset: q̄q̄ tunc quoq; essent qui fuga sibi ut consuleret hortarentur: optimo equo ad fugam oblato: ipseq; Censorinum a longe uenientem uideret: quem ad se perdendum missum esse sciebat: nũq̄ aut loco aut uultu immutatus est. sed intrepidus eodem loco manens sceuiente Censorino caput amisit.

De Alexandro magno.

ALexandri magni fortitudo: paruaq; salutis suæ ratio habita: cum adeunda erant pericula: etiam in gregario milite mira uideri potuit: nedum in tanto rege pro cuius salute totus decertat exercitus. Cæterum in eo res illa uehementer laudanda: quod cum cæteris rebus agendis principem se preberet: in ferendis proeliis in postremo agmine non maneret. Id quod in Nisa urbe oppugnãda non obscure ostendit. Nam cum milites suos ad traiiciendum amnem quo ab una parte urbs cingebatur segniores uideret ipsius animis altitudine territos: ipse scuto suo innixus: quod pectori subiecit: primus fluuium trannauit. In india aliam quoque urbem oppugnare adortus: primus scalis appositis in urbis muros euasit: in quibus cum effractis scalis cum duobus tantũ remansisset comitibus: q̄q̄ multis acceptis uulneribus nunq̄ de se hostibus dedendo uerbum fecit: sed ut erat cõfossus a muris saltu ad suos se recepit.

De Pyrrho epirrhotarum rege.

QVam generoso etiam animo Pyrrhus epirrhotarum rex fuit? qui cum in Sicilia ericem arcem munitissimam oppugnaret: primus scalis in muros conscendere uoluit: ubi hostium a quibus premebatur: aliis occisis: aliis conspectus sui attrocitate territis: ui primus in muros euasit illicq; tam diu solus hostium uim sustinuit: quoad milites qui deorsum erant: receptis animis: ac stimulante preterea ob ea quæ regem egisse uiderant pudore: omnes impetu facto muros conscenderunt.

De eodem.

IN Pyrrho egregiæ animi atq; corporis uires de fortitudine dicentem: iterum de eo facere mentionem cogunt. & pulcherrimi eius facinoris: quod ex Sicilia in Italiam reuersurus: impetu a magno mamertinorum exercitu facto edidit. Nam cum inter primos pugnans uulnus accepisset: atq; ad illud deligandum secessisset: ut intellexit ob eam rem auctos hostium animos: atq; ex eis cæteris aliis ualidiorem quẽdam nominatim se uocãtẽ in proelium rediit: ubi inuento eo qui in certamen prouocabat: manum cum ipso conseruit gladioq; ita in caput eum pcussit: ut statim mo-

reretur. Qua re Mamertinorum exercitus adeo perterritus est: ut inde postea paccatum iter habuerit.

De Philippomene megalopolitano.

CVm Philippomenes Megalopolitanus in castris cum Antigono macedonũ rege esset: in eo bello quod is aduersus Cleomenem spartharum regem gerebat: nimio pugnæ ardore: non expectato signo primus qui in hostes irrueret: feriretq; fuit. Itaq; dum prœlium cõtinuaret utramq; coxam sagitta perfossus: cum ueluti uinctus: euelli enim sagitta non poterat: remaneret: altera coxarum in partem contrariam extensa: sagittam in duas partes effregit: atq; ita eam conuulsit. Eo igit͛ uulnere nihilo inualidior factus redintegrata pugna: tantum animi fauorisq; suis iniecit: ut eo die Philippomenis uirtute Antigonus prœlii uictor remaneret.

De Gedeone Israelis iudice.

OMissuri miram uirtutem Dauidis: qũa gigantem Goliam perdidit. item ea quæ in Sãsone fuisse leguntur. simulq; in Athleta Diomede: ceu q̃ aut diuinitus facta aut fabulosa sint: nõnulla fortitudinis exẽpla referemus: quæ in uiris hebreis extitit: Gedeonemq; primum referemus Israelis iudicẽ: q cum cæteri iudei uirtutem atq; animum amisissent: arabum atq; amalechitarũ exercitus magnitudine conterriti: Impetu enim facto gentes illæ iudeam omnem uastabant: ex omni iudeorum numero solos trecenos delegit: atq; eo tãtũ comitatu noctu hostes in ipsis castris inuasit. coniectaq; omni eorum multitudine in fugam ex ipsis centum milia occidit: a reliquis iudeis in cede solum fugientium adiutus. Hic igitur græcia sileat: quæ Sparthanum Leonidam fortitudine omnibus anteponit. Tanto enim numero Gedeon non minorem exercitum inuasit: de eoque cæsis centum milibus uictoriam peperit: quanto Leonidas cum munitissimum insideret locum: pugnans persarum sustinuit regem: ac postremo cum omnibus suis occubuit. In eo Gedeoni tantum par: quod pro publica salute periculum mortemq; non extimuit. In cæteris longe inferior & dispar.

De Dauide Iudeorum rege.

INter multa Dauidis iudeorum regis admiranda fortitudinis facinora: illud unum narrasse contenti erimus: quod aduersus Hamonitas Syrosq; edidit: quos longe inferior numero adortus cum ipse inter primos fortiter dimicaret: Amonitharum ducem Cadam: qui Sabachus dicebatur: uirum fortissimum manu sua obtruncauit. In hoc. M. Marcello haud dissimilis cum Viridomaro Gallorum rege interempto spolia opima retulit.

De Saule Iudeorum rege.

CVm in fortitudinis parte sit: quanquam ab hoste superatum liberum tamen seruare animũ: potiusq; aut mortẽ sibiipsi consciscere: aut hostili telo confossum uitam effundere q̃ hosti animum subiicere: nonnulla de ea re ex uariis gentibus exempla ponemus. ut omni genti omniq; tempore ac modo semper integrum esse intelligatur: modo animi paucitas non obstet: se a seruitute liberare: nullumq; cathenæ genus tam ualidum esse: quæ inuitum generosi animi spiritum coercere ualeat. Id inter alios iudeorum rex Saul ostendit: qui quamuis non ignoraret ad certã se mortem proficisci: ut ei a Phitonissa predictum fuerat: tamen totam noctem iter continuauit ut proelio cum suis interesset: in quo cum omnia prestitisset: quæ a rege non prudenti solum: uerum etiam forti expectanda erãt: tandem ut suos in fugam conuersos uidit: una cum suis illic opetere mortem q̃ fugere maluit.

De Iuda Machabeo.

IVdas Machabeus cum ab Antiocho cum duobus hominum milibus rebellasset: eumq; bachides cum duobus equitum milibus ac triginta milibus peditum persequeretur: præ timore multis iudeorum abeuntibus: solus cum octingentis uiris remansit: qui cum hortarẽtur eum ut inde abiret: ingenti respondit animo: emori malle: q̃ ut eius fugientis terga hostes inspicerent. proelio igitur inito una cum suis in eo campo ubi certauerat uitam amisit.

De Eleazaro fratre Iudæ Machabei.

NOn minus fortitudinis eius frater Eleazarus cognomento mauronus eo proelio ostendit: quod aduersus Antiochum eupactorem Syriæ regem commissum fuit: in eo conspicatus elephantem super alios ornatus magnitudine insignem: antiochum eo uehi existimauit. Itaq; in una re & proelii & belli finem fore ratus: si antiochum oppresisset: impetu in hostes facto ad illum ipsum elephantum quem designauerat penetrauit: atque sub eius uentrem cum se immisisset paruo gladio intestina elephantis effodit: qui supra Eleazarum corruens: mole sua eum oppressit: totumque contudit: ita ut audacis facinoris lætitiam sentire non posset.

De quibusdam Iudeis Iotta patenis & aliis.

ETsi qui sibi ipsis mortem consciscunt: a philosopho inter fortes numerandi non uideantur: idq; inter alios multos etiam sanctus nõ minus q̃ doctus uir Augustinus censeat: omnes enim genus illud mortis ueluti fugam atq; rerum aduersarum impatientiam appellant: uelu ti eam qua heretici donatiste in Africa ne se catholicæ fidei crederent: nedũ ad mortem magistratibus se offerebant: uerum ipsi sibi mortem consciscebant. quæ res impetus atq; rabies potiusq̃ fortitudo uocari debet. tamen

quia quosdam ex iis in fortium numero historici posuere: quod uitæ contemptores fuisse uidentur: de nonnullis hic scribemus, de quibus liberum lectoribus iudicium relicturi sumus: q̄q̄ ut ab Augustino scriptum est: deus miraculo uoluntariam querendam mortem approbauerit. id enim egisse uidentur ne pudiciciam amitterent. Vnum igitur ex his exemplum a Iosepho auspicabimur: qui cum post Iotapatæ captiuitatem se cum quadraginta iudeis in speluncis abdidisset: ante se mutuis confodere uulneribus q̄ hosti dedere omnes maluerunt. unusq; Iosephus cum solo comite ex eo numero non sine magna industria euasit.

De Iudacilio Asculano.

MVltum ausus est Iudacilius militaris dux eo bello: quod socii aduersus populum romanum gessere. Nam cum sciret a Pōpeio Asculum urbem patriam suam obsideri: urbem ingressus sed non tāto numero ut tueri eam posset: quia ab Asculanis parum adiutus fuerat: eggredi urbe ut saluti suæ consuleret neglexit. Cæterum occisis prius aduersæ factionis ciuibus: qui dum urbem ingrederetur seruari eius ordinem prohibuerant: pyrraq; ingenti lignorum in medio congesta templo in ea cum amicis cenauit: atq; postea hausto ueneno succensaq; pirra sibi patriæq; per hunc modum malorum finem inuenit. Inuicto enim animo se ab hostibus quibus solos reliquit cineres liberauit.

De Astapacensibus.

NOn plus etiam romano exercitui quem Martius. P. Scipionis auspicio ad eos duxerat: Astapaceni in hispania reliquerunt: idq; ita egerunt ut citra controuersiam uirorum fortium nomen lausque eis adimi non posset. Nam si una cum opibus patriam combusserunt: si uxores filiosq; omnes interemerunt: saltem hoc assecuti sunt qđ multi perire atq; ignauiæ suspictionē relinquere noluerunt. Ferocibus enim animis Astapaceni tractandisq; armis apti: romanum hostem apertis portis inuaserūt: qui q̄q̄ militari industria: atq; armorum usu numeroq; superior esset: animi tamen fortitudine longe inferior extitit. Itaq; uix tandem Astapacenum populum delere potuit. sed quid delere dico? si quidem pugnando inferiorem numero opprimere: id uitam non ordinem atq; constantiam animorum adimere dici debet: neq; enim ex toto illo populo ullus qui in aciem ꝓdierit: aut ordinem aut locum deseruisse: aut dimicandi q̄ uincendi finem fecisse: aut unq̄ retro aspexisse inuentus est. a romana enim multitudine circūuenti in uestigio suo ut in proelii initio erāt stantes corruerunt. cū in urbe illo ipso tempore conspecta aduersa pugna qui in acie ferre arma ætate aut sexu prohibiti erant: mutuis se uulneribus cedentes urbem cum iis quæ in ea remanserant succenderunt.

De Latrone Arabe.

NOn nunq in generoso sanguine seruitutis indignatio coniunctam habere uisa est ceu promptitudinem quandam ad mortem: quae gloriam aliquam secum traheret. sed in obscuro homine haud saepe hoc esse contigit. Admiranda tamen supra modum ea fuit promptitudo quam arabs quidam latrocinio uitam agens ostendit. Nam cum huius generis hominum multitudo ingens inaccessibiles montium speluncas insideret: infestamq; regionem faceret: Herodes iudeorum rex coacto exercitu allatisq; bellicis machinis expugnationem adortus est. Itaq; cum multis occisis pars eorum deditionem fecisset: quidam inter ipsos magno natu Herode ad colloquium uocato magno uerborum conuicio eum prosecutus: & si sibi suisq; uitam atq; libertatem uidebat offerri si Herodis fidei se credidisset: in antri ore constitit. illicq; septem filios quos habebat occidit deorsumq; ad Herodem atq; eius exercitum: & post eos uxorem seq; ipsum mortuos deiecit. Admirandam profecto animi fortitudinem: & regio quam latronis statu digniorem: Catoniq; Vticensi laudibus preferendam: si tam forte magnumq; facinus ante actae uitae: quae latrocinio infamis fuerat scelere non maculasset.

De Eleazaro iudeo.

NOn minus animi Eleazarus iudeus ostendit: qui cum diu contra romanos hierosolymis arma tulisset: post captas hierosolymas in arcem Mesade cum noningentis iudeis se recepit. In ea obsessus a Sabino flauio romano praefecto: cum iam ita euersi essent muri ut parua sui tuendi spes restaret: minime uel fuga sibi consulere: uel pacē ab hoste: ut multi eiusmodi in statu egerunt: petere temptauit. Sed animi ac fortitudinis plena oratione confirmatis sociorum animis eos demum in hanc sententiam secum traxit: ut sorte decem eligerent: a quibus omnes una cum liberis atq; uxoribus occiderentur. Itaq; re peracta illi ipsi decem succensa arce ne quid predae ad hostem perueniret: integra ab incendio ea tantum quae uictui parata erant seruauere: ut uera uirtus & non fames intelligeretur ea fuisse: quae ad tam efferatum consilium eos perduxerat. post haec igitur ipsi quoq; decem ad id facinus relicti mutuis se uulneribus trucidarunt. neq; ex tanto numero ullus superfuit praeter foeminam unam: quae audita illius deliberationis atrocitate in subterraneos cuniculos cum quinq; puerulis se recepit. illicq; dum res peragetur latuit: a qua postea ut res gesta erat intellectum fuit.

De Gallogrecis.

SImili nescio desperationem dicam an animi fortitudinem: gallograecorum exercitus in graecia usus est. Nam cum ab aruspicibus commonerentur multum esse sanguinem effundendum: foreque

ut eorum deleretur exercitus: q̄q̄ retro tuta in loca recipe re se poterant inco/lumes: tamen liberis atq; uxoribus occisis proelio decertare cũ antigono Macedonũ rege: atq; pugnãdo occumbere omnes maluerunt: q̄ seruata salute timoris signa hosti reliquisse.

De Zantiis.

z Antii asiaticus populus cum uiderent Brutum occupata eorum urbe aduersus Octauium arma parare: indignatione simul atq; desperatione moti sumptis armis diu cõtra acriter restiterunt: quorum motibus & si postea publico edicto ignoscebatur: tamen omnibus trucidatis ita ut ultra quinquaginta foeminas in ea nullus superesset: urbem incendere q̄ præcario uideri uitam obtinuisse maluerunt.

De Buthe persa.

BVthes psa thraciæ pfectus a Cymone atheniẽsiũ duce in urbe eno obsessus: cum ut idem facerent aliis qui una secum obsidebantur persuasisset: incensa prius urbe: ne ad hostes ex ea uictoria commodum ullum perueniret: una cum obsessis omnibus mortem sibi consciuit.

De Ariarathe capadocum rege.

ARiarathes capadociæ rex cum a perdica obsideretur: ne ex uictoria aliquo commodo perdica augeretur se suosq; urbe incensa interemit cinere tantum ruinisq; hosti relictis.

De Cleomene Lacedemonum rege atq; eius comitibus.

QVam mira etiam fuit Cleomenis lacedemonum regis animi fortitudo? cum regno pulsus ab Antigono Macedonum rege ad phtholomeum ægypti regem ceu ad amicum profugit: fretus ad recipiendum regnum quod amiserat: opem ab eo se habiturum. Cæterum nulla ope adiutus: uerum ut captiuus in custodia habitus cum tresdecim solis comitibus remansit. Mira igitur arte custodia lapsus: cum ipitha comitum unus cui læsa scia uires corporis erant imminutæ: ut quanq̄ ad effringẽda unde effugerant loca suffecissent: consequi tamen euntes ultra nequiret: orauit ne eius causa tam magnum facinus omitteretur: & ne in hostium manus perueniret: rex eum occideret. sed non proter hoc a rege Cleomene destitutus est: quin potius deiecto ex equo quem primum habuerunt obuiũ: illi ipitham imposuerunt: atq; per urbem discurrentes duos phtholomeos regios præfectos: qui magna manu se opposuerant obtruncarunt. Tum frustra ad libertatem diu uocatis ciuibus: cum uiderent tandem sibi in phtholomei potestatem esse redeundum: demandata Pantheonicura qui postremus moriturorũ erat futurus: ut quos nundum plane mortuos uideret: ad obeudam celeriter mortem iuuaret: mutuis se uulneribus interemerunt. Is autem diligenter quæ demandata erant curatis iuxta Cleomenẽ regem sedens pectus ipse sibi gladio traiecit.

De Cleomenis filio.

ANimi uirtutem qua Cleomenes rex preditus fuit: illa sequetur quam ipsius quoq; filius ostendit: ut quos natura simulq; uirtus & exempli similitudo coniunxit: hic a me non separentur. Nam cum ex parẽtis suæ lachrimis patris mortem suspicaretur. nulla re dicta a summo ædium culmine se præcipitem demisit: egitq; ea re ut omnes Cleomenis filium fuisse intelligerent. cui si tantum foelicis ætatis quantum animi fortuna concessisset: non minus quam pater se Lacedemonis dignum regem ostendisset.

De Adolescente Lacedemonio.

FOrtitudinis exempla quæ in puerili ætate tanto plus laudis merentur: quanto rariora atq; difficiliora sunt: cogunt ne miram alterius Lacedemonii adolescentis animi uirtutem prætereram. Nam cum domino cui seruiebat in cæteris diligentem promptamq; operam patienter nauaret: iussus matellam ferre: in eo uno seruili genere proter rei obscoenitatem: amissæ libertatis reuocata memoria: parere recusauit: qua re cũ dominum indignatum aspiceret: in hæc erumpens uerba: disce alias emere: ab altioribus ædium fenestris se præcipitauit.

De Euticho Lacedemonio.

FOrtitudo quam lacedemoniorum animis natura infudisse uisa est: me ab eorum exemplis abire non patitur. Nam quo tempore Leonidas Sparthanus ad Termopilas persarũ expectabat exercitum: atq; proter occulorum ualitudinem Aristodemum Eutichumq; ab exercitu in patriam redire iussisset: in uia Eutichum reditus poenituit: dedecoriq; sibi ratus cum aliis proeliando non mori: ad exercitum rediit: qui plus aurium usu q̃ oculis adiutus cum ceptum iam proelium animaduertisset: miro animi uigore incensus cũ cecus in uia pedibus offenderet a seruo in proelium se deduci iussit. ubi cum ciuem ab hoste non discerneret ut poterat cum aliis lacedemoniis pugnando interiit.

De. P. Furio.

A Contemptu uitæ qui in Sparthanis magnus fuit: ad romanorum fortitudinem quæ temperantior fuit transibimus. P. Furius fratris Titi Quintii consulis legatus: cum aduersus equorum gentem pugnaret: & cum paucis ab eorum multitudine circumuentus hortantes eos audiret ut abiectis armis ipsorum misericordia uitam seruaret: spretis hostium promissis mori pugnando maluit. ne pluris ignauam uitam q̃ honestam mortem fecisse uideretur.

De Sabino ro. equite.

FErox Lacedemoniorum animus in romanis pectoribus Sabini equitis romani memoriam mihi reuocat. Nam cum ei Claudius cæſar impunitatem polliceretur: quod cum Calligulæ percuſſoribus interfuiſſe eius cædi putabatur: poſteaquam alios qui cædi interfuerant occiſos eſſe cognouit: ſpreta impunitate quæ offerebatur: ut fortis uir uereq; romanus eodem pugione quo Calligulam occiderat: ne in Claudii poteſtatem ueniret: ſeipſum interemit.

De ro. equite in exercitu Ottonis imperatoris.

INter clara fortitudinis exempla quæ poſuimus: inuſitata inſigniſq; uirtus romani equitis locum ſibi depoſcit. Nam poſt primum prœlium quo apud bebriacum Vitellii Ottoniſq; exercitus dimicauere: cum Ottonem milites eius ut iterum certamen temptaret hortarentur: neq; ſibi ipſi deeſſet: cum magis non ſeruatis ordinibus q̃ uirtutis paucitati tribuerent: quod primo proelio reiecti fuiſſent: unus ante alios conſtitit: & dixit Scito Cæſar nos omnes ut te tueamur: ita facere paratos: hocq; dum diceret pectore pugione traiecto mortuus corruit. hic qui fortior animus: quæue maior uirtus inueniri poſſet? ut non ignominioſæ mortis metu: neq; alia neceſſitate compulſus: uerum ſolum ut aduerſam pugnam excuſaret: & ſuam comitumq; uirtutem teſtaretur: tam fortiter aliquis manu ſua in ſe ipſum ſæuiret.

De Ottone imperatore.

FOrtaſſe huius militis exemplo motus Otto imperator mortem ſibi ipſi conſciſcere auſus eſt: multis in ambiguo relictis: utrum carceris metu: an principatus amiſſionem metuens: uel patriæ caſum miſeratus: quam ciuilia arma perdebant: cum adhuc aduerſus hoſtem uires ſufficerent: & preterea ingentia auxilia expectaret: mortem quæ non ſine gloria uidebatur fore: omnium aliarum rerum ſpei antepoſuit.

De Ingenuo imperatore.

INgenuus quoq; romanis legionibus in Panonnia: aduerſus Galieni auguſti ignauiam imperator creatus: cum infoelici pugna ſuperatus eſſet: neq; niſi cum imperio uiuere conſtituiſſet: audacter ſe ut Otto interemit.

De Decebalo Dacarum rege.

DAcarum rex Decebalus ingentis animi uir ſecũdo proelio Marci Vulpii Traiani auguſti uiribus ita attritis: ut amplius ſpes nõ ſupereſſet: ne hoſti lætiorem faceret uictoriam: ſi captus uinctuſq; in triumpho uictorem antecederet: ſibi ipſi uitam ademit.

De Saturnino tyranno.

Biis qui ui sibi illata uoluntariam mortem obierunt: ad eos transituri: in quibus animi corporisq; fortitudo coniuncta fuit: Ante alios Saturninum commemorabimus: qui in ægypto ab exercitu creatus fuit impator. Hũc legimus cũ humi pedibus ac manibus atergo innixus coelo supinus uentrẽ ostenderet: magnam incudem in qua ferramenta cuderentur ualide per lohgum spacium pectore sustinuisse. quod corporis robur in gerulo potius aut athleta q̃ in imperatore laudandum foret: si animi fortitudine caruisset.

De Maximino patre imperatore.

Aximinus pater qui cum Maximino filio postea imperauit: cum adhuc priuatus in adolescentia ludos spectaret a Septimio sceuero augusto natalicio gethæ die editos: a Sæuero ludendi potestatem petiit: cui quod priuatus erat: cum ludendi cum equite negata esset facultas: permissum fuit ut cum gregariis luctaretur. Ex horum numero sexdecim ad terram prostratis: partoq; premio quod uictori paratum erat: cum Sceuerus etiam grauiori in re uirtutem eius experiri uellet: adhibitum inter eos qui pedibus officium equo insidenti præstabant: longo cursu magnisq; circuitionibus equum priusq̃ Maximinum defatigauit: ad eumque non sine admiratione conuersus petiit. an adhuc luctari uellet: qui nulla lassitudine ostensa cum adhuc luctandi condictionem accepisset: septem equites ualidos uiros prostrauit. neq; uero hæc sola fortitudinis exempla edidit. nam sæpius onustum plaustrum solus loco mouit: equoq; dentes pugno elisit. proter quæ Milo a nonnullis etiam Hercules aut Antheus appellabatur.

De. A. Iunio Valente.

Dmirationis plenum fuisse legimus robur in. A. Iunio Valente qui sub Augusto centurionis locum tenuit. utribus enim onustum plaustrum solus dum deponeretur onus sustinebat: currũq; magna equorum ui tractum: manibus in contrarium reuocabat. quæ fortitudinis exempla cum multis aliis illius monumento insculpta fuere.

De Abisai hebreo.

Vam ingens etiam animi corporisq; robur in Abisai hebreo fuit: qui cum iter fatiens Leonis qui in fossam conciderat rugitum sentiret: solo fuste armatus in fossam intrepidus descendit: statimque maioris audaciæ opus q̃ quod de Hercule perhibetur: leonem occidit. Si quidem maius fuit Abisai in arcto aduersus Valentem feram forte inuentam foeliciter rem gerere: q̃ Herculi spacioso in campo preparatam claua uel uincere uel interimere.

De Lysmiacho Macedonum rege.

LYsmiachus adhuc priuatus ab Alexandro magno in cõclaue una cum Leone feritatis immensæ inclusus :minime ut pleriq; quanq; sciret morti se expositum animo concidit. Cæterum clamide in caput belluæ coniecta statimque gutture ea ueste circumuoluto feram:tam diu tenuit. quoad eam oppressit. Quod facinus q̃quam necessitas expressisse uidentur:magnæ tamen audaciæ magnarũq; uirium fuisse putatur. quam rem Alexander ne irremuneratam omitteret. Lysmiachum uita donauit ef/fecitq; ut seruatus in Macedonico regno succedere posset.

De Aurelio Valerio Probo.

NOn est etiam omittenda inter uetera fortitudinis exempla Probi uirtus qui ante q̃ ad imperium eueheretur:in Africa proconsul ara dionem fortissimum uirum singulari certamine interemit: prose quutumq; honore sepeliuit: animi egregia uirtute corporis robori coniũcta. res profecto cuius temporum nostrorum principes: ac duces militares sup/pudere debeat. neq; enim singularia certamina tantum: sed ipsa quoque proelia quibus iusta acie decertatur præignauia deuitant: intentiq; ad regna uictoriasq; aliorum sudore sanguineq; parãdas:armati ceu spectatores alie/næ uirtutis se prebent.

De Andragatio comite.

ANte quam recentiora fortitudinis exempla in his qui proprii san/guinis prodigi censentur fuisse Andragatium comitem comme morabimus. Is enim statim ut intellexit Maximum tyrannum quem is principem sequebatur: ingenti uictoria:a Theodosio superatum:in trepido animo in mare se deiecit atq; submersit. Maluit enim moriendo maximum sequi: quam Theodosio magna ab eo assequutus seruire: ea parte quam semel susceperat relicta.

De Arbogaste

PArem animi fortitudinem Arbogastes ostendit: cum Eugenio:ut ipse optabat:ad tyrannidem aduersus Theodosiũ euecto: Nam in certamine ut ad hostes inclinare uictoriam uidit: ensem quem hostium sanguine cruentauerat pectore suo condidit: ut ita se seruitutis foe/ditate liberaret.

De Theselide argiua.

ANimi robur quo rarius in foemineo sexu inuenitur: & enim haud parum ei sexus infirmitas obstat : tanto plus ubi in/uentum est admirationis laudisq; meretur. Fortissimis igi/tur uiris de quibus scriptum est: Theselidem argiuam foeminam subiũge/mus. Hæc cũ argos q̃ ei patria erat uiris orbata esset:alias foeminas ad capien

cta arma hortata: uirtute patriam a Cleomene Spartharum rege qui eam ualido exercitu oppugnabat: defendit.

Recentiora de Ioanna uirgine gallica.

T ueterum exempla Theselis argiua animi sui uigore clausit: ita recentiorum caput ac princeps apud nos erit uirgo gallica Ioanna nomine quam pullicellam uocauerunt. Nam ut argiuorum urbē uiris orbatam Thefelis defendit: ita Ioanna multo maiori admiratione non tutata est solum: uerum etiam ex brithannorum manibus recœpit galliam diu ante a Brithannis oppressam. Regnante enim Carolo sexto qui insanus dicebatur cum parrhisiorum urbem magnamq; gallici regni partem brithanni possiderent. Ioanna Iacobo arco patre orta: inope pastore in Lothoringorum pago qui Dampronium dicitur: cum nondum quintumdecimum annum superasset: proter admirandas uisiones fatidica putabatur. A Carolo igitur Lothoringorum principe ad Robertū Baudicortem in Naucelore militarem gallorum ducem: & ab ipso ad septimum Carolum regē in gallia designatum missa fuit. Huic cū large uictoriā polliceretur: non ante fides habita fuit: quā experiendo in multis quæ futura prædicebat: uerax inuēta est. ita fidem indepta delatam tandem gallici exercitus summam atq; imperium suscepit. Armata igitur atq; ingenti equo insidens cum uoce gestuque a uero militari duce non abesset: ingenti animo aurelianorum urbem arcta obsidione ab eis oppressam liberauit: ubi pugnando uulnus in humero accepit: nec uero armorum fragor: effususque in prœlio sanguis: & sæua mortis genera quibus cadere in prœlio pugnantes intuebatur: uirginis animum terruerunt: sed ceu efferata animo & ducis & militis munia impleuit. Inde exercitu ad Troiam perducto: urbem eam contra omnium sentētiam adorta coepit: Carolumq; septimum qui designatus rex erat: diademate ut moris erat: Renis insigniri ut regem iussit. salutisq; anno quadringentesimo uigesimo nono supra mille cum parrhisiorum urbem oppugnaret. inter primos milites in muros ascendit. neq; quanq̄ crure sagitta traiecto ab incepto destitit: tantumq; formidinis de se brithannorum animis iniecit: ut quemadmodum ante brithannorum galli conspectum non sustinebant: ita postea pullicellam brithanni ferre non possent.

De Vallasca uirgine boema.

Alasca uirgo boema: quam libussa tertia boemorum dux: uirtute foemina insignis aluit: tanto studio dominæ mores imitari studuit: ut ea defuncta cuipiam amplius seruire dedignata amazonum lemniadumq; exemplo permultas boemas mulieres ad perdendos uiros impulerit: arreptisque armis ut imperium sibi eius gentis uendicaret: primislaum Boemorum ducem in uisegradi arce: quæ munitissima erat obsedit. Quam rem ut supra uires suas difficilem animaduertit:

haud longe loco munitiſſimo oppidum ſtatim condidit: quod dieuizon nuncupauit. id uero illius gentis lingua uirginem ſignificat. Non multo uero poſt proelio cum boemis commiſſo uera uirtute eos uicit: atq; in fugam compulit occiſis manu ſua in eo proelio ſeptem uiris: quæ cum uirtute inuicta putaretur a Primiſlao prodita una cum aliis quæ cum ipſa erant fortiter pugnando non ante libertatem quam uitam amiſit.

De Maria puteolana uirgine fortiſſima.

Alaſcæ exemplum illud non indecore ſequetur: q͠d Franciſcus petrarcha in epiſtolis ſcribit ſe uidiſſe. ſcilicet puteolis haud longe a Neapoli uirginem Mariam nomine abiecta muliebri ueſte propter ſediciones quibus ea regio erat infeſta: uirilem amictum armaq; induiſſe: belli adeo ſtudioſam: ut quocunq; in loco cum hoſte manus conferendæ eſſent prima proelium iniret: poſtremaq; neq; id niſi editis ante claris facinoribus acceptiſq; multis uulneribus ex acie ſe reciperet: uiribus ingens hæc uirgo in militari exercitatione ſudem ferream iaculando alios uiros id quod ſe preſente ſæpius factum Petrarcha teſtatur: corporis robore ſuperabat: ita ut omnes in ſui admirationem conuerteret. Sed longe illud in ea preclarius quod aſſidue inter uiros uerſata: in armis agens in ſumma uiuendi libertate: incolumem pudiciciæ laudem ſeruauit. decus profecto non rarum modo uerum etiam prorſus admirandum: ut ex eo hoſte quem natura humanis precordiis in uiridi ætate infixit: ſecumq; mortales in ea ætate plerunq; ferunt: aduerſus quem nec clypeo nec haſta pugnari poteſt: & qui de mortalibus uictoriam pene ſemper reportat: ipſa uictrix triumphum referret.

De Vrſina Taurella Guaſtallæ comite.

Aud diſſimili uirtute apud oppidum guaſtallam Vrſina Guidonis primi Taurelli coniunx: cum intelligeret bello a Venetis moto uiro abſente Guaſtallam Venetorum armis oppugnari: arma uirili animo induit: factoq; in hoſtes impetu oppidum multis hoſtium atq; inter eos aliquot manu ſua occiſis egregie defendit.

De Montis fortis comite foemina egregia.

Ortuo ſine liberis Morinorum duce: quos poſterior ætas uiciato nomine pro brithannis brithones nuncupat: Ioannes Montis fortis comes ut hæres in ducatu ſucceſſit: initaque ſocietate cum Eduardo tertio brithanniæ rege: qui etiam gallici regni titulum ſibi aſciſcebat: in Nanatenſi urbe ciuibus id permittentibus a militibus Philippi Valois gallorum regis captus: atque ad parrhiſiorum urbem: ubi periit perductus eſt. Itaque cum Ioannes bleſenſis comes agnationis iure brithonum ad ſe pertinere ducatum duceret. eiuſque poſſeſſionem temptaret: Montis fortis comes Ioannis qui a gallis captus dolo fuerat coniūx armis intrepide arreptis: terra mariq; bleſenſi comiti obſtitit: neq; antē

destitit quam eo in proelio occiso filiis suis liberum brithonum ducatum reliquit.

De Margarita regina dacarum Noruegiæ. & Suetiæ.

PAri uirtute Margarita Vuoldimari Suetiæ regis filia Aquini Noruegiæ regis uxor. horum regnorum proter patris coniugisq; item Daciæ proter Olai filii mortem heres: cum ei Albertus monopolēsis dux bellum intulisset: haud secus q̄ si in patris ac uiri regnorum hereditate uirtutem quoq; eorum cepisset: comparato exercitu armata ipsa aduersus Albertum profecta proelio eum uicit coepitq;: romanoq; more de capto triumphauit.

De Orieta Auria Genuensi insigni foemina.

MEretur Orieta auria genuensis foemina: ne inter eas quæ uirtute clarum nomen habuere pretereatur. Nam quo tempore Gatalusii Mittilenis in lesbo rerum potiebantur: profecta Morati turcarum regis ingens classis ut insulam occuparet molagum oppidum oppugnare cepisset: ubi lucas Orietæ coniunx magistratum gerebat: sola ipsa tribus comitibus: non ut mulier: uerum ceu fortissimus uir sumptis armis non modo pugnando pericula omnia subiit: uerum hortandis quoq; qui iam attoniti de deditione consilia inibant: sapientis ducis munia impleuit: agendoq; atq; hortando ita effecit: ut turcas ab oppido multis occisis ingentique eorum dedecore repelleret.

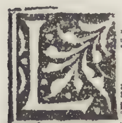
De Marulla Stalimena uirgine.

QVod de Orieta scripsimus: cogit me ne Marullæ quoq; uirtutem prætercam. Nam bello Venetis a Maumetho turcarum rege moto cum classis ingens Mittilenas adorta esset: Coccinumq; oppidū in ea oppugnare cepisset: uirgo Marulla nomine uirtutē supra omnem credulitatem prestitit: erruptione enim facta cum in turcas oppidani acriter pugnarent: Marulla ut patrem inter pugnantes occubuisse conspexit: coccinorumq; aciem ad fugam spectare: non lachrimis aut foemineo ullulatu proprio dolori communiq; saluti occurrit: sed ueluti muliebri abiecto sexu: patrisq; assumpta uirtute ante alios paterno clipeo gladioq; armata in primā aciem prodiit; ubi acriter pugnando hostes: qui iam iam se oppidum irrupturos sperabant: uera uirtute a muris repulit. cum eam sequeretur Coccinus populus quem subpuduit armis arreptis ea uirginem efficere: quæ antea populus totus ausus non erat. cæterum quoniam octo exempla inusitatæ uirtutis in foemineo sexu in tuendis oppugnandisq; uiribus satis sufficere uidentur: ut permultos uiros: quibus natura rerumq; usus in armis plus prestitit: ignauiæ suæ pudeat: ad aliorum exempla transibimus.

De Ioanne Zisca boemo.

Ira profecto res uideri potest in foemineo sexu cui imbecilitatem natura coniunxit: tantum roboris atq; animi inuentum esse: sed longe plus admirationis Ioannes Zisca boemus trosouiensis bene consideranti habere uidebitur: qui post Vincislai domini sui mortem cum iam altero oculo captus esset: quem in proelio amiserat: hereticorum husitanorum qui tunc esse ceperant: ducem se prebuit. ædificataq; Tabro urbe admodum munita: eorumq; societate quæ tabroritica nuncupabatur instituta: boemiæ partem maiorem imperata facere coegit. Dum autem Rabi castellum oppugnaret uulnus accepit: quo altero qui supererat oculo orbatus est: & q̃q̃ prorsus amisso lumine ita ut aliena manu cibum capere eum oporteret: tamen exercitum ducebat: bisq; Sigismondo imperatore: qui boemiæ regnum hæreditario iure repetebat superato: eorum exercitum qui cruce signati aduersus parum fideles arma ferebant: in fugam compulit. Orta uero cum reliquis boemiæ proceribus: pragensiq; populo discordia: ab aduersariis qui numero plus poterant pulsus fuit. Itaq; alienorum oculorum usu propriaq; industria adiutus ubi se in eum locum quem animo rebus gerendis designauerat perductum intellexit: nactus rei bene gerendæ occasionem in hostes se conuertit: magnoq; eorum cæso numero Pragam urbem obsedit. & quoad superstes uita fuit Boemiæ rerum potitus est. cum cecus non regeret modo uidentes: uerum ingentes quoq; de hostibus uictorias reportaret: ut qui amissi in eo prorsus luminis incommoda atque alia ex parte rerum quas cecus gessit magnitudinem pensitare uoluerit: tantũ Hannibali Sertorioq; altero tantum oculo captis eum sit prepositurus quantum ipsi proter lumen ei qui prorsus cecus erat preponendi uiderentur. Hac enim gloria quæ ingens ac rara est decessit: quod dum uixit maximis proeliis uictor nunquam ab hoste superatus fuit: qui non minus cum natura certasse putari debet quam senior Marius aut Sceua. Nam quanquam grandes natu multisque uulneribus debilitati essent hominis tamen speciem seruabant: a quibus tantum Ioannes Zisca ob cecitatem abfuit: quantum a uiuente mortuus. neq; enim inter uidentes cecus alius q̃ mortuus appellari potest.

De Ioanne decimo boemorum rege.

Vminis amissi difficultas Ioannem quoq; decimum boemorum regem non retinuit: quo minus & cecus & senio confectus philippo de Valois gallorum regi pro affinitatis iure aduersus brithannos opem ferret: qui inito proelio in medios hostes cum se intulisset: quanq̃ lumine captus atq; senex: deletis apud Cressim gallorum copiis inter proeliantes occubuit.

De Cloui gallorum rege.

QVantum etiam laudibus ornanda est Clouis gallorum regis uirtus uigorq; quem in pictonibus aduersus uisegothos ostendit a Vasconum urbibus quas incolebant aduersus eum profectos. nam & proelio ingenti eos fudit: & regem eorum Alaricum inter primos dimicans manu sua occidit.

De Clottario secundo gallorum rege.

SIlentio quoq; Clottarius secundus gallorum rex pretereundus non est. nam cum iam senior in Austrasiam se contulisset: Dagoberto filio aduersus Saxones germanicam gentem opem laturus: cũ Saxonum ducem Bertaldum castris suis appropinquare intuitus esset: ut fortasse diligentius castrorum formam inspiceret: ipse quoq; solus eum insecutus cum aliquandisper pugnatum esset manu sua interemit.

De Ferdinando Consallo castulonis comite.

INter tanta regum exempla ai uigor non immerito locum Consallo Ferdinando Castulonis comiti quanquam fortuna minor esset: uirtute tamen minime dispari uendicabit. nam cum aduersus celtiberos: quos Nauarienses præsens ætas appellat: in prima acie pugnaret & infesta hasta in Sancium nauariensem regem currens incidisset ad terram mortuum prostrauit: unoq; ictu atq; unius morte bellum confecit.

De Heracleo imperatore.

SIngulare quoq; Heraclei imperatoris & animi & corporis robur fuit: non occidendis tantum manu sua ingẽtibus feris ut pote Leones atq; elephantes sunt: id quod persepe spectante populo egit: uerum etiam aduersus hostes ipsos: quod satis aperte testatur facinus in persi de magna uirtute gestum cum singulari certamine prouocatus solus persarum ducem interemit.

De Gotifredo boliono Lothoringiæ duce.

QVis etiam tacitus sine reprehensione Gotifredi bolioni Eustachiiq; fratris audaciam fortitudinemq; pretereat? Nam in hierosolymarum expugnatione laboris atq; periculi plena: in qua utrinq; obsessi atq; obsidentes plurimum sanguinis effuderunt: primi in muros euaserunt: ponte iacto a lignea turri: quam ipsi muris admouerant: uiam enim militibus uirtute sua ad capiendam urbem ut prestantes duces decet: ipsi strauerunt: nulla ad eam inueniendam rem militum industria usi.

De Balduino primo hierosolymarum rege.

PAri animo Balduinus eorum frater: cui hierosolymarum obtigerat regnum: cum illud defenderet: neq; ultra ducentos sexaginta equites pedites q; noningentos christianos haberet: Calyphæ exercitum in iudea proelio fudit: in quo equitum nouem milia & uiginti milia peditum erant: quo in proelio quinq; equitum milia ex hostili exercitu desiderata fuerunt.

De Teia Ostrogothorum rege in Italia.

QVanta etiam laude digna fuit Teiæ Ostrogothorũ regis animi fortitudo ac uirtus. nam cũ apud Nuceriam aduersus Narsetis copias pugnaret: perfosso sagittis clypeo ita ut eo commode amplius uti non posset atq; eo in pugna impediret: nõ modo ob id locum in acie non deseruit: sed ne retro quidem aspexit: clara tantum uoce ministrorum unum iussit integrum clypeum ad se perferre. Itaq; dũ clypeum mutat lætali accepto uulnere in uestigio ubi erat immobilis manens: in hostem pectore ut erat uerso mortuus corruit.

De Gulielmo Condisaluo Galliciæ comite.

NOn iniuria urbs Roma Atilium: & Grecia Cynegirum fortiter pugnasse: & proterea laude dignos commemorat: id quod ab eis prestitum est: cum nullo morbo laborarent: proter quã rem maiore gloria cumulãdus erit Gulielmus Gondisaluus galliciæ comes: qui cũ diu legionem urbem in hispania defendisset: & muris ab hoste perfossis honestæ saluti consulere posset: quod graui morbo affectus ferre arma prohibebatur: maluit in ea urbe mori q̃ susceptam eius tuendæ curam omittere. Itaq; arma indutus cum inualido corpore uix ad incessum uires sufficerent: ferri se ad locum iussit ubi plus erat periculi: illicq; iacens: neq; enim consistendi facultas erat: inuictus animo hostium telis cõfossus parta fama: qua semper nomen eius uiuet: uitam amisit.

De equite Castulonensi.

EO proelio quo Vrrachæ Castulonẽsis reginæ exercitus aduersus Aldephonsum aragonium ipsius uirum decertauit: cũ ultimum agmen Gometius comes signis suis clauderet: & inclinata ad aragonios uictoria hostes iam ad ultimi agminis castulonensium signa penetrassent: eques qui uexillum ferebat diu magna uirtute signum defendit. & q̃q̃ ambæ manus ab hoste: ut relinquere signũ cogeretur obtruncatæ essent: brachiis uexillum amplexus oleaq; inclamans: id enim principis eius erat insignæ nomen: non ante uexillum q̃ uitam amisit.

De Gulielmo epõ Aretino.

CErtamine illo quo Florentinus populus apud Campaldinũ aretinorum copias fudit: cum Gulielmo Aretino epõ nonnulli suaderent: ut saluti suæ consuleret: quod tuendi aretinos spes nulla su-

peresset: petiit an recipi ex proelio aretini possent: & cum negaretur fieri posse: ut amplius se ex acie reciperent: dixit se cum eis mori malleq̃ sine eis incolumem uitam seruare. Itaq; in proelium reuersus inter medios hostes irruit: & fortiter pugnans cum aliis suis in campo mortuus corruit.

De Symone Monfortis comite.

NOn minore animo: fortuna tamen magis fauente: Symon montis fortis comes: cruce signatorum dux aduersus albigesios hereticos in urbe murello: cum non amplius secum haberet militum quã ducentos ac sexaginta equites: peditesq; quingentos: a magno Aragonii regis exercitu una cũ comitibus sancti Iulii & Fois obsessus repẽte in obsidentes eruptione facta tanto impetu irruit: ut paruo tempore palantes in fugam cõpulerit: ac decem & septem milia ex eis occiderit: non plusquam octo e suorum numero desideratis.

De pagano Auria.

FOrtem profecto inuictiq; animi uirum paganus Auria se ostendit: cum in oriente trium & quadraginta triremium genuensium dux: quo tempore inter genuenses ac uenetos bellum gerebatur: cum sciret hostium classem iunctis græcis ac cathellanis decem supra cẽtum triremium numerum impleuisse: atq; aduersum se omnes eos iter habere: minime territus est: neq; fugæ alicuius consilium iniuit. Sed potius industria magno quem habebat animo addita: ne nisi a fronte pugnare cogeretur. ad tracium bosforum qua in euxinum mare itur: id autem nunc sancti Georgii brachium appellant: se recepit: eo in loco diem noctemq; totam ab hostium classe grauiter oppugnatus cum uentus quoq; aduersus esset: omnibus iis superatis difficultatibus: Pancratium Iustinianum uenetæ: & pontium cathellanæ classium duces occidit. captoq; magno triremium hostilium numero: uictoria ut sudoris sanguinisq;: ita gloriæ quoq; ingentis plena potitus est. Nunc quia de genuensibus dicere orsi sumus: nonnulla alia de eis ponere pergemus.

De Iano Fulgoso genuensium duce.

CVm pro me ueritas stet: haud deterrebor: q̃d nimius mihi meorum affectus ab ignaris harum rerum fortasse obiici possit: ne gẽtilium meorum preclare res gestas: eorumq; uirtutem commemorem: præsertim cum ad te fili Petre scribam. domesticarum enim rerum exempla quæ cum uel laudem uel uituperationem merentur: plusquam alia siue ad audendum: siue ut animos pudor subeat habere momenti solent. Siquidem iis: neq; ad uirtutem uehementiores sunt aculei: neq; ut a uiciis cohibeantur homines grauiora frena inueniuntur. Ianus Fulgosus cum sex fratribus patruelibus inter quos auus tuus parens meus erat: cum patrio honore patriaq; ipsa careret: ut permulta eius egregia facinora omittam quibus

quadriennium hostes uexauit, omnium rerum premente necessitate cũ praeterea uirtus quoq; stimularet: & si satis norat Bernabam Adurnum aduersae factionis principem: qui cum ducis titulo genuae rerum potiebatur: praeter sexcentos aragonii Alphunsi milites magno alio militari numero septũ esse: intrepidus una triremi salutis anno septimo ac quadragesimo supra mille quadringentosq; genuam nauigauit. nocteq; intempesta cum quinq; atq; octuaginta fortissimis uiris urbem ingressus non ante destitit: q̃ ad palatium peruenit. Illic praetorium ipsum proelio adortus cum pene omnes uulneribus confecti essent: inter quos erat auus tuus crure atque facie ipsa sancius: paucitate incommodisq; uirtute atq; animo superatis: ducatum genuensem: & qđ maius fuit immortalis gloriae famam ex eo proelio retulit.

De Petro Fulgoso duce genuen.

Ererer ne paterna laus a filio profecta proter insitam a natura pietatem ab historica ueritate discessisse putaretur: & proterea manum a scribendo contraherem: nisi ita mihi indecorum esset ueras patris mei laudes omittere: quam infecta mentiendo commemorare uelle. Sed hunc mihi scrupulum ademit: qđ eius uirtus per Italiam nequaq̃ obscura fuit: & permulti uiuunt qui de patre ex fide me scripsisse: & nihil supra uerum amori dedisse testari poterunt. Quam ob rem eũ loco illo non fraudabimus: quem ipse uirtute sibi inter fortium uirorum exempla peperit. Is cum in patria principatum obtineret: Aragonii Alphunsi regis Siciliae armis atq; potentia pressus: Carolo septimo gallorum regi eius quem ipse hostem habebat hosti: urbe atq; imperio cessit. Caeterum cum Caroli ministri promissa non praestarent: iusto necessarioq; dolore compulsus: bellum ei nullo maiore militum numero intulit: q̃ galli essent: qui rerum in urbe potiebantur. Miro igitur animi uigore atq; industria per muros urbem ingressus est salutis anno quinquagesimo nono supra mille quadringentosq; pridie idus. Martias ubi cum militum quos secum duxerat praefecti imperata non fecissent: solutis militum ordinibus: atq; ipsis in fugam conuersis: Petrus: ita enim uocabatur parens meus: quia retro cedere difficile indecorumque putabat: duobus solis comitatus uiris a quibus haud multo post desertus fuit: armatus atq; equo insidens infesta hasta inter medios hostes uiam strauit: & porta quae uaccarum dicitur: ueteres urbis muros ingressus: nullo obsistere auso solus urbis longitudinem currendo emensus est. tũ porta quam sancti Andreae dicunt pretergressus ad ultimos urbis muros puenit: ubi nisi clausam offendisset portam quae in ea urbis parte erat: haud procul dubio incolumis ad suos se recepisset. facinus eo gloriosius q̃ in Aselio equite romano cum tauream apud Capũam persequeretur: atq; per hostium urbis portas ad suos se recepit: quo facilius Aselio fuit nemine insequente apta eggredi porta: Petro autem quem undiq; hostium tela saxaque de fenestris missa pete-

bant: ut ingenti animo coepta fortiter perficeret: non hostium arma non ipsi/us atq; equi defatigatio ac uulnera: sed sola quæ clausa erat porta obstitit. Itaq; retro in urbem conuersus cum hortantium ad deditionem nullum audiret: multis uulneribus ipse cum equo confossus: cũ in mediis hostibus cor/ruisset: exanime corpus hosti reliquit: Cæterum creatori spiritum quem ac/ceperat liberum reddidit.

De Galeacio bardassino equite Siculo.

CVm finis eorum exemplorum quæ de fortitudine eduntur: ap/propinquet: paucis de Galeacio Bardassino equite Siculo cuius animi ac corporis robur insigne fuit: perstringemus. Nã præter alia ingentia facinora cum Alphunsus senior neapolitanus rex Plumbinum obsideret: ita in tusco littore contra insulam Iluam oppidum uocatur: conspica/tus tres hostium equites cum multis aliis urbe eggressos ad se uenire: qui a suis longe aberat: ultro ad eos accessit: atq; eorum unum gladii capulo in ga/lea percussum attonitum ad terram prostrauit: alium brachiis uinctum ab ephippio extraxit: longeque abstulit. tertium fugientem ad portas usque insequutus est: qui persæpe ut uirium suarum periculum faceret: totus ar/mis tectus ephippio inter coxas accepto ingentem equũ crinibus apphensis saltu conscendit: statimq; nullis firmato uinculis ephippio: equũ ad cursum adegit coxarum ac crurum firmitate pro cingulis usus: qui ubi non in Italia modo uerum per totum christianum orbem aliquem uirtute ac uiribus insignem norat esse: illuc profectus singulari certamine prouocabat: ex quibus uictoriam spoliaq; semper retulit.

De Sordello uicecomite Mantuano.

SOrdellus quoq; mantuanus qui salutis anno octuagesimo nono supra mille centumq; natus est: in uariis exterisq; regionibus de tribus ac uiginti equitibus fortissimis uiris cum singulari certamine cum eis dimicasset uictoriam retulisse inuentus est. In his maxime eius enituit uirtus: cum in parrhisiorum urbe uno die cum tribus: uidelicet Iachelino Leopardoq; brithannis: demumq; cum Frassato Burgundione pugnauit: tantum enim animi ac corporis robore Aselium torquatum Coruinum: atq; alium quemcunq; ciuem romanum superauit: quanto unitas trium & uiginti numero minor est: & triplicis certaminis perpessus uno die laborẽ unius tantum certaminis laudem debet anteire.

De Betto bissoli: & Guidone assiano florentinis.

INter priuatorum equitum egregia facinora duos florentinos connumerabimus: cum Cardinalis gebenensis Gregorii pontificis le/gatus urbem Bononiam obsideret: atq; in exercitu brithannorũ

brithonumq; magnum numerum haberet:quo tempore eam urbem populus florentinus defendebat: duo brithones uirtute atq; animo ingentes accepta fide Bononiam ingressi quesierunt si illic aliquis esset prestanti uirtute uir qui singulari certamine pugnare uellet: condictionem acceperunt Bettus bissolis & Guido Assianus:dieq; ad proelium constituta cum legatus eggrediundi florentinis militibus potestatem fecisset: inter castra urbemq; ipsam pugnatum est. Bissolis primus brithonem quo cum pugnabat: ad terram prostrauit: & cum ad occidendum eum ab equo descendisset: superatum hostem petenti legato dono dedit. Guido brithoq; alter cũ se infestis ictibus ambo ad terram deiecissent: tandem uictoria penes Guidonem mansit: qui similiter superatum hostem cum perdere posset: cardinali donauit.

De Ioanne Germano comite Sembergensi.

NVper quoq; eo bello quod Sigismundus Austrasianus dux ab tridento Venetis intulit: quorum copias Robertus Sanseuerinus uir bellica uirtute insignis regebat: cum Ioannes germanus Sembergensis comes prouocaret si quis in Venetis castris esset: qui singulari certamine dimicare uellet:pugnandi munus Antonius Maria Roberti filius suscepit. Itaq; ut manus conseruerunt equi uicio Antonius Maria inter septi cancellos illatus cum equo corruit. ab equo quoq; descendente comite cũ etiam Antonius Maria ab equo se explicuisset: posteaq̃ in cassum aliquantisper mucronibus pugnatum est: lacertorum mutuo nexu se colligarunt: ubi cum super Antonium Mariam germanus se demisisset Antonius Maria duobus acceptis uulneribus hosti deditionem fecit: a Germanoque uictore ob uirtutem muneribus datis: ad patrem habitus fortuna non uirtute inferior rediit.

De Petro Daubussone rhodiorum equitum principe.

QVia singularia certamina de quibus est scriptum uictoribus haud magno sanguine constiterunt:minore etiam periculo q̃d uno tantum deditionis uerbo obtinere salutem poterant: fortasse quo ad animi fortitudinem minus ea uirtutis habuisse homines censere poterunt. Quam ob rem opere precium putauimus unum subiungere certamen: in quo tantum periculi exhaustum est: tantarumq; uirium opus fuit: ut non solum singulæ eius partes singularem uirtutem id habuisse testentur. Sed etiam quia res ipsa temporibus nostris gesta est: certissimam habeat fidem. Cum Maumeth turcarum rex rhodum ætate nostra ualidissimo exercitu petiisset: atque insula potitus arcta obsidione urbem premeret: tormentorum ui ita quassatis muris: ut nullo labore in eos per ruinas hostes conscenderent: iam in summos muros turcarum ingens numerus peruenerat. In tam graui periculo rhodios illa res iuuabat: quod intrinse

tus urbis situs admodum depressus erat: turcæq; qui per ruinas in eam ir/ruere nitebantur: nisi in preceps se ad manifestum mittere periculum uellent: unis tantum lapideis scalis: quibus in muros rhodii conscendebant: descen/dere cogebantur: cum eo in loco periculi summa uersaretur. Petrus Dau/busson natione gallus rhodiæ religionis princeps tuendum sibi eum desum/psit: secum duobus nepotibus ac quatuor aliis militibus adhibitis. Is illic tan/tis uiribus tantoq; animi robore pugnauit: ut q̄q̄ e comitibus perplures aliis suffectis occidissent: & ipse quinq; acceptis uulneribus perfossa fractaq; ha/beret arma: turcarum tamen nullum ea in urbem penetrare permiserit. sed ingenti repulsos cæde soluere obsidionem coegerit: ea in scalis tuendis edi/ta animi & corporis uiribus opera: quā Cocles oratius romæ aduersus ethru scos dum sublicius pons rescinderetur prestitit: tanto maiore uirtutis laude: quanto maiorem sustinuit hostium uim neq; enim turcis immanitate ethru sci fuerunt conferendi.

De Seniore brachio perusino.

Finem facturus exemplis eram quæ de fortitudine scribenda mihi sumpseram: atq; ad ea transiturus quæ insignem aliquam patien/tiam præ se tulerunt. Cæterum brachius senior perusinus milita/ris: dux occurrit iniuriam sibi fieri querens: quod cum & prudentis & fortis militaris ducis omnium iudicio laudem tulerit fortium uirorum exēpla nul la ipsius mentione facta claudere uelim: egregiiq; facinoris me admonuit: quod in piceno apud contratam arcem aduersus Bonifacium pontificem pa trauit. nam cum præsidio centum tantum equitum profectus ut situm mo lendini inspiceret: quod manu munire decreuerat: ab hostibus qui explora/tum profectionem eius miserant: septingentis equitibus duce Angelo per/gulano: impetus in eum factus fuit. Itaq; cum uenientes Brachius a longe intueretur: ita ut recipiendi sui temporis satis esset: consistere ne metu retro cessisse uideretur: atq; cum eis decertare decreuit. Cum autem extractum in noctem ipsam certamen tenebris dirremptum esset: non modo integras ex proelio copias ipsas quas habebat Bracchius recepit: uerum etiam ita hostes perterruit ut militum ipsorum populorumque qui in hostili parte erant magna pars deditionem fecerit. adeoq; atrox proelium fuit ut Spin ta Bracchianus miles centum ac quinquaginta. item Mecha septuaginta uulnera acceperint.

CVm inter tormenta uis illa animi: qua per uirtutem dolores perferuntur: uera magnaq; fortitudinis pars aut primaria potius filia dici debeat: hanc ipsam quæ patientia nuncupatur. fortitudini uelu ti matri filiam subnectemus. & q̃q̃ ex ea patientis quidem sed non adeo ingentis animi signa ut ex libera fortitudine proficisci non soleant: palam tamen est: eam non minus proterea excellentium animorum pectora incolere: quemadmodum multorum exemplis ostendetur.

De Agesilao Atheniensi.

CVm Themistoclis frater Agesilaus quo tempore ingenti exercitu Xerses ad euertendam græciam ueniebat: ut pro exploratore in hostium castra proficisceretur munus suscepisset: conspecto in castris homine persa amictu aspectuq; ante alios insigni: arbitratus Xersem esse: posseq; fieri ut morte eius patriæ salutem seruaret: sensim homini appropinquans eum interemit. Itaq; comprehensus atq; ad Xersem perductus qui ea ipsa hora sacrificabat: nullo aut uultu aut uoce dolorem perferentis edito signo ignibus quibus in ara sacrificabatur. dexteram iniecit: totamq; combussit. Cum autem tanta patientia Xerses obstupuisset: fertur ei Agesilaus dixisse: tales Atheniensium animos esse: atq; ut in ea re maiorem faceret fidem: paratum se obtulit si permitteretur aliam quoq; manum ignibus inicere. quod Xerses prohibuit tanta uirtute motus: & abeundi Agesilao una cum supplicii remissione facultatem permisit.

De Larmarochaga Indo.

MAior quoq; patientia illa fuit: quam auctore Nicolao Damasceno in geographia sua Strabo posuit. Nam indorum regis legatum ad Augustum scribit: cum demandatũ sibi munus a Poro rege suo foeliciter expleuisset: neq; ultra uexationem ullam perferre uellet: indorum more se ipsum combussisse: uultu in ridentis speciem semper seruato.

De septem fratribus Machabeis.

APud Priscos iudeos in omni ætate sexuq; ceu a natura insita genti illi patientia fuit: quemadmodum multis exemplis ostendi potest ac presertim cum Antiochus epiphanes iudeos ad idolorum culturam trahere conaretur. Nam cum Machabeam cum septem filiis comp̃hendisset: neq; promissis aut minis in sententiam suam deducere eam posset: filiorum primo sartagines ingentes feruenti oleo plenas ostendit: comminatus se in illas eum proiecturum nisi qđ ab eo petebat effecisset. Cum autem constantiorem q̃ antea conspiceret: abscissa lingua: detruncatisq; digitis capiti cutem ademit ita ut cranee os detectum maneret: quibus tormentis cum minime flecteretur: tandem feruenti oleo semiuiuum torruit. Cum autem arbitraretur matrem fratresq; tormentorum acerbitate territos: in

sententiam suam uenturos esse: ut denuo colere idola uellent rogauit: multo ad negandum promptiores eos inuenit: qui non modo de idolis imperata facere recusabant: uerum Antiocho ipsi numinum eius stultitiæ plenam legem improperabant: illam ipsumq; cũ eius tormentis despicientes. Itaq; cum eos uno tantum superstite occidisset: postremus cum matre non minus fortis est inuentus: neq; fratrum territus tormentis: neq; iis uictus quæ postea in corpore suo pertulit: haud aliter q̃ duo Zenones item Anaxarchus Theodorusq; philosophi cum matre patientia insignis: tanto autem eorum patientia his maior: quanto magis mirum uideri debet in tenera ætate pueros matreq; dupplici pietatis erga suos ac ꝓpriorũ malorũ tormento nõ uictos esse: imo ne lachrimulam quidem aut suspirium in his malis emisisse: quorum cõspectus aut etiam sola cogitatio: etiam hostem: si modo homo erat commouere debebat. patientia igitur hæc admiranda omnino fidem excederet nisi a multis uerisq; auctoribus ederetur.

De matre Hyrcani iudeorum principis.

CVm Phtholomeus per perfidiam socerum Symonem pontificem & iudeorum principem occidisset: captaq; socru duobusq; liberis cm eius se in draconis arcem recepisset Hyrcanus Symonis filius qui Phtholomei sororis uiri uim effugerat: firmato patris impio dũ ulcisci lacceptas iniurias nititur Phtholomeum in arce in quam se receperat obsedit. & iã eo redegerat ut in arcto res constituta uideretur. Cæterum Phtholomeus primo sceleri nouam crudelitatem adiungens dum ab hostibus oppugnatur: in muris socrum suam Hyrcani matrem sceuissimis tormentis discruciare coepit. Mulierem autẽ non sexus imbecilitas: non senium mouit: quin clara uoce filium oraret: ne ab oppugnatione proter ipsius tormenta auerteretur: quæ ita patienter in senili corpore ferebat: ut ea non sentire uideretur: Cæterum plus in Hyrcano filio materna pietas q̃ ulciscendi iustus dolor cum posset: egit: ut ab oppugnatione desisteret: fretus ita matris tormento se finem facturũ. Cæterum Phtholomeus soluta obsidione effugiendi inde uiam nactus matre fratribusq; Hyrcani occisis in philadelphiam ad Zenonem se recepit.

De quibusdam iudeis qui Zelote nuncupati sunt.

VLtima iudeorum rebellione qua ciuitas eorum a romanis deleta fuit: inter se ea gens societatem iniuit: quam Zelotarum idest amatorum atq; obseruantium legis nuncupabant: primarium inter eos erat institutum: ut unum deum dominum agnoscerent. Ex hac gente: quæ preter euersas hierosolymas miseranda multa in ægypto pertulerat: cũ magnus proter nouas seditiones motas captus numerus esset: nulla tormentorum ui unq̃ adduci potuit: ut Cæsarem dominum suum appellare uellet. Idolorũ enim cultum ceu tetram nephandamq; rem romanis obstinate impropera

bat: magnificis uerbis intrepidoq; uultu nihili se tormēta facere ostendebat. adeo autem huius rei tenax propositum penes omnes fuit: ut nedūm firma ætas uerum muliebris quoq; sexus ac pueri inter tormenta ipsa constanter perseuerantes ridentium speciem semper prebuerint.

De Iudeo Iotapateno:

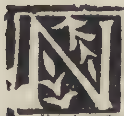

Oc bello quo deletas fuisse hierosolymas dictum est: cum urbs Iotapata obsidione premeretur: captus a romanis militibus illius urbis ciuis: cum a Vespasiano de obsessorum statu rogaretur adhibitis inter tormenta ignibus: nunq̄ compelli potuit: ut aliquid fateri uellet. quin ridentis facie in ipsis tormentis: mortem cuius comminatione romani eū terreri posse putabant: contemnere ante non destitit: q̄ in crucem sublatus uitam amisit. Nunc a iudeis ad romanos græcosq; transeamus.

De. C. Mario ro: consule.

Aius Marius romanus consul cum uaricosus esset: atq; ut curaretur ex cruribus alterum secandum medico porrexisset: non modo non uinculis ullis: ut mos est: uinciri: q̄ a quo neq; teneri se passus est: sed ne uerbo quidē aut gemitu aliquo plus dolorē patientis signa edidit: q̄ si uel sectio in alieno corpore fieret: uel ipse sensu omnino careret. Cæterum posteaq̄ alterius cruris adoriri curationem medicus temptauit: ei Marius dixit cum egritudo quam patiebatur deformitatis tantum damna secū ferret: haud operæ dignū esse precium: ut eius rei gratia tam grauem cruciatum perferret. Quo uerbo grauiter quidem dum crus secaretur se affectum fuisse declarauit: Sed animi prudentia ferēdoq; dolorem dissimilasse: facinus profecto illius uirtute atq; animi magnitudine dignū: qui ante tam multa gloriose gesserat.

Marij patientia in sectione cruris

De Adolescente Lacedemonio.

E grauiter pro inuicta uirtute tua. C. Mari feras: si statim post te inter patientiæ exempla puer nulla sublimi fortuna insignis ceu tibi in hac re par ponatur. Nam cum uictorias regnaq; ingētia tradere fortuna possit: in cuius manu eiusmodi res esse putātur: uirtutem animiq; patientiam cuiuscunq; ætatis ac fortunæ homines nancisci possunt: nec minus sæpe in abiecta fortuna tenerisq; annis q̄ in magno genere: atq; in diademate consularibusq; uirgis: hæ quæ laudis plenæ sunt animi dotes inueniuntur. Quare cum promiscue omnibus ad has uirtutes conscendere liceat: quod patientia parari potest: Lacedemonio adolescenti non negabis. Nam cum pro patriæ more furto leonis catulum subripuisset quem ueste tectum auferebat: fera quæ ut in arcto contineretur: ferre non poterat: adolescentis uterum coxasq; dentibus atq; unguibus lacerauit. nec tamen adolescens ullius doloris signa ostendit: quoad domum leonis catulum deportauit.

De Lena meretrice.

Mira profecto adoleſcentis Lacedemonii patientia fuit: cum ætas tam tenera eſſet: ſed & ſexus cui uirtutem natura coniunxit: & patria diſciplina ætatis ſupplere defectum potuit. Itaqꝫ longe magis admirandum eſt tantundem pluſqꝫ etiam & uirtutis & patientiæ in foemina atqꝫ meretrice inuentum eſſe: Imbecilitas enim ſexus & ante actæ uitæ turpitudo ab omni fortitudinis atqꝫ patientiæ actu auertere eam debere uidebatur. huius admirationis exemplum Lena meretrix erit: quæ conſiliorum Armonii atqꝫ Ariſtogitoni: qui in hiſparis tyranni uitam conſpirauerant conſcia: diu diſquiſitione habita cum acerbe torqueretur: nihil unquam eorum quæ norat fateri uoluit. Sed non minor patientia in hoc fuit: quod ſequitur.

De Epicari liberta.

Liberta Epicharis nomine cum forte in noticiam ueniſſet piſonianæ conſpirationis aduerſus Neronem: audentior conſtantiorqꝫ ſupra foemineum ſexum: non ſatis habuit tantæ rei noticiam habuiſſe: inter participes quoqꝫ annumerari uoluit. puteolos igitur in campaniam profecta: miris modis operam dedit: ut prefectum naualium uoluſium in coniurationis partem traheret. Cæterum is longe uilior q̄ muliercula rem omnem Neroni detexit. Quam ob rem uariis grauiſſimisqꝫ cruciatibus torta Epicharis: quanq̄ uoluſius coram quæ ab ea accepiſſet teſtaretur: nunquam adduci potuit: ut confeſſione ſua rem ullam aperiret: ſed cum iam tortores defatigaſſet: & lacero corpore ingratam haberet uitam: ſe ipſam laqueo ſuſpendit. In fragili enim ſexu quem nullius doctrinæ robur armarat: plus in eſſe uirtutis atqꝫ patientiæ oſtendit: quam ueterum philoſophorum permulti fecerunt.

De Quintilia mima.

Sed Quintiliæ quoqꝫ mimæ uirtus patientiaqꝫ non minor quam Epicharidis fuit: quamquam foeliciorem exitum nacta eſt. nam licet theatralibus ludis uſque ad id tempus enutrita: ab omni uirtute atqꝫ patientia longe uideretur abeſſe debere: tamen a diuidio accuſata quod Pompilii ſenatoris animi ac conſiliorum aduerſus principem Calligulam conſcia eſſet: ignorare ſe eam rem ſemper dixit: dum ad tormentorum locum duceretur: coniuratorum uni: qui aderat dum tranſiret pedem pede ſuo calcans innuit ut bono animo eſſet: quod eum nominatura non erat: atqꝫ inter tormenta in hac ſententia fortiter perſtans: tandem ut quæ per iniuriam hos cruciatus pertuliſſet liberata fuit: permultis ad leuienda mala quæ pertulerat collatis muneribus.

Cæterum ne prisci homines soli patientiæ laude insignes putentur fuisse: recentiorum hominum nonnulla exempla ponemus.

Recentiora De Barbara uirgine nichomediensi.

QVanq̃ patientiæ exempla quæ scripta sunt: recte consideranti proter multa magnaq; : quæ in eis sunt: miranda uideri debeant: tamen diligentius ea intuentes inuenient tormeta ipsa minorem malorum partem fuisse: quæ laturi uidebantur: neq; enim dubium erat si con iurationes quarum crimine accusabantur: fassi essent: crudeli eos morte affectum iri. Quanto igitur maiori laude dignos censere debemus: qui longe minori ætate nec minus debili sexu uoluntarie proter iusticiam tanta maiora q; etiam maiori patientia pertulerunt: læto uultu grauibusq; uerbis ea nihili esse facienda ostendentes: cum in eorũ manu esset si idolis sacrificare uellent: quibus eorum maiores assueuerant. non modo ea deuitare tormenta uerum etiam ingentia munera non sine magna laude inter suos consequi: fieri hæc non potuisse uidentur. & profecto grauia duraq; fuerunt: & tamen in antiquis martyribus tanta multitudo eiusmodi hominum inuenitur: ut prius ipse scribendo deficere ualeam: q̃ uel minima eorum pars a me recenseatur: prætermissis igitur quæ mira patientiæ laude inter crudelia innumeraq; tormenta apostoli tulerunt: utpote quæ naturæ uim proter recẽtem Christi agnitionem transgressa sunt: ex martyrum numero non excellentiora quæq; notabimus: sed ea tantum quæ prima nobis se offerent: sequemur. Qui enim auidiores omnia noscendi erunt: his ab historia petendi ea facultas erit: quemadmodum autem in his quæ proxime commemorauimus: patientiam in fœmineo sexu descripsimus: in eodem sexu recentiora scribentes: initium a Barbara uirgine diascoridis Nichomediensis filia faciemus. Hæc cum tenella adhuc christianum nomen induisset: a patre ad Martium prætorem deducta: neq; promissis: neq; minis unquam mota est. Itaq; cum diu grauibus plagis cæsa esset: neq; id tormenti genus curare uideretur: pedibus appensa iterum cedi cœpit: tunc quoq; immobilis in sententia perstans: per brachia appensa fuit: & ne tum quidem quanq̃ ardentibus lampadibus pedes atq; latera ei adurerentur: a sancto proposito discessit. Demum desectis uberibus cum neq; etiam tunc ea tormenta curaret: sed patrem grauissimis ac prudentibus increparet uerbis: eum in tantam compulit rabiem: ut manu sua Barbaram interimeret. patientia profecto minime fœminea: atq; tantum Sceuolæ præponenda: quanto muliebris molicies a uirili robore: puelarisq; ætas a militaribus prædurisq; annis superatur: præterq̃ quod ipse Sceuola ut grauiora euitaret mala: ignibus manum iniecit: Barbaræ causa patiundi sola uoluntas fuit.

De Catherina uirgine Alexandrina.

QVa etiam patientia fuit Catherina Alexandrina uirgo? quæ leto uultu patienterq; sceua flagella: præacutis septas gladiis rotas: deniq; mortem ipsam pertulit: uirorum ipsorumq; philosophorum deuicta in tenera uirginaliq; ætate patientia.

De Agatha Catinensi uirgine.

NOn minus miranda Agathæ Catinensis uirginis patientia fuit: cuius nomen ob id solum quia christiana ferebatur esse: tanq̃ maleficæ mulieris apud Quintianum Catinensem prætorem cum delatum esset: spretis promissis minisq;: ac plagis atq; fidiculis neglectis: cum insuper a pectore desecta essent ubera: atq; ex pedum plantis derasa cute super tegularum fragmenta incedere cogeretur: intrepido uultu uerbisq; ceu eã tormenta non attingerent: defessis tortoribus ipsa tamen inuicta mortem in carcere obiit.

De Eulalia uirgine hispana emeritensi.

DEficiet me dies: nec labori sufficiam: si omnia foeminarum patiẽtiæ exempla in christiana religione scribere uoluero. Itaq; modũ eis positurus: quæ si religionis cultus absit: fidem nullam inueniant: Eulaliam solum uirginem hispanam emerita urbe ortam ponemus. Hæc omnibus cruciatibus grauius q̃ ullus unq̃ pro Christi nomine torta cum tertium decimum annum non impleret: mirũ dictu: ne uerbo quidem: aut ulla lachrimula donec aĩam efflauit: mutati aĩ aut doloris signa unq̃ ostẽdit.

De Petro Dioclitiani Augusti cubiculario ministro.

DIoclitianus augustus acerbus christianorũ persecutor: cum sciret Petrum unum e cubiculariis ministris suis christianæ religioni initiatum esse: dum ab ea deducere ipsum studet: plumbeis flagellis cedi: & deinde præacutis clauis dilaniari iussit. Cum autem inter hæc tormenta læto perstaret uultu: aceto saleq; totum perfundi: ac deductum ut erat nudus in ferrea crate distendi iussit: ubi lentis ignibus adurri ceptus est: ut tormenti diuturnitas sceuius dolorem acueret. Cæterum ne ita quidem uictus quo uultu fuit: cum incoarentur turmenta: hoc sibi ipsi constans & uitæ & tormentis finem fecit.

De duobus Iuuenibus antiochenis.

DVorum antiochenorum iuuenum miranda patientia: quæ longe romanum Sceuolam prætergressa est: iniuriam pateretur: si eam silentio præterirem. Nam cum eorum nomen imperante Dioclitiano: q̃d christiani essent delatum esset. & proterea Dioclitianus custodiri eos iussisset: blanda oratione diu temptatum est: ut ad colenda Idola descenderent. Cæterum cum in cassum laboraret: & patis tormẽtis ante aras ut sacrificarent: Dioclitianus eos statui iussisset: cõcordibus aĩs respõderunt:

patientiæ ſuæ periculũm ſe facere paratos. ne quis conſideret tormentorũ magnitudine poſſe eos a chriſtiana fide deduci. quod cum dixiſſent: ambo manus ſacrificii ignibus iniecerunt: nulloq; doloris oſtenſo ſenſu: tam diu in eis manus tenuerunt: quo ad urrendo deſicata carne nuda oſſa reliquerũt. O non mira iam ſolum: ſed prorſus diuinitus data in ferendis duris conſtantia: quam digna es ut non in cœlo ſolum premia feras. ſed etiam in hoc ſæculo ſcriptorem nanciſcaris: cuius facundia tantæ uirtutis magnitudo: ut geſta eſt: repreſentari poſſit.

De Ioanne boneto Veronenſi.

RECentior ſed non minus inſignis Ioannis boneti Veronenſis patientia fuit: cum ab Ecerino quem a romano oppido nuncupabant: Veronæ ac Taruiſinæ marchiæ principe: qui omnes crudelitate ceu nouus fallaris ætate ſua anteibat: ad prætorem patauium Anſedinum ipſius crudelitatis miniſtrum miſſus eſſet diu promiſſis primo allectus deinde tormentis diſcruciatus: ut initæ in tyrannum coniurationis quoſdam nominaret: quos ipſe inſontes norat. ne forte doloris magnitudo ad ea dicenda cogeret: quæ ipſe ſponte ſua nunq̃ faſſurus erat: in ipſius p̄toris conſpectu ſibi ipſi dentibus linguam abſcidit. atq; haud multo poſt inter tormenta defecit: quemadmodũ eius pater Thomaſinus eadẽ de cauſa ante defecerat.

De Bardilone Vincentino.

QVadam in parte bardilonis quoq; Vincentini patientia haud diſſimilis fuit: qui cum aduerſæ factionis accuſationibus. quæ falſæ erãt premeretur: & proterea magiſtratui in cuſtodiam traditus eſſet: & diſquiſitione habita torqueretur cum tormentis putaretur adduci poſſe ut falſa fateretur & ita perdi poſſet. prius uerbis ſe excuſauit ne dolore uinci poſſe crederetur: deinde dentibus linguam abſcidit. ſanguineq; inde largius manante Anaxarchum imitatus periit.

De Ioanne atq; Hieronymo hus boemis.

PAtientia quæ uirtus alioquin eſt inſignis. ob malos comites. quibus nonnunq̃ adheſiſſe inuenitur. interdum mutata appellatione in obſtinationis nomen tranſit. hæc in Ioanne atq; Hieronymo hus boemis contigit: qui ſacerdotii honore inſignes. neq; indocti ad Cõſtancienſe concilium iuerunt ut rationibus hæreſim eam tuerentur quæ huſitana appellata eſt. de eccleſiaſticorum pauperie & redemptoris corpore ſub utraq; ſpecie ſumendo. Illic multis argumentis retractata cum eos catholici conuiciſſent: in cuſtodiam miſſi ſunt. ubi cum in peruerſæ opinionis ſententia perſtarent: ad locum in quo cremandis extructa erat pirra deducti: Ioannes aliquanto ante q̃ Hieronymus cum eos neq; amicorum preces neq; tormenti ipſius preparata ſpecies flecteret: poſteaq̃ ſuccenſa fuit pirra clara uoce pſalmos ambo decantantes conſumpti ſunt chriſtianis martyribus niſi q̃d

Martiris Martiris

causa dispar uidebatur: patientia similes.

De duabus boemis mulieribus.

IN Boemia post Vincislai regis mortem: cum husitana hæresis regionem quemadmodum incultos ortos malignæ herbæ cito infecisset: Gallus quidam natione Picardus nouæ hæresis scelus in eam intulit. Is Adami nomine inter sectatores usurpato: cum adoptiuum se dei filium appellaret: atq; redigere gentem ad primos hominum ritus uellet: instituit ut nudi degerent: ac promiscuus foeminarum usus esset. cuius turpitudinis magnitudinem abominatus Ioannes Zisca: qui eo tempore magna ex parte boemorum genti imperitabat: q̄q̄ husitana hæresi laboraret: gentem hanc quæ lysmitii amnis insulam incolebat adortus omnem occidione deleuit. superstitibus tantum foeminis duabus: quod eas grauidas esse inuenerat. hæ autem cum neq; ante: neq; post partum discedere a sceleratæ disciplinæ instituto uellent. & proterea supplicio succensæ pirræ ignibus iniectæ afficerentur carmina modulātes nūq̄ donec eas uita defecit canere desiuerūt. Magna constantia

De Margarita Tridentina: & aliis hæreticis albigesiis

PArem quoq; obstinationi coniunctam Nouariæ patientiā ostendit tridentina mulier Margarita nomine: fratris Dulcini hæresiarchæ coniunx: cuius hæresis haud multū ab ea abhorrebat. de qua nuper dictum est: in eam sectam cum ingentem traxisset numerum crudeliter comburri maluit: q̄ scelus qđ profitebatur deserere: id qđ in Bonifacii octaui pontificatu actum fuit. eodem quoq; modo salutis anno ducentesimo ac decimo supra mille in Auscetānis capto Minerbia oppido: qđ gentē eam albigesium hæresis teneret: populi qui cruce signati aduersus ipsos aliosq; male de fide sentientes expeditionem susceperant: optione omnibus seruandæ salutis facta: si ad catholicam fidem r euerterentur. centum octuaginta illic inuenti sunt qui comburri q̄ erroris poenitere maluerunt. Idē quatuor & septuaginta contigit ex eiusdem sectæ hominibus: obsidione capto oppido in regione Genesi. nam cum potestas eis facta esset euitandi supplicii si abnegare hæresim uellēt: hilari uultu preparatam supplicio suo pirram quæ iam succensa erat: canentes conscenderunt.

De Georgio cella nouariensi.

AEtate nostra Georgius cella nouariensis ciuis cum Bononiæ hæreseos conuictus esset: eumq; nec promissa nec minæ a proposito deducerent: ut uiuus comburreretur damnatus fuit: non ut ceteri quibus in eo mortis genere opera datur: ut laqueo appensi ad minuendos cruciatus celerius emoriantur: sed in summa pirra sine laqueo ullo constitutus: ueste seuo delibuta amictus est: ut tormenti aucto terrore facilius a fero proposito reuocaretur. uerum cum in sententia perstaret: ut ad poenitetiam quoque regressus relinqueretur in ima pirra

prius contectus ignis ita eam sensim succendebat: ut adhuc spacii permultum Georgio ad salutem retinendam si eum poeniteret daretur. Cæterum quo periculum magis augebatur: eo obstinatius in hæresi permanens & carmina semper decantans: paulatim donec pars ulla superfuit combustus est.

De Hieronymo olgiato Mediolanensi ciue.

QVæ hactenus scripta sunt a nobis exempla: ea aut legendo aut ab iis qui uiderunt audiendo ad noticiam nostram peruenerũt: unius in hoc uirtutis genere nunc in mentem nobis uenit quod certo a nobis uisum possumus affirmare: ut ex hoc quod ipsi uidimus: quo patientiæ laude maius nihil posse esse uidetur: eorum quæ non uidimus certior fiat: ac magis confirmetur fides. Hieronymus olgiatus ciuis Mediolanensis ex quatuor unus fuit qui Galeacium Sfortiam Mediolanensem ducem occiderũt: hic captus atq; in custodia acerbe discruciatus ut eius cedis conscios detegeret: & si secundum ac uigesimum annum nondum excedebat: effigiæ moliq; corpore uirgini quam uiro similior: neque armis assuetus: unde in hominum animis uigor roburq; comparatur: funi quo torquebatur appensus: ceu si tribunali insideret: procul ab omni dolore clara uoce: intrepidoq; animo: & suum & comitum facinus commendans: nullũ unq̃ poenitentiæ signum ostendit. intermissis inde tormentis soluta oratione carminibusque suas & sociorum laudes descripsit. demum ad locum ubi excarnificaretur deductus: Carolum Francionumq; comites: qui præ timore exanimati uidebantur cohortatus: carnifices orauit: ut a se prius cedem incoarent: ut eius exemplo comites patientiam discerent. Nudus igitur in disco protensus cruribus brachiisq; ad disci pedes deligatis cum eos qui astabant preparatæ mortis species atq; horror auerteret: ipse speciosis uerbis atq; intrepida uoce peractum facinus extollens nequaq̃ se quod tunc instabat sceuum mortis genus curare ostendit. A summo igitur humero usq; ad medium pectus lanii falce diuisus nec uerbis nec uoce mutata uitam simul cum catholica ad deũ oratione finiuit. O admiranda patientia. o uirtus priscis illis in quibus tantum animi robur fuit anteferenda si alio in facinore eius experimentum facere contigisset. Inique profecto fortuna egisse uidetur: cum tanto animi ac corporis robore ornatum uirum non eo contulit: ubi aduersus catholicæ fidei hostes ostenderet: quanta christiani hominis pectori uirtus insideret. nunc iniectis in principem suum manibus quid Hieronymus egisse dici potest? nisi in Galeacii morte Italicam pacem turbasse? & tantorum malorum: quæ postea mors illa in Italia atque Europa: euersis urbibus ac regnis secum traxit: quorum nullum adhuc finem intueri licet causa fuiesse?

De iis qui humili fortuna orti clarum sibi nomen uendicarunt. Caput quartum.

Virtus cui ut inuidia: ita etiam plerunq; fama comes esse solet: ut se nullis contineri uinculis ostendat: non semper nobilitatem aut opes sequitur: sed ueluti toti humanæ amica naturæ: eam querentes amplectitur: persæpeq; ad eos profecta: qui humili loco orti sunt claros facit: atq; in ora hominum euehit: spemq; minime ingratam facit: esse omnibus integrum & dum fruuntur uita: & posteaq̃ mori contingit: famam laudemq; ut infamiam quoq; ac dedecus prout ratio uitæ fuerit comparare. quorundam igitur exemplis ostendemus ignobili fortuna ortos famam ingentem obtinuisse.

De. P. Virgilio marone poeta.

Virgilio Maroni quod pater ut uictum pararet: figulinam exercuerit: aut etiã ut quidã alii operarius esset: non obstitit quin inter eos qui obscuro orti loco grande nomen compararunt: principatum excellenti fama nõ teneat: quod ei nomen & doctrinæ magnitudo & carminis excellentia inter poetas peperit.

De. Q. Horatio Flacco. & Statio Papinio poetis.

Horatium quoq; Flaccum lyrici carminis uenustas: & Statium papinium thebais ac siluæ ad grande nomen pertulere. neq; obstitit qđ libertinus parens utriq; dicatur fuisse.

De Eschine oratore.

Eschinis fama maior est q̃ ut ullius testimonio egeat: & tamen certis auctoribus traditum est: Athenis natum patre inopi abiectoq; in tantum ut publice lucanicas uenundaret.

De Theophrasto philosopho.

Quanq̃ tyrtamus Eschine dicendi præstantia minor non esset: qui tanq̃ diuinitus datum loquendi genus haberet: Theophrastus postea fuit appellatus: tamen nihilo sanguinis genere nobilior fuit: nã si illi farctor parens fuit: Fulo theophrastum genuit.

De Menedemo atheniense philosopho.

Menedemo philosopho Athenis ob ingẽtis uirtutis ac doctrinæ meritum qđ raro aliis contingit: positæ fuerunt statuæ: atq; in eo maior uirtutis q̃ natalium habita ratio est. patre enim ortus est: qui mechanicum opus consuendis tentoriis conficiebat.

De Alfeno uarro Cremonensi.

Non minore fama romæ atq; in Italia Alfenus Varro Cremonẽsis q̃ Menedemus Athenis fuit: cuius mentio his quoq; temporibus inter claros iureconsultos non sine honore seruatur: q̃q̃ Cremonæ

adolescens tonstrinam exercuerit. a qua profectus paruo tempore sub Sulpitio ad tantam ciuilis disciplinæ scientiam peruenit: ut Romæ consul factus fuerit. & mortuus qđ raris contingit de publico sepulturæ honorem assecutus sit.

De Pythagora philosopho.

PYthagoras philosophus q̄q̄ ob doctrinæ magnitudinem non minus famæ q̄ superiores obtineret. & ob id eius sectæ princeps fuerit: quam postea italicam nominauerunt: tamen quantum legendo deprehenditur: honestiore loco q̄ illi natus non est. & enim Nexarchus pater eius in tenui fortuna annularius sculptor fuit. Sed iam relictis qui per doctrinam excelluerunt: ad eos transeamus: qui aut partis regnis: aut insigni militari uirtute magnnm nomen adepti sunt.

De Hyphicrate Atheniensi.

HYphicrates Atheniensis uir: militari scientia admodum insignis: postea q̄ lacedemonios proelio deuicit: atq; Epaminuudæ feros animos retudit: in eam existimationem uenit: ut persarum rex Arthaxerses ægypto arma illaturus ducem eum quæsierit: minimeq; barbarus rex regni magnitudine plurimum elatus: indignum sibi duxit: græcæ se uirtuti subicere: & tamen tanti uiri nequaquam in incerto est: patrem sutorem fuisse.

De Eumene Cardiano.

EVmenes quoq; Cardianus inter Alexandri magni successores annumeratus: uirtute atq; prūdentia nullo eorum inferior: adeo inope abiectoq; patre in Peloponesso natus est: ut se familiamq; uecturis quas curru prestabat aleret.

De Viriato Lusitano.

QVam ingens uictoriarum cursus: egregiorumq; facinorum fama fuit in Viriato Lusitano in hispania? Nam cum romanis quatuordecim continuos annos bellum gessit exercitibus ducibusq; eorum uictis atq; etiam captis. In priuata enim fortuna hoc annorum spacio populi illius potentiæ restitit: cui Carthaginis: cui Antiochi: cui Tigranis ac Mitridatis. totius deniq; terrarum orbis immensæ uires atq; opes non suffecerant: maioraq; etiam prestitisset: nisi a suis proditum cum maiora moliretur mors intercepisset & tamē parentes eius ip̄mq; pastoritiā exercuisse ferūt: quibus initiis uenator ac postea latro factus militari uirtute eo euasit ut in hispania quia inde ortū suū duxerat alius nullus maiore fama res gesserit.

De Arsace parthorum rege.

ARsaces qui post Alexandrum magnum barbarorum primus in parthia regnauit: a quo postea parthorum reges arsacidæ sicut romæ qui post augustum imperarunt: augusti sunt cognominati:

In quam famam? quantumq; regnum ascendit? cuius primæ originis ob nimiam humilitatem noticia nulla habetur: nisi qđ premente inopia primam ætatem latrociniis exercuit: a quo uitæ genere audaciæ coiuncta uirtus in amplissimi regni imperium ingensq; nomen eum euexit.

De Phtholomeo Syriæ atq; ægypti rege.

PHtholomeus primus Lagi filius fuit. Lagus autē sub Philippo macedonum rege inter equites ānumeratus est: nullo alio honore maior. At Phtholomeus sublimiore gradu apud Alexandrum militauit. In cuius morte Syriæ atq; ægypti regnum sibi uendicauit. a quo qui secuti sunt reges per longum tempus Phtholomei nomen ceu peculiare tenuerunt.

De Agathocle Syracusano rege.

LOnge uilior Agathoclis parentis fortuna fuit. nec tamen paternæ obscuritatis filium puduit. qui q̄q̄ pene tota potitus Sicilia: quia figulinam pater exercuerat: in conuiuiis inter aurea uasa fictilia quoq; adhibebat: ut eodem tempore et paternæ obscuritatis: et magnitudinis in quam ipse euaserat: species repræsentaretur.

De Dauide iudeorum rege.

HAud excellentiores putari oues: quas Dauid paterq; eius Iesse atq; maiores pauerunt: q̄ Agathoclis fictilia possunt. & tamen ut hic Syracusis atq; in magna Siciliæ parte regnauit: ita ille meliore fortuna partum totius Iudeæ regnum possedit: tanta morum sanctitate: ac sapientia: tanto animi atq; corporis robore: ut post eum iudea uerum regem nullum habuisse putetur: qui ex dauidis stirpe non descenderit: hoc quoq; tempore per terrarum orbem ut sapiens sanctusq; ac fortitudine clarus habetur. cuius psalmi dum per omnem terram diuinas laudes resonant: qualis & quam deo gratus uates esset ostendunt.

De Vespesiano augusto.

VEspesiani qui ad romanum imperium uirtute conscendit: ac duos filios qui in imperio successerunt reliquit: maiores rheate orti sunt & uixerunt. Inter eos Titus petronius centurionis ordinem: Sabinusq; filius primi pili honorem non excessit. primi pili igitur honos magnus ad romanum imperium conscensus fuit: sed maior etiam fuit eius qui sequitur.

De. P. Heluio pertinace imper.

OMnis fatetur historia pertinacem qui uirtute ad romanum imperium sibi uiam astruxit: etiam anteq̄ ad imperium conscenderet: uirtute atq; sapientia inter eos qui mirandi sunt annumerandum fuisse: neq; tamen eius uirtuti ignobilitas obstitit: & enim pater eius Heluius successus libertino patre atq; eodem mercatore ortus interdum mechani

cum opus in liguria exercuit: quo minus ipse ab obscura stirpe ad imperii culmen eueheretur. laudi quippe sibi generis obscuritatem ducens: paternam officinam marmore exornauit: ut eo ornatu clarius appareret q̄ uili ex loco tanta uirtus emersisset.

De Aureliano imper.

ORbi terarrum toti perspecta fuit insignis Aureliani uirtus ac fama: & tamen eius patria proter ignobilitatem adhuc in occulto manet. Quidam in Sirmio nonnulli in Mesia: alii in Dacia ortum esse dicunt. & quemadmodum de patria eius discordes sunt scriptores: ita omnes eius maiorumq; humilitatem affirmant.

De. C. Aurelio Valerio Diocltiano imper.

DIocltianus qui ingenti animo concessum ab exercitu senatuq; romanum imperium diu rexit: clarissimisq; uictoriis illustrauit: adeo abiecto humiliq; loco ortus est: ut patrem eius quidam notarium alii libertum fuisse tradiderint.

De Maximo: qui pupienus dictus est imper.

PAr quoq; originis obscuritas Maximum pupienum per uirtutem una cum balbino eo deduxit: ut ipsum senatus populusq; romanus aduersus Maximinos imperatorem delegerit: & enim ferrario fabro ortum fuisse quidam dicunt: alii fabro qui plostra conficeret tradiderunt.

De. M. Iul. Liciniano imper.

NIhilo clariore ortu Licinianus ad augustale culmen ascendit: propter uirtutem belliq; gerendi scientiam Galerio maximino augusto comes datus. Is in Dacia puer patrem admodum inopem In aratione cultuq; agrorum iuuit. Cæterum postea rustico opere in militare munus conuerso: quatuordecim annos imperatorium septrum miserando tamen fine rexit.

De Bonosio imper.

BOnosius imperator non modo ciuis romanus non fuit: sed peregrino sanguine in brithannia natus patre inope: ac magistro ludi litterarii ad augustale solium euectus est. uerum iam tandem uetera omittentes ad recentiora transeamus.

Recentiora de Petro ap̄lo & Ioanne euangelista

PIscatores piscatorumq; filii fuerunt Petrus apostolus ac Ioānes Euāgelista: tantumq; his initiis postea diuinæ gratiæ uirtutisque assecuti sunt: ut nominis sui sanctimoniæq; magnitudine totum terrarū orbem repleuerint: quorum memoria iam post tot sæcula apud christianos omnes: ceu qui in coelestium numero primariis locis a deo recepti creduntur: summa in ueneratione est: cui secularium regnorū maiestas: quāq̄ prin

cipes alios emineat: subicere se minime pro indecoro ducit. Quin etiã templum honores adorationesq; quibus humana potentia atq; adulatio regum atq; imperatorum quosdam prosecuta est: longe excellentiores atq; in plures gentes sparsas apostolis singularis ipsorum uirtus ac sanctitas peperit: quando quidem communis fidelium omnium consensus apostolorum successoribus: omnium: quæ in humanis rebus excellentia habentur: maiestatem concessit.

De Maumethe sceleratæ legis auctore.

MIrum profecto uidetur ex diuersis ualdeq; contrariis causis: similes prouenire effectus. Nam ueritas continentia: ceteræq; uirtutes Petrum atq; Ioannem apostolos in eam gloriam de qua diximus extulerunt. At mendatium libido: ceteraq; scelera: ne fideles: ac iustos exercendi materia deesset: in non minorem uenerationem ac famam maumethem euexerunt. Is in Arabia ex arabe patre ortus uectigales camellos agebat: ubi arte atq; perfidia in eam magnitudinem conscendit: ut rex creatus propheta etiam putaretur: mortuus quoq; in eam existimationem uenit: ut dimidium terrarum orbem ac multo plus in sceleratam disciplinam traxerit: uitæ quidem turpitudine: cæterum sagaci uafroq; ingenio parta tanta gloria famaq; quantam innumerabiles philosophi prophetæq; uirtute ac scientia: ac martyres christiani sparso sanguine magna in parte non obtinuerunt. Maumethi enim id quod herostrato contingit. nam Dianæ ephesiæ templum succendit ut apud posteros diuturnũ sibi nomen cõpararet. Maumethes quoq; scelerate agendo docendoq; cum fama diuinos quoq; in terris apud sectatores suos assecutus est honores.

Maumethes Arabs

Herostratus templum dianę succendit.

De Lamusio longobardorum rege.

MElioribus artibus sed non minore fortuna ad regium solium magnumq; nomen Lamusius tertius longobardorum rex ascendit: qui a matre quæ publice questum faciebat cum aliis fratribus tunc cum ipso ortis in fossam proiectus ubi aqua stagnabat: quæ longobardorum lingua lama nuncupatur: forte in ea ab Agelmundo lõgobardorum rege conspectus est: atq; hasta quam is manu tenebat tactus quia infans eã apprehendit: & tenuit: Agelmundus illius tam teneri uigore permotus nutriri infantulum iussit: atq; a Lama in qua eum primo uiderat Lamusium nominauit. Is hoc initio Lamusius adeo uirtute excelluit: ut Agelmundo in regno succederet: atq; eius stirps magna gloria usq; ad Alboinum in longobardis regnaret.

De Primislao tertio boemorum rege.

NOn minus famæ inter boemos sibi peperit Primislaus qui inopi atq; rustico patre dum araret sicuti romæ Cincinnato contigit a boemis ad ducatum uocatus: libussæ ipsorum duci uir datus est: id au

tem equi augurio ducta boemorum gens egit: quod infrenatus recta ad primiſlaum ſupra aratrum manducantem equus cucurrit: ea re impletum arbitrata quod ei prædictum erat: ſcilicet apud boemos regnaturum: qui ſuper ferream menſam manducabat: eius adeo fœlix principatus fuit: ut pragam urbem muro cingeret: permultaſq; leges quibus boemi uixerunt conderet: ea autem uiri illius apud boemos reuerentia fuit: ut in primario templo ligneas ſoleas quibus arans utebatur: diutiſſime ſeruarint: eaſque ceu ſacram rem nouis regibus dum diademate ornarentur præferrent. Vbi autē cum ad ducatum uocatus fuit arans eſt inuentus: templum conditum eſt: accolæq; pagi illius in quo ipſe agebat omni onere immunes facti fuerunt.

De Tamborlano perſarum rege.

Amborlanus quem auorum noſtrorum ætas armis iuſticiaq; priſcis principibus equalem: regni autem atq; exercitus magnitudine Xerſe maiorem nedum parem uidit: quantum percipi potuit a Scithis ortus eſt: non regia ſtirpe aut inſigni aliquo ſtemmate: ſed patrem extrema inopia paſtorem habuit: inter paſtores ipſe nutritus & puerilibus ludis a paſtoribus rex creatus: aſtu nouaq; induſtria eos ut iureiurando imperata ſe facturos pollicerentur impulit. Pecora igitur uenundare eos atq; ut a tam inopi uita ſe uindicarēt: arma equoſq; comparare iuſſit. Hoc numero ad quingentos enim peruenerāt: quaſdam mercatorum ſocietates quæ per eas regiones magno numero præſidii gratia commeare ſolent: & uulgo carauane dicuntur: armis deuicit: atq; in partienda preda adeo ſe inter comites iuſtum liberalemq; præſtitit: ut mutatæ condictionis paſtores non modo non pœniteret: ſed fide amoreq; enixius ei deuincirentur. Ad compeſcendam prædonum audaciam cum mille equitibus dux in eius regiōis fines ubi hæc a duerſus mercatores geſta erant: a perſarum rege miſſus: cum a latronum duce in colloquium uocatus eſſet: latronis arte uerbiſq; delinitus ex hoſte comes ei factus eſt. Interim inter perſarum regem fratremque eius orta controuerſia: fratris cauſam latronum duces ſuſceperunt: cui poſtq̄ regnū aſſeruere: maiori exercitus parte ab eo impetrata: dum cum eo fingunt in exteris gentibus imperium parare uelle: compulſis ad rebellandum populis: breui ſe qui ante latronum princeps erat: perſarum regem fecit. Quod autem ſcia debilitatus erat: eius nomini temir: quod ſcitharum lingua ferun ſignificat: lang perſæ addiderunt: quod uerbum priſca lingua ſcia debilitatum oſtendit: coniunctiſq; ambobus uerbis temirlang nuncupatus fuit: a nobis autem uerbo ob linguarum diſſimilitudinem uiciato pro temirlang Tamborlanus eſt dictus. Hic perſico regno Armeniam Syriam: babylonemque atq; ingentes alias gentes addidit: urbemq; mercantam ambitu maximo condidit: ſibi ingenti parta fama omnibuſq; quanuis paruo infœliciq; ortis loco ſpe facta: ut corporis animiq; uirtute atque induſtria ad quæuis ingen-

tia regna imperiaq; euadere possint.

De Abdelmonio africæ: siue ut nunc dicitur barbariæ rege.

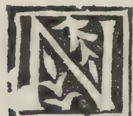

Bdelmonio qui se totius africæ regem fecit parens dicitur fuisse figulus: cæterum a falsis prophetis maumethanæ legis eum sibi populorum fauorem conciliauit: ut pulso uero rege regium nomen inuaderet: atq; rex creatus africæ: magnam quoq; hispaniæ partem adderet. Sed iam barbaros omittamus: & de Italis scribere adoriamur.

De Sfortia armorum duce insigni.

Talos autem a Mutio Attendulo auspicabimur: qui Cottoniola tenui uico: ut tunc erat: inter Fauentiam rauenamq; urbes ortus Sfortia ipse nuncupatus: Sfortianæ genti primum nomen dedit. Is Ioannem patrem cuius nundum obscura memoria est inopem cottoniolæ accolam habuit agrorum cultorem: ipse autem Mutius castra secutus prima militiæ rudimenta inter lixas calonesq; posuit: uirtuteq; ad eum conscendit locum: ut Ioannæ quæ postrema andegauensis generis Neapoli regnauit: omnium militarium copiarum dux esset: & magni conestabilis honorẽ cum ea gesserit: multorum populorum in eo regno imperiũ assecutus. Moriens autem Francisco filio qui postea Mediolanensem ducatum indeptus est: ingentem exercitum reliquit: non sine magna fama & Sfortiacæ factionis nomine cui complurium regum atque imperatorum affinitas coniuncta fuit.

Cur Sfortia dictus fuerat dicendum

De Nicolao picinino & ipso militari duce percelebri.

Icolai picinini perusini ciuis parens lanius fuit: cuius nomen ob ignobilitatem in obliuione sepultum est: tam tenui uiliq; principio ortus Nicolaus uirtute in immensum auctus: ingentes exercitus per Italiam ductauit: multis atq; insignibus proeliis uictoria potitus: unde fama nomini suo parta Macello in urbe patria non minus honoris q̃ romæ Terentius Varro contulit.

De Francisco Carmaniola.

Icininus a perusino Macello ad insigne nomen euasit: a pascendis quoq; porcis non minus grande assecutus est Franciscus Carmaniola: ingentibus editis facinoribus: uniuersarum Philippi ducis Mediolanensis copiarum omnium dux creatus: nec uero minus pace clarus dum urbem Genuam singulari moderationis laude rexit: ingens sibi nomen peperit: adeo ut inuidorum delationibus a Philippo sine exercitu discedere coactus: primi militaris ducis apud Venetos ultro delatum honorem accepérit. Tanta uero in eo se uirtute atq; prudentia gessit: ut cum Carmaniola a Philippo duce secundæ etiam fortunæ atq; uictoriæ ad Venetos transisse uiderentur. hacq; insigni laude mortuus est: quod partis ingentibus uictoriis

nullus unquam exercitus cui ipse præfuerit: aduersæ fortunæ damna pertulit longeq; eo per fraudem sublato plura ueneti amisere: quam ipse: cui licet serius decedere a uita contingeret: omnino tamen moriendum erat.

De Blasio Axareto genuensi ciue.

INter tam multa insignia eorum exempla: qui ab humili loco ad magnum fortunæ gradum ascenderunt: haud per iniuriam annumerabitur Blasius quoq; axaretus genuensis ciuis. Is enim aurifice patre ortus: & ipse in tabellionum ordinem ascitus: quod una tantum triremi pyratarum triremem ceperat: tantum sibi nominis comparauit: ut classi suæ genuenses aduersus Alphunsum Siciliæ regem præfecerint. Quo tempore arcta obsidione is Gaietam urbem premebat. Nauali igitur proelio Blasius regem ipsum una cum Ioanne fratre Nauariæ & ipso rege: magnoq; aliorum principum atq; equitum nnmero deuicit: ac captos secum duxit. Itaque a philippo ut eius uirtuti honos haberetur in uicecomitum gentẽ adoptatus cum aliis quoq; expeditionibus præfectus uictoriam retulisset: per omnem italiam celeberrimus est factus. Huius igitur ortus ex argẽtario operario qnem in urbe genua nobilis fortunæ locum dici potest habuisse? Quæ uero duobus uno proelio captis ingentibus regibus cum magna procerũ manu dici potest uictoria maior? aut dignior de q̃ homines cũ laude loq̃rentur? Profecto & ortus ignobilitatem magnam omnes fatebuntur: & huius uictoriæ gloriam nulli eorum cedere: qui gloria plurimum insignes fuerunt: nam si non armis sed dolo Iugurtha capto Marius adeo gloriatus est: ut armis cum Sylla decertarit: quia Iugurthæ capti gloriam sibi uendicabat: Si persa quoque rege deleto qui alioquin inter ignauos annumerandus erat: Paulus emilius proter laudis cupidinem in eam sui obliuionem uenit: ut duorum filiorum funera sine doloris significatione preteriret: quanto Blasii gloria maior censeri debet: qui Paulo Marioque fortuna inferior duos reges: persa atque Iugurtha maiores: non dolo sed uera uirtute una cum multis principibus cœpit: hoc quidem solo fortasse Mario atque Paulo minor uideri poterit: quod illi partis uictoriis triumphorum honos exhibebatur: Blasius quod captiuos reges duci Philippo qui genuensi imperio potiebatur: & non patriæ tradidit: tantæ uictoriæ fulgorem alicuius perfidiæ nota maculasse putatus est.

De Ioanne uigesimo secundo pontifice maximo.

Secularibus uiris ad ecclesiasticos transituri: Ioannem uigesimum secundum pontificem commemorabimus: quod is ad pontificatum uirtute atq; doctrina conscendit: in quo mores non per lu-

xum ac desidiam corrupit: sed ueri pontificis sustinendo personam: Ludouici bauari imperatoris efferatum animum atq; superbiam armis atq; animi uigore contudit. Cui rei cum multa alia per uirtutem præclare gesta addidisset: a uita discedens ecclesiasticum imperium opibus atq; existimatione longe maius q̃ acceperat reliquit. & tamen pro explorato habetur patrẽ ei natione gallum tanta inopia fortunæq; humilitate fuisse ut cerdonica arte uitam tueretur.

De Nicolao quinto. & Sixto quarto pont. max.

AEtate nostra Sargianensis ciuis Thomas q postea sub Nicolai quinti nomine pontifex maximus fuit: cuius mater oua pullosq; uendebat: & Franciscus ruuerus minorum fratrum ordinem professus: sauonensis ciuis: qui & ipse pontificatum sub Sixti quarti nuncupatione adeptus est: patre ortus qui semper nauticam exercuit: multis in sacro senatu preteritis: qui in magnis opibus principum sanguine nati erant: Ambo sola uirtute doctrinaq; adiuti ad apostolatus apicem per temporis interualla ascenderunt: magnaq; laude ac fama claues tenuerunt: urbe roma ita ædificiis exornata: ut eorum temporibus deposito senio ad iuuentæ honorem restitui uideretur: neq; ulla in parte uel Nicolai maternorum ouorum: uel Sixti patris remorum non modo non subpudere: sed longe magis tam obscuræ originis uilitate: cui ingens coniuncta fuit uirtus: quam multorum aliorum pontificum magnis natalibus sine uirtute uideatur gloriari debere.

De Campano in omnifariam doctrinæ genere præstantiss.

IOannes Antonius in teramnensis episcopus omni scriptorum genere nulli ætate nostra secundus: ut pote qui priscorum in dicendo laudem si non superauit: eis minime pudendus æquare saltem uisus est. Cauellis campaniæ pago unde ei campano cognomentum fuit: ortus est: atq; in eo puer pastoriciam ut ante pater: atq; eius maiores exercuit. O quanta in his uirtus laude digna est. qui non opibus: non generis nobilitate adiuti ipsi ignobilitatis nubem qua tecti latebant discusserunt. & uirtute ceu face prelata se orbi manifestos ostenderunt. Contra tanto ii magis culpandi qui non modo nullam prestant operam: ut eos propria aliqua laus uirtusq; illustret: sed scelere atq; ignauia relictum uirtute opibusq; maiorum splendorem obfuscant: De iis ceu de foeda re ut adolescentes eorũ exemplo ab ignauia sceleréq; deterreantur quædam pauca subiungemus exempla.

De iis qui claris orti parentibus degenerarunt. Caput quintum

De Chtesippo Cabriæ atheniensis filio.

CAbriæ atheniensis qui magnis uirtutibus: magnisq; uictoriis apud athenienses excelluit: & qui multo foelicior fuisset: si nullis procreatis liberis a uita discessisset: filius fuit chtesippus adeo a paterna uirtute degener: ut persæpe Photionem eius tutorem uirum alioquin patientissimum uecordia Chtesippi dicere coegerit: ea quæ ob Chtesippi stolidam mentem perferebat: ad referendam cumulate pro acceptis a Cabria meritis gratiam abunde sufficere.

De Gersa & Eliezer Moisi filiis.

TAm nota est Moisis gloria: ac uirtutis magnitudo ut indicari nõ egeat: & tamen qui olim pastor hebreum populum dura ceruice seditionibusq; insignem rexit: magnisq; contentionibus perpetuum sacerdotium fratri ac successoribus reliquit: non ne Eliezer & Gersam filios iuxta legem ex se ortos in dignitatis successione preteriit? & enim in eis neq; ingenium: neq; ullum intuitus est uirtutis genus: qđ tanto posset oneri sufficere: atq; ob eam rem in hebreorum historia de eis nisi perexigua: ut de abiectis mos est: mentio est facta.

De. C. Caligula imperatore germanici filio.

QVantum Germanicus animi uigore prudentia atq; morum honestate præstitit: tantum eius filius Caligula animi ignauia libidinibus atq; stultitia ab eo degenerauit. quem quãuis ad romanum imperium fortuna euexerit: permulti tamen germanici uirtutem in priuati hominis fortuna: q̃ Caligulæ in tanto scelere imperium maluissent. his additur qđ defunctum germanicum non romanus tantum populus amicæq; gentes. sed barbari quoq; lachrimis ceu communem parentem prosecuti sunt: at filius Caligula ob eius scelera nedum lachrimis aut alio insigni honore: sed ne publica quidem sepultura dignus est iudicatus.

De Commodo imper. M. Antonini philosophi filio.

MArcus Antoninus philosophus qui romæ imperauit omnium uirtutum singulare exemplum: Commodum filium imperii & non uirtutum hæredem habuit: atq; ob eam rem non sine magno dolore magnum persæpe sui desiderium reliquit. & enim Marci bonitate in filii Commodi maliciam mutata: clementiaq; in atrocissimam crudelitatis carnificinam: cum ferendo ro. pupulus esset defessus Commodum interimere coactus est: cum iam palam in urbe ferretur: Commodum non Marci sed Lanistæ ac Gladiatoris filium fuisse. Neq; enim fieri posse putabant: ut e tãta Marci uirtute tantorum scelerum labes prodiret: neq; Marci glo

riæ aliud magis defuisse: q̃ ut filiis orbus uitam finiret: uidebatur.

De Licinio galieno imper. P. Cornelii licinii Valeriani filio.

Valerianus augustus uirtutis magnitudine inter clarissimos principes commemorandus erat: si uirtuti par in eo foelicitas fuisset: hoc patre ortus est Galienus adeo proter sceleratos mores patri dissimilis: ut proter insignem impudiciciam atq; secordiam: non paternos tantum militares duces ab imperio rebellare compulerit: uerum etiã egerit ut Zenobia atq; uictoria imbeciles mulieres: qđ antea nũq̃ uisum fuerat: asciscere sibi imperii habenas auderent. Itaq; quod ingens atq; paccatum a Valeriano patre imperium acceperat: ipse iminutum atq; lacerum miserandũ in modum reliquit.

De Carino imperatore Cari filio.

Carus qui Probo augusto: æque animi bonis ut in imperio successerat: & qui animo ingenti finibus auctis singulari sanctitate populos rexerat: Carinum filium imperii successorem habuit: moribus adeo patri dissimilem: ut prorsus simile nihil haberet. Fuit Carus animo magno nulliusq; rei magis q̃ iusticiæ moderationis atq; continentiæ cultor: At contra Carinus impudicus iniustus animoq; prorsus efferato: adeo ut pater cum eius subpuderet de successore ei creando: atq; etiam ad minuenda publica mala de adimenda ei cum cæsarea dignitate uita cogitaret: effecissetq; nisi iniqua nimis ro. imperio fortuna: hæc animo agitantem Carum repentina morte intercepisset.

De filiis Samuelis prophetæ.

Quod Carus ob sceleratã Carini filii uitam agere decreuerat in romano imperio: Samuel propheta qui iudicia in Israel habebat: ob filiorum scelera peregit. nam cum proter grandem eius ætatem filii populum regerent: rapinisq; dilaniarent: Saulem primum ac nouum regem in Israel constituit: ne filiorum auaricia & scelus: id quod iam agi ceperat: ipsius iusticiam ac bonitatem macularet: adeo per dissimiles filios ex fulgenti sole tetra nubes prodiisse uidebatur: id quod in recentioribus quoque nonnullis intueri licet: e quibus pauca quædam exempla subiciemus.

Recentiora de Henrico imperatore Henrici secundi filio.

Orbi satis sine alio teste patet: Henricum secundum iustitiæ pietatis atquæ catholicæ fidei cultorem fuisse. Nam prudentia atq; auctoritate sua scismata compressit: atq; ecclesiam semp tutatus est.

Henricum tamen tertium reliquit a paternis uirtutibus prorsus degenerem. Insigni enim crudelitate notus: non modo ut pater non compressit: sed malignitate sua concitasse aluisseq; scismata putatus est: ob quæ crimina tandẽ augustalis culminis maiestate priuatus est.

De Vincislao Cæsare boemiæ rege Caroli quarti filio.

CArolus quartus boemiæ rex: magnis uirtutibus ad imperium uocatus: catholicæ fidei cultor: animi plenus atq; doctrinæ habitus est. Itaq; non paccatum solum tenuit imperium: uerum etiam uirtute sua obtinuit: ut romanorum rex Vincislaus filius creatus: paterni imperii successor designaretur. Sed cum pro uirtute uenerem uoluptatesq; amplexus paternos mores deseruisset: & mortuo patre non esset: qui uirtute sua filii errata tegeret: ob scelus atq; ignauiam non modo patri in imperio non successit: sed etiam ea quam iam assecutus erat dignitate: ut indignus est priuatus.

De Noradino Damasceno sulthano Saladini filio.

NEque Noradinum propria ignauia ab imperio deiecit: quod ei patris Saladini uirtus pepererat. Damasci enim regnum ei Saladinus reliquerat: unde ob ignauiam a populis exactus est: Saphadino patruo ei suffecto. Adeo autem a paterna uirtute degenerauit: qđ ubi saladinus auctum regnum moriens: optimiq; principis quantum infidelium ullus ante eum unquam: nomen reliquit: ita hic amisso per ignauiam patrimonio eo redactus est: ut fratrum misericordia uitam tueretur: atque ita cum iguauissimi hominis dedecore moreretur.

De Ioanne uicecomite primi ducis Io. Galeatii filio.

ANimo ingenti liberaliq;: atq; omni uirtutis genere ornatus quæ in magno principe desiderari poterat habitus est Ioannes Galeatius qui Mediolanensis ducatus titulum primus indeptus est. Suis carus atq; hostibus formidolosus magnam Italiæ partem possedit: quam ingenti uirtute ac gloria parauerat: adeo ut multis christianorum populorum regibus superior potiusquã par putaretur: inter filios quos reliquit: unus Ioannes nomine ei in ducatu successit: phalaride ipso crudelior: & in omni uirtutis genere a patre adeo alienus: ut acerbus hostis ei uideretur. Quod uirtute sudoreq; pater pepererat Is amens ridẽdo magna in parte amisit: suisq; demũ inuisus atq; contemptui factus: ab eis occisus est: alius Gabriel sine matrimonio natus haud amẽtia dispar: amissis pi͞sis q͞s possidebat: genuæ securi palam

percussus est. Horum duorum calamitosi exitus amissas in patris morte prorsus esse eius uirtutes ostendebãt: nisi tertius eius filius Philippus ceu inter mortuas: ducatu potitus aliqua in parte excitasset.

De Francisci Sfortiæ filiis.

SOceri uestigia secutus Franciscus Sfortia qui ei in Mediolanensi ducatu armis successit: omni uirtutis genere inter christianos principes plurimum excelluit: neque uero Traiano humanitate cessit: aut Alexandro pro fortunæ suæ captu liberalitate inferior habitus est: a tanta uirtute filii degenerasse putantur: quod natu maior Galeatius ambitiosior esse ferebatur: & in libidinem haud parum propensus: id quod tamen ætas: neque enim secundum ac uigesimum annum excedebat: cum ad ducatum conscendit: excusare potest. Addunt præterea nequaquam animi uigore eum elatæ menti respondisse: sed ut minimis successibus efferebatur: aduersis etiam effeminate nimis cedebat. In philippo qui secundus fuit si corpulentiæ quam in iuuenta præ se tulit: par ingenium fuisset: de eius uecordia concitati rumores dicendi minorem materiam præbuissent. Sequitur Ludouicus: nam præter Ascanium qui magnum se uirum quanq̃ aduersa esset fortuna ostendit: & Sfortiam legitime ortum: cuius quanta esset uirtus apparere non potuit: quia cum armis redire ab exilio in patriam moliretur: fata hominem interceperunt: alios commemorare nihil refert: de Ludouico igitur grauior aliquanto fama mannauit. nam religionis atq; iusticiæ: cuius nos cultorem uidimus: institutionem fingi ab eo ad continendos facilius in fide populos ii ferebant: qui in casibus suis sub ipso remedia non tulerunt: elati quoq; animi: id quod nimiis fortunæ successibus accidere solet: & auaritiæ infamia laborauit: quorum postremum ministrorum culpæ ex toto ascribi posset: qui sub eius nomine diuinis humanisq; rebus turbatis omnia in priuatam utilitatem suam retulerant: nisi ipsius hoc crimen proprium esset. Nam in administrando ducatu dum primi honoris titulum ut acciperet: psuaderi sibi passus est: pecuniæ publicæ præfectis ad id pecuniam necessariã pollicentibus nimis temere in se atq; in populos ius omne permisit. Libidinum quoq; intemperantia id ei contigisse putarunt: qui moli fractoq; eum animo in aduersis rebus esse uiderunt: ut cunq; ea fuerint: illud inficias iri nõ potest: partum armis a patre imperium: quod in singulari omnium beniuolentia ac charitate usq; ad mortem possedit: ipse motis a Ludouico. xii. gallorum rege armis: cum numero militum superior esset: sexto decimo die amisit. Cæterum ne uiuentes fortasse lædantur manum contrahamus: & iam ad eos transeamus qui fortuna illustri in uestibus atq; aliis rebus communem morem dum licere sibi omnia putant transgressi sunt.

De iis qui patriæ consuetudinem in uestibus & aliis orna/ mentis excesserunt Caput sextum.

PRopriæ uirtutis confidentia atq; immensis fortunæ successibus in/ terdum homines compelluntur: ut in uestibus aliisq; ornamentis patriæ morumq; eius obliti plus sibi q̃ per bonos mores licet indul/ geant. Aliquot igitur exempla illustrium uirorum commemoraturi sumus: qui eiusmodi in rebus sibi frena laxarunt. Neq; uero Neronem attingemus qd̄ in citharistarum habitu incesserit: sibique ea forma poni statuas uoluerit nec Caligulam scribemus qd̄ foeminea ueste uteretur: nec enim digni sunt qui inter illustris fortunæ principes enumerentur: cum scelerum caligine in obliuione se demerserint. uerum de his tantum dicemus: qui maiori ex par te aut uirtutis aut uictoriarum magnitudine hanc sibi licentiam uendicarũt.

De Alexandro magno.

MAcedonum rex Alexander supatis persis abiecta macedonica mo destia: uestem patriam persicis ornamentis mutauit: qua re Ma/ cedonum animos a se auertit: quibus non macedonum arma de persis: sed persarum deliciæ de Alexandro triumphare uidebantur: & si ob id re sæpe ostendit, cum patria ueste macedonicam quoq; militarem uir tutem non exuisse. Nam post eam mutationem de hostibus multas ma/ gnasq; uictorias sæpius peperit.

De Gn. Domitio Aenobarbo.

GN. Domitius ænobarbus deuictis Aruernis: alobrogibusq; quos hæc tempora Delfinenses & Sabaudienses appellant: noua atq; in usitate facie elephanto uectus inter legiones ceu triumphans per to tam Italiam ad urbem romam profectus est.

De. M. Antonio triumuiro.

NOn minus insolenter se gessit in triumuiratu. M. Antonius qui post partas ingentes uictorias: summamq; dignitatem ardente terrarum orbe ciuili bello: Athenis græca ueste utebatur: occiosus q; deambulabat: deinde ea leuitate motus quæ ei a natura erat insita: pre/ ter omnem romanum morem: & ipse & filii quos ex Cleopatra genuerat: in aureo throno sederunt: & quia stirps eius ab Hercule dicebatur manasse: super arma leonis pellem induit.

De Sex. Pompeio.

PAri quoq; modo Sex. Pompeius magni pompeii filius multis na/ uali bello potitus uictoriis aduersus Octauium: magis uentis q̃ alia re adiutus: paludamẽto ceruleo usus est. Marini enim & coelestis coloris esse fertur: cum gestare purpureum romanus mos esset.

De Zenobia palmirensium regina.

Z Enobia palmirensium regina cum desertum in oriente imperiū galieni augusti ignauia ipsa tueretur: sumpto a uirtute præclarisque facinoribus suis animo: quotiens alloqui exercitum uolebat: armata uirilem induebat uestem: atque eo more: quo cæteri cæsares atque augusti romani se ostendebat. Quin etiam ut uestem imperatoriam ita etiam nomen usurpabat.

De Elio Adriano imperato.

NOn minus in Elio Adriano ambitionis fuit: cum ut noua specie uteretur: primus inter romanos cæsares barbarorum regum more barbam nutriuit: ut ita ab aliis qui ante eum fuerant differre uideretur.

De Aureliano imperatore.

AEque ac Zenobia confidentis animi signa Aurelianus imperator reliquit. qui multis partis uictoriis aduersus barbaros atq; tyrannos: cum triennio totum paccasset imperium: quod uix expeditus homo peragrare posse uidebatur: augustorum primus regio diademate uti uoluit: cum usq; ad id tempus alii imperatores quibus modestia inerat: haud a cæteris disparem habuissent habitum: nisi quod soli cum magistratibus purpura utebantur.

De Ca. Aurelio ualerio diocliti ano impera.

DIoclitianus quoq; cum paccatis in oriente rebus imperii fines protulisset: impulsus uictoriarum successu: qui plerunq; insolentiam parere solet: primus inter augustos post ignauum atq; eundem uanissimum Caligulam ueste atq; calciamento gemmato uti coepit: atq; ante alios instituit ut romani eius pedes deoscularentur.

De Dauide iudeorum rege.

IVdeorum reges ab aliis iudeis solo nomine discerni mos erat. cæterum posteaq̄ Dauid amonitas bello superauit: urbemq; eorum munitissimam nomine rabath ui cepit: diadema assecutus quo eorum rex utebatur: quod magni erat precii: gestare incepit: ut insigni diademate non uenerabilior solum: magisq; conspicuus in posterum esset: uerum ut simul quoq; ingentis uictoriæ recordatio repeteretur.

De Aristobolo iudeorum rege.

ARistobolus quoq; cum patri hircano in iudeorum pontificatū atque principatu successisset: deuictis itureis: circuncisisq; quia Dauid hostile diadema usurpare coepit: ita ipse primus assamoneorum machabeorū: anno uno & octuaginta tribusq; mensibus post quadringentos a prima babiloniorū captiuitate: iudaicum principatum in regni nomen conuertit: gentiq; suæ diadematis insigne restituto primus illud capiti suo imposuit: atq; pontifex & rex appellatus est.

Recentiora de Gratiano imperatore.

GRatianus augustus parta ingenti uictoria in gallia aduersus germanos haud longe ab Argentina urbe: cum percaros haberet milites quosdam allani generis armisq; allano more uteretur: magna romanarum legionum indignatione: equo quoq; atque amictu ut ceteri allani coepit uti. Qua re Maximo qui ab eo rebellarat de se faciliorem uictoriam fecit.

De Leonegildo hispaniarum rege.

INter recentiores etiam Leonegildus gothus hispaniarum rex partis ingentibus uictoriis ac multis gentibus subactis: fortasse ex fortunæ successu quo persæpe in uicia uirtus delabitur: regio diademate primus uti coepit: cum ante id tempus alii gothorum reges non alia re magis q̃ nomine a cæteris gentis suæ hominibus dignoscerentur.

De Carolo Caluo imper. ac gallorum rege.

PAri insolentia animi Carolus Caluus gallorum rex posteaq̃ regno imperatoris nomen addidit: deposito amictu: quo cæteri gallorum augusti ante eum usi erant: græca ueste perpetuoq; diademate ornatus incessit: capite orientalium regum more inuoluto.

De Ludouico undecimo gallorum rege.

COntra Ludouicus undecimus gallorum rex Caroli septimi filius gloria regnoq; atq; in primis liberalitate q̃tum ullus superiorũ regum ingens: multis uictoriis clarus: cum alii reges auro sericoque amicirentur: lana aut bombace induebatur: asinumq; pro equo non nunq̃ in usum adhibebat: & quo preciosiore ueste ut fulgerent alii curauerant: ipse ut uiliore amictus inspiceretur operam dabat. fortasse ob eam causam ut cum inter christianos reges omnium maximus liberalissimusq; haberetur qui uiderent cum habitus humilitatem mirarentur.

De Alphunso secundo neapolitano rege.

ALphunsus aragonius patre Ferdinando primo ortus: posteaq̃ turcas deuicit a quibus magno Italiæ periculo Hidrons urbs in extrema Calabriæ orta occupata fuerat: armatus falcato ense in turcarum morem fortasse ut nobilis uictoriæ memoriam excitaret: persæpe utebatur. cæterum huius generis exempla tandem omittamus: & ad ea trãseamus qui sui ipsius ingentem fiduciam habuerunt.

De sui ipsius Confidentia Caput septimum.

SVi ipsius confidentia si a militari egregia uirtute: aut ab emendatissimis moribus: aut ab ingenti doctrina proficiscatur: ut plurimũ foelicem nanciscitur euentum. id quod contra euenit cum confidẽtiæ immodica audaciæ magnitudo: aut impudens iactantiæ studium causa est sicuti sequentibus exemplis ostendetur.

De Cleone Atheniensi.

CVm Athenis in republica administranda perpetuas contentiones Cleon atq; Nicias exercerent: quorum Nicias peritissimus rei militaris dux habebatur: contigit ut græcis proelio ab Atheniensium exercitu superatis: quadringenti lacedemones se in statiram insulam reciperent. eos in potestatem suam redigere athenienses plurimum cupiebãt: & proterea in insula ab atheniensium copiis obsidebantur. sed cum potiri insula quanquã magnis laboribus defunctos athenienses hiems sceua simulq; loci situs egregie munitus: ac præterea obsessorũ singularis uirtus nõ pateretur: hac de re Nicias Cleonq; sæpius contenderunt. Itaq; q̃d ea res uoto non responderet: culpa Niciæ quia dux rei gerendæ fuerat ascribebatur. adeo autem inter ipsos contentio exarsit: ut Cleon si illius expeditionis munus ei demandaretur: se breui foeliciter finiturum offerret: decreta igitur ei prouincia: tantum fiduciæ Cleon præ se tulit: ut athenis abiens dixerit intra uiginti dies se lacedemonios qui obsidebantur: aut occisurum: aut in potestatem uiuos habiturum. huius fiduciæ fortuna quoq; aspirauit: ut q̃d Nicias militaris dux præstantissimus perdifficile censuerat: Cleon intra designatum tempus foeliciter conficeret: uirtute enim uicta temporis ac loci difficultate simul hostium: qui obsidebantur fractis uiribus: parte eorum cæsa alios captiuos Cleon Athenas perduxit.

De Agesilao Lacedemoniorum rege.

LAcedemoniorum rex Agesilaus ipse quoq; in prima iuuenta cũm non sine ingenti græcorum omnium trepidatõe grauis fama manaret: persas ingenti exercitu in græciam traiecturos: ciuibus suis paruo exercitu obtulit: se non defensurum modo patriam: sed in Asiã quoq; traiecturũm: atq; inde de persis aut uictoriam aut honestam pacem reportaturum. huius animi fiducia freti lacedemones decem milia armatorũ ei dederunt: quibus copiis Agesilaus in Asiam profectus proelio persas deuicit: ac deinde a ciuibus suis in patriam reuocatus integras copias letus uictorq; domum reduxit.

De Alexandro magno.

INgentem animi fiduciam Alexander ostendit: cum ante quam in Asiam transiret: immunitates reddituscq; ingentes in Macedonia donaret: cum autem perdica amicorum unus ei diceret: omnia dando quid sibi retineret: respondit spem bonaq; persarum: ad mirabili fiducia ostendens: se quod adhuc in potestate hostium erat: ceu rem propriam ducere. ea permoti spe Macedones spretis muneribus quæ tunc Alexander repræsentabat: sola ipsa spe cum ipo contenti manserunt: longe pluris eam quæ nondum uenerat quam præsentia munera facientes.

De Aurelio Valerio Probo imper.

PRobus quoq; imperator non minorem sui ipsius fiduciam ostendit: cum captis Phtholomaide Coptaq; urbibus: Narsetis persarum regis oratoribus qui cum ingentibus donis ad se missi erant: dixit ut regi suo referrent: mirari Probum quod e tantis rebus quæ cum iam captis Probi futuræ erant: iisq; bene usurus esset: tam paruam ad ipsum partem misisset: qua animi confidentia persæ moti: præ formidine pacem petierunt: qui usq; ad eam horam bellum romanis inferre ausi erant.

Iterum de Probo.

QVanta etiam laude digna fuit eius confidentia? cum perdomito oriente toto dixit: confidere se breui efficere posse: ut romanum impiũ milite amplius non egeret. Sanctitatis profecto plenũ uerbũ. Quid enim aliud hoc esse poterat? nisi pace iusticiaq; ita omnia moderari: ut ultra nec bellum nec belli suspictio esset futura: quia omnes sorte sua contenti essent mansuri: opus ꝑfecto tanto cæteris excellentius rebus magisq; laudandum: quanto illius imperii magnitudo omnem alium principatum excedebat. Neq; uero ab animi uanitate atq; iactantia proficisci uox illa uideri poterat: cum nihil temere sibi Probus unq̃ arrogare uideretur: et enim uirtutis eius experimento in oriente facto iam in prouerbium uenerat. ita Probi sapientia in oriente res compositas esse: ut illic ne mus quidem immodestam uocem edere audiretur.

De Antigono macedonum rege.

CVm Antigonus Macedonum rex cum classe apud Andrũ esset: et militum unus hortaretur: ut inde abiret quia hostium classis nauium numero maior appropinquare dicebatur. ut qui ingentis animi plenus erat Antigonus respondit: et me pro quanto nauium numero censes? Hoc enim modo animi sui uigore æqualem se hostium multitudini ostendit esse posse.

Preclarũ Antigoni responsũ.

Iterum de Antigono.

QVæ hactenus de animorum confidentia scripsimus: omnia ad militarem uirtutem pertinuerunt. Nunc ea quæ sequuntur ex parte uitæ sinceritatem ac morum temperantiam testabuntur. uirtus profecto nec minus rara: nec proterea paucioris facienda. huius exemplum Antigonus quoq; de quo diximus prebebit. nam cum ad regiam dignitatem recens ascendisset: et haud obscure populi eam rem queri dicerentur: uirtutum suarum conscientia fretus in populorum conspectu diadema sceptrumq; deposuit: palãq; monuit: si alium quempiam se regno digniorem inuenirent: ad eum ex arbitrio diadema sceptrumq; deferrent. Cõmemoratis autem iis rebus quas magna uirtute gloriaq; gesserat: ita huius animi fiducia populos mouit: ut ultro omnes ad capescendum denuo regnum horta

Preclarũ Antigoni factũ [illegible]

rentur: ac magnis precibus peterent: quod ipse constanter renuit: nisi ante de sedicionis auctoribus supplicium sumeretur.

De. M. Catone.

NOn minorem sui confidentiã senior Cato in censura petenda aduersus competitores ostendit: cum altiorem conscendens locum palam dixit romanos mores sceuero medico: nõ autem moli egere: atq; ob hanc rem illos qui animi morbo laborarent: quia eis notus esset: ipsius censuram deuitare: suffragiaq; ad competitores deferre: ne esset qui ipsorum errata corrigeret. Itaq; si populo romano uirtus curæ esset: odioq; uicia prosequeretur: atq; romanos mores ad priscam frugalitatem restitui uellet: Valerio Flacco sibiq; censuram deferrent: hac oratione moto populo cum aliis prelatus esset: censuram assecutus tãta integritate administrauit: ut ei in foro populus romanus statuam poneret: addito titulo qui testabatur Catonem censorem statuæ illius honorem meritum esse: qđ solutos romanos mores prudentia sua ad priscam frugalitatem atq; uirtutem restituisset.

De. L. Sylla dictatore.

LVcius Sylla dictator post multos ciues patria exactos: sparsumq; ciuilibus bellis sanguinem: deposita dictatura cum in foro deambularet: interrogatus: quomodo tã multis crudeliter atq; auare perpetratis rebus a tam sublimi loco ubi imperabat: iterum ad priuatam uitam redire ausus esset: respondit: Si necesse esset omnium quæ in dictatura gessisset se rationem redditurum. Quo uerbo fortasse innuit: crudelitatem rapinasq; ceu medicinam ad cohercendum seditiosum auarumq; populum necessarias fuisse: ut in grauibus morbis contingere solet: persæpe enim insulsis cibis: gustuiq; humano prorsus ingratis pharmacis: nonnunq̃ etiam sectione ignibusq; medentium ars male ualentibus afferre opem quærit: quæ omnia molesta plerunq; interdum etiam doloris plena sunt: & tamen sine his recipi ac retineri salus non potest.

De Epaminunda Thebano.

MEmoranda quoq; est Epaminundæ Thebani confidentia: in qua multo plus q̃ in Sylla temperamenti fuit: qui ab ciuibus suis aduersus Lacedemonios in peloponessum missus: q̃q̃ sciret apud Thebanos capitale esse: prætura prefixo tempore non cedere: tamen perspiciẽs eo bello Thebanos superatum iri: si finito præturæ tempore expeditio aliis demandaretur: præteritorum facinorum suorum conscientia fretus: collegis persuasit: ut adhuc quadrimestre tempus in imperio quod solis prætoribus dabatur perseuerarent. quo tempore bello Lacedemonios deuicit: & Thebas reuersus collegas monuit: si accusarentur: qđ tempore quo per leges debebant: imperium non tradidissent: ipsi uni culpam omnem assignarent: Id quod ab eis cum actum esset: ipse in iudicium uocatus non negauit legem

Inscriptio statuae Catonis

se transgressum esse: mortemq; mereri. Quod si ut morte mulctaretur uolebant: illud petebat: ut saltem tumulo inscriberent: Epaminundam morte mulctatum esse: quia thebanos apud Leutram superare Spartiatas coegisset: quorum ora ante id tempus Thebanus nullus inspicere ausus erat: horũ uerborum confidentia omnium confessionem extorsit: uere ab Epaminunda patriæ uictoriam ipsisq; gloriam & salutem partam fuisse.

De uiro Lacedemonio.

CViusdam Lacedemonii minime spernenda fuit confidentia qui cũ in clipeo pictam: ut uera uideretur: muscam ferret: atq; ei diceretur insigne nimis paruum id esse: neq; ab hostibus uisum iri. respondit se ita hosti appropinquaturum: qđ longe maior quam esset ei musca uideretur.

De. M. Antonino philosopho imper.

PLus rationis. M. Antonini philosophi imperatoris confidentia secum habuit: cum periniquo animo ferre se ostenderet: qđ Auidius Cassius qui rebellauerat: deinde proelio erat uictus: occisus fuisset: Nam quodã ex iis qui astabant dicẽte: si Auidio uincere contigisset qd is fecisset? statim magna animi fiducia respondit: non ita nos cum diis hominibusq; gerimus: ut Auidius unq̃ bello uincere nos deberet. Fiduciæ profecto ingentis uerbum: sed non maior tamen q̃ illius uirtus & morum sanctitas requireret.

Iterum De eodem.

HAud minorem tunc quoq; confidentiam ostendit cum uirtute atq; innocentia sua fretus ut bonitatis suæ periculum faceret: solus Eleusinæ cereris templum ingressus est: qđ non sine periculo nisi ab innoxiis adibatur. Neroni profecto conscientia lõge dispar fuit: qui cum se parricidam meminisset: eo templo abstinuit.

De Verito & Malorige legatis germanis frisiis.

IMperante Nerone: cum orta esset inter germanos controuersia: germani quidam legati frisii romam uenerunt: & Theatrum ingressi ut populi ro. magnitudinem inspicerent: mirati eius in sedendo ordinem: nonnullos minime romana ueste amictos inter senatores sedere animaduerterunt: & cum qui essent illi petiissent: ut intellexerunt urbium: quæ fide ac uirtute alias antecedebant legatos esse: propria uirtute ac fide freti ipsi quoq; sessum inter senatores iuerunt: dicentes nationem nullam eis notam esse: cui ob militarem uirtutem ac fidem locus ille magis quam ipsis deberetur & ob id a senatu leta fronte accepti: romani ciues creati fuerunt.

De. C Fabricio.

CAius Fabricius ab omni leuitate atq; iactantia alienus qua e uirtutis suæ fiducia esset ostendit : cū legatus ad Pyrrhū missus ab eo rogatus est : ut inter duces atq; amicos suos primum uellet accipere locum : ei enim in aurem respondit : non hoc Pyrrhe e re tua fieri posset . nam qui nunc uirtutem tuam mirati te suspiciunt : teq; amant ac colunt : cum me experti essent : a me potius q̄ a te regi cuperent . Tātumq; eius uiri existimatio apud Pyrrhum potuit : ut non modo uerbum illud patienter ferret : sed ut uerum quoq; probans illi uni captiuos quorum causa uenerat dono dederit . Sed iam ab ea confidentia quæ a propria uirtute aut rebus bello gestis proficiscitur : ad eam quæ a doctrina quæ illi propinqua est uirtus : transeamus .

De Neuio poeta .

MAgnam Neuius quoq; poeta doctrinæ eloquiiq; fiduciam ostēdit : cum tumulo suo iussit a se confectum epigramma hoc poni .

Si immortalibus fas foret
Mortalem aliquem lugere : Musæ
Næuium nunc lugerent
Poetam : post cuius mortem par non erit
Romæ : neq; sciatur neq; ultra curetur
Latinum eloquium . Sed insolescat

Insolescat donec sua legentur

Iudicium fortasse de se ipso arrogans : nisi a doctioribus quoq; non minorem doctrinæ laudem acciperet .

De . P . Ouidio nasone poeta .

OVidius quoq; ingenio excellenti poeta peracta methamorphosi sua : doctrinæ suæ magnitudine fretus : non ne operis finem carminibus illis clausit ? quæ ostendunt peractum ab ipso opus esse immortalis famæ : dum terrarum orbis staret duraturum : cuius iudicio euentus quoq; fœlicitas satis hactenus uisa est respondere .

De Menandro poeta Comico .

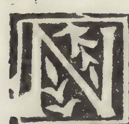
RAtione ioco q; non caruit fiducia quam Menander quoq; ostendit : cum prælato philemoni : qui in theatralibus concertationibus fauore ambituq; ut uictor declararetur : sæpius obtinuerat : subridens dixit heus Philemon ? quæso dic mihi sine ambage : nunquid non erubescis cum me superas ? Comico nobili ac suaui uerbo suam Philemonisq; doctrinam artesq; simul quibus ille uincebat : cum aduersarium iudicem faceret ostendens .

De Chrisippo philosopho .

PAri quoq; modo Chrisippus philosophus doctrina sua fretus amico petenti cuius doctrinæ filium traderet : sibi ipsi daret respondit : Nam si alium se doctiorem sciret esse : ad illum audiendum ea ip

ſa hora ſe profecturum affirmabat. Neq; uero ad arrogantiam id ei debet aſcribi. ſed rectum de ſe ipſo iudicium putari: & enim ætate ſua ſolus ſapiens habitus eſt: cum cæteri ſola doctrinæ umbra dicerentur.

De Aſclepiade pruſienſi medico.

On minor quoq; Aſclepiadis fiducia in medendi arte fuit: cum diceret: ne medicus fuiſſe diceretur: ſi unq̃ in uita aduerſa ualitudine laboraret: in qua re foelix uſq; ad ſeptuageſimum fuit annum: mortuus cum e ſcalis fallente ueſtigio forte corruiſſet.

De Zeuſi pictore.

Agnam quoq; artis ſuæ fiduciam Zeuſis pictor oſtendit: cũ athletæ quem pinxerat: in quo ſibi ipſi ſatiſfeciſſe uidebatur: carmen inſcripſit in hanc ſententiam. opus ſcilicet illud eſſe cui facilius præclari poſſent inuidere pictores: q̃ quicq̃ imitari: ſed omiſſis ueteribus iam ad alia tranſeamus.

Recentiora de Edgaro brithannorum rege.

Nter recentiora in quibus fiducia inſignis uiſa eſt: Edgarus brithannorum rex primus a nobis ſcribetur. nam cum reges omnes qui ei parebant in conuiuium adhibuiſſet: eiq; eſſet relatum Kinandum ſcottorum regem: cum eum ſtatura puſillum inſpexiſſet: cũ aliis dixiſſe: non mediocriter ſe mirari: qđ ipſe aliiq; reges uiri fortes proceroque corpore: tam paruo homini ſubiectos ſe eſſe paterentur: Nulla prorſus re dicta uenatum deduxit eum: dataq; opera ut ſolus cum eo ab aliis diſiunctus eſſet: Kinando alterum e duobus gladiis quos ſecum tulerat obtulit: dixitq; fortitudinis eius periculum facere uelle: ut ſciret an uerbis in eo facta reſponderent. Qua re Kinandus uehementer territus errori ueniam petens tandem eam impetrauit: cum ei Edgarus generoſo facto ſingulariq; uirtutis ſuæ fiducia oſtendiſſet: uirtute ſe & non ſorte electum regnare: ei ut hoc experiri poſſet poteſtate facta.

De Gulielmo Normandiæ duce.

Ngens etiam militaris peritiæ confidentia illa fuit: quam præſe tulit Gulielmus Normandiæ dux: cum in brithãniam aduerſus Heraldũ eius inſulæ regem exercitũ traieciſſet. Nã detectis captiſque hoſtiũ exploratoribus: ſua exercituſq; ſui uirtute fretus deduci eos per tota caſtra iuſſit: & omnia eis oſtendi: deinde cibo recreatos cũ muneribus ad ſuos remitti: neq; uero multo poſt haud leuiter: temereq; ſe expeditionẽ ſuſcepiſſe oſtendens: proelio adortus brithãnos uicit: Heraldumq; occidit: & primus Normandorum illius inſulæ regno potitus eſt: haud mutata uirtute quæ ut in inſulam deſcendit in eo perſpecta eſt: & enim ut exercitui oſtenderet in ſola uirtute ſpem ponendam: illicq; aut uincendum aut moriendũ eſſe: naues quibus uenerat: ſtatim omnes incendit.

De Genuensibus ac Pisanis.

POtentiæ uirtutiq; suæ Genuenses quoq; ac Pisani plurimum fide re ostenderunt graui bello: quod inter se salutis anno ducentesimo sexagesimo secundo post mille gesserunt. Nam cum utriq; in alterorum urbem sub aliarum rerum prætextu inspecturos qui apparatus fierent misissent: utriq; libere in urbe sua iis permiserunt omnia inspicere: & ad suos inspecta scribere: adeo uterq; populus potentiæ militarique uirtuti suæ fidebat. quarum rerũ confidentia diu incerta uictoria paribusq; damnis bellum acriter continuarunt.

De Blasio Axereto Genuensi.

INsignis quoq; ea fuit fiducia: quam Blasius Axeretus genuensis classis præfectus aduersus Alphunsum regem caietam obsidentem ostendit. Nam cum ad eum ab Alphunso legatus esset missus qui sub pretextu indicendi genuensibus belli classem genuensem diligenter inspiceret: ei Blasius mandauit: ut regi suo omnes eas genuensis populi naues preciosis mercibus: quæ in oriente mittebantur onustas esse referret: & proterea si uictoria potiretur: sciret predam se ingentem de genuẽsibus acturum. Fiducia profecto ingens hominis noui: & qui ante non naualem rem sed tabellionicam exercuisset: minore nauium numero paucioribus militibus: duorum magnorum regum: multorumq; principum rerum maritimarum peritorum: eo uerbo auariciam accendere: aut indignatione iram augere. Cæterum uictoria quam de eis peperit audacem eum ac prudentem & non iactatorem fuisse ostendit.

De Ioanne Zisca boemo.

CVm Ioannes Zisca boemus q̃q̃ lumine captus multas de hostibus uictorias peperisset: hussitanãq; heresim excitasset: in aduersam ualitudinem incidit. Itaq; populi qui ei parebãt: periniquo animo eum casum ferentes: ceu euersam communem salutem deplorabãt: ab eoq; petebant: quid illis si ut uerebantur: mortem obiret: faciendum censeret. O inuictum animum animiq; uigorem nulla unq̃ obliuione prætereundũ: multis prœliis in cæcitate uictor euaserat: mortuus quoq; ex bellis se uictoriam deportaturum rebatur: populis igitur respondit: ut sui mortui corpus excoriarent: atq; timpanum ex pelle facerent: pollicitus si ad illius timpani pulsum pariter eius nomen inuocarent: hostes ei nunq̃ repugnaturos: cuius dictum cum populi abominarentur: exercitus pars duces sibi non perpetuos ut ipsum: sed ad tempus delegit. pars autem cũ omnes post Ziscam uelut ignauos spernerent: & proterea eorum tederet: orphani ab eo tempore appellati fuerunt.

De Gregorio Sexto pontifice Maximo.

GRegorius sextus pontifex maximus cum æger in uitæ discrimine uersaretur: sciretq; de ipsius acta uita cardinales male sentire: idq; habitis inter se colloquiis eos ostendisse: animi sui conscientia fretus: accersitos ad se cardinales de iis quæ dixerant uehementer increpuit: & cum efficacissimis rationibus omnem rerum a se gestarum suspictionē purgasset: ut omnia de se exploratiora essent hoc addidit: ut defuncti corpus in feretro ante ualuas ædis sancti Petri statuerent: easq; ante diligenter clauderent. Quod si numine corpus sine humana ope in templum introduceretur: male de ipso cogitata emendarent. Sin autem extra templum corpus remansisset: sacra sepultura indignum censerent. Eo mortuo cum condictio quam posuerat seruaretur: omnibus admiratione captis magna uentorum ui reseratis templi foribus in templo iacere Gregorii corpus fuit inuentum. Fiducia profecto Gregorii conscientiæ ingens: & quæ ne temere iudicemus: retrahere nos debeat: ostendit enim tantum ab humano iudicium differre diuinum: quanto diuinum humano occultius atq; iustius est.

De Marcellino Anchonitano epō.

FVit etiam admiranda Marcellini anchonitani epī confidentia: cū urbe ingenti incendio correpta: extinguendo igni remedia nō inuenirentur. ipse enim pedibus captus contra incendii uim deferri se iussit: uitæ suæ meritorum fiducia fretus: cum incedendi usum amisisset. Itaq; cum eo appropinquante sedatum esset incendium: prorsusq; extingueretur: confidentia eius in laudem conuersa est: quæ si de extinguendo incendio secus cessisset: temeritas atq; stulticia re ab euentu nomen sortiente putata esset.

De Ioanne uigesimo tertio pontifice Maximo.

EXemplis quæ de sui ipius confidentia scribere cepimus Baldassar Coxa finem imponet: qui Bononia ubi aliquot tempus magna diligentia litteris operam nauarat: cum Romam proficisceretur: rogatus quam ob rem Romam tenderet: ut se pontificem faceret: neq; id ioco respondit: atq; haud diu post ab Alexandro quinto ad Cardinalatus honorem euectus: in pontificatu ei sub Ioānis uigesimi tertii nomine successit.

De Constantia Caput Octauum.

DE Constantia quæ singularis uirtus inter animi leuitatem obstinationemq; media est: aliquot exempla scripturi: primordia ab iuniore Catone sumemus.

De Catone iuniore.

IVnior Cato qui postea ab urbe ubi mortuus est: uticensis cognomentum accepit: omnis etiam priuatæ quæ suspecta esse posset: potentiæ: ceu a natura editus hostis: nedum apertorum tyranno

rum grauis persecutor fuit. Itaq; cum uerba faceret aduersus ciuilem occultamq; tyrannidem in quam Crassus pompeiusq; ac Cæsar sub triumuiratus nomine inuaserant: Trebonii tribuni pl. iussu: lictor eum a suggestu in quem uerba facturus ascenderat: detraxit: cum ob id loqui non desineret: foro ab eodem pulsus fuit. Sed cum constanter tunc quoq; in trium potentiam inueheretur: Tribunus in carcerem duci iussit: & cum ne tunc quidem sileret: multitudinis concursu de lictorum manu liberatus est.

De. C. Mario.

CAii quoq; Marii miranda ea fuit constantia: qua aduersus Cottæ consulis uoluntatem ferre legem de ambitu uoluit: prohibiturus ne quis largitione magistratum consequi posset. Nam quia in ea re conatus sui effectum tulit: quanq̃ ei non senatus modo consulque cotta: uerum etiam Metellus tribunus se opposuerant: ex constanti animo ingentẽ laudem assecutus est.

De eodem.

IS autem ut clarior esset ipsius constantia: in eodem tribunatu in quo de ambitu legem tulerat: aduersante populo frumentariam legem ferri constanter uetuit: popularem impetũ minime ueritus: cum incompositæ plebi ueluti de manu panem extorquere magno sui discrimine uideretur. Constanter enim in utraq; lege: altera ferenda: altera reiicienda: quia ita e re. pu. uidebatur esse: se gessit.

De Pomponio equite romano.

MIlitarem quoq; Constantiam haud sine laude Pomponius eques ro. ostendit: qui in Luculli exercitu contra Mitridatem militabat. Nam cum uulneribus confectus ac simul in mitridatis manu captiuus a rege interrogaretur: si curatis uulneribus liberaretur amicus ne ei futurus esset: intrepide respondit: fore se si ipse quoq; ro. populi amicus foret. Audacia procul dubio ingens & animi robur romano uiro dignum.

De Senatu populoq; romano.

MIram etiam constantiam senatus populusq; romanus ostẽdit: Annibale cum exercitu pro portis urbis romanæ manente. Nam quanquam summo in discrimine rei romanæ summa uersaretur: tamen nunquam a capua exercitus suos reuocauit: & ob id cum Annibalem spes fefellisset: Campani desperatis rebus deditionem coacti fecerunt.

De Plantio laterano.

PLantius lateranus pisonianæ coniurationis aduersus Neronem particeps: cum ut mortem obiret a Tutio tribuno qui eiusdem cõiurationis conscius erat deduceretur: non modo eũ nõ detexit: uerum ne uerbum quidem dixit: aut aliquid innuit: unde Tutius in suspictio/

nem uenire posset.

De Magistona Eliense: & eius comitibus.

QVod natura foemineum sexum inconstantem ac timidum fecisse uidetur: Magistonæ Eliensis animi constantia magnitudoq; merito suo alias foeminas laudibus superabit. Hæc cum ab Aristotimo immani tyranno una cum filiis: multisq; aliis foeminis in carcere obseruaretur: ipsiusq; & aliarum mulierum uiri parentesq; a tyranno patria pulsi armis eam libertatēq; simul repeterent: fretus posse exules ad pacē redigere tyrannus: si uxores filiiq; eorum id per litteras petiissent: carcerē ingressus mulieres captiuas: ut de pace scriberent: humanis uerbis hortatus est. Omnes autem ad Magistonam conuersæ respondendi curam ei detulerunt. Magistona uero minime tyranni presentia mota: non solum qd petebat negauit: sed ne assurrexit quidem: aut alio honore tyrannum dignata est. pariterq; idem ceteræ mulieres fecerunt. Qua re adeo commotus est Aristotimus: ut statim in carcere Magistonæ filium ad occidendum perquiri iuberet. Sed ne hoc quidem Magistonam mouit ut sententiam mutaret: uerum ipsa manu apprehensum filium his tradidit qui tyranni iussu eum quærebant. q̄q̄ uero ita tyranni ira ob hæc succenderetur: ut uix quin manu sua eam interimeret temperare sibi posset: efficere tamen nequiuit ut Magistonam comitesq; propositi poeniteret: atq; uel unum uerbum: ut cupiebat scriberent. cum plus apud eas induta semel constantia: q̄ carcer tyranni q; minæ ualerent.

De Onnia iudeo.

INfoelix quidem quanquam haud indigna laude Constantia Oniæ iudei fuit: qui ab omnibus uir sanctus: & qui a deo multa impetraret habebatur. Itaq; cum inter Hircanum atq; Aristobolum Alexandri iudeorum regis filios de regni successione grauis orta esset contentio: atq; ab Hircano templum quod in Aristobolis manu erat & sacerdotes obsiderentur: ab iis qui Hircani pates sequebantur captus est Onias: qui ne alteri partium adhereret latebat. ab eis autem ad templum ductus: cum precibus ac minis urgeretur: ut rogando infestum Aristobolo deum redderet: Ipse immobilis contra nitebatur. Itaq; cum illi urgere: ut id ageret non desinerēt: ipse autem de sententia non flecteretur: ne se eorum contentionibus immisceret: clare ut audire omnes possent: deum dixit se rogare: ne ullam ipsarum partium aduersus alteram: quod utraque populus eius esset: audiret. Itaque ab Hircani fautoribus statim fuit occisus.

De Prexaspe persa.

CVm persarum rex Gambises falsis suspictionibus motus per Prexaspem occidi Smerdem fratrem suum iussisset: & eo tempore alium Smerdem magum longe bellum gerentem inueniri contigisset: qui regis fratri occiso persimilis uidebatur: Is hanc similitudinis occasionem nactus finxit eum se esse: qui occisus erat: atq; ita populorum fauore regnum occupauit. Cæterum cum huius fictionis suborta postea suspictio esset: & iam persarum populi id se aduertere: parumq; probare ostenderent: falso Smerdi uisum est hanc dubitationem ex animis populorũ pelli posse: si Prexaspes palam affirmaret: se non Smerdem regis fratrem: ut iussus a Gambise erat: sed alium pro eo occidisse: Smerdemq; uerum eum esse qui regnaret. Deductus igitur ad regem Prexaspes cum negandi sublatam facultatem uideret: promisit se quod petebatur facturum. In foro igitur congregato persarum magno numero Prexaspes in altam conscendit turrim: ut ita facilius ab omnibus audiretur. primaq; Cyrri stirpe repetita dixit: se a Gambise iussum fratrem eius Smerdem manu sua interemisse: magosq; falso Smerde regnare: a quo ut falsa testaretur in eum locum erat deductus. & proterea eos hortabatur ut a medorum tyrannide atq; a falso Smerde persæ se liberarent: finitaq; oratione precipitem se a turri mittens uoluntaria morte uera se dixisse testari uoluit.

De Iacobo iusto redemptoris Christi fratre.

COnstantiæ ac mortis similitudo facit ut post Prexaspem de Iacobo iusto domini fratre scribamus. Nam cum Ananias iudeorum pontifex periniquo animo ferret christianorum augeri numerum: arbitratus est si Iacobus: cuius uitæ sanctitas apud omnes nota: omnibusque probata erat adduci posset: ut Christi fidem reprobaret: omnes eius auctoritatem secuturos esse. Cum autem precibus ac minis frustra ut id Iacobus ageret laboratum esset: supra templi pinaculum perductus fuit: ut nisi ab eo loco populis quæ de Christo eius lex continebat: tanq̃ falsa dissuaderet: inde preceps deturbaretur: fretus est enim Ananias periculi presentis magnitudine territum Iacobum qd̃ usq; ad eã horã negarat: fortasse facturũ. Sed ne ob id quidem Iacobus sententia motus est. locutusq; contraria idest Christum uere dei filium fidemq; eius ueram sanctam atque iustam esse: indignatis iudeis eorum impulsu inde deiectus uir sanctus uerba simul cum uita finiuit.

Iacobus Apli mors

Recentiora de Gesualdo longobardo.

PAri constantia inter recentiores Gesualdus longobardus usus est: cũ a Romualdo benenentano duce: beneuenti a Cõstantio imperatore obsesso: clam missus ad Grimoaldum longobardorũ regẽ ipsius Romualdi patrem rogatũ: ut filio opem ferret: cũ ipo atq; auxiliario

exercitu beneuentum reuerteretur. A Grimoaldo enim iussus clam ante ire ad Romualdum: atq; opem quam pater ferebat nunciare: aduersa cũ fortuna in hostes tulit: ab eo de propinquis auxiliaribus copiis hostes certiores facti: spectare eo ceperunt: ut ad pacem Romualdum traherent: arbitratiq; se id melioribus condictionibus facturos: si auxiliorum spem Romualdo ademissent: Gesualdum monitum ante ut in eam sententiam loqueretur: ad Beneuenti muros deduxerunt. Cæterum ipse ex fide omnia obsessis narrauit: breuiq; affuturum cum ualido exercitu Grimoaldum affirmauit. Qua re indignati hostes statim Gesualdum occiderunt: & postera die motis castris obsidionem soluerunt.

De populo romano.

MAgna etiam illa populi ro. constantia fuit: cum a gothis quãq̃ iam in greciam Bellisarius esset reuocatus: rebellauit. obsessus enim in urbe a Totila gothorum rege in aggeribus murorum: aliisq; per urbem Romam desertis locis diligenter frumenta seminauit: eaq; constanter usq; ad maturitatem expectauit. Itaq; hac constantia feros gothorũ animos pene contudit. Nunc ad sacerdotalem constantiam transeamus: ut ex ea sacerdotum nostri temporis leuitatem agnoscamus.

De Martino primo pontifice max.

IMperantibus adhuc Romæ augustis: Constantius tertius imperator neq; promissis neq; minis adducere Martinum primum pontificem maximum potuit: ut monothelitanam heresim confirmaret: qui cum neq; ab olimpio exarcho positis eius uitæ insidiis flecteretur: & tandem a Caliope exarcho captus esset: maluit in exilio amisso cum patria etiam pontificatu emori: q̃ de hæresi illa iustum mutare propositum.

De Constantino patriarcha constantinopolitano.

EAdem Constantinus quoq; patriarcha Constantinopolitanus constantia animiq; immobile robur fuit: cum a Cõstantino quinto imperatore: ut manginorum hæresi assentiretur: apud quos in honore idolatriã haberi putabat: nunq̃ ut id facere uellet: adduci potuit: quia explosam a catholica fide eorum sententiam sciebat. Itaq; plagis a sceuo imperatore cæsus. item in custodia habitus: ac tandem morte affectus: nunq̃ sententiam mutare uoluit.

De Ignatio constantinopolitano patriarcha.

IN eadem urbe parem Ignatius dignitatem cum obtineret parem quoq; constantiã ostendit: ut Michaelis imꝑatoris filium decebat: prius enim in exilium ire sustinuit: q̃ ut Vardã alterius Michaelis Amorati imperatoris patruum anathemathe solueret: quo eum innodarat qd dimissa coniuge quam habebat: in eius locum nurum duxisset.

De Vigilio primo. & Siluerio pontificibus max.

OMnem priscorum romanorum Vigilius primus pontifex max. cō stantiam superauit. Nam si prisci illi romani furentem populum aduersosq; magistratus altercando constanter sustinuerūt: Vigilius ro. plebi atq; imperatori in cuius manu ipsius uita erat: tuendæ iusticiæ gratia semper obstitit. Is igitur a Iustiniano imperatore atq; Theodora augusta eius coniuge monitus: ut Antemium hæreticum extra ecclesiæ gremium ab Agabito Silverioq; summis pontificibus positum christianorum communioni restitueret: minime Silverii exemplo territus est: qui qđ eam rem agere noluerat: in exilium pulsus: mortem obierat: Se igitur id facturum constanter negauit. Quam ob rem Iustiniani imperio captus cū romæ in æde sanctæ Ceciliæ sacrificaret: atq; in tiberi paruæ cimbæ impositus: insana cum plebe fustibus saxisq; exagitante Cōstantinopolim fuit perductus: ubi cum in Sanctæ Sophiæ templum cum pontificali honore profectus esset: qa restituere Anthemium coram Iustiniano audacter negauit: cæsus atq; contumeliis omnibus ab eo eiusq; cōiuge Theodora affectus: cum inter tot mala illesam animi libertatem seruasset: tandem a Iustiniano liberatus est.

De Adriano primo pontifice maximo.

ROmana ecclesia a Pipino gallorum rege multis commodis atque honoribus aucta hoc quoq; acceperat: quod a lōgobardorum potentia eam defenderat. Carolo mano Caroli fratre mortuo: Bertha eius coniunx malis suasoribus impulsa: ad Desiderium Longobardorum regem se recepit: quem cum haud lateret gallorum uires si per seditionem diuiderentur debiliores fore: ab Adriano primo pontifice Maximo petiit: ut Berthæ filium oblato diademate gallis regem constitueret: quod cum prudens pontifex negasset: ei furiata mente Desiderius bellum intulit: & tamen neq; illata arma: neq; occupata æmiliæ uiæ loca: quæ nunc sub romandiolæ nomine censentur: aliaq; permulta pontificem: ut a proposito discederet: mouere potuerunt.

De Gregorio Septimo pontifice max.

COnstantissimus quoq; habitus est Gregorius septimus pontifex: qui qđ Henricum tertium imperetorem proter aperta nimis symoniæ crimina pro pastorali officio reprehendebat: grauibus ab eo iniuriis affectus est. Itaq; iniuriarum magnitudine compulsus Henricū Gregorius ut hæreticum imperii honore priuauit. Cum autem Henricus solui ecclesiastica censura: non emendatione uitæ: sed armis quæreret alium creare pontificem enixus: capta urbe Roma obsidere Gregorium cœpit: quæ mala cum Gregorius pateretur: nunq̄ tamen a iusto proposito dimoueri potuit: cui q̄ similes se recentiores pontifices gerant: causis non pro dei honore: sed pro priuatis commodis sæpe susceptis: qui in eo constantes sunt:

Gregor. vii. Henricum imper. priuat

unde spes ostenditur: ipsi norunt: ipsi fateantur.

De Sergio cenomanensi archiepiscopo.

NOn minori quoq; laude digna est Sergii Cenomanensis archiepiscopi constantia: dum ei assentiri recusat: quam alii fecerant epi: scilicet Arnoldi remnensis epi a dignitate quam sustinebat depositioni: Arnoldus enim natura tãtum patruus erat Caroli gallorum regis: qui postremus ex Caroli magni stirpe regnauit: quem cum regno spoliasset Vgo Chiapeta: stirpem quoq; illam totam magni Caroli tollere nitebatur. Cenomanensem igitur antistitem minis trahere in sententiam conabatur: ut exauctorationis: assensorem se praeberet: qđ ille recusans cũm publice Vgonẽ reprehenderet: triennii exilium perpeti q̃ assentiri maluit.

De Theone heremita.

APpropinquãte exitu eorum exemplorum quae de Constantia edere constituimus: admiranda Theonis aegyptii heremitae in ea re uirtus se preteriri nõ patitur: cui Hieronymus uerus scriptor testimonium perhibet: eum triginta annos cellula inclusum non alio q̃ crudo cibo semper uixisse. neq; ullius alloquio per id tempus unquam ne cum ipso quidem Hieronymo nisi per litteras usum: constantia proculdubio admiratione digna: ut unus uir inuentus sit qui triginta annos a loquendo temperare potuerit: cum aetate nostra non sine labore uix ullus inueniatur: qui secretum in cuius communicatione interdum de uita agitur: uix diem unam cellare possit: cum in reliquis loquendi facultate ei non sit interdictum.

De Paterno Scotto monacho.

PAterni Scotti monachi obstinationem potius q̃ Constantiam appellarem: cum undebrunae quae in germania est: flagrante urbe tota omnes fugerent: ipse cõstanter maneret: ne preter longi temporis institutum cella sua eggrederetur. uerum eius sanctitas obstare uidetur: & enim imperii Henrici tertii anno secundo saepius urbis illius incendium cum predixisset: profecto id deuitare poterat: nisi deo ita uolente: cuius consilia abissus multa sunt: satius duxisset in cella permanendi propositum non uiolare.

De Animi Moderatione Caput primum.

Nter animi angusti as abiectionemq; : atq; alia ex parte superbiam & honorũ cupiditatem: media est insignis uirtus : quae modestiae nomen sibi uendicat. De hac haud iniuria exempla quaedam edituri sumus: nõ modo ut eum ordinem sequamur : quem Valerius obseruauit: uerum etiam quia res ipsa cognitu digna est :& ad cõpescendas cupiditates utilitatis plurimũ allatura: n his autẽ non tã temporũ ordinẽ quibus res ipsae gestae fuerunt : q̃ ut inter se magis congruere uidebuntur in ipsorum exemplorum serie obseruabimus. his uero exemplis haud obscure perspicietur omnes opes : omnia imperia : animorum moderatione superari: qua homines paruo contenti fiunt. opulenti autem & qui magnis imperiis potiũtur: tutiores sunt magisq; amãtur : sibi aliisq; minus incõmodi minusq; turbulenti. Quod si temporis nostri pontificum atq; principum pectora non opum atq; regnorum augendorum cupidine : sed hac insigni uirtute fragrarent : quietius maioriq; rerũ decore in toto terrarum orbe homines agerent : & prisca aetas illa quae magis ob uirtutum : q̃ opum magnitudinem aurea esse ferebatur : quae una cũ modestia proter hominum scelus iam diu a mortalibus exulat : ceu longo postliminio reuocata in terrarum orbem reuerteretur : & enim quis inficias ibit:quae armis aut doctrina parata sunt:si ab iis modestia absit:nisi supra uerum blandiri nobis uelimus : non honores : aut uera bona : sed latrocinia ambiciosorumq; pectorum astus appellari debere?

De Tito Largio & Cloelio consulibus.

Enatus populusq; romanus cum ei proter externa bella : ciuilesque motus necessarium uideretur dictatorem dicere: Tito largio Cloelioq; consulibus: quorum uirtuti fidebat : alterum ipsorum dictatorem dicendi munus demandauit. O ingentem temperati animi modestiam : quod contentionis alii suscepissent: ut ipsis hic honor demandaretur: id totum inter eos consumptum est : ut ipsum honorem collega acciperet : biduoq; consumpto in tam honesta mutuo transferendi in collegam honoris concertatione : uix tandem senatus ac collegae precibus uictus dictaturam Titus Largius suscepit: semper affirmans eo honore Cloelium se digniorem esse : cui non minus laudis : ac gloriae haec tanta animi moderatio atq; temperantia peperit: q̃ si primus in urbe dictaturam obtinuisset.

Largius ... Cloelius

De Aristide Atheniensi.

NOn minus etiam laudanda Aristidis atheniensis animi moderatio fuit: cum ipse Miltiadesq; inter decem prætores aduersus Darium creati essent. nam cum proter ducum multitudinem expeditionem illam corruere animaduerteret: per uices enim ad singulos imperandi munus transibat: ut ei sors imperandi contigit: partes suas in Miltiadem militaris artis peritissimum transtulit: atq; exemplo suo aliis ut idem facerent auctor fuit. hac enim animi moderatione sibi præturam ademit: ut patriæ uictoriam quæ de Dario optabatur traderet.

De Othane persa.

OThanes persa coniuratorū aduersus magos falsumq; Smerdem primus cum egregio perpetrato facinore diu frustra laborasset: ut sociis persuaderet. ut nullo ultra creato rege persidem patriam liberam relinquerent: posteaq̄ uidit eos omnino ad creandum regem inclinare: cū eis ita cōuenit: ut quo ad se neq; domini neq; serui cōdictionē subiret. nam ut regiæ dignitatis honore se priuabat: ita seruitutem quoq; non induere uolebat. Vere profecto generosi moderatiq; animi inditium cum prorsus inter se duo aduersa seruitutem atq; regnum æque abhorreret.

De Scipione Africano primo.

INgentem modestiam primus qui e Cornelia gente Africani nomen assecutus est ostendit: cum in hispania post deuictum Asdrubalem ab omnibus hispanis rex salutatus est. Declinato enim superbo regis nomine hispanos grauissimis uerbis ut in populi romani fide permanerent hortatus est.

De. L. Sylla dictatore.

MAior quoq;. L. Syllæ modestia fuit: cum magnis laboribus: magnisq; periculis partam in patria dictaturam: atq; principatū nulla necessitate compulsus postea deposuit. Nam cū ad priuatam uitam reuersus nullo præteritarum rerum stimulante metu romæ in foro deambularet: ab immodesto adolescente minis contumeliisq; uexatus ne uerbum quidem ei respondit: & cum is pergeret: ac domum usq; conuicio sibi nihil temperans: eum prosequeretur: Sylla submissa uoce astantibus dixit: faciet huius adolescentis immodestia: quod in posterum alius nullus dictaturam deponet. Nam non sine admiratione cōspexere romani. L. Syllam a quo in dictatura duo equitum ro. milia: ac præter eos sexcenti: a quo decem cōsules occisi fuerant a quo tot patria pulsi: tot sepulturæ honore prohibiti: palam tanta animi moderatione immodestum adolescentem ferre: cuius animi impotentia antea urbem totam non tulerat. hac igitur animi moderatione tantum laudis reportauit: quantum antea ob nimiam iram superbiamq; criminationis incurrerat.

De animi moderatione.

De Simili præfecto palatii.

REbus uerbisq; ingentem animi moderationem Similis ostendit: cum deposita palatina præfectura sub Adriano cesare: quæ dignitas augustorum magnitudini proxima erat: moriens ordinauit: ut tumulo inscriberetur. Hic similis iacet: cuius ætas multorum fuit annorum: & tamen ex eis septem solum uixit: annorum enim in ambitioso magistratu multitudinem in mortis sorte computauit: solos paucos quos in priuato ocio degit ad uitam referens: quemadmodum recte æstimantibus uerum esse inuenietur.

De Germanico Cæsare:

MOderatissimo animo Germanicus cæsar fuit Caligulæ imperatoris pater. Nam cum post Augusti mortem exercitus imperatorem creare eum uellet: Tiberii enim crudelitatem abhorrebat: priuatam agere uitam contentus: magna ui ne id ageret obstitit.

De Triario materno.

TRiarium maternum post Commodi imperatoris mortem quia pertinax senior: & proterea tanto oneri parum idoneus uidebatur exercitus creare imperatorem uolebat: retinentibus eum militibus: & electioni hortantibus assentiri: relicta ueste quam milites manu apprehenderant: nudus ab eis profugit. Extollant nunc Fabium homines Africanumq; aut Metellum: qđ triumpho aut consulatu qui pauci temporis honor erat: & qui haud magnam utilitatem secum trahebat: aliqua animi moderatione abstinuerint: & hos de quibus scripsimus aut etiam scripturi sumus: qui ro. imperii culmen: perpetuus enim honos erat: & in eo rerum summa continebatur: cum ultro offerretur: non acceperunt: sine laude in obliuionis silentio pretereant.

De Salustio palatii præfecto.

CVm occiso in persica pugna Iuliano ro. imperium ad interregnũ uenisset: magnis precibus egit uniuersus exercitus apud Salustium palatinam præfecturam sustinentem: qui non diligens solum uerum etiam audacis animi uir erat: ut imperii honorem suscipere uellet. Sed frustra laboratum est. Salustio parum prosperam ualitudinem seniumq; excusante: quæ res exercitum mouit ut Iouinianum ferret qui nulla publica auctoritate eum honorem usurpauit.

De Caio Valerio Aurelio dioclitiano imper.

INter alia qui moderato animo extiterunt principum exempla: primas ptes: nisi nos iudicium fallit: Dioclitianus obtinere debet: qui ĩ uirtute ptum impium cum multos annos rexisset: ingentiq; animo tueretur: ut senio grauari se sensit: ne ipsius imbecilitate imperium euerteretur: in eorũ manu deposuit qui se iuniores erant: ac magis prospa ualitudine

Beatus Dioclitianus

utebantur: se autem apud Salonas urbem in priuati hominis statum contulit: ubi cum multos egisset annos: hortantibus Maximiliano atq; Galerio ut imperium resumeret: rescripsit si herbarum ordinem quas ipse in orto suo seuerat uiderent: nunq̃ ipsos de resumendo imperio mentionem ei facturos. Nam cum inter rarissimos fuerit: qui bene imperare scirent: sapienterq; priuatam agerent uitam: multos in ancipiti constituit. Qua re maiorem is se ostenderit: acquirendo ne ac regendo imperio: an illo sponte sua deponendo. longe enim plus se imperium egere q̃ se imperio ostendit.

De Lidiade megalopolitano.

Lidiades diu megalopolis patriæ urbis possesso imperio: nulla necessitate impulsus ad priuati hominis statum se contulit: longe pluris priuatum ocium faciens q̃ urbis in qua natus erat principatum.

De Constantio Cloro imperatore.

PLenum quoq; modestia se Constantius ostendit: qui cum Galerio Maximilianoq; post depositum a Dioclitiano imperium imperator creatus: cum sorte ei ad regendum Italia Africaq; ac Gallia obtigissent: relictis aliis duabus regionibus collegis suis: ipse sola Gallia contentus fuit: atq; in ea adeo modeste se semper gessit: ut conuiuia celebraturus alienis uasis ea ornare cogeretur: adeo ab alieno continentes restrictasq; atq; largiendo largas: neq; id sine ratione: habuit manus.

De Agide Lacedemoniorum rege.

TAm moderato animo fuit Agis quoq; Lacedemoniorum rex: ut cum opibus atq; delitiis quemadmodum pleriq; regum agere solent: superare alios posset: non solum augendi fortunas suas desiderio abstinuit: uerum renouatis quoq; Ligurgi legibus uoluit ut inter omnes fortunæ æquarentur: & ut a se huius rei exemplum proficisceretur omnes opes suas in commune transtulit: atque aliis Lacedemoniis se opibus æquauit.

De Xenocrita Cumea.

REs profecto singularis uideri debet ea animorum modestia: de qua excellentium uirorum exempla nonnulla posuimus: cæterum longe pluris facienda est: cum in foemineo sexu: cui natura opum honorumq; cupiditatem indidit: non minus q̃ in uiris reperiri contingit. Huius rei Xenocrita Cumea nobile prestitit documentum: cuius opera cũ Aristotimus qui uir eius erat: & Cumas tyrannide premebat: occisus fuisset: uellentq; eam ciues honore commodisq; cumulare: quod ipsa ob patriæ charitatem & marito a quo diligebatur: & principatu se priuasset: pre modestia animi omnibus quæ offerebantur spretis solum Aristotimi uiri sui corpus ad sepeliendum uoluit.

De Aretaphila Cyrenea.

ARetaphila Cyrenea Nichostrati tyranni coniunx ab eo singulariter amata: ut patriæ charitas in qua tyrannidem Nichostratus sceue nimis exercebat: in uiri comparationem uenit: duplici experimento ostendit: nihil esse in humanis post deum: quod patriæ præponi debeat. Nam & Nichostrati fratrem Leandrum magno consilio impulit: ut Nichostratum occideret: & cum se Leander fratre immitiorem gereret: & quod de eo occidendo egerat non patriæ charitate sed auaritia egis se palam fecisset: eadem Arethaphila consilio suo effecit: ut Leander quoq; occideretur: liberæq; Cyrenæ eius morte remanerent. Cum autem eius opera duobus liberatæ immanibus tyrannis Cyrenæ inter ea quibus Arethaphilæ uirtutem honore prosequi decreuerant: principem eam publicorum consiliorum atq; omnis publicæ administrationis facere uellent: ipsa omnibus spretis se in sacrarum uirginum conuentum contulit: atq; inter eas humana ambitione molestiaq; procul uitam egit.

De Alexandro Sceuero imper.

FEmineæ ambitioni Leuitatiq; puerorum ætas satis cōgruere uidetur. Nam qđ muliebris preter rationem sexus appetit: id in pueris annorum infirmitas frenare non nouit. Hoc igitur facit ut satis Alexandrum Sceuerum mirari nequeamus: qui uix annos sexdecim natus cum a senatu imperator creatus: ob uirtutis magnitudinem patriæ quoq; parentis & magni cognomine decoraretur: nunq̄ in animum ut hos acciperet honores induxit. oportere enim aiebat ut res gestæ maturiorq; ætas ea noia pararent noia igit̄ q̄ alii ad honestandā fortunā omnibus studiis asciscere sibi laborarūt: ipse adolescēs adhuc oblata singulari aī moderatione non admisit: sed ne coniugem quidem preciosioribus uti gemmis q̄ ceteræ romanæ ciues permisit: & si quæ dono datæ erant: eas uel uendi iussit: uel templis donauit. Affirmabat enim minime se uelle ut a coniuge sua pomparum atq; profussionum exempla proficiscerentur. I nunc & uestes Neronis tecum reputa rheticulosq; aureos: atq; his adde coniugis eius popeæ gemmatas uestes: iumenta quoq; argento auroq; calceata. preterea Caligulæ calceos margaritis contectos: infinitaq; alia priscorum temporum nostrorumq; detestādæ profusionis ornamenta. Atq; his Alexandri ætatem quæ pubertatem nondum excesserat: atq; imperii magnitudinem confer. Concides profecto huius tam raræ moderationis admiratione captus: quam aliis quoq; permultis rebus ostendit.

Item de eodem.

ETenim adeo senatum legesq; in honore habuit. ut se pene æqualem aliis faceret. quod cum ei a matre atq; coniuge obiiceretur: diceretur q; ab eo augustalis maiestas ad imum atque in ordinem nimis redacta: is respondit tutiorem se duraturamque magis eam fecisse.

Neq; enim amori minus uiriū dabat: q̄ alii armis timoriq; concessissent: nec minus quietis illi ob modestiam suam: q̄ iis qui contra sentirent angustiarum & molestiæ ex insolentia prouenit.

De . L. Murena.

QVanq̄ animi moderatio satis in gloriæ cupiditate frenanda ostendatur: non minoris tamen facienda est: dum ultionis cupiditate accensa proter iniuriarum indignitatem ira cohibetur. Quam ob rem de hac animorum moderatione exempla quædam scripturi a . L . Murena primordia sumemus. Is enim . M . Catonem obiecto corpore suo a Metelli armis tribuni pl. in eum irati protexit: q̄uis anno ante a Catone ambitus atq; Largitionis accusatus magno in discrimine salutis uersaretur: nisi eloquentiæ pater Cicero eum defendisset. Nam quanq̄ aliorum opera ulcisci se posse inimicum uidebat: patriæ tamen charitatem acceptarum iniuriarum dolori prætulit: hostemque quod multo gloriosius censetur: laborantem seruauit.

De Augusto.

MOderatissimum quoq; Augustus se ostendit: cum lata lege qua iudicandi de adulteriis forma statuebatur: apud eum adolescēs perpetrati cum Iulia filia adulterii accusaretur. Indignationis enim dolorisq; magnitudine compulsus manu sua cedere adolescentem cœpit: cū autem is contra exclamaret uiolari ab Augusto legem quam de adulteriis sanxerat: repente eius ira concidit: adolescentemq; dimisit: atq; eo die præ dolore cibo abstinuit: adeo grauiter a se erratum duxit: cum legem quam condiderat ipse uiolasset. nam q̄q̄ legibus præesset: æquum tamē ducebat non minus se q̄ alios legibus parere.

De Tiberio Cæsare.

VItrici exemplum priuignus Tiberius Cæsar secutus: cum rhodi Diogenem grammaticum sabatis tantum diebus disputantem: extra ordinem de alia re q̄ proposita erat interrogasset: Diogenes ut se ꝑtimo die reuerteretur Tiberio respondit: cum autem postea Diogenes ad imperantem Romam uenisset: nullo acerbiore facto dictoue Diogenem ultus est Tiberius: nisi quod per seruum: respondit: ut post septimum annum rediret.

De Adriano imper.

ELius Adrianus imperator quo die ad imperii culmen euectus est: cuidam quo cum graues exercebat inimicicias: & proterea noui imperii magnitudine is uehementer territus erat: palam dixit euasisti: eo enim uerbo singularique animi moderatione ostendit: minime conuenire cum publicam induisset personam: priuatas amplius ulcisci inimicicias uelle.

De Dauide iudeorum rege.

MAior etiam animi moderatio in Dauide fuit: cum adhuc priuatā ageret uitam: eumq; iudeorum rex Saul infeste nimis ut perderet persequeretur. Nam cum in antro lateret: eandemq; speluncā forte Saul: ut uentris onus deponeret: illic Dauidem esse ignorans solus esset ingressus: Dauid cum perdere eum hostemq; ulcisci: & simul regem se facere posset: magna se animi moderatione cōtinuit. Suspenso enim gradu cum regi appropinquasset regiæ uestis partem abscidit: ut eo signo ostēderet: se perdendi regis occasionem nactum: ea uti noluisse.

cur postea percussit ...

De Diogene Stoico.

ID temperamenti atq; moderationis quod interdum mortalium animis natura largitur: studiis quoq; ac philosophia non nunq̄ parari uidetur: id perfacete Diogenes philosophus romæ testatum reliquit. Nam cum de Constantia atq; patientia disputaret: Lentulus romanus adolescens parum modestus: cum buccam adhibita cura uehementer saliua impleuisset: eam totam in os Diogenis expuit: quo facto minime mutato uultu aut proposito: Diogenes abstersa facie ridens dixit: in posterū affirmare te buccam habere potero: quibus uerbis: ostendit se quæ de constantia atq; patiētia uerbis disserebat: animo etiam sentire.

De Socrate philosopho.

NOn minus moderatum facetumq; se Socrates philosophus atheniensis ostendit. Nam cum insolens atque immodestus iuuenis pugno faciem eius percussisset: nihil aliud egit dixitque: nisi sibi permodestum esse: quod nesciretur quando cum galea domo egrediendum esset.

Mira patientia.

De Aristide Atheniensi.

ARistides atheniensis nullo crimine: inimicorū tantū inuidia in exilium pulsus: ostracismi gratia: non ut pleriq; fecissent aduersus patriam ingratosq; ciues indignatus in blasfemiam ullam prorupit: sed cum athenas egrederetur omnibus audientibus deos rogauit: ut ea foelicitate patriam suam cōplecterentur: ne unq̄ Aristidē meminisse oporteret

De Pithaco Mittileneo.

SIngularem quoque animi moderationem Pithacus Mittileneus ostendit: cum misso ad eum a cumeis ciuibus in uinculis eo qui Tireum eius filium occiderat: ut arbitratu suo filii mortem ulcisceretur: statim eum liberauit. poenitentiæ enim ueniam misericordiamq; preferri debere dixit.

Interfectore filii liberauit

De Stephano leuita & Iacobo iusto.

INter alia moderati animi exēpla quæ præbere nobis innumerabilia Christi discipulorum atque martyrum numerus potest: Stepha

num leuitam atq; Iacobum iustum solos commemorabimus: quorum alter lapidibus cesus: alter e templi pinaculo in præceps deturbatus: usq; ad extremum spiritum pro persecutoribus orare deum ipsorũ crudelitate sub ignoratitiæ nomine excusata non destitit: adeo temperato animo ut plagarum mortisq; dolor nunquam eos ad odium iramue accenderit: Christum magistrum suum imitatos.

Magna certe et mirenda constantia et supra mortales viros.

Recentiora De Vincislao boemiæ duce.

RRecentioribus moderati ai exemplis non iniuria principium Vincislaus Boemiæ dux faciet. & enim nõ pͤsentium solum sed priscorum quoq; hominum hac ai æquitate iudicio nostro primarius censeri debet: qui tanto philosophorum moderationẽ: quanto alios philosophi: hac ipsa animi uirtute transgressus est. Architæq; aut Platonis Stasyppiue modestia si huic conferatur iocus ludibriumq; ac ueluti pueriles ludi intra uiriles actiones uidebuntur. nam mortuo patre dux boemiæ creatus cum sciret Boleslaum fratrem uitæ suæ insidias tendere: nunq̃ eum a facinore nisi uerbis deterrere uoluit: cum ei declararet quã iniuste ipsum odio prosequeretur. quibus uerbis cum prauum Boleslai ingenium non flecteretur: ac summo mane a templo redeuntem Vincislaum Boleslaus offendisset: in eum cum aliquot comitibus impetum fecit. nemine accurrere auso: quod Boleslaus inter eos qui uim moliebantur primũ se ostentarat: atq; fratri uulnus intulerat: Quo in loco Vincislaus humanus qdẽ uir cæterũ minime ignauus: magna ui se in Boleslaum immittens ad terrã prostrauit: gladiumq; ademit: quem cum manu teneret: atq; iniquo fratri perfidiam exprobraret: & quid in eum posset ostenderet: ensem ei postea restituit: illud monens malle se ut frater deo sanguinis sui rationem redderet: q̃ ipse si in fratrem manus iniiceret: fraternæ necis causam apud deum dicere cogeretur: neq; uero hac in se fratris mansuetudine perfidus frater a scelere deterritus est. sed Vincislaũ crudelem in modum occidit.

De Boamundo Normando.

BBoamundus Normandus qui sub crucis signo ad syriacã expeditionem cum Gotifredo boliono se contulit: dum urbem Antiochiam ipse permultiq; alii principes obsiderent: a Pyrrho qui Antiochiæ plurimum poterat monitus de dedenda urbe ea condictione: ut ipse principatum eius sumeret: & enim ob singularem ai uirtutem ac corpis robur eũ unice diligebat: Boamundus condictionem ante non accepit: quam re exercitus ducibus narrata eorum consensu princeps creatus est.

De Vraia gotho: ac Ludouico Turingiæ langrauio.

QVis in barbaro tantam animi modestiã inueniri posse crederet q̃tã Vraia gothus ostẽdit: nam post Vitigẽ gothorum regẽ patruum bello captum quẽ Bellisarius Cõstantinopolim captiuum miserat:

rum ad uraiam ob singulares uirtutes gothi regnum deferrent minime assentiri uoluit. affirmabat enim q̄q̄ captiuus esset uitigis patruus: tamē quia legitimus gothorum rex esset: locum eius dum uiueret: qa iniuste id fieret; occupaturum non esse. Itaq; cum gothi sine rege manere nollent: Idnaldū pro eo regem crearunt. Pius quoq; pontifex scribit ætate sua Ludouicum Turingiæ langrauium ad imperatoriam maiestatem electum uirum armis clarum iustitiaq; insignem cum litteras nescire excusaret. rem imperio pernecessariam electione de se facta uti noluisse.

De Bellissario patricio.

FActa de Gothis mentio in mentem mihi reuocat haud dissimile: ceterum excellentius etiam Bellissarii factum. nam cum haud longe gothi abessent ut a Bellissario armis uicti uiderentur: antequā prorsus arma ponerent: uehementer gothi apud eum egerunt: ut qui ipsos Iustiniani auspicio armis persequebatur: Italiæ se regem facere uellet: polliciti si id agere uoluisset: se sine contentione cum eo imperata facturos: adeo proter immensas uirtutes eum amabant: Iustiniani autem auaritiam abhorrebant. Is cum ambiguis uerbis annuisse uideretur: dicto audientes aliquot tempus gothos habuit: Rauennaq; atq; uitigi potitus est. Cæterum posteaq̄ ob eius rei suspitionem ab Italia Iustinianus eum reuocauit: ipse statim parere constituit: q̄q̄ etiam inuito Iustiniano manere potuisset: gothi uero cum intelligerent profectionem eum: parare Papiæ ildoaldum regem crearunt: qui statim ad Bellissarium missit: qui offerrent: si ipse italicum regnum suscipere uellet: se ad eum iturum: & regno quod a gothis delatum habebat ei cessurum: quam rem tunc Bellissarius aperte abnuit se facturum. maiore enim industria atq; arte usus est ob animi temperātiam in recusando regno quod ipse armis ac uirtute sua pepererat: q̄ multi ut potirentur egerunt: quanquam in eum ingrate se ob auaritiam iustinianus habuerit. parumq; æquus tantæ uirtutis æstimator uisus fuit.

De Carolo manno Franconiæ principe.

PRomissum regnum recipere Bellissarius recusauit: fortasse fidem datam secutus: aut periculo deterritus: sed Carolo mannus Pipini frater eius partis quietus princeps quæ de Franconia cum fratre diuisa ei obtigerat: ingenti animo: cæterum moderato & qui secularem uanitatem contemneret: ut uere philosophus religionisq; cultor: relicto fratri regno: Soracte se apud urbem Romā habitatum contulit: & inde ad Cassinatem montem ubi sub Benedicti disciplina uixit.

De Iua brithaniæ rege & Gelulfo.

SImiliter Iua brithannorum rex uxoris Ethelburgæ hortatu relicto regno romam profectus heremiticam duxit uitā. Id qđ Gelulfus quoq; post eum egit: relicto Egeberto fratri patrueli regno: eru

bescant nunc ætatis nostræ docti uiri de huiusmodi uiris silendo: qui profecto numinum instar sunt: scriptis suis quosdam philosophos non sine admiratione laudibus efferre: qđ uiles casulas aut agros uirtutis gratia reliquerint. Nã his scriptoribus ea q̃ p̄sens fert ætas priscis compata uilia duci debere uidẽtur. At meo quidem iudicio contra esse duco: quia efficatiora uirtutis studia in p̄sentibus uideat͂: & longe plus recentia lectorem q̃ uetera mouere solent.

De Stratiqua boemo.

QVod in duobus de quibus nuper dictum est ob insignem modestiam laudari satis non potest: in Stratiqua quoq; Boemo Boleslai secundi boemiæ ducis fratre parem meretur laudem. Is cũ se monachum fecisset: pragensem pontificatũ renuit: cum ei ceu digniori ab Edilberto illius urbis episcopo esset oblatus: & ut christianum cultum augeret in summa inopia ad prusianos idolatras profectus dum predicando ad Christi fidem eos deducere conatur: ab eis crudelem in modum occisus est.

De Auenir & Iosaphat indorum regibus.

MOdestiæ commemoratio quæ de Stratiqua a nobis facta est: duorum indorum regum memoriam apud me excitat. Hi fuerunt Auenir filiusq; eius Iosaphat. anno enim christianæ salutis octuagesimo supra tercentos quemadmodum Damascenus Ioannes scripsit: relictis regnis heremiticam uitam uixerunt. plus ea animorum quiete contenti: quanq̃ in magna inopia: q̃ opibus atq; molestiis quas regna trahere secum solent.

De Ioanne Armeniæ rege.

QVis Ioannem Armeniæ regem nisi impius prætereat? moderatũq; ipsius animum silere possit? Nam Clemente quinto pontifice relicto Leoni nepoti regno heremum solus incolere potiusquam regno uti maluit. Cum autem postea turcæ Armeniam infestarent: maleq; Leo eam tueretur: a populis regnum resumere coactus: magno animo diu defendit: ostendens neq; animi paucitate neq; inertia impulsum antea se regnum reliquisse. neq; postea ambitione aut leuitate resumpsisse.

De Amorato turcarum rege.

NOn solum inter nostri temporis christianos homines hæc animi modestia: uerum in turcis quoq; a catholica fide alienis inuenta est. Id Amoratus turcarum rex testatur: cum Maumetho filio adolescentulo sub Calir bassæ tutella regnum uiuens reliquit: seq; ad heremiticam contulit uitam: quanquam postea populorum precibus arma resumere coactus sit: ut eos qui Ioannis uaiuodæ armis infestabantur: defenderet. Itaq; graui ac periculoso prœlio cum eum uicisset: paulopost naturæ concessit: eodem Mahumeto filio regni successore relicto. His autem exemplis satis clare ostenditur quanta sit quietis moderatorumq; animorum iucũditas quan

do quidem & priscis & recentioribus temporibus:ingentibus animis magna
q; rerum gerendarum gloria insignes uiri inueniantur quietem magnis im
periis regnisq; prætulisse: præsertim Amoratus de quo dictum est: qui an
tea Ladislaum Poloniæ atq; panonniæ regem proelio uictum occiderat: ac
deinde Vaiuodam potentia uirtuteq; clarissimum:armis intra fines suos illa
ta clade compulit: quæ aperte testantur in eo animi robur sapientiamq; fuis
se: neq; ignauia aut stulticia: sed consilio potius tanto regno cessisse.

De Imberto delfine uiennensi.

m Agna quoq; Imberti uiennensis delphini: huius enim honoris no/
mine priscorum alobrogum pars a recentioribus uocitatur: animi
moderatio fuit. uendito enim delphinatu Philippo ualoidi sexto gallorum
regi. post quem gallorum regum primo geniti Viennæ delphini uocari ce/
perunt: distributa in pauperes pecunia salutis anno tercentesimo ac quadra
gesimo nono supra mille Lugduni prædicatorum religioni se dicauit. Sed
ne in hac re principum solum mentio fiat: ad sacerdotes transeamus in qui/
bus quod rarior est modestia animi cum inuenitur laude dignior ac magis
miranda est.

De Ambrosio Mediolanensi epo.

QVantum perfidiæ ambitionisq; recentior ætas in quibusdam sacer/
dotalis ordinis habuit:contra in eo tantum modestiæ fideiq; superio
ribus temporibus inerat. his enim uirtutibus honores opesq; atq; auctorita/
tem quibus sacerdotio insignes nunc fungi perspicimus pepererunt. Inter
bonos illos priscorum temporum Ambrosius romanus patricius erat: qui
cum mediolanensem præfecturam gereret: uideretq; a populo Mediola/
nensi ad se deferri episcopatum: abiectiore uitæ genere contentus: sequenti
nocte Mediolano profugit. Cæterum a populo retractus coactusq; episco/
patum assumere: ea integritate uirtuteq; administrauit: ut postea eius me
moriam ceu sanctissimi hominis mediolanenses ciues semper coluerint.

De Benedicto tertio pontifice.

EAdem modestia usus est Benedictus tertius pontifex maximus:
qui post Leonem cum ad pontificatum uocaretur diu lachrimis re
stitit dum se tanto honore indignum diceret. Sed tandem eum
honorem assumere coactus ita gessit: ut electionis auctores nunq̃ poeniteret

nihil frigidius

De Nicolao primo pontifice maximo.

BEnedicto Nicolaus primus ut in pōtificatu: ita in animi quoq; mo
deratione successit. Nam cum ad pontificatum se electum intelli
geret: clam ab urbe Roma profugit: magnoq; labore a romanis
inuentus: maiore ut collatum accipere pontificatum uellet: cogi uix potu/
it: atq; haud minus in hoc laboratum q̃ his temporibus pleriq; soleant: qui

ad sacerdotii apicem sibi malis artibus uiam astruunt.

De Gregorio primo pontifice.

POst Pelagii pontificis mortem Gregorius primus cum sciret a romanis ei se electum successorem: & enim temporibus illis pontifi cum electio parum ualida erat: nisi eam qui tunc imperabat confirmaret: statim ad Mauritium augustum Constantinopolim scripsit: ne electioni de se factae assentiri uellet. Caeterum a romanis nuncio cum litteris intercepto Mauritius populi precibus eum confirmauit.

De Leone nono pontifice max.

SImiliter post Damasi mortẽ:cũ missis populus ro.legatis ad Henricum secundum imperatorem peteret: ut arbitratu suo hominẽ idoneum ad pontificatum eligeret: & is Baurionem tulensem episcopum elegisset: atq; cum pontificiis insignibus eum Romam mitteret: in uia Baurio in Ildebrandum incidit: a quo monitus qđ erraret põtificalem sumere habitum: priusq̃ a romano clero esset electus: statim prae modestia habitum pontificium: & cum eo honorem quoq; quem ante gerebat abiecit: & nouae electionis discrimen romae subiit: qui q̃q̃ peregrino habitu Romam profectus esset: a clero tamen populoq; electus sub Leonis noni nuncupatione fuit.

De Petro Damiano atq; Andrea ordinem minorũ profitente.

INter clara pontificum exempla locum sibi uirtute sua duo Cardinales uendicabunt: & facinoris excellentia dignitatem: quae in personis minor erat: aequabit. Nam Petrus Damianus: qui Cardinalatus honore insignis hostiensis episcopatus titulum gerebat: pontifice Gregorio septimo: Cardinalatus dignitati atq; eius pompae longe maiori animo quam pleriq; eam parare nitantur: renunciauit: atq; in heremum se trãstulit: sapienter intuitus quot labores malaq; cardinalatus purpura tegat. cõtraq; quantum quietis atq; bonae spei heremus polliceatur. Andreas quoq; minorum ordinem professus modestiae plenus ingenti animo cardinalatum abnuit: quem ei patruus Alexander quartus offerebat.

De Celestino quinto pontifice max.

PEtrus Muronus: ut omnes alios pontifices modestia superauit: ita postremus pene in clericali ordine inuenitur: qui magnus modestiae cultor esset. In eo enim clericalis caracteris bonitas fecisse uidetur: qđ accensae lucernae lumen consueuit. scilicet ut deficiente materia atq; propinquo luminis fine: supra consuetum flammam in maius effundat. Nã mortuo Nicolao q̃rto cũ iam bienniũ interregnũ cõtinuaret sacer senatus: qđ discors de noui põtificis electione cõtendebat: demũ Petrũ ipsum Muronũ omnibus suffragiis elegit. Cum autem diu laboratum esset: ut is delatum ac

ciperet honorem: spreta omni pompa quantum fieri poterat: seruare heremiticæ uitæ quam antea degebat: formam nitebatur: tandemq; pontificias curas fastumq; abhorrens: nulla necessitate compulsus: quin potius multis contra nitentibus: atq; ne id ageret obtestãtibus: post quintum mensem põtificatum solemni ritu seruato in cardinalium manu deposuit: heremiticãq; uitam atq; habitum resumpsit. et male vixerit

De Hylarione palestino:

Gloria quæ sanctorum animis non minus quam auaricia officit: imo longe grauius uexat: quo occultioribus modis eos apprehendit: si deuitetur non minorem laudem quam auariciæ fuga secũ fert: nã cũ persæpe ita uirtuti gloriæ cupiditas coniuncta inueniatur: ut uix discerni uitium possit: magno ingenio: magnaq; prudentia opus est: ut secerni colligiq; uirtutis fructus non admixtis inanibus gloriæ frondibus ualeat. Huius diligentiæ quæ ad gloriæ euitationem pernecessaria est: clarum Hilario palestinus exemplum proposuit: qui relicta patria in ægyptũ ubi olim Antonius abbas erat: cum se contulisset: post aliquot tempus in patriam redit: ubi cum mentis suæ quietem concurrentium ad ipsum hominum multitudine impediri uideret: iterum in ægyptum profectus est. Hic quoque haud diu mansit: cum ob uirtutis magnitudinem in honore haberi se atque coli uideret. Itaq; ut id gloriæ deuitaret clam in Siciliam traiecit. ubi nullo alio adiumento uitam trahebat nisi quantum paucula ligna quæ orando defessus a monte in urbem uendenda ferebat: suniministrare poterant. cum illic quoq; cognitus in honore haberi ceptus esset: ad urbem epidaurum in Dalmatiam se contulit: ut illic occultior esset. uerum ceu sol qui quanquam signa mutet: mortalibus tamen semper fulget: cum illic quoq; nosci cœpisset: eumq; homines sequerentur: gloriam fugiens quæ non secus ac pestis bonorum animos inficere solet: in cyprum nauigauit: ubi cum ea mentis trãquillitate quam cupiebat degere non posset: desertum quendam illius insulæ montem conscendit: ubi & fugiendi et uiuendi finem fecit. his erroribus actus dũtaxat: ut id fugeret qđ plæriq; inter mortales adipisci laborant: gloriam uidelicet et magnam famã: quæ quo ipse longius abibat: illa instantius sequebatur: quanq̃ uero sæpe fallax soleat esse tunc uera ceu tuba multiplici ore hilario de uirtutum tuarum magnitudine populis reuelabat: quæ tu præ modestia tegere laborabas. & enim diuinitus hoc fieri uidetur: ut gloria proter deum eam fugientibus: aut dum uiuunt: aut saltem post fata cumulatior referatur. Secus autem hos qui famæ nimium appetentes sunt: multis experimentis cognitum est & in uita & in morte obscuros mansisse. Sed iam tempus est ut ab ecclesiasticis ad sæculares homines redeamus.

De Iacobo Tepolo patricio ueneto

MOrtuo Ioanne dandolo uenetiarum duce cum uniuersus populus ei successorem Iacobum Tepolum nominaret: reiiceretq́ quicunq́ præter eum nominatus esset: ipse præ animi modestia clam nauem conscendit: atq́ in Africam nauigauit: ubi secretus tam diu mansit quoad certior factus fuit: Petrum gradenicum ducem creatum fuisse. Cæterum quoniam frequens in ea urbe modestia fuit: alia quoq́ de Venetis ciuibus subiungemus.

De Ioanne particiaco: qui Baduerius dictus est: uenetiarũ duce

MOdestiam quoq́ animi singularem Ioannes particiacus uenetorũ dux ostendit: qui sexto anno post initum ducatum cum nihil eum urgeret: sponte sua deposito honore ad priuatam rediit uitam: cui cum Petrus Candianus successisset: atq́ prœlio cum sclauis commisso occisus esset: cogente populo denuo Ioannes ducatum resumpsit: atq́ in eo sex tantum menses commoratus dum ciuiles quasdam sediciones componeret denuo domum suam: in priuatam abiit uitam.

De Petro urseolo uenetorum duce.

QVod antea Ioannes Baduerius fecerat. non multo post egit Petrus quoq́ urseolus: qui ducatus sui anno secundo: deposito honore: relictis cum patria uxore liberisq́ ut maiore animi quiete uiueret: deoq́ magis uacaret: noctu clam uenetiis abiit: simulq́ cum Romualdo heremita in galliam ut solitarius uiueret: profectus est.

De Raphaele Adurno genuensium duce.

LOnge ab historiæ fide abesse debet: ut qui scribendi munus suscipit: aliquo animi affectu ductus ueritatem uel omittat uel offuscet. Hanc igitur legem secutus egregium Raphaelis Adurni genuensis ducis facinus quo singularem animi modestiam ostendit: minime p̃teribo. Nam hortantibus ciuibus quibus patriæ libertas curæ esse uidebatur: ut principatu cedere uellet: asserebant enim si ita fieret sublato factionis metu concordes fore ciuium animos: atq́ in cõmunem libertatem conspiraturos: sponte nullisq́ armis coactus ducalem dignitatem deposuit: atq́ ab uniuerso populo in priuatas ædes suas deductus omni laudis atq́ honoris genere cumulatus fuit. Cæterũ q̃q̃ res ipsa ut optabatur: urbis libertatem non peperit ipse tamen ꝓ uirili sua: ut libera esse posset effecit. Spoliare enim se honore quem gerebat: ut libertati locũ daret non recusauit: atq́ honestæ famæ gloria q̃ æterna erit: ducatum ꝑmutauit: quem aut mors aut alius casus: sicuti in humanis rebus contingit: ut semper retinere posset: passurus non erat.

De Alberto Bauariæ duce.

MOderati etiam animi exemplum: qđ silentio p̃teriri nõ debeat: Alberti Bauariæ ducis fuit. Nam cum ingẽs ad eũ legatio totius Boemiæ populorũ noie ꝑfecta esset: ostenderetq́ mortuo ipsorũ rege

Alberto austrio: qui Laudislaum infantem filium in cunis reliquerat: quia tamdiu expectare infantis grandiorem ætatem populi nolebant: ipsum omnibus suffragiis ab oibus populis regem electum esse. ipse ingēti moderatoq; animo renuit: ac multis sanctæ facundæq; in hanc sententiam dictis populos ut regem suum paruum expectare uellent: hortatus est. O animum uere excellentem: & laudibus omnibus celebrandum: qui meo quidem iudicio dum oblatum spreuit regnum: non minor fuisse quam Alexander appetendo censeri debet. illud quidem haud dubium erit: honestiorem sanctioremq; Alexandro fuisse.

De Federico Marchione brandeburgensi.

PAr quoq; brandeburgensis Federici modestia fuit: cum uacante Poloniæ regno in Vladislai morte per legatos ad regnum accersitus: ut pote qui inter eos nutritus plurimum diligebatur: accipere abnuit: hortatus populos: ut Cazimirū Lituaniæ ducem defuncti regis fratrem: quia id æquius erat: regem acciperent.

De Alphunso rege Siciliæ.

HI de quibus scriptum est ambitione abstinuerunt. at Siciliæ rex Alphunsus: ut Architas: furentem in medio cursu iram temperauit: in qua non minus laudis modestia: q̄ in frenanda gloriæ cupiditate meretur. Nam cum Pyrrhum pocilatorem suum iussisset Gaspari uni ex eius aula: quo cum graues inimicicias Pyrrhus gerebat: patera quam manu ferebat propinare: Pyrrhusq; imperium geminanti non paruisset: haud iniuria Alphunsus ira succensus Pyrrhum stricto gladio insecutus: ut in eum sceuiret: statim ut assecutus est cum uulnus iam inferre pararet: iræ statim frena contraxit: abiectoq; gladio præ modestia in Pyrrhū sceuiendi sibi potestatem ademit: & si neq; ultionis neq; castigationis respectus ullus erat: qui eum mouere deberet.

De Ludouico duodecimo gallorum rege.

NVllus quoq; timor Ludouicum duodecimum gallorum regem cōtinuit: ut quo die Carolo octauo uxoris suæ fratri in regno suffectus fuit: ministrorum suorum uni quem percarum habebat morem non gereret. Nam ob rei foelicitatem publicari ac dono sibi dari fortunas petenti aurelianensis ciuis: qui in Ludouicum ipsum hostili animo semper fuisse putabatur: id quidem negauit atque alia maiora pollicitus est: Quid enim ad tantum sublatus regnum iam uereretur: ne inimicum priuatum hominem pro arbitratu suo ulcisceretur? Modestiæ igitur sola cura id non concedendi causa fuit. responsi enim genus ita esse testatum reliquit: cum dixit iniquum procul dubio uideri gallorum regem uelle aurelianensis ciuis iniurias ulcisci: quin illud etiam magis a modestia hoc profectum esse declarauit: quod repente ac præter expectationem

in tantam fortunam euectus omnium iniuriarum immemor omnes eos qui Carolo paruerant: locis suis iu honore apud se retinuit: ita ut excepta regis persona quæ mutata erat: nihil in Caroli aula mutatum ex consueta specie uideretur. mirumq; omnibus esset Ludouico eos regi stipatores esse: qui olim captiuum ex proelio duxerant: & eidem in honore illos astare qui ut in custodia tam diu seruaretur consuluerant: atq; ipsos qui in carcere eũ asseruarant: ea uultus lætitia hisq; animis quibus Carolo operam dederant inseruire illi: quem ante ut hostem captiuum habuerant.

De Ioanne Gualberto equite florentino.

SI Architæ Tarentino qd in ira abstinuerit uillicum cedere: quia male agros coluerat: si pariter Platoni qd iratus seruo alteri castigationem mandarit: tantum peperit laudis: quanta Valerius eos magnificis uerbis cumulauit: Quanto illis anteponemus: maioribusq; etiam efferemus laudibus modestiæ: plenum Ioannis Gualberti florentini equitis facinus? Nam cum ex agro in urbem magno hominum numero comitante rediret: eiq; forte obuius esset is a quo haud multo ante frater: quem solum habebat: fuerat occisus: neq; diuertere posset: Ioannes iam gladium ut fraternam necem ulcisceretur strinxerat: sed cum humi prostratus fraternæ necis auctor: ut sibi ob Christi crucifixi reuerentiam parceretur: oraret: singulari modestia Ioannes iram compescuit: atq; illum gladiumque: quem ulciscenda iniuriæ gratia strinxerat: in templum quod primum offendit deduxit: & crucifixi imagini quam in eo uidit utrunq; presentauit. Mira res: sed tamen uera narratur. scilicet Christi imaginem cernentibus omnibus qui aderãt: demisso capite aperta signa dedisse omissæ gratia sua ultionis munus acceptum atq; gratum habere. Quod factum ita Ioãnis quoq; animum pupugit: ut relicta patria relictis fortunis: & seculari uita princeps condeudæ congregationis quæ sub umbrosæ uallis nomine censetur: perhibeatur fuisse: Imago autem: quæ hoc fecisse dicitur: postea singulari ueneratione in Sancti Miniati fano haud longe ab urbe florentia asseruata est.

De iis qui cum inimici aut etiam hostes essent: non amicicia modo: sed etiam affinitate se deuinxerunt. Ca. secundum

HAud incongrue iuxta eos qui moderato animo fuerunt: tanq̃ ramos in arbore sua: eos ponemus qui ex inimicis amici facti sunt: aut etiam reconciliatam amiciciam affinitate sanxerunt.

De Gn. Pompeio. &. M. Crasso.

CVm consulatum Gn. Pompeius. &. M. Crassus parum amico inter se animo gessissent: fertur consulatu ad finem tendente Sex. aurelius in senatu ubi ambo erant consules dixisse in somniis se a

Ioue monitum ut consulibus reuellaret priusq̄ consulatu abirent: positis si/multatibus mutuam beniuolentiam redintegrarent. Quo audito Crassus quanquam natu maior: primus consurgens Pompeio dextram porrexit: haud indecorū sibi ducens: & si senior erat: a se prius Pompeium ad copu/landum amorem uocari: cum eum senatus quanq̄ in prima adhuc iuuen/ta magni cognomine honestasset: ac deinde cum per ætatem senator nun/dum esse posset: decretis duobus triumphis: insignem reddidisset. Cui cō/tra cum Pompeius mutuam ostendisset uoluntatem conciliatā ea hora ami/ciciam: quoad uixerunt incolumen seruauerunt.

De Cymone & Pericle Atheniensibus.

MAgnæ inter Cymonem periclemq; athenienses inimiciciæ fuerunt adeo ut periclis opera Cymon in exilium pelleretur: conciliatoque demum inter eos amore Periclis opera Cymon restitutus: classi quæ in Cyprum mittebatur præfectus fuit.

De Massinissa Numidarum rege: atq; Scipione.

ROmanorum ab initio Massinissa: q postea numidarum regnum adeptus est: acerbissimus hostis fuit: omniq; ope quantum in eo fuit aduersus Scipionem Carthaginēses iuuit. Sed demum Scipio/nis uirtute allectus studia mutauit: atq; a Carthaginēsibus ad romanos amo rem ita conuertit: ut Massinissa fideliorem nullum romani inuenerint. in amore autem Massinissa dum uixit perstitit: & ut ita esse palam fieret mo/riens senatum romanum Scipionemq; liberis suis tutores reliquit.

De Vespasiano & Licinio Mutiano.

INter Vespasianum cum adhuc priuatam ageret uitam. Liciniū/q; Mutianum: ut inter pares plerunq; solet: inimiciciæ haud me/diocres erant. Cæterum cum postea Vitellius imperium laceraret: Vespasiano aduersus iudeos bellum gerente: Mutianus qui ægypto atq; Syriæ præerat primus fuit: qui imperatorem Vespasianū salutaret atq; Syria/cos orientisq; exercitus in Vespasiani partes traheret. In eaq; beniuolentia at q; fide: dum uixit Mutianus perstitit. Contra quoq; Vespasianus Mutiani insolentiam: ut inter amicos par est pertulit ac texit.

Recentiora De Alphunso castulonensi: alioq; Al phunso legionensi regibus.

NOn minores quoq; inimiciciæ inter duos Alphunsos castulonen/sem legionensemq; reges fuere. sed heleonoræ castulonēn. regi/næ opera finitæ: affinitatem secum traxerunt: quod legionensis Al phunsus alterius Alphunsi gener factus est.

De Veremundo Castulonensi: & Garsia Nauariæ regibus

GRaues etiā inimicicias inter se diu gessere Veremūdus Castulonē sis: Garsiaq; tremulus nauariæ reges. cæterū cū sarracenorū armis

Veremundus infestaretur: ut primum ab eo ferendam opem Garsias uocatus est: positis statim inimiciciis belli partem suscepit: factiq; eo bello amici sociiq; mutuum dum uixerunt amorem seruauere.

De Roberto Guiscardo Appuliæ duce: & Nicolao secundo pontifice.

APpuliæ dux Robertus Normandus quia quædam ecclesiasticæ dicionis loca occupabat: a Nicolao secundo pontifice iudicatus hostis: factusque extra fidelium numerum: ab eodem pontifice: tandem non ecclesiæ solum restitutus uerũ titulo quoq; Appuliæ atq; Calabriæ ducis insignis factus: feudiq; iure ecclesiæ addictus: sæpius in bello Nicolao ipsi atq; eius successoribus ingentem opem tulit.

De Carolo sexto gallorũ: & Ricardo brithãnorũ regibus.

GRaues inter se Carolus sextus gallorum: atq; Ricardus secundus brithannorum reges inimicicias ac bella gesserunt: & tamẽ in colloquium deducti ita abiere: ut non amicicia solum uerum affinitate quoq; Ysabella Caroli filia in matrimoniũ Ricardo collocata iũgerentur.

De Rainerio Lothoringiæ & barii duce: atq; Antonio ualidi montis comite.

NOn minus quoq; odiis inter se decertauerũt Rainerius andegauensis Barii atq; Lothoringiæ dux: q postea regni Siciliæ titulum usurpauit: & Antonius ualidi montis comes: adeo ut cum Rainerius ualidum montem obsideret: ab Antonio ipsius loci comite burgundionibusq; fusus digionem captus eo prœlio fuerit perductus: ubi Philippi burgundiæ ducis opera ambo positis inimiciciis ad mutuam beniuolentiam cõciliati: affinitatem quoq; ducis filia in matrimonium comitis filio locata iunxerint: auctoq; in dies amore cũ ducis stirps deficeret: Rainerius ex nouo matrimonio natus materni aui magna ex parte hæres fuerit.

De Carolo Aurelianensi: & Philippo burgundiæ ducibus.

QVam graui cruentoq; inter se bello dissiderent duo insignes duces Aurelianensis Carolus: & burgundus Philippus: toti galliæ his quoq; temporibus notum est. & enim huius belli causa magna eius ps ferro igne: uastata est: magnusq; in eo uirorũ numerus occubuit: cum hæc inter ipsos odia arderẽt: & enim in parrhisiis aurelianensis Caroli pater: patris Philippi ducis burgundiæ opera cæsus fuerat: & dum Carolus patris mortem ulcisci querit. Philippi quoq; pater interficitur expleta utrinq; ira ambo mutuam amiciciam affinitatemq; inierunt. philippi burgundiæ ducis nepte in matrimonium aurelianensi duci locata.

De Ludouico gallorum rege: atq; Heduardo plantagineto brithanniæ rege.

Etate quoq; nostra hostes inter se fuere Ludouicus undecimus gallorum: atq; Heduardus plantaginetus brithānorum reges. Cū autem Heduardus cum ualido exercitu in galliam traiecisset prius q̄ proelium committeretur: in colloquium reges uenere: atq; inde conciliata amicicia atq; affinitate ambo retro in patriam cessere. Heduardi filia Ludouici filio: qui pene infans erat: in matrimonium promissa.

De Ludouico Gōziaga Mantuæ principe: & Bernaboue uicecomite.

Raui olim bello obsedit atq; pressit urbem Mantuam Bernabos uicecomes: cum in ea Ludouicus Gonziaga rerum potiretur: tandem que inter eos non pax tantum inita fuit: uerum affinitas quoque conciliata: Bernabouis nepte in matrimonium Vgolino Ludouici nepoti locata: accipitris auis annuo censu constituto pro urbe regio: quam is restituere Bernaboui debebat: a Feltrino patruo armis retentam.

De Galeatio uicecomite: & Actio estensi Ferrariæ domino.

Dem inter Galeatium uicecomitem Mathei filium: & Actium estensem ferrariæ principem ante contigerat. Nam cum crudelē in modum odia inter ipsos arderent: armatiq; ambo in agro cremonensi ad adduā amnem infestis exercitibus conuenissent: inita pace atq; affinitate inimicicias posuerunt: Galeatio in matrimoniū ab Accio sorore Beatrice data: q̄ mortuo Nino priore uiro gallurræ iudice: ea enim potestas insignis in gallia erat: Alberti Scotti filio: qui Placentiā obtinebat ꝓmissa fuerat. Itaq; cū postea Alberti Scotti opera ut ꝓlatum sibi Galeatiū ulcisceretur: Galeatius cum Mattheo aliisq; uicecomitibus patria pulsus esset: magna fide ab Accio exceptus: eum qui tanto casui necessaria ꝓstaret promptū habuit.

De Lotho pisano & Oberto Spinola.

Iu mutuis grauibusq; inter se odiis genuenses atq; pisani decertauere: cum pisas Vgolinus comes: Genuam autem duo Oberti Auria & Spinola gubernarent. Itaq; cū salutis anno duceutesimo atq; octuagesimoquarto supra mille deleta pisanorū ingenti classe: Lothus Vgolini comitis filius in proelio captus quadriennium in genuensium potestate fuisset. eo tempore gibellina factio pisis Lothi parentem atq; fratres obsessos fame confecit. Cæterū cum postea initā pisani cum genuensibus pacem uiolassent: Lothus e carcere mittit̄: atq; a genuensibus ciuitate donatus & Oberti Spinolæ gener factus: ab hostibus salutē honoresq; assecutus est: cum a ciuibus suis fratres eius miseraum in modum periissent.

De Sfortia Attendulo. & Pandulfello Alopo.

Verunt similiter graues inter Sfortiam Attendulum inimicitiæ cū Ioannæ secundæ Neapoli regnantis copiarū militarium dux esset: & Pandulfellum ab eadem Ioāna plusq; pudiciciæ ratio pateretur amatū. Itaq; cū apd reginā plus ob amorē posset Pādulfellus: Neapolis sfortia

custodiri iussus est. Cæterũ postea aduentante Iacobo rege comunis timor ex inimiciciis amorem inter utrũq; peperit: collocataq; Caterina sorore in matrimonium cum Sfortia pandulfellus beniuolentiam affinitate confirmauit: egitq; ut Sfortia magnus in neapolitano regno Conestabilis: ea post regiam maior potestas erat crearetur.

De Petro Fulgoso genuensi duce. & Ioanne philippo flisco:

QVæ grauiores cruentæq; magis inimiciciæ fuerunt quam inter Petrum Fulgosum genuensem ducem: ac Ioannem philippum Fliscum? Septennium durauere tanto animorum odio: ut nullum Petrus hostem haberet: quem statim Ioannes philippus in Petri iniuriam beniuolentia non complecteretur: tantumq; sanguinis atq; auri hæc odia exhausere: ut quibus uidere ea tempora contigit: horrore pene exanimarentur: & tamen posteaq̃ Alphunsi regis potentia peste insuper conflictatus deserere Petrus principatum coactus fuit: Ioannes philippus in eum amorem cum eo rediit: ut nunq̃ postea nisi communem mensam lectumq; haberent: & tam acriter Ioannes philippus ad recuperãdam Petri dignitatem decertauit: ut pro ea uitam amiserit.

De Alphunso rege Siciliæ: ac Philippo Mediolanensi duce.

LOngo tempore Alphunsus quoq; Siciliæ rex: & Philippus mediolanensis dux graues inter se inimicicias gessere: & tamen posteaq̃ apud Caietam captus Alphunsus per Philippum libertatem obtinuit. Is inter ambos amor conciliatus est: ut postea non minus laborarit Philippus ad restituendum in regno Alphunsum: q̃ antea ut inde eum pelleret egerat. pariter quoq; Alphunsus ab eo tempore ceu parentem Philippum coluit: hostesq; eius amicosq; omnes & pecunia & militibus non aliter q̃ si cum Philippo stipendia faceret promptissime: ut res poscebat: uel offendit uel iuuit.

De Hercule Ferrariensi duce. & Federico Gonziaga Mantuæ marchione.

ATroces quoq; inimicicias inter se exercuerũt Hercules Estensis ac Federicus gonziaga mantuãnus marchio: proter Nicolai estensis mortem: quia Ferrariensis ducatus competitor ad eum adnitebatur ab Hercule occisi: Federico enim arcta affinitate iunctus erat: adeo autem inter ambos exarserunt odia: ut cum uterq; cum populo florentino stipẽdia faceret: in iisdem castris in ethruria prælio inter utriusq; milites exorto summam rerum: nisi qđ Alphunsus hostis aberat: pene in extremum discrimen adduxerint: & tamen haud multo post conciliata inter ambos amicicia Hercules Ysabellam filiam Francisco Federici filio coniugem dedit.

De Abstinentia atq; Continentia. Caput Tertium.

RES iam exigit ut ad continentiam abstinentiamq; transeamus: in quibus uirtutibus magna sunt ad humanas cupiditates cohibendas frena: tanto autem in principibus laudis plus merentur: quanto quod cum sola ipsorum uoluntas explere appetitum possit: miræ magis eiusmodi uirtutes si eas habuerint: uideri solent. Quod si in uirtutis neglectũ hæc frena cupiditatibus laxarint: principes eo cæteris perniciosiores sunt: quanto alios potentia etiam magis antecellunt: persæpe enim principum exempla populi sequuntur: atq; ut uel solutis moribus uel frenatis cupiditatibus uixerunt: quia ita publicos mores uel iuuant uel lædunt: aut laudem aut reprehensionem merentur.

De Senatu ac populo romano.

INter hos primus a nobis ponetur populus romanus: cuius plærumq; gesta omnifariam singularem abstinentiam animiq; magnitudinem ostenderunt: eo autem pluris hæc uirtus facienda est: quo rarior in publicarum rerum administratione inuenitur: præsertim ubi grauia premunt bella: in quibus persæpe uerecundiam necessitas uincit: præsertim quod ubi plures in commune consulunt: maior numerus eo plærunque inclinat: ubi utilitatis spes maior q̃ honesti ratio effulget. Erat senatus populusq; romanus: tũ lõgo ac graui Hanibalis bello: tum iis quoq; quibus nunq̃ satis uictæ hispaniæ præterea galli græciq; exercere uires romanas non intermittebant: adeo pressus: ut q̃q̃ animo inuictus: uiribus tamen defesso proximus esset. Quo tempore non sine magna animorum sollicitudine: neq; enim proter hostis potentiam quem exitum res habitura esset: satis pespici poterat: contra Antiochum Syriæ atq; Asiæ regem sumere arma coactus est: Itaq; cum ægypti rex Phtholomeus præter magnam uim frumenti mille auri: atq; totidem argenti pondo ei offerret: Philippus quoq; Macedonum rex milites auxiliares: pecuniam & frumenta: senatus populusq; ro. uerbis grauissimis cum gratias egisset: nulla re accepta: a Philippo hoc solum accepturum se dixit: ut romanis ducibus aduersus Antiochum eam opem quæ ipsi uideretur ferret: ubi re aliqua eis opus esse contingeret. Massinissæ quoq; regis oratoribus qui quingenta frumenti modiorum milia. ducenta ac quinquaginta ordei: præterea equos quingentos: elephantosq; uiginti offerebant: responsum fuit: senatum populumq; ro. frumentum dũtaxat uenale accepturum. At Carthaginensium legatis post eos de quibus dictum est: cum ingentes commeatus classemq; offerrent: atq; insuper tributum multorum annorum: qui nondum lapsi erant. O animorum ingentium responsum: dici iusserunt nihil senatum ac po. ro. a Carthagineñsibus nisi qđ pacto tenerentur uelle.

De Philippomene megalopolitano.

QVantam æstimare debemus Philippomenis megalopolitani continentiam fuisse? cum cupientibus lacedemoniis aliquo insigni munere pro acceptis ei beneficiis gratiã referre: oratores qui ad eũ cũ centum uiginti talentis missi erant: perspecta eius uitæ abstinentia: nunq̃ de danda ei hac pecunia hiscere ausi sunt. Cæterum data Timoleo ut pote qui ei familiaris erat huiusmodi cura: ne ipse quidem prima aut secunda uice uerbum ei facere ausus est. Sed tandem tectis uerbis cum ei lacedemoniorũ animum ostendisset: turbatus est grauiter Philippomenes: Lacedemonemq; profectus in senatu Lacedemonios grauiter increpuit: qđ amicum quem sine ulla impensa habebant: coemere pecunia temptarent. his quæ ei iusserant offerri non minore modestia se affectum ostendens: q̃ plæriq; soleant si eis nihil tribuatur.

De Epaminunda Thebano.

EPaminundæ fama uirtuteq; motus Arthaxerses persarum rex cũ sibi eum facere amicum cuperet: hoc munus cum pecunia simul diomedunti dedit: qui de hac re Epaminundam compellare non ausus quinq; talenta iuueni cuidam Epaminundæ familiari: ut ipse cũ eo hoc munere fungeretur dedit. Epaminundas autem uix auditis primis illius iuuenis uerbis Diomeduntem uocari iussit: dixitq; secum pecunia opus non esse: quoniam si de bona re apud Thebanos eius opera desideraretur: semper eam sine præmio facturus esset: qđ si mala foret totius orbis aurum: ut ab ipso obtineretur non effecturum. Qua re uehementer territus Diomeduntes ab Epaminunda petiit: ab eo ut cum præsidio mitteretur cui Epaminundas libenter assensus est: ne si forte pecunia errepta foret suspictionem a se acceptæ relinqueret. Thebanum quoq; iuuenem cui quinq; talenta Diomeduntes dederat: accepta restituere iussit.

Notandũ responsũ

De Phocione Atheniensi.

INsignis quoq; abstinentia fuit: responsumq; ingenii ac bonitatis plenum: quo Phocion atheniensis cum Alexãdri oratoribus usus est: qui cũ centũ auri talenta ad eũ tulissent: priusq̃ aliquid ab eis diceretur: petiit quã ob rem athenas ad se solũ munus deferrent: qui cũ respondissent: id ab Alexandro agi: qđ solũ bonũ iustũq; athenis ipsum esse iudicabat: dixit sinite eũ me esse uideriq; quẽ rex uester iudicat: & aurum uestrum ad eum referte.

Item de Phocione.

SImilem etiã abstinentiam ostendit: cum Menili qui athenis antipatri præfectus erat: munera respuit. dixit enim cum Antipater Alexandro maior non esset: neq; honestior dandi causa: nihil sibi cur accipere deberet uideri: quod cum Menilus filio ea dare munera uellet:

Phocion respondit filium si patri similis foret: neq; illis neq; aliis muneribus opus habiturum. uerum si dissimilis solutos haberet mores: ei neq; antipatri munera: neq; longe maiora suffectura. Quam ob rem non iniuria antipater dicere solebat: se de duobus amicis quos athenis habebat neq; demadem unq̃ explere: neq; Phocionem ut acciperet: adducere potuisse.

Item de eodem.

TAnto autem ad abnuenda munera promptior: quanto ad accipienda multi præsto esse solent: cum Arpalus ab Alexandro Athenas fugiens pecunia eum conciliare amicum uellet: spretis septuaginta talentis quæ ad eum Arpalus miserat: renunciari ei iussit: nisi pecunia Athenienses corrumpere abstineret: inde ad eum graue malum peruenturum fore.

De Agesilao Spartharum rege.

AGesilao Lacedemoniorum regi: qui in summa rerum inopia uersabatur: cum a titraustis grandis pecunia oblata esset: si ab eorum damnis abstineret: respondit Lacedemonios longe maius ducere exercitus suos q̃ ducem locupletare.

De eodem.

DIfficulter auaritia uincitur: longe difficilius animi libido: & ueneris intemperantia. In solo enim animo auaritia sedem continet: uenus autem & animum & corpus simul occupat: illa cupiditati laxatis habenis paratur: hæc nobiscum simul oritur. Quam ob rem quanto hostis fortior atq; homini familiarior est quia difficilius uincitur tanto etiã pluris facienda uictoria est. hac potitus est Agesilaus: cum Magabatem persam: formosissimum puerum iuxta sparthanum morem diligeret. nã cum eum Magabates pro persarum consuetudine deosculari uellet: cubito eum Agesilaus auertit: qua re cum indignatum puerum esse animaduertisset: per iocum astantem quendam monuit: ut iterum ad temptãda oscula puerum impelleret. In quo cum certior fieri puer uellet: ne si Agesilaum inuitaret: iterum reiiceretur: respondit Agesilaus ne unum quidem se osculum accepturum licet diciorem se formosioremq; mortalium omniũ facturus esset atq; omnia quæ intueretur in aurum ei conuersurus.

De Antiocho tertio Asiæ rege.

NOn minore continentia rex Asiæ Antiochus epheso statim abiit: ne amore captus cum formosissima uirgine: quæ dianæ sacerdos erat patrare incestum cogeretur. prudenter enim proelio abstinẽdum cum eo hoste duxit: qui uix neq; id nisi fugiendo uincitur.

De Iuliano imperatore.

COntinentissimus quoq; Iulianus impator fuit qui mortua coniuge Helena q̃q; iuuenis admodum multos annos in celibatu sine ullo

ueneris comertio egisse creditur: captaq; in perside urbe malica in qua for/
mosæ permultæ mulieres erant: non modo nulla abusus est: uerum ut con
tinentior esset: ipsarum quoq; conspectum deuitauit.

De Iosepho patriarcha

Lia profecto continentiæ exempla omnia superat: id quod tu Iose
phe insignis adolescens egisti: cum in ægypto seruus in prima æta
te cui difficulter resistitur: immoderatos dominæ complexus renui
sti: quæ formosa formosum te in tenera ætate deperibat adeo: ut fœminei
pudoris oblita: flens oransq; te ad stuprum cōpellaret: compescuit enim in
te iuuenilē ardorē: audaciāq; seruili timori addidit uirtus in teneris ānis tuis
ueluti pcoces fructus in nouæ arboris ramo pmatura neq; ad scelus descēde
re passa est: cōtra autē libidine incēsa mulier pariterq; in rabiē ob denegatos
complexus uersa: cum pro amore odium suscepisset: ut occidereris falsis
criminibus enixa est. Quam ob rem quanto continentia tua blandiciis: ma
lisq; propositis grauius oppugnata in magna te pericula deduxit eo maio/
res ei laudes debentur.

De Gn. Pompeio magno.

Ontinentissimum se quoq; Pompeius ostendit: cum superato Mi
tridatæ rege ponti: captisq; permultis: quæ forma insignes erant:
eius concubinis: rem cum nulla habere uoluit: quin potius cum no
bili genere ortas intelligeret: cognatis illesas restitui iussit: quāq̄ iure belli ar/
bitratu suo de eis statuere posset. hac enim continentia qd se ipsum supera/
uit: non minus q̄ Mitridate deuicto laudis reportauit.

De Valerio Diocliciano imper.

Ioclitianus imperator cum bello uxorem filiasq; Narsei persarum
regis cœpisset: magna earum pudiciciam diligentia incolumem ser
uauit: ea autem continentia non minus magnum sibi apud hostes
q̄ armis nomen peperit: quæ res persas mouit: ut qd ante de ro. imperio oc
cuparant: restituerent: atq; in romanis pluris uirtutem q̄ arma facientes: ab
eis pacem peterent.

De Monima Milesia.

Vo muliebrē sexum omni iure præcipueq; in re uenerea fragilio/
rem natura effecit quam uirilem: eo laudandæ magis quæ in eo se
xu uiros continentia superasse inueniuntur. Inter has enumerari
Monima Milesia debet: quæ quanquam haud magnis natalibus orta esset
cum eam Armeniæ rex Mitridates ingenti pecunia atq; promissis in uenerē
sollicitaret: assentiri nunq̄ uoluit: nisi eam uxorem atq; in reginæ solium Mi
tridates duceret. Quippe castum pectus aduersus duos ingētes hostes aua
riciam ac uenerem pudicicia protexit: quæ duo mala nō imbecilis solum mu
lieris animum: sed uiros quoq; ipsos atq; philosophos. Sed quid dico? re/

gna ipsumque terrarum orbem expugnare potuissent.

De Hieronis Siracusani coniuge: itē debilia duellii ro. uxore.

Va debemus credere continentia fuisse Hieronis siracusani coniugem: cum querenti uiro quod fetere ei animam nunquam dixisset: & id circo ab aliis non sine dedecore de eo monitus esset: respondit arbitratam se aliis uiris idem odoris esse. quo etiam respōsi genere bilia cum duellio uiro usa dicitur: qui primus in urbe roma naualem duxit triumphum.

De Zenobia palmirensium regina.

z Enobia palmirensium regina præter q̄ quod ab omni alio uene ris genere se contineret: cubitum cūm uiro non redibat: nisi ex muliebribus signis se grauidam non esse animaduerteret. Post mortem autem uiri: diu bella gerendo inter milites sanctissime sine ulla infamia uixit. Grandis profecto res: atq; id circo uehementer laudanda: ut ab eo se contineret: quod in coniugio permissum erat. liberaq; inter militares solutis moribus uiros uiuens: in alicuius infamiæ labem non incurreret: quam continentiæ laudem temporibus nostris sacræ uirgines tot frenis: tot oculis: murisq; custoditæ per raro assecuntur.

De Catone Iuniore.

Vanq̄ libidini frena ponere durum uideatur: haud expertes tamen laudis censeri debent: qui alios quoq; humanos affectus: aut ob uirtutem solam: aut ut exemplū aliis darent cohibere potuerunt: quemadmodum Cato iunior fecit: qui cum per libiæ feruidas harenas iter faceret: & proter solis ardores laboremq; totus exercitus siti grauiter laboraret. porrecta ei galea aquæ plena a milite quam solam uix inuenerat: ut tolerantiam suam ostenderet: neq; sitientibus aliis solus sitim expleret: in exercitus conspectu aquam a galea in terram effudit: ut qui potu ora militum explere non poterat: oculis atq; exemplo suo expleret: idq; assecutus est: ut aqua quæ hausta uix unius: idq; fortasse ægre sitim sedasset: ea sparsa: sitim facilius omnes perferrent.

De Alexandro magno.

Lexander cum Darium persarum regem proelio uictum persequeretur: grauiter siti uexatus incidit in quosdam e suis iumenta aquis onusta agentes: e qbus unus sitienti in galea aq̄ cū porrexisset: Alexāder priusq̄ gustaret: petiit quo nā eā ferret: & respōdente eo ad filios se ferre: qui etiā si morerentur: diu superuiuente Alexandro copia liberorū ei defutura non esset: Alexander cū manu iā teneret galeā ut biberet: dixit nolle se bibendo aliorū augere sitim: atq; aq̄ illi a quo acceperat: restituit. Exptus sitim solis ardore: atq; animi corpisq; labore partam: facile huius abstinentiæ magnitudinem intelliget: qđ secus in ocio as

suetus est: qui cum orientem solem nunq̄ sobrii uiderint: semperq; eis ui no stomachus nausceet abstinentiæ uires nullas sentire possunt.

De Dauide iudeorum rege.

CVm palestini Dauidē iudeorū regē obsiderent: isq; orandi gratia in arcē conscendisset: hostilē exercitū intuitus: atq; ex re una in aliā: ut humani ingenii moris est cogitādo trāsiens: aqs bethleē qd ppe portam erant pmultum laudatis: cariores eas si tunc uti posse contingeret q̄ magnā auri uim se habiturum dixit. Quod cum Eleazarus Eusebius & Semeia uiri fortes: audacesq; intellexissent: p medios pfecti hostes eius aquæ uasculum nō sin e ingenti piculo attulerunt. Dauid autē q̄q̄ multum eā desiderasset: q̄a magno piculo allatam sciebat. & pterea humani sanguinis instar eā haberet: potu abstinuit: deoq; eā p triū salute q ipsam tulerant obtulit.

De Origene adamantio.

INter cōtinentiæ exēpla a nobis Origenes adamantius ponetur. Nam pter cōtinuas uigilias Ieiunia calores frigora q̄ ferebat nudis pedibus una tantū tunica tectus: cum nec carne nec uino un q̄ uesceret: uitam in graui uoluntariaq; inopia ducens: nō satis duxit corpus ab oi uenerea labe mundū seruare: ut suspictione quoq; careret: nec minus famā q̄ corpus sine labe teneret: sectis genitalibus mēbris eunuchū se fecit.

De quodam iuuene ægyptio.

ETsi Origenis continentia ingens uideatur: nullū tamen de se tā grande fecit piculum q̄ iuuenis quidam ægyptius: quem Hieronymus fidelis testis impante Valeriano: quia christianus erat captum scripsit: & cū Valerianus facilius rebus uenereis ob ætatis incentiua quā aliis tormentis a catholica fide se abducturum consideret: & enim ois uenus extra matrimonium christiano homini interdicta est: in amenissimis ortis nudum in lecto floribus atq; omni odoramentorum genere instructo moliter deligasset: lateri eius formosam mulierem ipsam quoque nudam addidit: quæ frequenti amplexu cum iuuenem foueret: suauia quoq; ad corrumpendum iuuenis animum immodestissime impingeret: haud longe aberat adolescens: quin in uenerem ipsius solueretur corpus carne: quāq̄ constanter pstaret animus: ueneris tam acres stimulos uix iā ferente. Itaq; iuuenis cum id agnosceret: neq; aliud supesset remediū admirationis plenā: laudeq; sup oia quæ ulli unquā egerint philosophi digniorem: ut ueneris ardorē cōpesceret: uiā iniuit: dentibus enim linguam abscidit: eiusq; rei dolore affectum totum corpus: libidinē q̄ iā mouebatur extinxit: maioribusque uiribus huic animi morbo: quam Zenochrates philosophus & ebrius & senex restitit. Nā pter uinū seniūq; factus somni quā ueneris auidior: tuto cum phirne meretrice atheniēsi salua pudicicia cubare potuit.

Recētiora de Totila gothorum rege in Italia.

INgentem animi continentiam Totilas in Italia ostrogothorum rex ostendit: cum bello aduersus romanos suscepto: & si eorum rebellione grauiter exacerbatus erat: in campania cumas urbem coepisset. Nam cum in ea permultas nobili genere mulieres romanas offendisset: seruata singulari diligentia earum pudicicia: parentibus propinquisque eas restituit.

De Henrico primo imper.

DRusi germanici ornatissimis uerbis continentiam Valerius laudauit: q̄d coniugalem fidem nunq̄ uiolasset: quæ res profecto pro merito in ea præsertim ætatæ: quæ solutos mores habebat: laudari satis non potest. At Henrici primi imperatoris Kinegundæq; augustæ cōiugis: uirtutem in eo genere: quibus unq̄ præconiis satis efferre poterimus? Iuuenes enim principesq; atq; natione germani: quæ omnia ad uenerem urrentes secum aculeos ferunt: non modo omni alia uenere abstinuerunt: sed inuiolatum quoq; uirginitatis florem seruauerunt: quod fortasse apud plærosq; fide careret: nisi miraculorum magnitudo: neq; enim aut falli: aut fallere diuinum iudicium ac testimonium solet: ueram de utriusq; uirginitate famā esse testarent̄: Sed q̄d illa miramur cū hac quoq; ætate in urbe Bononia duo ferantur esse nobili genere orti: q̄bus abūde opes suppetunt matrimonio in adolescentiæ flore cōiūcti: qui iā decimum & octauum annum in eodem thalamo eodemq; lecto uirginitatem illæsam custodiunt.

De Almarico panōnio.

ALmaricus quoq; pānonius Stephani filius q̄ christianorum primus apud pannonas regnauit: non minorem continentiæ laudem meruit: cum iuuenis cum coniuge agens: idest ignem inter nutrimēta ac fomites tenens nescium ueneris se incolumi uirginitate seruauit.

De Alphunso secundo legionis hispanien. rege qui castus cognominatus est.

SImilis etiam ex parte Alphunsi continentia legionen.. regis fuit: Nam non solum omni alia uenere abstinuit: uerum etiam cum uxore castitatem seruauit. Amon ægyptius adhuc adolescens a parentibus uxorem ducere coactus: posteaquam cum ipsa lectum iniit: ei persuasit: ut incolumem uirginitatem seruare uellet: ipsa in hanc sententiam deducta decem & octo annos cum ea uixit: spretis his commodis ac uoluptatibus quas cōiugium p̄mittit. Sola enim animi sui constātia libidini frena posuit: quam uix fugiendo in paruis momentis nedum in tanta re homines uincere possunt.

De Luchino uiualdo genuense.

SAtis patet ueneris appetētiam amoremq; & si inter se propinqua sint ac similitudinem habeant: differre tamen: req; ipsa disiungi:

& enim exercendæ ueneris cupidi homines esse possunt: & tamen nõ amabunt: q̄q̄ amor quoq; persepe sine ueneris desiderio sit: notæ quoq; amborum uires cum simul esse contingit. siquidem singulis uix aut morte aut senio uel etiam impotentia: non nunquam etiam seruandæ pudiciciæ proposito resistitur. Quam ob rem si hæc duo separata difficulter uincuntur: de cõiunctis longe difficilius uictoria parari solet: maioriq; laude digni iuuenes sunt: qui ne ab iis uincantur assequi possunt. Inter hos Luchinum Viualdum genuensem commemorabimus: qui iuuenis in magnis opibus cum genuensem foeminam matrimonio locatam deperiret: & ipsa amori assentiri recusaret: non desinebat tamen in amore persistere. Itaq; cum casus tulisset: ut proter bella: quibus tunc mare infestum erat: in sardinia huius mulieris uir caperetur: ipsa quæ ob eam rem in egestatem coniecta: non habebat unde sibi filiisq; alimenta preberet: ultima necessitate premente: cum amoris Luchini ei in mentem uenisset: misit qui eum ad colloquium inuitarent. profectusq; ad eam Luchinus cum uenisse tempus arbitraretur: ut amata potiri posset: mulier pedibus eius prouoluta manantibus lachrimis dixit: mentem quidem sibi semper fuisse: ut inuiolatam coniugi fidem seruaret. sed extrema inopia pressam uictamq; paruulorum pietate liberorum: quos fame iam confectos uidebat: cogi se ut suam filiorumq; uitam eius misericordiæ commendaret. quibus uerbis auditis Luchinus amore in pietatem uirtutemq; conuerso: ne manu quidem mulierem contigit: sed statim domum reuersus omnia uxori communicauit: atq; per eam ne mulieris fama macularetur pecuniam & cetera ad uictum necessaria misit: neq; ultra ei in mentem uenit: ut eam aliter q̄ sororem diligeret.

De Sordello Vicecomite Mantuano goiti accola.

Aud dissimilis Sordelli Mantuani insignis equitis continentia fuit erga Beatricem Ecelini romanensis sororem: qui tyrannus late rerum in taruisina marchia potiebatur. Nam ab ea nec precibus nec lachrimis neq; forma aut amore: quo illa furebat uinci se tulit: quin in secretum quoq; locum inuitatus cum a muliere precibus minæ adderentur: omnia spreuit: ne erga eius fratres a quibus amanter Veronæ exceptus erat: ingratus uideretur: tunc quoq; cum illa a fratribus profuga in uirili ueste Mãtuam eum prosecuta est: non ante quod ab ea optabatur effecit: q̄ Ecelinus frater: ut ipsa ei nuberet contentus fuit: cum illius flammis ac dignitati formæ semper honestatem opponeret. plus ueræ laudis ex hoc occulto periculo soq; prœlio: q̄ tribus & uiginti perduellionibus assecutus: ex quibus uariis in locis uictoriam reportarat.

De Ildegunda uirgine germanica & aliis.

VEre continentem fuisse Mantuanum Sordellum dicere debemus: sed uir semelq; tantum continentiæ suæ documentum dedit: At Ildegunda uirgo germanica in qua ob sexum nataleq; solum minus uirium ad cohibendam uenerem debere uidebatur non semel esse sed longo tempore continentiæ suæ periculum fecit: hæc nuce orta quod oppidum haud longe a Colonia urbe in rheni ripa positum est: multis agitata casibus post permulta: quæ non sine ingenti admiratione ei acciderant: anno salutis centesimo octuagesimoq; octauo supra mille in puerili habitu monasticam disciplinam subiit in abbatia quæ prope Vormatiam urbem Scouania dicitur. In ea diu incognita uixit cum Iosephi nomine appellaretur: inter uiros singulari continentia ac sanctitate semper uersata usq; ad eam diem qua decessit: ne tunc quidem mulier esse: cognita fuisset: nisi dum lauaretur detecto corpore sexus patuisset. Hoc quoq; Euphrosina Alexandrina puella Smaragdi nomine sexum mentita. item Marina sub Marini appellatione in monachorum conuentu egisse a sacris scriptoribus perhibentur.

De Francisco Sfortia Mediolanensi duce.

FRanciscus Sfortia princeps illustrissimus qui multarum uirtutum ætate nostra singulare exemplum fuit: cum Florentini populi copiarum dux esset: ui capto casanoua oppido: quidam milites insigni forma puellam captiuam ducebant: clamantem: ut ad primarium ducem deduceretur: ad eum perducta interrogante Francisco Sfortia quam ob rem ad se uenire cupiisset: respondit ut eius uoluntati obsequeretur: modo incolumem eam a militum iniuria seruaret: cum & forma insignis uideretur: & ætatis flos ipse esset: parum se erraturum Franciscus putauit si uolente ea potiretur. Itaq; in lectum eam noctu secum adhibuit. & cum appropinquare atq; eam complecti uellet: puella lachrimarum plena ad uirginis dei matris imaginem conuersa quam lecto e more affixam Franciscus singulari ueneratione colebat: rogauit ut per illius quæ in tabella erat uenerationem. item per famam: quæ de ipsius bonitate apud omnes erat: ne eam uirginitatis honore priuaret. sed marito intactam potius restitueret: qui cū aliis captiuis in uinculis custodiebatur. Adeo ingens Francisci continentia fuit: ut q̄q̄ & formosam & puellam in bello captam nudam prope se in lecto sentiret: pudiciciæ eius conspecto studio statim lecto prosiluerit: maneq; accersito ad se uiro eam publice restituerit: adiurans nihil cum ea sibi fuisse. Scipionem in pari facto non solum imitatus est. sed etiam quod in ætatem minus bene moratam peruenisset: iudicio meo superauit. præsertim cum illud accedat quod cum nobili orta genere esset: quæ ad Scipionem perducta fuit: Scipioq; in urbe libera uiueret: fortasse ex uiolata mulieris pudicicia

magnū continentiæ exēplū Francisci Sfortiæ

censuræ iudicium expectare potuisset. At in Francisco nihil prorsus erat: qđ eum ab explenda cupiditate: si abesset naturæ bonitas: ob ullam metus suspi/ctionem continere deberet.

De Pambo monacho.

Veneris continentia iam ad auri abstinentiam transeundum est. in qua re non minus auari: q̄ in uenere libidinosi laborant: ex eo/rum numero: qui proter uirtutem deumq; auro ipso opibusq; ab stinuerunt: qui numerus satis late patet: tribus tantum contenti erimus. Pri mum scribemus Pambum ægyptium monachum. huic cum sportellas te/xeret ut iuxta monachorum morem labore suo parto pane uesceretur: me liana Romæ patricio stemate nata: quæ tunc in ægypto agebat: quadrin/genta argenti pondo dedit: quam pecuniam cum pambus uix aspexisset: iussit monachum prope se stantem uicinis monasteriis quorum inopia nota esset diuidere: nihilq; pro ipsius monasterio retinere: neq; enim minus q̄ Cu rius aut Fabius abstinens fuit: utroq; quidem longe pauperior erat.

De Clemente quarto pontifice.

Nexplebilis habendi sitis: immensaq; cupiditas: quæ in quibusdā sacerdotibus nostri temporis uisa est: ecclesiasticis opibus: quæ dei atq; pauperum sunt: filios in immensum locupletandi: difficiliorē miramq; magis Clementis quarti abstinentiam faciet. Is in agro Narbo/nensi ortus: iureconsultus insignis ad Petri apostoli solium conscendit. ad eū iam pontificem cum duæ filiæ quas ante ex matrimonio susceperat uenis/sent: fretæ illius opera se matrimonia non ex pristina fortuna sed ex pontifica tus magnitudine consecuturas: neq; ipsarum: neq; aliorum cognatorum precibus adduci Clemens unq̄ potuit: ut rem ullam ex pōtificatus bonis aut redditibus daret: quorum postulatis semper respondit: pontificibus ro. filios non esse: neq; eis licere quod suum non esset propinquis dare: & proterea contentas debere esse si fortunas quas ante pontificatum habebat omnes eis reliquisset: quibus opibus cum condictionem in matrimonio ex sententia sua non inuenirent: ambæ sacrarum uirginum pudiciciam matrimonio præpo suerūt: Nepotem quoq; e tribus canonicatibus quos habebat duos dimitte re coegit. Rara ꝑfecto abstinentia: sed tamen q̄ plurimum laudetur haud indigna: filiarū lachrimis in tā sublimi fortuna id non impetrari: qđ ꝑmulti nō modo filiis: uerum cynedis quoq; ac meretricibus mimmisq; largissime do nant. Nam filiis nō thesauri solum danť uerum principatus quoq; ac regna designantur: & ut ea assequi ualeant: ipi qui a deo pacis custodes relicti sunt: bello terrarum orbē inflāmare non uerentur. Nec uero sacerdotia tantum singulariter filiorum aut nepotum uni conferunť: sed cum cardinalatus ho nore qđ ꝑmultorum epōrum esse deberet: certatim uni accumulatur.

De Tamborlano tartarorum q Scythæ dicti sunt: ac ꝑsarum rege

INſigne quoq; exemplum abſtinentiæ perſarum & pene totius orientis rex Tamborlanus oſtendit. Nam quodam tempore: cum iter per Syriam faceret obtulit ſe ei arator: qui tunc ingens uas aureæ monetæ arando impegerat. Cum autem omnes qui cum rege erant: regis aurum illud eſſe dicerent: quoniam inuenti qui occultantur theſauri phiſci putantur: iuſſit rex agricolam ad ſe monetam deferre: qui iam omni ſpe retinendi inuenti auri deciderat: inſpecta moneta rex ab aſtantibus petiit: putarent ne patris ſui imaginem eſſe: quam pecunia impreſſam habebat: cui cum reſpondiſſent romanorum principum effigiē eſſe: rex dixit. Si ergo hæc pecunia maiorum meorum non fuit: aratori eam relinquamus: ad quem deus eam detulit. Abſtinentia profecto ſingularis: & quæ in permultis principum noſtrorum optanda ſit: neq; enim contenti ſunt inuentos ſibi rape theſauros: uerum quotidie illa quoq; rapiunt: quæ priuatorum multo labore ac ſanguine pta ad cōiuges libroſq; eorum alendos neceſſaria ſunt.

Tamburlanus a the[sa]uro abstinuit

De Genuenſibus.

ADeo priſcæ romanorum abſtinentiæ de qua antea inter uetera exēpla mentio facta fuit: perſimilis una eſt: qua olim genua urbs mihi patria uſa eſt: ut me admoneat ne hic inter recentia eius facere mentionem omittam. Anno ſalutis ducenteſimo quinquageſimo octauo ſupra mille: cum in Syria proter priuatas contentiones quibus nulla adhibita fuerant remedia: inter genuenſes uenetoſq; graue bellum ortum eſſet: nō ſine genuenſium detrimento: quod eodem tempore Piſani quoq; hoſtes erant: lucenſis ciuitas inſignes oratores Genuam miſit qui marcharum: pōderis id genus eſt: auri duo milia genuenſibus dono offerrent: rogantes ne munus genuenſes: ſed animos mittentium munus inſpicerent: eoque interim auro genuenſes uterentur: dum Lucenſes aliam quoq; pecuniam pararent. Summa ea minime in tanta rerum neceſſitate contēnenda erat: & tamen ingenti genuenſes animo: ueluti palma quæ contra onus nititur: hilari uultu lucenſium tunc acceptū munus poſtridie integrum oratoribus reſtituerunt: atq; ut ad grauiores caſus Lucenſes eam pecuniam ſeruare uellent hortati ſunt.

De Alphunſo ſeniore Siciliæ rege.

NVllius uirtutis memorabile exemplum proponitur: in quo Alphūſus ſenior Siciliæ rex partes ſuas ſibi non uendicet. Is cum Iacobi Caudolæ copias quæ ex parte uulturnum amnem traiecerant: refeciſſet: illic inclinato iam ſole conſiſtere decreuit: ut prohibere Caudolam poſſet: ſi iterum traiicere exercitum temptare uellet. Sed quod repente illuc Alphunſus iuerat: ſub diuo manere in armis exercitum nulla ad ueſcendum re parata oportuit. Alphunſo autem cum miles panem cum rafano & paruo caſeo in tali caſu munus ingens miſiſſet: laudato multis

Hec genera virtutum in Sctis Christianis clarissima paruit maior omnes illas mirores

animo munus accipere recusauit: dicens parum conuenire ut ieiuno exercitu rex ulla re uesceretur.

Priscæ abstinentiæ cum ea quæ recentium temporum est comparatio.

NOn sine magna laude admirationeq; Diogenem philosophum Valerius scribit austere: & in magna rerum tenuitate uixisse: alii quoq; scriptores aliorum temporum philosophos pene ad iactantiam abstinentiæ modestiæq; preconiis efferunt. Quod autem eiusmodi homines nacti sunt singulari eloquentia præditos laudatores: qui ex culto dicendi genere eos illustrarent: idcirco posteris digni de quibus scriberetur ui si sunt. his scriptoribus quia recentior ætas caruit: sepulto cum plerisque aliis bonis etiam litterarum cultu: q̄q̄ singulis philosophis: qui continentiæ famam assecuti sunt: innumerabiles habuerimus mares fœminasq;: qui eos non illo tantum uirtutis genere: quibus illi laudantur: sed permultis aliis longe uicerint: tamen quia qui scribendo memoriam eorum in tanto temporis cursu seruaret nullum habuerunt: in obliuione latent. A priscis scriptoribus Xenocrates Sophoclesq; laudantur: item Socrates ac Plato: continentiæq; eorum magnitudo carminibus decantatur: & tamen plæriq; uxorem duxerunt: ac plæraq; alia fortunæ bona possederunt: qui etsi in delitiis non uixerunt: rerum tamen necessariarum commodis non caruerunt. Nos autem silentio Ioannem baptistam præterimus: similiter Ioannem euangelistam: Iacobũq; domini fratrem: cæterosq; apostolos ut alios omittam infinitos: qui in sũma inopia austeritateq; uitam traxerunt: qui ne dum se ab illicita uenere continuerunt: sed uirginitatis quoq; candorem illæsum seruarunt: Catherinæ quoq; ac Luciæ. item Margaritæ Euphrasiæ & Agnetis atq; aliarum innumerabilium uirginum uita quid aliud quam perpetuum atq; ingens aduersus uicia mundumq; certamen fuit? Paulus primus heremita Cariotis & aqua tantum uixit: & solis palmarum foliis corpus a nuditate defendit. Antonius ordeaceo pane neque eo nisi quarto quoque die uescebatur. philtrio bis tantum in ebdomadæ pultæ atq; aqua alebatur. eadem abstinentia nõ ipsi solum: sed infinitus pene numerus herbis radicibusque crudis ceu feræ per siluas nutriti: omni mundana cupiditate superata: assidue cum uiciis atque aduersus carnem proeliantes coelestes potiusquam humanos possederunt animos. Dominico Francisco: Benedicto atque Hieronymo & Origeni non satis erat omni ueneris commertio abstinere: ut ex animis omnes quoque radices euellerent: unde ueneris aliqua posset oriri cogitatio: præter uitæ in cibis austeritatem: nudis pedibus frigora caloresq; ferendo: in ultima rerũ inopia quã sponte subibant: p niues p saxa spinasq; domitis laceratisq; corporibus: omnem ueneris scintillam prorsus extinxerunt. Sed hos transeamus: apud quem ueterum scriptorum unquam inter philosophos au-

ſteritatis genus aliquod lectum fuit Stillitis ægyptiis ſimile: aut etiam per/ multis quæ ætate noſtra mediis parietibus incluſæ mulieres uitam agunt: Ita q̃ ſi temporibus noſtris id facundiæ inueniretur: quod ueteres habuerunt: qui dicendo recentiorum hominum uirtutem atq; abſtinentiam illuſtrarent: procul dubio ueluti ſolis iubar minores ſtellas: ita priſcorum philoſophorũ laudem recentiorum uirtus offuſcaret. Quin potius crebra noſtrorũ exem pla admirationem ſui uidentur ſubſtuliſſe: ut ætatis credatur eſſe magis q̃ uirtutis calcare omnia uitæ commoda: & uoluptatem ponere in contemptu uoluptatum. Quæ res ſcriptoribus laborem ademit tanquam ſuperuacuũ: Quoniam per ſe lucem eſſet adepta publicam: & aliunde non exigeret te/ ſtimonium: cum ſit teſtatiſſima ac iam in hæreditatem multis quaſi per ma num tradita. Huius rei nõ leue argumentum ex iis paucis accipi poteſt: quæ ante diximus: quibus nemo philoſophorum ueterum alicuius ſani hominis iudicio comparandus uidebitur: quæ pauca nos ne uolumen in immen/ ſum creſceret delegimus: omiſſis tanquam rem notiſſimam mul/ tis uirginibus uiriſque ſacris quos ætas noſtra tulit: qui ut his conferri non poſſint: de quibus diximus: philoſophos tamen longe ſuperare inue/ niuntur.

De Paupertate Caput Quartum.

NEmo negauerit inopiam uoluntariam matrem plurimarum eſſe uirtutum: ſicuti ex aduerſo palam eſt ex opibus rerum q; affluen/ tia ingentia mala oriri. quemadmodum autem grauis paupertas eſt iis qui in eam inuiti inciderunt: ita lætam fœlicemq; eam ducunt: qui abie cta opum cupiditate libenter eam complectuntur. Ita uerum eſſe Chriſtus redemptor noſter: qui ſola ſapientia fuit nobis oſtendit: in ſe ipſo enim exẽ plum nobis propoſuit quæ ad uirtutem recta nos uia ducere poſſet. Nam cum hortaretur ut opes deuitarentur: palam fecit uoluntariam paupertatẽ multis uirtutibus ſolidum eſſe fundamentum. Fieri enim non poteſt ut cum ea ſimul ambitio uenus atq; auaritia maneant: quæ tria ceu peſtis humanas inficiunt atq; prorſus obruunt mentes: adeo autem Chriſtus inopiæ ſtudio ſus fuit: ut diceret aues feraſq; nidos & foueas habere: in quas ſe reciperent: Solum autem hominis filium nihil habere quod ſuum eſſet: ubi reclinare ca/ put poſſet: Hanc autem doctrinam diſcipulis cum reliquiſſet: quanquam a nouis chriſtianis ad eos ingentes teſauri in communem uſum deferrentur: ta men paupertatem ſecuti datorum bonorum non poſſeſſores: ſed diſpenſa/ tores eſſe maluerunt. Quam ob rem de hac uera pauperie quæ longe ar/ ctior quam ullius unquam romani fuit: quædam dicturus ex innumerabi/ libus quæ uolenti occurrerent pauca recentiorum hominum exempla

minus uulgata attingere decretum est. Si prius nonnulla quæ priscorum ho/minum fuerunt posuerimus.

De Lisandro Lacedemonio.

PRimus inter eos a nobis scribetur Lisander Lacedemonius q mul/torum exercituum sparthanorum dux fuit: & Athenas urbem po tentissimam Lacedemoniis parere coegit. Is moriens nullam argẽ ti dragmam reliquit. quin cũm eius generi non inueniret unde uxores do/tem assequerentur: dimittere eas decreuerant: nisi magistratus ut eas retine/rent proposita graui pena coegissent.

De Epaminunda thebano.

SImiliter Thebanus ciuis Epaminundas: cuius uirtute egregiisq; faci noribus nullus audiendo satis expleri posset: in tãta rerum inopia decessit: ut domi eius unum tantum ferreum spiculum neq; prete/rea alia res ulla necessaria sit inuenta. Itaq; cũm e suo nihil haberet unde fu nus duceretur: publica impensa tumulatus est.

Epaminunda publica impensa tumulatus est.

De Aristide atheniensi.

ARistides atheniensis qui domi forisq; atheniensem rem pu. diu ex sententia sua rexit: adeo rerum omnium inops mortuus est: ut cũ non inueniretur e suo unde in sepulturam impensa fieret: de pu/blico elatus sit. ex iis intueri satis potest: athenas thebasq; ac Spartham foeli ces fuisse: ingentibusq; uictoriis potitas: dum hac continentia ciues rectores habuerunt. Contraq; in seruitutem redactas euersasq; fuisse: cum plusq̃ uir tuti auro quod ferro nocentius est mettallum: operam dederunt. nam fer/rum & corpora & domos tollit: aurum autem preter corpora domosq; cũ eis famam quoq; & deum ipsum adimit: cum uirtutem pellat: & secum ui/cia trahat.

De Leuino.

LEuinus: quem romani consulem habuerunt: & qui corintho urbe armis potitus est: cuius spoliis non urbs Roma solum sed pene to/ta Italia exornata fuit: tam pauca de Corinthi atq; aliarum urbi/um quas deuicit præda sibi retinuit: ut a senatu cum ipse non haberet: filia eius de publico dotem acceperit.

Recentiora De Philippo balearidum regis filio.

TEmporibus nostris Philippus balearidum regis filius: multorum sacerdotiorum quæ possidebat cura deposita: eo se uolens redegit: ut uno adiutore contentus uiueret: atq; ex inopia eã uoluptatem cupiens quam alii ex magnarum opum usu consequuntur: ab eo tempore uictum mendicauit.

De Alexio Romano patricio.

Q Vam fuit pauptatis studiosus atq; cultor Alexius quoq; romanus patricius euphemiani uiri ditissimi filius? qui ut expeditius uirtutẽ deumq; coleret: atq; assequeretur: patria pentibusq; relictis opes ceu pestem deuitauit. Romam postea reuersus in patris domum incognitus sub mendici specie se recepit: in tantaq; rerum tenuitate: qđ uitæ superat egit: ut uix nuditate uilibus pannis tecta sub scalis haud secus ac canis ageret: diogene ipso inopiæ magnitudine superato.

BEATVS ALEXIVS cui sum tributarius et post milli annos eius nunc durant oli

De Antonio ægyptio.

N On ne paupertatis amator Antonius ægyptius fuit? qui a patre in magnis opibus relictus: bona quæ acceperat pro Christi nomine dispersit: monachorumq; multorum rector in tãta rerum inopia decessit: ut testamento nihil præter melotem paliũq; Athanasio: Serapioni alteram melotem: & discipulis qui eum sepeliuerunt cilitium reliquerit.

De Palestino hilarione.

N On minus q̃ Antonius opum spretor fuit Hilario: neq; plura moriens testamento reliquit. Discipulis enim euangeliorum librum: quem ipse scripserat cum palio trito: & cuculla nihilo meliore reliquit. O uere coelestes animos: qui ea spreuistis: quæ tantopere alii appetũt: quibus si alii mortales essent similes: plus pacis & foelicitatis orbis haberet: iterumq; aurea redir et ætas quam auri nimium studiosi pepulerunt.

De Elisabetha Andreæ secundi panõniæ regis filia.

E Lisabetha Andreæ secundi panõniæ regis filia atq; uxor Ludouici Turingiæ Lantgrauii: id in germania dignitatis nomen est: post uiri mortem a populis ceu prodiga principatu deiecta est. omnia enim quæ habebat pauperibus impartiebatur: Itaq; exul ad tantam rerum inopiam redacta fuit: ut ueste uario panno sarcta tegeretur: coloq; ac lana uictum pararet: spretis omnibus: quæ post illum casum ei a patre aliisque propinquis offerrebantur: atq; Cornelia pauperior facta est: quoe si uoluisset longe ditior esse poterat.

De Alexandro & Melchitilde Scotiæ regis filiis.

P Ar pene fuit Alexãdri Scotiæ regis filii inopiæ studium atq; amor qui sororis Melchitildis hortatu a patris regno atq; opibus ceu a peste in galliam simul cum ea profugit. Illic ouium religiosi conuẽtus pastor factus omnem uitam egit: nulli usq; ad mortem notus.

De Pudore Caput Quintum.

P V dor utile uerumq; ad omnia uicia frenum atq; insolentiæ iactantiæq; acerbus hostis qui uera ratione honorem famamq; & ex aduerso infamiæ dedecus atq; tenebras metitur: cogit me ne eius mentionem silendo prætereã: primordiaq; exemplorum in ea a populo ro,

ſumam: quemadmodum ipſe quoq; in reliquo terrarum orbe primas partes obtinuit.

De populo romano.

APpius Claudius Sabinus acerbus atq; perpetuus inſolentiæ ro. po. hoſtis cum ſe ipſum occidere maluiſſet: q̃ a tribunis citatus adeſſe. A propinquis in forum delatus ut iuxta ueterem morem honoraretur funus: ſepulturæ honore a tribunis prohibebatur. Cum autem ſubpuderet populum ro: ut tanti ciuis corpus: cuius uirtute atq; uictoriis imperii fines aucti erant: funeris honore fraudaretur: uoluit ut contra tribunorum decretum: ſicuti uirtuti eius par erat: honorifice efferretur: frequenſq; non minus prompte funus celebrauit: quam ante dum uiueret accuſationi eius affuerat.

Iterum de populo romano.

CVm Romam Paulus Aemilius parta de perſe uictoria rediiſſet: quia parum large premia militibus diuiſerat: in commitiis ubi de eius triumpho agebatur: ita aduerſum habuit populũ: ut a prima tribu: idq; Sergii galbæ opera: honor ille ei negaretur. Quam rem cum M. Seruilius animaduertiſſet uirtutis pauliq; amicus: in eminentem locum conſcendit: atq; inde cum uirtutem Pauli: reſq; ab eo geſtas commemoraſſet: ueluti indignabundus addidit uelle ſe ex eminenti loco conſpicere: cui tã a recto ſenſu mens auerſa eſſet: ut ſuffragio ſuo Pauli uirtuti atq; uictoriis debitum negaret honorem. hac ſeruilii oratione cum totus populus pudore ſuffuſus eſſet: nihil prorſus in contrarium luctatus omnibus ſuffragiis triũphum: ira honeſto pudori cedente Paulo Aemilio decreuit.

Res ei non erat in collegio sacerdotum Basilice vacante

De æmilio conſule: ac Cornelio lentulo.

DEletis canenſi proelio romanis exercitibus: ubi pluſquam arma romanos fuga defendit: inter eos qui proelio uiui exceſſere Cornelius lentulus Aemiliũ conſulem uulnere confectum extra uiam perſpexit: qui q̃q̃ hoſtes inſequerentur: plus pudore q̃ mortis metu motus prope Aemilium ab equo deſcendit: atq; eum Aemilio obtulit: obteſtatus multis uerbis ne morte ſua grauiorem populo ro. eam cladem facere uellet & enim ſe iuuenem aiebat corporis robore adiutum pedibus ſalutem inuenturum. Quod ſi alterutri moriendum eſſet: referre ad reipublicæ ſalutem ut ipſe potius q̃ conſul moreretur. O contentionem uere romanis animis dignam: puduit æmilium alterius ciuis morte ſuam ſeruare uitam: prorſuſq; recuſãs equum: iuuenem: ut in tutum ſe locum reciperet hortatus mandata magni momenti quæ ad ſenatum populumq; ro. perferret dedit: nec multo poſt ab hoſtibus oppreſſus fuit.

De Romano equite.

REginus a triumuiris proſcriptus atq; hoſtis iudicatus erat: capitale au te ſine ulla ueniæ ſpe habebat ſi quis ꝓſcriptũ hoſpicio iuuaret: au tem cum poſſet: non caperet & Contra proſcriptorum percuſſori ingẽs premiũ propoſitũ: mutato habitu is igit fugã molians aſinũ frondoſis faſſibus onuſtum agebat iamq; ad urbis portas ut eggrederetur peruene/rat cũ illic a milite cognitus eſt: qui alias ſub eo militauerat: in eũ non modo militem puduit manus iniicere: uerum ut ducem ſuum ſicuti olim fuerat ſalu tauit: fugiendiq; inde uiam dedit. plus enim apud militem ſanctus pudor q̃ mortis metus aut premiorum ſpes ualuit.

De Octauio Conſule.

PVdorem quoq; non ſine magna laude ciuili bello Octauius cõſul oſtendit: nam cum ei ſuaderetur ut ſeruos ad pileum uocaret: ar/maretq;: q̃d ciues quibus ſeruiebant eos liberaturi erant: & illis in bel lo aduerſus Marium uteretur: reſpondit nunq̃ ipſius animum laturum eſſe ut ſeruos ea ciuitate donaret a qua Gaium Marium depuliſſet. qui a Theu tonis Cimbriſq; eam liberauerat. O pudorem ſanctiſſimum: cui inter ar/ma: ciuiliaq; bella locus patuit: ubi nec fidei nec pietati locus eſſe ſolet. ſed in omne crudelitatis pfidiæ iræ atq; auaritiæ genus frena laxantur. Quid enim præſtare tibi maius potuit conſul romanus? cum maiorem tui q̃ proprii ne/ceſſitas rationem habere uoluit.

De Panthite Lacedemonio.

QVantæ ſint ueri pudoris uires panuthes quoq; Lacedemonius oſtẽ dit. Is cum in tercentorum numero eſſet: qui cum Leonida aduer ſus pſas thermopilarum ſaltum inſederant: a Leonida in theſali/am cum litteris miſſus cum aliis qui in thermopylis pro patria pugnando oc/cubuerant: eſſe non potuit. cum poſtea eum cæteri ciues deſpectui haberent: arbitrati non in theſaliam a Leonida miſſum: ſed præ ignauia ex prœlio fu giſſe q̃q̃ & uere & honeſte excuſari poſſet: tamen præ pudore cum dede/cus ſuſtinere non poſſet: ultro ſe ipſum ſuſpendit.

HAud longe diſſimilis pudor pennium poſthumium militarẽ præ/fectum in Brithannia imperante Nerone impulit: ut gladio ſuo ſe ipſum traiceret: poſteaq̃ Suetonii paulini aduerſus brithannos egregia facinora atq; uictorias intellexit. Nam cum ſub eo militaret: contra militarem ordinem præ ignauia imperium detractarat. Itaq; cum a ſuis re prehenderetur q̃d tantæ gloriæ occaſionem amiſiſſet: pudore uictus ferre do lorem non potuit.

Coluisse se pudorem non sine magna laude ostendit Panthei Lacedemonii uxor. nam uirũ secuta in ægyptum quo is cum Cleomene se receperat: post uiri mortem cum Phtholomeus ipsam quoq; cum cæteris Lacedemoniis mulieribus quæ illic erant: occidi iussisset: priusq̃ occideretur uestem diligenter pedibus obuoluit: omnemq; aliam corporis partem texit: nudo iugulo relicto ut honeste cadens pudorem quem per omnem uitam seruauerat inuiolatum relinqueret.

De Olympia Alexandri magni matre.

Olympia quoq; Alexandri magni mater cum eam Cassander interimi iussisset: diligenter cauit: ne cadens in morte aliq̃ corporis partem detegeret: quæ celanda pro matronali pudore uideretur.

Recentiora De Alexandrina uirgine ægyptia.

INnter recentia pudoris exempla orationem Alexandrina uirgo ægyptia auspicabitur: quemadmodum in externis apud Valeriũ Spurina incoauit. nam cum aspectu decoro esset: ueteri tumulo se inclusit. illicq; duodecim continuos egit annos: per paruum foramen cibo cæterisq; necessariis acceptis: rogata autem quam ob rem his tenebris se dãnasset: respondit cognouisse se sui amore iuuenem exarsisse: & ne ei ultra aut alteri huiusmodi flammis animum incenderet: tumuli carcerem pro remedio delegisse: quæ tanto Spurinæ pudorem superauit: quanto ipsius sexus fragilior erat: duodecimq; annos in tumulo perseuerauit: uix autem tẽporis momentum Spurina dum faciei decorem deformauit: doloris molestiam sensit.

De abate & monachis in acri.

FOrtasse Spurinæ facto similius uidebitur q̃d abas mulier cum uirginibus suis in acri egit: cum salutis anno ducentesimo nonagesimo primo supra mille urbe a Saracenis capta cum plus ueneris uim sacræ mulieres quam mortem uererentur: ipsæ sibi nasos desecuerunt: arbitratæ fieri posse ut hac deformitate ab iniuria tutæ forent: idq; eas minime fefellit. nam ut ita affectas saraceni perspexerunt nulla re dicta omnes interemerunt.

De Michaele imper. Constantinopolitano.

A foemineo pudore ad uirilem transeundum est: atq; in eo rariora tantum attingemus. Michael Constantinopolitanus imperator cum in bello uictor semper extitisset: quia contigit ut semel proelio a bulgaris: qui ueteri nomine inter Scithas censentur esse uinceretur: præ pudore imperium deposuit: & quod uitæ superfuit: religiosæ semper in solitudine transegit.

De Almansore Arabum rege in hispania.

MIrus quoq; Almansoris pudor fuit: qui Arabum in hispania agentium rex erat. Nam cum ante de christianis uictoriam semper reportasset: postremo a Garsia Castulonensi comite: nundū enim comitatus in regium nomen transierat: atq; ueremundo legionis hispaniensis rege bello superatus: conspectu arabum atq; alloquio humano: omniq; cibo abstinuit: atq; ita cito confectus est.

De Gotifredo bolliono Lothoringiæ duce.

HOc pudore nè afficeretur Gothifredus bollionus dum imperatoris iudicio cum agnato quodam suo de Lothoringii ducatus parte quam ille petebat: proelio decertaret: usq; ad capulum ensem confregerat: quod conspicati principes: qui astabant cum ne uinceretur metuerent: compositionis mentionem intulerant. cæterum ipse obaudiens omnibus uiribus nixus ita capulo hostem contudit: ut attonitum humi prosterneret. Itaq; ipse ex equo delapsus hosti ademit gladium: principesq; compellans a quibus ad res componendas fracto gladio inuitabantur: dixit tunc cum proelio hostem uicisset: posse se sine dedecore ad paciscendū descendere.

De ipso quoq; iam hierosolymarum rege.

MOdestiæ laudisq; immensæ plenus is pudor fuit: quo idem Gothifredus usus ē: cū a toto exercitu q ad hierosolymitanā expeditionē pfectus erat: rex salutatus fuit auro ei diademate recusauit ornari qd iniquū esse diceret seruū mortalēq; hominē ac peccatorē auro gēmisque confectam coronam eo in loco gestare ubi Christus dei filius qui coelum & terram condidit: ut a nobis culpam auferret: acutissimis spinis ad contumeliam confectum diadema tulit.

Malo narratu le gotifredo

De Ioanne altauilla.

QVibus eloquentiæ uiribus satis ex merito pudor laudari potest? qui in Ioanne Altauilla perspectus est: cum Ferdinandus iunior rex neapolitanus apud seminariam uicum in Lucania a Berardo Stuardo Aubignini domino: qui Caroli octaui gallorum regis uicarius inferiorem illius regni partem regebat: proelio superatus est: nam fugienti Ferdinando ita lasso equo: ut ultra eum uix ferret: Ioannes Altauilla ut eum conspexit: suum integris uiribus obtulit: quem cum Ferdinandus præ pudore recusaret: enixe monuit Ioannes ut acciperet: qd sibi similes permulti essent. cæterum ipsi qui cum eo essent regem solum ipsum Ferdinandum haberēt. Itaq; Ferdinandus accepto equo haud longe illinc profectus erat: cum aduenientes galli Ioannem interemerunt. O singularem uirtutem pudoremq; silentio nunquam prætereundum: quibus enim laudibus Ioānes satis efferri poterit? qd in ipso fugæ: & quasi præsentis mortis terrore: omnibus attoni

tis pudori tantum apud se locum relinqueret? spernendus quoq; is pudor non est: quem fugiens Ferdinandus ostendit: cum tam periculoso tempore equum statim non accepit: sed aliquantisper uitæ pudorem præposuit.

De Coniugali charitate Caput sextum

FAteor minores meas in scribendo uires esse: quam ut ex merito cōiugalis amoris laudes ꝓsequi possim: & pro rei dignitate ipsius magnitudinem referre. Quis enim non eximius tantæ rei copiam dicendi parem afferat? & tamen quia ordo ita exigit quædam ea de re exempla scribemus. Nam quæ nos inculto stillo non assequemur: rei ipsius excellentia per se in lucem proferet.

De Cyampo Thesalo. & Aemilio Sybaritide.

ARdens Cyampi thesali: & Aemilii Sybaritani amor fuit: uterque enim uenationis studiosus q̄q̄ diuersis locis temporibusq; eundem tamen incurrit casum fatumq;: atq; ex eo argumentum ingens mutui amoris ostenditur. nam cum eos nimium suspiciosæ coniuges usq; in ipsas siluas secutæ essent: atq; illic inter prunos dumetaque laterent: ad easq; proter frondium motum ceu ad feras excitati canes accurrissent: prius canum dentibus dilaniatæ occisæq; fuerunt: q̄ earum uiri mulieres atq; multo minus coniuges esse uidissent. Cum autem amborum erga uxores mutuus esset amor: doloris uterq; impatiens sibi ipsi manu sua mortem consciuit. Cum tanti amoris in maritis perrara sint exempla de uxorum charitate scribemus.

De Panthea uxore abradatæ.

IMmensus Pantheæ erga abradatam uirum amor fuit. Nam cum is in Cyrri exercitu aduersus babilonios militaret cæsus in ꝑlio ab hostibus posteaq̄ ab uxore iuxta gentis morem deploratus ornatusq; fuit: neq; aliud iam funeri nisi ut sepelliretur supesset: supra mortui uiri corpus se peremit.

De Phila Demetrii regis coniuge.

PHilæ erga Demetrium regem uirum suum insignis amor animi quoq; magnitudinem coniunctam habuit. nam cum eum accepisset prœlio uictum in cassandriam amissis regnis se recepisse: neq; ferre posset regno priuatum uidere: quem regem uictoriisq; insignem amasset: ingenti compulsa amore ueneno se ipsam extinxit.

De Ligarii romani coniuge.

DVrante triumuirorum lege qua par pena proſcriptis propoſitã erat: atq; iis qui proſcriptos recepiſſent: cuius metu permulti uiros fratres parentes & filios prodiderunt. Ligarius proſcriptorũ unus fuit: quem diu coniuux eius ac ſerua ſola ſecretum Romæ tenuerunt. uerum tandem a ſerua detectus: ab iis qui eiuſmodi curam gerebant: interemptus fuit. uxor autem amore ſtimulata uirum cum abduceretur obſeruatis ueſtigiis ſecuta cædis eius miniſtros orabat: ut ſe quoq; perderent: q̃d ipſa etiam per legem morti debebatur: quia proſcriptum uirum domi tenuerat. Inter has uoces uſq; ad triumuiros peruenit. Cæterum cum audire eam nemo uelle: domum reuerſa cibo abſtinuit: atq; in magno merore & famæ & lachrimis ſimul confecta eſt.

misera illa proscriptio et crudelissima Hefarij ottauy.

De Paulina uxore Senecæ.

CVm Senecæ Nero generis mortis arbitrium obtuliſſet: ipſeq; deſectis uenis delegiſſet: ut in balneo cum ſanguine ſimul etiam uitam effunderet: Paulina eius uxor coniugali amore compulſa quãquam Seneca repugnaret: mori tamen ipſa quoq; decreuerat: ut non minus in morte q̃ dum uixerat uiro fidiſſima comes eſſet. Cæterum cum rem Nero preſciuiſſet: miſit qui ſanguinem ſiſterent: atque eam in uita retinerent. Itaque cum iam multum eſſet ſanguinis effuſum: palida ſemper manſit: atq; in uultu pudici amoris ſui ſigna ſemper retinuit.

De Triaria. L. Vitellii coniuge.

TRiaria. L. Vitellii coniunx: Auli Vitellii imperatoris fratris non ſecus atq; Mithridatem hipſicratea uirum armata ciuili bello q̃d aduerſus Veſpaſianũ uitelliani geſſerunt ſecuta eſt. ac nocte qua uir Taracinam magno militũ numero ingreſſus eſt: ipſa inter ſtrictos gladios audendo agendoq; dum hinc illincq; manu ſua hoſtes obtruncat: nulli ſe comilitonum uirtute inferiorem oſtendit: adeo audaci animo muliebre pectus maritalis amoris flamma repleuerat.

De Annia romana.

HAec coniugalis flamma Anniæ romanæ prudentiam inſpirauit cũm hortanti ut uidua iuuenis formoſaq; iterum nuberet: reſpondit: nolle ſi bonum coniugem: ut primum habere contigiſſet: perpetua ne eum amitteret moleſtia torqueri. quod ſi contra in malum inciſſet uirum nimium graue ſemper habitutam illud malum quod nulla neceſſitate cogente ſibi ipſa peperiſſet.

De Valeria romana.

PErſimile quoq; Valeria maior meſſallarum fratrum ſoror quanq̃ aliis uerbis reſponſum fertur in pari caſu dediſſe: dixit enim Seruium qui eius uir fuerat: etſi aliis mortuus uideretur: apud ſe tamen adhuc uiuere.

De uxore Stratonis Sidoniæ principis.

MAgnum quoq; ueri coniugalis amoris experimentum illud fuit: quod Stratonis Sydoniæ principis uxor edidit cum urbe a persis obsessa uerita est: ne in hostium potestatem uir ueniret. id autẽ etiam morte si fieri posset: deuitare decreuerat. Itaq; cum iam accepisset hostes urbem ingressos esse atq; haud longe abesse: ut uiro eius potirentur: adempto ei gladio manu sua ipsum occidit: corpusq; eius quantum pro tẽpore potuit: decenter exornauit: cui postea super incumbens ipsa gladio se ipsam traiecit ut eadem in morte uiro qua uiuens charitate comes esset. una enim re simul & coniugalis charitatis & animi sui magnitudinem atq; insuper honoris quoq; curam: cum ne uiui in hostium manibus indigna paterẽtur prouidit palam testata est.

De piscatoris uxore.

NOn minus etiam magnum coniugalis amoris illud signum fuit: qđ Plinius in epistola narrat in piscatoris coniuge: quæ cum uiro insulam Larii lacus incolebat. Nam cum piscator læsa haberet pudibũda ægritudine: quæ molestiæ plena curari posse non uidebatur: uxor cum diu a uiro quem ægritudinis subpudebat hoc petiisset: tandem impetrauit: ut morbi locum inspicere posset: pollicita se libere quid de morbo sentiret postea dicturam. perspectum locum ut curari non posse animaduertit: amoris animiq; simul plena: ex fide omnia quæ sentiebat uiro narrauit. hortataq; ne semper in tanto cruciatu uitam ageret: ut cum uita morbi quoq; dolorem finire uellet: cum ipse ei annuisset: arctissimis uinculis se cum uiro simul colligauit: atq; ita de rupe ambo in lacum precipites missi simul interierunt.

De Arria romani Senatoris coniuge.

INgentem erga uirum petum amorem Arria ostendit. Nam cum petus in scriboniana coniuratione nominatus atq; in Illirico captus Romam perferretur: ipsa precibus lachrimis atq; muneribus diu contendit ut simul duceretur: nã peto in naui opam suam præstare cupiebat: qđ cũ frustra temptasset paruo celoce nauem qua petus uehebatur ad urbem usque secuta est: ubi a propinquis diligenter custodita quod nimio amore ne se occideret uerebantur: cum aliam rationem nullam inuenisset: errecta impetu facto caput in murum impegit: & cum inde ab astantibus reuocata: quod optabat non effecisset gladio pectus transfegit atq; non minus animo fortis q̃ amoris plena eductum gladium intrepida uiro porrexit affirmans uulnus quod fecerat nihil dolere: ut exemplo ipse quoq; animaretur: atq; in hæc uerba dum uirum hortatur moribunda corruit:

Recentiora De Pandoeri perſæ coniuge.

NOn eſt ætas noſtra inſignibus exemplis coniugalis amoris frauda/ta: & ob id unum Arriæ romanæ perſimile ſcribemus. A Iacob perſarum rege: qui uſſon caſſani filius fuit: rebellauerat militariũ ducum unus nomine Pandoerus. hic formoſiſſimam habebat coniugem: quæ ſextum decimum non excedebat annum: a qua ardenter diligebatur. Ab ea diu rogatus Pandoerus ne cum hoſte confligeret: cum aſſentiri con/iugi nollet petiit uxor ut ante proelium ſaltem eam occideret: ne poſt eum uiueret. id quoq; cum negaſſet: proelium iniit in quo uictus occiſuſq; fuit: & uxor eius ab hoſtibus capta militarium ducum uni a rege data eſt. Cum is eam in matrimonium ducere uellet: ipſa diu reſtitit: & cum ad extremũ uim parari cerneret: ſumpto in ea re ad deliberandum tempore: in parua ſe/dula cum ſcripſiſſet: nunq̃ ferent homines Pandoeri uxorem diu poſt eum uixiſſe: gladio ſe traiecit: uirũ moriẽs ſecuta: poſteaq̃ aduerſante fato uiuum non potuerat.

De Cecilia barbadica ueneta.

IDem fecit temporibus noſtris Cecilia barbadica ueneta: quæ mor tuo uiro Philippo uendramino in tam pertinaci ſe dolore immer/ſit: ut nec monitis nec precibus propinquorum ad ueſcendum ali/quo modo impelli poſſet. Nullo igitur unq̃ reſpõſo dato mortua eſt. Nunc etiam ad uirorum amorem tranſeamus.

De Dominico Gataluſio Lesbio principe.

SIngulari etiam memoria dignus eſt amor: quem Dominicus Ga taluſius qui Leſbi rerum potiebatur: erga uxorem oſtendit: quæ cum in lepram incidiſſet: uir minime ueritus aut contagione infici poſſe: aut aſpectus horrore auerti: & enim illuuies magis q̃ uiuum corpus ui deri poterat: neq; tetro odore: quem ulcera mittebãt: nunq̃ aut menſa aut lecto comuni eam prohibuit. Coniugalis enim charitas apud eum contagio nis timorem: tetrumq; conſpectum odoremq; in ſecuritatem ac uoluptatẽ uerterat: quod eam iuxta dei uerbum eandem carnem ſecum eſſe arbitra/batur.

De Neapolitani regni quodam accola.

REſiſtere nequeo qn agricola Lẽtiſcolen: in neopolitano regno ortus humili fortuna: ſe quoq; magnis uiris ubi de coniugali charitate agitur inſerat: is cum iuxta mare agrum coleret uxorq; ab eo ali/quantiſper diſiuncta: a pyrratis mauris qui in littus predatum deſcenderant.

capta esset: statim ut uxorem non apparere: trirememq; pyrraticam haud longe anchoras iecisse conspexit: arbitratus id quod erat: in ea uxorem esse ad triremem statim adnatauit. atq; eius gubernatore uocato dixit se id circo uenisse: quod sequi uxorem statuerat. Minime barbarie illa territus nationis fideiq; christianæ inimica: neq; ingenti miseria qua remigio addicti laborant: omnium horum immemiorem coniugalis amor eum fecerat. Quã rem cum mauri non sine ingenti admiratione audiuissent: permultos enim eius regionis accolas uiderant prius perpeti mortem quam illam miseriã male: atq; eam postea per ordinem Tunetensi regi narrassent: tanta hominis charitate motus rex & uirum & uxorem liberos esse iussit. atq; inter regiæ custodiæ milites uirum adoptauit.

De Amicicia — Caput septimum.

QVam uenerabile sanctumq; amiciciæ nomen resq; ipsa sit: & quãti uerus amicus fieri debeat: permultis experimentis cognosci potest. uerum quam rara & sæpe nõ intellecta sit: sola aduersæ fortunæ facies ostendit. nam quem admodum igne aurum excoquitur: & per eum quod reprobum est detegitur: & purum perfectius fit. ita sceuis temporibus amicicia quæ uera est declaratur. cuius in eo uis precipua est: ut uera nisi inter bonos esse non possit. Nam in aliis rem nomenq; permutat quẽ admodum multis exemplis ostendetur.

De Epaminunda & pelopida thebanis.

ADeo inter Epaminũdam atq; pelopidam thebanos arcta fuit amiciciæ necessitudo: ut cum ambo in eo proelio essent apud Mantineam: quod lacedemonii thebani sociiq; eorum aduersus archades commiserunt: & iam inclinante thebana acie humi uulneribus cõfossus pelopidas iaceret: quanquam omnes mortuum putarent esse: epaminundas tamen ut erat pectore brachioq; saucius: deserere eum noluit: donec a Lacedemoniis lata ope una cum pelopida tutum se in locum recepit. Quantum igitur credendum est epaminundam adnixurum fuisse: si pelopidam uiuum credidisset: cum pro defuncto corpore tanta fide amoreq; non sine uitæ discrimine saucius depugnauit?

De Lucilio & Bruto ciuibus romanis.

QVod pro pelopida epaminundas fecit: ob id fortasse mirum minus uideri potest: quod in proelio fortes uiri honoris & gloriæ gratia maximis se periculis obiiciunt: neq; in eis tam certa mors est: ut euadendi quoq; spes aliqua non supersit. Itaq; pluris illud faciendum uidetur: quod Lucilius ut brutum a morte redimeret: in se suscepit. ultimo enim proelio quod in philippis campis commissum fuit: Brutum fugientem bar/

bari equites antoniani grauiter inſequebantur: quod conſpicatus Lucilius dum Brutum ſe fingit eſſe: inſequētes tam diu remoratus eſt: ut Brutus ab eis longe abeſſet. Capto igitur Lucilio Antonius ad quem is perducebatur: obuiam ſe læticiæ plenus: Brutum eſſe arbitratus: p̄bebat. Cum autem Antonio Lucilius iam ita propinquus eſſet: ut inuicem audiri poſſent: magna uoce exclamauit Antoni ne unq̄ Brutum uiuum uinctum expecta. ego cū hos Brutum inſequi equites cernerem: Brutum me finxi: ut is fugiendi tempus haberet: & ita ad te perductus ſum eo animo: ut quecunq; in me ſtatueris perferam: qua re attonitus Antonius tantæ amiciciæ reuerentia Lucilium ſeruauit: atq; in amicorum numero habuit.

De Caleno romano & Varrone philoſopho.

QVo tempore triumuirorum proſcriptio durabat: propoſita iis graui pena qui proſcriptos re aliqua iuuiſſent: aut non accuſaſſent: Cōtraq; propoſitis iis qui accuſaſſent ingentibus premiis: cum inter p̄ſcriptos Varro philoſophus eſſet Caleni peramicus: eum domi ſuæ Calenus aliquod tempus celauit: in quam domum cum perſæpe Antonius ſpaciatū ſe conferret nunq̄ territus eſt: aut animum mutauit Calenus: etſi aſſidue uel animaduerti uel premia dari prout edictū aut uiolaſſent homines: aut ei paruiſſent: cernebat.

De Auguſto & Arrio philoſopho.

INgens amiciciæ exemplum Auguſtus oſtendit: cū deuicta Cleopatra in ægypto Alexandriam urbem cœpit. Alexandrino enim populo qui in theatro conuenerat: tribus de cauſis ignoſci a ſe dixit: primam affirmans urbis eſſe pulchritudinem. ſecundam autem Alexādri amorem: qui eius urbis conditor fuerat. tertium uero ſuum eſſe in Arrium philoſophum amorem quem amicum habebat: manu eum deſignās ut a populo cognoſceretur. neque enim in eum minus humane ſe geſſit: quam erga epheſtionem Alexander: id quod Valerius magni ſe facere oſtendit.

De Demetrio Antigoni regis Aſiæ filio & Mithridate.

REs illa quoque qua Demetrius erga Mithridatem amicum & comitem uſus eſt: non mediocris amiciciæ argumentum fuit. Nam cū a patre Antigono accepiſſet ſe ſomnio monitum ſtatuiſſe Mithridatem occidere: q̄q̄ iureiurando pater eū aſtrinxiſſet: ne cui eam rem apperiret: pluris amiciciam quam ſacramenti religionem aut paternum imperium fecit. Spaciatum enim e more cum Mithridate profectus: aliquantiſperque ab aliis ſecedens: haſta quā manu tenebat in terra deſcripſit.

Fuge Mithridates: quam rem is ut prudens cum uidisset: nocte proxima profugit in Capadociam: ubi ipse posteriq; eius postea diu regnarunt.

De Ionata Sauli iudeorum regis filio.

HAud dissimili ratione in amicicia Sauli iudeorum regis filius Ionata erga Dauidem amicum & comitem usus est. nam cum resciuisset iure iurando addactus patri statutum esse Dauidem occidere: hasta in harena scripsit: ut fugeret: & si norat non obscure Dauidem idcirco patri Saulo suspectũ esse: quod Dauid ad iudeorum regnum aspirabat. & enim regni respectus apud eum amiciciæ cessit.

De quodam ministro Sauli iudeorum regis.

DE Saulo nuper facta mentio me monet: ne prætereãm unam rẽ q̃ ueri amoris testimonium: ministrorũ unus erga Saulum gessit eo ꝓlio quo uictus Saul interiit. Nam cum ab hostibus circundatum se Saul uideret atq; uulneribus confectum: ne uiuus in eorum potestatem ueniret: ministrum qui prope astabat magnis precibus orauit: ut eum interimeret: quod cum minister ob pietatem in dominum recusasset: Saul ut id ipse ageret temptauit. Sed proter uulnera deficientibus uiribus cum ipse nõ posset: id ab alio petere coactus est. quod cum impetrasset: idq; minister qui operam suam in eo negarat uidisset: in se ipsum manum conuertit: quã domino prestare noluerat. & qui domino mortem inferre noluit: ut amorem fidemq; suam testaretur: mortis eius comes ultro esse uoluit.

De publio Catieno philotino.

ET gratum & amicum publius Catienus philotinus erga patronum suum se ostendit a quo bonorum omnium heres relictus erat: uiuum enim se rogo iniecit: in quo patroni corpus iuxta priscorum morem ardebat: cũm eoq; ita emori uoluit: ut quorum animos singulari amicicia uita coniunxerat: corpora in morte non disiungerentur.

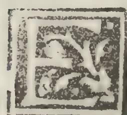
De quibusdam equitibus. M. Othonis imper.

EXempli magna similitudo temporum ordinem preuertens cogit ne preclarum amiciciæ facinus quorumdam. M. Othonis militum prætereãm. hi posteaq̃ Othonem mortuum uiderunt. facie eius item manibus pedibusq; deosculatis se ipsos supra illius corpus interemerũt. O inextimabiles amiciciæ uires: quæ alios sine ulla cõmodi spe ad uitam relinquendam cogat: cuius seruandæ gratia tantis laboribus ac curis homines conficiuntur: quod eam uiuentium pars maior rebus omnibus anteponit.

De. M. Vulpio Traiano imper. & Surra.

Vicunq; diligenter ueterum recentiumque principum suspictiones atq; multorum in eo numero mortes inspexerit: quas aut propinqui: aut qui putabantur amici procurarunt: proculdubio neq; id sine admiratione iudicabit: q alte cum adhuc priuatam uterq; uitam ageret inter. M. Vulpium Traianum imperatorem ac Surram amicicia radices iecerat: nam cum mane Traiano significatum esset: Surram in ipsum conspirare uespere eius diei non inuitatus ad eum Traianus cum duobus solis comitibus cenatum se contulit: radiq; ab eius tonsore uoluit: atq; oculos ab eius medico inspici: eidem postea cum denuo de conspiratione affirmaretur: ridens respondit: se nullo modo ut id crederet: adduci posse: quod eo die periculum ipsius rei fecerat: ita ut Surra si uoluisset id quo insimulabatur agere posset. Itaq; in amicicia firmus perstitit: nec multo post tribunatum Surræ detulit: & cum ut mos erat ei ensem traderet: eumq; non uagina tectum: sed strictum porrigeret: Surræ dixit ut acciperet ensem: si bene imperium regeret tuendi eius gratia: occidendi autem si male imperaret.

De Dioclitiano & Maximiano herculeio imper.

Xperimenta non rara solum uerum pene unica ueræ amiciciæ ea fuerunt: quæ inter se Dioclitianus & herculeius cæsares ediderunt. Dioclitianus enim solus in augustali solio Herculeium neque eum nationis suæ uirum imperii participem elegit. ad quem locũ eorum nullus qui ante ipsum imperarunt: præter admodum paucos neq; fratres neq; filios unquam uocarant: & ii quidem qui uocasse inueniuntur: ex toto uocatos sibi non æquarunt. Hi autem in eo concordes semper uixerunt: quod non modo in aliis hominum gradibus: sed in ipsis quoq; filiis cum parentibus discordiam serere: ac cruentos edere effectus consueuit. Herculeius autem iam imperii dulcedinem expertus. O inextimabiles amiciciæ uires: sola comitis oratione motus: ex tanto fastigio ad priuatam fortunam reuersus est. In eo comiti quiete assensus: in quo ne filio quidẽ postea qui romæ ei in parte: nec Constantino genero qui similiter in gallia successerant: ne cum uitæ quidem discrimine ac morte assentiri uoluit. Plus enim Dioclitianam amiciciam uir alioquin ferus: atque armis assuetus: q romanum imperium aut imperandi cupidinem: rem in humanis rebus potentissimam: aut deniq; uitam ipsam fecit: ex quibus rebus haud falso iudicari potest: hanc firmiorem earũ oium amiciciam fuisse de quibus unq̃ scriptũ sciatur. Nam cum proter priuatas opes quæ interdum pusillæ quoq; sunt: non lites solum inter se fere reinueniantur etiam arctissimi propinquitatis gradus: uerum ad cædes quoque ipsas prorumpere: hi duo imperium quod maiorem potioremque

orbis terrarũm partem continuit: per concordiam possederunt: in cuius primordiis ob unam paruamq; romam imperii cupidine gemini fratres fraterno se sanguine macularunt.

Recentiora De quodam equite Garsiæ nauariensis regis.

POsitis quorundam ueterum de amicicia exemplis manũ ad recentiora extensuri: duobus sed iis quidem insignibus cõtenti erimus. Cum in hispania inter se bello decertarent Ferdinandus legionensis: atq; Garsias nauariensis reges: Garsias qđ superbus audaxque nimium sceue regni sui proceres habebat: in magno eorum odio uersabatur: Idq; cum animaduerteret unus militum eius qui puerum Garsiam aluerat: arbitratus si proelium committeretur: Garsiam a suis desertum iri: ut qui ex fide eum diligeret: re detecta quam intellexerat Garsiæ suasit: ut proelio abstineret. Cæterum Garsias immodici spiritus amicorum æque atq; inimicorum contemptor: decertare prœlio cum hoste decreuit. Quam rem conspicatus is qui: ut dictum est: contra suaserat, in hæc uerba prorupit. Quãtum aduertere possum tibi statutum esse uideo: ut omnino moriaris: cui rei posteaq̃ aliud afferre opis nequeo: id saltem enitar ne te uel mortuũ uel uictum uideam. Itaq; galeam atq; toracem exutus: ac solo gladio hastaq; armatus in hostium aciem ingenti animo irrũpit: ubi ipse haud multo post cæsus & Garsias a suis: ut ipse monuerat: desertus fuit.

De Sanctulo sacerdote Nursino.

SAnctius q̃ Damon pithiasq; pictagorei amiciciæ uinculum Sanctulus sacerdos Nursinus in diacono ostẽdit. Captus enim a longobardis diaconus haud paruo in discrimine uersabatur. pro quo penes longobardos adeo Sanctuli efficax opera fuit: ut ipso uadem se prebente ea nocte custodiendus ei diaconus daretur. Acceptum autem apud se Sanctulus: ut fugeret hortatus est. Diaconi autem tanta erat bonitas: ut uix Sanctulus id ab eo magnis precibus impetraret. Itaque cum postea dies illuxisset captiuusq; non appareret: indignati Longobardi comprehendi Sanctulum iusserunt: ut capite mulctaretur: a quo mortis genere ob id solum seruatus est: quod dum id ageretur Longobardi miraculo territi sunt.

De Liberalitate Caput octauum.

POst amiciciam cuius sanctitas inter mortales omnia superat: quid conuenientius scribi a nobis potest q̃ de liberalitate? quæ non tam in numerum magnitudine quam in dandi modo rationeq; consistit. & enim si mensura desit quæ ei debetur: interdum in prodigalitatis uicum transit. Idcirco eum tantum liberalem uocabimus: qui iuxta

fortunæ ſuæ uires erga bonos proter honeſtas tantũm cauſas largum ſe prebet. hinc auaricia inde prodigalitate deuitata. Nam ſi horum alteri adhæſerit: de inſigni uirtute in pernicioſum uicium corruet.

De Alexandro magno.

GRaui iniuria affici uideretur Alexander cognomento magnus: cũ omnes liberalitate anteceſſerit: ſi alteri in huius uirtutis commemoratione primæ partes darentur. Quam ob rem ne eum honore ſuo traudemus: ab uno ipſius liberalitatis genere ſermonem ordiemur. Eũ perillus rogarat ut ſe ad parandam filiæ dotem iuuaret: cui cum Alexander quinquaginta dari talenta iuſſiſſet: & perillus decem ſibi ſatis eſſe dixiſſet. Alexander reſpondit q̄q̄ tibi qui ea accepturus es: decem ſatis ſint: mihi a quo dantur: ea non ſufficiunt. Magno enim liberaliq; animo non tam honeſti amici neceſſitatem: q̄ fortunæ ſuæ uires metiri uoluit.

De eodem.

CVm idem diſpenſatori mandaſſet ut Anaxarcho philoſopho daret quantum popoſciſſet: petiiſſet autem poſtea centum talenta: ueritus diſpenſator tantam ſummam dare: niſi id ante regi ſignificaſſet: & proterea ei Anaxarchi poſtulatum declaraſſet: reſpondit Alexā der Anaxarchum noſſe: eum ſe habere amicum: qui hāc ſummam & longe etiam maiorem dare & poſſet & uellet.

De eodem.

NEc ueo in his quæ ad liberalitatem pertinent: ab Alexandri in exē plis ſecedere: adeo ingens ſcribenti eorum numerus ſe offert: & tamen ut aliis quoq; locus detur unum adhuc poſuiſſe contenti erimus. Superato Dario cum in itinere uideret Alexander macedonem agaſonem: qui mulum defeſſum auro onuſtũ agebat: a mulo in humeros ſuos ſarcinam tranſtuliſſe: uerentem qa Alexandri aurum illud erat: ne eo amiſſo ipſe quoq; uitā perderet. & tamen ipſum quoq; agaſonem ſub onere: qđ ingens erat: deficientem: ultra progredi non poſſe: agaſoni uicinior factus dixit: ut tibi hic labor minus grauis ſit in tabernaculum tuum hoc aurum deferes: quia iam hac ora tuum eſſe iubeo. O liberalitatem immenſam pluris q̄ auri uim tantam: agaſonem facere.

De Phtholomæo Philadelpho ægypti rege.

NOn tantorum populorum rex: ſed tamen non minus liberalis fuit Phtholomæus Philadelphus ægyptius rex. Nam quod iudeorũ legem in græcam ex hebraica lingua transferri per Eleazarum ſacerdotum principem curauerat: ut huius operæ gratiam interpreti

referret: ultra ingentem uim auri dono hierosolymartum templo datam iu/
deorum quoq; gentis captiuos omnes per totam ægyptum conquisitos: sub
prioribus regibus bello captos: quanq̃ centum milium numerum æquarent
pecunia sua a dominis omnes redemit: ac libertate donauit: ut sine populo
rum iactura: quod non ab omnibus regibus fit: ipsius liberalitas exerceretur
Magnum profecto liberalitatis argumentum & Ptholomeo rege dignum
& si tanta res in longe quoq; potentiore plus q̃ ingens uideri debuit.

De Demetrio rege.

SI tanto opere Valerius Flamminii liberalitatem laudauit: quod a Philippi armis liberata græcia uno edicto omnibus græciæ urbibus cum consul esset: & non dominus: ueterem libertatem restituit: quanto magis Antigonus & post eum Demetrius filius efferendi laudibus sunt? qui sceua Cassandri tyrannide liberatis athenis quanq̃ ab atheniensi populo inuitati: athenas inire tamen nunquam uoluerunt: priusquam in potestatem redactis omnibus munitis locis eos populo atheniensi restituerunt affirmantes se athenas nisi liberas non ingressuros. Cum autem non deessent qui Demetrium monerent: ut sibi athenas retineret: respondit semper putasse beniuolentiam uerum firmumq; regnorum fundamentum. O rem uocemq; tanto dignam rege. & quæ omnia de liberalitate scripta exempla superaret. Nam si alii pecuniã profuderunt: uidimus ea sæpe homines usos ut principatus regnaq; uel pararent uel parta augerent ac confirmarent. uerum potentissima eademq; clarissima urbe cum potireris Demetri retinereq; eam posses: liberam faciendo & populi arbitrio remittendo: longe omnium qui liberalitate insigne nomen adepti sunt largitatem excessisse uideris.

De Plateensi populo

PErsæpe non minus odii atq; bellorum inter uicinas urbes de finibus oritur: quam inter magnos reges proter regna ipsa prœlia seruntur. Idcirco insignis ducenda est liberalitas: qua plateensis populus magna agri sui parte atheniensibus data usus est. Nam bello quod toti græciæ Xerses intulerat: cum Aristhidi qui græcorum omnium nomine consuluerat: delphicum respondisset oraculum: ut in sacris eleusinæ cereri campis dimicarent. neque alibi locus esset ullus cereri eleusinæ: nisi in atheniensi agro sacer: nemini dubium erat: quin iuxta oraculum in atheniensem agrum redeundum foret: quod si fieret: gerendi belli rationibus uehementer id aduersari putabatur. Itaq; cum consilio incerti omnes manerent: dicerentq; aut oraculo aut militaribus consiliis in quibus communis salutis spes posita erat: deesse oportere: Plateenses qui cæteris populis uicinio res athenis erant: in quorum agro græcorum tunc castra erant: ne ab eo lo/

co exercitus cederet: qui rebus foeliciter gerendis opportunus uidebatur: & ut simul oraculo satisfieret: quod agri inter urbem suam Athenasq; possidebant: atheniensibus donarunt. In quo cum & græcorum castris & ad pugnandum satis esset spacii: idq; dono atheniensium esset factum: & proterea eleusinæ Cereri sacrum dici iam deberet: egerunt plateenses ut cum oraculo militare quoq; consilium congrueret: atq; ita penes græcos eius proelii uictoria maneret. Huius rei gratia Alexander non liberalis solum ipse uerũ etiam liberalium amator & studiosus: cum Plateearum urbem muro nudatam offendisset: pecunia sua muro sepsit: in liberalitatis premium: quo Plateenses uniuersam affecerant græciam.

De Troezeniis.

EOdem bello magnam liberalitatem Troezenii ostenderunt: cum monitis oraculo Atheniensibus: ut communem salutem muris ligneis tuerentur: iuxta Themistoclis sapiens consilium omnes qui arma ferre poterant relicta urbe naues conscenderunt: mulieribus senibusq; cum omni imbelli ætate Troezenem missis: qui a troezenio populo læte omnes suscepti gratis necessariarum omnium rerum impensa adiuti sunt: publico confecto decreto: ut Atheniensibus fructus omnibus in locis qui eis uiderentur: sine præcio sumere liceret.

De Massiliensibus.

HAud dissimili liberalitate erga romanos usi sunt Massilienses: cũ audita clade qua romanos galli affecerant publico funere mortuos romanos prosecuti aurum quoq; ro. populo miserunt: ut facilius se a gallis redimerent: quod cum Massilienses egerint nundum aliqua societate aut foedere romanis coniuncti: proculdubio & amoris & liberalitatis laudes ferre maiores debent.

De Neapolitanis.

NOn minus etiam Neapolitani populi erga romanos commemoranda liberalitas est: cum durante adhuc Annibalis bello. Mar. Attilio & Geminio seruilio Masitano consulibus: romam quadraginta aureas pateras magni ponderis per legatos munus populo ro. miserunt: omnesq; alias fortunas suas obtulerunt: cæterum non minor populi romani grauitas atq; abstinentia fuit: qui minima lance ex munere accepta alias ingentibus actis gratiis restituit: quanquam diuturno bello impensarumque magnitudine pressus in magna rerum necessitate coiectus esset.

Munera Neapolitanorum

De Phytio Lydo.

DIgna quæ commemoretur liberalitatis contentio est: quam inter se Xerses persarum rex ac Phytius Lydus exercuerunt: quo tempore Xerses in græciam cum decies centum milium & septingentis milibus hominum proficiscebatur: quem Phytius Lydus diem integram impensa sua cum toto exercitu aluit. & præterea regi ipsi ingentem pecuniam obtulit: quam rem supbus rex miratus: quæ Lydi Phytii condictio esset interrogauit: atq; ubi accepit uirum priuatum quidem: sed in magnis opibus esse; & alias Dario patri eius uitem platanumq; auream dono dedisse: præter coenam qua totum eius exercitum exceperat: conuersus ad Lydum Xerses petiit quantam haberet pecuniam: cui cum Lydus respondisset duo milia habere argenti talenta: aureaq; darica quadringenta milia: septemq; tantum huic deesse numero milia: quæ libenter omnia ei dono dabat: qd ad bellum proficiscenti magno thesauro opus esse duceret: Xerses admiratione captus respondit. magno mihi dedecori foret: ut tu qui me cum innumero exercitu tam large hospitaliterq; accepisti: insuper hospitalitati pecuniã quoq; adderes. uerum ne te lateat penes gratum liberalitatem tuam collocatam esse: tibi ipsi retinebis quæ mihi obtulisti: & ut numerus quadringentorum milium daricorum impleatur: uolo septem milia quæ deesse dixisti ex thesauris meis copias: & tu perge liberalitatem exercere: quoniam ipsius te nunquam poenitebit:

De Cimone Atheniense.

CImon Atheniensis bello aduersus barbaros gesto: partis immensis opibus agros suos sæpibus ac muris nudauit: ut omnibus integrũ esset: qd uolebant ex eis capere: cuicunq; inopi qui in eius domũ diuertisset: assidue potus cibusq; dabatur: & cum e domo in publicum eggrederetur magno nobilium iuuenum numero septus erat: qui pulchris nouisq; uestibus amicti si in probos uiros cæterũ tritis uestibus tectos incidissent: cum eis uestes suas commutabant. Iidem per uicos euntes secreto saculos pecunia plenos gestabant: egentibusq; omnibus nummos impartiebant: mo do hi non indigni hac ope uiderentur. hoc modo cum bene partis opibus Cymon uteretur: Leontinus Gorgias Cimonen dixit opes parasse ut uteretur: usumq; esse ut ex eis sibi honorem pararet.

De. T. Pomponio athico patricio romano.

VEra Pomponii attici patricii romani liberalitas fuit: qui Bruto cassioq; in bello aduersus augustum conferre cum reliquis patriciis nihil uoluit: uerum postea q̃ Roma pulsus fuit Brutus: dono misit ei sexterciorum centum milia: & totidem in epyrro præberi ei curauit: contra pene omnium consuetudinem Brutum dum foelix fuit: nihil iuuit: uerum posteaq̃ pulsus aduersa laborare fortuna coepit large opem tulit.

De Tullio hostilio rege romano.

TVllius hostilius e septem romanis regibus unus: quod egrorum cæteri reges in usum suum seruabant: publice pauperibus diuisit: multorum regum moribus dissimilis: qui quod pauperum est: sibi usurpare consueuerunt.

De Porsena ethruscorum rege.

QVam multi reges fuerunt: qui de suo populis suis largirentur: sed qui hostibus dono darent rarissime inuenti sunt. huius liberalitatis Porsena ethruscorum rex exemplum fuit. Nam cum inita cum romanis pace castra ab urbe Roma moueret: militibus imperauit ne præter arma aliquid secum ferrent: uerum omnia alia in tabernaculis relinquerent: quod ea romanis dono dabat.

De. T. Vespasiano imper.

NE inter liberalitatis exempla Iulium cæsarem aut Augustum commemorem: id me retinet: quod q̄uis ingentia dederint: id egerūt uel ambitione moti: uel ut muneribus occupata plæbis mente: facilius publicā libertatē pderēt: neq; enim uera dici liberalitas debet illa: q̄ aliis rapta suis largitur: aut ut immensa parentur: mediocria donat. Nam congiaria: publicæ coenæ: aut Ludi quos alii imperatores ediderunt: quanquam magno constarent tamen si immensis principum ipsorum opibus collata essent: aut minimæ res: aut certe non grandes iudicarentur: ut aureliani factum testari potest: qui sine præcio romæ toti populo panem oleum & suillam carnem diuisit. Hos igitur omnes omittimus: ut Titum Vespasianum imperatorem commemoremus: qui meo quidem iudicio liberalitate alios antecessisse uidetur. Nam pecunia sua incēdia restituit: & quæ in urbe Roma: & quæ in uesèuo eius temporibus facta fuerūt: idq; non parandi imperii gratia egit: qđ rebus paccatis sine hoste imperabat. Sed quia liberali benignoq; ingenio ad iuuandum humanum genus inuitabatur: semel quoque in coena quæstus est diem illam se perdidisse: quia nulli ea die beneficium contulerat.

De Nerua Coccecio imper.

COnferre me ad recentiorum qui liberales fuerunt exempla parantem: senior Cocceius Nerua in hac postrema parte inter priscos liberalitate insignes se mihi obtulit. Nam commemorauit se decrepita pene ætate: quæ auri solet auidior esse: his mensibus quibus imperauit in egenorum usum decies ac quinquies centum milium aureorum nummum summam dispensasse: præfectis senatoribus: ut agros ad eorum sustentationem coemerent: atq; iis diuiderent. quos ob inopiam ope dignos animaduerterent. in quos usus ipsa quoq; aurea uasa aliaq; imperatoria ornamenta adhibuit. uir profecto principatu dignus: & qui populorum nō do

minim sed patrem se exhiberet ostendens.

Recentiora De Pipino gallorum rege.

CVm recentiora tempora non minus insignes liberalitate uiros quã prisca tulerint: ingratus mihi uiderer nisi de eis ꝑ ingenii mei captu scriberem: principiumq; a Pipino ordirer gallorum rege: in quo inter permultas uirtutes liberalitas plurimum enituit. Is Gregorii tertii pontificis precibus: bis in Italiam cum ingenti exercitu impensa grãdi pecunia descendit aduersus Longobardos: quibus cum Rauennam exarchatũq; ademisset: hæc enim longobardorum dignitas erat: atq; in ea æmiliæ uiæ pars sub romandiolæ nomine designata ferrariaq; continebatur. item quicquid inter Ariminum Placentiamq; comprehensum est. spreto magno auri põdere: quod Constantinus imperator offerebat: si ei cuius ea loca ante fuerãt: restituerentur. pontifici atq; catholicæ ecclesiæ omnia dono dare maluit.

De Carolo magno gallorum rege.

NOn minus liberalem se quam Pipinus pater Carolus magnus ostẽdit: qui ut Adrianum pontificem aduersus Desiderii Longobardorum regis arma tueretur: bis in Italiam descendit: domitaque Longobardorum rabie: dono data a Pipino patre confirmauit: eisq; Parmã Mantuam ac Lunas & cum eis haud contemnendam ethruriæ partem addidit: quæ omnia si uoluisset retinere sibi poterat.

De Ricardo brithanniæ rege.

QVanq̃ Ricardi brithannici regis munus iis quæ Pipinus Carolusq; dederunt: æquari non possit: animo tamen haud minus liberalis esse uisus est. nam cum mire apparato conuiuio animaduertisset duos ex equitibus suis attentius quædam mirari uasa aurea: & una sermones serere ad eos accessit: petiitq; quibus de rebus una loquerentur: qui cum respondissent inter se locutos: quod satis se opulentos fore putarent: contentiq; uiderentur: si duo tantum ex eorum uasorum numero haberent: subridens rex dixit: ne ob id contenti esse desinerent. se enim ea ipsa hora dono uasa dare: quæ in ipsorum manu poni iussit: uerum quod sculpturæ in eis excellens erat opus: neque sine tantæ artis iniuria deleri posse uidebantur: in medio conuiuio inspici eorum pondus iussit: & pro uasis duodecim aureorum nummum milia: tanti enim esse censebantur: ambobus representauit.

De eodem.

NAtaliciis Christi saluatoris diebus cum idem rex auro gemmisque sacram ædem quam in palatio habebat: pro more exornasset: atq; aquensis episcopus Bonifacii pontificis legatus mane in ea sacrificium peregisset: dum is pontificias exueret uestes ex aræ ornamentis nihil

moueri rex iussit: apprehensoq; postea humane per manum legato: cum ad aram accessisset: dixit æquum non uideri ea die pontificium legatum in aliena ueste ornamentisq; sacrificare: & proterea quæcunq; tunc in ea æde essent: ei dono se dare.

De Nicolao patrensi.

INter tot regiæ liberalitatis exempla haud indignus est uir in priuata ortus fortuna cui locus fiat. Nam pro ipsius captu neq; pauciora neq; in re minus Laudanda ꝗ quiuis de quibus scripsimus regum impendit: hic Nicolaus nomine patris in peloponesso honestis opibus ortus cum accepisset ciuem quendam patrēsem inopia pressum tres filias iam maturas uiro: quod dare dotem nullam poterat: prostituere constituisse: pilas auro confecit eius summæ ut singulæ dotem unius earum puellarum conficerent: primisq; tenebris solus suspenso gradu ne exaudiretur: ædibus illius ciuis appropinquauit: ac per fenestram pilas iniecit: eas cum pater ac filiæ collegissent: rati a deo munus illud missum: pulsa egestate ex animis quoq; mali consilii cogitationes pepulerunt.

De Paulino nolano episcopo.

CVm pcipue inter alia crimina quibus mortales addicti sunt ambicione uenere atq; auaricia quidam sacerdotalis ordinis horū temporum homines laborare soleant: mira res uidebitur quam Paulinus fecit: qui postea ad Nolanam ecclesiam fuit assumptus ita enim liberales omnes uirtutis magnitudine antecedit: sicuti lumine sol alias uincit stellas. Nam si illi de quibus scripsimus multa donarunt: ea dederunt quibus plurimum habundabant: neq; illis datis ulla tamen res eis deerat. Id longe secus in Paulino fuit. Nam bona omnia quæ in patria habebat: aquitanus enim fuit: pauperibus cum dedisset: nolam cum coniuge Tiresia uenit ea pauperie ut pene uictum mendicaret: postea autem ꝗ ad episcopatum cōscendit: & Vandali Genserico rege ex Aphrica ingenti classe profecti: urbem romam ac oram totam illam populati sunt: cum aliam rationem nullā haberet qua uiduæ nolanæ filium tunc a Vandalis captum redimeret: in Aphricam se contulit: illicq; ut captiuum iuuenem matri redimeret: seruitutem ipse subiit: euangelicum pastorem imitatus: qui pro ouibus suis animā ponit: cum contra temporibus nostris persæpe ouium pastores in greges suos luporum uice fungantur.

De Serapione ægyptio monacho.

EXempli similitudo annectere Paulino Serapionē ægyptiū monachū cogit: q inopibus cū uestes ac deniq; euangeliorū librū quem solum habebat dedisset: incidit in mulierem uiduam quæ famæ cum liberis paruis grauiter laborabat: cum nihil ei superesset quod ultra donaret: precio libertatem suam uendidit atq; illud uiduæ mulieri dedit.

De Martino turonensi episcopo.

MArtini turonensis episcopi adeo in pauperes omnes quos norat: liberalitas & prompta & ingens fuit: ut cum in iuuenta militaret: & urbis ambianorum portam egressus adhuc cathecuminus in nudum mendicantem incidisset: quia alterius rei quam daret facultas nulla erat: stricto gladio clamidem qua erat amictus; diuisit: atque altera parte nudi corpus ut poterat contexit: episcopus postea factus non contentus in egenos dispensare annuos possessionum redditus: non dimidias ut ante in clamide egerat opes: sed totas uix trita sibi relicta ueste dedit.

De Apollinari Alexandrino patriarcha.

A Sacerdotali solio ita uirtus omnis iam aliquot tempus proter quorundam malos mores exulare uidetur: ut rarior fenice sit si quis in eo ordine liberalitate insignis inueniatur. Cum autem inuenire quempiam contingit: eo enixius quo rarior est laudari meretur. Inter hos cum Alexandrinus patriarcha apollinaris locum sibi pepererit. miram hac in parte eius liberalitatem scribemus. fuit enim eius temporibus Alexandrinus ciuis Macharius nomine: qui in magnis opibus a patre relictus paruo tempore iuuentæ mala secutus, omnibus consumptis ad inopiam redactus est: quæ idcirco ei infestior erat. quod mendicitatem erubescebat. Hoc cum Apollinaris resciuisset: arbitratus id quod erat. s. Macharium ut aliquid helemosinæ nomine acciperet præ pudore nunq̄ adductum iri: nouum inuentum ut eũ iuuaret excogitauit. Finxit enim in antiquis alexandrinæ ecclesiæ scripturis uetus instrumentum esse inuentum: quo ostendebatur superioribus temporibus alexandrinam ecclesiam contracto nexu quinquaginta auri libras annuas eius patri debuisse: atq; ea arte instrumentum erat confectum: ut quãuis tunc patriarchæ opera factum esset: multorum annorum senium præ se ferret. De huius instrumenti inuentione cum palam patriarcha fecisset: idq; se præ animi conscientia reuellare Machario uelle dixisset: ad se eum accersiuit: orauitq; ut re inuenta quam nullus ita fore sperabat: uellet unius anni pensione contentus pro reliqua summa ecclesiam liberare. Hoc contentus cũ esset Macharius. representari ei quinquaginta auri libras iussit. Huius enim inuenti modestia & Macharii pudorem & suam largitionem texit. ea ad dãdũ industria usus: qua plæriq; honore Apollinari similes in extorquenda ab aliis per iniuriam pecunia, dies ac noctes utuntur.

De Archebio ægyptio monacho atq; heremita.

SI duo de quibus diximus pontifices pecuniam uestesque donarunt: & si in eo genere liberalitatis laude fraudandi non uidentur: nihilominus ob largitionem eis nihil defuit. & idcirco

in hoc uirtutis genere Archebius ægyptius monachus eis est anteferendus: qui cum heremum in ægypto incoleret: celulam quam sibi iam quinquagenarius ipse edifficauerat: Ioanni Cassiano monacho qui illuc ab extera regione se contulerat: cum omni suppellectile dono dedit: sub eo nomine qđ cuicunq; monacho dedit contigisset illuc uenire: eam daturus esset. Cæterum ut cella Cassiano cessit: statim aliam edifficare cœpit. quam similiter aduenienti pegrino monacho dedit: tertioq; idem repetiit. Tecũ igit̃ reputa lector qđ inopi heremitæ: hæc totiens danti remanere poterat: & comparatum ei macedonem Alexandrum auarum iudicabis.

De Alexandro quinto pontifice.

ADeo liberalis pontifex Alexãder quintus fuit multis in uirtute preditos homines insigniaq; opera impensis: ut persæpe amicis familiariter narrare soleret: se olim ditem episcopum fuisse: nouariensi enim ecclesia potitus erat: postea cardinalem factum eguisse: atq; deinde pontificatu ornatum ad mendicitatem pene redactum esse. O felicem uirum: qui uirtute fortunaq; inter mortales tam sublimem nactus honorem eo bene uti quod perraro contingit: sciuisti: cum amicos atq; bonam famam opibus utiliores honestioresq;: atq; minus animi laboribus obnoxias q̃ aurũ in quo omnia in contrarium inueniuntur esse. duxisti.

De Luciano auria genuensi ciue.

ILlud quoq; quod admodũ generoso animo Lucianus auria egit: cum genuensi classe præfectus aduersus uenetos in illirico bellum gereret: minime pretereundum est. Nam cum a Genua stipendium non mitteretur. & iam classis rerum omnium inopia laboraret: q̃q̃ ipse neq; rem propriam gereret: neq; pyrraticam exercere uellet: ut ex rapto undequaq; classem aleret: eo quoq; qđ postremum relinqui uidebatur & si iuste poterat uti noluit: ut imperfecto bello cum classe domum rediret. Ingentis igitur animi uir ac uere liberalis: impensa omni pecunia quam e suo habebat argenteaq; supellectile inter naues diuisa ut ea se nauales socii sustentarent: cum eorum unus pecuniam peteret. neq; iam ultra quod daret aliquid superesset: a baltheo ornamentum argenteum quod pendebat abscidit atq; ei dedit. Quod non precii gratia: uerum proter rẽ ipsam: plura enim daturus uidebatur si plura habuisset: magni est faciendum.

De Alphunso seniore Siciliæ rege.

s Ine se liberalibus uiris finem imponi Alphunsus senior Siciliæ rex queritur. cum sui temporis liberales principes antecesserit: cuius liberaliter gesta si complecti omnia uoluero: hac re sola uolumen complebitur. Itaq; unum tantum ipsius factum cõmemorasse cõtẽti

erimus. Gestare in digitis annullos ingentis precii Alphunsus consueuerat: & ne lauandis manibus gemmis officeretur: loturus annulis digitos exuebat seruandosq; ministris qui opportunius se offerrent dare solebat. Cuidam igitur semel cum annullos tradidisset: qui oblitum regem arbitrabatur: & proterea in usum suum eos uerterat: Alphunsus rem dissimulauit: atq; ꝓ eis alios induit annulos: consuetumq; morem seruauit. Itaq; post aliquot dies Loturo Alphunso cum idem astaret: qui primos habuerat: & non restitue rat: manum porrexit tanquam a rege annulos ut olim egerat accepturus. Alphunsus autem retracta ad se manu: in aurem summissa uoce ei dixit: hos obseruaudos tibi annulos dabo: si prius alios: quos dedi: restitueris. Liberali profecto rege humanoq; atq; animo ingēti ꝑdito digna uox: quæ maiori laude q̄ stili mei uires ferant efferenda uideat̃. Sed cū Alphunso Francisci sf. Borsii estensis: ac Nicolai quinti ingentes liberalitates una ac eadem ætas admirata est. De Sixto. iiii. uersiculus ille notissimus est. Mitra caue: instituit dicere sum quod eram.

De Bonitate atq; Clementia Caput primum.

Vmanitas atq; clementia quæ mortale hominum genus magna in parte a feris distinguit: in omni hominum ordine laudem suam meretur: Sed in regibus atq; aliis qui rerum potiuntur: eo clarior atq; excellentior est: quo etiam pluribus prodesse potest. Idem enim iræ atq; crudelitati eorum contingit: quæ plus uirium minusq; ad compescẽdum freni habens: plus etiã q̃ priuatorum iracundia perniciei malorumq; solet afferre. Hæc clementiæ atq; humanitatis insignis uirtus Cæsarem deinde Augustum: ac postea Antoninos pium ac Philosophum plusq̃ alia præclare ab eis gesta: quæ procul dubio ingentia fuerunt: ut pro numinibus colerentur effecit. huius igit̃ principes omnes cultores esse eamq; amplecti oporteret. Nullis enim exercitibus nullo munimenti genere coguntur populi: ut principum ac regũ dicta magis ex animo audiant: aut libentius eos colant: Neq; uero ipsorum corporibus fidelior sanctiorq; custodia q̃ hæc humanitas clemẽtiaq; inuenitur. hoc priscis. hoc recentioribus temporibus exempla quæ unde quaq; se offerunt: testari possunt. Nam qui clementes fuere maxima ex parte usq; ad seros annos tuto uixerunt. contra autem qui superbia crudelitateq; inuisos se fecerunt: aut a militibus aut a populis suis cæsi superbiæ ac crudelitatis penas luerunt. Itaq; cum satis ex merito hæc laudari uirtus nequeat: stilum ad commemoranda quæ in ea excellenter gesta fuerunt conuertemus.

De Furio Camillo.

T humanum & clementem profecto multum se Furius Camillus ostendit cum capta Veiẽtium urbe ab arce conspicaretur a romano exercitu eam diripi. Nam quanquam sciret ueientes populo ro. graues fuisse hostes: tamen ex his humanos repensans casus: lachrimas continere non potuit.

Tardi fabula ... ... Pretoris Historia

De Gn Pompeio.

Duersus hostem populo ro. non minus grauem: humanitate singulari Gn. Pompeius usus est. Audita enim Mitridatis morte qui desperatis rebus sibi ipsi uim intulerat quanq̃ sciret eum obstinato nimis animo contra populũ ro. gessisse bellum: permultaque eum hominum milia per id tempus inermia sine causa crudelem in modum occidisse: tamen plus miserãdo eius casum motus: militariq; disciplina quæ sine

modeſtia nomine ſuo indigna eſt: quam his quæ permulta hoſtiliter Mitri/dates geſſerat in honoratum relinquere corpus eius noluit: ſed iuſſit ut regia pompa in regum ſepulchris conderetur.

De Auguſto.

HVmanum perſæpe Auguſtus ſe oſtendit: ſed tum maxime cũm deambularet cum Diomede liberto ſuo: effractis enim caueis aper proruperat: rectaq; ad Auguſtum tendere uidebatur. Itaq; libertus in quo formidinis q̃ prudentiæ plus erat: apprehenſo Auguſto ſe poſt eum texit. Ea re: periculi enim permultum habuit: & fortaſſe haud pau/cos ad ulciſcendum libertum impuliſſet: auguſtus neq; iræ: neq; commoti animi aliqua ſigna oſtendit. prudenter enim aduertit eos qui puſillo corde ſunt: ubi de uita agitur: omnis rationis iudicium amittere.

Item De Auguſto.

ADeo autem clementi ingenio auguſtus fuit: ut ſibi ſimiles amicos omnes optaret. Id patuit cum eo apud Polionem coenante ſeruus chriſtalinum uas confregiſſet. Nam domini iuſſu murenarum pabulo damnatus: in uiuarium perferebatur: qui cum ducentium manus effugiſſet: ſe auguſti pedibus ꝓuoluit: id unũ petẽs ut alio mortis genere periret. Auguſtus ut mortis cauſam genuſq; intellexit: ſolui ſeruum iuſſit: uirgulaq; omnia polionis chriſtalina ꝑfregit: uinariaq; euertit ſe enim cauſam di/xit adimere Polioni uelle: ne in animi perturbationem incideret: aut ob eiuſmodi cauſam in poſterum ſeruum aliquem tam crudeliter perderet: qui cuiuſcunq; eſſet generis: in hoc ipſo: quod homo erat: pluris q̃ omnia quæ terrarum orbis haberet uaſa faciendus erat.

De eodem.

NEq; uero qui in aliena iniuria q̃q̃ parua flecti ſe ad humanitatem oſtendit: in iis quæ contra ſe ipſum patrari inuenerat: etſi grauia erant: inclementem ſe prebuit. Nam cum poſt triumuiratum apud eum Cinna Gn. Pompeii nepos accuſaretur: in gallia inſidias eius ui/tæ tetendiſſe: uxoris Liuiæ quæ haud imprudens fuit ſuaſu: Cinnam ſolum in cubiculum acciuit: eiq; omnia patefecit: quæ de hac re acceperat. Quare Cinna perterritus: cum neq; deprecaretur crimen neq; negaret. Auguſtus humaniſſime omne odium remiſit: atq; in ſequentem annum conſulem deſignatum in familiarium amicorum numero habuit. O diuinam pror/ſus clementiam: ei qui uitæ inſidias tetendiſſet: honores illos impartiri qui uix illis præſtandi eſſent: qui periculo pro tuenda dantis ſalute uitam obieciſſent

Item De Auguſto.

CVm idem pari clæmentia obtrectatorum malignitatem perferret atq; eius patientiam Tiberius carperet: hortatus ut ex eis aliquot ulciſceretur: reſpondit ſatis ſibi eſſe nequis eum pluſquam dicto

lædere posset.

De Arthaxerse primo persarum rege.

EXempli similitudo præteriri nõ patitur qd persarum rex arthaxerses alcidi lapsoni a quo ubiq; carpi solebat: dixit. Nam cum aliter ulcisci hominem pro maledictis nollet: ei iussit renunciari licere ipsi regem arbitratu suo criminari. sed similiter regi quoq; integrum esse & dicere & statuere in eum quæ ipsi collibuissent. Eodem enim uerbo: & eo quidem humano: alcidis temeritatem: & potentiam atque clementiam suam ostendit.

De Philippo Macedonum rege.

EAdem humanitate usus est Philippus rex erga Nicanorem macedonem qui omnibus in locis quantum poterat Philippum criminabatur. Nam cum Sinycitus aliiq; Philippi amici suaderent ut in eũ rex animaduerteret: recusauit illud Philippus dicens: haud malum esse uirum Nichanorem sibi persuasum esse. Cum igitur inopiam eius nosset dono ei pecuniam misit: post quod factum cum a Sinycitho moneretur Nichanorem non criminari ut ante: sed regem laudibus efferre: Philippus Sinycitho fertur dixisse. Nunquid non uides in manu nostra esse: ut quæ uolumus a populis de nobis audiamus?

De Agrippa iudeorum rege.

CVm in cæsarea moraretur Agrippa iudeorum rex: rescit hierosolymis se publice a Simone iudeo criminatũ tanq̃ iudaicæ legis esset euersor. Itaq; cum Simonem in theatrum spectante populo uocasset: assidereq; sibi hominem iussisset. Interrogauit in quo iudaicam legem uiolaret: & ut id palam loqueretur monuit: Simon regis iram ueritus se ad eius abiecit pedes: ueniamq; errori petiit. Eum igitur supplicem manu sua rex sustulit: neque ueniam modo pro crimine petenti dedit: uerum muneribus quoq; affectum domum remisit. Sapiens profecto nedum clemens Agrippæ factum: quo enim pacto melius & sibi bonitatis nomen cõparare: & detractorem a maledicentia reuocare potuit? Sed non ita omnes se principes gerunt: adeo enim in deterius labuntur res: ut eos plerunq; grauiter ulciscantur: qui ius fieri petunt: & illatas iniurias quæruntur. Quod fortasse contingit quia iuxta uetus adagium: nemo acrius: quam si uerum obiiciatur: solet commoueri: & quod etiam superius commemoratorum regum uirtus innocensq; uita freta animi conscientia eiusmodi maledicentia nihil mouebatur.

De Augusto.

AVguſti humanitas ingens itertim me ad eius exempla reuocat: cogitq; ut præter ea quæ ante de ipſo ſcripſimus humanitatem quoq; oſtendamus: qua Alexandriæ. M. Antonium hoſtem proſecutus eſt. Nam cum gladium uidiſſet quo ſe ipſum Antonius peremerat feceſſit: Lachrimiſq; acceptum ex eius morte dolorem expreſſit: atq; regio honore ipſum Cleopatramq; ſimul tumulari iuſſit.

De. M. Aurelio Claudio ſecundo imper.

HVmanum quoq; ſe preſtitit Claudius ſecundus imperator erga aureolum tyrannum: qui in Illirico auguſtalem dignitatem nomenq; uſurpauerat. In prœlio enim cæſum ſepulchri honore dignatus eſt iuxta pontem: quem ab ipſo aureolum nuncupauit epigrammaq; addidit: quo oſtendebat cupere ut adhuc uiueret: modo id aduerſus rem pu. non eſſet. Quam humanũ igitur aduerſum amicos credere debemus fuiſſe: qui hoſti mortuo hunc rerum uerborumq; honorem habuerit.

De Dario perſarum rege.

PErſarum rex Darius cum ei caput hyſtici Mylleſii quem hoſtem iudicauerat allatum eſſet: non quem ad modum principum fortaſſe permulti agerent: ad alios terrendos: ſiue etiam inſolentia elatus contumelia aut dedecore affecit: ſed ſtatim lauari & honorifice ſepeliri iuſſit.

De Cleomene Lacedemonio rege.

LAcedemoniæ rex Cleomenes cum acheorum exercitum ſuperaſſet: magnumq; hoſtium munerum interemiſſet: omnia ad ſepulturam petita corpora libenter conceſſit. Inter alia autem cum inuentum Lydiadis corpus eſſet: qui olim Megalopoli tyrannidem exercuerat: & ſponte ſua liberatis Megalopolitanis ad priuatam uitam redierat: purpurea ueſte tectum corona quoq; exornauit: magnoq; apparatu a ſuis uſq; ad Megalopolis portas deferri iuſſit: ne is in patria ſepulturæ honore careret: qui illi libertatem donarat.

De Dromichete getarum rege.

EA humanitatis ſigna quibus in mortuos uti homines ſolent: quia periculo carere uidentur: fortaſſe plus ad iactantiam accedere q̃ ad clementiam uidentur. Sed quæ uiuis belloque ſuperatis hoſtibus tribuuntur: iracundia & ea quæ uictorias ſequi ſolet inſolentia deuicta: futurorum quoque periculorum: aut etiam eorum quæ iam præterita ſunt ſpreto reſpectu: non poſſunt niſi uera atque ingentia dici: quemadmodum Dromichetes getarum rex egit: quo tempore regem Lyſimachum: qui nulla laceſſitus iniuria ultro arma intulerat: prœlio deuictum coepit. nam quanquam barbarus ferox & inops magnas in eũ irarũ cauſas

haberet: tamen deposita illati belli iracundia familiariter: ut alii ostentare opes solent: ipse suam populorumq; suorum pauperiem ostendit: atq; ea se ualde contentum uiuere affirmans ipsum liberauit: & ex rerum copia quam habebat muneribus affecit datæ: quoq; libertati ac muneribus consilium addidit: ne in posterum cum his bellum Lysimachus gereret: quibus deuictis nihil esset fortunarum: quod lucri facere posset: quin potius eiusmodi hominibus amicis uteretur: eodem enim facto audacem se prudentemq;: ac humanitatis cultorem sed auariciæ quoq; atq; superbiæ non minus quam hostium domitorem esse ostendit.

De Vespasiano imper.

VEspasianus quoq; Augustus humanitate clementiaque singulari usus est. nam q̃q̃ Vitellius Sabinum eius fratrem occiderat: & filium ut occideret acerbe persecutus erat: tamen posteaq̃ urbem attigit Vitellii filiam magna cura: ingentique collata dote ac muneribus nuptui dedit.

De Tito imper.

PAtris humanitatem imitatus est filius Titus: ad se enim accersitis duobus patricii ordinis uiris: qui affectare imperium dicebantur: modeste eos coarguit: docens fato imperia: & non ingenio aut ulla alia industria dari: quod si quid cuperent: eos id ut peterent: hortabatur. quia libenter assensurus esset: ambos quoq; cenæ secum adhibuit: idq; qui alterius eorum matri renunciarent celeriter misit. ne cum detectam coniurationem intelligeret: uerita filii uitam in discrimine uersari: sibi ipsi mortem consisceret. postero puoq; die in theatro assidere sibi utrunq; iussit: & ut ipse oblata gladiatorum tela inspexit: ea utrisq; inspicienda porrexit. Itaq; cum hac ingenti humanitate amandum se omnibus præberet: minime mirum uideri debet: si is populi ro. iudicio humani generis deliciæ appellaretur.

De Cocceio Nerua imper.

PAr quoq; clementiæ erga Crassum Calfurnium imperatoris Neruæ exemplum fuit: cum eius uitæ insidias tetendisset: clementia uere dei potiusq̃ hominum: ut tam sublimi fortunæ gradu collocatus tantæ iniuriæ ueniam daret: & munere suo fruendam ei relinqueret uitam: qui ipsi per insidias salutem erripere temptasset.

De. M. Antonino philosopho imper.

OMnes clementia atq; humanitate. M. Antoninus philosophus imperator longe superauit: id inter cætera in auidio Cassio eiusq; familia cum ab eo in ægypto rebellasset: clare ostensum est. Nam cũ senatus acerbe Auidiũ propinquosq; eius persequeretur: Antoninus pro eis tanq̃ amici forent: deprecatorem se semper exhibuit. In quo quoniã perdifficile mihi foret uerbis meis eam partem orationis exprimere: quam ad se

natum habuit: hic eam ut a pertius bonitas agnoscatur: totidem uerbis po/nemus. Quod autem ad cassianam rebellionem pertinet: obtestor uos patres conscripti: ut deposita censuræ uestræ sceueritate: uestram meamque clementiam seruetis: neq; per senatum aliquis occidatur: nec similiter in se/natorem animaduertatur: nullius patricii sanguis effundatur: relegati redeant: & exulibus bona sua restituantur: atq; utinam multos qui interempti fuerunt: ad uitam reuocare possem. Nunquam in imperatore proprii do/loris ultionem probaui: quæ quanquam persæpe iustissima sit: plærisq; tamē semper acerba uidetur. Quam ob rem Auidii cassii liberis generoque eius atq; uxori ueniam dabitis. Sed quid ueniam dico? quando quidem nullus eorum errauit. Viuant igitur sciantq; tutos se sub Marco uiuere: uiuant in sui patrimonii parte: uestibus auro atq; argento utantur: neq; opulenti mo/do: uerum etiam tuti sint: tuto se ac libere ad omnia conferre loca possint: ut per totum terrarum orbem in populorum conspectum uestræ meæq; clé/mentiæ uerum atq; certissimūq; exemplum præ se ferant. neq; tamen hæc patres conscripti magna est clementia: ut rebelliū liberis atq; uxoribus igno scatur. peto igitur ut omnes senatores equitesq; romanos qui insimulati sunt mortis poena exilioq; item formidine odio infamia iniuriaq; liberetis. date hoc presentibus meis temporibus: ut in his coniurationibus quæ ad tyranni/dem initæ sunt: eorum tantum qui in tumultu ipso cæsi sunt. mors afferatur. neq; ultra poena progrediatur. Hæc oratio adeo senatui. populoq; ro. placu it ut: Marci clementiam miris laudibus efferrent.

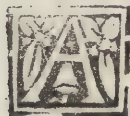
De Pertinace imper.

Imili clementia Pertinax imperator erga Falconem imperium af/fectantem usus est: cuius uitæ fortunisq; uim ullam inferri nunq̄ uoluit.

De Flauio Iuliano imper.

Nsignis quoq; clementia Iuliani imperatoris illa fuit: qam Antiochiæ ostendit: cum a collitigatoribus apud eum accusatus esset Tallassus qui sub Constantio minister a secretis fuerat. Nam cum galli Cæsaris qui Iu liani frater fuerat: mortis conscius fuisse diceretur: faceto uerbo respondit: æquum esse cum hac in re maior ipsius q̄ collitigantium cum Tallasso iniu/ria esset: sibi quoq; prius satisfieret. & cum hoc dixisset: præfecto imperauit: ne in Tallassi causa aliud ageretur: nisi prius secum in gratiam eum rediisse intellexisset. Ita enim cauere uoluit: ut non modo ipsius maliuolentia Tallas sus non læderetur: uerum ne ipsius quidē odii opinio apud alios aliquo mo/do detrimentum afferret.

De Pysistrato atheniensi tyranno.

Tot humanis clementibusq; romanorum principum exemplis ad quædam græca ac barbara transibimus. Pysistrati atheniensis

tyranni uxorem publice conuicio iuuenes quidam incesserant: qui cũ postri die errorem suum agnouissent: & præ formidine profusis lachrimis ueniam a Pysistrato peterent: ipse nequaq̃ ad iram aũt ultionem animo permotus: respondit in posterum modestiores estote: q̃q̃ uxor mea sicut uos arbitrabamini: hesterna die domum eggressa non fuerit: uerbo in quo non minus prudentiæ q̃ humanitatis fuit: iuuenum errorem & illatum uxori dedecus texit.

De Mitridate ponti rege.

HVmanum generosumq; Mitridatis regis factũ fuit quo usus est: cum Thoridoracem gallatam qui in ipsum conspirauerat: occidi iussisset. Nam uerentibus omnibus eum sepellire: adolescentula insignis quæ eum deperibat: ut sepelliret corpus exornauit. cum autem ab ea Mitridates: deducta enim ad ipsum fuerat: intellexisset amore captam illud egisse: non modo eius quem amauerat corpus illi ad sepulturam concessit. uerum ut funus quoq; exornaret: pecuniam impendit. Longe enim pluris hoc ueri amoris: humaniq; ingenii signum in puella: quã illatam sibi ab Thoridorace iniuriam fecit.

De Iazate adiabenorum rege.

PArthorum rex arthabanus principum regni sui coniuratione pressus: minime se in eo posse tuto manere arbitrabatur: & cum uires ut principes ad officium cogeret ei deessent: ad Iazatem adiabenorum regem: & si ei notus non erat conferre se decreuit. Itaq; dum ad eum tendit: incidit in ipsum per regnum obequitantem: ut eũ uidit ab equo statim descendit: expositoq; casu suo rogauit: ut ope se ad repetendum regnũ iuuaret. cum Iazates eum agnouisset: ipse quoq; in terram ab equo descendit: coactumq; arthabanum in equum conscendere pedibus eum prosequi uolebat: quod ætas ipsius præteritaq; fortuna plusq̃ præsens necessitas apud se ualeret. Deductum igitur in regnum amice arthabauum solatus est: & ceu parentem semper in honore habuit. Sumptis deniq; armis in regnum quoq; restituit.

De Pericle atheniensi.

PEriclis quoq; atheniensis humanitas ac clementia insignis fuit: qui cum longo tempore athenas arbitratu suo in multis ciuium contentionibus rexisset: & iam haud longe abesset ut moreretur: nec uires modo uerũ etiã sensus pene eũ defecissent: cõtigit ut inter amicos q in lecto iacẽti astabãt: de eius uictoriis atq; eloquẽtia q̃ in eo mira fuit: mẽtio haberet eãq; ceu admiratione capti: laudibus efferrẽt. Hæc autẽ cũ ipse audiret: aptis oculis aliquantisp nixus ut loqueret: mirari se dixit: qđ uictorias eloquentiamq; in eo laudarent: qđ earum rerum ptem fortuna sibi uẽdicabat: ipos qdem potius laudare debere: qđ cum longo tẽpore athenas rexisset: nemo

ipsius causa lugubrem uestem unquam induerat. Sed cum de priscis satis multa scripserimus: tempus est ut iam ad recentiora transeamus.

Recentiora De Totila gothorum rege.

CVm Totilas in Italia gothorum rex urbem Romam recepisset: quæ in primo Bellisarii aduentu a gothis ad eum defecerat: accusata est Rusticiana primi Theodorici: qui gothos in Italiam traxerat statuas euertisse. Quam ob causam cum iratus in rusticianā animaduertere Totilas decreuisset: posteaquam Boetii coniugem & Simachi sororem amborum fortuna uirtuteq; insignium uirorum fuisse intellexit qui falsis criminum suspicionibus a Theodorico interfecti fuerant: adeo apud ferū barbarumq; regem ratio ualuit: ob iustum mulieris nobilissimæ dolorem: ut iram qua percitus erat in clementiam uerteret.

Totilas Rusticianam demisit. uxorem Boetii quae fuerat et Simachi soror

De Iustiniano primo imper.

SI laudandus Totilas est qd Rusticianæ clementer crimen remisit. qd ipsa iusto compulsa dolore incurrit longe magis laudanda uidetur clementia qua Iustinianus in uitigem gothorum regem po. ro. acerbum hostem usus est cum a Bellisario captiuus Constantinopolim missus fuit: quoniam non ut hostem captiuumq;. sed ut amicum habuit. patricia enim dignitate decoratum magnæ eum prouinciæ persis finitimæ præfecit: ubi honoris & opum plenus aliquod tempus uixit.

Ab [illegible] nihil aliud erat [illegible]

De Iunipertho ariperthi filio longobardorum rege.

GRatam profecto in Iuniperthi animo ariperthi longobardorum regis filii clementia sedem inuenit. cum proelio uictum Alchuinū longobardum qui tridenti ducalem honorem gerebat. Nam ab ipso atq; ab eius patre rebellauerat quanquam illud pater grauiter ferret. nō liberauit modo: uerum etiam ne sine principatu uiueret pro tridento brixiam dedit.

De Roderico biuaro: qui cid nuncupatus est: hispano equite

ROdericus biuarus hispanus & humanitate & animo excellens: coacta satis grandi manu ex amicorum propinquorumq; numero præter eos quos ipse pecunia sua conducere potuerat: ut mauris q hispaniæ partem bethicam occupabant: bellum inferret: dum ad mauros tendit: & iam finibus regni Petri aragonii regis appropinquasset: a Petro armis ac bello petitus est. Dum ingenti animo illatam uim a se propulsat: in proelio regem coepit: ab eoq; quanq̄ ob acceptam iniuriam haud inique id posset: neq; regni partem: neq; pecuniam ullam exegit. sed libere cum dimisisset ad mauros ut coeperat iter continuauit.

De Ferdinando Legionis hispanien. rege.

BEne eadem clementia cum Alphūso Lusitaniæ rege Ferdinandus Legionensis rex usus est. Nam cum eius arma repelleret: multa

enim de ipsius regno: occupauerat: in p̄lio captum: atq; effracta coxa debilitatum præter q̄ quod curari diligenter iussit: mensæ quoq; honorē ei semper cōmunem fecit: ac coxa liberatum nulla prorsus earum rerum: quas offerebat accepta: iis dumtaxat quæ occupauerat receptis dimisit. Clementia profecto etiam Gn. Pompeio ac Paulo æmilio: qua in Tigranem alter: alter autem erga regem persam usus est præferenda.

De Alphunso undecimo Castulon. rege.

NOn hominis aut etiam regis fuisse. sed prorsus diuina putari clementia debet: qua Castulonensis rex usus est: cum algaziram urbem a mauris possessam obsideret. Ad eum enim Maurus quidam ceu sceuola ut ipsum interimeret profectus: cum captus esset: atq; habita disquisitione fateretur eius rei gratia iuisse: ut pro patria diisq; suis uitā offerret: nouis amictum uestibus data insuper pecunia: multis contra suadentibus: cum p̄sidio incolumem ad bellamarin regem misit: cui maurus ille parebat. Is autem quanq̄ barbarus non minus tamen Alphunso humanus diu acerba uoce increpitum: q̄d tanti animi regem occidere temptasset: statim ne penam euaderet interfici iussit.

De Sixto secundo pontifice.

INter tot regum clementiæ insignia exempla: haud indecore se Sixti secundi pont. uirtus offert: qui apud Valentinianum iuniorem imperatorem & Placidam eius matrem: a basso patricio maximis criminibus accusatus: posteaq̄ innocentiam suam purgauit: multis p̄cibus lachrimisq; egit: ne bassus in exilium mitteretur: in quo cum frustra laborasset: & post aliquot tempus bassi mortui corpus romam deportatum esset: Sixtus nō modo honoris gratia funeri & sepulturæ uoluit interesse: sed manibus quoq; suis eum tumulauit. se eius uere esse imitatorem docens: dū honorem pro iniuria accepta retulit: cuius uicarium se gerebat.

De Lamba auria genuensi.

HVmanitas quoq; insignis in Lambæ auriæ facto fuit: qui sub admirati nomine: dignitas enim ea est maritima: cum præfectus ingenti genuensium classi maiorem uenetorum uicisset dum captiuas triremes cæsosq; qui in mare e more proiiciebantur recēset: ut Andreæ Landuli qui uenetæ classi primarius dux præfuerat: corpus inuenit: non tulit ut cum aliis in mare gregatim proiiceretur: sed ad Curzulam delatum insigni funere tumulauit: ipseque cum nauium præfectis omnibus adesse uoluit. q̄d eo magis etiam mirandum fuit: quia ipse in eo proelio filium amiserat: quem gregatim proiici cum aliis iussit.

De Ferdinando Consallo Castulonen. comite.

QVanta Ferdinandi quoq; Consalli castulonen. comitis humanitas fuit? Nam cum decertaret cum pictonum ac tolosanorum comitibus: qui nauariensibus: quibus cum ipse graue bellum gerebat: auxilio uenerant: manu sua obtruncato Tolosano comite: posteaq̄ ei arma atq; alia spolia detraxit: ne minor in eo humanitas q̄ bellica uirtus appareret: occisi corpus aureo panno texit: & Tolosanis qui eo bello capti erant redeundi ad suos potestate facta: collataq; in uiaticum pecunia dedit: nulla re ab eis exacta nisi ut iurarent principis sui corpus: quod eis tradebat se tolosam cum toto comitatu perlaturos.

De Vgucione Fagiola Pisarum ac Lucæ principe.

SImiliter Vgucio fagiola cognomento egit: qui pisis ac Lucæ rerum potiebatur: cum oppidum montem catinum obsidione premeret: atq; inde eum pellere Roberti gallorum regis florentinorum foederati ac Florentinæ copiæ tentarent. Nam q̄q̄ in eo proelio filiū Franciscum insignem uirtute iuuenem Vgucio amisisset: tamen deletis hostium copiis dum mortuos recenseret: inuentis corporibus Petri: qui tempestæ cognomentum ferebat: Roberti regis fratris: & Caroli eiusdem regis nepotis: ea cum filio Pisas detulit: magnoq; pro eorum fortuna funere tumulauit. plus enim mortuorum dignitati q̄ proprio dolori uir ingentis animi indulgere uoluit.

De Turismundo Gepidarum rege.

SI erga mortuos ii de quibus scriptum est clementes se prebuerunt: quanq̄ ex eo non paruam Laudem meriti sunt: non uidetur tamen eorum tanti facienda uirtus: quanti eorum qui in pari causa non minus humane erga uiuentes egerunt: quod aduersus eos ultio atque ira explere magis dolorem posse haud æque læso honore uidetur: quemadmodum Turismundo gepidarum regi contigit. Nam cum ad eum se recepisset Alboinus audonis Lōgobardorum regis filius: ut ipsius manu equestrem honorem atq; ornamenta acciperet: quæ barbarorum more: fas accipere nisi regis & eius quidem externi manu non erat: eum & dignitate militari & muneribus mensæque honore dum mansit apud eum prosequutus est. Neque uero eum latebat Alboini manu in proelio Turismundum filium eodem quo ipse erat nomine interfectum. acerbissimis enim uerbis in suos inuectus est: qui eum interimere uolebant.

De Thoma Fulgoso Genuæ duce.

CVm longe plusq̃ alia moueant domestica exempla: præclarum auitui Petre cui uolumen inscripsi: cuius refers nomen: facinus tibi commemorabo: ut cum eius tibi referre nomen contingat: uirtutum quoq; imitator existas: hostes urbem genuam irruperant: quos cum uirtute nouaq; arte auus tuus ꝓfligasset: atq; inter captiuos Raphael Adurnus cum filio qui aduersæ factionis princeps erat. Item Orlandus Fliscus Ioannis Philippi frater numerarentur: cum quibus erat Ludouicus quoq; Fulgosus cum multis eius factionis uiris: uerentibus omnibus ne quid durius in eorum uitam statueretur: auus tuus: ut erat armatus: omnes data dextera bono esse animo iussit: atq; omnes aut equis aut pecunia donatos eadem ipsa hora liberauit: qui quanq̃ prudenti uir ingenio præditus non ignoraret: sublatis ex aduersa factione principibus quietius se in posterum regnaturum: Tamen clæmentiæ nomen magna sua laude securitati suæ anteponendum duxit.

De Alphunso aragonio Siciliæ rege.

QVi tui facta mentio ne Alphunsi regis humanitatem prætercam: me admonet. Nam cum urbem Gaietam obsidere Gaietani ut in eiusmodi casibus non nunq̃ fieri contingit ut cõmeatibus ꝑcere cupiẽtes imbellẽ ætatem moenibus exegerant: qui senum mulierũ atq; puerorum numerus cum ab hoste minis saxisq; ad urbem repelleretur: neque eos Gaietani recipere uellent: inter duos hostes miseri mortales constituti: planctu & lachrimis omnia replebant. quam rem postea quam Alphunso exploratores retulerunt: omnibus qui in exercitu erant suadentibus: ut hæc ætas in urbem repelleretur: quoniam non ipsorum culpa. sed Gaietanorum obstinatione quorum sanguis ipsi erant: in eam necessitatem compulsi essent: ipse insigni rex pietate contra omnium sententiam recipere eos constituit: affirmans malle se regno depelli: quam tot præsertim innocentium hominum cum seruare eos posset: mortis attulisse causam uideri. Itaq; ad se uocatos omnes cum ante unde alerentur dedisset: quo uellent se recipiendi potestatem fecit.

De Saladino.

REi similitudo hic me cogit inter Alphunsi exempla memorabile humanitatis facinus interserere: quo captis hierosolymis Saladinus usus est. Nam cum eius pedibus christianorum militum qui in proelio occiderant: lachrimis oppletæ uxores obuoluerentur petentes: ut pacto promissa pecunia nihil prorsus habentibus remitteretur: non blando solum alloquio lenire earum dolorem nixus est: uerum & pactam remisit pecuniam: & præterea tam large e suo eas donauit: ut haberent quomodo se in christianæ dicionis loca recipe possent. Tecum lector considera: q̃ auare crudeliterq; in christianos aduersæ religionis populi bella gerere soleant. item

alia ex parte in eos multorum christianæ religionis populorum feros animos quos partim religionis diuersitas: partim etiam armorum ipsorum atq; diuturni belli consuetudo alit. & ita facilius quanti hæc Saladini humanitas sit facienda cognosces. Nunc ad Alphunsum redeamus.

Item De Alphunso.

MOs erat Alphunso quocunq; in loco eucharistiam ferri perspexisset: relicto equo quo ferebatur: pedibus eã prosequi in locum quo p ferebatur. Dum hoc peragit: contigit semel in uetulæ domum ingredi sanguinis fluxu laborantis. Cum autem certior factus esset eiusmodi morbo plurimum iaspidem conferre: misit statim qui unum quem habebat perferret: ipseque mulieris manui eum inseruit. breui autem liberata anus cum post aliquot tempus ad Alphunsum uenisset gratias pro accepto beneficio actura: excusauit si iaspidem non retulisset: ne ei daretur uitio: quia sinistro casu eum amiserat. Cum autem qui astabant grauiter eã increpassent: subridens Alphunsus mater inquit mea ii qui ualitudinis suæ nullam rationem habent: mirantur si tu ut ualere possis iaspidem retinuisti. O humanitatem insignem: regem clarissimum cum uetula tam humane urbaneq; se gerere.

Iterum de eodem.

VT Macedonum rex philippus erga Nicanorem: ita Alphunsus erga Ioannem fortem militem suum humane se gessit. Nam regi Ioannes infestus factus proter cuiusdam arcis præfecturam quam ademerat: omnem Italiam pererrabat: ut ubi eius hostes inuenisset: illic eius nomini detraheret. Tandem egestate premente ad Alphunsum redire coactus est. Rex autem longe in seruanda humanitatæ q̃ Ioannes in prudentia diligentior: non modo nulla ex parte Ioannis maledicentiam ulcisci cogitauit: sed data pecunia eius necessitatem subleuauit.

De Eodem.

EXigua illius fortuna qui Alphunsum maledicentia leserat fortasse eum mouit: ne dignum duceret: quem pro illata iniuria ulcisceretur: & proterea eius clementiã minorẽ q̃ re ipsa fuit: uideri facit. Sed quid in eam dici poterit: qua usus est erga Antonium Caudolam andegauensis factionis fautorem: atq; ipsius Alphunsi pertinacem hostem? cum postremus omnium: Neapoli urbe iam capta: in bello adhuc contra Alphũsum perstaret. Eo enim proelio uictor Alphunsus cum locis omnibus quæ is possidebat: potitus esset: non modo non induxit in animum aliquid in eũ grauiter statuere: sed etiam paternum ei principatum reliquit: atq; ex bonis quæ mouebantur: quæ permulta esse uidebat: q̃q̃ longo bello exhaustus esset: & proter odiũ Antonius uideretur uenia indignus esse: nihil prorsus præter christalinum calicem quo biberet: accepit.

De Philippo Maria Mediolanensi duce.

Mirum profecto uideri non debet: si Alphunsus tanta clementia p̄ditus hoc ab immortali deo assecutus fuit: ut pari insignes bonitate hostes haberet. æquum enim fuit ut humani ingenii bonitatisq; suæ ceu optima ex arbore non insuauem fructum colligeret: neq; iracundum atq; superbum supercilium subiret: qui se tam humane gerebat: quē admodum ei contigit: cum apud Gaietam nauali proelio uictus: in Philippi mediolanensis ducis potestatem uenit: & enim non ceu captiuus ab eo habitus est: sed festis ludis conuiuiisq; honoratus sine præcio dimissus est: qui se ingenti auri pondere libenter redemisset.

De Renato Lothoringiæ duce.

Postremum tantorum humanitatis & clementiæ exemplorum locum: ceu in principum agmine claudet Renatus Lothoringiæ dux: qui principatu suo omnibus incensis: a Carolo postremo burgūdiæ duce pulsus: postea heluetiorum foederatorum ope adiutus: eum ipsum a quo tam multa tulerat proelio uicit & interemit. Is haud paruo labore Caroli corpus in conferta cæsorum multitudine inuentum: nō ut fortasse aliqui ad explendam iram laniauit: aut aliquo ludibrio habuit. sed ceu prudentia uirtuteque insignis princeps: ad nanseum oppidum in sancti Georgii fanum detulit: cum omni aula sua eum honoris gratia atratis uestibus prosecutus: tāto sacerdotum facumq; numero adhibito quantus tunc inueniri potuit. Signa enim doloris omnia edidit: dum hostem grauissimum efferret: qui in ipsum omnesq; alios superbus atq; immanis fuerat: non aliter ac si uerum parentem suum extulisset.

De Gratis. Caput secundum.

Humanitati atq; clementiæ haud aliter q̄ matri non iniuria se gratitudo coniungit: in omni amicitia ad eam seruandam uinculum maxime necessarium. huius gratitudinis præclara facinora eo excellentiora uidebuntur: quo illa quæ per ingratitudinem fiunt: & detestabilia magis & perniciosa sunt: quæ si cum gratitudine conferantur: tenebris ipsis collatum lumen clarissimum uidebitur.

De Celtis hispaniensibus.

Celtæ qui in hispania degunt se erga gētis suæ foeminas gratos ostē derunt ciuili bello quo inter se decertabant. memores enim earum oratione lachrimisq; se depositis simultatibus in gratiam rediisse: statuerunt ut in posterum omnibus consiliis suis foeminæ interessent: & quicquid inter eos contentionis oriretur: foeminarum iudicio dirimeretur. Inter

foedera quoq; quæ cum Hanibale inierunt scribi uoluerunt: ut si celtæ cuipiam carthaginenses iniuriam in hispania fecissent: ea res a Carthaginensibus iudicibus diiudicaretur. Contra autem si carthaginensem celta læsisset: iudicium penes celticas foeminas foret. hoc enim honore foeminarum suarum prudentiam prosequi uoluerunt.

De Syracusanis.

NOn minor Syracusanorum quoq; erga Thimoleontem chorinthium gratitudo fuit: cuius opera Dionysii secundi tyrannide liberati fuerunt. Nam cum postea Syracusis quod supererat ætatis peregisset: & enim usq; ad ultimam decrepitam uiuere ei contigit: nihil quod publicam rem attingeret: per id tempus Syracusani decreuerunt: nisi prius in consilium perlato Thimoleonte eius sententiam perquisiuissent: a qua discedere nefas erat. Cum autem Thimoleon decessit: candidatus populus Syracusanus coronatusq; eum extulit: laudes eius in magna lachrimarum ui decantans: publico edicto declarata funeris impensa: ut quanti ea constitisset omnes intelligerent: in medio foro sepultus est: sepulchri area magna porticu circumscepta: quæ a Thimoleontis nomine uocata est: in quo loco quotannis ludi in Thimoleontis memoriam edebantur.

De Plateensibus.

PLateenses in agro suo quod in eo commissum a græcis aduersus persas proelium fuerat: quotannis in græcorum memoriam qui illic pro communi libertate occubuerant: solemni pompa sacra peragebant.

De Sicioniis.

GRati quoq; Sicionii erga aratum fuerunt: qui eos tyrannide liberarat. Defunctum enim extra Sicionis fines coronatus populus ingenti pompa decantatis in eius laudem carminibus Sycionem intulit miriq; operis & impensæ sepulchro ab ipsius appellato nomine eum honorauit. quotannisq; illic diem arati natalem sacrificiis ludisq; apparatis celebrauit. & si quem eius gentis illic esse contingeret: eo die ut honoris gratia alios anteiret cogebat.

De Alcibiade Atheniensi.

FAcete se in eum Alcibiades gratum ostendit: qui eius amore captus: omnibus quæ habebat diuenditis munus ei centum statera tulerat. Nam posteaquam simul cenarunt Alcibiades restituto munere monuit: ut postridie mane eũ in foro conueniret: ubi cum Atheniensium uectigalia subhastarentur: quæ societas quædam conducere quotannis consueuerat: ea condictione ut presentis anni uectigalis

ſolutio in ſequentem tranſiret annum: amicum monuit: ut ſummam quæ oblata erat augeret: quod cum eſſet actum: publicanorumque ſocietas id ægre ferens a magiſtratu peteret: ut qui ſummam auxerat: ad ſatiſdandũ cogeretur: audita re qui auxerat fugam meditabatur. Sed Alcibiades eum retinuit: atq; pro eo ſpopondit. Publicani autem: ne in maius ſumma augeretur: hunc alcibiadis opera retraxerunt: datoq; talento ut ab auctione deſineret impetrarunt. alcibiades igitur pulchre erga amicum & amatorẽ gratus pluſq̃ ipſe daturus fuiſſet: ut per ſe aſſequeretur effecit: atq; ut gratus eſſet in amicum: plus ingenio uſus eſt q̃ pro ſe ipſo feciſſet.

De Athenienſibus.

SVperius facta de Athenienſibus mentio exigit: ut illud quoq; addamus quod erga Ariſtidis liberos grate ipſorum ciuitas egit. Eorum enim memor quæ Ariſtides pro athenienſium ſalute perſarum bello egerat: honeſte dotatas e publico Ariſtidis filias ex publico palatio ad maritorum ædes deduxit. Lyſimachoq; filio centum argenti minas & totidem agri iugera: quadragintaq; dragmas in ſingulos dies unde uiueret contulit.

De Arthaxerſe perſarum rege.

ARthaxerſi xerſis filio perſarum regi cum per regnum obequitaret e more munera populi offerebant: ruſticus autem quidam tranſeunte ea rege habere ſe nihil quod daret cernens ſtatim ad proximum amnem ſe contulit: unde impletis aqua manibus ambabus alios qui cũ muneribus anteceſſerant currendo conſecutus: regi aquam obtulit. eo amoris argumento motus rex mille daricos: & cum eis cantarum aureum ruſtico quia gratitudine uinci ſe nolebat dono dedit.

Hoc exemplũ tanq̃ [illegible]

De eodem.

EAdem etiam gratitudine uſus eſt cum inopem militem ditauit: quod ei ex aquæ utre potum prebuerat: quo die aduerſus Cyrum fratrem decertauit. & proelio defeſſus magno animi corporiſq; eſtu torquebatur.

De Demetrio Aſiæ atq; Phtholomeo ægypti regibus

GRatis ſe animis eſſe mutuo Demetrius aſiæ atq; Phtholomeus ægypti reges oſtenderunt: & ſi inter ſe bella gererent. Nam cum Demetrium Phtholomeus proelio uictum etiam impedimentis ſpoliaſſet: regium tentorium cum aliis opibus captiuiſq; carioribus Demetrio remiſit: dicens inter ipſos de gloria non de opibus certamen eſſe. ei Demetrius cum gratias egiſſet dixit: deum ſe magno opere orare: ut cito parem ei referre gratiam pro accepto munere poſſet. nec multo poſt cum aduer/

ſus Demetrium Phtholomeus Cilem copiarum ſuarum ducem miſiſſet: Demetrius proelio uictum atq; captum Phtholomeo cum omni aliorum captiuorum manu dono remiſit.

De Philippo Macedonum rege.

MAcedonum rex Philippus cum ſubhaſtationis quorundam captiuorum ſpectator eſſet: ueſte ſupra genua collecta ſedebat. cum autem captiuorum unus rogaret ut eum liberare Philippus uellet quia amici eius fuerat filius: petiit Philippus ut nomen exprimeret: cui cum captiuus ipſi ſoli id ſe dicturum reſpondiſſet: uicinior factus: hoc unum dixit: ueſtem rex quam ſupra Genua collegiſti demitte. neq; enim ita ſedendo decorum ſeruas. quo uerbo audito Philippus ſtatim ueſtem demiſit: & ut amicæ admonitionis gratus eſſet: captiuum ſtatim ut amicum liberauit.

De Ioſue iudeorum iudice.

CVm Ioſue iudeorum iudex: ea enim ſuprema dignitas erat: urbē Ierico in poteſtatem redegiſſet: & ita a deo iuſſus non urbem ſolum euertiſſet: ſed accolas quoq; omnes peremiſſet: non cananeam tamen fœminam ſolum: uerum omnes quoq; alios quos ipſa domi receperat incolumes ſeruauit. Miſſos enim a Ioſue exploratores quos ierico[n]tis rex ut perderet inſectabatur: domi cananea texerat ita ut regis iram euaderent. Neq; uero Ioſue ſatis duxit cananeam ſeruare: agros quoq; unde uiueret ac pecuniam large dedit: q̄q̄ a deo iuſſus erat omnes quos in ierico[n]te inueniſſet occidere. Neq; enim crimen a ſe admitti arbitratus eſt: ſi ut in tali re gratus eſſet diuinum imperium tranſgreſſus uideretur: in quo non peccaſſe eum res ipſa oſtendit. ſi quidem deus qui uoluntatis ſuæ tranſgreſſores grauiter caſtigare ſolebat. In Ioſue nihil animaduertit.

De Agrippa iudeorum rege.

FActam de iudeis mentionem haud iniuria Agrippæ regis gratitudo ſequetur: qui in priuata fortuna cum romæ eſſet: & cum propter falſas ſuſpictiones Tiberius cathenis ante palatiū ad arborem uinciri iuſſiſſet: ut inde in carcerem duceretur: eo in loco proter ſolis ardorē animiq; moleſtiam magna ſiti torquebatur: ea cum pretereuntem Taumaſtem uidiſſet Cai ſeruum aquæ prægelidæ uas ferentem orauit: ut bibere ſe ſineret. quod ille cum amanter feciſſet: dixit Aggrippa ſe pro ipſa re gratiā aliquando ei relaturum. Haud multo poſt igitur Tiberio Caius in principatu ſucceſſit: a quo Agrippa qui in eius contemptum captus fuerat liberatus: atq; in iudea rex conſtitutus fuit: qui tunc a Caio impetrauit ut eius precibus Taumaſtes liberaretur. Itaq; poſtea ſuorum numero acceptum regni

procuratorem fecit: moriensq; testamento cauit: ut uxor ac liberi eodem apud se loco taumastem retinerent. Quæ res exemplo satis esse potest: omnibus inseruiendum quantum fieri potest semper esse: præsertim his qui magno orti sanguine aduersa fortuna premi conspiciuntur: persæpe enim contingit: ut ob paruam rem gratiæ cum magno fenore referantur.

De Romano Senatu.

QVæ de gratitudine exempla hactenus a nobis posita sunt: a græcis aut barbaris sumpsimus. Itaq; iam tempus exigit ut de romanis dicamus: atq; ab eorum senatu ordientes: ipsius in Oratium coclitem declaremus gratitudinem. Nam cum unus irruentibus ad urbem ethruscis porsenæq; ipsi obstitisset: dum sublicius pons rescinderetur: ponteq; effracto incolumis postea armatusq; ad suos tiberim trannasset: senatus decreto romani omnes unius diei cibaria domum Oratio pertulerunt: & insuper dono ei senatus dedit quantum agri uno die circum arare posset. Gratitudinis profecto honor ingens ea ætate: quæ licet opum indiga esset. Quas q contempsit his non uidetur indigere: castos tamen quod maius erat habebat mores: in qua pro sola gloria ampliandisq; finibus dimicabatur. Itaq; minime mirum fuit si postea pro tam grata gente plurimi se periculis: ac morti obiecerunt.

De eodem.

NOn minus etiam se gratos prestiterunt romani aduersus latinos quos cum Paulo ante hostes essent in amiciciam ac societatem receperunt. Nam cum uolscorum legatos ad se missos: ut a romanorum societate auerterentur latini coepissent: ac cathenis uinctos romam misissent: opem in eo bello & si minime requisiti fuerant offerentes. Romani sex hominum milia latini nominis quos captiuos habebant: carcere liberarunt: omnesq; nouis amictos uestibus domũ ope quæ offerebatur ad grauiores casus reseruata remiserunt.

De Largio ciue romano.

A Publicis ad priuatorum exempla transeuntes: non minore dignũ laude hoc quod sequitur ponemus: cum largius ciuis romanus in triũuirali ꝓscriptione noiatus esset forte inuentus a militibus q eã ꝓuinciam obeuntes alium insequebãtur: præ misericordia ab eis dimissus est: qui cum nondum ab eis longe abiisset: animaduertit ab aliis militibus qui ꝓscriptos ipsi quoq; disquirebant se detectum. Cum autem uideret se nullo modo eorum posse manus euadere: in ea animi perturbatione in qua de salutis periculo torquebatur: memor accepti a prioribus militibus officii qui eũ dimiserant sanguine suo posteaq̃ aliter non poterat gratum se eis prestare

uoluit. Itaq; ad eos reuersus dixit uelle se ut ad ipsos potius capitis sui premium perueniret: quia quantum in eis fuerat eum liberarant: q̃ ad illos qui sine ulla misericordiæ specie ipsum insectabantur. O sceuam nimium fortunam. cur hunc potissimum inter triumuiros non creasti? ut ab eo triumuirorum ipsorum quiuis exilio mulctaretur. ita enim tantæ gratitudini conueniens uidebatur fore.

De Alexandro magno.

ADeo insignis quibusdam gratitudinis uirtus uisa est: ut ea non tantũ erga homines Sed in bruta quoq; animalia uterentur: quẽadmodum Alexãder erga bucephalam equum suum egit: ipsius nominis urbe eo in loco condita ubi sub eo confossus fuit: quem conspicuo quoq; sepulchro decorauit. quod non leuitate compulsus egit: sicut permulti principes qui peruerse omnia agentes in aues atq; alia animalia hac pietate utuntur: præterita sine ullo honore amicorum memoria. nam hic ut in equum gratus fuit. ita erga amicorum p̃multos inter eos qui grati fuerunt primos honores primasq; partes ferre uoluit.

De Atheniensibus.

VT Alexander erga bucephalã grato se animo prestitit: ita athenienses cum mulis qui magno labore ad hecatompylon ferenda materia opus fecerant. ab eo enim tempore omni labore immunes fecerunt: permittentes ut soluti passim ubi uellent depascerentur.

De Xantippo atheniensi.

NOn minus erga canem suum Xantippus atheniensis gratus extitit: quia maria pernatans usq; in Salaminam eum secutus fuerat: quo tempore adueniente in græciam Xerse: maior græciæ pars in eam se insulam recepit. Nam ne tanto amori ingratus foret mortuo cane in salaminæ arce sepulchrum ei condidit quod diu cynotaphium appellarunt.

De Populo romano.

NEque uero singulares tantum inuenti sunt homines uel priuati uel principes: qui erga irrationalia quoq; animalia animi gratitũdinem exercerent: sed ipsum quoq; populum ro. non puduit perpetuo gratitudinis honore anseres prosequi: quod dormientibus uigilibus: cum galli iam in summum capitolium perrepsissent: clangore romanos milites excitarunt. Statuit enim ut in eo loco in posterum magnus anserum numerus publica impensa aleretur: ad eamq; rem censores inter tot publica onera publicanos primo obligarent. Ne autem minus se sceuerum q̃ gratum populus idem preberet: ipso die quo hoc contigerat in loco designato quotannis aliquot uiuos canes suspendebant: quod ipsi quibus maxime inuigilandum fuerat anseribus uigilantibus dormierant.

De eodem.

IMperante Tiberio cæsare populus ro. coruum sepeliuit ferentibus feretrum duobus ethiopibus seruis precinēte tibicine ac musicis: cū prius eum qui coruum occiderat lapidibus obruisset. hoc autem egit: quia hæc auis nominatim mane Drusum ac Germanicum cæsares ac multos præterea alios: postremoq; totum populum salutabat. huius igitur honoris ultionisq; exemplo patet quantum laudis gratitudo mereatur: quæ in homines exercetur cum erga irrationale animal uictor gentium populus ea uti uoluerit.

De Cane. T. Sabini.

CVm de hominum in bestias gratitudine scripserimus: haud ab re fuerit etiam brutorum in homines ostensam declarare: ut homines qui ingratitudine laborant tanto plus pudeat: cum sibi cui ratione uti concessum est: uideant id deesse quod in brutis quæ ratione carent permulti scriptores fuisse tradiderunt: & quotidie aliquo exemplo perspici potest. Primus autem a nobis ponetur. T. Sabini canis quoniā eius fides mira fuit is enim dominū in carcere nūq̄ deseruit: eoq; postea ad scalas gemonias deducto: in gementium morem latrando semper domino astitit: mirantibusq; hominibus panem qui oblatus erat non manducans: ori domini admouebat: qui posteaquam in Tiberim proiectus fuit: in amnem secutus dominum ut poterat ex aqua caput eius alleuabat: quem uiuere adhuc arbitrabatur: quibus enim potuit modis gratias referre enixus est: quod ab eo enutritus & dilectus esset.

De Cane Iasonis Lycii.

IAsonis Lycii canis posteaq̄ dominum sum conspexit mortuum esse: omni cibo abstinuit: ut ei non superuiueret: a quo dum uiueret singulariter amatus fuerat. eo enim modo quo ipsum natura permisit: gratum se in dominum pro illius in se beniuolentia testari uoluit: cuius exemplo ostenditur q̄ scelerate faciant ii qui illos qui bene de ipsis meriti sunt male habent aut etiam perdunt.

De canibus Lisimachi regis & Hieronis.

NOn minus etiam se gratos ostendere Durides canis in regem Lisimachum: & alius in Hieronem. Nam cum dominis percari fuissent: ut eorum amori responderent, in ipsorum dominorum rogos se iniecerunt: ut dominos in morte non desererent: a quibus cum uiuerent nunq̄ discedebant.

De alio cane.

SCribit Ambrosius in examerone canem domini corpus noctu a milite in antiochia occisi semper custodiuisse: iuxta ut poterat gementem. ad quem spectandum quia res mira uidebatur: cum postridie multi conuenissent: atque in eis is esset qui eam cædem patrarat: quia ignotum se cæde noctu peracta arbitrabatur: a cane dentibus comprehensus cum insuper latratu urgeretur. & ipse præ animi conscientia plurimum perturbaretur: suspitionem perpetratæ cædis fecit. Itaque captus a magistratu confessione criminis extorta mulctatus est.

In omni animantium genere homini exempla ostenduntur: ut ipse quoque ad eam uirtutem ardentius accendi possit. In equum Antiochi regis Centaretrus Gallata cum regem in prœlio occidisset conscendit. quo facto uisus est equus sentire tergo suo domini hostem insidere. Itaque dentibus apprehenso freno ita ut nulla iam ratione habenis regi posset: ad altissimum saxũ citato cursu contendit: atque ab eo se insidentemq; simul hostem precipitauit: sua domini sui mortem ultus.

De aquila & uirgine quadam sextia.

IN urbe Sexto nutrita a uirgine aquila: ut educationis gratiam referret aues quas captabat ad uirginem deferebat: & cum postea uirgo decessisset: eodem rogo quo illa ardebat: ultro in eum deuolans cum uirgine combusta est.

De Aspide atque ægyptio.

ASpis in ægypto in domo pauperis enutrita illic peperit: & cum unius filiorum morsu interemptum hospitis filium uidisset: hæc serpẽs filios suos omnes occidit: neq; ultra in ea domo conspecta est. O admiranda dei uirtus. Aspis fera erga hospitem suum gratam se etiam filiorum morte ostendere uoluit: & homo qui rationale animal est: aspide persæpe longe crudelior hominem & hospitem perdet.

De panthera.

FEritate insigni inter bruta omnes pantheram putant. & tamen a Demetrio phisico traditum est cum in fossam pantheræ catuli cecidissent: matrem in celebrem uiam profectam cum hominem cõspicata esset: qui philenis philosophi parens fuit: leniter ut poterat mordicus apprehensa eius ueste: ad locum in quem catuli conciderant deduxisse: & quanq̃ uir ille haud leui timore tenebatur: tamen quia aliter non poterat ad locum peruenisse: ubi statim causam agnouit. quæ feram ut eum illuc deduceret impulerat. Itaque ei catulos ab fossa eduxit. cuius meriti ut gratiam referret: per totum illud iter hominem prosecuta ab aliis eum feris hostibusque defendit.

De Elephanto.

CVm Pyrrhus urbem argos irrupiſſet:elephas inter alios unus uicto riæ cognométo in urbis porta magiſtrum a quo regebatur mortu um preſenſit: cuius rei dolore percitus ſine diſcrimine amicos ho ſteſq; urgendo inter hoſtes progreſſus prius non deſtitit q̄ magiſtri corpus adinuenit. Captum autem proboſcide ac dentibus retro in tutum ab hoſte locum retulit. & militem non pudebit in hoſtium poteſtate interdum do/mini corpus deſerere: cum bellua ingenio fera: tanto labore periculoq; ſuo magiſtri redimere uoluerit.

De Leone & Andruodo ſeruo & aliis animalibus:

APion Polyſtor græcus uir doctiſſimus ſcribit: quemadmodū Agellius in noctibus ſuis refert: mirum in modum Leonem quendam gratum extitiſſe erga ſeruum nomine Andruodū: quem ipſe ad beſtias damnatum uidiſſe affirmat. Is andruodus cum Leone in theatro poſitus quia morti damnatus erat: præ timore pene exanimis iacebat: cui Leo appropinquans magna totius populi admiratione manus & crura lambere & cauda quantum poterat blandiri cœpit: qua re miſer andruodus reſumpto animo cum ex hoc Leonem agnouiſſet: ipſe quoq; Leoni cœpit blandiri: Itaq; cum admiratione capti omnes eſſent: a Cæſare ut andruodo ignoſce/retur petierunt. Annuit Cæſar: deductumq; ad ſe andruodū rogauit quæ huius rei cauſa fuiſſet: cui andruodus in hæc uerba reſpondit. Gubernante africam domino meo nimiis uerberibus ab eo profugere coactus in africæ deſerta me contuli: ibiq; forte in quoddam antrum me recepi. haud multo poſt Leo quoq; in eandem ſpeluncam uenit: qui querula uoce pede ſe debilitatum oſtendebat: unde perterritus pene concidi. Sed tandem a leone cō/ſpectus qui pede ſublato querulus ad me uenit: & ſi uehementer terrore mouebar: cum alia mihi conſulere ratione non poſſem: neceſſitatem in qua conſtitutus eram in uirtutem audaciamq; conuerti: manu feræ pedem appre/hendi: atq; conſpicatus in eo confixam grandem ſpinam ut melius potui a pede euulſi. Itaq; ab eo die fera ex uenatione ſua partem meliorem mihi ſemper impartita eſt. Ego autem triennium cum ea moratus: non alio cibo niſi quem leo afferebat uixi: eum in ſole quia ignis copia nulla erat: deco/quens. Sed cum hæc uita grauis mihi uideretur: profecto in uenationem leone ſpelunca eggreſſus: haud longe abii: cum captus ad dominum quem ante habebam perductus fui: qui me ad beſtias damnauit: & nunc ab hoc leone agnitus ex ſignis eum ipſum eſſe aduerto: quo cum in antro ut dictum eſt triennium uixi. His auditis populus romanus a Cæſare ſerui liberationem impetrauit: & ſimul ut cum libertate leo quoque

A. Gellius [illegible] narrat [illegible] ſunt fabula [illegible] hyſtoriam.

ei munus daretur. quem seruus dum per urbem ductaret lucri ad uitam sustinendam adiutorem habuit. huius leonis exemplum adducere ad nos facilius in sententiam potest: ut credamus sanctum Hieronymum ad onera ferenda parentem habuisse Leonem. quem pede debilitatum ueluti hic de quo diximus ipse curauerat. Item ut Machario ægyptio hæremitæ Læna cuius catulos oculis captos cæcitatis damno liberarat: quemadmodum Ruffinus scripsit pecudum ferarumq; aliarum ut inde indumenta conficeret pelles detulisse.

Similiter in expeditione quam pro Christi nomine Gothifredus boltonius suscepit: Golfredus turriger audaci animo eques cum in iudea uenatum iuisset: audito leonis rugitu appropinquans colligatum a serpente conspexit: atq; educto gladio serpentem occidit. per eum modum liberato leone Golfredus feram pro eo beneficio adeo erga se gratam inuenit: ut deposita feritate semper eum in uenatione in canis morem sequeretur. & cum is a Syria discederet: nautæq; in nauem accipere belluam recusarent: natando rugiendoq; tã diu enatatis aquis sequeretur: ut postea defessam cum redire uellet uires deficerent ac mergeretur. Libet hic in ingratos inuehi: quorum scelus quis excusare posset? cum immanes quoq; feræ gratitudinis exempla proponant. nam si leo aquila equus ac canis. item panthera elephas atque aspis grati in eos existere laborarunt a quibus accipere beneficium contigit: pudeat uos quibus natura cum ratione clementiam quoq; atq; humanitatem indidit: per crudelitatem ingratos uos exhibere. Repellere fortasse iniuriam: aut hostem ulcisci: quibusdam haud incongruum uideatur. sed eum lederea quo tu beneficium acceperis: preter q̃ quod omnes humanæ naturæ terminos transgreditur: etiam feras ipsas quibus ut sæuiant ipsarum ingenium dedit: crudelitate atq; ingratitudine superat: adeoq; horrendum hoc scelus uidetur: ut uix in feris esse conspiciatur: quas natura ratione priuauit.

Recentiora De Fla. Valerio Marciano imper.

Drecentiora gratitudinis exempla transituri Flauium Valerium Marcianum primum citabimus. nam cum adhuc in priuata fortuna eques in Lycia a Taciano & Iulio fratribus apud quos hospicio susceptus erat grauiter laborans: ingentia beneficia accepisset: & inde profecturus mutua quoq; pecunia adiutus esset. hæc enim reuerentia in eũ moti prestiterant: quod dormienti per estatem in agro aquilam in aere leniter se mouentem patentibus alis solem auertere uiderant: ut ad imperium euectus est: omnibus postpositis Lycios ipsos fratres uocari iussit: alteroq; illyrico altero Constantinopoli præfecto datis aliis quoq; muneribus: non ut plæriq; solent: in tam sublimem euectus gradum beneficiorum quæ in parua fortuna acceperat: oblitum se ostendit: præclaro enim exemplo per eum

omnibus in mentem reuocatur: persæpe collata etiam in humilis fortunæ homines beneficia ob fortunæ uarietatem plurimum gratiæ beneficiorum auctoribus conferre.

De Admirato turcarum natione arabe.

NOn minor quoq; gratitudo fuit Admirati turcarum arabis. nam cum Balduinus hierosolymarum rex eum in arabia proelio fudisset & captam coniugem cum aliis multis quia uicino partu grauiter habentem ne grauius læderetur: uir in itinere reliquerat: in optimo lecto tentoriis circũclusit seruis quoq; atq; omni alia re necessaria adiutã insuper pro stragula ueste cuius eo in loco copia nulla erat clamide sua cooperuit: atq; admirato eam illeso pudore restituit. Itaq; contigit postea Balduino ut a turcis acie uictus in urbem rãmam immunitam se reciperet. ad eum ergo idem admiratus noctu profectus plus accepti beneficii q̃ ob religionis diuersitatem odii aut etiam predæ quam sperare posset memor: periculi magnitudinem quæ imminebat aperuit. ostendit enim postridie mane turcas impetum facere in eum constituisse. a quo periculo si se sequeretur incolumem seruaturum eum obtulit: cui cum oblatis usurum se Balduinus respondisset: fidem gratitudinemq; simul pro iis quæ ante ipse prestiterat in turca expertus est.

De Caloianne constantinopolitano impe .

CVm postrema hæc tempora nostra gratitudinis exemplis non careant eorum non nulla notabimus. A caloiane autem constantinopolitano imperatore ordiemur qui principatu a cathecossino deiectus peræ commorabatur. a Francisco autem gattalusio ciue genuense qui forte in orientem cum duabus triremibus iuerat adiutus: cum imperium recuperasset: in eo restitutus pluris acceptum a Francisco beneficum q̃ eius fortunam fecit. Nam cum eo sororem in matrimonio collocauit: atq; in dotem Lesbon aliasq; insulas in ea regione dedit: ita ut iam inter orientis principes non obscuros Caloiani gratitudine nominari Franciscus posset.

De Genuensibus.

PRæter eunda non est ingens gratitudo qua genuenses Petrum fulgosum proauum tuum prosequuti fuerunt: cum genuensis classis admiratus aduersus Cyprios inde parta uictoria atque in potestatem redacta urbe Famaugusta in patriam rediit: nam præter prædæ partem quæ ei ceu admirato publico decreto obuenerat: decem quoque aureorum nummum milia ciuitas addidit cum immunitate qua ipse ac liberi fruerẽtur: decreto quoque edito ut in posterum quotannis omnes urbani magistratus in gratam uictoriæ memoriam religioni minorum palium

perferrent. & qui ex Petri stemate perferendo muneri interessent: omnes post principem ciuitatis eo die anteirent. Mirum autem uideri non debet si postea q̄ esse desiuerunt: qui tam grate magnorum facinorum auctores prosequerentur: perrari quoq; inueniantur qui ingentes uictorias parere & sciant & uelint.

De Foroliuiensibus.

INsignis quoq; Foroliuiensis populi erga Franciscum sfortiam gratitudo fuit: cum Eugenii quarti pontificis copiarum dux in insidias quas Sigismundo Malatestæ Foroliuienses tetenderant: ipse incautus incidit. nam cum in ipsius populi manu esset: ut nullo ipsorum discrimine caperetur: non ut hostilium copiarum ducem torue conspexerunt: sed ceu amico dextera data omnia amoris signa cū eo ediderunt. cuius rei causa fuit: qđ iussus arma Foroliuiensibus inferre: id q̄q̄ apostolici legati repugnarent: nisi indicto ante bello agere noluit: uillarumq; incendio abstinuit. quod magno documento esse potest etiam hosti fidem seruandam esse: & damna nisi necessario populis inferri non debere.

De Venetis.

INter multos temporum nostrorum parum gratos principes cum Veneti gratitudinis immemores non uideantur fuisse: æquum est eorum quoq; mentionem inserere in his præsertim quæ erga milites egerunt: qui contra Carolum octauum gallorum regem in parmensi agro apud forum nouum fortiter dimicarunt. nam cum Neapoli parta uictoria Carolum redeuntem Veneti ac simul Ludouicus sfortia Mediolanēsis dux armis arcere finibus constituissent: Veneti Francisco Gonziagæ mātuano marchioni & stipendium & tituli dignitatem auxerunt. Idem erga Bernardinum Fortebrachium egerunt: quem in acie postea pro mortuo relictum impensa publica curari iusserunt: neq; uero erga ordinum ductores solum gratos se præstiterunt: sed gregarios quoq; milites uulneribus debilitatos perpetuis salariis aut datis magistratibus aluerunt. uxoribus quoq; ac liberis defunctorum in multorum annorum usum collata pecunia parentum ac coniugum desiderium lenierunt: ita ut per id tempus uenetorum nomen per Italiam magnis laudibus celebraretur.

De Ingratis — Caput tertium

De Leonida erga agidem.

VT contentiones quibus Lacedemoniorum ciuitas laborabat componerentur: utile putauerunt ciues: ut Leonidas unus Lacedemoniorum regum: duo enim semper regnabant: in exiliū mitteretur.

Cum autem Agesilaus in regno suffectus ut Leonidas occideretur operam daret: Agides alter rex obstitit: nec minus q̃ pro salute sua totis animi ac corporis uiribus in eo contendit: uerum postea ut non nunquam fortuna fert: quæ loco stare nescit: Leonida in pristinam fortunam restitutus omnium ab agidæ acceptorum meritorum ita se immemorem prestitit: ut non prima solum suffragia de agidæ regni honore deiciendo tulerit: uerum crudelem quoq; in modum una cum matre eum in carcere strangulari iusserit: uir prorsus ingratissimus nefandusq; cum ei uitam ademit per quem ipse suam seruauerat.

De Phtholomeo Ceraunio erga Seleucum nicatorem Asiæ & Assyriæ regem.

HAud minor fuit ingratitudo qua usus est Phtholomeus cognomẽto Ceraunius erga Syriæ regem Seleucum: quem nullo pudore deterritus est ut manu sua occideret: quãquam a patre pulsus: minorem enim natu filium ut magis gubernando idoneum in regno suffecerat: in Syria a Seleuco exceptus diu non sine magna impensa magno in honore habitus esset.

De Macharide bossori rege aduersus Mitridatem patrem.

QVanq̃ erga omnes ingratitudo crimen infandum sit: tamen ea qua in parentes filii utuntur: haud immerito non scelesta tantum sed scelus ipsum nominari debet. hoc crimine Macharides laborauit Mitridatis ponti regis filius. Nam cum a parente omnia quæ communiter a parentibus liberi solent: beneficia accepisset: & insuper bossori regno ab eodem honestatus esset: bello quod romani aduersus Mitridatem gesserunt: non modo patri auxilio non fuit. Sed omnibus in rebus ut hostem prosecutus est. Verum cum postea Mitridates Macharidem ulcisci coactus esset: morte sibi ipsi procurata Macharides ingratitudinem qua in patrem peccarat ipse ultus est.

De Tiberio Cæsare erga Liuiam matrem.

QVa ingratitudine erga patrem Macharides peccauit tantorũm in ipsum beneficiorum auctorem: eadem Tiberius Cæsar erga Liuiam matrem usus est: nihilominus de ipso q̃ de Macharide Mitridates esset benemeritam. Nam post Augusti mortem semper eam depressit. decretosq; ei in morte a senatu honores: haud obscuro odio abnuit: eius amicos hostili animo prosecutus: quanquam præter ea quæ communi naturæ iure matribus a filiis debentur: ipse illius innumera sustineret officia. Liuiæ enim gratia Augustus Tiberium adoptarat: & eiusdem opera ad imperium Tiberius conscenderat.

De Syracusanis aduersus Dionem.

NEq; tam mirum uideri neq; tam abominabile potest: si in uno hoc ingratitudinis scelus inueniri contingit. Illud magis mirum detestandumq; prorsus: cum tota ciuitas in id crimen incidit: quemadmodum Syracusani fecerunt: qui Dionis opera non sine ingentibus eius periculis magnaq; impensa Dionysii tyrannide liberati non multo post urbe eum pepulerunt, illiq; mortis oblato proditionis falso crimine auctores fuerunt: qui eis libertatem cum uitæ suæ discrimine pepererat.

De Athenieusibus erga regem Demetrium.

NOn occiderunt quidem Demetrium athenienses: ipsius ope sceua Cassandri tyrannide liberati: nam integrum ipsis non erat in eius uitam sceuire: sed contemptu contumeliosissimisq; uerbis quo tempore is a regibus hostibus ex eorum numero qui Alexandro successerunt superatus est: aperte ostenderunt quanta eorum crudelitas: si data esset facultas: futura fuisset, experimento uetus adagium confirmantes, quod penes quos ingens doctrina est: apud eosdem ingentia etiam uicia æque ac uirtutes inueniri solent.

Iterum de Atheniensibus erga Thimotheum.

IIdem non minus ingrate se in Thimotheum habuerunt: cuius uirtute atq; opera atheniensium imperio subactæ multæ insulæ fuerant: cedentibusque lacedemoniis maritimum imperium populus atheniensis pepererat. Nam cum consiliarium mnestheo socero Thimotheum dedisset: quem aduersus Samios classi præfecerat: & is populo mnestheum accusasset: quod eius culpa Samo potitus non esset: Mnestheus autem in generum crimen reiceret: ingratus credulusq; nimium populus pro eo quod imperitiæ Mnesthei tempestatiq; tribuendum erat: centum talentis Thimotheum mulctauit: & cum Thimotheus soluendo non esset: in exilium ire oportuit: ubi haud multo post mortem obiit: athenienses q; praui iudicii pœnitētia ducti: cononi Thimothei filio mulctæ nouem partes remiserunt: decima ad urbis muros instaurandos assignata: quos Thimothei pater Conon ex hostium præda construxerat.

De Hebreis erga moisem

HOn minora moises in populum hebreum: q̄ Ligurgi in Lacedemonios merita fuerunt, quin estimanti longe maiora uidebuntur: & enim ipsius opera misera ægyptiorum seruitute liberati fuerant: pharaonem fugientes siccis uestigiis mare rubrum traiecerant: mari demer

ſos inſequentes hoſtes uiderant. Deniq; ne omnia commemorem eius manu diuinam legem acceperant. & tamen creberrimis ſeditionibus motis hebrei ſeductorem eum prauũq; uirum appellabant. & ne a lapidatione quidem in eo abſtinuerunt.

De Adado Syriæ rege.

QVis neſciat etiam Adadi Syriæ regis ingratitudinem aduerſus Achab Iſraelis regem? a quo bis prœlio captus atq; amice habitus ac liberatus poſt initam pacem: cum iniuriarum loco beneficia accepiſſet: iterum iudeis bellum intulit: atq; ut oſtenderet: quã ingrate Achab regis meritorum memoriam ſeruaret: milites ſuos iuſſit aliis in proelio quantum poſſent parcere: uimq; in unum Achab ad eum perdendum quemadmodum factum fuit uertere: hac gratia pro acceptis beneficiis regi optime merito relata.

De Gn. Pompeio erga uxorem Antiſtiam

MAgna quoq; Gn. Pompei erga uxorem Antiſtiam ingratitudo fuit. Nam cum Syllano bello eius pater quod pompeianus haberetur interemptus fuiſſet: eius filiæ Antiſtiæ ſine legitima cauſa repudium miſit: ut Aemiliam Syllæ priuignam duceret. Syllæ enim fauorem uirtuti charitatiq; Antiſtiæ atq; Soceri pro ſe ſparſo ſanguini antepoſuit.

Pompei ingratitudo

De Fuluii coniuge erga uirum.

VT ambitio in Pompeio ingratitudinis cauſa extitit: ita quod Zelotipa erat Fuluii uxor: in uirum proſcriptum crudelis atq; ingrata fuit. nam cum ad eam Fuluius tanq̃ ad coniugem & proterea ut rebatur ſui amantem & fidelem: ſeruam enim liberauerat & coniugio dignatus erat: ut aliquo modo occultaretur ſe recepiſſet: mutatam animo atq; indignatam: quod alterius foeminæ captum amore ſuſpicabatur: pro cõiuge hoſtem inuenit. Ab ea enim triumuiris accuſatus miſerandum in modum periit. Hinc enim quantæ ſint Zelotipiæ uires deprehendi poteſt: cum tantorum meritorum quanta hæc a Fuluio de ſerua uxor facta acceperat: extincta recordatione ad huius ingratitudinis ſcelus impietatemque progreſſa eſt.

De Auguſto erga. C. toranium.

NOn fuit ingratitudinis expers Auguſtus: triumuir enim Toranium proſcripſit qui patri eius in ædilitate collega: & ipſi pupillo optimus tutor fuerat.

Hec Augusto ingratitudo fuit

De. C. Calligula imper.

VT omnibus aliis in rebus immania horroriſq; plena Calligulæ principis ſcelera fuerunt: ita ingratitudinis quoq; crimine non alios modo mortales uerum feras quoq; ipſas immanitate inſignes ſupera

uit. id in eo pcipuum erat: quod omnes a quibus amabatur odio habebat. magis hoc patuit cum pro eius ualitudine quæ in discrimine erat: quidam se depugnaturum uouisset: morbo enim liberatus ut uotum solueret exegit: neq; abire campo nisi uictorem passus est: omni arte enixus ut qui pro eius seruanda salute discrimini uitam obtulerat: pro gratia mortem reportaret.

De eodem.

Alium qui uitam pro eo uouerat: cum intelligeret ad mortem soluendi gratia uoti nequaq̄ properare: uinctum pueris tradidit: q eum per urbis uicos flagellatum ab aggere demum precipitarent. res profecto non solum imperatore nequaq̄ digna: sed quæ ne in truculentissimo quidem carnifice commemorari ut de homine debeat: tanta enim sceuitia meritus est: ut mortales omnes amore in odium conuerso: & ipsi & stirpi eius uitam adimerent: atq; sepultura prohiberent.

De eodem.

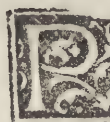
Huius si singula ingratitudinis crimina exequar: ut in omni alio scelerum genere infinitum aggrediar opus. & proterea uno tantum adhuc eius exemplo contenti prisci temporis ingratitudini finem faciemus. Calligulam si quis in testamento hæredem nominasset: & postea foeliciori fato superuiuere ei contigisset: quæstus se ab eiusmodi homine cōtemptui haberi: percussores ei mittere consueuerat.

Recentiora De Theodato gothorum rege erga amalasuntham.

Theodatus gothus qui ethruriæ regebat populos: regni particeps & successor amalasuntha quæ in italia gothorum regina erat Theodorico patre orta: cum Athalaricus eius filius decessisset cooptatus: ut pro tanto beneficio insignem bonitate reginā promereref: in insula in Vulsiniorum lacu in carcere eam condidit: ac deinde strangulauit: ut eam morte afficeret per quam ipse regnum acceperat.

De Alexio erga Isabac fratrē cōstantinopolitanū imp.

Rari ingratitudine erga fratrem Isabac imperatorem Constantinopolitanum a quo unice diligebatur Alexius est usus. nam q̄q̄ a turcis culpa sua captus: ab Isabac fratre statim magno auri pondere redemptus: dominum suum nedum fratrem tanti muneris auctorem: uir perfidus ingratusq; oculis atq; imperio simul priuauit.

De Iustiniano primo imper. erga bellisarium.

Quæ uerba: cuiusue eloquium satis unquam pro rei indignitate Iustiniani primi imperatoris erga Bellisarium narrare ingratitudinem: atq; pro merito scelus damnare possit? Nullius profecto magisq̄ Bellisarii ipsius. Nam cum a Iustiniano per inuidiam falsaq; crimina erutus oculis: omnibus opibus spoliatus: in publica uia uictum mendicaret: aiebat

nummum pusillum Bellisario date: qui uirtutem extulit: atq; in imum inuidiam coniecit. his uerbis prætergredientes omnes acerbe Iustiniani crudelitatis atq; ingratitudinis commonebat. Tecum nunc lector considera & diligēter animo repensa. hinc Bellisarii uirtutem: uictos ab eo persas: gothos: ac Vādalos. horum populorum reges bello captos: atq; ad Iustinianum missos: præterea recuperatas Siciliam Africam atq; Italiæ maiorem partem paruo militum numero: minoreque impensa. Item militarem disciplinam longo postliminio legibus suis restitutam: demumque animi ipsius integritatem cum oblato italico regno abstinuit: atq; ad hæc addas affinitatem qua Iustiniano iunctus erat. Illinc autem ipsum luminibus captum: atq; ad mendicitatem redactum: his malis ab eo affectum: cui ipse tam multa quibus in humanis rebus maius nihil est contulerat. Ira profecto molestiaq; nimia: neque hoc dubium: moueberis. & longe magisquam Bellisarius patientia ut aliis uirtutibus insignis: dentibus in Iustinianum fremes: atq; iis quæ meritus est malis si in manu tua foret: eum afficeres.

Ab homine ignauissimo auarissimo et infami quid expectare poteras: et filiis legulorum admiratione et ne ... nomine boni monstri huius numero ... .

De Federico secundo imper.

QVi princeps unq̄? qui ue inter augustos numeratus? tantis & tam magnis a ro. ecclesia meritis cumulatus fuit q̄ Federicus? Huius pater Henricus quintus Siciliæ regna a Coelestino tertio assecutus est. deinde imperii diademate insignis factus. Moriens hunc Federicum filium in prima ætate sub ro. ecclesiæ tutela reliquit. Eum Innocentius tertius amanter ut filium aluit: ac post Innocentium Honorius tertius ro. imperii titulo decorauit: tantorum meritorum immemor Honorium successoresq; ac demum uniuersam catholicam ecclesiam hostili odio prosecutus: eius omnium temporum hostes crudelitatis acerbitate superauit. hocq; in ro. ecclesiam animo uir ingratissimus animam egit.

De Rolando Petri Siciliæ regis fratre & Comiola.

IN classe quam Petrus Siciliæ rex liparitanis auxilio aduersus Robertum neapolitanum regem misit: cum aliis principibus magnisq; uiris: Rolandus erat Petri regis frater spurius: qui deuicta a Roberto rege ea classe in captiuorum numero fuit. Cum autem ut in eiusmodi rebus contingere solet: captiuorum propinqui satagerent ut captiuitate suos liberarent. eius cladis indignatione motus rex Petrus: quia siculorum ignauia paruoq; eorum animo amissa classis uidebatur: Rolandum fratrem redimere negligebat. Itaq; miser carceris pedore tenebrisq; macerabatur. Cōtingit ea tempestate Messanæ adolescentem adhuc foeminam uiduam esse senensem in magnis relictam opibus Comiolam nomine Torringam. quæ Rolandi audita calamitate uisa sibi est uidere a fortuna uiam parari ut regii sanguinis uirū sperare posset: cum ipsa satis fortunarū haberet. Itaq; se

creto missis qui Rolandi mentem explorarent: si huius puellæ pecunia e ma
nibus hostium redemptus foret: eam ducturus esset uxorem: ut compertū
est: eum tanquam celitus missi muneris loco rem hanc accepturum: matri/
monio rite per procuratores stabilito: ipsum duabus auri unciarum mi/
libus mulier redemit. Reuersus in hunc modum Messanam Rolandus nō
modo despōsationem abnegauit: sed ne pro liberationis quidem officio mu
lieri gratias agere uoluit: præ se qui regio sanguine ortus erat ceu humili or/
tam loco ciuem despiciens: cuius si charitas defuisset in carcere uitam erat ac/
turus. Comiola iusto compulsa dolore: nam & ingentem pecuniam impen
derat: & sparsa de matrimonio fama: si id infectum maneret: eius nomi/
ni notam afferebat: ad ecclesiasticum tribunal Rolandum conuicit. Itaque
rem propinquis & amicis Rolandi improperantibus: tandem is per/
suaderi sibi passus est: ut Comiolam duceret. In publico igitur conuentu si/
cuti in eiusmodi rebus mos est: cum Rolandus arbitraretur se cum Comio/
la de nuptiis transacturum: Comiola: ut Rolandi ingratitudini atq; igna/
uiæ par erat: commemoratis suis in eum meritis: illiusq; in se: quod tam im
pudenter fidem uiolasset: ingenti ingratitudine palam dixit se pactioni de
nuptiis cum eo renunciare, neq; ut tam ignauo homini nuberet æquum du
cere: sed se pro nuptiis uirginitatem opesq; suas dei seruitio dicare. Ani/
mus profecto ingenua uirgine dignus: ut Siculis tanto animo Rolandi in/
gratitudinem ac simul cum pudica mente generosum etiam cor suum ostē
deret.

De Philippo Maria duce Mediolanensi.

INgratitudine quoq; Philippus dux Mediolanēsis erga Beatricem
coniugem non caruit. Nam cum adolescens esset: & proter Ioan
nis fratris immanitatem magna paterni imperii parte amissa pars:
quæ superat magno in discrimine uersare omnium egens Beatricem Facini
Canis militarium copiarum suarū ducis uxorē: ipsius Facini hortatu qui pau
lo post decessit in matrimoniū duxit: quia & militum animos qui ei assueue
rāt & pecuniā qua Facinus abundabat cum nuptiis secum trahebat, eius igit̄
ope cōpositis rebus quia ætas lōge disp erat: neq; Philippo cōiunx sed auia su
perinducta uidebatur: ut se graui matrimonio liberaret Philippus turpitudi
nis insimulatam, clam ut aiunt: iudicio tamen ante facto interimi iussit.

De Venetis erga Franciscum foscarum ipsorum ducē.

ILlud quoq; inter ingratitudinis exempla commemorandū est: qd
a Venetis erga Franciscum foscarum ipsorum ducem patratum
est. nam cum iuxta urbis morem perpetuum ducem eum creas/

sent: isq3 & prudenter & iuste diu rem uenetam rexisset: paruoq3 tempore ipsius auspicis Brixia Bergomum Crema & Rauenna imperio ueneto par/tæ essent: quartum atq3 octuagesimum ætatis suæ annum ducatus autem quartum & trigesimum agentem causati eius decrepitam rerum admini/strationi magno esse impedimento: abire magistratus honore coegerunt quæ iniuria præ doloris magnitudine ita hominem concussit: ut uix paucissi mos dies superuiueret. itaq3 qui in tam longo senio diuturnitatem sibi in ui/ta spondere non poterat: errepta ob eam iniuriam pauci temporis uita: ma/gnam nomini ueneto ingratitudinis atq3 inuidiæ notam reliquit.

De Genuensibus erga Thomam Fulgosum ipsorum ducem.

NOn minori ingratitudine genuenses usi sunt aduersus Thomam Fulgosum ipsorum ducem uirtute non minus q̃ Franciscus fosca/rus esset illustrẽ. & ut paucis ipsius merita atq3 genuensiũ ingrati/tudo enarretur: satis erit hoc unum dixisse: quod cum sediciosi quidam in urbe de eo pellendo mentionem intulissent: neq3 ullam iustam pellendi in/uenirent causam: Thomæq3 in genuenses merita essent ingentia: uerbum usurparunt. quod de Christo phariseos dixisse scriptum est. hic homo mul/ta signa facit: & nisi eum sustulerimus: omnes eum sequentur. quam ob rem cum iam Thomas proter uirtutem atq3 bonitatem ab omnibus colere/tur: urbsq3 Genua floreret: ueriti ne in ea perpetuo rerum potiretur: armis grauiq3 impensa nec sine urbis dedecore ac damno: principatum quo Tho/mam deiecerunt: ad externos transtulerunt. Sed iam tandem ingratis ceu materiæ: quæ permolesta est: finem faciamus: & ad filiorum charitatem er ga parentes quæ gratior est transeamus.

De Pietate erga parentes Caput quartum.

De Antigono Macedonum rege.

CVm proelio captus a Seleuco Syriæ rege Demetrius Asiæ atq3 Ma cedoniæ rex esset: Antigonus filius regni quietus possessor: regiam purpuram lugubri ueste mutauit: atq3 inter continuas lachrimas ad uicinos reges legatos oratum misit: ut pro patris liberatione operam da/re uellent: ipse quoq3 ad Seleucum misit qui regnum se quoq3 ipsum obsidẽ pollicerentur: si carcere patrem liberaret: qui posteaquam resciuit patrem mortuum esse: ingentem classem instruxit: ut ad accipiendum defuncti cor pus proficisceretur. Cum autem nauigans patris corpus obuium habuisset a Seleuco in Macedoniam remissum: tanto apparatu lachrimisq3 illud exce pit: ut omnes in admirationem commiserationemq3 simul conuerteret. Sta

bat Antigonus in puppi magnæ quinqueremis eius apparatus gratia ædiffi/
catæ: atra ueste indutus mortuum parentem lachrimans: cuius in aurea ur
na conditi inter uexilla ipse continuus spectator erat. Illic cantu aliisq; musi
cis modis defuncti regis uirtus insigniaq; facinora decantabantur. canentiū
autem uoces ad pietatem lamentabilesq; modos compositæ. remiges quoq;
remorum pulsum eo ordine ad dolorem exprimendum temperabant: ut
coryntho classe appropinquante ipsa quoq; saxa ad lachrimas mouerentur.

De Arthoxerse persarum rege.

ARthoxerses primus persarum rex Statiram coniugem ardenter di/
ligebat: quam & si norat matris parisatæ fraude ueneno extinctā
esse: tamen penes eum maritalem amorem materna pietas uicit:
adeoq; matris iniuriam dissimulauit: q̄q̄ persæpe contra fieri uideatur: ut
non modo de ulciscendo eius scelere nihil loqueretur. sed ne minimo quidē
nutu offensæ uoluntatis ei signum dederit.

De Alexandro Sceuero imper.

PErsimilis erga matrem Mameam Alexandri sceueri charitas ac re
uerentia fuit: qui nihil quæstus tulit: ut proter muliebres contentio
nes ambitiosorum animorum: mater exulatum eius uxorem mit
teret in Aphricam: quam pauloante ipse ab ea acceperat: maiusq; pene ma
tris in regendo imperio q̄ ipsius arbitrium esset.

De Licofrone periandri corinthii tyranni filio.

PEriander corinthius tyrannus occisa Melita coniuge susceptos ex
ea filios ab Epidauro ubi apud maternum auum alebantur acces/
siuit: aui nomen procles erat: qui priusq̄ nepotes a se dimitteret: se/
orsum uocatos monuit his uerbis. Ignorare uos nolo Periandrum patrem
uestrum sine ullo iure filiam meam parentem uestram Melitam occidisse:
nullamq; rem ultra locutus pueros ad patrem dimisit: ea uerba quæ maior
natu filius parui fecit: altius in minoris natu pueri qui iam sextum decimum
agebat annum nomine Licofronis animo: tantam indignationem moue/
runt: ut posteaq̄ corinthum peruenit: nec alloqueretur parentem: nec ap/
pellanti responderet. Quam obrem domo pulsus a Periandro patre apud
quosdam comites alebatur: cum ne ob id quidem sententiam mutaret: Pe
riander omnibus interdixit: ne eum exciperent. Itaq; cum eum iam excipe/
re nullus auderet Licofron in foro locisq; publicis diuersabatur: iis rebus tan
tum uitam agens: quæ præ misericordia offerebantur. cum ne hoc quidem
incommodo Licofron a proposito discederet: tandē a Periandro edictum
est ut sub capitis pena nemo eum alloqueretur: neq; re ulla iuuaret. Itaq; tri
duum ieiunus Licofron mansit: & cum ad eum postea pater accessisset: &
miseriæ in qua erat admonuisset: spe facta si sententiam mutasset principa/
tus se successorem eum relicturum: filius hæc pauca respondit. penam pa/

ter incurriſti quia contra edictum tuum me allocutus es: unde magis indi/
gnatus Periander Licofronem in Corcyram miſit: & cum iam annoſus mor
ti ſe uicinum putaret: accerſiri Licofronem iuſſit: ut ei Corinthium regnum
dimitteret: arbitratus eum ingenio ac uirtute alios ante ire fratres. Cæterum
Licofron immobilis perſtans aperte reſpondit: ſibi nunquam mentem dari
poſſe: ut in ea urbe maneret: in qua is moraretur: qui parentem ſuam pe/
remiſſet. Itaq; priuſq̃ Corinthum attingeret: hoc ingens Licofronis ſuæ in
matrem charitatis exemplum fuit. ſed non minus paternæ quoq; in eum in
dulgentiæ.

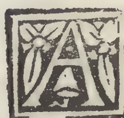
De Opii ciuis romani filio.

OPius ciuis romanus a triumuiris proſcriptus cum nimio ſenio debi/
litatus eſſet: & filium haberet: qui domi manere poterat: maluit fi
lius cum uitæ ſuæ periculo patrem debilitatum: morti quæ domi
parata fuiſſet eripere. Sublatum igitur in collum magno labore ab urbe
tulit ſub mendici ſpecie latentem: atq; cum eo in Siciliam peruenit. ubi Sex.
Pompeius proſcriptos omnes recipiebat. Tandem hac ſingulari in parentem
charitate a po. ro. patriæ reſtitutus inſuper ædilis quoq; factus eſt. In eo ma
giſtratu cum bonis ſpoliato ad feſtos ludos edendos opes nullæ eſſent: ne is
conſueto honore careret: theatrales artifices dono ei operas ſuas dederunt lu
dorum apparatui neceſſarias. populus quoq; ro. uniuerſus priuatim in thea
tro tantum ei contulit: ut non modo agendis excellenter ludis ſufficeret: ue/
rum ex eo quoq; quod ſuperfuit uehementer ditaretur: a po. ro. mirum in
modum laudata ipſius in Opium patrem charitate.

De Metellis patre ac filio ciuibus romanis.

IN ciuilibus bellis quibus inter ſe Antonius atq; Octauius decerta/
uerunt: quemadmodum ſæpe euenit contigit: ut fratres cum fra
tribus: & cum filiis parentes in diuerſa acie concurrerent. Itaq; po
ſtremo proelio quo apud Actium Octauius Antonium deuicit cum capti/
ui recenſerentur: ſicuti mos erat: Metellus ad Octauium deductus eſt: cu/
ius quãquam facies proter anxietatem carceremq; a conſueta uideretur mu
tata eſſe: a filio tamen Metello qui cum Octauio militabat agnitus fuit. Ita/
q; lachrimabundus ſtatim in patris amplexum cucurrit: deinde lachrimarũ
plenus ad Octauium conuerſus dixit. hic tuus hoſtis mortem meritus eſt.
ego autem præmio ſum dignus quia tibi inſeruiui: oro igitur te ut pro eo
munere quod mihi a te debetur hunc ſerues incolumem: & me pro eo occi/
das. ea pietate motus Octauius filio Metellum patrem quanq̃ infenſiſſi/
mus hoſtis eſſet dono dedit.

De Arriani filio.

Rriani qui proſcriptus erat filius cum minime eius proſcriptionis penæ addictus eſſet: & rem & pericula omnia ſpreuit: cum arte patrem carcere erripuit & cum eo profugit. Quæ res quanq̃ fortaſſe haud magna præditis pietate filiis uidebitur: tamen non omittẽda mihi uiſa eſt: quod permulti & priſcis temporibus & preſenti quoq; ætate inuẽti ſunt: qui non uitam modo ſuam: ſed ipſas quoq; opes q̃q̃ tenues pluriſq̃ paternam ſalutem fecerunt: & ſceleſtiores alii ipſos parentes non opibus modo: ſed uita quoq; priuarunt. Itaq; eorum ſcelus fortaſſe de Arriani filio ſcriptum charitatis exemplum ut excellentius uideatur efficiet. Nunc ueteribus omiſſis ad recentiores tranſeundum eſt.

Recentiora de Roſſimunda longobardorum regina.

Lboinus longobardorum rex qui primus in Italiam uenit: cũ Veronæ iuxta immanem gentis morem in conuiuio ſolemni biberet in calua Turiſmondi Gepidarum regis filii: qui & ipſe eodem uocabatur nomine: ut pote clarioris hoſtis quem occidiſſet: q̃q̃ ſciret eum Roſſimundæ coniugis patrem fuiſſe: tamen quod fortaſſe uino incaluerat: caluam ad coniugem miſit: monens ut cum patre biberet. Roſimunda & ſi ante patrem in prœlio cecidiſſe norat a longobardis cæſum: eam tamen rẽ ut cões caſus homines ſolent: perferebat. Cæterum ea propinatione certior facta Alboini manu patrem interiiſſe: plus paterna charitate q̃ coniugalis thalami facibus mota patrem ulciſci: & eius rei gratia uirum regnumq; ſimul amittere decreuit. Cum autem e puellarum numero quas in obſequio habebat: unam ab equite Longobardo Himichildo nomine diligi ſciret: egit ut uocatus in obſcurum cubiculum tanquã cum amata puella cubiturus: ſecũ is re minime detecta cõmiſceretur: & ut poſtea quid perpetraſſet eum non lateret: aperiri cubiculi feneſtras iuſſit: interminataq; niſi Alboinum uirum ſuum occideret ſe perpetrati flagitii eum accuſaturam: adeo enixe inſtitit: ut is uerbis miniſq; uictus noctu in lecto iacentem Alboinum occideret. facinore autem perpetrato Rauennam ambo regno: honore: uitaque paternæ necis uindictæ poſtpoſita: profugerunt.

De Alexio imperatore Conſtantinopolitano.

Vm Iſahac Conſtantinopolitanus imperator ab Alexio fratre imperio luminibuſq; ſimul priuatus eſſet: Iſahachi filius & ipſe Alexius nomine Baldoini atq; aliorum principum qui ea tempeſtate ad ſyriacam expeditionem pro Chriſti fide proficiſcebantur: ope adiutus armis imperium recuperauit: & quanquã eum omnes imperatorem ſalutarent eo nomine abſtinuit: eductumq; e carcere patrem in conſueto honore reſti

tuit: atq; imperatoriam dignitatem paternæ charitati postposuit: quemad/ modum pro fortuna sua hic quoq; qui sequitur egit.

De Bernardo Carpio.

ALphunsi secundi Legionensis regis qui cognomento castus diceba/ tur: Vermena soror cum clam fratre comiti sandiæ saldanen. nup/ sisset: atq; ex eo filium peperisset nomine Bernardum Carpium: rex sororis matrimonio uehementer perturbatus: eam inter uirgines monasterio inclu/ sit: comitem autem cui illa nupserat: perpetuo carceri damnauit. natum autem ex eis filium amanter aluit. qui cum in uirum magna præditum uir/ tute euasisset: meritis atq; obsequio primum liberare patrem enixus ut id nõ succedere conspexit: mauris coniunctus quid armis efficere posset tempta/ uit: neq; unq̃ uiuente Alphunso destitit: neq; intermissa unq̃ post eum ea opera cum Veremundo primo: Ramiro primo: & ordonio primo qui om nes eo ordine in legionensi regno successerunt. tandem regnante Alphun/ so tertio armis patrem recepit iam non decrepitum modo: sed cæcum quoq; tantum enim penes filium paterna ualuit charitas: ut neq; temporis longitu do eius uinceret animum: neq; aduersa religio quam Mauri colebant: ab incepto eum absterreret: sed aduersus tam multorum regum potentiam: uiribus longe inferior: indefesso animo semper contendit: donec uoto poti/ retur. quæ res quanto rarior inter mortales inuenitur: tanto plus laudis Ber/ nardo comparauit.

De quodam hispano toletano.

INnter tã multa insignium uirorum charitatis erga parentes exẽ pla unum tolletani hominis annectemus. in quo quod fortunæ de/ fuerat: id rei magnitudo æquauit. huius pater aurarius faber a Pe tro primo Castulonis rege ob falsas suspictiones morti damnatus erat: filius amore erga patrem compulsus lachrimis præcibusq; agere non destitit: ut seruato patre ipse pro eo occideretur. quod assecutus uitam amisit: ut in ui/ ta eum seruaret a quo ipse per genituram acceperat uitam: tanto omnibus aliis in hoc charitatis laude præferendus: quanto aliis omnibus rebus uita ca/ rior est.

De Pietate erga fratres Caput quintum.

POst filiorum erga parentes charitatem: haud immerito eam quæ esse inter fratres debet describemus. & enim gradu proximior est: & proterea insignia quædam de ea ponemus exempla. Te autem Petre fili diligenter monitum uelim: si inter mortales fidus amicus magni est faciendus: thesaurisque omnibus præferendus: longe magis estiman/ dum eum esse qui frater est: quia nullum beniuolentiæ uinculum cum

eo conferri potest: quod non delectus aut commodum sed natura ipsa conciliauit. diligenter igitur cauendum est: ne qđ natura tam arcte deuinxit: sanctumq; in hominibus esse uoluit: id ambitione aut auaritia euertatur. huius igitur amoris magnitudo sequentibus exemplis ostendetur.

De Antiocho: qui accipiter cognominatus est.

ANtiochus accipiter Syriæ rex cum de regno cum fratre Seleuco cōtēderet: atq; a gallogræcis prœlio uictum atq; cæsum fuisse eum accepisset: plus fraterno amore q̄ bello qđ cum fratre gerebāt motus: abiecta purpura omnibusq; regiis ornamentis atratam inter lachrimas sumpsit uestem. nec multo post cum resciuisset falsum se de eius morte nuncium accepisse: pro eius salute in uniuerso regno sacra fieri: & diis immortalibus gratias agi: festosq; ludos fieri iussit.

De Eumene atq; Athalo Asiæ regibus.

ORta falsa fama Asiæ regē Eumenē persei insidiis mortuum esse: Athalus frater: sumpto diademate: uxorem eius in matrimonium duxit: sed cum postea Eumenes rediret: Athalus autem obuiam profectus ut uenientem exciperet: timoris expers non esset: ob ea quæ falsa inductus fama egerat: Eumenes minime se commotum ostendens summissa uoce Athalo in aurem dixit: nolito alias uxorem ducere nisi ante certo sciueris qui mortuus fuerit. Cæterum cum haud diu post moreretur: & si ex uxore filium procrearat: fratri tamen Athalo uxorē regnumq; reliquit. Athalus autē ne fraterna charitate uinceretur: & si ex uxore multos postea procreauit liberos: unum tamen ab Eumene relictum in spem regni aluit: & ut aptum regendo regno uidit: regno ei cessit: diuq; post hoc priuatam egit uitam. Horum enim fratrum pietas aperte fraterna beniuolentia maius nihil esse ostendit: cum postpositis propriis filiis: regno inuicem liberaliter cesserint.

De Pharnace rege Parthiæ.

PHarnaces Parthiæ rex fratri Mitridati & si minime liberis orbatus erat moriens regnum reliquit.

De. L. Lucullo.

LVcius Lucullus senator ro. quanq̄ natu maior q̄ Marcus frater: fraterna charitate compulsus præter consuetum romanorum morē nunquā magistratum petere uoluit: donec ad legitimam ætatem petendi frater peruenisset: proter quā rē absentes ambos populus ro. ædiles creauit.

De Catone iuniore.

CVm in Asia esset iunior Cato: & fratrem Cepionem in Asiam uenientem accepisset Thesalonicæ graui affectum ualitudine substi

tisse. & si hiems sceuiebat: neq; satis idoneam haberet nauem: tamen urgente fraterna pietate: cum duobus solis comitibus mari hiberno se tempore credidit: & ad uisendum fratrem perrexit. quem cum mortuum offendisset: non satis duxit ingentibus lachrimis fortasse plusq̃ philosopho homini æquum esset: prosequi funus ingenti apparatu atq; impensa procurauit neq; eam impensam cum nepte in diuidenda hæreditate computauit.

De Thimoleonte Corinthio.

INgentem fratri Thimoleon corinthius amorem ostendit: cum inito aduersus argiuos proelio fratrem qui uulneribus confectus in terram ceciderat: saltu transgressus clypeo suo protexit: & q̃uanquam illic ipse quoq; permulta accepisset uulnera: nunquam nisi in tutum locum fratre recepto se uestigio mouit: plurisq; illius se quam suam facere salutem ostendit.

De uxore Ithaphernis persæ.

INter tam multa fraternæ charitatis exempla haud iniuria unum e sororiis annectemus: ut palam fiat in omni sexu hanc sanctam beniuolentiam locum sibi uendicare: atq; laudem comparare. Persarum rex Darius ob quædam crimina Ithaphernem filiosq; atq; omnes ex eius gente morti damnarat. Ithaphernis uxor cum ad Darii palatium profecta planctu lachrimisq; omnia repleret: Darium ad commiserationem mouit. Itaq; misit qui dicerent regem uitam ei dono dare unius damnatorum quem maluisset. mulier fratrem petiit: qui in damnatorum numero erat. Miratus Darius quod fratrē uiro ac filiis prætulisset: causam ab ea petiit: quæ respondit se cū patre careret: fratrē si hunc amisisset ultra sperare non posse: sed cum adhuc uiridi ætate esset: & uirum inuenire: & sperare liberos poterat. Quo responso motus Darius quia fraterna charitate ac prudentia plenū erat: præter fratrē mulieri maiorē quoq; natu filiū dedit.

De Clitaco & fratre Capadocibus.

CVm Arbiatorigē capadocem regulū cum uxore liberisq; Augustus bello coepisset: romāq; in triumphū duxisset: decreuit ut cum maiore natu filio pater occideretur. Quam ob rē cum ministri ad hanc rē designati peterent: quis ipsorum fratrum natu maior esset: uehementer inter se contendebant: utroque maiorem se esse asserente: ut alterum fratrem morte sua seruaret: & cum diu in hunc modum pietate inter se contendissent: uix tandem Clitacus matris precibus quæ per eum facilius ali se posse uidebat cessit: tulitque ut pro se minor tanquā natu maior moreretur. re postea ab Augusto intellecta non modo factū indoluit: uerū etiā illum qui superstes fuerat cum matre honeste habuit. Tantū reuerentiæ & bonæ

existimationis etiam inter ipsos hostes hoc fraternæ charitatis sanctum nomen comparare solet.

De. P. Rutilio.

D feruida magis fraternæ charitatis exempla transeuntes. P. Rutilium attingemus: qui quanquam leui affectus ualitudine domi cubaret: audita fratris repulsa in consulatus petitione: mortuus inuentus est.

De Ligariis fratribus.

Vo Ligarii fratres in triumuirali proscriptione nominati cum ambo eodem in loco laterent: & somnus eos oppressisset: alter eorum mortuus est inuentus: fugiens alter ut alterum occisum esse accepit: a ponte se in tiberim precipitauit: adiutusq; a piscatoribus qui prope eum locum erant: arbitrantes aut lapsum forte: aut deiectum in amnem alterius opera fuisse: uehementer enixus est: ne inde retraheretur: & cum ita inter eum piscatoresq; contenderetur: superuenere: qui proscriptorum disquisitionem procurabant: ab ipsisq; ut optabat occisus fuit.

De duobus aliis proscriptis.

On minori duos proscriptos fratres inter se charitate fuisse Appianus scribit: quorum alter cum a militibus captus esset: alter qui se proscriptum ignorabat: ad eos profectus magnis precibus orabat ut dimisso fratre se pro eo occiderent. uerum ut cognouerunt ipsum quoq; proscriptum esse utrunq; interemerunt.

De Iona hebreo.

Tam ardenti charitate ad remissiorem aliquanto transituri Ionæ hebrei mentionem faciemus: cui cum Agrippa iudeorum rex pontificatum max. daturus esset: accipere nunquam uoluit: sed magno studio precibusq; ingẽtibus eum fratri Matthiæ quem meliorem se aptioremq; esse dicebat impetrauit.

De Tito Vespasiano imper.

Vanta etiam Titus uespasianus imperator in Domitianum fratrẽ charitate fuit? nam quanq̃ sciret eum de se immodeste loqui: exercitusque ad rebellionem sollicitasse: tamen ob id in minore eum existimatione non habuit: neq; ab aliis haberi uoluit. consortem eum ac successorem imperii appellans: cum præterea seorsum ab aliis habitum non sine lachrimis ac magnis precibus obtestaretur: ut in se eo amore esse uellet: quo ipse eum prosequebatur. O charitatem fraternam profecto ingentem: maiorem natu fratrem: qui rerum potiebatur non modo tanta in fratre perferre: uerum adeo quoq; clementer atq; humane cum eo agere.

De Izate adiabenorum rege.

Azates adiabenorum rex: q̃q̃ quatuor & uiginti filiorum pater esset:

uni tamen moriens Monobazo fratri regnum reliquit.

Recentiora De Liuba gothorum rege in hispania.

LIVba gothorum rex in hispania secundo regni sui anno Leonegildum fratrem hæredem ac successorem regni constituit: & aliquod tempus ante obitum seruata sibi tantum narbonensi prouincia: reliquis regni partibus ei cessit.

De Ramiro primo qui decimus in hispania post arabum in aduentum regnauit.

NOnne Ramirus quoq; fratris sui Garsiæ amans fuit? cui cum in hispaniæ regno iam ex parte de arabū manibus recepto: qa primo genitus erat: ut mos est ante latus fuisset: sponte sua regni socium asciuit: cum plus apud eū in regni cōicatione fraternus amor: q̄ ambitio posset: q̄ nō fratrū modo: sed pentis quoq; ac filiorū extinguere charitatē solet.

De Eliduro qui Pius dictus est: brithānorum rege.

CLarius fraternum amorem Elidurus brithānus ostendit: ob q̄ rē Pii postea cognomentū adeptus est: & id circo locū ei hic dedimus: lq̄ ob temporū rationem inter priscos cōmemorandus fuisset aliquanto enim Iulii cæsaris ætatem antecessit: sed quia rei similitudine cū Ramiri exemplo coniunctionem magnam habet. item quia nulli pene cognita eius historia est: inter recentiores poni debere uisus est. hic a brithannis fratri Artagalo suffectus: quem populi ob nimiam crudelitatem atq; auaritiā regno pellere coacti fuerant: in silua uenationi intentus: in ipsum fratrē incidit: in quo afflictam fortunam lacera uestis squalorq; satis testabatur: quem ut agnouit: q̄q̄ sciret antea ui atq; arte enixum: ut in regno restitueretur: tamen amanter complexus: occulte in Aldeludum urbem deduxit: ubi simulata ægritudine tanq̄ testamento suas atq; regni res ordinaturus: regni proceres ad se uocauit: & cum se singulos priuatim alloqui uelle ostendisset: captis ut in cubiculum singuli ingrediebantur omnibus: mortem interminabatur: nisi fratri pepercissent: & assentirentur: ut per ipsum in regno restitueretur: & cum omnes per hunc modum in sententiam deduxisset: rem postea coram omnibus aperuit: atq; Artagalum in regnum restituit. cui & iuste post paucos annos mortuo: & cum ingenti gloria successit.

De Cicho Ordelapho.

INgēs quoq; Cichi Ordelaphi foroliuiensis fraternus amor fuit erga fratrē suū Scampettam: qui captiuus in regis Roberti manu in castri cari arce custodiebatur: forūliuii quoq; urbem idem rex obtinebat: quo tpe uinario uase latens Cichus curru in urbē bubulco rem ignorante deductus est: amicorumque ope adiutus per hunc modum urbe potitus magno auri pondere fratrem redemit: atque ei statim urbis principatum restituit. Quantum ei Pinus frater dissimilis fuit? qui salutis

anno quadringentesimo septuagesimo sexto post mille Cicho fratre princi/
patu deiecto causa fuit: ut Foroliuiensis res in externorum manus perue/
niret.

De fratribus uiteliis.

NOn minus memoranda: rariorq; etiam inter uitelios fratres Ioannem: Camillum: Paulum: & Vitellotium Nicolao uitellio natos in Tifernate urbe primario uiro fraterna charitas fuit: nam patris primo: deinde eo mortuo illi ex fratribus qui inter eos natu maior erat: dicto semper audientes fuerũt. Nã et si inter eos qui in Italia arma ferrent: exercitusq; ductarent: ob uirtutis magnitudinem insignes habebantur: magnisq; stipendiis conducebantur: tamen etiam ductis uxoribus patrum nomen assecuti: ne minima quidem inter se ambitione laborarunt: neq; prorsus ulla amoris offensio cum eis intercessit: maioreq; natu inter ipsos moriente in ætate proximiorem imperandi maiestas transferebatur. In cæteris nulla re inter se dispares erant: adeo ut inter fratres par eis exemplum inueniri posse diffidam.

De Charitate erga patriam. Caput sextum.

CVm multi proter patriæ charitatem non opes modo: uerum uitam quoq; ipsam profuderint: eiusmodiq; hominum laudibus fama nomenq; efferatur: iure credendum est: post deum mortales hanc unam habere: cui maiorem nauare operam debeant: quod ut aptius ostendatur: nonnulla de ea re exempla ponemus.

De Ligurgo Lacedemonio.

LIgurus ordinandis scribendisq; legibus quibus Lacedemonii uiuerent præfectus: cum eas diligenter scripsisset: populo ostendit sibi delphos eundum esse rerum gratia ad eas leges pertinentium: & ne interea dum abesset incœpta iam per leges turbarentur: populum iureiurando adegit: se contra leges ipsas non iturum quoad Delphis Ligurgus rediisset. profectus igitur cum responsum ab Apolline accepisset: leges ab ipso recte conditas esse: ne Lacedemonem ipso redeunte populus sacramento se solutum arbitraretur: decreuit ante perpetuo a patria exulare: q̃ redeundo salutem Lacedemoniorum quæ legibus illis constabat: in discrimen adducere. Itaq; monitis lacedemoniis quæ responsa ab oraculo accepisset: sibi ipsi ne in patriam rediret mortem consciuit. maiori charitate patriam q̃ uitã suam prosecutus.

De Ancharo Midæ regis Lidiorum filio.

CVm regnante Mida apud phrigios ingenti hiatu terra apud urbem Celenas patuisset: indeq; uis aquarum quæ ingens erruperat: & ædes & mortales permultos absorpsisset: monitus est Midas rex oraculo: si in eum hiatum res admodum preciosa demitteretur: humum in consuetam faciem reuersuram. Cum autem demissis in eum locum gemmis auroq; ad pristinum statum terra non rediret: Ancharus Midæ filius patriæ q̄ salutis suæ amantior: interpretatus oraculum in hanc sententiam: quod uitæ hominis conferri res nulla inter humanas possit: prius patrem uxoremq; complexus in eam uoraginem ut Chalisthenes in historia tradit: equo insidens saltu se demisit.

De Spartio & Bulide Lacedemoniis.

CVm Lacedemonii Xersis caduceatorem interemissent: grauiq; peste laborantes: ob eam cædem morbo illo se affectos arbitrarentur existimarunt ipsorum malorum se finem nūquam habituros: nisi prius pro cæde uiolatoq; iure gentium Xersi satisfecissent. Itaq; edixerunt si quis pro patria mori uellet: is ad ephoros: ita eorum magistratum uocabāt: se conferret. Spartius bulidesq; Lacedemonii oblati se morituros in persidem usq; ad Xersem profecti sunt: & rem ordine narrantes proter quam ad ipsum iuerant: ad corrigendam caduceatoris cædem uiolatumq; ius gētium morituros se obtulerunt. eam rem plurimum miratus Xerses: non solum iniuriæ satisfactionem cum uita dono eis dedit: uerum ingentibus quoq; promissis apud se eos retinere contendit: cui uterq; respondit in hæc uerba. Quam rem arbitraris o rex tanti apud nos esse posse: ut a patria nos separet: cuius gratia tam longum iter emensi uitam ipsam effundere uoluimus.

De quodam prænestino.

CVm iuniorem Marium ciuili bello Sylla superasset: in prænestinos sceuire coepit: & quo magis iram suam saciaret: interimi separatim singulos iubebat: ex quorum numero unum tantum familiarem suum seruauerat. Demum mora & tamdiu spectandi fastidio affectus imperauit: ut una omnes interimerentur. Imperio audito prænestinus cuius uitæ parcebatur: cum iam desperaret aliquem alium seruari posse: quod ante in diuturnitate perpetrandi supplicii fore non diffidebat: ira incensus ad Syllam se conuertit: dixitque nullo modo per eum uiuere uelle: qui ex toto patriæ suæ euersor esset: seq; in numerum morti destinatorum recepit.

De. C. Mario consule.

SYllæ facta mentio secum. C. Marii recordationem trahit. Ei cū aduersus Cimbros prouincia esset designata: in somniis monitus est: de hostibus uictoriam reportaturū: si filiā Calphurniā sacrifi

casset: id egisse eum Dorotheus græcus libro tertio Italicarum rerum tradit. Cimbrorum quidem uictorem euasisse: nulli qui eius gesta legerit dubium est.

De Erecteo.

CVm Erecteus graui bello cum eumolpo contenderet: deorum responsis monitus est: uictoria de hoste potiturum: si propriam filiam himolasset. patriæ igitur charitate incensus uxori praxitheæ rem communicauit: peractoq; sacrificio uictor euasit: se priusq̃ hoste superato: paternum enim in filiam animum charitatis in patriam magnitudine uicit.

De matre Cleomenis regis sparthani.

FOedus cũ Phtholomeo ægyptio rege Cleomenes sparthanus rex aduersus Antigonum Asiæ regem: atq; acheos iniuerat: matremq; ac filium mansuræ cum eo fidei idest ipsum sine eo pacem cum hoste non facturum: obsides dederat. Cum autem mater eius resciuisset Cleomeni pacem acheos honestissimis condictionibus offerre: scripsit ne ꝓpter uetulæ corpus eam pacem omitteret: quam patriæ honestam salutaremq; duceret: maiore enim animo quam pro foeminæ captu uitam pro patria obtulit.

De. M. Bruto.

PEr sæpe æque uidetur graue acceptarum iniuriarum indignitati ac ipsi uitæ cedere. Idcirco prætereundum minime uidetur. M. Bruti facinus. Nam cum Syllano bello pompeius Mutinæ Bruti patrẽ occidisset: & bello quod postea inter cæsarem Pompeiumq; ortum est: uideret Brutus id cæsarem eniti: ut patriam opprimeret. pluris patriæ q̃ suam fecit iniuriam. Itaq; patriæ quod a Pompeio acceperat iniuriarum condonauit: atq; in ipsius partes quem nunquam usq; ad id tempus alloquio dignatus erat se contulit.

De Cassio cherea tribuno.

PAtriæ Brutus iniurias suas condonauit: at Cassius cherea uitam ipsam: cum neq; inde premium speraret: neq; iniuriis compulsus: aut ut alicui inseruiret: eum animum induisset. Sola enim in patriã charitas eum mouit: ut Calligulam qui eam crudelissime dilacerabat manu sua occideret: cuius rei nunquam adduci potuit ut poeniteret. & si ob eam rem ipse morte affectus fuit.

De. P. Rutilio romano.

CLare Rutilius quoq; quanta ipsius in patriam charitas esset: ostendit. Nam cum exulem ipsum amicus moneret parari ciuile bellũ unde reditum in patriam breui sperare posset: respondit ei: quibus te incommodis unquam affeci? quod mihi maiori acerbitate reditum in

patriam q̄ inde profectus sim exoptare ostendis. Ciuium enim meorum quietem pluris q̄ reditum meum facio: maloq3 ut exilii mei eos pudeat: quã ut proter reditum meum patria defleat. O uere romano homine dignum uerbum. in quo priscorum exemplorum fine facto ad recẽtiora transibimus.

Recentiora De Flac. ualerio zenone imper.

COnstantinopolitanus imperator Zeno cum apud Chalchedonẽ bellum gereret: ut accepit ab Verrina socru fratrẽ basiliscum imperatorem esse creatum: etsi permulti ut constantinopolim rediret horarentur: spe data armis in imperium rediturum: quia ea res permultis in urbe molesta acciderat: sumpturosq3 se pro eo arma pollicebantur: patriæ charitate motus cuius quietem imperio potiorem ducebat respondit: nolle ut sui gratia inter ciues arma mouerentur: atq3 ut omnes suspictione liberaret in Isauriam se recepit: unde haud multo post depulso basilisco populus eum reuocauit: atq3 in imperio restituit. Rarum profecto exemplum & cuius memoria celebretur dignum: pluris patriæ quietem q̄ imperium facere: quod a multis etiam uitæ præpositum fuit.

De Farinata Vberto equite Florentino

SCipionis facto haud dissimile fuit quod Farinata Vbertus eques Florentinus egit: qui una cum cæteris gibellinæ factionis: urbis recuperata administratione: de firmando ciuitatis statu in consilio erat: Missis ad foederatas ciuitates legatis quia imminere bellum putabatur: multi in eam sententiam ibant: ut deserta urbe quam proter guelsi nominis multitudinem diu se retenturos diffidebant: ciues omnes qui tum in urbe erant in propinquas eosdem maioresq3 etiam honores q̄ Florentiæ habituri migrarent. Surgens igitur Farinata magna uoce se nunquam passurũ dixit: ut se p̄sente patria desereret: pro qua uitã effundere patus erat: atq3 in hæc uerba consilium dimisit: plusquam se ipsum diligi a se patriam ostendens.

De quodam saraceno.

NOn minoris faciendum est: ut quis pro patria certæ morti se offerat: quam ut pro ea uitam sibi adimat quemadmodum in Syria saracenus quidam egit: quo tempore Gotifredus bolionus ac comites eius pro Christi fide in Syriam traiecerunt. In medio enim foro tiriæ urbis principem Conradum Bonifacii Montisferrati marchionis filium occidit: statimq3 ipse quoq3 eodem in loco occisus est. Nam cum uideret ob singularem Conradi uirtutem magna sarracenis inferri damna: uoluit moriendo patriæ ac gentis suæ legi tanta uirtute præditum hostem adimere. In hoc Scæuolæ ro. tanto præferendus: quanto foelicius rem quam susceperat trãsegit.

De alio Sarraceno.

Lius quoq; sarracenus eodem studio compulsus Eduardum brithannicum regem qui Phtholomaide aduersus Christi hostes christianis in presidio erat: secretum colloquium ab eo petens occidere temptauit. Sed Eduardus audacia periculum discussit. nam & si duo uulnera a Sarraceno accepit: ei tamen manus iniecit: & uitam suam perempto Sarraceno seruauit.

Item De alio.

Arentum quoq; nostrorum ætate missus a Sulthano sarracenus ut sub prætextu ferendarum litterarum Iacobum Lusignanum Cypri regem confoderet: arbitratus se eum interemisse: humerum gladio traiecit: captusq; atq; acerbissimis tormentis discruciatus: ingenti animo quia id se patriæ præstitisse dicebat uitam egit:

De quodam Mauro bethicæ incola.

Arem erga patriam temporibus nostris charitatem Maurus quidam in bethica ostendit. Nam cum Ferdinandus & Elisabeth castulonenses reges malicam urbem a Mauris in bethica possessam obsiderent: fretus quidam Maurus eius regionis incola: se patriam eo bello liberaturum: si regem reginamq; bellum inferentes interimere potuisset: finxit se condictiones ferre: quibus finiri bellum posset: atq; ita ad hispanorum castra uenit: qui dum postea ad reges deduceretur: in tentorium ornatissimum cuiusdam hispani principis uocatus cum uxore cubantis: & audire quæ Maurus perferret cupientis: ornamentorum specie deceptus regem & reginam putauit esse: & ueluti nouus Sceuola in utrunque impetu facto q̃q̃ uulneribus eos affecisset: tamẽ ministrorum interuentu prohibitus quod decreuerat explere nequiuit.

De Foeliciano equite pannonio.

Vdax quoq; animus: atq; in patriam charitas singularis fuit Foeliciani equitis pãnonii: cum indignatus quod pãnoniæ regnum ad exteram gentem: idest ad Carolum umbertum Caroli maleonis galli filium peruenisset: Carolum regem cum coniuge ac liberis occidere decreuit. Solemni igitur pascæ die quo mos erat: ut reges liberiq; eorum una uescerentur: rege uxoreq; Helisabetha Poloniæ regis filia uulneratis: cum Ludouicum Andreamq; eorum filios petere uellet: ab iis qui astabant prohibitus occisusq; feri animi ob patriæ charitatem cogitata explere nequiuit.

De Symone Vignoso & quibusdam aliis genuensibus.

Inem facturus exemplis quæ de ciuium in patriam charitate hactenus narrata fuerunt: unũ uirorũ genuensiũ q a cõis patria: unde nobis ũ orti fuerũt hoc poscit: ãnectere decreui: neq; enim aut publicanis aut seruorũ dominis: aut etiã equestris ordinis hominibus: de quibus

bus Maximus Valerius scripsit cedere uidetur: sed potius illa longe anteire. In urbe Genua duce Ioanne morta cum instruere classem necesse esset: neque ad instruendam classem e publico pecunia ulla in promptu esset: edictū propositum est. Si quis tunc priuata pecunia onus instruendæ classis subire uellet: intra breue tempus ei pro impensa quæ facta foret ciuitatem satisfacturam. Ea re moti nouem & uiginti ciues plæbei quorum primarius Symō uignosus fuit: singuli singulas triremes priuata pecunia instruxerunt. Cum autem postea per cicladas nauigarent: in publicam expeditionem proter q̄ instructæ fuerant: non amplius necessariæ: quia ea tempestate Chius insula a græcis tenebatur: petere eam: atque in eius imperium redire decreuerunt. eo quoque tempore in orientem Viennensis delphinus tendebat: qui cum genuensem classem Chium petere uelle intelligeret: Symoni dena aureorū milia annua: & aliis triremium dominis triginta milia semel tantum obtulit ad resarciendam impensam quam in classem fecerant: si ei ut insulam illam peteret permisissent. Quanq̄ omnibus ipsis integrum esset: neque enim amplius ciuitatis nomine classis tenebatur: condictionem quæ offerebatur accipere: tamen proter patriæ utilitatem delphini postulata abnuerunt: & Chium profecti ipsi insula urbis genuæ auspicio potiti sunt: salutis anno trecentesimo quadragesimo sexto supra mille: atque insulæ prouentus sibi ad impensam quam fecerant resarciendam retinuerunt.

De Parentum indulgentia erga liberos. Caput sextum.

De Catone Seniore.

Post patriæ charitatem: quædam aliæ amoris species: earumque exempla subiungenda sunt. Itaque a parentum in filios charitate: quæ amori qui patriæ debetur proximior est incoabimus: catonēque seniorem in hac re principem citabimus: cuius nunquam tantæ neque tam multæ fuerunt occupationes: ut cum recens natus Cato filius lauandus esset: omnia non relinqueret: ut ipse lotioni semper interesset: cui posteaquā ætas ad discendum idonea fuit: nunquam alium quam se magistrum dare uoluit: & cum ab amicis moneretur. ut eam curam alicui erudito seruo traderet: respondit ferre se non posse: ut seruum inspiceret: filio aures diuellicantem: cum præterea illud quoque spectaret: ne cuiquam seruo filius litterariam institutionem deberet. Qua cura si nunc multi uterentur: quam stulte aucupio & uenationibus intenti in aues aut canes conferunt: non tā sæpe contingeret: ut ex generosa arbore: pro pruno arbutei fetus legeretur.

De matre Antistiæ Gn. Pompeii uxoris.

CAtone feruidiorem se in Antistia amanda mater ostēdit. nā cū uidisset a Pompeio repudiatam filiam: & pro ea æmiliam ipm duxisse: manu sua sibi mortem consciuit.

De Blauo ac filio.

BLauus filiusq; a triumuiris proscripti fuerunt. Itaq; cum abire in Siciliam decreuissent: ad maritimam urbis partem seorsum profecti sunt: ut minus suspecta eorum profectio haberetur. cum autem falso pater filium qui antecesserat: accepisset in triumuirorum milites incidisse: & ab eis cæsum fuisse: ad ipsos milites ultro se contulit: atq; ab eis ut interficeretur impetrauit.

De Arantii coniuge.

PRoscriptus & ipse a triumuiris Arantius cum petere Siciliam constituisset: uxoris suasu filium ipsum quoq; proscriptum præmisit: qui cum nauem conscendisset: atq; aduersa tempestate actus: neq; procedere posset: neq; retro ad terram reuerti: ita eum fato urgente: fame consumptus est. Quod cum mater intellexisset: magis eam premente dolore: quia eius consilii ipsa auctrix fuerat: haud multo post se ipsam interemit.

De Gordiano seniore imper.

GOrdianus senior aphricæ proconsul a poenis atq; exercitu aduersus Maximinorum crudelitatem imperator creatus: cum filiū eodem quo ipse nomine contra Capellianum Maximinorum ducē misisset: accepissetq; uictū eū atq; cæsum fuisse: præ moeroris magnitudie clam se in cubiculo suspendit.

De Phtholomeo primo ægypti rege.

PEr sæpe perspecti sunt principes regesq; proter affectati principatus ac regni suspictionem filiorum morte non abstinuisse. hoc agit ut tanto magis mirum uideatur Phtholomeum primum ægypti regem cum adhuc prospera ualitudine uteretur: non solum regno cessisse minori natu filio: uerum tanquam cum eo stipendia faceret inter uigiles eius fuisse: maiore affectus gaudio: quod regis pater: quam quod ipse rex esset. Ab hac ingenti in filios charitate quoniam insignia exempla iam desunt: ad patris in filios sæueritatem quæ rigidiora sunt exempla transeamus.

De parentum sceueritate in filios Caput Octauum.

CVm pausanias Lacedemonius cum persis aduersus patriam conspirasset: atq; ad urbem ab ephoris reuocatus animaduertisset: illud agi ut comprehenderetur: in Paladis asylum confugit: unde cum religio esset ui eum deducere: decreuerunt ephori in eo inclusum ad

mortem famæ compellere: quod eius mater cum intellexisset: ipsa esse uoluit: quæ ante alios ad obstruendas templi fores materiã perferret. Hac enim sæueritate in filium pro patria uti uoluit: quanquam unicum illum haberet: & is præter multas uirtutes quibus ornatus erat: multas quoq; insignes uictorias peperisset.

De Damatriona spartana.

NOn minus sceuera erga filium Damatriona sparthana fuit: quæ cũ accepisset eum uilli atq; ignauo animo esse: domũ reuersum manu sua occidit: ac græcis uersibus sepulchro inscripsit. Damatriona mater fuit: quæ hic filium condidit: & quia timidum atq; ignauum matre ac Spartha patria indignum uidit: eum ipsa occidit.

De alia Lacedemonia Foemina.

ALia erga filium similiter sceuerissima fuit sparthana foemina: quæ ex proelio redeuntem filium cum interrogasset: quo in statu res patriæ uersarentur: & is mortuos omnes respondisset: arreptam tegulam in filii caput ita impegit: ut eo uulnere moreretur: dixit enim ergo te solum ad rem tam sceuam tristemq; nuncium miserunt?

De Talantia sparthana matre Pedareti.

CVm Sparthã uenissent Chii quidam exules apud ephoros Pedaretum gubernatorem accusantes: id ut mater eius Talantia intellexit: Chios ipsos ad se uocauit: diligenterq; audita eorum querimonia: cum haud iniuste queri arbitraretur: ipsa de filio statuere uoluit: ad quem litteras in hæc uerba scripsit. Aut te melius in Chii administratione gerito: aut isthic perpetuo maneto: neq; domum redeas. qđ si sparthã redieris: non est qđ ultra te uicturum speres.

De Tigrane rege armeniæ.

A Foeminarum sceueris exemplis: iam res poscit: ut ad uiros in eo genere transeamus. Tigranem igitur ponemus armeniorum regem: qui in uenatione collapso equo cum humi iaceret præsentesq; duo eius filii essent: maiorem natu quia parentem non iuuit: & mortuum arbitratus eius diadema capiti suo composuit: statim uta casu surrexit: eũ interimi iussit: regnumq; minori natu filio tradidit: quia & patrem iuuit: & ex casu dolorem se accepisse ostendit.

De Mitridate rege ponti.

TIgranis mentio Mitridatis qui in ponto regnauit memoriam secũ trahit: & enim ei socer fuit. Is cum aduersus bosforanos & colchos qui ab eo rebellauerant exercitum duceret: colchi se imperata facturos ostenderunt: si eis Mitridatem filium principem dedisset. In ea re cum eis morem gessisset: positis armis colchi paccatos se prebuerunt. Cæte/

haud multo post is filium Mitridatem sub aliarum rerum prætextu uocatum ad se: quia eius opera defecisse bossoranos & colchos putabat: cathenis aureis uinxit: & postremo mori coegit.

De rege bysaltidis in thracia.

CVm aduersus græcos innumerabilem exercitum Xerses duceret: Bysaltidum populorum qui in thracia sunt rex: cum nullo modo adduci posset ut eius imperata facere: aut cum eo aduersus græcos militare uellet: intra mõtes in loca difficilima se recepit. qbus nisi lõgo tpe pelli non posset: his qui in regno remanserunt imperauit: ne aduersus græcos militatum irent: sed filii spreto paterno imperio Xersem secuti sunt. Itaq; cum postea finito bello sex ex eis domum reuersi nihil ob eam rem impendere sibi a rege periculi putarent: ipse ob spretum imperium ira succensus omnibus sceuere errui oculos iussit.

De Macheo Carthaginensi.

CArthaginenses detestandum patriæ morem secuti: consueuerãt enim ducum suorum culpæ ascribere quæ aduersa fortuna contigissent: Macheum cum toto exercitu exilio mulctarant: quia peste magna ex parte consumpto exerritu in Sicilia atque Sardinia uictus fuerat. hi autem in desperationem uersi: naues conscenderunt: & carthaginem profecti male de se moerentem patriam obsidere coeperunt. contigit ut ea iter faceret Carthalo sacerdos Machei filius qui Tyro sacrorum causa reuertebatur. is a patre uocatus subsistere neglexit: sed recta Carthaginem tetendit. id ut debebat religione motus patienter Macheus tulit: sed nõ multo post carthaginensium permissu Carthalo sacerdotali ueste amictus: atq; corona ornatus in castra ad uisendum parentem uenit. Indignatus Macheus tanto ornamento cum ante filium corripuisset: quod in tam superbo habitu ad miserum parentem conciuesq; exules uenisset: quippe qui ita eorum casibus insultare uidebatur: in altissimam crucem sublatum mori coegit

De Saulo primo iudæorum rege.

CVm Saul primus iudeorũ rex proelio palestinos insequeretur: qui Ionathæ filii uirtute in fugam conuersi erant: edicto prohibuit: ne quis in exercitu cibo usq; ad noctem uesceretur: ut sine intermissione omnes dum territi essent: hostes persequerentur: cum autem Ionatha ualde defessus forte oblatum sibi fauum melis inuenisset: paruamq; ex eo partem sumpsisset: id Saul ut sortibus rescit Ionatham comprehensum morte affecturus erat: nisi orto tumultu iudei eum e patris manibus erripuissent

De Herode Antipa iudeorum rege.

LOnge crudelior non modo magis securus Herodes primus fuit iudeorũ rex: qui falsis suspictionibus criminatos Aristobolum atq;

Alexandrum filios crudeliter in carcere enecari iussit. ut ob eam rem non im merito Augustus diceret male se Herodis porcum quā filium esse. Nam ꝑ/ ter iudeorum legem sue non uescebatur: filios autem crudeliter occiderat.

Recentiora De Leonegildo gothorum rege in hispania

LEonegildus gothorum rex in hispania arriana hæresi laborabat: eā qꝫ ueram fidem esse rebatur: cum autem sciuisset Emegildum filiū ex arriano catholicum effectum: idqꝫ uxoris Nigundæ chilperici gallorum re gis sororis: item Leandri hispalensis episcopi suasu egisse: arbitratus eum uehementer errasse: cum sceuere fidem suam tueri uellet crudelissima mor te affecit.

De Clothario gallorum rege.

SCeuerus in filium fuit Leonegildus: sed Clotharius gallorum rex sceuissimus habitus est. Nam cum uasconibus aquitannisqꝫ Cra/ mirū filiū ꝑfecisset: & is iuuentæ feruido ingenio actus: neqꝫ ami/ corum monita audiret: & patris potestatem atqꝫ imperium aspernaretur: & ob eam rem palam ab eo rebellasset: Clotharius pater aduersus eum cum in genti exercitu profectus: cedere usqꝫ in Morinos uenetosqꝫ siue ut præsen/ tia nomina sunt: in brithones filium coegit. illic demum uictus captusqꝫ & una uxor ac liberi eius: statim Clotharii iussu simul colligati in pastorali casa uiui spectante patre combusti sunt: cum eum neqꝫ paterna charitas neqꝫ in nocentium nepotum tenera ætas quæ permultum tangere auorum corda solet: ulla in parte commoueret.

De Hirene Augusta imper.

HIrene quoqꝫ Augusta: Constantinopoli nimis sceuere acceptam a Constantino filio iniuriam ulta est. nam cum eam filius ab admi/ nistratione imperii deiecisset: in qua post Leonis quarti uiri sui mor tem simul cum filio perseuerauerat: contigit ut postea filius cum male rem publicam gereret a populo in uincula coniiceretur: & Hirene mater in impe rio restitueretur. Itaqꝫ in carcere manenti mater effodi oculos iussit ubi præ dolore is haud diu superuixit. hinc quæ sit foemineæ ambitionis impetus in/ telligi potest: cum matrem eius oblitam pietatis quam ei natura erga libe/ ros indidit: in unicum filium ut tam crudeliter sceuiret impulit.

Hirene [illegible]

De Deutera gallorum regina.

QVanto fragiliorem natura muliebrem sexum fecisse q̄ uirorum: tanto plus etiam alia ex parte suspictionis ei iniecisse uidetur: atque impetus: ut uel minima quæqꝫ ulcisci cupiat: & minus etiam ad co hibendam iram freno uti ualeat. Id ante in Hirene perspectum: apertius etiam hic in Deutera regina ostendetur. hæc uidua cum esset: Theodeber/

to gallorum regi nupsit: secumq; formosissimam ex primo uiro susceptam filiam duxit: suspicata Theodebertum ad hanc animũ adiecisse: nulla adhibita cura ut certior esse posset: interimi puellam iussit: leuissimæq; suspicioni: qui tam potens esse consueuit maternus amor cessit.

De Federico secundo imper.

On ne immanis illa quoq; sceueritas fuit qua Federicus secũdus imperator erga filium Henricum usus est: eum enim in carcere peremit: suspicatus sentire cum Gregorio pontifice: quo cum Federicus ipse bellum non sine magna odii acerbitate gerebat.

De Carolo Caluo gallorum rege atq; imper.

Arolus caluus gallorum rex atq; imperator luminibus filium Carolomanum priuauit: quia iam ad diaconatum euectus abiicere ordines sacros: atq; ad rebellionẽ spectare uidebat.

De rege bulgarorum.

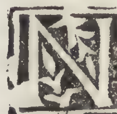

Vstior ea fuit sceueritas qua in filium usus est quidam bulgarorũ rex: hæc autem gens est scythica: quæ cum Constantino federe inito: utrasq; Danubii rippas insedit: Nam rex sacris christianæ legis iniciatus relicto regno ei ex filiis qui natu maior erat: in monasterium se condidit: ubi austere uiuendo deo inseruiebat. Sed post aliquot tempus cũ præter alia quæ in regni administratione perperam filius agebat: intellexisset eum ad pristinam decreuisse gentilitatem redire: abiecto religioso cultu arma resumpsit: filiumq; regno oculisq; simul priuauit: & cum postea minori natu filio in quo plus obsequii cernebatur regnum dedisset: ad monasterium unde discesserat: reuersus est.

De Vssun cassano persidis atq; armeniæ rege.

Vid satis ẽt dici poterit de sceueritate sed qd dixi: parũ est: potius eni de sceuitia dicere debemus: qua Vssun cassanus psidis at armeniæ rex erga Masubeum filium usus est: eum enim secum semper in uinculis duxit: atq; ad extremum mori coegit: quia cum fratre ipsius Gurlumonech qui ab eo desciuerat: sensisse dicebatur. Non ne iure fatebimur in regibus ambitionis eas esse uires: ut irritata omnes humanos uincat affectus: illud quoq; haud falso dicetur: uere miseros eos esse parentes: qui suorum morte supplicioq; regna stabilire quæsiuerunt. pariter etiam scelerotos esse filios: qui uiolata parentali pietate: uel leuitate uel ambitione: aut quod etiam sepius contingit malis suasoribus in eam se trahi sententiam permittũt ut uel sola cogitatione in parentes peccare uelint.

De Antonio uenereo ueneto duce.

On ne sceuerus aut potius immanis Antonius quoq; uenereus uenetus dux aduersus Ludouicum filium fuit: cum eum in carcere

ad mortem adegit: quia amicæ indignatus: noctu mariti eius ualuis multa cornua afixit: uere sceuisse dici potest. Sed aliquanto iustius quam id quod de persarum rege dictum est: illata enim in alium iniuria per iusticiam castigari poscit: Quam autem tu accepisti: cuius est penes te ulciscendi potestas: per clementiam ubi uelis sine iusta alterius quærimonia eam tēperare potes.

Egregium factum et plus quam Bruti

De Comite Fois.

QVam durus immanisq; comes Fois: loci enim gallici nomen est: erga unicum filium Vasconem nomine fuit? nam cum ei dotalē pecuniā celtiberorū q nūc nauarien dicūt rex uxoris frater deberet: sororq; ad eā repetēdā ꝓfecta: nihil ꝓfecisset: uerita ad uirū ꝓpter eius iracūdiam redire: se apud fratrem continebat: Filio qui ad eam uisendam a patris domo profectus erat rex dum eum dimittit: posteaq̄ de comitis ingenio quædam locutus: inique ipm aduersus coniugem pueri ipsius matrem agere dixit: puluerem in paruo folle dedit: ostendens si ea pater uesceretur: fore ut uxorem diligeret. Ita fore puer arbitratus: ab illegittimo fratre quo cum de ea re uerba fecerat: apud patrem accusatus est: & pulueri uenenum inesse experimento cognitum fuit. Quam ob rem in uincula a patre coniectus morti damnabatur: nisi populi re intellecta ad principem cōuenissent: ueniamq; ætati in qua dolus non erat impetrassent. Cæterum durus pater contumelioso nomine proditionem filio semper exprobrans: turpi supplicio affecturum se eum comminabatur: atque in tetro carcere macerare pergebat. Qua immanitate filius in desperationem coniectus: cum morte finire contumeliæ dolorem statuisset: obstinato animo omni cibo abstinebat: a qua sententia, ut deduceretur: moliorem se in eum pater ostendens quia blandiēdo non proficiebat: uerberibus eum affecit: sed filius in sententia perstans interiit: cum in gallia Carolus sextus regnaret.

De Symone uignoso genuensi.

SCeuerus quoq; erga filium Symon uignosus fuit cum ingentis genuensium classis præfectus in oriente Chium insulam genuensium imperio subegit. Eo tempore cum edixisset: ne quis ex sociis naualibus uineam aut ortum accolarum eius insulæ peteret: penamque uirgarum edicto non parentibus: proposuisset: Franciscum filium quem quidam Chii cum non nossent: in uinea deprehensum ad præfectum ipsum deduxerant: uirgis iuxta edictum nulla in parte sceueritate remissa Symon cedi iussit. O sceueram cæterum laude tamen dignam hominis iusticiā: quā

temporibus nostris insoleuisti? quis enim sit: qui in eiusmodi re etiam ser/uum ne dum filium excusatum non uelit? sed iam ab hac dura sceueritate: de parentibus qui in filios se moderate gesserunt scribamus.

De Parentum in suspectos filios moderatione. Ca. nonum

De Dario ciue romano.

DArius ciuis romanus & si filium in manifesto crimine positarum uitæ suæ insidiarum deprehenderat: ob eam rem tamen ei statim iratus non est. Sed tanquam eo tempore parenti in filium quæ uel/let statuere fas esset. Augustum atq; alios amicos in consilium adhibuit: qui cum damnarent oẽs filium: ut eum quem palam erat deliquisse: ipse filio q̃q̃ is p̃ris id est eius cuius ip̃e erant sanguis rationem nõ habuerat ignoscere uo uit: massiliãq; relegare satis habuit.

De Dauide iudeorum rege.

MOderatior quoq; Dauid rex erga Absalonem filium fuit. Nam non contentus Absalon Amonem fratrem per proditionem occi disse: a patre rebellasse: eum regno deiecisse: ut magis iura pater/næ pietatis a se neglecta ostenderet: palam paternis concubinis abusus est. Dauid tamen pater cum in eum exercitum educeret: plus paternæ cha ritatis q̃ acceptarum a filio iniuriarum memor: enixe ab omnibus militibus petebat: ne in Absalonem filium sceuirent: & cum is cæsus in proelio esset: fugiens inde Dauid eum diu amare luxit.

Recentiora. De Folco andegauensi comite.

NOn minus se mitem erga filium Gaufredum Folcus andegauen/sis comes præbuit. Nam posteaquãm uiuens comitatus honorem ei tradidit armis postea laboreq; magno quia acerbe populis impe rabat: honore deiecit. in quo haud multo post eum restituit: quia filius agni ta culpa ad patrem uenit: iumentariaq; sella in tergum recepta: patris pedi/bus obuolutus ueniam petiit: quem cum pater pede ter calcasset imprope/rans tandem uictum esse: ei filius haud consternato animo respondit. A te pater fateor me uictum: quia cum pater sis æquum est. cæterum cum aliis omnibus longe aliter sentio: quibus uerbis se magni animi uirum: erga pa/trem humili corde uerentem filium esse ostendit: id quod patrem magno/opere ad ignoscendum mouit.

De Carolo magno imper. ac Gallorum rege.

NOn minus se miti ingentiq; simul animo Carolus magnus osten/dit: neq; tamen truciorem Fulco se patrem esse: cum iam secũdo Pipini filii spurii coniuratio in eum detecta esset: nihilo enim iratior

quia primo ignouisset: parentem se magisq́ regem ostendens: quem alius fortasse capitali pena mulctasset: ipse non ultra in eum animaduertit quam ut profiteri monacalem religionē cogeret: quæ pena eiusmodi fuit: ut eius poenitere nunquam posset.

De Ludouico cognomine Pio gallorum rege & imper.

CAroli magni filius Ludouicus patri in galliarum regno imperioque successor a Lothario filio non minus q̃ pater a Pipino læsus est. Nã cum ab eo in carcere habitus esset: quem ipse pro paterna charitate imperii consortem fecerat: id enim etiam grauius filii crimen reddidit: postea procerum opera in honore restitutus Lotharium in iis regnis quæ ante dederat uiuens confirmauit. a uolente enim patre cum honore ea accepit quæ ipse per impietatem parare contenderat.

De Carolo septimo gallorum rege.

CArolus septimus gallorum rex cum maiorem natu filium Ludoui cum rebellem haberet: & enim paternis hostibus semper adhæserat: moriens tamen quanquam minorem natu obsequentem haberet regni successione non priuauit.

De Blanca Vicecomite Mediolanensi duce.

BLanca Vicecomes Mediolanensis dux: & si a Galeacio filio ducatus administratione post uiri Francisci Sfortiæ mortem priuata: magnis quoq; aliis in rebus graues ab eo iniurias tulerat: & alii eam filii uehementer reuererentur: tamen cum Cremona urbe dotali iure potiretur quam si aliis liberis reliquisset: grauiter Galeatium ulcisci poterat: in morte oblita Galeatii iniuriarum ne inter filios discordiæ sererentur: testamento urbis prouentus æquis partibus inter liberos diuisis: Galeatio ut pote maiori natu urbis imperium reliquit. Nunc cum de moderatione erga filios scriptũ sit: de iis qui æquo animo filiorum mortes tulerunt iam aliqua tradamus.

De Parentum æquitate animi inferenda filiorum morte Cap. x.

De. M. Crasso.

MArcus Crassus cum filium quem unũ habebat proelio cũ parthis inito occisum esse: & ob id exercitũ animo consternatũ intelligeret: dissimulato dolore: q altius tamẽ in corde ipsius insederat qa senio confectus aliũ procreandi spem nullam habebat: ingenti animo p totũ agmen profectus magna uoce dicebat: ne unius militis iactura tanto opere commouerentur: uerum fortiter dimicantes & sui & patriæ decoris meminissent huius doloris ultione ipsi soli relicta.

De. M. Bibulo consule Romano.

QVāta patientia. M. Bibulus consul romanus cæsorum simul duo/rum filiorum nuncium tulit? profecto longe fortius: quam inso/lentiam importuni ipsius collegæ Iulii Cæsaris. Nam partim pudore: partim dolore quo collegæ iniuriis afficiebatur: toto consulatu domi mansit: eo excepto die quo de filiorum morte certior fuit factus. eo enim frequens in curia munus suum obiuit. Indignum profecto se osten dens esse duobus acerbis illis casibus: quorum alterum ob patriæ charitatem alterum proter propriam ipsius uirtutem humanis superatis affectibus forti ter tulit.

De Tiberio Cæsare.

TIberius Cæsar magno animo: magnoq; iudicio in Drusi morte quem unum habebat filium putatus est. nam cum haud magni momenti eum duceret: quippe qui pluris uirtutem q̃ sanguinem faciebat: a funere eius recta ad curiam ad publica munia obeunda ut ante solebat nullo doloris expresso signo perrexit.

De. M. Antonino philosopho imper.

MArcus Antoninus philosophus: mortuo filio desecta post aurem uomica: non modo dolorem ipse non ostendit: uerum attonitos quoq; medicos solatus prohibuit ne ultra quinq; dies lugeretur: & si alii e more diutius lugebantur: neq; hoc funere tulit ut ludi Iouiales inter/mitterentur.

De Dione Syracusano.

DIon quoq; quod longe maius est sermonem cum amicis in cubicu lo coeptum non intermisit: cum audito ingenti strepitu accepit fili/um de fenestris collapsum mortuum esse. Nam cum mulieribus sepeliendi eius curam demandasset: ipse inceptum sermonem continua uit nullo doloris edito signo.

De Dauide iudeorum rege.

MAiore prudentia quanquam nec patientia minore Dauid rex mortem tulit filii: quem unice non ob id solum diligebat: quod filius erat: uerum etiam quod ex Bersabe quam singulariter amabat: eum susceperat. Is donec in ægritudine filium uiuere sciuit: ie/iunio lachrimisque operam dedit: & sacco indutus in cinere uersabatur: a deo petens ut filius seruaretur. Mortuo autem filio cum nemo id regi nunciare auderet: quod ex his quæ uiuente adhuc filio regem fecisse uide/rant: coniciebant ex morte eius præ moerore decessurum: ipse ex his quæ ge rebantur: atq; astantium uultu cum suspicaretur filium decessisse: eius rei certior fieri uoluit. Itaq; intellecta eius morte: p̃ter omniũ opinionẽ ab hu/mo surgens cineres excussit: regiamq; uestẽ indutus læto uultu ut epulæ as/

ferrentur imperauit. qđ cum oēs mirarentur: dixit: donec spes superesse ui sa est: precibus humiliterq; agendo ut filius superuiueret a deo petere se nō desiuisse: sed posteaq̄ intellexit mortuum esse: & se tantæ uirtutis esse non duceret: ut precibus suis deus illum suscitaret: orandi atq; in squalore manendi irritum laborem putare: & cum deo collibitum esset: ut is moreretur. eius uoluntati impium duceret conformare se nolle. ad qđ accedebat qđ luctus qui mortuis nihil prodest: inter uiuentes fastidium solum parit. hoc responso: quo prudentius aliud inueniri non potuisset: omnibus satisfecit.

De muliere sparthana.

DOloris abstinentia in filiorum morte q̄q̄ in omni sexu laudem meretur fortasse in uiris qui robustiores sunt: & doctrina ac sceueritate magis confirmantur: minor in eo de quo scriptum est estimabitur: q̄ in sparthana muliere: quoniam eius sexum natura in contrarios affectus rapit. hæc cum quinq; liberos haberet in eo proelio quo haud longe ab urbe decertabatur: uenientem inde quendam rogauit: quo in statu lacedemoniarum rerū summa uersaretur: respōdente autem illo filios eius oēs interiisse: mulier ad eū malo tuo fato hoc a te non petii: sed ut patria res se habeat rogaui: & cum is postea subiunxisset: omnia bene cedere: mulier iam filiorum morte non dolere dixit.

De alia sparthana.

SImiliter alia lacedemonia mulier: ut intellexit in proelio filium esse cæsum: monuit: ut quemadmodum habebat: eum sepelirent: quoniam pro eo alium ad proelium missura erat.

De Foelicitate ciue romana.

QVod de quinq; liberis Sparthana: id de septem Foelicitas in urbe Roma egit: imperante Antonino uero: cum crudeliter pro catholica fide morte affici eos uideret: neq; eñ uel lachrimas misit unq̄: uel suspiria traxit: sed constanti animo hortabatur ut fortiter eam mortem perferrent: & postea Xenophontis aut Anaxagoræ uirtutem laudibus in immensum extollemus: qđ mortuos liberos non luxerunt: cum hæc nullo doctrinæ genere: aut etiam sexus robore adiuta: septem neque dum morti damnarentur: neque postea inter tormenta crudeli morte in eius conspectu affectos: & quæ si uoluisset erripere eos morti poterat: prorsus non fleuerit. Obsecro qui hæc lecturus es: tecum pietatem maternam cogita: atque alia in parte animo propone tot taliumque filiorum corpora in matris conspectu per carnifices dilaniari: cui procul dubio & sanguis & uiscera quotiens eos feriri uidebat conturbabantur: & ipsam superato naturali affectu: quo maiorem esse nullum puto posse: siccis oculis ad ferenda tormenta filios ut fortes essent hortari: & sponte tua miram ac rarissimam hanc rem fuisse iudicabis: quæ non laudibus so/

lum efferri: uerum etiam ppetuæ memoriæ cõmendari debeat: omnia enim gentilium exempla uirtutis magnitudine longe ſpperauit.

De Blandina Lugdunenſi.

His de quibus dictum eſt Blandinæ Lugdunenſis patientia ſimilis fuit in morte filii: quem ad ferendam fortiter mortem hortata eſt. Lugduni Imperãte Antonino uero neq; uero diu mora: a poſt filium: eandem ob cauſam ideſt proter catholicam fidem ipſa quoq; interempta fuit.

Recentiora De Lamba auria genuenſi.

Ambas auria genuenſis claſſis præfectus dum in adriatico ſinu cũ uenetis confligeret: ubi magno eos proelio ſuperauit: cum in medio proelii ardore ei nunciatum eſſet: filium pugnando interfectum fuiſſe: nullo alio doloris edito ſigno ut in certamine pergerent: & ad uictoriam eniterentur alios hortatus eſt. & qđ ad filium pertineret in mare eum proiecerent: quod nullo nobiliore ſepulchro tumulari poſſet: q̃ illic ubi pro patria pugnans parta a ſuis uictoria mortem oppetiiſſet.

De Homulo iuriſconſulto neapolitani regni accola

Pari patientia Homulus iureconſultus neapolitani regni accola Xenophontem imitatus: romæ cum in palatio cauſam ageret: nunciata filii morte: neq; uoce neq; uultu mutato: magna conſtantia peregit quæ dicenda ſuſceperat: poſtea ad clientes atq; aduerſarios conuerſus orauit: ut æquo ferre animo uellent: dum unam tantum horam pateeno affectui operam daret: atq; his dictis in cubiculũ in ipo palatio ſeceſſit. Nec pluſq̃ horũ moratus: ad ea perficienda quæ ſupererãt reuerſus eſt: nulla in parte ab eo mutatus qui ante filii nuncium uiſus erat.

De Marzucco piſano

Marzuccus piſanus inreconſultus & equeſtri dignitate inſignis: relicto ſeculo in fratrum minorum ordinem ſe recepit. In eius ordinis diſciplina plus ad parandam moderationem ac patientiam animi q̃ permulti philoſophi longiſſimis ſtudiis profecit. unde cum ſciret Farinatam filium a Betino caprarienſi occiſum fuiſſe: non ſolum filii funeri ſine lachrimis interfuit: ſed ut uerius iniuriam ſe remiſiſſe intelligeretur: Betini filii percuſſori manum deoſculatus eſt. Mirandum profecto patientiæ exemplum: immenſæq; uirtutis uis: religionis cultu comparata: quam bene congrueret: ut facundum ſcriptorem nacta quibus digna es laudibus efferreris: ut omnes in tui admirationem conuerſi imitatores etiam eſſe uellent

De Carolo octauo gallorum rege.

De parentum æquitate animi in ferenda filiorum morte.

IN ea patientia ad quam religio Marzuccum in filii morte deduxit : prudentia quæ a natura insita erat : Carolum octauum gallorum regem confirmauit : egitq; ne in filii morte : quem unicum & iam trimum habebat : nequaq̃ animo perturbaretur : neq; aut uestem mutaret : aut festos ludos omitteret . Nam filiis orbatus senatum ac populos suos terrere noluit : ne parata ad repetendum neapolitanum regnum arma refrigerent. Grauissimis igitur uerbis lætoque uultu deo gratias egit : plus animi quam antea ad obeundam expeditionem ostendit : naturali tãtum prudentia adiutus in eiusmodi re philosophos doctosq; permultos : q̃q̃ adolescens iuuenis : atq; in regio solio constitutus : id , quod plærosque timidiores facit : longe superauit.

De Pudicicia Caput primum

SCripturum de pudicicia: cui illa quoq3 uirtus quæ honestas dicitur coniuncta est: utraq3 muliebris sexus singulare ornamentum: eius recensere laudes oporteret: ut ex eo quod sexum illum maxime uenerabilem facit: homines bona intelligerent eos manentia: qui huic uirtuti operam daret. Sed de ea satius silere duxi quam parce loq. Quis est enim qui paucis uerbis exequi ualeat uel minimam eorum partem quæ tantæ rei præconio debentur? ad exempla igitur transibimus ex quibus id ipsum quod nunc omittitur facile proueniet: ut scilicet pudiciciæ laudes clarius p ea pateant q̄ si nunc longa oratione simul enarrare uellem.

De Alexandro magno ac Thimoclea thebana.

CAptis ab Alexandro Thebis atq3 eius urbis præda exercitui concessa: quidam eius milites thraces Thimocleæ nobilis foeminæ domũ ingressi bona omnia dirripuerunt. ipsorum autem militum præfectus ea nocte mulierem ad augendam maiore iniuria eius cladem ut secum misceretur coegit. Arbitratus autem ea re factã amicam petiit si conditum domi aurum haberet. ad quam rem illa tãtæ iniuriæ minime oblitterata memoria: respondit in sicco putheo auri uim magnam deposuisse. In eũ auarus hostis dum diligenter intuetur sine ullo arbitro ne alius in lucri partem ueniret: Thimoclea pedibus sublatum in caput ad fundum puthei deiecit: atq3 saxis illic obruit. Cum rem comites resciuissent: atq3 Thimocleam ad Alexãdrum deduxissent: Alexander ut rem sicut gesta erat atq3 eius causam intellexit: non modo pro homicidio in mulierem non animaduertit: sed restitutis etiam bonis una cum liberis quia motã iusto dolore arbitrabatur insuper immunitate donauit.

De. L. Lucullo & Damone peripolta Cheroneo.

DAmon peripolta insigni forma adolescens: a romano qui Cheroneæ præerat ardenter amabatur. a quo cum persæpe in uenerem inuitatus minime assentiri uoluisset: certior factus præfectum uelle quia blandiendo non profecisset uim inferre: adhibitis secum aliquot adolescentibus. ut armis pudiciciam tuerentur. ora fuligine tincti ne facile agnoscerentur. præfectum in foro sacrificantem obtruncarunt. atq3 peracta cæde urbe excesserunt. Cheronei ciues romanorum iram ueriti adolescentes il

los morti damnarunt. cum postea sub id tempus consul Lucullus in Asiam tenderet; cheroneæ eius rei gratia substitit: req; ut erat intellecta adolescẽtes iudicauit iustæ ob turpem iniuriam motos præfectum occidisse.

De Pausania macedonico.

Illi de quibus est dictum cædem patrarunt: ut pudiciciam tuerentur. qui autem sequentur: armis usi sunt: ut uiolatam pudicitiam ulciscerentur. Eorum autem apud nos primus pausanias erit adolescens: in quo ætatis florem egregia decoris species commendabat. Ei cum sede Athalus uim intulisset: atq; primæ iniuriæ maiori alia addita: deductum in conuiuium iis qui cuperent: abutendum permisisset: Ipse aũt pro eo scelere apud philippum Macedoniæ regem questus non modo remedium iniuriæ suæ nullum retulisset: sed cum risu dimissus contemptui haberetur: ira simul pudoreq; succensus: abiecta salutis ratione philippum occidit eius sanguine arbitratus se stupri notam abstersisse.

De Ciane Syracusana uirgine.

NOn minus sceue Ciane quoq; Syracusana uirgo uiolatam ab ebrio patre pudiciciam ulta est: & enim ex ea re cum graui peste syracusæ laborarent: oraculaq; respondissent de scelerato sacrificandum esse: cum nemo intelligeret ad quem ea res pertineret: cianæ parentem capillis apprehensum ad aram traxit: illicq; manu sua eum pro uictima mactauit atq; super occisi corpus se quoq; interemit.

De Medulina uirgine romana.

MEdulina uirgo romana in bachanalibus ab ebrio patre obscuro in loco uim passa: ut stupri auctorem agnosceret: digito eius annulum detraxit: quem aliquandiu seruauit: quoad maiuscula facta ex annuli signo patrem iniuriæ auct orem cognouit: Itaque tunc denuo deprehensum ebrium capite sertis ut erat: redimito: ad fulguris aram traxit: atque illic multis conspersum lachrymis tanquam pudiciciæ suæ uiolatorem sacrificauit.

De Papyrio uolucre

QVa in parentem sceuitia usa est Medulina: eandem papyrius uolucer erga liberos exercuit. Nam cum filiam Camillam a romano fratre grauidam esse factam inuenisset: misso ad filiam gladio quo se perimeret: filio alterum ut idem faceret: tradidit.

x

De Symeone & Leui fratribus.

CVm Iacob patriarcha secundum eorum temporum morem cum liberis in Cananeam prope urbem Syccinā uenisset: ubi tunc dies festus magno conuentu celebrabatur: Dinæ filiæ quæ sola ut quædam necessaria coemeret: urbem ingressa erat: quia & forma insigni perbenignoq; ingenio erat: inuitæ Sichem filius emor: qui tunc Syccinæ regnabat uim intulit. Quam rem cum emor resciuisset: uehementer indoluit: eggressusq; ad Iacob Dinam filio uxorem desponderi petiit. Cui rei Iacob assentiri ueritus: neq; enim hebreorum legem emor colebat: & proterea affinitatem cum eo iungere lege prohibebatur: cum etiam proter illius uires aperte ei negare non auderet: ad deliberandum cum filiis tempus sumpsit. Eis igitur cum rem ut erat: aperuisset: Symeon & Leui Dinæ ex eodem utero fratres iniuriam ulcisci decreuerunt. Itaq; noctu arreptis armis una cum magna seruorum manu Syccinæ muros transgressi: cum uino epulisq; grauatos arcto omnes somno dormire inuenissent: seruato muliebri sexu: in lecto regem omnesq; alios obtruncarunt.

De Absalone iudeorum rege.

ABsalon quoq; Amon fratrem crudeliter interemit: quia immodeste Thamar communem sororem deperibat eiq; uim intulerat. Illius enim morte uiolatam in sorore pudiciciam ultus est: quod eadem matre secum nata erat.

De undecim tribubus Israel.

EAdem sceueritate undecim tribus Israel uiolatæ pudiciciæ in leuitæ cuiusdam uxore iniuriam uindicarunt. Nam cum is iter faceret cū uxore: nox eum comprehendit: ita ut in urbe Gabaad subsistere cogeretur: ea autem una urbiū erat ex tribu Beniamin. Illic uiolata eius uxor dolore pudoreq; simul tanti dedecoris oppressa est: atq; ea ipsa nocte uitā egit. uir autem corpus eius in duodecim diuisit partes: & ad singulas tribus singulis missis partibus orauit: ut illatum dedecus ulciscerentur. Congregatæ undecim tribus ad Gabaonitas miserunt: ut auctores sceleris pena afficerent: qui neglecta undecim tribuum legatione: ultro undecim ipsis tribubus arma intulerunt: atq; haud multo post manus conseruerunt. bis undecim tribus a beniaminis acie superatæ: de suorum numero sex & triginta milia desiderarunt: & tamen tanta eos ulciscendæ contribulis suæ cupido accenderat: ut denuo maioribus uiribus bellum repararent. Itaque cum in fugam beniaminos uertissent: occidione eam totam tribum deleuerunt: cum nulli sexui nulli ætati pepercissent: ita ut e sex & uiginti milibus: ad quem numerum beniamini ascendebant: soli sexcenti fuga salutem sibi pepererunt: Direptam autem Gabaad urbem postea succenderunt: decreto edito ne undecim tribus in posterum cum eo

rum aliquo qui ex acie effugerant: affinitatem iungerent. Hæc autem cum aduersus Gabaad egissent: arma in galatidem transtulerunt: atq; illic labitas peremerunt: quod iussi cum ipsis tribubus arma capere recusarant: morte dignos eos censentes qui uiolatam contribulis suæ pudiciciam neglexissent.

De Dimocle adolescente atheniensi.

Dimocles mira specie adolescens atheniensis: cum eius amore Demetrius rex teneretur: nullo modo regis libidini morem gerere decreuerat. Contigit autem ut cum balnea forte ingressus esset: ad ea haud multo post Demetrius quoq; ueniret. Illic a Demetrio nudus ut erat: apprehensus est. ab eius autem complexu diu luctatus euasit. Cæterũ cum tamen eius manus se diutius non euasurum cerneret: neq; alia ad effugium spes relinqueretur: ingenti labro in quo ad balnei usum aquæ feruebant: operculum detraxit: atq; nudus in illud se demisit. eo facto quanti pudiciciã faceret testatus. nam ut eam seruaret incolumem feruenti dolio immergere se atq; in eo emori non recusauit.

De Sophronia romana.

Sophronia romana matrona nobilitate insigni: quæ Maxẽtio imperante præfecti uxor erat: cum a Maxentio ut secum in uenerem sentiret sollicitaretur: ita ut nisi uolens Maxentio morem gereret uim imminere facile appareret: uiro omnem rem enarrauit. Cum præformidine uirum sceleri animaduerteret assentiri: auro gemmisq; se quam impense potuit excoluit: & cum eam a Maxentio missi uiri expectarent: ipsa una tantum comitata Ancilla cubiculum suum ingressa est: ubi posteaq̃ longiore oratione se deo excusauit: si ante statutam diem uitam relinqueret: cultello sibi ipsi mortem consciuit. Lucretiæ romanæ in eo anteferenda. quod ipsa ne uel corpus uel animum quæ duo insigni pudiciciæ candore fulgebãt labe aliqua inficeret: manũ sibi iniecit: illa ut læsum iam pudorem excusaret sanguinem cum uita effundere uoluit.

De quadam Thebana uirgine.

Captis euersisq; a Nicathore thebis. is in thebanæ uirginis flãmas incidit: & muneris loco q̃d ab eo diligeret' acceptura arbitratus. tamẽ diu rogando nihil profecisset: uirgo imminere uim uerita cũ in partẽ secessisset. aliud a se agi uelle fingens mortem manu sua sibi consciuit.

De quibusdam Sparthanis uirginibus.

Hoc idem quinquaginta quoq; sparthanæ uirgines fecerunt. Nam cum ad Messeniorum urbem sacrorum causa profectæ esent sicuti ex foedere permisum erat: mesenii iuuenes in uenerem eas sollicitabant: quorum uim ut effugerent incolumi pudiciciæ uitam postponẽtes mortem oppetierunt.

De duabus boetiis uirginibus.

Insigne quoq; pudiciciæ exemplum illud fuit: quod duæ Leutris sedasio patre in Boetia ortæ uirgines ediderunt. Nam cum absente patre duos iuuenes pro ueteri hospicio domi excepissent: ab iis uim passæ eodem ferro die postera ambæ concordes: cum prima eo usa alteri eius usum cōcessisset se interemerunt: hoc testimonio declarātes & si corporibus uis allata erat: animos tamen culpæ insontes mansisse.

De quibusdam antiochenis uirginibus.

IMperante Diocliciano Augusto qui grauiter christianum nomen insectabatur: mater cum duabus puellis comprehensa: & plaustro imposita Diocliciani iussu antiochiam: & illinc quia christianæ ferebantur esse: ad prostitutarum locum deducebatur: ut demum nisi diis quibus princeps uolebat sacra peregisset: oēs occiderētur: ipse uero cum neq; pudiciciam uiolare: neq; christiano nomini renunciare uellent: ut forte dum ducuntur: ad amnem quendam peruenerunt: petierunt ut e plaustro descendere liceret: quia naturæ necessitatibus satisfacere cogebantur. Illic cum aliquantisper a custodibus secessissent: in caput demissæ in amnem corpus aquis: & animam innoxiæ creatori domino reddiderunt. Duæ quoq; ex eodem loco mari ob eandem causam cum antiochiam deducerentur e naui desilientes immersæ sunt.

De. C. Iulio Cæsare.

ASceuitia quam hactenus aut in seruanda aut in ulciscenda pudicicia scripsimus: ad mitiorem ultionē quæ tamen non minus insignis est transibimus: rerum similitudine magisquam temporum ordine seruato. C. Iulius cæsar uxori repudium miserat: quia domi eius. P. Clodius foemineo habitu deprehensus erat: & tamen postea citatus ut aduersus Clodium ob uiolatas Cereris cerimonias: quæ eius domi celebrabantur: testimonium diceret: negauit aliquid apud se de ea re compertum esse: cum autem peteretur quam ob rem uxorem dimisisset: respondit uxorem Cæsaris non crimine solum: uerum etiam criminis suspictione carere oportere.

De Augusto.

AVgustus quoq; cuius post patrē haud immerito fit mētio: nulla tanta cura filias neptesq; obseruare potuit: ut eas ab adulterio compesceret: & quanquam ab earum uiris rogaretur: ut crimen condonaret: in insula pandataria eas inclusit: nullo eas unquam alio dignatus nomine: quam ut uomicas & carcinomata appellaret: moriensque testamento prohibuit eas sepulchro suo inferri: tāquā illarum ossa piaculum corpori suo illatura essent.

De. M. Fl. Valerio Constantino max. imper.

Adeo sceuerus in ulciscenda suorum impudicicia Constantinus fu/it: quod apud se filium Chrispum spurium iam uirum ac militari uirtute multis experimentis insignem: a nouerca fausta accusatum tanquam eam stupri compellasset: statim fide accusationi habita: polæ quæ in histria est: capite mulctari iussit. Cæterum post aliquot tempus cum re de tecta cognouisset non a Chrispo nouercam compellatam: sed a nouerca chrispum: & ab ea non præstiti assensus dolore accusatum: faustam quoq; capite mulctauit. In his enim quæ duo in humanis affectibus plurimum possunt sceuerissimum se ostendit.

De Hierone Syracusano.

Quam sceuerum se quoq; in his quæ ad custodiendam pudiciciam pertinent Hieron Syracusanus præstitit? qui Epicarmum comicū poetam mulctauit: quod ipsius coniuge presente lasciuos uersus recitauerat: uoluit enim ut domi suæ non cæteræ tantum corporis partes ab impudicicia custodirentur: sed ne aures quidem immodestam rem ullā audirent.

De Marcia Varronis filia.

Non minus custodiendæ pudiciciæ studiosam Marcia quoq; Varronis filia se ostendit. Nam cum uirginitatis candorem illæsum ser uaret: & sculpendi pingendiq; arte insignis haberetur: quia ea æta te imagines statuæq; plærunq; nudæ fingebantur: ipsa præ pudore ne in uiris pudibunda exprimeret: aut ob id imperfectum opus relinqueret: effingenda uirili figura semper abstinuit.

De Eugenia romana uirgine.

Res pene tragica non quo ad scelus quidem: sed pro incommodi atq; persecutionis magnitudine uideri potest: id quod Eugeniæ romanæ uirgini contigit. Nam Philippi proconsulis Alexandrini filia cum a Commodo imperatore nimis ardenter diligeretur: neq; enim minus opibus q̄ forma excellebat: uim uerita quæ appropinquare uidebatur: monachi habitum ac nomen mentita profugit: in quo statu cum sub falso nomine occulta maneret: Aemiliana romana q̄ magno orta genere religionis gratia in orientem profecta Alexandriæ morabatur: eam ardenter diligere cœpit: & cum æque in consuetudinem alium nullum admitteret: quia in uiri habitū erat Eugenia: ob inuidiam tanq̄ cū æmiliana adulteraret apud proconsulem accusata necessitate ita premente proconsuli se & fœminā & fi

liam eius esse detexit: statimq; iudicio liberata ad uirgines transiuit. Sed postea quia in christianos persecutio augebatur: sub patris successoribus cum abnegare Christum nollet: ut ei cui inseruiebat placeret: occisionis mala pertulit. Sed iam ad recentiora transeamus: quæ meo quidem iudicio minus excellere non uidentur.

Recentiora De Phithomena uirgine alexandrina.

PVdicicia q̄q̄ precipuo candore insignis habeatur: minime tamen seruilia quoq; pectora incolere perhorrescit. Quippe quæ cupientem eam neminem aspernatur. Ita esse experimēto docuit Phithomena Alexandrina uirgo: quæ romani ciuis serua: ab eo & proter formam & proter uirtutem uehementer diligebatur: eam cum diu promissis minisq; frustra oppugnasset dominus: tandem amore in odium conuerso ad iudices eam ceu christianam detulit. Cum autem proter hoc puella de sententia non moueretur: feruenti pici immersa hoc tormento uitam agere q̄ pudiciciam uiolare maluit. Pudiciciam profecto mirandam. quis enim facile credat in ætatis flore seruam proposita morte: & ut grauior esset publice inter grauissima tormenta: cum alia in parte libertas opesq; si annueret ostenderentur: omnibus resistere? nedum uel parua in re assentiri uelle? Quā multæ nostrorum temporum uirgines prorsus erubescerent: si hæc de te scripta legerent? legendoq; pensitare uellent? quarum permultæ conspiciuntur quotidie non modo ubi uel periculum uel minæ immineant obsistere nolle: Sed ultro parentibus relictis: spreto familiarum in quibus ortæ sunt decore acrius impudiciciam sequi: q̄ hæc ne impudica esset omnia quæ in uita sunt formidolosa subire.

De Anastasia nobile fœmina Constantinopolitana.

COnstanter Phithomena pudiciciam suam defendit: sed non minus indignabundam Anastasia se: ne suam macularet ostendit. Nam cum eam Theodora augusta suspicata a Iustiniano augusto uiro suo diligi: acerbo uerbo carpsisset: ut uero experimento declararet se ea in re Iustiniano non respondere Alexandriam profugit: atq; illic inter sacras uirgines latuit: ubi postea Theodoræ audita morte: cū se impensius quam antea a Iustiniano Theodoræ iugo liberato diligi audiret: uerita ne tandem uis inferretur: eū declinauit amorem: quem permultæ magno studio sequi uoluissent. Itaq; uiriles amicta uestes ad extrema ægypti deserta aufugit. ubi Anastasii tanq̄ uir esset nomine sumpto diu austere ac sancte uixit.

De Dugna aquilegiensi.

CVm Attila hunnorum rex aquilegiam urbem oppugnaret: Dugna in ea urbe nobilitate atq; pudicicia insignis quæ barbaros iā urbem

irrumpere uidebat: quos acceperat in dirripiendis urbibus crudeliter auareq; rem gerere: neq; a mulierum pudicicia iniuriam abstinere: ne eam uim incurreret: cum domum in amnis ripa positam haberet: a fenestris in eum se precipitem misit. Cæterum quoniam satis de his scriptum est: quæ ingenti seueritate pudiciciam tueri uoluerunt: iam de illis scribamus qui acerbe uiolatum hunc pudorem ulti sunt.

De Iuliano gotho comite septensi.

CVm Rodericus gothorum postremus: qui in hispania regna rūt lachabæ Iuliani comitis filiæ: quam in aula penes reginam habebat uim intulisset: puellæ pater adeo grauiter eam iniuriam tulit: ut clam in africam traiiceret: quo tempore in ea burgalemus miramoradenus rerum potiebatur: quem ut in hispaniam ad delendam gothorum gentem traiiceret inuitauit: is uero inuitantis consilium secutus cum duce muza copias ingentes in hispaniam misisset: salutis anno septingentesimo quarto decimo: crudelius in gothos Iulianus ipse q̄ Mauri desceuiit: omnibus in rebus filiæ pudicicia: cui uis illata fuerat: semper commemorata.

De Ioanne rata Caserte comite.

SImili indignatione compulsus Ioannes rata casertæ comes: postea q̄ resciit uiolatam uxoris pudiciciam a Manphredo Siciliæ rege: iniuriam ultus est. Nam cum Carolus primus a pontifice romano neapolitani Siciliæq; regnorum iure inuestitus Manphredo arma inferret: Ioannes rata manphredi copiarum dux: quem manphredus rem prorsus: quā cum eius uxore habuerat: ignorare arbitrabatur: ut iniuriam ulcisceretur: non solum ad hostes transiuit: uerum uiam quoq; intra regni fines eis aperuit: cuius rei causa mortuus manphredus sceleris sui primum uiolata ioannis coniuge: deinde quod tanta iniuria affecto rem suam credidisset penas quas debuit luit.

De Nicolao estensi marchione Ferrariensi.

NOn minus sceuerus uiolatæ pudiciciæ ultor fuit Nicolaus estensis ferrariensis marchio. Nam cum accepisset ugonem filium suum iuuenem forma uirtuteq; eximium parū pudice parisinæ nouercæ: quæ gente malatesta erat: consuescere: ne temere in tanta re fidem habuisse uideretur: noua arte operam dedit: ut rem ipse inspiceret. Itaq; posteaquam ita certior factus est ut iam nō falli se credēdo sciret: adeo pro tanto facinore excanduit: ut abiecto uiri patrisq; affectu: quo maxime mortales mouentur: coniectos in uincula ambos capite haud multo post cum omnibus conscus mulctauerit.

De Ioanne Malacesta.

MInus in uxore impudica ultionem Ioannes malatesta distulit: quæ Francisca nomine polenta gence orta erat. Eam enim in comple/xu Pauli malatestæ fratris sui deprehensam: gladio eo ipso momē to una eum adultero transfixit.

De Ludouico Seneschalco Normandiæ.

PAri sceueritate Ludouicus Normandiæ Seneschalcus: id in gallia honoris nomen est: ut accepit cum Ioanne Lauerno domus suæ gu bernatore Carolottam uxorem eodē in lecto simul misceri stricto gladio locum ingressus in quo iacebant: primo impetu adulterum: deinde uxorem occidit: nihil prorsus motus quod illa communes complexa liberos inter lachrimos errori ueniam peteret: nec quod Ludouici undecim gallorū regis soror esset: quoniam rex ipse qui frater erat: non minus q̃ uir ipse sce/uere Carnlottæ pro crimine infensus: ne minimam quidem pro eius nece of/fensionem se accepisse ostendit.

De Philippo gallorum rege.

PHilippus gallorum rex cognomento pulcher: non minus se in nu/rus suas sceuere: q̃ Nicolaus Estensis atq; alii de quibus est dictum in uxores gessit: huic tres filii erant Ludouicus nauariensis rex: Ca/rolus Marchiæ & Philippus pictonum comites: maioris natu uxor fuit Mar/garita burbonensis ducis filia: Secundi Blanca burgundiæ comite patre orta cuius etiam filia fuit Ioanna quæ postremo filiorum nupserat. Cum igitur Philippus pulcher has minus pudicæ agere: q̃ regias idest pudicas nurus æquum erat: in custodia obseruari iussit: ac criminum disquisitione habita: pictonumq; comitis uxore crimine quia innocens erat facto iudicio liberata: alias duas perpetuo carceri addixit: ut in eo misere uitam agerent: Philippū autem atq; Gualterium andegaueñ. fratres: qui adulteri erant: adempto ab eorum tergore corio suspendit.

De Erkembaldo burbaiensi.

PAr facinus ad ulciscendam pudiciciam & pene Mario persimile Erkembaldus burbniensis: uir nobilitate insignis: ac prepotens in germania patrauit: qui cum graui ualitudine laboraret: & a cubi/culo strepitum exaudiuisset: quo resonare ædes uidebantur: eius rei petiit causam: & cum tandem accepisset: sororis suæ filium: uim cuidam dome/sticarum mulierum uoluisse inferre: uehementer indignatus: ministris impe rauit ut nepotem suspenderent: quod cum ministri agere distulissent: dissi/mulauit dolorem: quo ad iuuenis arbitratus auunculum rei immemorem fa/ctum: cubiculo cœpit obuersari. Itaq; conspectum in cubiculum ad se uoca uit: Lætumq; simulans assidere sibi iuuenem coegit: & altero brachio eum

complexus altero: gladium quem habebat clam eduxit: ac iugulauit. In eo enim pudiciciae respectus ac studium affinitatis iura atq; affecti corporis uires superauit.

De Bertholino Sistro papiensi.

MVro saepiebat ingētes fundos Galeatius uicecomes iuxta papiēsem arcem: ut in eis ad uenationem alere feras posset. Cum autem eo muro possessiones Bartholini sistri cuius papiensis incommode diuiderentur. Bartholinus cum Galeatio quaestus: & si optata non retulerat: tamen aliquot dies rem patienter tulit. Caeterum cum postea in dies damnū grauius appareret: quod diuisa possessio secum ferebat: ad Galeatium rediit qui in papiensi foro equo insidens subsisterat. cum autem speraret si publice rem ei narrasset: fore ut ad respicienda damna quae inferebat: magis moueretur: ei appropinquauit: ac modeste inter caetera dixit: si hoc ipsum incōmodo afficeret: quid tandem tot filiabus quas iam nubiles habebat agendū foret? perinique autem ferens Galeatius huius querelis uoluptarium locum impediri: iracundiae plenus respondit: si nesciret quo alio eis modo consulere: illas ad prostitutarum cellas mitteret: quo uerbo pudicus ciuis excanduit. & enim parua nimis ubi de pudicicia agebatur eius a principe ratio haberi uidebatur. Itaq; in furorem rabiemq; uersus: pugionem quem ferebat: strinxit: atq; arbitratus Galeatii pectus se petere in Zonae fibulam gladii mucronē impegit: qui inde delapsus coxam perfodit. Quae res & si non multo post Bartholinus occisus fuit: satis tamen magno documento esse potest agendi loquendiq; modestiam quae in omnibus desideratur: principes ita decere: ut in eos permulti quod nullam ob aliam rem egissent uerborū atrocitate parciti saeuierint.

De praefecto arcis nucerrinae.

QVod nuper diximus de necessaria in principibus agendi loquendiq; modestia: Nucerrinae quoq; arcis praefectus in Nicolao Bartholomeoq; trinciis fulginatum dominis: quibus ipse seruiebat ostendit. Nam cum animaduertisset Nicolaum saepe Nuceriam uenientem uxori suae uim intulisse: ad edendam uenationem eum cum fratribus inuitauit nocteq; proxima cum labore defessi graui somno capti essent: duos ipsorū fratrum in lecto peremit: atq; ad libertatem populum uocauit. uerum cum Conradus tertius frater re intellecta brachii qui perusiae rerum pottebantur opem implorasset: atq; illuc aduolasset: praefectus spe diutius retinendae arcis adempta: a turri uxorem precipitauit cui ipse a Conradi militibus cōfossus haud diu superuixit.

De Petro Temacoldo.

P Ari crudelitate Socinum uistarinum rei laudensis dominum ul/tus est Petrus Temacoldus: neque eum mouit quod Socinus Ludouici bauarii imperatoris uicarium se gereret. In carcere enim pedore fameq; eum conficere non erubuit: quanq̃ a molendino ad honestam fortunam ab eo esset euectus. Sceuiendi autem in Socinum ea fuit causa: qđ eius propinquæ quæ haud in magnis erat opibus Socinus uicium intulerat. Ab hoc igitur initio rem laudensem inuasit: cuius imperio uti: simulq; in ui/starinam gentem sceuire non destiit: quoad ipse ab Actio Vicecomite qui Mediolani rerum potiebatur laude pulsus fuit.

De Opicio laudensi qui uergusius dicebatur.

A Ctii auo Mattheo Vicecomiti: quia galeacius eius filius cum placẽtinam præfecturam gereret: Blanchinæ uxoris opicii Landensis: qui uergusius cognominabatur: pudiciciam uiciare temptauerat: opicius non sine ingenti omnium Matthei rerum periculo aduersam factio tnem secutus: urbem placentiam ademit: diuque ea potitus est: adeo acerbe ulit: eum quem amicum putabat: uxori uicium inferre uoluisse.

De Raimundo assain græco.

T Emporibus quoque nostris neapoli Federico aragonio regnante: Raimundus assain in grecia nobili ortus genere: & si patria tur/carum armis pulsus graui rerum inopia laborabat: quantum uiolatus pudiciciæ decor eum mouisset ostendit: Nam publice in regio cubicu/lo Bernardinum sanseuerinum bissignani principem apud quem uiuebat stricto gladio inuasit: duoq; aduerso eius pectori uulnera infixit: quod is sorori quæ apud eum alebatur: uim intulerat. Cuius rei cum ad supplicium duceretur: nulla unquam ductus est poenitentia: quin affirmauit: cum principi familiaritate coniunctus esset: tuto ulciscendæ iniuriæ magnas occasiones habuisse: sed eis usum non esse: quia nobilitate insigni uiro occulta ultio sordida foret: & proterea palam ulcisci hanc grauem iniuriam quam acceperat: co/ram rege ipso uoluisse: neque iam cum id egisset: acerbam sibi mortem putare.

De Siculis.

Q Vanq̃ exempla de quibus diximus: satis palam faciant: nullis aliis incommodis æque ad rebellionem populos impellli: q̃ ubi apud eos per reges ac principes aut eorum magistratus ac milites pudici/cia uiolatur: idque testatum reliquerit populus ro. qui tarquinii superbum dominatum: se ægre ferre non ostendit: nisi posteaq̃ lucretiæ uitiũ oblatũ fuit neq; decẽuirorũ tyrãnidẽ exuere prius cogitauit: quã appius Claudius uirgi/nii filiam uiolare tẽptauit: hoc tamen apertius etiã declaratur Siculorũ p̃senti

exemplo: gallorum enim sceua libidine quam in siculas mulieres effreni exercebant: perciti Siculi in unum conuenere: ut ad campanarum pulsum: quibus decantandas esse uespertinas orationes significari solet: per omnem Siciliam gallos quicunq; in ea erant obtruncarunt. tanta edita in eos sceuitia: ut matrum utero ui diuulsos liberos humi alliderent: duabusq; horis cōstat eo tempore octo gallorum milia occisa fuisse: regni illius possessione Carolo primo adempta: in cuius locum Petrum Aragonium regem Siculi ad se uocarunt.

De Francisca Manphreda.

AVdax quoque procul dubio Franciscæ bentiuolæ facinus ob pudiciciæ studium temporibus nostris fuit: Nam cum duos adhibuisset qui Galeotum Manphredum uirum suum: principem fauentinum necarent: intuita eum magnis uiribus salutem defendere: stricto pugione quo ipsa erat accincta: manu sua eum uirili magisquam fœmineo animo a duobus adiuta: interemit. ad quod facinus eam læsæ pudiciciæ desperatio compulit. Nam in urbe fauentia affirmabatur Galeotum ante quam ipsa ei nuberet cum fauentina ciue matrimonium cōtraxisse: & re occultata honestiores postea nuptias cum ipsa secutum: quos rumores cum Galeotus nullo modo reprimeret: suspictionē rei ueræ uidebatur relinquere.

no debuit illi placere tales mr.

De quadam fœmina Esensi.

HAud dubiū est quod in Esa. quæ in terræ nouæ comitatu non longe a Nicea est in Narbonensi prouincia: mulier quædam patrauit: noctu enim dormienti uiro genitales partes abscidit: factum excusans quod cum ipsa uiro fidem præstaret: ipsi quoq; æquum esset eandem a uiro seruari & quia is coniugalem fidem uiolarat: plecteri debere ea corporis parte qua peccauerat arbitrabatur.

De Francisco Gonziaga.

NOn minus etiam sceuerus ulciscendæ pudiciciæ ultor Frācīscus Gōziaga fuit cum coniugi Agneti Bernabouis uicecomitis filiæ: qui Mediolani rerum potiebatur: caput adimi iussit: quia eam manifeste in adulterio deprehenderat.

De Rodulfo Gonziaga.

ROdulfus quoq; Gonziaga Federici Mantuani marchionis frater cum esset in castris: uxorem parum pudice agere certior factus est. Itaq; inde profectus ad ea loca in quibus uxor cum adultero erat: ambos manu sua occidit: cum ante uxoris faciem adulteri sanguine respersisset: non sine graui uerborum contumelia: nulla quod nobilissima gente orta esset habita ratione. Quanq̄ autem & Italorum & gallorum principum nobiliumq; hominum in hanc materiā permulta occurrāt exēpla:

unum tamen tantum in quo sceuitia incredibilis fuit: adhuc ponere contenti erimus: ut iam finis rei permolestæ fiat. Nam cum persæpe nimium suspiciosi uiri: & in quibus natura iracunda est: terminos castigãdo transgrediãtur. & grauius q̃ pro peccati magnitudine ad mulctam rapiãtur: huiusmodi hominum facta ad feritatem magisq̃ ad ullius laudandæ rei decorem accedere iudicari debent.

De Tisone de campo sancti petri.

QVo ergo nomine Tisonis facinus compellare debemus? pudicũne an sceleratum dicemus? Rem in medio ponemus ut pro ingenii qualitate integrum lecturi habeant: uel impium uel sceuerum pudiciciæ ultorem eum nominare. Is matrem Conizam cum in adulterio cum Aymo burgundione deprehendisset: hortante matris fratre Marsilio Carrariensi: heu sceuum facinus: ambos occidit.

De Othone quarto imper.

LIbet in fine tam multorum in quibus ad ulciscendam pudiciciam coniuncta sceuitia fuit: exemplum unum ponere: a quo & si sceuicia abest: animi tamen uirtus insignis in eo conspicitur. Cum otho quartus imperator Florentiæ esset: & inter multas forma atque ætatis flore insignes foeminas Gualdratam bertham ipse plurimum laudaret: puellæ pater qui aderat Bellincionus nomine: obtulit facturum se. si ita eius ferret animus: ut deosculandæ puellæ copiam haberet. Quod cum puella audisset: respondissetq; nullius unquam nisi eius qui uir suus foret: suauium accepturam: Adeo modesto principi ea res placuit: ut indignum duceret: sine premio puellam omittere. Itaq; eam in matrimonium Guidoni germano locauit: uiro non armis solum atq; uirtute: uerum generis quoq; nobilitate insigni: & totam eam uallem quæ sub Casentini nomine in aretino agro censetur cum comitatus honore dono utrisq; dedit. A quibus postea familia manauit quæ comitum Guidorum nuncupata est.

De iis quæ libere uel facta uel dicta sunt. Ca. secundum

IN dictis factisq; libertas quemadmodum laudem meretur: si a libero animo profecta ratione modoq; non careat. Ita si eius causa sit animi malignitas aliqua: aut praua loquẽdi consuetudo: quẽadmodum sæpe fieri solet: auctores non nunq̃ in exitium deducit: etsi etiam prima cum in malignos auditores incidit periculo non careat. Cæterum cum eius satis certa norma dari nequeat: ad eorum exempla recurremus. quod per ea melius uires ipsius effectusq; declarabuntur. Illud autem non omittendum est: si in iis aliqua in parte peccandum sit satius esse: parum ista quã nimis attingendo peccare.

De. T. Quintio Flamminio consule.

QVintus Flamminius cum aduersus postremum Philippum Macedoniæ regem bellum gereret: & in tractanda pace delectus ad colloquium locus esset: posteaq̄ loco appropinquarunt. Philippus fraudem ueritus: obsides a Flāminio petiit: affirmans romanis multos esse flāminios: sed apud macedones unum esse Philippum: ad quem Flaminius statim respōdit: id ipsius Philippi culpa accidere: qui amicos & propinquos omnes interemisset: romano idest libero uerbo crudelitatem atq; perfidiā Philippo improperauit.

Flaminius ad Philippū

De Paulo æmilio consule.

PAulus æmilius consul aduersus persam macedoniæ regem creatus cum mos esset in eiusmodi rebus populo ro. gratias agere: ut suam in dicendo libertatem seruaret: uirtute atq; innocentia sua fretus ad populum dixit de duobus consulatibus quos erat adeptus: primum se sui ipsius gratia petiisse: hunc autem secundum ab ipso populo delatum suscepisse: huius igitur postremi causa gratias non agere. quin potius si quem se meliorem ad eam expeditionem populus inueniret: eum eligeret quia id ipse æquo animo esset laturus. uerum si quid in eius uirtute spei reposuisset: sine uerbis dicto ei audiens esset. Quod si populo statutum esset imperare malle: & non imperanti parere: sciret ludibrio omnibus romanorum expeditiones fore. Ita enim ea libertate animi populum ro. qua uirum quemcunq; priuatum fecisset allocutus est.

De Gn. Pompeio.

PEtebat Gn. Pompeius partis iam multis uictoriis triumphum a L. Sylla dictatore sibi decerni: cum autem ætas & lex obstaret: neq; enim adhuc senator aut consul creatus fuerat: Sylla pertinaciter contra reluctabatur. qua re minime motus Pompeius se triumphum a populo impetraturum dixit. & cum ei relatum esset Syllam si id temptaret: dixisse se ei aduersaturum: respondit neq; se ob eam rem ab incœpto discessurum: cum plures nationes per terrarum orbem inuenirentur quæ orientē q̄ quæ cadentem solem uenerarentur. eo enim mordaci dicto Syllæ senio iuuentam suam præposuit atq; exacerbata his uerbis dictatoris ira sceuitiaque qui multa romanorum uirorum milia longe minorem ob causam occidi iusserat: extorsit ut Sylla exclamaret triumphet. & ita potitus est triumpho Pompeius.

De. C. Fabricio.

COrnelius Ruffinus uir rapax & auarus. cæterum in bello animo ingens manuque promptus: cum bellum immineret in consulatu obtinendo. C. Fabritii opera adiutus est. uiri ipsius quidem

omni integritatis laude digni: qui ob prauam uitam Ruffino semper aduersus fuerat. Cæterum eo tempore ob belli suspictionem quia ignauos desidesq; ipsius competitores uidebat: sententiam mutauerat. Quam rem Ruffinus miratus cum Fabricio impensæ gratias egisset: subridens ad eum aperte Fabricius. noli mirari Ruffine: quia rapinis imminui malo q̃ uendi. commode enim acuteq; Ruffini rapacitatem: & compeitorum ignauiam taxauit: ostendit enim satius se ducere ab auaro consule eodemq; gnauo homine & rebus agendis idoneo rapinis uexari: q̃ iis ad consulatum euectis: qui per ignauiam rem communem prodituri essent: uictum ab hoste uenũdari

De: C. Iulio Cæsare.

SEdente pro tribunali. L. Sylla cũ prætor esset: atq; Cæsari adhuc priuato iratus diceret: se officio suo usurum: respondit Cæsar recte tuum appellas officium quod pecunia tua comparasti. Neq; enim magistratus maiestate deterritus est: quin ei qua arte magistratum esset assecutus coram exprobraret.

De Geminio ciue Romano.

CVm triumuir Antonius in Asia degeret: atq; una esset Cleopatra ægypti regina: cuius nutu Antonius eius amoribus nimium uinctus regebatur: per id tempus graues inter ipsum atq; Octauium controuersiæ exarserant. Amici igitur ab urbe Roma ad Antoniũ in Asiã Geminium miserũt: ut omnia temptarentur: per quæ cum Octauio redintegrari communis amicicia posset: atq; in mutuam concordiam rediretur. Cum autem Geminium Antonius in conuiuium excepisset præsente Cleopatra: monuit ut mandata quæ habebat exponeret. Ad quem Geminius post salutem dictam: nulla aut ipsius amplitudinis aut Cleopatræ præsentis ratione habita: reliqua dixit Antoni quæ tibi dicere iussus sum: cum sobrio & alio loco q̃ ubi nunc sumus tractanda sunt. Sed ut cumq;: rem unam uel ebrius dicere mihi posse uideor. scilicet res tuas omnes bene successuras: si Cleopatram in ægyptum dimiseris. paucis enim liberisque uerbis & Antonii ebrietatem & eius in Cleopatram immodicum amorem: sapienter carpsit.

De Subrio Flauio: & Sulpitio aspero tribunis militaribus

VAlde profecto libera Subrii Flauii tribuni militaris oratio fuit: quo tempore conuictus: conscium se pisonianæ conspirationis esse: rogante Nerone quam ob rem eius uitæ insidias tetendisset. respondit: nullus unquam erga te fide maior me fuit: dum ut amari posses dignũ te prestitisti. Sed posteaquam matris paricida fuisti: uxoremq; tuam occidisti: item auriga factus es: & mimicam artem exercuisti: urbemq; ac pa,

triam communem incendisti: mortaliũ omnium et odio dignum te fecisti. Sulpicius quoq; asper eadem dignitate: qua Flauius. & item pari culpa insimulatus: cum similiter qua re motus conspirasset rogaretur: non minus libere: cæterum paucioribus uerbis respondit. Dixit enim se in Neronem conspirasse: quia aliam rationem finiendorum eius immensorum scelerum nõ inueniebat. his uerbis Nero magis consternatus est: q̃ omnibus aliis quæ in ea coniuratione continebantur. Neq; enim uera:ut maior principum pars: audire consueuerat. O miram in dicendo libertatem. O uere romanos animos coram eo atq; in eum qui terrarum orbis imperium obtineret: & crudelitate immanes alios omnes anteiret: non moueri animo: neq; minore in eum uti libertate: cũ in eius manu uincti essent: q̃ si ipsi imperantes uinctũ eum coram quo dicebant habuissent.

De Isidoro Cynico philosopho.

NOn minus quoq; libere Neronem Isidorus Cynicus allocutus est: cum ei magna uoce palam dixit: bene eum naupli mala cantare & male bona sua curare.

De quodam seruo bubulco.

QVidam bubulcus seruus: iam senio pene confectus: cũm assumpto ad imperium Vespasiano domino: proter nouæ fortunæ foelicitatem meritum se putaret: quem dominus munere dignaretur: uenienti in urbem Vespasiano se obtulit: & libertate se donari petiit. Cum autem minime assentiri Vespasianum uideret: continere se seruile pectus nequiuit: quin ut poterat dominum ulcisceretur. magna enim uoce exclauit uero adagio dici: uulpem pillos non mores mutare. ita enim ueteris domini auaritiam natura insitam exprobrauit.

De Mimmi Mordaci dicto.

VAlde liberum mordaxq; Mimmi cuiusdam aduersus Tiberiũ cæsarem uerbum fuit: cum is Augusti heres ab Augusto legata populo non impleret. Nam cum forte coram eo mortuus ad sepulturam efferretur: Mimmus sublata uoce mortuo inclamauit: ut nomine suo referret Augusto: nundum pro eius legatis populo romano satisfieri. Minime ueritus hac libertate quæ ei exitium attulit: Tiberium hæredem cuius ea erat culpa mordere. Inde enim factum est: ut Tiberius Mimmo pro eius parte satisfaceret: & postea interfici atque ei dici iuberet: ut Augusto nunciatum iret: iam cœpta esse eius legata persolui: quo

exemplo haud obscure ostenditur non semper dicendi libertatem etiã in re uera tutam esse: diligenterq; pensitandum cui: quomodo: & quando atq; ubi loquaris.

De alio Mimmo & ipso mordaci.

NOn minus liberũ & mordax illud quoq; uerbum fuit alterius mimmi: in triumphali pompa: quam Galienus ignauissimus imperator ducebat. Nam cum nonnulli in persico uestitu comparuissent: & mimmus quidam eos studiosius contemplari uideretur: fuerunt qui peterent: quid sibi tanta illa cura quæreret: quibus respondit mimmus: inter hos persas Galieni se patrem quærere. Hoc enim uerbo Galieni ignauiam carpsit: qui patrem iam diu apud persas captiuum armis ab hoste recipere non curaret: & nunc puerorum more de simulatis persis triumpharet.

De duabus uetulis libere locutis.

NOn minoris facienda fuit macedonicæ uetulæ erga Demetrium regem libertas: & alterius erga Adrianum augustum: quæ quanquam diuersis fuerint temporibus: tamen hic proter similitudinem coniunctim enarrantur. Indignatæ enim quod loquendi petita potestate: hi duo principes audiendi ocium sibi non esse respondissent: eis dixerunt: ergo reges non estote: Quod uerbum cum eos acriter pupugisset: in posterum cum aliis uterq; humaniorem facilioremq; se prebuit.

De homulio ciue romano.

ANtoninus pius singulari humanitate princeps homulii ciuis roma. ædes ingressus: cum porphiriticas columnas uidisset: petiit unde homulius eas habuisset: cui is respondit: in aliena domo hominem mutum surdumque esse oportere: libero enim uerbo fortasse magis q̃ apud imperatorem æquum esset: nimiam Antonini curam momordit.

De Valerio asiatico.

CAeso. C. Calligula imperatore populus ro. in forum conuenit: arbitratus principem senatus opera interfectum esse: Itaque cum id grauiter quereretur Caligulæ largitionibus assuetus: interfectorum nomina ut in eos animaduerteret requirebat. Id conspicatus Valerius asiaticus senator: honore quem gerebat non indignus: cum indignaretur uehementer moleste populum eam rem ferre factam esse: quam proter tyranni crudelitatem: populum ipsum facere oportuisset: in eminentem locum cõscendens clara uoce populum increpuit: quod cædis auctores quæreret: subiunxitque magni muneris loco accepturum se fuisse: si ipse huius rei auctor esse potuisset: quam libertatem ob uiri reuerentiam populus æquo animo tulit: nihil in eum motus: & si haud multo post in omnes sceuiuit qui in Caligulæ uitam conspirauerant.

De Frontone consule.

PAri libertate post Domiciani pessimi principis mortem de Cocceio Nerua principe optimo atq; eodem patientissimo ut asiaticus ad populum: Fronto consul locutus est. Nam cum uideret nimium populo indulgeri: permittiq; ut in eius esset manu: uel accusare: uel occidere: quem Domiciani ministrum fuisse diceret: clara uoce dixit. Malum esse sub principe uiuere: qui nihil agi permitteret: Sed longe deterius sub eo qui fieri nihil prohiberet: quod Nerua cum audiuisset: modum accusationibus imposuit.

Sub princip(e) qui nihil prohibet

De Cymone atheniense.

CYmon atheniensis haud minus libere: neque minore suo periculo q̄ duo: de quibus est dictum locutus est. Nam cum per totam urbem disseminatum esset a delphico oraculo responsum esse. unū athenis uirum esse: qui aduerso omnibus aliis ciuibus animo esset: & cui presentium rerum administratio inuisa esset: populum aperte monuit: ne quis hic esset quaerendo laboraret. Se enim eum libere fatebatur esse: cui nihil eorum placeret quae per id tempus in administranda re publica gererentur: uerbo enim & aperto & libero eius temporis administrationem carpsit.

De Elpinice Cymonis sorore.

NOn minus libera Elpinice Cymonis soror erga periclem fuit: cum a deuicta Samo reuersus: funere ingenti caesos in proelio honorasset: laudibusq; eorum uirtutem extulisset. Nam cum athenienses mulieres postea flores sertaq; e more rogis inicerent: elpinice Cymonis soror non sine magna indignatione errupit: Sunt profecto ista floribus ac sertis digna pericle? qui nos tot praeclaris uiris orbasti. neq; hoc bello contra phenices aut medos suscepto: sicut Cymon frater meus egit: Sed urbem atque insulam nobis beniuolentia propinquitatibusq; coniunctam subegisti. Animo magisq̄ uirili ausa periclem palam carpere: qui gratia & arte omnium rerum moderamen athenis sibi uendicarat.

De Demarato corinthio.

QVo tempore Philippus macedonum rex ortis discordiis cum uxore ac filio dissidebat: ad eum uisendi gratia profectus est Demaratus Corinthius: qui cum interrogatus esset: quam bene inter se graeciae ciuitates conuenirent: facetissime ei respondit: magnae profecto tibi curae est Philippe: ut de graecorum concordia certior fias: siquidem haud iniuria id ad te pertinet: posteaq̄ cum coniuge tua ac filio tam concorditer tantoq; in amore uiuis: quod facetum nec minus mordax uerbum ita philippum pupugit: ut postea cum uxore ac filio in gratiam rediret.

De Demochare athenienſi.

CVm athenienſes ad eundem Philippum in Macedoniam legatos miſiſſent: acerbum quidem: ſed occultum ipſorum hoſtem: confecta legatione Philippus eos dimittens: ut mos eſt: dicere cœpit: ſi quid aliud eſſet. quod athenienſium gratia facere poſſet: neq; ultra ad finiẽdam orationem pergebat: ſtatim legatorum unus Demochares cæteris audacior ſubiunxit: ut te ſuſpendas: aperte ei uerum faſſus: qui ficte operam ſuam athenienſibus uidebatur offerre. Quæ libertas magno ei malo conſtitiſſet. niſi eum plus ficta Philippi humanitas: q̃ ipſius Democharis prudentia texiſſet: neq; enim aliud Philippus egit: niſi quod ad alios legatos conuerſus dixit: referte athenienſibus: eum qui tam acerbum uerbum minime indignatus audiuit: longe eo qui uerbum nihil laceſſitus pronunciauit: modeſtiorem erga uos fuiſſe.

De Dercilide ſparthano.

NOn minus libere Dercilides lacedemonius miſſus a ſparthano populo ad regem Pyrrhum legatus egit. Nam cum eum Pyrrhus grauibus uerbis urgeret: ut lacedemonii Cleoninum regem quem pepulerant in regnum reciperent: nulla illius dignitatis ratione habita reſpõdit. Si deus es, nobis minime timendum a te ducimus: nam cum iuſtam habeamus cauſam deus qui iuſtus eſt: nihil aduerſus nos molietur: quibus tu ſi nõ deus ſed homo es: melior profecto non es: & proterea tanto opere nobis formidandum non eſt.

De Sameo phariſeo.

HErodes adhuc priuatus cum apud Hircanum iudeorum pontificem ac regem a multis eius gentis nobilibus præpotentibusque uiris accuſaretur: Hircanus qui eum diligebat monuit: ut in iudicium habita ſalutis ratione ueniret. Itaq; is purpuratus: & armatorum ſeptus corona in iudicio conſtitit. Cum igitur eo conſpecto territi iudices in eum hiſcere nihil auderent: Sameus qui inter eos uir erat & prudens & liber dixit. Tu Hircane rex uoſq; iudices ni fallor nunq̃ in iudicium capitis uenire aliquem uidiſtis: niſi ſqualidum: & atra neq; ea niſi trita ueſte amictum. Quam ob rem cum hic Herodem & nitida cute fulgentem: & ueſte ornatum adeſſe uideatis armiſque tectum: dici non poteſt aliud eniti uelle: niſi ut uel armis iudicium ad liberationem ſuam extorqueat: uel ſi id nequiuerit: ut nos iudices occidat. Itaq; ſi hoc ei uos iudices per ignauiam permittitis ipſe quidem quod reo in periculo conducere uidetur egerit. at uos mihi creditote: haud multo poſt fore: ut iudices oẽs q hic ſedemus: tuq; rex una cũ iudicibus ab Herode occidamini. Audax enim liberq; Sameus ueritus nõ eſt corã Herode ea

dicere: quæ audiendo alii præ formidine contremiscebant. Secutum est igitur ut breui Herodes regnum occuparet: & Samei uerba quæ dixerat uera inuenirentur: solus autem Sameus e iudicum numero incolumis seruatus est: cui Herodes non modo ob uirtutem pepercit: sed inter amicos etiam habere eum uoluit.

De Platone philosopho.

Diu in Sicilia commoratus Plato: quem Dionysius apud se tenuerat: cum tandem dimitteretur: ab eo ad coenam uocatus est: atq; inter alia quæ coenantes fabulabantur: cum Dionysius diceret: Nonne o Plato cum athenis eris cum aliis philosophis de nobis obloqueris? Ei Plato subridens respondit. nunquam philosophos qui athenis uiuunt ita uacare: aut de tam uili materia inter eos tractari posse: ut loqui de Dionysio ualeant. Acute enim sed modeste tamen uitam eius: ut digna erat: momordit.

De Anthagora.

Non minore libertate arguciaq; Anthagoras poeta Antigono regi respondit. Nam cum solus castra Antigonus perambularet: & ad Anthagoræ tabernaculum uenisset: conspicatus congrum decoquere: ut faceto uerbo poetam morderet dixit. putas ne Anthagora Homerum cum Illiadem scriberet congros decoxisse. Cui facetus atq; extemporaneus poeta. Nunquid & tu rex Antigone arbitraris Aggamennonem cum ea gereret: quæ ab Homero scripta sunt: castra græca perambulasse: querentem si quis congros aut aliam rem decoxisset? celeri enim acutoq; responso antigoni nimiam curam loquacitatemq; satis apte repressit.

De Laberio equite romano.

Quemadmodum etiam egit Laberius eques ro. mimmorum fabularumq; scriptor. Nam cum iam grandis natu a Iulio cæsare pene coactus saltaret & fabulas quas scripserat ipse ageret præter ætatem: id ut potuit ulcisci decreuit. personam igitur syri serui induit: & tanquã a domino uapulasset: fugientis speciem præbens clamauit. Quirites profecto libertatem amisimus. ficto eo sermone personaq; cæsaris tyrannidem haud obscure taxauit: quam ob causam postea laberius Cæsari nunquam gratus fuit.

De Alio poeta græco.

Liberum Laberii uerbum fuit: sed non minus græci poetæ cum Augusto factum: nam cum hic poeta Augusto sæpe uersus dare consueuisset. neq; unq̃ ab eo aliquid tulisset: nisi quod postremo epigrammate tanq̃ in omnium satisfactionem donatus fuerat. poeta egregie laudato Augusto appropinquauit: atq; ex pera sumptos nummos quosdã minimos in Augusti manu posuit: dixitq; non hos quidem ex fortunæ tuæ

immo nunq̃ de tã grãdi materia tractat: maior questio eorum est si ...

amplitudine. O Auguste dedi: sed quoniam maior copia nō erat: hæc quã lacunq; malui q̃ nihil dare: qua re omnibus in risum conuersis largissime ab Augusto pro omnibus remunerationem tulit.

De quodam equite romano.

AB equitis quoq; romani libero uerbo tactus æquo animo eius libertatem tulit. Nam cum censor Augustus eum repræhendisset tan q̃ fortunas ac bona sua decoxisset: eo ipso tempore eques a se auctas fortunas esse ostendit. Item cum ab eodem carperetur: tanquam de matrimoniis legem non seruasset: statim testibus quoq; crimen reiecit: ostē ditq; non solum uxorem duxisse: uerum etiam ex ea trium liberorum patrem se factum. itaq; eques aliquantisper commotus his addidit. O Cæsar alias cum de probis uiris certiorem te fieri uoles: eius rei onus probis quoque & non maledicis dato. Asperum profecto responsum: sed liberum & equite ro. ad imperatorem eundemq; censorem dignum.

De alio equite romano.

NOn minus etiam liberum uerbum factumq; alterius equitis fuit: qui cum aucupii peritia magnus haberetur: magnoq; labore uix noctuam cœpisset: quæ rure Augusto somnum molesto carmine rumpebat: ab Augusto laudatus: cum non ultra mille denariorum summã dono tulisset: muneris exiguitate indignatus dixit: malo noctua uiuat: atq; in hæc uerba eam dimisit. Nulla eius quem offendebat habita ratione.

De Diogene Cynico philosopho

QVam liberum etiam Diogenis Cynici philosophi uerbum fuit: qui captiuus in castra ad Philippum Macedoniæ regem deductus: cũ interrogaretur a rege quis nam esset. respondit se exploratorem esse ad ipsum profectum: ut insatiabilem eius rapacitatem uideret: quam ob rem ea libertate dicendi uictus Philippus statim eum dimitti iussit.

De Philode atheniensi.

POst exempla de quibus scriptum est: in quibus satis libertas apparuit: non nulla alia libertatis omnino plena: sed quibus ob infelicē euentum magno libertas constitit: subiungemus. In prœlio captus Philodes Atheniensium dux: cum a Lysandro qui eum cœperat interrogaretur: quid is meritus esset: qui de lacedemoniis tantum ut ei uicio dabatur: oblocutus esset. interritus respondit. O Lysander noli eum accusare: qui iudice careat. sed iam tandem aduersus Philodem id exequere: qđ ipse iam in te fecisset: si tam tu in ipsius manu esses: q̃ ipse in tua est. quam ob rem eum Lysander occidi iussit.

De Pellopida Thebano.

NOn minus dicendo liber cæterum foelicior Pellopida Thebanus fuit. Nam cum ab Alexandro Phereo captus: haud ad modum arcta custodia teneretur: per id tempus populos Alexandro subditos sollicitare non desinebat: monebatq; breui Alexandrum penas daturum: quod cum Alexander resciuisset: misissetq; qui Pellopidam moneret nisi linguam compesceret fore ut ei mortis causam afferret: nuncio respondit: ut Alexandro referret Pellopidam mirari: quod tam diu distulisset: cum ipse adeo in eum hostili animo esset: ut si unq̃ euadendi facultas daretur: ad dandas penas pro eis quæ impie in populos suos nulla eorum culpa ederet: ipsum coacturus esset. nec longe res ea abiit: quod Pellopidæ opera Alexander a suis interemptus fuit.

Recentiora de Inario chalchedonensi episcopo.

PErsæpe graues casus: magnæq; calamitates in hominibus audaciam augent: atq; imperterritos reddunt: ceu qui satis securi uideantur: non posse in ipsis mala augeri: atq; eis morte finem imponi. quem ad modum ante de Pellopida diximus: & nunc de Inario chalchedonensi episcopo scribemus. Ei proter ultimam decrepitam luminibus capto cũ esset Constantinopoli nunciatum Iulianum imperatorem in templo fortunæ sacra facere: clara uoce Iulianum apostatam compellauit. cui cum indignatus Iulianus respondisset: Galilæum ita enim Christum appellare sollebat: ei uisum non restituturũ: exclamauit ita ut ab omnibus audiretur: deo se pro coecitate gratias agere: q̃d ita ei facultas Iulianum impium imperatorem uidendi erepta esset. quo uerbo attonitus Iulianus: loquendi cum Inario finem fecit.

De Martino episcopo Turonensi.

COllocutorum similitudo ad Martinum turoneñ. episcopum atque maximum ea tempestate galliam tyrannide prementem me transfert. maximus enim primo compulsa ad rebellionem brithannia in qua imperatorium nomen usurpauerat: in galliam aduersus Gracianum traiecit: quo per fraudem occiso galliam maioremq; germaniæ partem: nõnullaq; alia subegit: deinde pulso ab Italia Valentiniano: ut de se bonam opinionem relinqueret: Martinum ad coenam inuitauit. sed sanctus liberq; episcopus ire recusauit: affirmans se cum eo in epulis cummunem mensam nũquam habiturum: qui duorum dominorum quos habebat: alterum occidisset alterum imperio pepulisset. Itaq; ante ut iret adduci non potuit: q̃ Maximus scelus culpa in milites reiecta excusauit: quorum seditione ut imperaret coactum se dicebat in quo se pro uiribus enixurum. ut placarentur promitte-

bat. O singularem libertatem quæ ab animi sinceritate morumq; sanctimonia proficiscebatur. q̃ temporum nostrorum episcopis necessaria fores ut malis principibus ea palam dici possent, quæ alii in minore fortuna positi dicere non audent.

De Ambrosio Mediolanensi episcopo.

MAiore etiam libertate cum Maximo usus est Ambrosius mediolanensis episcopus: cum a Valentiniano imperatore legatus ad eum usq; in treuiros urbem missus fuit ad fratris graciani ab eo occisi repetendum corpus. Nam publice in consilium deductus. cum maximus assurrexisset: ut osculo Ambrosium exciperet: ipse uestigio se ne cum uocaretur quidem mouit: quin potius libere grauiterq; eum cum pro proditione cædeq; in Gratianum increpuisset: illic palam omnia in maximum reiecit. quæ ad purgandum crimen ipse in medium adducebat.

De Agabito pontifice.

QVam grauis & quam liber Agabitus quoq; pontifex maximus fuit? cum a Theodato qui in Italia gothorum rex erat: Constantinopolim placandi Iustiniani gratia missus loquendo depræhendit Iustinianum euthichena heresi laborare. in qua re aliquandiu conatus de sententia Iustinianum dimouere: cum frustra laborasset: sanctus pontifex ueritate atq; conscientia fretus continere se non potuit: quin imperatori mentem suam aperiret: dixit enim ad Iustinianum christianissimum imperatorem uenisse me arbitrabar: sed quantum intueri possum ad Dioclitianum me uenisse uideo.

De Sabino & Siluano chtesipontinis.

INdignationis quoq; magnitudo loquendi libertatem usurpat: quẽadmodum hic duorum exemplo ostendetur. cum pace inita cum persarum rege Iouinianus imperator quædam loca a romanis possessa: & inter alia chtesipontem urbem persis concessisset: presensq; urbem eam traderet, contra totis uiribus quantum ualebant nitebantur ciues, sed cum impedire rem non possent: ceu muneris loco querebant: ut eis permitteretur: se se si possent defendere. quod cum a Iouiniano negaretur: & pene in desperationem ciues coniecti essent: inter eos Sabinus libere dixit. Constantius interdum a persis uictus ita afflicta fuit fortuna: ut eum uiderim panem ab anu inopi petentem: & tamen nihil unquam de imperii finibus persis reliquit. Tu autem principatus tui initio chtesipontem urbem locaq; propinqua: quæ romani impii clipeus & ceu repagulũ aduersus hostes dici pos-

sunt & debent: hostibus tradis. Inter hæc uerba ciues cum e more coronam aureã imperatori munus darent: quam difficulter Iouinianus adduci potuit: ut acciperet. Siluanus non minus Sabino liber præmente animi impetu. ita te cæteri coronare possint dixit; eo uerbo iouiniani ignauiam & animum ostendens:

De Ioanne Capocio romano.

DIssidentibus inter se Othone quarto: & Federico secundo imperatoribus: cum Innocentius tertius pontifex aperte fauisset Othoni primo: deinde post aliquot tps ad Federicũ studia sua cõuertisset: uidebatur multis põtifex harum discordiarum causas serere: Itaq; cum per quadragesimæ tempus Innocentius e more conciones haberet: mirantibus omnibus eius in dicendo facundiam: Ioannes Capocius ciuis ro. othoni deditissimus cum pontificem de concordia magno studio prædicantem audiret: quia ab eo omnes has discordias ceu oblato fomite ali uidebat: continere se quin erumperet non potuit. Surgens igitur non expectato pontificiæ orationis fine dixit. uerba tua pater sancte dei sunt. cæterum facta: quæ uerbis longe contraria sunt: diaboli uidentur esse: neq; in hoc clauium potestas neq; arma quæ simul in pontificis manu erant: hominem hunc quin libere loqueretur deterrere potuerunt.

De Velano prouinciæ in fratrum minorum ordine præfecto.

NIhil etiam plus pensi habuit q Velanus prouinciã in ordine fratrũ minorum regebat: inuehi in Ioannẽ uigesimũ secũdũ pontificem: cum ad eum auinionem deductus fuit: proterea quod in ecclesiasticis concionibus pontificem hereticum nominarat: quia eo tempore excitatã illorum societatem qui fraterculi opinionis nuncupati sunt: pontifex improbabat. ab eis enim dicebatur sacerdotes omnes aposthatas esse: qui apostolorum paupertatem non sequerentur. in concilio igitur ea omnia confirmauit: quæ alibi dixisse accusabatur. Denuoq; coram eum uere paupertatis apostolicæ ecclesiasticæq; euersorem uocauit: & proterea eum hereticum atq; aposthatam dici pebere. Quam ob rem uelanus ductus in carcerem nũq̃ quæ ante dixerat ob id mutare uoluit.

De quodam episcopo & Gregorio undecimo pont.

CVm iam septuaginta annos in gallia romani pontifices egissent: cõtigit ut per id tempus Gregorius undecimus ad pontificatum assumeretur: is cum absente ab urbe roma pontifice uideret magnis incommodis catholicam ecclesiam affici: & ob id ad repetendam urbẽ romam animus inclinaret: forte euenit ut se pontifici eps quidam offer/

ret. quem cum Gregorius hortaretur ad petendam ecclesiam suam: illicque commorari: ut in ea dominicum gregem ei creditum gubernaret: episcopus dicendo satis liber: ad ea. & tu sancte pater respondit: a quo mihi aliisq; bene agendi exemplum proponi debet. cur ab episcopatu tuo abes? qui propter absentiam tuam permulta incommoda perfert: quo responso pontifex ad eam diem in petenda Italia anceps. quod eum patriæ amor galliarumq; respectus mouebat: romam petere decreuit: ubi postea haud multo post cum decessisset: causa fuit: ut in posterum romæ pontifices remanerent.

De Conuerso Cisterciensis ordinis.

NOn minus libere arguteq; uir religioni inter postremos Cistersiensis ordinis addictus Cardinalem allocutus est: q̄ ii de quibus dictū est: pontificem compellarent: & ob id res ipsa non indigna uidetur: de qua inter iam dictos mentio fiat. nam cum Henricus ad cardinalatum a Cistersiensium ordine euectus a Clemente pontifice legatus in germaniam mitteretur ut aduersus Christi hostes crucem prædicaret in comitatu aliquot habebat monachos. Itaque cum iter faceret ab eis petiit: ut aliquis eorum aliquid ad leuandum uiæ fastidium loqueretur. unde audientium animi fructum aliquem accipere possent: Monachi autem cum inter ipsos unus esset ex eo numero qui quod ad sacros ordines non promouentur: sed in monachorum seruitia ali solent: conuersi appellantur: non sine difficultate eum impulerunt: ut is esset: qui tunc loquendi onus subiret. Ad cardinalem igitur subridens se conuertit: & dixit. Cum mortui erimus: id quod haud multo tempore post erit: & ad paradisi ualuas perducemur: Benedictus ordinis nostri primus parens obuius nobis erit: ut in paradisum nos inducat. Cum is te domine intratum conspiciet: quia ignorabit: petet quis nam sis. & si e numero ipsius monachorum te esse responderis: dicet monachorum non esse capitibus cornua gestare. Cæterum postquam tu multa ad hos ornatus excusandos dixeris: ut certior de te fieri possit: regni cœlorum ianitori imperabit: ut tibi in terra extenso stomachum aperiat: & si herbis legumineq; te pastum esse inuenerit: monachum esse credat: atq; in paradisum inducat. Quod si delicatioribus cibis enutritum esse cognoscet: sciat uerum non esse monachum. Quid tunc domine mi dicturi erimus? cum in has difficultates coniectos esse nos uidebimus? O libertatem ingentem uerbumq; q̄q̄ ab homine profectum: qui in humili erat fortuna sapiens tamen & astutum: & quod longe plus in recessu relinqueres q̄ in fronte pollicereris.

De bubulco germano.

BEne simili dicendi libertate usus est arator quidam senex in germania erga episcopum ducemq; coloniensem: cum iter armatus faceret: & magnus armatorum numerus ut in germania mos erat: eũ prosequeretur. Magno enim risu arator solutus interrogatus est: quæ tanti risus causa esset: arator autem cum negare se rem uideret non posse: respõdit ridere se qđ Petrus apostolus clericalis ordinis princeps: in tanta inopia mortuus esset: ut posteros in eo ordine tanto opere locupletaret. Respondẽte autem episcopo se simul & ducem esse: & episcopum: & eo tempore ut ducem armatum esse: & cum armatis iter facere: & cum in templo esse contingit. illic ut episcopum agere. maiori etiam cachinno solui arator coepit: denuo igitur causam rogatus dixit. uellem equidem declarari mihi cũ mortuum hunc ducem: cuius personam geris in inferno esse continget: quo putes episcopum esse iturum? Arguto enim liberoq; responso ostendit: q̃ stultum esset in eodem subiecto duas diuersæ professionis personas gerere uelle. & si in altera peccaret putare se in altera penas errati non sensurum.

De Francisco aragonio ordinis minorum.

LIberum quoq; & ualde consideratum: id quod ad uirum iustum ac sanctimonia insignem pertinet uerbum illud fuit: quod Franciscus aragonius minorum ordinem professus Sixto. iiii. pontifici qui ab eodem ordine ad pontificatum ascenderat respondit: cum primum ad eum pontificem uenerandum se contulisset. Ostendente enim ei pontifice non nulla quæ præcii ingentis erant: dicentiq; frater mi iam dicere: ut Petrus apostolus: non possumus: auro argentoq; nos carere: respondit pater sancte ne tu quidem claudo dicere poteris. Surge & liber factus ut ille dixit: ambula. Hac dicendi libertate ostendens quem admodum Petrum apostolum opibus superabat. ita ipse ab eo uitæ sanctitate uincebatur.

De Dunstano archiepiscopo Cantuariensi.

CVm Dunstanus Cantuariensis archiepiscopus echelstanũ brithaniæ regem coronaturus esset: & peractis aliis cerimoniis postea capiti eius diadema imposuisset: clara uoce ut audiri posset dixit: quia hoc regnum fratris tui sanguine morteq; affectasti: præterq̃ quod tota brithannia hoc factum grauiter latura est: ne tu quidem ex eo lætum exitum feres. Nouo enim immaniq; regi crimen suum palam improperare ueritus non est.

De Gerardo episcopo moriseno in pannonia.

LIberior etiam Gerardus episcopus morisenus in pannonia fuit. cum requisitus ut Petrum Hungariæ regem diademate

insigniret: qui Stephano regi successit eius rei agendæ munus abnuit. Improperauit enim crimen ingens quod perpetrarat: cum quadraginta senatorii ordinis uiros insignes: consiliarios suos turpi morte affecit: adacto per media eorum corpora palo: quod eius uoluntati obtemperare nolebant: quem cũ postea ab aliis episcopis coronari inspiceret: pulpitum conscendit adhibitoq; interpræte qui pannonia lingua pronunciaret quæ ipse itala dicebat: denuo regi crimen suum exprobrauit tempusq; ac uiam mortis: quæ breui eũ maneret prædixit.

De quodam hispano iuuene.

ADministrationem Toletanam hispanus iuuenis ab Alphunso octauo Castulonensi rege poscebat: quem cum proter iuuenilem ætatem rex reiiceret: audax liberq; iuuenis respondit. & tu princeps cum adhuc lacte infantem te nutrix aleret iam rex eras. & quotidie permulti in magnis muneribus apud te conspiciuntur: qui pueri tecum alea ludebant. Me autem quia tecum non lusi: existimas ætate ingenioq; parum ualere: quæ uerba a libero profecta animo ita Alphunsum mouerunt: ut muneribus ornatum ultra desiderare qd optabat non pateretur.

De hyra gallo militari duce.

MOrdax liberum atq; simul facetum uerbum fuit hyræ militaris ducis in gallia: Carolo septimo regnante. Nam ab exercitu ad regem missus: cuius auspiciis Genuæ in Aquitannia aduersus brithannos bellum non sine gallorum detrimento gerebatur. Cunctãte rege ut uoluptatibus operam daret: contra belli necessitatem in longum trahebatur. Itaque cum ei rex a quo necessaria ad alendum exercitum expectabat: uoluptatum apparatus, item ludos puellasq; & conuiuia ostentaret: ac peteret ab eo qd de eis sentiret: respondit hyra nunquam alium regem qui sua lætius q̃ ipse perderet uidisse: cuius uerbi aculeo ab ocio uoluptatibusq; exprectus rex: cõfestim confici ea quorum causa hyra uenerat iussit.

De Sceueritate. Caput tertium.

INter crudelitatẽ q̃ mortalibus odio esse debet: & clementiã q̃ omnibus natura gratã atq; desiderabilẽ fecit: media cõsistit uirtus sceueritas nuncupata: regendis impiis ad modũ necessaria: modo ad sanguinem idest ad sceuitiam nimium ne declinet. De ea scripturus quædã exempla Valerii ordinem secutus: a romanis in quibus plurima hæc uirtus fuit incipiendum duxi.

De Q. Sertorio.

QVintus Sertorius qui bellis ciuilibus unus marianarum partiū erat cum in castris tabernaculum suum satis propinquum seruis haberet: qui a Mario liberati militabant: quia nimis licenter opibus romanisq; mulieribus abutebantur: imparatos eos ut pote qui uim non uererentur adortus: quatuor ex eis milia occidit: affirmans malle se illis militibus & si magno opere necessarii erant: carere quam romanis illatas iniurias non ulcisci.

De Themistocle atheniensi.

CVm legatos Xerses ad græciæ ciuitates misisset: eas ad imperata facienda hortantes: contigit ut una cum eis esset græcus interpres. Themistocles autem qui eo tempore athenis præturam gerebat: interimi eum curauit: indignam rem arbitratus: q̄d ad barbarorum arbitrium in græciæ detrimentum græca uteretur lingua.

De lacedemoniis.

SEueri fuerunt erga Archilochum poetam Lacedemonii. eum enim quanq̄ genere sparthanus esset urbe pepulerunt: q̄d carmen scripserat: in quo ostendi uidebatur. satius esse in proelio arma: q̄ uitam amittere. Nam eo doctrinæ genere arbitrati sunt homines ignauiæ atq; timiditatis plus habituros.

De Philippo Macedonum rege.

CVm Philippus Macedonum rex antipatri amici rogatu quēdam in iudicum collegio adhibuisset: cumq; postea barba capilloque tincto inspexisset: honorem quem dederat ademit. affirmauit enim nunq̄ eum fidelem constantemq; fore: qui barbam capillumq; mentiretur.

De Senatu romano:

EAdem sceueritate erga Fuluium argentarium usus est romanus Senatus: quod secundo bello punico a fenestris per meridiem in forum roseo serto coronatus spectare uisus erat. Carceri enim per omne tempus eius belli damnarunt: ut intempestiuum gaudium quo laborante patria usus erat carceris molestia corrigeretur.

De Augusto.

AVgustus & si humano ingenio erat: sceuerus tamen in Herothem ægypti procuratorem fuit. Nam quia coturnicem manducarat quæ alias pugnando uincebat: nauis malo configi eum iussit. a porro regna.

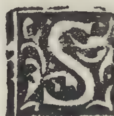
De Tiberio Cæsare.

TIberius cæsar quendam romanum quæstura priuauit: quia uxorē decimo die posteaquam eam duxerat repudiauit: sine fide atque constantia esse eum arbitratus: qui in re tanti momenti tam paruo tempore uanum se uariumq; ostendisset.

De Galba hispaniæ proconsule.

Alba qui postea imperauit: cum in hispania proconsul esset: quibusdam mensariis precidi manus iussit: & mensæ eorum affigi: quia fraudulenter pecuniam tractare comperti erant.

De Vespasiano augusto.

Seuerior Vespasianus imperator fuit: qui romanum iuuenem ad eum profectum: ut pro data præfectura gratias ageret: quia unguenta olebat: non contentus manu reiecisse: contumeliam hoc uerbo ante prefatus: scilicet: mallem alium oboluisses: litteras quoque datæ præfecturæ reuocauit: sceuero exemplo ostendens quod quemadmodum nobili genere ortum iuuenem lauticia & tersi corporis: cultusq; mundicia decet: ita fœmineos cultus atq; odoramenta uiro dedecori esse: presertim eum qui aliorum regendorum curam sustineat: muliebres enim mundicias in uiro leuitatis atq; impudicæ uitæ indicia esse aiebat.

De septimio Sceuero legato romano.

Rofecto in Africam septimio legato obtulit se amicus: & ut ante consueuerat prælæticia eum amplexus est. Ea re indignatus septimius: palam cædi eum grauiter iussit: precone magna uoce eum monente: ne ipse homo plebeius in posterum tam stulte: dignitatis non habita ratione: legatum romanum complecteretur. Illius enim principii sceueritate iam indicabat qualis futurus esset imperator.

De Aurelio sceuero Alexandro impe.

Lexander sceuerus imperator: militem qui anum hospitam suam pulsauerat: non contentus militia exauctorasse: seruum atq; aurigam ipsius mulieris esse iussit: ut qui iniuriæ in eam auctor fuerat: ipsius commodis atq; necessitatibus imposterum operam suam addictam haberet.

Item de eodem.

Dem in ipsa uia qua eius serui a palatio in uillam migrare solebant unum ex ipsis cruci iussit affigi: quia centum aureos nummos pro ter nauatam cuidam in aula sua operam acceperat.

De eodem.

Imiliter quia amicus eius Turinus multa ad spem aut ad timorem referebat. mentitus tanquam ea a principe accepisset: & inde pecuniam haud paruam congerebat: publice fumo extingui iussit. præcone ualenter clamante. fumo morere. quia fumum uendidisti.

Item De eodem.

ADeo autem in eo sceuera fuere facta sicuti etiam nomen erat: ut palam edici iusserit: ne ullus qui in magistratu munera acciperet aut aliter aliena raperet: coram eo appareret. Conuictos enim huius sceleris capite mulctaturum se nulla hominis alicuius habita ratione denunciauit. Quam longe ab huius temporis moribus hic princeps? Nunc enim eorum qui rerum potiuntur permulti inueniuntur operam dare: ut per huiusmodi largitiones aut rapinas ministri opes congerant: quia eius lucri partem ab eis accipiunt.

De Pescenio nigro galliæ gubernatore.

PEscenius quoq; niger: cum galliam regeret: imperante Septimio tribunum lapidari iussit: quia militum stipendia decimaret.

De Aureliano imper.

Militis qui hospitam uiolarat: Aurelianus imperator duabus magnis arboribus ad terram deflexis alligari crura iussit: qui redeuntibus ui sua in consuetum statum arboribus in duas partes discerptus est. Cæterum quoniam satis de ueteribus est dictum: iam ad recentiora transeamus.

Recentiora De Gulielmo Normandiæ duce.

GVlielmus Normandiæ dux qui Normandorum primus brithanniæ regnum adeptus est: cum in eam Insulam aduersus Heraldū traiecisset: conspicatus Normandum militem in Heraldum adhuc sceuire: posteaquam sagitta ictus ad terram conciderat: eum ignominiæ nota exauctorauit. uir enim bello clarus atq; uirtute insignis æque indecorum existimauit: uiuenti hosti terga dare: & iam mortuum aut ad terram delapsum ferire.

De Senatu populoq; Constantinopolitano.

DEfuncto Heracleo constantinopolitano imperatore: imperii successore relicto filio Constantino: Martina nouerca Heracleonque frater Pyrrhi olim patriarchæ consilio: Constantinum ueneno sustulerunt. Qua re palam facta Senatus populusq; Constantinopolitanus: id grauiter ferentes sceuerissime ulti sunt. Nam præcisa Martinæ Augustæ lingua: atq; desecto Heracleoni naso ambos in exilium miserunt. Pyrrhum autem facto in eum impetu a populo peremerunt: creato imperatore Constantini filio. In ea autem re non minus perpetrati sceleris q̄ eorum in quos admissum erat crimen honoris quo olim potiebantur: rationem habuerunt.

De Constantino pontifice maximo.

INter tot sceueritatis immensæ exempla: pontifices quoque nostræ religionis admittemus: e quibus multi ita a priscorum moribus de

generarunt: ut nimium familiares facti iam in cõtemptum uenerint. Haud igitur his fuit similis Constantinus pontifex. Nam Philippicum imperatorẽ qui Bardanus dicebatur: non contentus per litteras reprehendisse: quod de catholica fide male sentiret: posteaq̃ monitus redire ad sanitatem neglexit: nulla in eo imperatoriæ maiestatis ratione habita: ceu scismaticum extra catholicæ ecclesiæ gremium esse declarauit: nomenq; eius omnibus publicis rebus detrahi iussit: ut eius qui proter heresim indignum se fecisset: qui aliis imperatoribus annumeraretur: nomen quoque in obliuione sepelliret. æque enim in eum inuectus est: ac si nullo unq̃ insignitus imperatorio honore priuati hominis statum non euasisset.

De Innocentio primo pontifice.

EXtra communem fidelium gregem Innocentius quoq; primus põtifex Archadium Augustum atq; eius coniugem Eudoxam fecit: atq; id palã declarauit. quod Chrisosthomo patriarchatus sui honore depulso: Theophilum alexandrinum patriarcham ab eis suffecerant.

De Nicolao primo pontifice maximo.

NOn minus sceuertis Nicolaus primus regẽ Lotharium Ludouici secundi imperatoris fratrem excommunicauit: quod repudiata uxore terberga: Gualdradam iustæ uxoris loco palam haberet: præterea tegnaldum treuirensis & Gontranum coloniensis ecclesiarum archiepiscopos: quod operam suam in ea re præstiterant: dignitate qua fungebantur priuauit.

De Gregorio septimo pontifice.

GRegorius etiam septimus pontifex Henricum tertium non contentus anathemate mulctare: tandem imperatorii quoq; honoris dignitate priuauit: quia ecclesiastica sacerdotia uenalia habebat: & admonitum ut corrigi se pateretur: durum inuenit: neq; uero ante anathematis uinculo liberauit: aut ad pristinum honorem admisit: q̃ per hiemem nudis pedibus in niue colo indutus Zonam multas horas ad Canussiæ oppidi portas in regiensi agro ubi tunc pontifex agebat: erroris sui ueniam petiit: ubi uix tandem Mathildis comitis foeminæ clarissimæ quæ in ea regione late imperitabat: & adelini allobrogũ uelut nunc dicimus Sabaudiæ comitis uictus precibus: ut deosculari pedes posset eum admisit.

De Alexandro tertio pontifice.

ALexander tertius pontifex Federicum ænobarbum imperatorem quod scisma in ecclesia conciuerat: excommunicauit: neque ante anathemate soluit: quã uenetiis pro æde sancti Marci pronus in terram pedes eius osculo ueneratus est: ac criminis sui ueniam petiit. Ne au

tem putentur pontifices in ſæculares tantum hoies hac ſceueritate uſi eſſe. de his iam ſcribemus quæ in eccleſiaſticos acta ſceuere fuerunt.

De Leone quarto pontifice.

Eo quartus pontifex maximus cardinalatus honore Anaſtaſium tituli ſancti Marcelli priuauit: quia contra canones quinquennium a parrochia ſua abfuerit.

De Vrbano ſexto pontifice.

Rbanus quoq; ſextus pontifex maximus ductos mari a Nuceria ad urbem Genuam ſeptem cardinales: qui clam cum Clemente cō ſpirarant cum ipſo de pontificatu contendente: nulla mitiore pena dignatus eſt: q̄ ut ſaccis ſeorſum incluſos in mari demergeret.

Septem Cardinales in mari prouectos

De Caſtrucio Caſtracane Lucenſium domino.

B eccleſiaſtica ſceueritate ad ſecularem iterum redeuntes Caſtru/cii caſtracanis Lucenſium domini: facinus ſceuerum enarrabimus. Cum ſciret menſarium prædiuitem ſolum uertiſſe: nec multo poſt parua pecunia cum creditoribus pacta menſam repetiiſſe: atq; magnificas ædes ediſficare cœpiſſe: in uincula coniecit: atq; uocatis edicto creditoribus pro tota ſumma ſatiſfieri iuſſit. & quod ultra menſario ſuperfuit in publicū redegit. Appenſo autem menſario iuxta menſam: in qua aduerſus eos qui eius fidem ſecuti erant: fraus commiſſa erat: ceruices fregit. Neq; enim mi nus ſupplicio dignum eſſe arbitratus eſt: quam illos qui in uiatores craſſan/tur. Si quidem fallaces menſarii fraude eos circumueniunt: qui eorum fide ducti pecuniam ſuam menſæ crediderunt: at craſſatores non ſine uitæ ſuæ diſcrimine diſpoliare eos nituntur: qui nullam eis fidem habent. Quod ſi hac ſceueritate in noſtri temporis fallaces mercatores animaduerteretur: q̄ q̄ fortaſſe carnifices ſupplicio non ſufficerent: rapacium tamen hominum ſcelus compeſceretur: & boni mercatores iuſtiq; homines tutius negociatio/nes ſuas: ac maiore omnium urbium commodo atq; honore tractarent: ſi/cuti nunc contra: cum dedecore atq; iactura quotidie multorum fortunas impudentium ſcelere qui ablato alieno uertere ſolum non erubeſcunt: euer/ti uidemus.

De Senatu Veneto.

Artinus falerus uenetæ urbis dux deprehenſus cum quibuſdam plebeis conſpiraſſe: ut ex duce cuius poteſtas moderamine finita eſt: tyrannidem inuaderet: cōiectus in uincula a Senatu capite mul ctatus eſt: ad palatii ſcalas: dirrutiſq; ædibus in uſta eius nomini perpetua gnominia fuit. Si quidem in eo conclaui in quo omnium uenetorum ducū

effigies pinguntur: Marini tronum sedemq; atro colore operuerunt in scri/ptione addita eum esse Marinum falerum: cui proter crimen caput fuit adē ptum.

De populo Florentino.

MAgna qnoq; sceueritate usus est Florentinus populus salutis anno quadringentesimo septuagesimo octauo supra mille: in eos qui turbare ciuitatis statum temptarunt. Inter quos cum Franciscus Saluiatus esset pisanæ ecclesiæ archiepiscopus: quod per fraudem occupare: palatium uoluisse inuentus erat: ipsum ad eius palatii fenestras suspenderūt Iacobumq; patium equestri honore magnisq; opibus insignem ei ad easdē fenestras addiderunt: quia in cōiuratorum numero esse depræhensus erat. nec infami eius mortis genere contenti mortuum pueris: ut per urbem ab asino traheretur tradiderunt: ac postea lōgo ludibrio affectum in profluentem arnum proiecerunt: publicatis quoq; bonis ignominiæ grauiorem notam apposuere: sanctione facta: ut ea gens ex florentina urbe deleretur. item ut uicus qui a saluiata gente dictus erat: in posterum alio nomine appellaretur. honorem etiam recenter excussi ignis sabato sancto: quem magno apparatu ea familia per urbem circumferebat: ut uolentibus impartiretur: ad priores: is magistratus est: lanificio præfectos trāstulerunt. ut autem huius acerbæ sceueritatis perpetuo memoria extaret: ad fenestras ubi appensi fuerunt illi in quos animaduerterunt: effigies eorum in eo statu in quo suspensi manserant pingi iusserunt.

De Mathia hungariæ rege.

EXemplis que de sceueritate ponenda diximus finem mathias Coruinus hungariæ rex imponet. Is tonsori suo quem pergratum habebat locupletaueratq;: labra ac nasum desecuit: atq; in lance ferri iussit: quod is in regio cubiculo ministris aragonii cardinalis legati uxoris suæ fratris posteriores uestium partes per iocum mutilauerat: & ipse rogatus eius facti causam exprimere ridens regi fassus erat: cui poenæ eum rex damnauit: ut qui in maleficio ridebat: semper exertis dentibus etiam cum fleret ridere uideretur.

De iis quæ grauiter dicta uel facta sunt. Caput quartum.

GRauitas in uerbis rebusq; cum superbia aut iactantia caret: in omni hominum genere laudatur: & tamen iis præcipue qui in ampliore fortuna constituti sunt: congruere magis uidetur. Eius igitur nō nulla a nobis exempla scribentur: ex iis quæ in eo genere clariora ad manum nobis uenerunt: atq; eam rem ab atheniensibus ordiemur.

De Atheniensibus.

RElictus in græcia a Xerse Mardonius cum ingenti exercitu : ut græcos ad imperata facienda cogeret optimum in ea re duxit : Si serere inter græcos discordiam posset. Itaq3 ad Athenienses scripsit: si discedere ab aliorum græcorum societate uellent : offerre se eorum urbem quam Xerses incenderat pecunia sua restituturum : græciæq3 administrationem: posteaq̃ subacta fuerit atheniensibus relicturum. Ea re audita Lacedemonii quia graui inopia pressos athenienses uidebant : quod eorum urbem Xerses dirreptam incenderat : ueriti ne rerum necessitate magisq̃ iudicio compulsi condictionem acciperent : legatos athenas miserunt : qui populo offerrent. Si Sparthasm coniuges liberosq3 mittere athenienses uellent: eis lacedemonios rerum omnium ad ducendam uitam libenter gratis copiam facturos. Quibus athenienses responderunt non miratos se si persæ putassent auro athenienses adduci posse : ut aliquid præter dignitatem facerent : quia pluris aurum quam membra sua atq3 ipsam uitam persæ facerēt Mirari quidem nec mediocriter commoueri : cum a lacedemoniis ea audiant: quibus ostendi uidetur ipsos præsentem atheniensium necessitatem intueri : Sed nihil prorsus eorum animi magnitudinem meminisse. Itaq3 respōdere Lacedemoniis legatos iusserūt atheniēses qcq̄d auri intra terræ uiscera cōditū est : & supra humū per totū terrarū orbem conspici potest : cum græciæ salute non collaturos esse. Persarum igitur litteris responderunt. dum eū cursum sol tenebit : quem tenuisse h ctenus persæ uiderant: athenienses bello persequi persas non desituros: atq̃ue uiolata athenarum templa incensasq3 domos pro urbis dignitate ulti fuerint :

De Conone atheniensi.

NOn minori grauitate usus est cum persis Conon : cum superatis a Lysandro atheniensibus coactus Pharnabazum adire arthaxersis persarum regis generum ac satrapam: ut eius opera opem aduersus Lacedemonios impetraret. ab eoq3 missus ad xersem: ut tisaphernem satrapam tanq̃ suum atq3 atheniensium hostem accusaret. posteaq̃ ad ualuas regiarum ædium peruenit : & ministros regios quis esset docuit ab eis monitus est. ut si xersem alloqui uellet : morem persicum seruaret : ac se regi inclinaret. Quod si facere nollet : quæ coram si ipse loqueretur. dicturus esset: scripta daret. Conon & si satis intelligeret se coram loquentem melius rei suæ satisfacturum: respondit ministris sibi nequaq̃ graue unq̃ futurum. omni honore ac reuerentia persarum regem prosequi : Cæterum uereri ne patriæ dignitatem iminueret: si cum missus esset eius urbis legatus quæ semper imperare consueuisset. persarum & non urbis suæ morem seruasset. Itaq3 scri

pta dedit ea quæ dicturus erat.

De Themistocle atheniensi.

AB atheniensibus abire nos non patitur quæ in ea urbe frequentissima fuit grauitas. Itaq; a Conone ad Themistoclem transibimus. qui cum ad mare descendisset: ut occisorum persarum stragem inspiceret: cum passim humi cum mortuorum militum corporibus sparsos torques & armillas aureas uideret ad amicum conuersus dixit. tu qui Themistocles non es: ista collige: grauissimo uerbo ostendens condictiones quibus hominum gradus discriminantur eas esse: quæ faciant: ut aliquid agere aut deceat aut non.

De Eodem.

CVm Symonides poeta prætoris Themistoclis operam pro amico in re iniqua peteret: respondit Themistocles nec Symonidem fore bonum poetam: nisi mensuram modumq; in canendis carminibus: quæ scribebat curaret: neq; se bonum prætorem habitum iri si legibus ac iusticiæ alicuius gratiam præposuisset.

De Lacedemoniis.

GRauiter lacedemonii quoq; Philippo macedonum regi responderunt: cum rem iniquã ab eis petisset. hoc enim responso usi sunt Lacedemonii Philippo regi. De eo quod ad nos scripsisti non. nulla alia uel excusatione uel uerbo addito.

De eo quod ad nos scripsisti NON

De Syagro Lacedemoniorum legato.

GRauissimum etiam fuit responsum Syagri Lacedemoniorum legati cum una cum atheniensibus quo tempore Xerses expectabatur ad Gelonem tyrannum syracusanum missus fuit: ut in eo bello opem ab eo peterent. Nam cum Gelo offerret ducentas triremes duo equitum & octo peditum milia: ac præterea grandem pecuniam ac uim magnam frumenti: si græci in eo bello ducem eum creare uellent: Syagrus respondit: non accipere se condictionem: quia ad quærendos milites: & non ad sumendum ducem missus erat: pluris enim patriæ dignitatem quam eã necessitatem in qua eos fortuna deprehenderat facere uoluit.

De Sene Lacedemonio.

CVm in sparthanorũ consilio quidam uitæ parũ probatæ cæterum lingua promptus sententiam suã apprime prudenter dixisset: quoniam maiorem senatus partem magno ope mouerat: & proterea dictum erat: ut in eius uerba decretum conscriberetur: Senex quidam inter alios uehementer Senatũ reprehendit: qđ ab illaudatæ uitæ homine aliquo modo consilium cœpisse uideri uellet: ostendens eiusmodi rem uehementer grauitati lacedemoniorum aduersari. Sed cum omnes illius tamen sen

tentiam laudarent: persuasit ut eandem ipsam rem quam eloquens cæterũ parum bonus dixerat: ab alio q̃q̃ non æq̃ diserto bono tamen uiro dici iuberent: & sub eius nomine Senatus consultum conficerent. Quam ob rem ne ut monebantur: grauitatis immemores fuisse uiderentur bono usi consilio auctoris nomen præterierunt.

De Eumene Cardiano.

EVmenes Cardianus qui inter magni Alexandri successores annumeratus fuit: cum ab Antigono Asiæ rege in norana arce in capadocia obsideretur: de pace in colloquium cum Antigono uenit. In eo ingenti seruata uerborum grauitate: nunq̃ de salute sua mentionem fecit. Sed tanq̃ ipse Antigonnm superasset restitui omnia postulauit grauitatis suæ minime immemor & si præmente fortuna grauiter affectus erat.

De Gallis.

MEntio hic de Alexandro facta: in memoriam me trahit grauis cuiusdam responsi: qđ ei gallorum legati: qui in propinquo agebant ad petendam ipsius amiciciam profecti dederunt. Nam cum ab eis causam timoris Alexander peteret: proter quem ipsius amiciciam eo tẽpore postularent: arbitranti dicturos: eius rei præpotentes ipsius uires causam esse: subridentes legati responderunt: nihil aliud gallos metuere: nisi ne in ipsorum caput coelum rueret: & tamen ingentis animi regum sicuti decebat: amiciciam magni facere.

De Romano senatu.

INgenti grauitate romanus senatus usus est: cum urbe a Coriolano atq; uolscis obsessa: quanquam senatus consultum de pace conscripsisset: aperiri tamen nunq̃ uoluit nisi prius romano agro uolsci cum exercitu excessissent ne aliquando diceretur: timore coactos romanos pacem cum uolscis fecisse.

Item De Eodem Senatu.

NOn minor etiam in eo grauitas habita fuit: cum tertio die post cannensem cladem Annibalis legatis: qui accepta fide cum quibusdam captiuis uenerant: ut de redimendis ageretur: & sub eo prætextu pacis mentionem inducerent. lictorem extra urbem misit: qui iuberet ut eo die romano agro cederent. Tam afflicta fortuna cui iam uix ultra resistere amplius poterat: eiusmodi grauitatem austere ostendit qui ex præsentis fortunæ ratione optare ne dum non fugere factam de pace mentionem debebat.

De Scipione Africano maiore.

CVm Scipio maior in Africam traiecisset: & carthaginenses bello defessi aliquot legatos ad eum de pace misissent dimisit eos ita ne

amplius redirent nisi Terentium senatorem romanum quem captiuum habebant: secum adduxissent. Deductum igitur ab eis Terentium lateri suo assidere iussit: atq; ita Carthaginensium legatos audiuit: ac pacem quam petebant dedit: usus enim quæ uirum romanum decebat grauitate: egit ut Terentius eodem die carthaginensium captiuus atq; pro tribunali sedens petitæ a carthaginensibus pacis arbiter esset.

De. P. Licinio consule.

PVblius Licinius consul cum aduersus persam Macedoniæ regem bellum gereret: q̄q̄ primo proelio duo milia ac quingentos equites amisisset: de pace a rege persa compellatus grauitatem suam non omisit: dixitq; ut persa totum Macedoniæ regnum omniaq; alia quæ possidebat romanis relinqueret: seq; eorum arbitrio dederet: quibus rebus nihil maius a persa peti poterat: si eum Licinius proelio deuictum penitus afflixisset: ostendere enim uoluit Licinius acceptum in proelio incommodū nō animum ei: sed equos ademisse.

De. L. Cornelio Sylla.

BEllum gerente in Asia. L. Sylla aduersus Mitridatem: Romæ. C. Marius in uxorem fortunas atq; amicos Syllæ inuectus grauiter omnes affecit: ut hac iniuria affectus Sylla redire Romam posset: in colloquium de pace cum Archelao Mitridatis copiarum duce uenit. Hortatus autem Syllam Archelaus ut Romam ad ulciscendas iniurias reuerteretur: regis sui nomine daturum se offerebat classem pecuniam ac milites: modo ei Asia aut ponto cederet: cui non sine animi indignatione Sylla respondit: & tu Archelae quam ob rem non adduceris ut cum po. ro. amiciciam ineas: & tibi Mitridatis regnum assumas. Itaq; cum eiusmodi proditionem Archelaus abominaretur: rursum Sylla dixit. Tu qui Archelaus es capadox: barbari regis seruus: præcio coemptus ne tantum tibi regnum pares pudore deterreris: ne unq̄ regem tuum prodidisse dicaris: mihi qui romani exercitus dux sum & . L. Sylla: audes proditionis me compellare? ueluti si is Archelaus non esses: qui posteaq̄ paruo celloce ab urbe Roma profugisti: centum uiginti milia uirorum bello amisisti? quæ uerba posteaq̄ Archelaus audiuit pacem his condictionibus: quas Sylla uolebat accepit.

Item De. L. Cornelio Sylla.

QVa grauitate Sylla cum seruo usus erat: eandem maioremque etiā cum Mitridate rege serui domino ostendit. Nam cum ad Syllā oratores rediissent nunciantes regem Mitridatem ratam habere

pacem quæ cum Archelao composita erat: in qua id noui inducebatur: qđ Mitridates retinere Paphlagoniam uolebat. Sylla quanquam magnis necessitatibus præmeretur: tamen non secus ac si apud eum omnia quietissima essent: animi magnitudine aduersæ fortunæ superata necessitate grauiter se oratoribus commotum ostendit: dixitq; arbitratus essem Mitridatem omni alia contentum re mansurum fuisse: si modo a me dextera ei relinqueretur: qua scripsit ut tam multi romani ciues uno tempore trucidarentur: quod cum Mitridati a legatis relatum fuisset: in propinquum tutumq; locum se contulit: ut in colloquium cum sylla ueniret. Illic cum mitridates: ut mos est syllæ dexteræ suam iungere uellet: sylla retro cessit dixitq; scire se prius uelle. utrum hostis an amicus mitridates uenisset. Cui mitridates cum longa oratione causam suam: ut poterat defendens: conatus esset persuadere: ut Paphlagoniam ei dimitteret: ad eum sylla. haud me latebat O mitridates te eloquentia plurimum ualere. & tamen id in presentia magis etiam animaduerti: cum tot ac tam speciosis uerbis causam tuam quæ iniquissima est: persuasisti tibi æquam posse probare. sed quæso responde Accipis ne pacem cum Archelao factam? Cui cum mitridates accipere se respondisset sylla eum amice complexus est.

De. Q. Sertorio.

POst. L. Syllæ ex Asia discessum cum mitridates adhuc bellum romanis in hispania mouere uellet: ad Sertorium legatos misit: qui ciuilibus bellis pulsus in hispania hiberiam nullo romani imperii permissu possidebat. pecuniam autem ac classes Sertorio obtulit: si ut populi romani proconsul Asiam prouinciam ei concessisset: cæterum quāq̄ omnes quos super his sertorius in consilium adhibuerat: suaderent: ut quæ mitridates offerebat: accipere sertorius uellet. Arbitrabantur enim cum a patria exularet: regis auxilia plurimum causæ eius collatura: præsertim cum a sertorio nihil daretur: nisi uanum nomen eorum quæ ipse non haberet: sertorius quanquam eum necessitas præmeret: tamen consuetam grauitatem nō omisit: dixitq; se nunquam assensurum: ut Asia a mitridate in pacis conditionibus accepta: ipsius sertorii scriptura aut concessione mitridati data uideretur: & si patria exul romanorum armis infestaretur. id tamen tanti apud se non esse: ut mitridati Asiæ possessione cedendum duceret. se quidem contentum fore ut prouinciæ capadocia atque Bithinia ei darentur: quod hæ iuris populi ro. non erant: his addebat non se cum hostibus decertare ut ro. imperium minueretur. sed ut illud potius pro uiribus augeret: quoniam etiam salus atque uita ipsa iis postponenda sit: quæ dedecus

secum traheret. Quæ Sertorii uerba cum Mitridates accepisset: fertur astā tibus dixisse. quid arbitramini facturum sertorium fuisse: si & domi & con/ sul esset? cum exul atq; in extremo terrarum orbe positus: etiam leges impo nat: & comminetur. Itaq; quas Sertorius uoluit condictiones accepit.

Item De eodem.

IN condictionibus quas cum Mitridate aduersus romanos Serto/ rius iniuit; misso in Asiam Mario prætore ut suo ac populi ro. no/ mine eam prouinciam obtineret: cauit ut cum fascibus Mitridatē marius precederet: donec in ea prouincia mitridates maneret. neque enim exilium aduersæq; res animum eius infregerant.

De Eleazaro iudeo.

GRauitatem non omisit Sertorius cum Mitridate: eius quoq; in uin culis Socrates non oblitus est: cum oratione Lysiæ quod ipsius iudi cio nimis humiliter se demitteret uti uelle negauit. Grauior utroq; Eleazarus iudæus fuit: cum Antiochus epiphanes Syriæ rex ad Idolatram transferre iudeos temptans: cogere Eleazarum ut carne Suilla uesceretur eni xus est: ad quam rem cum adduci nullo modo Eleazarus posset: ne ui qui/ dem eius aperto ore: tandem ad mortem deducebatur. Id quod grauiter cum non nulli qui eum amabant perferrent: seorsum deducto dixerunt: sa tis ad effugiendam mortem esse: si uesci fingeret: q̄q̄ re ipsa nihil mandu caret: quibus turbato uultu Eleazarus respondit: ego ne qui iam nonagesimū excessi annum: qui scriba: qui nobili genere inter alios hebreos insignis habe or ut pusillum uitæ spacium mihi prorogem: hac in re fingere incipiam? a qua multi qui nunc in iuuentæ flore constanter in lege nostra perstant: exē plo meo moti præuaricabunt. Nolo igitur non modo hoc admittere crimē sed ne id quidem committere: ut illud perpetrasse me homines suspicentur. Longe enim eam infamiam exemplumq; quod inde manare poterat amis/ sa grauitate pluris fecit: q̄ mortem: eam enim presentem intuebatur. si qui/ dem statim post illud responsum occisus fuit.

De iuniore Catone.

PVlsus ægypti regno Phtholomeus: & opis petēdæ gratia romam profectus e re sua fore putauit si cum iuniore Catone de causa sua loqueretur. Itaq; quod optabat Catoni significari iussit: sperans re intellecta eum ad se uenturum. Exonerabat uentrem Cato cum id accepit. Itaq; respondit si quid a se Phtholomeus uellet domum ad se ueniret: ne tū quidē cum ad ipsum accessit obuiam se ei Cato præbuit: sed pene ceu pror/ sus priuatæ fortunæ hominem excepit. Qua re Phtholomeus uehementer turbatus: quod Catoni sub liberæ popularisq; uitæ nomine tantum inesset superbiæ: posteaq̄ grauem eius sermonem audire cœpit. odium in admira/ tionem conuertit reprehendere enim eum cœpit Cato: q̄d proter discordiam

quæ ei cum popularibus suis esset: Romam opis petendæ gratia ad eos ue-nisset: qui præ auariciæ magnitudine eum expilandi nullum finem facturi essent. Itaq; eum hortari: ut cum suis reconciliare amorem uellet: seq; eius rei gracia in ægyptum usq; profecturum offerre: sequestremq; cōcordiæ fo-re: Catonis consilium probabat: atq; illud sequi constituerat. Cæterum po-stea in contrariam sententiam aliorum suasu deductus diuersam ab ea quā Cato proposuerat uiam inire coepit: tardeq; eum poenituit errati dū quod Cato suadebat omisit: quia experiendo longe melius q̄ alios rebus suis Cato nem consulere palam perspexit.

De Probo imper.

A Rigido Catonis animo ad imperii culmen transibimus: ubi sce-ueritatis similitudo fuit: cum ab orientalibus exercitibus Valerius probus imperator nec quærens nec uolens creatus esset: militibus q eum elegerunt dixit. Non est e re uestra imperium meum o milites: neque ut arbitror mecum conuenietis: quoniam ego ut uobis blandiar adduci nū-quam potero. Magna enim grauitatis suæ commendatione rigiditatem se-ueramq; uitam suam ostendit.

De Zenobia regina palmirensium.

REgina palmirensium Zenobia cum ab Aureliano augusto capta esset: Aurelianus ab ea petiit qua re freta: æquare se romano im-peratori ausa esset. Ipsa quanquam captiua atq; in ultima fortu-na constituta respondit: te qui uincere scis imperatorem agnosco: sed Ga-lienum aureolam: atq; alios eis similes nunquam imperatores duxi. Itaq; si optatis meis fortuna respondisset: imperii consors ac socia tibi esse uolebam. Mira res profecto fuit: foeminam captiuamq; de participando imperio cū romano imperatore mentionem facere ausam esse. Nunc quia de priscis sa tis est dictum: ad recentiora transeamus.

Recentiora De Rolone Normando.

ROlon normandus cum Caroli opera cognomento simplicis gallo rum regis: qui imperatoris etiam appellatione insignis erat: recēs cū suis ad catholicā fidem esset pductus: Roberti nomine nūcupa-tus neustriæ ducatus iure: quam postea a se normandiam normandi uo citarunt: a Carolo una cū regione brithānia dicta q̄ est in morinis in gillæ Ca roli ipsius filiæ dotē donatus est. Qui cum Roberto erant eum monuerunt morem exigere: ut in eiusmodi re deflexo genu pronus Carolo pedē deoscu laretur. Sed cum is meminisset sæpe deuictos a se gallos esse arbitrabatur p fecto indecorum: ut ipse eorum regem tam ueneranter adiret. Itaq; nequa quam pronus Carolo pedem coepit: atq; ita eleuauit: ut stans ipse cum alte in solio Carolus sederet: deosculari eum: minime deflexis genibus posset: quæ res egit: ut nimium elatis pedibus Carolus e solio supinus caderet.

De Vgone Cæsarienſi equite gallo.

VGo cæſarienſis: gallus eques: ab Almarico hieroſolymarum rege legatus ad eladettum calypham cararum urbis miſſus: ut aduerſus calypham baldacenſem cum eo fœdus iniret: cum e more data utrinq; dextra res ſtabilienda eſſet: ut uidit Vgo calypham non dignari eum dexteræ ſuæ contactu: & idem Sulthanum Suar & admiratos facere: ducentes calyphæ perſonam humanam exceſſiſſe condictionem: & ceu ſacram fas non eſſe ab homine contingi: præſertim qui diuerſa coleret numina: denunciauit ſe infectis rebus inde abiturum: niſi calypha eo modo quo ipſe Almarici regis nomine dextera data: ac iure iurando fœdus ſanciret: Coactus igitur cum ita rerum neceſſitas urgeret calypha dexteram Vgoni ſed ſericeo uelatam panno porrexit: contingere aũt eam Vgo abnuit: niſi cũ ipſe nudam porrigeret dextram: nuda etiam a Calypha porrigeretur. Itaq; Vgonis grauitas extorſit: ut nudam ipſe quoq; dextram Calypha daret.

De Georgio diſpoto Seruiæ.

NEquaq̃ Eleazaro: de quo diximus: diſſimile illud fuit: quod Georgius Seruiæ: ea meſiæ pars eſt: princeps ac dominus egit: quanq̃ re ipſa a uera ſapientia magis aberrarit. Nam cum græcorum errorem ſequeretur in catholica fide: & regno ſuo a turcarum rege Maumethe pulſus eſſet: ad Ladiſlaum hungariæ regem in auſtriam ſe contulit: ut opem ab eo peteret. Cum autem forte eueniſſet: ut cum Ioanne capiſtrano qui ordinem minorum profitebatur: atq; eo tempore aduerſus Chriſti hoſtes in ea regione magna apud eos populos exiſtimatione concionabatur: ſermones per interpretem ſereret: hortari Georgium Ioannes cœpit: ut ad romanæ eccleſiæ dogma ueniret: quia id non animæ ſolum: uerum mouẽdis quoq; uehementius hungaris uiciniſq; gentibus ad opem ferendam plurimum eſſet collaturum: reſpondit: haud decenter id agi poſſe ut cum iam nonageſimum attingeret annum: neq; aliam induiſſet unquam religioſam diſciplinam: niſi quæ ei a maioribus tradita eſſet: nunc quanpuam infœlix prudens tamen inter ſuos habitus: mutato dogmate hac ætate leuis uanuſq; iudicaretur: ſubiungenſq; malle ſe regno priuatum laqueo uitam finire: q̃ a paterna auorumq; ſuorum religione diſcedere: a colloquio ſeceſſit.

De Sergio ſecundo pontifice maximo.

LVdouicus a patre Lothario qui imperatoris nomen habebat auguſtus creatus: atq; imperii conſors & ſocius nominatus: cum ma-

gnis uiribus grandiq; apparatu urbem Romam peteret: ut ei pontificis ma nibus diadema impositum sanctius haberetur: a Sergio secundo pontifice ad sancti Petri ualuas quae argentearum nomen habent: quae e more tunc pō tificis iussu clausae erant deductus est: cum autem manu sua eum pontifex tē neret senio confectus: inermisq; ac solus iuueni Ludouico nulla eius uirium habita ratione omnibus audientibus haec dixit. Si Ludouice paccato animo uenisti recludentur fores atq; ingredi templum tibi licebit: quod si alio ueni-sti animo: caue ne has fores contingas: quia uindex dei gladius in tuum tuo-rumq; caput sceuiet. Cui cum humane Ludouicus de animo suo respondis set: reclusis foribus templum iniuit: atq; illic e more fuit coronatus.

De Ildebrando qui postea pontifex Gregorius septimus fuit.

NOn minus grauis Ildebrandus fuit: qui ad pontificatum electus cum sciret consuetudinem esse per id tempus: ne electus pontifica-tum iniret: nisi ante ab imperatore confirmatus esset: ad Henri-cum tertium qui Augustus erat: scripsit: ut a symonia abstineret: denunci-ans se in pontificatu confirmatum illud crimen si pergeret non esse laturum. Res profecto graui pontifice digna. sed non minus grauis est quae sequi-tur.

De Rodulpho imper.

FVit Rodulphus asburgensis comes in Ottochari boemi regis au-la magisterii domus honore insignis. Ottocharus autem alio no mine Primislaus fuit dictus. hic Rodulphus uirtute ad imperium sibi uiam fecit. Itaque cum ab Ottocharo qui iam ei proter imperii nomen subiiceretur peteret: ut secum fidei atque obedientiae sacramento adigere-tur: indignatus Ottocharus ei parere cui iam ipse imperare consueuisset: imperium neglexit. Rodulphus qui cum nomine animum quoque impera torium induerat: ne ius suum amitteret armis id repetiturus uenerat. Sed amicorum opera tandem Ottocharus persuaderi sibi passus est: ut iu-raret: modo inter paucos ea res ageretur: quod subpudebat eum ut coram Rodulpho deflexo genu in adorantis specie conspiceretur. Ro-dulphus ut grauis uir & animi ingentis: sed nec minore ingenio super-bo regi annuit: ut intra tentorium suum iuraret. Ad eum igitur po-stero die Ottocharus rem occultam esse arbitratus se contulit. Dum igi-tur in tentorium proficiscitur inspicit Rodulphum clamyde atque diade-mate imperatorio ornatum in aureo trono principibus septum sedere. Itaque stupore captus cum quid consilii iniret non uideret: quia iam ad poenitentiam regressus non erat: deflexis genibus ad Rodulphi pedes

iacuit: ubi dum scriba longis uerbis iuramenti formulam recitaret: tentorii latera quæ ad eam rem per Rodulsum composita erant: cum ad terram corruissent: Rodulsum diademate insignem Germanis boemisq; in trono sedentem: Otthocarumq; ad eius pedes iacentem ostenderunt. Eo facto boemus rex uehementer indignatus: cum postea in Rodulsum arma cœpisset uitam amisit. Ostendere enim Rodulsus Ottocharo uoluit pro fortuna animum habendum esse. & qui olim cum ei pareret officio non defuerat postea mutata fortuna alium quoq; induisse animum: atq; sibi quoq; alium deberi honorem.

De Genigem Ottomano.

QVi diligenter intuebitur quæ iam de grauiter rebus gestis scripta sunt. & hoc quod de Genigem Ottomano scripturi sumus: hoc ipsum tanto aliis maius uidebitur: quanto hoc etiam plus est: quod superiores cum liberi essent: hic autem captiuus id gessit: quod grauitatis nomen ac laudem tulit. Mortuo turcarum rege Maumetho Genigemi patre contentione orta cum maiore natu fratre Baisetho Genigemi armis pulsus in Petri Daubusonis potestatē uenit: cum hierosolymitanorū equitū primarius rhodi rerū potiref. ab eo postea ad Innocentium octauum pontificem Romam missus: & si aliud fingebatur: re tamen uera Baisethi fratris arte atq; pecunia: ut captiuus custodiebatur. Dum igitur Romam perductus ad pontificem in consistorium tendit: id sacri senatus nomen est petiit ante qui mos esset pontificis adeundi. Itaq; ei neq; pedē neq; manū ut opinio erat: sed humerum tantum deosculatus est. Cardinales autē solo complexu neque alia re dignatus inde discessit haud aliter seruata grauitate q̄ si quietus regni sui possessor esset.

De Iusticia Caput quintum.

GRauitati iusticiam annectemus uirtutem profecto insignem: neq; uero hanc aut leges aut id quod ad exercendas leges magistratus gerunt intelligimus. sed uim ipsam æqui & honesti: qua boni cauere solent: ne alteri faciant quod sibi fieri nollent. cui semper pudor comes est: qui continere ab omni re hominem solet: quæ etiam si lege permittatur aut in ea utilitatis species sit: honestati tamen prorsus coniuncta non uidetur.

De collegio tribunorum.

CVm Tullus hostilius Mancinus ædilis curulis maniliam meretricem ad populum accusasset: quod nocte prætereunti eius ædes saxum in ipsius caput demisisset: uulnusque ad faciendam acceptæ

iniuriæ fidem ostendisset. Manilia autem tribunos appellasset: dicens Mancinum post coenæ tempus fortasse plus æquo potum ad ædes eius accessisse ut ingrederetur: & quia non admittebatur: fores euertere molientem saxis a foribus esse repulsum: Tribuni maiori iusticiæ q̃ dignitatis ac magistratus Mancini: aut etiam q̃ Maniliæ turpis uitæ habita ratione: iudicarunt ædilē iure ab eo loco depulsum fuisse: quem adire ipsi honeste non licebat: & propterea prohibuerunt Mancinum Maniliam ad populum in iudicium trahere

De Augusto.

AVgustus iam rerum potitus: cum accepisset a Cassio seuero ueneficii reum factum esse Nouium asprenatem amicissimum suum: ueritus si pro Nouio in iudicio comparuisset: ne ipsius præsentia iusticiæ officeret: & si comparere abstinuisset: ne præiudicium amico faceret tanq̃ de eo male sentiret: senatum consuluit: quid nam sequi eum oporteret. Multorum igit̃ suasu ad iudicium profectus est: ubi neque pro Asprenate neq; in Cassium aliquid locutus eam rationem tenuit: ut neq; amiciciæ deesset: neq; iusticiam uiolasse putaretur. Ita igitur exemplum reliquit summæ moderationis plenum: ut scilicet amicorū q̃dē p̃iculo subueniat̃: sed ita tamē ne aliorum iusticia opprimatur: & si in alterutro peccandum sit: debere homines p̃sertim q publicam personā sustineant amiciciæ iusticiam anteferre.

De eodem.

ETsi in triumuiratu durus admodū habitus est: tamen in p̃scriptione cum eorum notaret nomina quos proscribere uolebat: equestri dignitate ornauit Titum Iunium Philippomenem: quod non sine periculo patronum suum occultauerat. quanquam per triumuirales leges grauem incurrisset penam. magis enim honestatem quam leges inspiciendas duxit.

[marginal note, handwritten:] postq; multo sanguine satiatus fuit

De populo romano.

PRoscriptus atherius a seruo suo accusatus est: qui triumuirali lege liberatus fortunas etiam patroni eadem lege consequebatur. Seruus igitur cū patroni filios despectui hēret: & ipsi rei atrocitate p̃sertim cum ad huc tenella ætas esset: territi lachrimātes silentesq; eum sequerēt̃: ueluti sceuam nimis illā rē omnis populus abominatus est: atq; ea triūuiris declarata uoluit: ut ingratus seruus denuo apud atherii filios in seruitutem rediret: eisq; patris bona restituerentur. Inter tam multa proscriptionis infanda facinora in quibus crudelitas quoq; ingens undique oboriebatur: aliqua iusticiæ imago eiusmodi in rebus superuiuere adhuc ostendebatur: si quidē ueteri prouerbio non insipienter dicitur: fieri non posse: ut illic homines diutius uiuant ubi omni ex parte iusticiæ respectus sit extinctus.

[marginal notes, handwritten:] et omne merito — Vixerunt tamen sub Augusto.

Item De eodem.

EAdem causa motus a triumuiris petiit: ut is seruus libertate donatus premium quoq; acciperet: qui in spelunca in qua eius latebat dominus: ipsius loco se constituit: ut pro ipso moreretur: & mortuus esset seruato domino: nisi a conseruo detecta res fuisset: qui ob eam rem muneris loco quod ei triumuirali decreto debebatur cruci affixus fuit.

In merito

De Nerua Cocceio imper.

EOdem modo Nerua quoq; Cocceius iusticiæ cultorem se ostendit statim ut Domitiano occiso ad imperii successionem uocatus fuit. Nam seruos omnes a quibus ipsorum dominos accusatos inuenit: ceu ingratos perfidosq; iussit occidi: ut exemplum omnibus illius ordinis cōstitueret: ne ingrate eos accusarent quorum seruitutis iure accerrimi propugnatores esse debebant.

Iustus Princeps

De Vitelio imper.

VItelius in germania a militibus imperator creatus aduersus Galbā Romæ imperantem: qui per id tempus ab Othone interfectus fuerat: cum post a Othonem in bebriacis campis supasset: inter Othonis scripta commentarium inuenit centum uiginti uirorum ab Othone premia poscentium quod Galbæ morti ad eam procurandam interfuissent. q̄q̄ autem ipse inimicus Galbæ fuisset: iniquum tamen arbitratus est non modo eiusmodi hominibus premia dare: sed ne perpeti quidem: ut uiuerent: cum principem suum precio occidissent. Quæsitos igitur diligenter omnes quos nactus est: interemit.

De Maximino imper.

EAdem iusticia usus est Maximinus: a quo osdroeni rebellauerant & Titum siue ut Herodianus ait Quartinum imperatorem elegerant. Nam comiti eius Macedonio qui Titum ipsum occidit: & in castra Maximino caput eius tulit: posteaquam lōga oratione gratias egit: quod hostem romani imperii occidisset: eum postea quia socium suum proditione interemerat: securi percuti iussit.

De Aureliano imper.

AVrelianus imperator cum in Asia Tianam urbem obsideret: quia ui capere eam non poterat: Heracleonis tianei ciuis qui in ea urbe opibus plurimum poterat opera: in urbem admissus tulit ut a militibus Heracleon occideretur: quia eius qui patriam suam prodidisset conspectum ferre non poterat. & ne auaricia id egisse putaretur quia uir ditissimus Heracleon erat eius fortunas omnes liberis incolumes seruauit. Cum au-

Proditori patriæ fides non seruanda

tem ad Manlium chilonem rem ut gesta erat scriberet: ostendit a se proditores diligi non posse, neque aliis eum fidem unquam seruaturum qui patriae non seruasset.

De Alexandro magno.

ALexander magnus haud indissimili re sibi quoq; perfidiam grauẽ esse ostendit. Nam postremo proelio quo persarum regem euertit: cum Besum coepisset: qui fugientem regem: q̃q̃ ei arcta affinitate propinquus occiderat: ab eo petiit quam ob rem id facinus perpetrasset: respondentem autem id se ut ipsi rem gratam faceret egisse: pedibus eum deflexis ad terram duabus arboribus alligauit; indeq; in pristinum statum redeuntibus arboribus in duas partes eum diuisit: illius perfidiae ac sceleri munere ex rei qualitate adinuento.

De Dauide iudaeorum rege.

EOdẽ iusticiae genere Dauid erga Rechab & Banaa iudaeos usus est: cum occiso Isboseth Saulis filio ad regnum aduersus Dauidẽ aspirante: facinus ei ueluti rem pergratam nunciarunt. Nam & grauiter eum casum indoluit: & statim percussores ipsos interimi iussit: manusq; ac pedes eorum supra piscinam Hebron affixit.

De Mitridate Eupatre rege ponti.

SI in aliena iniuria iustum se praebere laudem meretur: quo praeconio satis pro merito extolli poterunt ii: qui ne uitae quidem suae periculo adducti sunt: ut iusticiae terminos excedere uellent? praesertim cum in principatu constituti arma gererent: & non ingenio suo tantum uerumetiam usu immanitati assueuissent: ita egisse inuentus est Mitridates Eupater ponticus rex. Nam cum bellum aduersus romanos gereret: Atilius romanus senator: exilio mulctatus ad Mitridatem se contulerat: tanq̃ illic tuto futurus: re autem uera sperabat: si eum occidisset reditum se in patriam consecuturum. Sed re detecta mitridates Atilium consciosq; morte cum affecisset solis seruis ignouit: arbitratus ut regem aequum decuit: seruitutis nexu coactos fortasse studio etiam ac beniuolentia in dominum omnibus in casibus fidem praestare uoluisse. Mitridatis benignitas

De Cinnamo parthorum rege.

CVm parthi ciuilibus discordiis regno Arthabanum regem deiecissent & is Iazate adiabenorum regis armis adiutus redire in regnũ satageret: parthi non modo proter imminens bellum uerumetiã aliis rationibus moti cum depulsi Arthabani eos poeniteret: ad ipsum atque

Iazatem legatos miserunt monentes libenter se ab eis optata facturos. Sed cum depulso Arthabano ei Cinnamum in regno suffecissent: & ceu regi fideles se fore iurassent: a iureiurando discedere religio erat: quam rem cum Cinnamus intellexisset: Arthabano atq; Iazati scripsit: ut uenirent quoniam parthico regno Arthabano cessurus esset. Hi autem cum uenirent Cinnamus regia ueste diademateq; ornatus obuiam profectus est: & cum primũ arthabano appropinquauit ab equo descendens ita loquutus est. Cum parthi te regno pepulissent arthabane: atq; ad alium transferre ademptum tibi uellent: eorum rogatu illud accepi: sed posteaquam cognoui eis cordi esse: ut te uerum propriumq; ipsorum regem in regnum restituant: unũ q; illud obstare: ne id inuito me ab eis agatur: non modo eis non obstiti: uerum quemadmodum uides sponte mea: neq; ob aliam rem ullam regnũ tibi restituo: & cum hæc dixisset detractam capiti suo thiaram ipse arthabani capiti manu sua composuit. In eo enim iustum se præbuit: proter qđ mortales non modo iusticiam deserunt, uerum omni quoq; scelere manus nomenq; maculare non reformidant.

De Arthaxerse Longimano persarum rege.

ARthaxerses Longimanus persarum rex semel rem iustissimam & omnibus exemplo futuram peregit. Nam cum Satibarses a cubiculo pergratus eius minister rem ab eo enixe peteret: quam arthaxerses iniustam esse perspiciebat: sciretq; inde ad Satibarsem Daricorum triginta milium munus peruenturum: perferre coram totidem quæstorem suum iussit, eaq; Satibarsi dono dedit: monens hac summa data nihilo se pauperiorem fore: Cæterum si qđ Satibarses petebat egisset: minus se iustum habitũ iri. & re & uerbo uere regio reges principesq; alios monens: quanto pluris iusticiam q̃ amicos aut thesauros facere debeant, neq; eum largum ac liberalem dici posse qui alienum largiatur.

De Antiocho tertio asiæ rege.

ANtiochus tertius asiæ rex omnibus regni sui urbibus scripsit: si qd in litteris quæ eius nomine scriberentur esset: qđ legibus aduersum uideretur: crederent ignaro se eiusmodi litteras scriptas fuisse: & proterea eis non parerent. Sanctissimum profecto uerbum, & quod iusto regi maxime conueniat: ut quem admodum ipse populis præest: ita ipsi leges atq; æquitatem præesse intelligatur.

Recentiora De Gontrano burgundionum rege.

PErsimilis quibusdam de qbus diximus: Gontrani burgundionum regis iusticia fuit: qui cum bellum gereret aduersus Gondoualdum qui sub falso tanquam eius frater esset: nomine occupata burgundiæ parte iam regni titulum inuaserat: sagittarii atq; monioli episcopo/

rum: quibus Gondoualtus ceu amicis plurimum utebatur: Gontranus rationem iniuit: qua Gondoualtus occideretur: quod cum fieret ipsos quoque episcopos quia ministri fuerant interimi iussit: ne pessimum exemplum maneret: ut aliquis prodere eum auderet: quem semel dominum agnouisset.

De Sancio tertio castulonensi rege cui desiderati cognomentum fuit.

QVam laudanda etiam Sancii tertii Castulonensis regis iusticia fuit? cui is uoluit ut fraternus amor: & ipsa quoq; ambitio cederet: peculiare principum pene omnium crimen: ac uenenum. Nam delatorum impulsu: qui ceu presentaneum uenenum amicicias principumq; aulas ac regna euertere solent: Ferdinandus secundus legionensis rex pontio comiti minerbæ ueteri paterno amico bellum intulisset: multaq; iam ademisset: Sancius re audita statim comparato ingenti exercitu aduersus fratrē profectus est. Is autem minime talem casum ueritus: repentinoq; ac inexpectato hoste perterritus: in equū conscendens paucis comitātibus in fratris castra perrexit: seq; supremum ipsius ius agnoscere uelle obtulit: arbitratus alia nulla ratione in tali casu suum se regnum seruare posse. Sancius autem ut iustus rex: ac minime impius frater: spretis omnibus quæ obtulerat: dixit nō id circo se arma mouisse, ut uel regni eius possessionem cuperet: uel eum ditioni suæ subigeret. sed id solum spectasse ut comiti pontio ablata restituerentur: cum is communi parenti uerus amicus fuisset: fortemque ei operam aduersus mauros præstitisset: quo facto retro unde uenerat in fines suos se recepit.

De Ferdinando rege aragonio.

INsigne quoq; inter iusticiæ egregia facinora illud fuit quod Ferdinādus patrauit: qui postea per creationem ad aragonium regnum cōscendit. Hunc Henricus frater Castulonensis rex tutorem filio puero reliquit. Is autem regnum tanta iusticia rexit quod in magno castulonensium conuentu actum est: ut ad ipsum hispaniensis regni titulus deferretur. Quē honorem cum se accepturum ostēdisset: omnesq; in locum rei agendæ designatum conuenissent: ipse ingentem clamydē regio more amictus in qua nepotem puerum occultum tenebat: cum omnium sententiam postulasset: quæ eiusmodi fuit: ut ad ipsum hispaniarum regnum deferretur: repente nepotem paruum a clamyde extulit: & cum colo suo imposuisset: exclamauit: en castulonenses regem uestrum. cui restituto postea regno: auctisq; omnibus rebus ostendit: q̄ in eum iustus fuisset.

Sic fuit Ludouicus Sforcia.

De Tancredo Normando.

IVstus quoq; Tancredus normandus fuit qui cum apud Boamundum patruum antiochiæ principem in Syria esset: patruo eius in proelio ab infidelibus capto pro patruo tres annos principatum rexit: auctisq; finibus auctoq; thesauro: grandi præcio patruum redemit. eiq; omnia restituit: non minus in patruum ipse iustus: q̃ Ferdinandus in nepotem fuerat.

De Balduino Burgensi tertio hierosolymarum rege.

HVius iusticiæ fidei atq; non minora expimenta: maiore etiam periculo Balduinus tertius edidit: cum mortuo Roglerio proter puerilem nimis ætatem Boamundi iunioris: qui Roglerii nepos Boamundo seniore patre natus erat. & ea tempestate in Appulia agebat: ab antiochenis ciuibus datam antiocheni principatus administrationem suscepit. Nam non solum ingenti impendio periculoq; principatum defendit: uerum etiam illius gratia a Turcis captus fuit: e quorũ manibus bienio post magno auri pondere se redemit: & tamen cum ad eum Boamundus iunior repetẽdi principatus gratia uenisset: libere statim illum ei restituit quẽ a Roglerio patruo antea impetrare nequerat. Admirãdus profecto iusticiæ cultus: in eo iustum se præbere in quo mortalium plæriq; ius uiolant & impietatem exercent.

De Saladino Sulthano ægypti.

DIgna est profecto Saladini Sulthani ægyptii iusticia: de qua mentio fiat: cum in oriente Syriaq; ubi ea quæ nuper diximus: iuste gesta esse narrantur. Is humanum sceuerumq; ac simul iustum se ostendit. Sceuerum quidem cum captos in proelio Guidonem Lusignanum hierosolymarum regem: & cum eo multos alios principes omnes humanissime habuit: excepto Raynaldo Castiliono qui antiochiæ principatum obtinebat: cui manu sua caput ademit: quod contra induciarum fidem bellum ei intulerat. Humanum postea erga eos qui in arce Crab olim deserti petra nuncupata biennium obsidionem post amissas hierosolymas Syriamq; omnem sustinuerunt: cum ultra fames resistere eos prohiberet: non modo enim incolumes omnes seruauit: uerum filios quoq; atq; uxores in obsidione diuenditos: ut unde alerentur haberent redemit: ac præterea ingentem pecuniam dono dedit: & cum præsidio in christianorum populorum fines remisit: dignos arbitratus qui iuuarentur: quia fidelem fortemq; operam præstiterant: omnes enim ꝓut uel scelus uel bonitas ac fides aut pena aut munere dignos fecerat prosecutus est.

De Abenyuza Sulthano Murochi.

QVanq̃ in parte longe diuersa ab ea in qua Saladinus illa gessit quæ scripsimus: iustum tamen æque abenyuza Murochi rex se ostendit. alphunsum duodecimum hispaniarum regem magnis delatorum artibus Sancius quartus eius filius regno pepulerat: atq; ita eius fortunam attenuauerat. ut diadema pro magna auri summa abenyuzæ mauro Murochi regi pignus dare cogeretur. abenyuza autem ut iustus atq; ingentis animi rex: audita alphunsi necessitate: non solum pecunia iuuit: uerum magno quoq; exercitu ei opẽ tulit: magnaq; in parte regni pecunia sua eum restituit. aiebat enim regibus indecorum esse ubi possent alios reges opera sua non subleuare: præsertim qui filiorum impietate regno pulsi inuenirentur. cum in his quæ ad parentes pertinent: filii ad eos insequendos iustam habere causam nequeant: uerbum uere regium: & quod iusticiæ cultorem summoopere deceat. abenyuzæ igitur factum quis satis ex merito laudauerit? quem nec religionis diuersitas: nec bellorum odia quæ diu inter ipsum alphunsumq; acerbe fuerant gesta retinuerunt: quo minus eum pecunia militibusq; iuuaret: ac corpus etiam ipsum dum mare traiecit: atq; in exteras gentes se contulit: periculis ingentibus obiiceret: unde commodum nullum expectabat. In quo illud etiam non parua laude dignum est: qđ anteq̃ arma moueret: per legatos conciliare patri Sancium filium non omisit: id quod magis etiam mauri bonitatem testatur. Nam hoc bellum quod nisi bonitate abenyuza moueretur: aliis rationibus haud incommodum habiturus uidebatur finire quærebat: atq; in eo iusticiam q̃ commodum suum enixius pensitabat.

De Conrado imper.

IVstus quoq; in eo Conradus imperator fuit: cum in imperio Henrico successit: a quo Vincislaus polloniæ dux olim prœlio uictus: & imperio tributarius factus: postea rebellauerat & regem se dixerat: huic cum Misias in regno atq; contumacia erga imperium successisset: Conradus fratris opera coegerat eum deserta pollonia ad Vlricum boemiæ ducem confugere: qui ea tempestate erga imperium hostilem animum gerebat: Vlricus igitur spreta hospitali fide Conrado si ipsius res componere uellet: obtulit se misum captiuum ei in potestatem daturum: a quo scelere ita abhorruit iustus imperator: ut statim misiam periculi in quo uersabatur moneret: ea re in qua iusticiæ cultus insignis apparebat motus misus qui antea Conradi armis nunq̃ cesserat. ad Conradum profectus diadema deposuit & consuetum tributum confirmauit.

De Arnaldo Gerardo cathallano.

INter tam multa regum atq; principum insignia exempla: arnaldo gerardo cathallano eum dabimus locum: qui ei pro immensa ipsius iusticia debetur. Hic in naue sua oneraria cum Gulielmum auriam per-

ferret: quo tempore pisani genuensesq; graui inter se bello dissidebāt a pisanorum nauibus captus: quæ genuensium tantum merces ac bona quærebant: nec minis nec promissis adduci unq̄ potuit: ut duo milia & quadringentos aureos nummos qui duplices appellantur detegere uellet: quam pecuniam dum ab hostibus oppugnaretur Gulielmus auria ei commendauerat: quia norat pisanos non in Cathallanorum: sed solum in genuensium bona inuehi. Arnaldus igitur posteaq̄ eum pisani dimiserunt: secum eam pecuniā ac genuenses simul deferens: ut primum in baleárides peruenit: pecuniam tanto labore seruatam consuli genuensium in balearibus præsentauit ut ipse eam Gulielmo restitueret. Facinus profecto nobilissimum. & quod ætas nostra fallax plurimum notare debeat: in qua non pecuniā modo eius generis quæ sine arbitro tradita esset: uerum depositā quoq; aut mutuo datam auarum hominum genus negare non erubescit: pro eo autem facto genuenses erga Arnaldum grati ciuitate multisq; aliis commodis scripto honorificis uerbis diplomate eum donarunt.

De Carolo comite Carolois Philippi burgundiæ ducis filio.

IOannes dinus Ioannem Costanum burgundionem accusauit: cōpellatū se ab eo dicens: ut accepta grandi pecunia uenenū pferret: quo Carolus Carolois comes de medio tolleretur. Is comes posteaq̄ costanum securi percussit dinum quoq; ad se uocatum interrogauit si Costanus pecuniam quam promiserat præstitisset: eum ne accusatus fuisset. Cui dinus ne mentiretur: fretus ēt indultum iri palam fassus est: se eum nō fuisse detecturum. Quam ob rem comes iussum dinū christiano more sacerdoti crimina sua fateri eadem hora ipsum quoq; securi percussit. Iusta neq; tarda mercede ei data duarum proditionum: quas & amico & domino suo simul patrarat.

De fide publica atq; priuata — Caput sextum.

PVblicam priuatamq; fidem non patietur solum iungi sibi iusticia: uerum etiam ueluti mēbrum capiti suo pernecessariū inuitabit: & ceu porrecta manu: ut sibi coniungatur: & rogabit & annitetur. Sublata enim fide quid erit aut quo modo iusticia consistet? fides quoq; sublata iusticia quid aliud nisi nomē esset inane? Quam obrem cum utramq; natura coniunxerit a nobis minime disiungentur. huiusq; fidei quædam a nobis: ut ante de iusticia fecimus exempla commemorabūtur: ex quibus aperte depræhendetur: fidei præsidio imperia thesauros uitam denique non aliorum modo: sed in primis ipsorū regum & principum custodiri: hac fide per inducias atq; oratores finem immanibus bellis imponi: per hanc paruæ papyri tutella aut etiam sine litteris consueta tessera ac simbolo inter medios hostes iter

incolumes facere homines atq; ab iniuria seruare. Itaq; iure nostro affirmare possumus: sublata ex terrarum orbe hac fide: pacem atq; hominum commertia: bonaq; alia omnia ex humano genere sublatum iri: mortalesq; sine ea ferarum animos moresq; in humanis corporibus seruaturos fuisse.

De Iesu naue alio nomine Iosue duce hebreorum.

CVm Iesus naue filius: alio nomine Iosue nuncupatus: Moisi in israelis principatu successisset: atq; in terram a deo promissam hebreos induxisset: & iuxta diuinum imperium cananeos omnes quos capere contingebat occideret: Gabaonitæ ipsi quoq; Cananei qui loca prope hierosolymas incolebant: territi ad eum legatos miserunt dicentes: q̄q̄ longe a Cananeis abessent: ad eum se ceu ad amicum missos: ut cum ipso pacem ac fœdus inirent: & ut regionis suæ longinquitatem uero similem facerent: tritis uestibus uenerant: ea Iosue arbitratus uera esse: pacem cum eis composuit: ac foedus percussit: atq; utranq; rem iureiurando sanxit. Detectum postea fuit: eos longinquitatem mentitos: & cananeos esse. Itaq; & si sciret Iosue sibi a deo impatum: ne cuiq̄ cananeorum parceret: tamen cum ad iusiurandi uim animum adiecisset: atq; fidei iam datæ honorem pensitaret: eam cæteris rebus præposuit. persuasus sibi deo ante omnia cordi esse ut illæsa seruaretur fides: sicuti experimento depræhensum est. siquidem nihil plus de ea re quam de cæteris a deo repræhensus fuit.

De Senatu romano & publicola consule.

INita pace a populo ro. cum Porsena ethruscorum rege: solutaq; obsidione Porsena initæ pacis pignus obsides decem patriciorum filios utriusq; sexus accepit. Facta autem uirginibus balneandi copia: quia custodes honoris gratia secesserant: ipsæ traiecto amne pene omnes Romam abierunt. In eis Valerii consulis filia erat: qui superato paternæ charitatis affectu: senatui persuasit: ut uirgines ad Porsenam remitterētur: & publica fides illæsa maneret.

De Abydenis.

PArem saguntinis erga romanos fidem: Abydeni erga regē athalum rhodiosq; foederatos suos seruauerunt. nam cum ab eis triremem & aliquot milites in urbe præsidii gratia accepissent: Oppressi a Philippo Macedonio rege Abydeni ita: ut ultra se tuendi spes iam nō superesset: oratores ad Philippum de urbe tradenda miserunt petentes: ut incolumes seruarentur quos a foederatis subsidio missos in urbe habebant: hoc cum eis Philippus negaret: statuerunt potius seruata amicis fide emori q̄ eos

qui auxilio uenerant fefellisse uideri: Quam ob rem omni auro quod habebant nauibus imposito: reliquas opes in medium forum contulerunt: et profecti ad eam muri partem quæ hostiũ ui dirruta plus periculi habebat: illic iuuentus se hosti opposuit eo ordine: ut si succubuissent: hostisq; ipsis mortuis urbe potiturus uideretur: seniores incensis iis quæ in foro posita erant: ac nauibus q̃ in portu aurum continebant demersis: reliquos omnes occiderent urbemq; inanem hosti relinquerent. In hanc igitur deliberationem intio proelio seniores ut acceperunt iuuentutem maiori ex parte cæsam: ad philippũ dedendæ urbis gratia miserunt. Quod cum pauci iuuenes qui proelio superfuerant intellexissent: occisis primo sacerdotibus qui iusiurandi principes fuerãt ne urbs dederetur: deinde senioribus cum omni alio sexu demersis nauibus in portu urbem quoq; totam succenderunt. eam rem ob furoris magnitudinem philippus uehementer miratus: ab oppugnatione abstinuit: edixitq; triduum abydenis concedi: ut ex cõmodo suo se interimerent: fides profecto hæc & rara & cuius perpetuo memoria seruetur.

De Sexto pompeio.

MEmoranda quoq; Sexti pompeii qui magni filius erat fides fuit. Nam diu post patris mortem Cum Siciliæ sardinæque & aliarum insularum possessor esset factus: Et proter Cæsaris mortem triumuiris uideretur ex quiete publica esse pacem cum eo inire data acceptaq; fide per legatos apud putheolos: ad coenam se inuitarunt. & cum coenarũ sors prima Sexto obtigisset. Octauius & Antonius apd eum in ipsius triremi coenauerunt. Dum autem epulis opera intenderetur: Menodorus pompeianæ classis præfectus; qui olim seruus eius fuerat: misit qui in aurem Sexto dicerent: meminissent in triremi sua habere ea per quæ paternã fratrisq; mortem ulcisci: atq; insuper imperio toto potiri posset: & proterea nisi ipse id fieri nollet: se ita classem ordinaturum ut ne unus quidem eorum quos in triremi habebat euadere posset: Cui Pompeius respondit: nulla re dicta Menodorum potuisse id efficere qui nec promiserat nec iurarat: uerum posteaq̃ illud ei significauerat: nullo modo fidem quam dederat uiolari uelle. Hoc responso fidem hosti datam sanguinis sui ultioni atq; imperio ipsi populi ro. anteposuit. Cæterum quoniam temporis longitudo interdum historiæ fidẽ incertam facit: recentiora in medium adducemus.

Tu paterq; tuus uĩa bonitate uos Romã perdidistis.

Recentiora De Petro assurii comite.

ALphunsus aragonius rex qui Vrracham Alphunsi sexti castulonẽsis regis filiam uxorem duxerat: cum ea quod parum pudice uiueret: diuortium fecit. Ad eam castulonensis regni per patris mortem hæreditas obuenerat: & communi nomine eam cum uiro possederat. Cæterum dimissa in paternum regnum cum se recepisset: præfectos muni

torum locorum ac minores populorum dominos: qui Castulonensi regno fidem obstrictam habebant requisiuit: ut sibi soli tanq̃ patris hæredi in posterum parerent. Petrus assurii comes castulonensis: cum inito ab Vrracha matrimonio cum aragonio Alphunso: in Alphunsi manu iurasset: nunc a regina postulatus inter has difficultates hanc: ut uir iustus: non sine uitæ suæ discrimine rationem iniuit qua utriq; fidem datam seruaret: loca enim munita: & alia quæ in manu sua habebat Vrrachæ dedit: cũ iure ei q̃ patris erat hæres deberentur: ut uero aragonio quoq; Alphunso pro fide quam ei dederat satisfaceret: insigni comitum ueste amictus mane ad eum profectus est: cum omnis purpuratorum numerus adesset: & reste in collum accepta regi dixit: loca omnia quæ fidei meæ credita erant: quia in castulonensi regno posita reginæ Vrrachæ: utpote quæ mihi domina est: hæreditario iure debebãtur: ab ea iussus tradidi. uerum ut nosti cum eam duxisti uxorem: tibi quoq; fidem pro eis locis sacramento obstrinxi. Itaq; pro ea tibi fide corpus meum manusq; illas quæ iurauerunt tibi præsens assigno: ut ueluti eorũ dominus in ipsa qđ ꝑ æquitate ac iusticia tua duxeris statuere ualeas. Quã rem cum rex omnesq; qui astabant nõ sine ingenti admiratione audiuissent. Petrus iuramento solutus est: quoniã eum omnes pro utriusq; fidei nexu satisfecisse iudicarunt.

De Alphunso Petro Gusmano.

INsigne ẽt fidei exemplũ fuit illud qđ alphunsus petrus Gusmanus egit: qui cum Tarissæ urbi: sanctii quarti Castulonensis regis nomine præfectus esset atq; in ea arcta maurorum Ioannisque sanctii domini sui fratris hostisq; obsidione ꝓmeretur: nũq̃ aut ꝓcio aut precibus ad deditionẽ faciendam flecti potuit. Cum autem Ioannes eius filium quo in obsequio utebatur ad muros deduxisset: fretus filii periculo patrem motum iri: non modo id pater neglexit: uerum ẽt a muris gladiũ porrexit: dixitq; nolleut ei modus ad occidendum filium deesset: quo autem uultu de muris ensem deiecit: eodem occidi filium nihil ab eo mutatus inspexit. Rarum fidei exemplum. sed non minus est illud quod sequitur.

De Marco Guterio hispano.

CVm graui longoq; bello alphunsus nonus Legionensis rex cum Vrracha nouerca & fratre eius Didaco harro decertaret: pulsis e regno ambobus arcem giuarram longa obsidione præssit. Arci præerat Didaci nomine Marcus guterius. qui aut mortuis aut profugis comitibus: quos in arce habebat solus ad eam tuendam remanserat loci munimento adiutus. Cæterum cum superatis aliis malis fames hominem ita

confecisset: ut consistere amplius non posset: appensis collo suo arcis claui/bus in ipsa porta ut illic incolumi fide moreretur se prostrauerat: hostes mi/rati ab arce nec tormentis q in psidio erāt aliqd eniti: nec strepitū ullū exau/diri: appositis scalis in arcem ascenderunt: ubi pene exanimem Marcum ia/centem inuenerunt: quem stupore capti cum ad Alphunsum tulissent: illic hortando aliisq; necessariis rebus ut in uita maneret impense laboratum est: posteaq̄ ita Marcus ad se se rediit: ut loqui posset indoluit plurimum: quod emori ipsum in ea arce non permisissent: ut prorsus fidem quam promise/rat præstitisse uideretur. Dimissus igitur ab Alphunso post paucos dies ad Didacum principem suum perrexit: qui tunc in Africam se contulerat. Cum in eum ut singularis fidei uirum laudes ab omnibus congestæ essent: quia Di dacus dixerat: q̄q̄ Marcus egregiam fidem præstitisset tamen arcem se su/am optare: in eo Marcus aliquid desiderari putabat: qđ præstare ultra de/buisset. Abiecta igitur omni uiuendi spe: in extremæ fortunæ habitu ad Al/phunsum reuersus est: atq; ubi eius canes stabulabantur habitatum se con/tulit. Alphunsus intellecta reditus causa: & quam ob rem ingratam habe/re se uitam Marcus ostenderet: præcibus lachrimisq; ipsius motus giuarræ arcem ei restituit. Marcus receptam paulo post confecto prius instrumen/to illius necessitatis in quam erat coniectus ne fidei eius ultra obiici aliquid pos set: Alphunso quia retinendi modum nullum esse instrumento declaratum erat eam reddidit, longe plus perfidiæ suspictione q̄ ipsius mortis periculo motus: quo facto triplicis in iudicium rei ambiguo relictū est. Fuerit ne hæc maior Marci fides: an Didaci erga eum ingratitudo: aut insignis in Alphū/so animi nobilitas.

De Almenone arabe Tolletano rege.

NOn inter christianos tantum magni fidem factam esse constat: uerum inter mauros quoq; atq; alias aduersæ religionis nationes: hoc ita esse Almenonis arabis exemplum satis ostendit. Cum enim Sancius secundus Castulonensis Nauariensisque rex fratrem suum Alphunsum Legionis Lusitaniæque regem cœpisset: & inuitum monasti/cam religionem profiteri coegisset: clam prius fide accepta ad Almeno/nem arabem tolletanum regem Alphunsus a monasterio profugit. Ab eo benigne exceptus: cum ceu filius haberetur Sagi quibusdam notis al/menoni ostenderunt: se deprehendere hunc Alphunsum aliquando mau rorum imperii euersorem fore: & ob eam rem: ut interimeret: horta/bantur. Assentiri illa suadentibus maurus nunquam uoluit. Sed iusiu/randum modo ab Alphunso cœpit: dum uiueret uim tolleto non illaturum. Cum haud multo post defuncto Sancio ad Alphun/

sum ipsum non regna modo quæ ante habebat occupatore mortuo: uerum etiam quæ fratris erant hæreditatio iure peruenirent: Almenoni denuo suasum est: ut Alphunsum retineret quia tantorum regnorum dominus maximi auri pondere redimi poterat. Sed Maurus in fide perstitit: dimissumq; in castulonense regnum comitatu ingenti ac muneribus prosecutus est quia norat Alphunsum a suis clam de fratris morte monitum: & si non deerant qui contra suaderent: abire ipso inconsulto noluisse. Qui igitur quatuor ingentia regna secum considerauerit cum magnis tesauris ad Alphunsum peruenisse: & præterea a natura insitum mauris aduersus hispanos odium: quæ duo nō maurū modo hostē: sed quēuis alium ab officio deducere potuissent: Almenonem fidei maximum cultorem fuisse iudicabit: nec minus Alphunsū quod ob easdem causas non modo clam profugere non temptasset: Sed datam fidem præstiterit: atq; ut almenonem aduersus cordubensem regē iuuaret tolletum se in eius potestatē contulerit. Sed nec cessit almenon cum alphunsi fidem secutus postea in eius castra profectus est.

De populo romano

REbellauerat Transemundus Longobardus dux spoletanus a Luitprando longobardorum rege: Luitprandus igitur coacto ingenti exercitu paucis diebus omnia transemundo ademit. Is cum iam in ultimum discrimen se deductū uideret, fide a Gregorio pontifice ac Stephano patricio ro. populi ro. nomine accepta: fore ipsum apud eos incolumē: galesi arcem q̄ iuxta tiberim posita est populo tradidit. Luitprādus aūt minis ingentibus Transemūdū dedi uirum sibi subditum ac rebellem deposcebat: Romani obstare transemundo datam fidem aiebant. Indignatus igitur Luitprandus uastato agro urbem obsedit: dirripuitq; oppida quædā agri romani quæ ademerat: omnia tamen ferre romani q̄ datam uiolare fidem maluerunt.

De Genuensibus.

NOn est illa quoq; prætereunda fides quam diligentissime genuēses seruauerūt: quo tempore gibellina factio: ita enim appellabant: in urbe rerum potita Obertum Auriam et alterum obertū spinulā capitaneos hēbat. Nā cū missi essent in exilium permultis guelfæ factionis ciues hi ut mos exulum est quibus in patriā reditus semp cordi est: ottoboni Flisci cardinalis opera: qui sub Adriani nomine ad pontificatum euectus fuit: Carolo primo neapolitano regi proposita magnorum commodorum spe persuaserunt: se breui genuense imperium ei daturos: si una cum ipsis bellum genuensibus inferret. Carolus igitur imperii spem atque auri cu-

piditatem secutus nulla foederis quod cum genuensibus habebat habita ra/
tione : nullo prius indicto bello : ut belli mala aduersus genuēses maiore suo
commodo auspicaretur : genuenses mercatores cum mercibus quotquot in
Sicilia atq; in Neapolitano regno erant : comprehendi iussit. Siculi autē mer
catores ac neapolitani regni : item narbonensis prouinciæ accolæ ueriti : ne
idem ipsi Genuæ paterentur : undiq; ut poterant latebras quæritabant. Quā
rem cum genuensis populus intellexisset : statim edictum proposuit : ut qui
cunq; in urbe sua qui regi Carolo parerent inuenirentur : quadraginta dies in
urbe Genua inuiolati manerent : atq; intra id tempus rebus quas in urbe Ge
nua habebant : ac corporibus suis tuto consulere possent : uoluerunt enim ho
sti qui eis fidem uiolarat ipsi eam incolumem præstare.

Item de genuensibus.

EO quoq; tempore quo inter genuenses uenetosq; bellum gereba/
tur : atq; induciis factis belli mala suspensa manebant : in quatuor
genuensium triremes haud longe a græciæ littoribus quatuor ue/
netæ irruerunt. Genuenses uirtute suas tutati triremes uenetas cœperunt : &
cum calente adhuc proelii ardore : simulq; indignatione quod in induciis il/
lata essent arma : præterea uulnerum quæ acceperant : dolore compulsi sæ/
uire haud iniuria in captos possent : ipsorum iram induciarum fides leniit. &
ut ad se solam respiceretur compulit. Itaq; solum triremium præfectum re/
tinuerunt alios cum triremibus dimiserunt. Cum autem Messanam in Si/
ciliam peruenissent : triremium præfectum quem captiuum habebant : con/
suli ueneto tradiderunt : ut is uenetias eum mitteret : ubi erroris sui penas da
re cogeretur.

Item de Genuensibus.

NOn minora etiam fidei experimenta dederunt erga uenetos : cum
post longum ac graue bellum quo inter ipsos tertio decertatū fue/
rat : ubi auri atq; sanguinis uis immensa effusa est : cum occasio se
obtulisset magno genuensium commodo rei foeliciter aduersus uenetos ge/
rendæ : fidem inita paulo ante pace uenetis datam commodis doloriq; acce/
ptorum in bello malorum antepo suerunt. Nam cretenses uenetiq; qui Cre/
tam incolebant : conspiratione facta a uenetis defecerant : ac genuam lega/
tos uiros grauissimos miserant : qui insulæ deditionem facerent. Ea autem
expeditio & si nullius periculi magniq; commodi futura uidebatur : miiorē
q; ob causam finitum paulo ante bellum aduersus uenetos susceptum fue/
rat : tamen legatis responderunt : uehementer dolere qđ integra fide ob pa/
cem cum uenetis factam : ea quæ cretenses offerebant accipere non possent :
q̄q̄ adeo recens ea pax confecta esset : ut multi uulnera quæ eo bello accepe/
rant nondum ad cicatricem perduxissent.

Caput septimum

De Chilonia Sparthana Cleombroti sparthani regis uxore.

A Publica priuataq; fide ad uxoriam erga uiros transituri Chiloniã ante alias commemorabimus. Hæc Cleombroti Sparthani regis uxor fuit: ac Leonide filia: qui item sparthanus rex erat. Nam cum ciuilibus discordiis Cleombrotus uir Leonidam eius patrem in exilium misisset: a uiro patris restitutionem impetrauit. Cum autẽ mutata fortuna Cleõbrotum postea Leonidas ab urbe depulisset: Chilonia pari opera apud parentem pro uiro usa: cum nihil ꝓficere animaduertisset: & si foeliciter apud parentem in patria agere poterat: maluit cum uiro eius exilii comes esse.

De uxore Panthei Lacedemonii.

DEpulso Cleomene spartharum rege ab Antigono macedonũ rege: cum is in ægyptum ad Phtholomeum regẽ se recepisset: ac pantheum sequi uxor: uellet a parentibus prohibita magno studio seruabatur. Cæterum ipsa astu ingenti adinuento equo ad mare noctu se cõtulit: atq; incognita nauem conscendens in ægyptum ad uirum peruenit: amboq; illic uitam peregerunt.

De Sarra uxore Habraæ.

MIranda quoq; fides atq; amor Sarræ erga maritum Habraam fuit: quæ cum se uirumq; iam grandes natu orbos inspiceret: uiro ꝑsuasit: ut cum ipsius ancilla agar concumberet: temptaretq; si ex ea filios procreare posset. quod cum Habraam fecisset: natusq; esset Hismael: non aliter ac filium ex se natum Sarra eum sustulit: nã præter aliarum morem prudens: atq; uiri sui amans foemina: Zelotypiæ graui in mulieribus malo: propagandæ uiri sui stirpis respectum antepoluit.

De Stratonica Deiotari galatarum regis uxore.

STratonica quoq; Deiotari galatarum regis uxor cum aduersante ualitudine: cum uiro filios se concipere non posse uideret: ei persuasit ut liberis cum alia operam daret: ad eumq; deduxit electram cubicularem suam ministram moribus atq; forma insignem: ex qua Deiotarus aliquot filios procreauit: quos Stratonica post uiri mortem amanter non secus ac suos aluit: atq; in regno succedere permisit.

De Liuia Augusti uxore.

LOnge etiam maior Liuiæ erga Augustum uirum fides atq; indulgentia fuit: quæ cum sciret Augustum puellis nõdum maturis oblectari: clam magna diligentia perquisitas secreto ad eum deduci curabat: prænimia fide amoreq; id marito concedens: cuius gratia non

nullæ cum pellicem ferre non possent: interdum uiros peremerunt: atq; id circo tanto magis laudanda quanto eius exempla rariora inueniuntur: anteponenda etiam Liuia tertiæ Aemiliæ fidei erga Scipionem uirum: quanto maius est rē ipsam sponte agere: q̄ contra ipsius mentē ab alio factā pferre.

De Octauia. M. Antonii uxore.

CVm Antonius Octauiam uxorem Romam remisisset: frater Augustus Octauiæ suadebat: ne in Antonii domo habitaret: cœptū enim iam inter eos bellum erat. ei igitur Octauia respondit se nūq̄ adduci posse ut in alia domo habitaret. Quam ob rem eodem animo Antonii amicos quo antea uidit: & priuignos haud secus habuit ac si ex ipsa pcreati essent: conata quantum permittebatur fratrem ab armis in Antoniū dimouere. Dedecere enim plurimum aiebat: ut duo terrarum orbis gubernatores: unus quod alter sorori suæ amicam anteferret: alter autem nimio erga amicam amore captus inter se bellum gererent.

De Herodiade Herodis tetrarchæ uxore.

INgētem quoq; fidem Herodias uiro Herodi tetrarchæ ostendit: cum ad urbem Romam cum eo profecta: ut Agrippam fratrē accusaret: rem in contrarium cedere uidit. uiro enim Lugdunum exulatum in galliam misso: & si multum a fratre: ac fratris causa a Calligula Augusto rogata fuerat: ut redire in patriam uellet: principatus parte quā uir obtinebat oblata: maluit relicta patria in gallia cum uiro inopem uitam degere: q̄ sine eo ingentes opes in patria possidere.

De Archoria flacilla prisci uxore.

PIsonianæ conspirationis conscius apud Neronem accusatus priscus perpetuo exilio mulctatus est. Archoria flacilla uxor cum romæ in magnis opibus manere posset: patriæ atq; opibus exilium cū uiro prætulit.

De Gnatia Maximilla galli uxore.

GNatia Maximilla Flacillæ exemplum secuta omnibus relictis uirum gallum sequi uoluit: ob eandem qua priscus conspirationem damnatum.

Recentiora. De Giberti corrigiensis uxore.

SIngulare quoq; fidei exemplum Giberti Corrigiensis uxor ostendit: cum propinquorum conspiratione: & eorum quidem qui ipsius factionis erant: ab urbis Parmæ imperio Gibertus eiectus fuit. inter conspiratos autē cum uxoris frater Rolandus Roseus esset: & sororē in tumultu rogaret: ut populi impetum in domos suas declinare uellet: qui eiusmodi erat: ut etiam fortem uirum terrere posset: ipsa torua facie ad fratrem conuersa proditorem eum compellans respondit. Dii faxint ne me pro fanem eius domus ingressu: quæ in propinquum suum adeo perfida fuit: ne

sq; eo pane uescar: quem canes quoq; ob perfidiæ labem etiam in ingenti fa/ me deuitarent: quin potius ad uirum meum profectura sum: quem nuptia/ rum mearum pignore fefellisti: & coram eo me constituam: ut hanc tuam iniuriam in me ipsa ulciscatur. Hæc cũ dixisset nudis pedibus passisq; capil/ lis ad castrum nouum ubi uir erat profecta eius pedibus obuolui cœpit: & flens rogare ut ipsius morte acceptam a Rolando fratre iniuriam ulcisceretur. Cæterum cum iam satis scriptum sit de uxorum fide in uiros: nunc de seruorum scribamus quæ multis rationibus non minus laudanda est.

De seruorum fide erga dominos. Caput octauum.

De Seruo Menenii.

SI uxorum fides erga uiros ingẽtem meretur laudem: & digna est cuius exemplo mortales plurimũ moueantur: q̃ tamen res & naturæ nexu & ꝓpriis bonis multifariã indissolubilia uincula sentit: q̃to pluris facienda erit si tãta aut maior etiam in seruili genere inuenietur? Hæc enim naturæ nulla ope iuuatur: sed maxime in contrarium tendit. Si quidẽ libertati nihil magis contrarium est: quam seruitus. & non nunq̃ seruis cõ/ modum a domini morte nascitur. Id circo quo hæc seruilis fides rarior est: atq; difficilior: eo etiam pluris facienda & laudanda magis. Quam ob rẽ de ea quædam scripturi exempla: initium sumemus a Menenii seruo: ceu ab eo cui similis aut nullus aut paucissimi fuerunt. Inter proscriptos Meneni/ us erat: & cum eius domum circumseptam armatorum corona qui Mene/ nium quærebant seruus uideret: spreto omni præmio quod propositũ erat: spretis periculis: ac deniq; uita ipsa: ut domini uitam seruaret: lecticam ubi Menenius manere consueuerat ingressus ferri se ab aliis seruis iussit. Mene/ nium eũ esse milites arbitrati ipsum illic occiderunt: & moriens cũ milites fe/ fellisset: dominũ seruauit: qui seruilem uestem amictus alia uia cum multis quos eadem fortuna urgebat in Siciliam ad Pompeium profugit.

Seruus pro dño mortuus

De alio proscripti seruo.

ALius quoq; proscripti seruus ad mare profectus quærendæ nauis gratia: qua dominum in Siciliam traiiceret: dum reuertitur dominum offendit lætali uulnere a tribuno percussum: qui proscripto/ rum conquisitioni præerat adhuc spirare. Itaq; ad eum accessit: dixitq; do mine aliquantisper morare & cum hoc dixisset: tribunum interemit: & su/ per utrunq; ipse quoq; gladio incubuit.

De Herone triumuiri. M. Antonii seruo.

POstremo prœlio quo ab actio Antoniana classis Alexandriam ꝓ fugit: cũ Cleopatra intellexisset: Antoniũ suspicari ipsius culpa eã cladẽ acceptã esse: eius iram uerita: in sepulchra locũ inexpugna/

bilem se recepit misitq; qui Antonio nunciarent eam esse mortuam: Antonius autem longe grauius Cleopatræ commotus morte: quæ leuiter de suspictione sua nuncio crediderat: q̃ proter cladem: abiecto uiuẽdi desiderio mori constituit: uocauit igitur clam heronem seruum suum: quem ante polliceri coegerat: quando iussisset ipsum occisurum: iussitq; ut tunc eum occideret. At hero domini uitæ q̃ suæ studiosior: arrepto gladio dũ fingit Antonium ferire in se ipsum gladium conuertit: & se interemit.

De. L. Pisonis seruo:

INcoante Vespasiani imperio Domicianus res urbanas absente patre administrabat. Ab eo missi in africam milites ut. L. Pisonẽ interimerent: eo tempore africæ proconsulatum gerentem: cum Carthaginem ingressi ad. L. Pisonis ædes uenissent: ubi piso eẽt petierunt pisonis seruus ueste as pectuq; conspicuus: cũ rem quo tendebat animaduerteret: ut dominum ab eorum ui seruaret: se ipsum Pisonem esse mentitus est. occisus autem dominum tamen non seruauit: quia re detecta Pisonem quoq; interemerunt.

De Cluentii peligni seruo.

CLuentii peligni seruus cum uideret dominnm a suis comprahensum esse: ut ad Pompeium deduceretur: fide animoq; in dominũ singulari decreuit: & dominum & se simul a crudeli supplicio turpitudineq; liberare. Repente enim in mediis militibus eum & postea se ipsum cum eo interemit.

De Fimbriæ seruo.

IDem Fimbriæ seruus fecit: nam cum a legionibus suis Fimbria ꝓditus eset: ab eo iusus ut turpi morte liberaretur: ipsum seq; post eum interemit.

De Micito Anasilai seruo.

A Fidelibus seruis qui atrocia moliti sunt: ad æque fideles: sed minus truces transibimus. Anasilaus mesenius qui olim mesanam in Sicilia condidit: & postea tyrannidem apud rheginos exercuit: moriens filios in miciti serui sui tutellã reliquit. Is autem tanta fide bonitate atq; iusticia commendatam sibi administrationem rexit: ut rhegini ciues haud indecorum sibi ducerent a seruo æque ut ante ab Anasilao domino regi. Cæterum posteaquam Anasilai liberi adoleuerunt: urbis administrationem seruus eis tradidit: ipseq; pauca secum accepta pecunia olympiam habitatum se contulit.

De quibusdam seruis matronæ adrumentanæ.

CVm Adrumentum obsidione præmeretur: a matrona adrumētana Serui quidam in hostium castra profugerunt: urbe autem postea ab hostibus capta serui quoq; profugi cum eis in urbem irruperunt: statimq; ad matronam cuius serui fuerant profecti eam magna minati coeperunt: & cum durum seruitium ulcisci uelle dicerent tāq̄ hostes essent extra urbem in tutum ab hoste locum eam deduxerunt semperq; ei fidem quam debebant præstiterunt.

De patauinorum seruis.

CVm Asinius polio acerbe patauinos urgeret ut pecuniam armaq; præsentaret: & ob id omnes laterent: edicto seruis libertatem proposuit: qui latentes dominos detegerent. Mira res profecto fuit seruum neminem inuentum qui non constanter eo modo propositam libertatem sperneret.

De Cepionis seruo.

ACusatus Cepio qđ in Augusti uitam conspirasset: ad tiberim a seruo suo in corbe tectus: & inde hostiam: nocteq; proxima prope Laurentum perlatus fuit. ab eo loco nauem conscendens: contrariis uentis Cumas usq; reiectus: comite seruo Neapolim perrexit: ibiq; cum seruus eum abdidisset: a centurione qui eum persequebatur captus seruus ipse nec promissis nec minis: sed ne tormento quidem adduci unq̄ potuit: ut dominum ubi esset detegere uellet.

De seruo. P. Cornelii Scipionis qui maior est dictus.

PVblius Cornelius Scipio maior proelio aduersus Hanibalem grauiter uulneratus: a seruo in equo restitutus est: & cum cæteri eum destituissent. ab illo ipso seruo in castra perductus est.

De Era & Carimonio Cleopatræ ancillis:

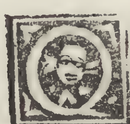
INter uirorum exempla quæ de seruis tradidimus: unum de duabus ancillis addemus anteq̄ finem in antiquis de hac re faciamus. Era & Carimonium reginæ Cleopatræ ancillæ: cum essent cum ea quando se interemit: eamq; regio ornatu composuissent: Era præ dolore ad Cleopatræ pedes mortua concidit: Carimonium autem dum capiti coronā accommodat: uigilum clamore excita: cum nondum peregisset respōsum: ipsa quoq; mortua est.

Recentiora De duobus seruis Cozagiani persæ.

INter fidei insignia recentiorum seruorum exempla. hoc quoque scribemus de quo tamen nihil præter auditum habemus. Cozagianus persa cum tenuis fortunæ mercator in Indiam Cambargam urbem usq; penetrasset: ab indo rege ad magnam fortunam sublatus est: opesq; ingentes apud eum congessit. Postremo apud regem: ut in

aula mos est: per inuidiam falsis criminibus accusatus: ab eo morte affectus est. hic cum ad regem ingressus occideretur duos in exteriore conclaui seruos reliquerat: qui postea a rege iu cubiculū uocati: ut ab eis de domini pecunia certior fieret: statim ut iacentem humi herum mortuum uiderunt: adeo eos in dominū charitas incēdit ut spreta uita ambo unanimes cultellis: quos secum habebant regem occiderent: atq; haud multo post ipsi quoque interierint

De Franciono Ioannis Andreæ Lampugnani ministro.

Vanq̄ hactenus de seruis tantum scripserimus: hunc tamen liberæ condictionis ministrū addemus: qui quod in humili natus erat fortuna: & quod inops uili præcio operam suam locabat: permultis seruis de quibus scriptum est inferior haberi poterat. Itaq; haud iniuria inter seruos annumerabitur a nobis. Hic Francionus nomine Ioanniandreæ Lampugnano seruiebat: qui cum patronum mane eius diei qua Galeatium Sfortiam Mediolanensem ducem occidit turbato uultu tumultūarie omnia gerere conspexisset: orando blandiendoq; adeo institit: ut ad ea detegenda quæ animo moliebatur patronum expugnaret. Itaq; re intellecta in eius periculi parte esse uoluit: minime territus mortis metu: quæ impendere uidebatur: neq; etiam præmio quod re detecta sperare poterat a fide in Ioannē andream reuocatus. Quartus igitur in eo fuit numero: qui tantum facinus adorirentur: paruo tātum pugione armatus in militari cohorte quæ Galeacii corporis custodiam obibat. omnia enim pro nihilo duxit: ut patrono fortem aliquam præstare operam posset. In hoc autem quia arbitror par aliud exemplum non inueniri posse de seruorum fide finem faciemus.

De morum ac fortunæ mutatione Caput nonum.

Orum atq; fortunæ mutatio quam persæpe in multis uidere contingit: quem ad modum ad bonam nos spem erigere debet: ut ex quocunq; etiam detestandæ uitæ genere fortunaq; lætum cernere exitum possimus ita etiam continere nos debet: ne primordia rerum in quibus boni aliquid elucesit: nimis cito laudemus: neq; præsentis fortunæ foelicitati nimium fidamus: cum utriusq; rei ingentes fieri mutationes uideamus: quæ res ut magis etiam appareat: de ea ueterum recentiorumq; exempla permulta hic annectemus.

De Fabio Gurgite.

Abius in urbe roma nobilissimo genere ortus: a prima ætate quā multis infecerat notis: absumptis perdite paternis opibus gurgitis

cognomentum sibi comparauit. Cæterum postea relictis primæ ætatis libidinibus: id quod etiam nunc interdum fieri contingit: in eam temperantiã peruenit: ut dignus haberetur cui populus ro. morum censuram crederet. Senex enim insigne se uirtutis ac modestiæ exemplum patriæ præstitit: cui iuuenis in uenere gulaq; nimius: atram nubem obtenderat.

De Augusto.

IN triumuiratu qui magistratus undiq; rapinas ac sceuitiam spirabat. nullus legitur Augusto acerbius in sanguinem atq; fortunas ciuium sceuisse. Nam durum se atq; inexorabilem in multis præbuit: ad quæ cæteri inclinabant: & falsis paruisq; criminibus motus ciuium sanguinem opesq; auare crudeliterq; nimis hauriebat. Cæterum posteaquã solus rerum potitus est: nemo neq; ante neq; post illo uel humanitate maior uel bonitate legitur fuisse. neq; enim contentus fuit: illis pepercisse qui in eius uitam conspirasse conuicti erant: sed multos quoq; ex eis affectos beneficiis ut amicos sibi concillaret enixus est. Sed iam a mali in bonum mutatione ad eam quæ contraria est transeamus.

Augusti laudes

De Tiberio Cæsare.

LOnge magis uaria fuit Tiberii Cæsaris uita atq; fortuna: q ab Augusto socero atq; eodem uitrico non sine uitæ periculo rhodum relegatus: haud multo post ad imperium conscendit. Humanum se ab initio atq; ciuilis bonitatis studiosum ostendens: omnem rerum administrationem consulibus permisit: ad id patientiæ perductus: ut palam in senatu etiam per exiguæ existimationis senatores ei contradicerent. Cæterum cum ætate mutatis etiam moribus adeo crudelis superbus atq; immanis fuit: ut mortuum populus romanus exclamauerit in Tiberim proiiciendum esse. Hic igitur & fortunam & mores tam uarios habuit: ut ab extremo nulla mediocritatis ratione seruata: ad aliud extremum transilierit:

De. C. Calligula.

NOn minor etiam mutatio illa fuit: quæ in. C. Calligula imperatore uisa est. Nam posteaq̃ ad imperium conscendit: ut timore omnes liberaret factas aduersus fratres quos Tiberius occiderat: accusationes: publice combussit: & ut clarius humanitatis studium ostenderet: legere chyrographum recusauit ad se missum: quo inita contra salutem eius conspiratio detegebatur: ob id ut dicebat: ne aliquem supplicio afficere cogeretur: sorores quoq;: ut fratrem æquum erat uehementer dilexit. Cæterum ficta eiusmodi uirtus bonitasq; haud longe abiit: neq; diu ostensum ante ingenium præstitit. breui enim fratrem occidit. crudeliter sorores urbe expulit

in romanorum ciuium qui nobilitate fulgerent: q̄q̄ Innocentium uitam atq; fortunas atrociter ſceuiit: adeo ut iis qui eum ante norant: Calligula ille nõ ui deretur: quem ab initio aliis moribus ad principatum conſcendiſſe uiderãt.

De Nerone imper.

QVis Nerone in morum mutatione magis uarius fuit? qui a prima ætate matris obſeruantiſſimus: ut qua bonitate eſſet clarius appa/ reret: perlatis ad eum litteris quibus damnati hominis ſupplicium mandabatur: ut eis e more ſubſcriberet: dixit quam uellem litteras neſcire: ne cuiuſq̃ mortem mandaſſe uiderer: uectigalia aliaq; grauia populis im/ poſita onera diminuit. Senatoribus fortunæ caſibus: nulla ſua culpa ad inopiam uergentibus de publico ſalaria conſtituit. Sed poſteaq̃ ætas inualu/ it: in matrem impius mortem eius procurauit: ſenatores claroſq; alios per/ multos uiros leuiſſimis de rebus interemit: nec eo cõtentus tormentis intereſſe uoluit: multas in ſe tanq̃ factæ eſſent coniuratores finxit: ut ſceuiendi mate/ riam haberet. Cum autem in prouincias procuratores mitteret: præter ge/ neralem normam augendorum uectigalium: monebat ſeorſum ſcire ipos quæ ipſius neceſſitas eſſet: tandemq; in diuites omnes ceu in hoſtes inuectus eſt: uirtutibus quas adoleſcens præ ſe ferebat in contraria longeq; maiora ui cia conuerſis: ut non homo: ſed infandum monſtrum inter homines emer ſiſſe uideretur.

De. M. Ottone Siluio imper.

ELli de quibus eſt dictum ſemel tantum mores mutarunt. At Otto de quo ſumus dicturi ſæpius. Nam a prima ætate impudiciciæ no/ ta laborauit: & præterea iniuſtus habebatur. A Nerone in Luſitaniam miſ ſus eam ſingulari iuſticiæ laude: ut omnibus mirum uideretur rexit. Factus poſtea imperator ad primas libidines conuerſus eſt. Deniq; mores adeo ab eo qui ante uidebatur diuerſum ſe oſtendit: ut animi fortitudine Catonem: Brutumq; ſuperaret: breui uitæ ſuæ curſu ſæpius morum mutatione facta.

De Domiciano imper.

DOmicianus primis imperii initiis non abhorrere modo uidebatur. ut humanus ſpargeretur ſanguis: uerum etiam ea loca tanq̃ mole ſta deuitabat: in quibus cæſis ad ueſcendum animalibus eorũ cru/ or manabat. Relictas quoq; hæreditates repudiabat. Sed ut alii de quibus diximus: ex bono in peſſimum conuerſus: leuiſſimis de rebus nobiliſſimos uiros permultos occidit: bonaq; eorum publicauit: In mortuorum bona in/ uaſit qui uel uno teſte probaretur dixiſſe uelle bonorum ſuorum hæredem principem eſſe: prorſus igitur a bonitate atq; abſtinentia quam primis initiis

ostenderat: ad ingentem immanitatem atq; rapacitatem se transtulit.

De Antonino Caracalla imper.

HVic persimilis Antoninus Caracalla fuit: qui in prima iuuenta si quē ad supplicium deduci uidisset: oculos in aliam partem manantibus lachrimis auertebat: is postea mortuo patre immanis factus: sine causa Antoninum getham fratrem: item senatores permultosq; alios crudeliter interemit.

De Diogene Cynico philosopho.

NOon minor quoq; ea fuit morum mutatio quam Diogenes Cynicus philosophus fecit: qui Synope ortus urbe pontica: adulterinæ monetæ infamia notatus a patria pulsus fuit. Is postea athenis data philosophiæ opera in tanto opes odio habuit: ut nudus degeret: atq; nautico dolio pro domo usus a nullo uel pecuniam uel aliā rem acciperet.

Recentiora De Saulo apostolo.

APriscis exemplis de mutatis moribus ac fortuna ad recentiora trāsituri: Saulum Tarsensem primo commemorabimus. Quis enim tam crudeliter in oues lupus: quam ipse in christiani nominis homines sceuiuit pro uiribus suis usq; quaq; ubi inueniri per Syriam eos contigit? Nam id usq; adeo enixe egit: ut q̄q̄ admodum adolescens ad lapidandum Stephanum leuitā: cum eius persecutoribus conueniret. Mutatis postea moribus: mutato etiam nomine eius fidei cuius fuerat accerrimus persecutor dux atq; prædicator extitit. & qui martyrum sanguinem sparsit: dum christianam fidem impugnaret: suum postea ut eam tueretur: effudit. Nec minus studiosum se promptumq; Christi discipulum q̄ ante sceuus fuisset hostis ostendit.

De Augustino aurelio episcopo hipponensi.

AVrelius quoq; Augustinus manicheæ hæresis sectator catholicam fidem acerbe impugnauit: modica ortus fortuna: sed ingenio tanto ut ei neq; ante neq; postea ullus uideatur posse præferri. Is posteaq̄ Ambrosii opera ad catholicæ fidei gremium se conuertit: mutatis moribus manicheorum cæterorumq; hæreticorum dogmata impugnauit infregitq;: ac tantum in christiana eruditione profecit: ut e quatuor quorum scripta ad alios in catholica fide errudiendos recepta sunt: unus nec is quidem nisi clarissimus habeatur: nulla re minus q̄ hipponensi ep̄atu notus.

De Maria ægyptia.

MAria mulier ægyptia primam ætatem uulgato corpore ut foedissimum scortum egit: uino etiam plus æquo usa: sed posteaq̄ peiitis hierosolymis ante actæ uitæ eam poenituit: & alios mores in-

duit: profecta trans amnem Iordanem in deserta syriæ loca ætate sua singulare uirtutis ac præsertim abstinentiæ atq; honestatis exemplum extitit: libidinum quibus adolescentiam macularat post mutationem hostis tam sceua q̄ ante per petulantiam ad alios in uenerem rapiendos pronam se præbuerat.

De Pellagia Mimma antiochena.

HVic similis antiochena mimma non modo corpus uulgauerat: uerum antiochiæ quoq; scenæ ac theatro operam suam locabat. Hæc postea mutato uiuendi genere cum in deserta loca se contulisset: libidines delitiasq; in uitæ rigiditatem solidamq; uirtutem commutauit: ita ut abstinentia aliisq; uirtutibus permultos monachos atq; hæremitas superaret: editisq; & dum uixit & posteaq̄ mortem obiit: miraculis in sanctarum numerum referri meruit.

De Mutio latrone.

HVtius latro ægyptius ita in hominum corpora: sicuti in animos Pelagia sceuiebat: alienis enim opibus inhians uias obsidebat: atq; in eos qui iter facerent crassabatur. postea autem quam cor eius de coelo tactum fuit: & is uiuendi studia mutauit: ad hæremum profectus nō modo per uirtutem plurimum profecit: uerum sancti quoq; nomen consecutus est.

De Dauide latrone ægyptio: & Moise æthiope.

DAuid quoq; ægyptius æque ut Mutius latrocinium exercuit: atque insuper Latronum dux fuit: in thebaida superiore apud hermopolim: hic immutata similiter uita: monachalem ordinem professus ad singularem morum sanctitatem peruenit. Idem quoq; Moises æthiops egit: cum monasticham uitam latrocinio permutauit.

De Phtholomeo & herone hæremitis.

COntra hæc: quæ scripsimus: Phtholomeus ægyptius quindecim annos in hæremo commoratus est atq; uitam solo pane ac rore ducens orando tempora sua transigebat: sed postea ad priorem scelestam uitam reuersus apostatauit. Hero quoq; Alexandrinus cum magnā temporis partem austere atq; cum uirtute egisset: religione cum uirtute relicta: ad secularem uitam ut inter scorta uiueret conuersus est. cæterum illius etiam uitæ poenitentia ductus ad hæremum denuo se recepit.

De Gulielmo Gienæ duce & comite pictonensi:

GVlielmus Gienæ dux ita enim in aqtanis urbs nūc dicitur: cū in prima ætate sceuus eēt: & multipliciter catholicā impugnaret ecclesiā tandem uitam moresque mutauit. nam cum seculo renunciasset hæremiticam egit uitam: thoracemque quem olim aduersus ecclesiā indue

rat: super nudo indutus macerandi corporis apud se instrumentum esse uo/luit: congregationem quoq; religiosorum hominum salutis anno centesimo ac quinquagesimo quinto supra mille instituit: qui ab eo gulielmitæ appellati sunt.

De Alphunso secundo neapolitano rege.

FVit magna quoq; moru fortunæq; mutatio: quam Alphunsus secundus neapolitanus rex fecit. nam simul cum iuuenta armis lit/terisq; relictis: hortos una cum uino epulisq; secutus est. Itaque ex forti manuq; prompto ac militaris prudentiæ pleno: egit ut socors ac proter obesum corpus ad res gerendas ineptus: postremo pene amens etiam haberetur. Amisso enim animi uigore: ad primum Caroli octaui gallorum regis aduentum cum is in eum arma moueret: attonitus Ferdinando filio regnum tradidit: ac nauem conscendens in Siciliam terroris plenus profugit cum & hostis iuueta q consilii plærunq; in diga est. Item paru copiosa rei pecuniariæ ratio. Ita enim esse docebat corrogata in primo aduentu ab om/nibus pecunia: præterea hiems: quæ uenientem hoste adoriebatur satis magnam spem facere possent: ut non resisteret modo: sed in galliam ipsam il/latum bellum transferret: id quod haud difficulter poterat: cum affatim milites & pecunia ei superessent. Cæterum animo captus omnibus neglectis cu præciosa permulta præproperans: item arma: atq; innumerabiles equos: præterea munitissima loca relinqueret: qui in iuuenta inexpugnabiles arces deui/cerat: qui turcas ipsos magno labore expugnata hydrunto urbe Italia depu/lerat: nihil ultra quæsisse uidetur: nisi ut se ac rationem aliquam indulgendi genio seruaret. Sed ne Sicilia qde in qua se pfugus recepit longo tempore ad seruandam uitam adiumento fuit. Siquidem illic nulla re minus quam hosti/um armis oppssus: sine regno in ea breui diem suum obiit: manu uehementi cancro debilitatus. De Pyrrho epirhotarum rege cui in prima ætate armis ac bello par uidebatur: inclinata ætate non Dionysius quidem postremus. Nam dei atq; religionis quaquam fortuna affectus nunq se immemorem ostendit: sed tamen ab eo qui in iuuenta fuerat: tam dissimilis quam obscurum sidus soli comparatum factus. qq; potius quia

De Io. Iacobo Triultio Gallici regni marescallo.

QVanquam mores uno tenore incolumes seruasse uideatur Io. Iacobus Triultius in Gallico regno marescalli honore insignis: uarie ta/men eu fortuna habuit. Adeo ut quauis de uiuete scribenti pudor atq; assentationis suspictio difficilem materiam faciant: tamen proter reru

magnitudinem in quibus uitæ cursum hactenus transegit: sine iniuria præ
teriri uideatur non posse in eorum numero. de quibus in uarietate fortunæ
mentionem facere cœpimus. in paucis enim enixius uires suas fortuna exer/
cuisse uidetur: si diligenter primordia eius cum mediis: mediaq; cum postre
mis collata fuerint. Sub principe nato honestior ortus contingere uix potuit:
quam ut Mediolani parentem nancisceretur Francisco Sfortiæ: & ante &
post indeptum ducatus honorem proter gentis nomen ac uirtutem gratissi/
mo: quam ut ab eodem principe ipse quoq; uehementer in prima ætate di
ligeretur. Sed nec minore gratia apud Galeacium fuit qui Francisco patri in
regno successit: inter eius præcipuos sodales semper annumeratus. ad poten
tiam quoq; maiorem conscendit postea sub Bona Galeacii coniuge: siquidē
post Galeacii mortem in eorum ascitus fuit numerum: qui primas in princi/
patus administratione partes tenebant. Cæterum his successibus plurimum
etiam addidit: posteaquam Mediolañ. ducatus moderatio ad Ludouicum
Sfortiam Galeacii fratrem translata fuit: omnibus enim tam externis q̄ do/
mesticis bellis quæ Ludouicus dum nepotis personam sustineret gessit: ma/
gna ex parte primarios honores triultius sustinuit. Id ostensum fuit cum iis
qui ad uenetos in parmensi agro defecerant: illata arma fuerunt. Cum ferra
ria quam Veneti inuaserant defenderetur Cum motum ab eisdem bellum
a Mediolañ urbis finibus In Brixianum atq; Veronensem agrum transla
tum fuit. Cū Innocentius octauus pontifex suscepta contra Ferdinandum
aragonium arma omittere coactus fuit. Cum Bochalini tyrannide liberatam
urbē auximū Innocentio. viii. atq; ro. ecclesiæ ipse restituit. His rebus blandi
ri plurimum triultio & tanq̄ indulgens in eum parens esse uisa est fortuna?
quæ haud multo post ceu nouerca facta: cum erga eum Ludouici immutas
set animum. non ne ea quæ citra mortem homini grauissima sunt: intulit?
cum patriæ finibus ipsum cedere coegit: & illa cum aragoniis regibus Nea/
poli ad sustinendam uitam quærere: quæ domi debere proter res bene ge/
stas large ad augendam dignitatē expectare uidebatur: sed haud lōgo tpe
immorata his malis fortuna præstitit: ut triultium exilii sedes altius eueheret:
& ab aragoniis regibus inter primarios militares duces creatus nihil de pristi
na fortuna dum res ipsorum stetit: & tueri sua armis uoluerunt desiderare
posset. Quid postea Carolo octauo gallorum rege Neapolitani regni pos/
sessore facto? non ne ab eo benigne exceptus pristinam fortunam incolumē
seruauit: cui unus ipse quoq; præstitit: ut in galliam rediturus cum parua
manu italiæ longitudinem inter armatos populos: hostilesq; exercitus calca/
ret: & hastam usq; idest in fines suos incolumem se reciperet. Idem etiam
cum Ludouicus. xii. qui paulo post Carolo in galliarum regno successit re/

petere tanq̄ hæreditario iure debitum mediolan. ducatum armis decreuis/set: non ne effecit ut q̄q̄ uiribus minime inferior Ludouicus Sfortia sexto de/cimo die omnibus relictis in germaniam profugeret: atq; inde quinto men/se post reuersus: cum iam ducatus magnam partem recepisset: apud noua riam a suis proditus in regis potestatem ueniret. Alia quoq; ad foelicitatem cum uirtute testandam triultius egit ut magis fortunæ uarietas ostendere/tur: sed quia expeditionum alios habuit comites non est ut unius decori ascri bamus quod ad plurium laudem pertinere posse uidetur. Illud quidem ip/sius erit proprium quo magis quanta sit fortunæ uis pateat: quod in patriam reuersus eorum possessor est factus: quæ ab iis parata fuerant quorum ope/ra ipse patria caruerat. Quod autem de expeditionibus quas communiter a triultio cum aliis confectas diximus: ad heluetiorum motus id pertinet: q̄/bus reprimendis & si ipsius uirtus enituit: solius tamen decori ea res cedere non debet: cui Carolus Ambosia intererat: qui magno nomine regis perso nam in italia sustinebat: qui paucis annis post armis de Ioannis bentiuoli ma nu urbem Bononiam extorsit: ac Iulio secundo pontifici atq; romanæ eccle siæ liberam restituit.

De iis qui ab humili Fortuua in grandem emerse/runt. Caput Decimum

NOn minus mira res est: atque inconsueta: ut ab ignobili stir pe humilique fortuna ad magnam aliquis dignitatem ma/gnumque rerum statum conscendat quam ut mores: sicut ante diximus in contarium uertat. De hac igitur mutatione scribemus: ut hi qui in paruis opibus fortunæ uicio aut maiorum suorum culpa inueniuntur: ad spem excitentur: sciantq; fieri posse ut uirtute laboreq; uiam ad excellentio/rem fortunam sibi astruant.

De Abartomio Sidoniæ rege.

HVius rei primum exemplum in Abarthomio ostendetur: qui cum irrigare hortos Alexandro magno consueuisset: ab eo Si/doniæ rex constitutus est: ut ex eo facto Alexandri magnitudo testata maneret.

Hortulanus Alexandri rex Sydoniæ

De Seleuco Syriæ atq; asiæ rege.

Hoc quoq; Seleucus testabitur: qui inter Alexandri successores ani numeratus est. Hic Asia Syriaq; ac multis aliis rebus potitus: cum obequitanti Alexandro pedibus officium præstare consueuisset: uirtute in tam excellentem fortunam conscendit.

De Spartaco gladiatore.

IDem ostendit Spartacus thrax: romæ inter gladiatores ad edendos ludos asseruatus. inde enim cum profugisset cũ quatuor ac septuaginta aliis gladiatoribus: adeo uires auxit: ut confecto septuaginta milium uirorum exercitu: triennium cum romanis bellum gesserit partis sæpius ingentibus uictoriis qui demum ad eas uires atq; in eam existimationem peruenit: ut solus Licinius Crassus romanorum omnium illius tempestatis potẽtissimus idoneus haberetur: q ei resistere posset. tãtũ enim sibi nomẽ armis compauerat ut de seruo ac gladiatore gerendo bello par romanis factus uideretur

De Opelio Macrino imper.

ANõ meliori fortunæ gradu ad lõge maiorẽ Macrinus fortunã cõscendit: quem seruum quidam putauerunt: sed liberatum postea lupanari operam suã locasse: relegatũq; non multo post in aphricam causarum actorem factum esse: alii gladiatorem fuisse aiunt: & postea in aphricã munerum causa missum: undecunq; autem emerserit hoc liquet: ex humili fortuna uirtute atq; industria sua per Caracallam palatio præfectum ad imperium deinde conscendisse.

De Maximino.

MAximinus parem fortunam tulit. Micheæ gothi & ababæ alanæ filius a prima ætate sub parentibus pecora pauit. arma postea secutus a romano exercitu ad augustale culmen euectus est.

De Marciano tyranno.

AD hũc honorem a sediciosis exercitibus in germania aduersus Galienum promotus est Marcianus q̃q̃ triduum tantum post creationem uixerit: is in prima iuuenta ferrarius faber fuit: q͛d ei in cõtumeliam a percussore qui eum interemit obiectum est: cum diceret Marcianum ipsum ensem excudisse: quo occidebatur: uerum iam a liberis ad seruos transeamus.

De Foelice ac Pallante.

QVantum etiam Foelici atq; Pallanti Claudii Cæsaris seruis fortuna aspirauit? & ad quantam potentiam eos extulit? Pallas enim imperium regebat tanta existimatione: ut offerẽte ei senatu cõsularia ornamẽta ostenderit dignitati suæ indecorũ ea accipe: opes autẽ ipsius adeo creuerunt: ut quærente Claudio inopia se laborare: dictum fuerit ut a Pallante se

adoptari curaret: quoniam ita diues futurus esset: neq; uero hæc ipsius fortunæ satis fuerũt: cõsulatus p̃turæ atq; alii magistratus ipsius cõsilio atq; arbitrio dabantur. Foelix autem iudeæ gubernandæ præfectus in eum dignitatis sublimen gradum peruenit ut Agrippæ regis neptem uxorem duceret.

De Cleandro.

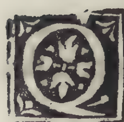
Aud minorem gradum apud Commodum imperatorem Cleander habuit ipse quoq; seruus: is enim unus imperatorio cubiculo præerat: atq; ipsius imperatoris custodiæ curam habebat. Quin etiã palatinæ præfecturæ curam gerebat: in tantis opibus tantaq; existimatione: ut putatus fuerit ad imperium aspirare: sed auaritia rapinisq; populo ro: inuisus factus: cum ad mortem uocaretur: Commodus occidi eum cum filiis iussit: corporaq; ipsorum per urbem trahi. Ludi quibus in eos sæpe fortuna utitur qui in principum aulis nimia honorum cupidine incensi ultra quã fas est conscendere non uerentur.

De Hermia eunucho.

Ermia eunuchus trapesuntii ciuis seruus athenas profectus est: ut studiis operam daret. audito igitur aliquod tempus Platone doctus euasit. Itaq; Asiam quæ patria erat cum domino reuersus uirtute sua patriæ urbis imperium sibi peperit. ab infima enim fortuna: quæ seruilis est: debilitatoq; per euirationem sexu: in eum excellentem gradum industria quam per doctrinam parauerat: euectus est. Sed postea finis miserabilis fuit. captus enim cum in colloquium cum Menone rhodio uenisset: & ab eo persarum regi datus suspendio uitam finiuit. Verum quoniam satis de ueteribus scriptum est: iam tempus uidetur: ut ad recentiora transeamus.

Recentiora De Narsete eunucho.

Voniam de eunuchis mentionem facere coepimus: ueluti de his quorum infima est fortuna: non modo propter seruitutis humilitatem: uerum etiam ob debilitatem sexus: qui facit ut nihilo meliores eunuchi q̃ foeminæ dici possint: in recentioribus enarrandis: ab eunuchis non discedemus: ut quo humilior eorum fortuna est: eo magis mirus ipsorum in tantam altitudinem conscensus uideatur. primum autem Narsetem eunuchum: ut uirum admodum uirtute insignem commemorabimus. is a Iustiniano imperatore ex muliebri seruitio sumptus: secretis ac regiæ Gazæ præfectus fuit: deinde cũ exarchatus honore in Italiam missus: magna industria multisq; p̃clare gestis gothicam barbariem poenitus Italia depulit: quam decem ac septem annos tanta prudentia iusticiaq; rexit: ut cum a Sophia Augusta Valerii Iustini secundi: qui Iustiniano successerat: coniu

ge: per inuidiam reuocatus esset, Italia ab Augusta rebellare potius decre-uerit q̃ illi parendo: perpeti ut Narsetes exarchatu cederet. Ioannis autem tertii pontificis opera postea Iustino reconciliatus consul creatus fuit. per id tempus & romæ & uenetiis de manubiis atq; hostium præda permulta templa cōdidit. Itaq; qui eius uictorias considerauerit: ac simul tempus quo diu Italiam ad consulares fasces atq; Italicum exarchatum ex tam infima fortuna naturaq; euectus rexit: longe maiori ad ea gerenda ætate quam illa qua uixit: opus esse dicet: fortasseq; si Scipione superior non uidebitur: illi eum æquando non errauerit.

De Eutropio eunucho.

PAri fortuna: sed dissimili uirtute Eutropius eunuchus ab Archadio factus est consul: adeo in homine natura moribusque tam uili fortuna uires suas ostendit. Nam si orientales populi seruituti assueti a seruis reguntur: id quod nostra quoq; ætate fieri uidemus: insita a natura ignauia longusq; usus facit: ut res non tam noua & proterea non mira uideatur. Sed quod romanus exercitus ingenio ferus: in quo par animi ac corporis inesse robur consueuit: homini eunucho: si modo euiratus sexus hominis nomen recipit: paruerit: quo res ipsa plus habuisse difficultatis uidetur eo etiam magis est miranda. hoc igitur cogit: ut huiusmodi hominum siue uirtutem siue fortunam dicere malimus: non ingentem solum uerum maximam quoq; fateamur fuisse.

De Eurithio eunucho.

IDem Eurithio eunucho contigit: qui a Leone imperatore exarchus in Italiam missus fuit: ut semiuir qui paulo ante culinæ seruierat: tot tantosq; regeret populos. Sed quoniã satis de eiusmodi diximus: iam ad alios sublimiores nos conuertamus.

De Eugenio Tyranno.

EVgenius tyrannus qui a Theodosio rebellare ausus est: ante magister ludi fuerat. mox ualẽtiniani a secretis scriba. postremo Augustum se compellare ausus est.

De Fl. Val. Iustino.

LOnge a minore fortuna post Anastasium ad imperium prosiliit: Iustinus primus: nepotemq; Iustinianũ reliquit. Thrax enim ignobili loco ortus: subulcus ob inopiam fuit: inde bubulcus factus: postremo operam suam lignario fabro locauit.

De Mauricio imper.

MAuricius qui ab initio notarius fuit: deinde uigilum præfecturam sub a Iustino secũdo gessit: in oriente imperator creatus Tiberio socero successit: uigintiq; annos imperium rexit.

De Theodosio tertio imper.

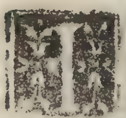
A Simili officio ad imperium Theodosius tertius in oriente conscendit. publicanorum enim scriba fuit.

De Basilio imper.

BAsilius qui olim abatis minister fuerat: a Michaele constantinopolitano imperatore in eam fortunæ magnitudinem euectus est: ut post imperatorem primus haberetur. Is demum domino per scelus occiso: ad imperium in eius ascendit locum: non minus infamiæ proter ꝓditionem q̄ honoris proter augustale nomen assecutus. In eo enim uerū est inuentum uetus adagium: quo ferunt homines ab infimo ad summum gradum raro nisi per magnam uirtutem aut grande nefas conscendere.

De Maumethe auelanaginar arabe.

INsignis ab infima fortuna ad ingentem ascensus Maumethi auelanaginar arabis in hispania fuit. Regnante enim Alphunso legionensi rege: adeo is fauentē habuit fortunam: ut e bubulco a mauris ab bethicæ: siue ut nunc ferunt granatæ regnum fuerit euectus.

De Roberto episcopo arrasensi.

IN sacerdotali quoq; ordine persæpe miranda hæc fortunæ incrementa conspiciuntur. ad eū igitur transibimus. In eo ordine Robertus fuit fabri ferrarii Carnotēsis filius quē ipsius foelicitas ad arrasensem tornacensemq; simul episcopatum euexit.

De Ioanne bellouacensi Cardinale.

SImiliter Ioannes bellouacensis cardinalis in pictonibus Caligarii sartoris filius astu foelicitateq; simul in eam fortunam cum Ludouico undecimo gallorum rege peruenit: ut regem unus pro arbitrio regeret: & per eum se ad cardinalatum euexerit: q̄q̄ postea depræhēsus in regē cōspirasse: in uinculis diu habitus fuerit: ac demū Sixti pōtificis opera liberatus: romam inops iuerit: ubi eū se gessit: ut sub Innocentio octauo postea mortuus ingentes reliquerit opes.

De Gulielmo brissonetto cardinale.

A Simili gradu ad maiorē Gulielmus brissonettus turonensis cū Carolo octauo Ludouici filio conscendit. Nā apud eūm ita gentē suā extulit: ut in eius propinquis quatuor galliæ totius primariæ publicæ pecuniæ procuratiooes ac quæsturæ permultiq; alii magistratus inuenirētur: ita ut per ipsum eiusq; propinquos omnis regia pecunia tractaretur: cuius eas sibi suisq; quas uolebat partes faciebat: eoq; puerilem Caroli ætatem perduxit: ut penes Carolum regis tantum esset nomen: Cæterum regendi fruendiq; regni potestatem arbitriumq; Gulielmus haberet: ob quam foelicitatem cardinalatus honore insignis factus: insuper rhenensem episcopatum atq; titulum unius e duodecim galliæ patribus accepit.

De Ludouico patauino patriarcha.

SImili fortuna Ludouicus patauinus usus est: qui chirurgus erat: cũ ab Eugenio quarto in cardinalium numerũ receptus fuit: & Aquilegiensis patriarchatus honore factus insignis: opum magnitudine & apparatus magnificentia: excedere nedum multos æquare reges putatus est.

De Petro Riario cardinale.

AEtas nostra non sine admiratione Petrum Riarium sauonensem uidit: ordinem minorum profitentem: qui q̃q̃ non ignobili prorsus genere ortus: inops tamen panem ut ordinis eius mos est: mendicabat. Eum Sixtus quartus: cui diu in ordine suo ministrarat: ad cardinalatum euexit: & præterea constantinopolitani quoq; patriarchatus honore decorauit. Is in tantis opibus tantaq; aureorum uasorum ædificiorum: ac omnis generis uestium pompa: tam prodige ne large dicamus uixit: ut æquari multis regibus posset. Luculloq; potius ac Xersi q̃ Francisco aũt Bernardino quorum ordinem profitebatur uideretur conferendus: atq; omnes qui eius originis noticiam haberent in admirationem conuerteret.

De Hieronymo Riario himolæ ac foroliuii comite.

PEtri frater Hieronymus nomine nulla maiori fortuna q̃ frater: cum honestiore se negocio exercere non posset: in patria uili mercede publicanorum scriba fuit. is a Sixto pontifice auctus ac foroliuii atq; himolæ urbium nonnullorumq; aliorum locorum principatu honestatus ad neapolitani quoq; regni conestabulatum: qui post regem primus est honor: & militarium pontificis copiarum ducatum ascendit. In cuius manu ita esse pontificis uoluntas putabatur: ut regum principumq; legati: item magni antistites pontificis aliqua in re assensum cupientes: prius Hieronymum adirent tanq̃ ad pontificis flectendam mentem pernecessarium: neq; uero is solus fuit: qui per Sixtum pontificem ab infima ad magnam fortunam creuerit: & enim haud paruus eorum numerus fuit: quos proter sanguinis propinquitatem humillimo natos loco: ut alia minora taceam commoda: cardinalatus honore ducatibus ac urbis romanæ præfectura insignes reddidit.

De Iacheo Corde bithurigensi.

CVm autem ab ecclesiasticis ad seculares transierimus: Iacheum cordem bithurigensem ponemus: qui inops minora mercimonia per propinquam patriæ regionem uenditabat. Idemq; ob rerum tenuitatem mercibus suis non institoris modo nomen: sed iumenti quoq; officium præstabat: uerum is postea apud Carolum septimum in eam peruenit gratiam: ut principes ipsos opum magnitudine superaret. & quod maius putari debet: per eum Carolus regnum totum administraret.

De Sulthanis ægypti.

SEd quam aliam magis mirandam ab humili sordidoq; loco mutationem ad ingentem fortunam q̄ Sulthanorum esse dicemus? eos enim uidemus prius oportere seruos fuisse: q̄ ad eum honorem cōscendant: manumq; illam quæ aureum tantorum regnorum sceptrum acceptura est: necesse est ante defricandis equis aut culinæ immundis ministeriis deseruisse. Ex tam sordidis autem initiis in eam principatus sublimitatem efferuntur: ut ceu numina a populis suis colantur: eisq; ægyptus tota. itē arabia: iudea: palestina: mesopothamia: deniq; Syria omnis pareat: quorum singulæ partes quondam magnorum regum sedes fuere.

De Nicolao ui non fuerat tarendū in fortuna magnū mutatio fiat

De humanis casibus ac fortuuæ uarietate. Caput undecimum.

DE uariis casibus quæ materia superiori coniuncta est scripturus: a Marci prætoris ac barbulæ mutatione: quæ peruaria fuit: incipiemus. Marcus cum in bruti partibus præturam gessisset hostis iudicatus eit: & postea acie in Philippis campis superato Bruto ut plæriq; alii captus fuit. Astu uero cum seruum se fingeret a barbula coemptus est: qui cū in eo & prudentiam & ingenium animaduerteret esse: aliis eum seruis ac simul domui gubernandæ præfecit. Sed cum in dies re ipsa uideret modestiæ atq; ueræ urbanitatis plus in eo q̄ communiter in seruis soleat esse: secreto compellatum efficacibus uerbis urgere coepit: ut si in rebellium numero eēt: illud ne occultaret: quoniam eius liberandi rationem initurus esset. Sed Marcus risu discutere rem quærebat negans ex eo numero se: sed uere seruum esse: eos quoq; quibus ante seruiuerat: tempusq; quo uenundatus fuerat: ceu rem ueram apposite narrabat. uerum barbula ut certiora hac de re argumenta eliceret: dixit uelle se Marcum Romam secum ducere: ratus si inter rebelles haberetur: præ timore Romam ire recusaturum. Marcus autem nihilo minus quam barbula ingeniosus: affirmat libenter secuturum. Profectus igitur ad urbem cum barbula: dum ad consulis ualuas dominum moratur: a ciue romano agnitus est: qui barbulæ ceu amico eum detexit. Is nulla mentione de hoc cum Marco facta: statim ad Agrippam profectus: per eum ab Augusto impetrat: ut Marco ignosceretur: atq; eum postea ad Augustum deduxit: a quo in amicorum numerum acceptus est. Non multo post barbula inter Antonii amicos post actiacam pugnam captus est: atq; incognitus a Marco emptus. Sed cū Marcus paulo post barbulā esse cognouisset: ab Augusto salutē eius impetrauit: ho-

rum casibus fortuna satis uarietatem suam expressisse uidetur: cum eũ qui prætor fuerat seruum fecit: nec multo post egit: ut dominum cui prætor ser uiuerat Marcus seruum haberet.

De Lepido & Balbino.

VArii quoq; & mirandi casus Lepidi atq; Balbini fuerunt. nam Le/pidus olim trium uirorum primus: ut pote qui potentior erat: ius uitæ fortunarumq; in romanos ciues habuerat. Sed postea ab Oc tauio triumuiratu depulsus: romam uenire coactus est. Illic Balbinum ro/gare oportuit: qui superiore anno proscriptus fuerat. Sed postea pace cum Pompeio facta romam reuersus: consulatum obtinuerat. paruo enim tem/pore fortuna quæ Lepidum ad tantam potentiam extulerat eo deiecit: ut ro gare eum cogeretur: qui Lepido rerum potiente unus maxime infoelix ip̄m rogabat: cuius etiam calamitas hoc magis augebatur: quod Balbini seruis inuisus aditu ad Balbinum prohibebatur. Qui enim aliis audiendo se diffi cilem præbuerat: apud alium sibi quoq; restrictum ad res agendas aditum sensit.

De Appio proscripto.

CVm Appius proscriptus se a triumuiris nosset: opes quas habebat seruis suis diuisit: & cum eis nauem conscendit: ut in Siciliam traii ceret. orta ingenti tempestate serui eum in Lembum demiserunt: monentes illic a tempestate tutiorem fore: & ipsi cum naue atq; opibus abie runt. Sed ita pro iusticia agente deo: qui tutius se in naui futuros duxerunt: paulo post cum naui demersi sunt. appius autem. quem serui in Lembum demiserant ut mergeretur: in Siciliam uentorum ui incolumis perlatus est

De Vitelio imper.

VArii quoq; ac graues auli uitelii casus fuerunt. A Galba enim in ger maniam ad regendos exercitus missus in uiaticum pecuniariam ra/tionem nullam habebat: nisi uxoris margaritas uendidisset: quæ postea cũ socru in parte alienarum ædium habitauit. Ipse quoq; dum ab urbe discede ret: uix a creditoribus explicare se potuit: is tamen ex tam humili fortuna ab exercitu in germania creatus imperator Romam uenit augusti nomine salu tatus. Cæterum fortuna quæ tam foeliciter arridere his initiis uisa est breui tã tam foelicitatem in miseriam luctumq; conuertit. Captum atq; uinctũ Ve/spasiani militares duces per urbem traxerunt apposito gladii mucrone sub mento: ne uultũ obtegere ab iniuria posset: cum coeno sordibusq; eum pueri

incesserent: Cæsus per hunc modum: & ad scalas gemonias coniectus: ad quas aliorum corpora proiiciebantur: quibus sepelliendi ius negatum erat tam uariam fortunæ uim habuit: ut qui tam paruo tempore utriusq; fortunæ casus tam uarietam grauiter tulerint: perpaucos fuisse arbitrer.

De Celso tyranno.

IMperante Gallieno: cum Celsus priuatam in Aphrica uitam ageret: ubi tribunus aliquot tempus fuerat: ob insignem iusticiam uenerabilemq; aspectum: passieni opera qui in Aphrica proconsul erat: item Pomponii qui fines libicos tuebatur: ab exercitibus imperator creatus fuit. Sed cœptum hunc fauorem mutante fortuna: Gallienæ opera Gallieni imperatoris propinquæ post septimum diem interfectus est. & corpus a Canibus deuoratum.

De Maximiano herculeio.

QVam uaria Maximiani quoq; hereculei fortuna fuit? is Dioclitiani opera iussuq; e priuato homine Augustus factus: non multo post Dioclitiani suasu imperium deposuit: atq; ad pristinum uitæ gradum reuersus est. cum autem breui postea huius facti eum poenituisset: Dioclitiani filium Maxentium spoliare regno: quod eum maxentius exercitui præfecerat conatus: uix militum effugere impetum potuit. In gallia quoq; quo se ad Constantinum generum contulerat: cum depræhensus esset pares tetendisse insidias: in fuga compræhensus misere suspendio uitam finiuit.

De Constantio Cloro Cæsare.

MEliorem quidem exitum sortita est: sed non minus tamē ante uaria fuit in Gallia Constantii pugna: qui magni Constantini parēs fuit. Nam a germanis proelio uictus atq; in Lingones profugere coactus: cum oppidani præ hostium metu aperire portas non auderent: fune per muros in urbem receptus est: in quam magna pars eius copiarum se contulerat: cum eodem tempore aliæ quoq; eius copiæ superuenissent: eruptione in hostes facta eodem ipso die quo uictus fuerat: hostes deleuit: e quibus eo proelio sexaginta hominum milia desiderata fuerunt.

De Zenobia Armeniæ regina.

A Romanis ad aliorum exempla transeuntes: Zenobiam radamisti Armeniæ regis uxorem annectemus: quæ proter populorum rebellionem cum una cum uiro fugeret: & in uia pariendi dolore capta esset: ita ut ultra ptogredi non posset: uirum rogauit: ut eam occideret: neq; in hostium manus uenire pateretur: uir post multas lachrimas uxorem amplexus: ne dedecus pateretur apud hostes: ferro iugulum eius petiit:

& mortuam esse arbitratus: in araxem fluuium: qui prope erat: proiecit: ne corpore hostes potirentur: sed postea a quibusdam inuenta pastoribus cũ adhuc uiuere perspiceretur: ad Tiridatem mariti hostem perlata fuit.

De Saulo iudæorum rege.

INnter hos fortunæ uarios casus: annumerari potest illud quoque: quod Saulo iuniori contigit. Nam cum duas asellas amisisset: ad prophetam se contulit: ut amissas inueniendi ab eo indicium acciperet. Sed propheta Saulum iudæorum regem unctione sanxit. Itaque qui rei utilitatem quam Saulus quærebat: uix enim inter iumenta asino utilius aliud dici potest: & eius rei magnitudinem quam a propheta unctus accepit: non modo non petitã: sed ne optatã quidem considerauerit: & uaria & mira res esse profecto uidebitur.

De Hircano pontifice ac rege iudæorum.

NOn ne etiam & uarii & miserandi casus fuerunt Hircani iudæorũ regis atq; pontificis? qui a fratre Aristobolo pulsus: & postea per Pompeium recuperato regno cum omnibus quæ ante possederat eius possessionem quadraginta annos quiete retinuit. deinde a nepote antiocho Aristoboli filio atq; parthis pulsus: defectis auribus in parthiã captiuus est deductus: cũ aũt tpis lapsu postea Antigono herodes successisset: & arte magnisque promissis iterum in iudæam perductus Hircanus post tantam calamitatem: in priuata fortuna quieturum se speraret: propter falsas suspictiones ab Herode occisus fuit: in eoq; assamoneorum regnũ finem accepit. In quo fortuna uisa est uoluisse quam magnæ uarietatis atq; inconstantiæ ipsius uires essent ostendere.

De Sedechia qui etiam Ioachim dictus est quarto hierosolymatum rege.

QVam miserandi quoq; casus fuerũt Malachie qui etiam Ioachim dictus est? cum opera Nabucdonosor caldeorum regis deiecto a iudaico regno Ioachim qui Ieconias quoq; dictus fuit: ipse nepotis loco suffectus est: cum nominis in Sedechiam permutatione. Sed cum uana spe inductus præstare pactum tributum negligeret: a nabucdonosor rege magnis uiribus obsessus: dum euasurum se arbitratur: undecimo quo regnare cœperat anno cum uxore ac filiis captus: omnes ante filios interimi patriamq; ac templum simul incendi cum uidisset: erutis oculis babilonẽ perductus. Illic cum coniuge in carcere inter homines lingua moribusq; diuersos diem suum obiit.

De Persa Macedoniæ rege.

NEquaq̃ foeliciore exitu uitam fortunamq; terminauit Rex persa: q amisso regno simulq; ingentibus tesauris a paulo æmilio ductus in triumphum: perpetuo carcere damnatus est: cuius cum uigiles tederet: somno ab eis prohibitus: eo tormento periit: neq; uero his malis ip sius fortuna contenta fuit: Sed filium eius Alexandrum in eam coniecit mise riam: ut notarium professus scribendo uitam duceret.

De Adonibezech cananeorum rege.

QVid uero de Adonibezech cananeorũ rege dicemus? qui in proe lio a Iosue Iudæorũ iudice captus: amputatis manuũ pedumq; di/ gitis: in hunc modum miserrime in uita seruatus est. Siquidem ui uere is dici potest: qui eo modo habitus in longam potius mortem coniectus uidetur: fassus enim fuit ea se morte septuaginta reges uicinarum urbiũ af/ fecisse. Cum longo eos tempore ueluti canes sub mensa ad pedes suos pa/ uisset.

De Demetrio Nicatore Syriæ rege.

EOrum de quibus diximus: uarii fuerunt casus: sed longe inconstan tiores Demetrii eius cui Nicatoris cognomentum fuit. Nam cum in proelio pater Demetrius sother Seleuchi filius aduersus Alexan drum balantem: qui se Antiochi epiphanis filium ferebat: uitam cum syriæ regno amisisset: & ob eam causam ipse in creatam profugere coactus esset: inde amicorum ope adiutus Alexandro magnis uiribus resistente parum ꝑ/ fecisset: nisi fortuna inexcogitato casu eum subleuasset. Nam cum Phtholo meus philometer: cuius filiam Alexander duxerat: genero opem in eo bel/ lo magnis uiribns ferret: detecta proditione quam in eum Alexander mo/ liebatur: mutata in Alexandrum uoluntate iniuriam ulasci decreuit. Itaq; erreptam ex eius matrimonio filiam Demetrio Nicatori coniunxit: foedere q; inito: cum in Alexandrum arma: quæ ante pro eo habuerat conuertisset: Alexander in Arabiam pulsus illic est occisus: relicto filio Antiocho quem Græci theon appellarunt: qui Diodori apameni triphonis cognominati ope ra Demetrium in syria persecutus: paruo tempore: ut pater: regno eum deiecit. Nicator uero cum se in Ciciliam recepisset seruante eum ad alios gra uiores casus fortuna: omisso syriaco bello a græcis quibusdam uocatus in par thiam se contulit: fretus parthica expeditione confecta: facilius syriæ se rece pturum esse regnum. Sed in contrarium res ei cessere: quippe in proelio a parthis captus apud eos in carcere est asseruatus. Variante autem sæpius sy/ riæ fortuna post Antiochi theonis ac Diodori mortem. item fratris Antio/

chi Sotheri: qui in proelio a parthis cæsus fuerat. Nicator a parthis liberatus est: atq; in aui regno restitutus. In quo uariãte iterum fortuna haud diu mã sit. Nam ab Alexandro Zebenna qui apud Phtholomeum phisconem regem ægypti in magna gracia erat: motis in eum armis superatus pulsusq; cum se Phtholomaidem ad Cleopatram coniugem recepisset: ab ea reiectus dum ceu attonitus inde abiret: in fuga captus: ac demũ crudelissime interemptus fuit: cum inter hos uarios casus Nicatoris finem ut persæpe solet: lachrimis fortuna terminasset.

Recentiora. De Romano constantinopolitano imper.

A Priscis græcorum atq; barbarorum exemplis ad recentiora transituri inter eos Romanum secundum qui Diogenes dictus fuit Constantinopolitanum imperatorẽ primo ponemus: qui in bello a bel/fech turca persarum rege captus: deinde auro redemptus: cum se tutiore putauit esse loco: contemptus a suis ceu iners & excors: luminibus simul atq; imperio priuatus est.

De Iustiniano secundo imper.

QVanq̃ re uera tragica res magis q̃ historia Iustiniani secundi constantinopolitani imperatoris casus dici possint: quorum recordatio mortalium mentes moerore possit afficere: ne dum eas proter ipsius in sceuiores semper casus uarietatem ut mirentur mouere: tamen quia ueri fuerunt: ut exemplo terreantur quorum insolentia proter nimiam foelicitatem crescit: & qui in miseriam deuenerunt: sperare posse discant: haud ab re putamus esse: eos enarrare. Iam decimum annum Iustinianus imperabat: cum eo ipso tempore quo se in imperio firmiorem arbitrabatur: a Leontio patricio captus & impium & nasum simul amisit: atq; in exilium chersonam quæ in põto est missus fuit. Leontius tertio anno post male adeptum imperium: pari sorte qua iustinianus: & naso & imperio priuatus: a Tiberio absmiaro quem punici exercitus per sedicionem ad occupãdum imperium iuuerant: in carcere ita ut erat asseruatus est. Deiecto Leontio Tiberius imperium occupauit suspictionum plenus: ut eorum natura fert: qui malis artibus in magnam fortunam conscendunt. Is cum accepisset iuuenem patricium Philippicum Bardanum nomine in somniis uidisse capiti suo aquilam insidere: arbitratus ea re imperium portendi: in exilium Chersonam eum misit: tollere quoq; e medio Iustinianum decreuerat. Cæterum Iustinianus re intellecta ex uirtute compulsus opem sibi parare: ad Cachanum turcharum regem profugit: atq; eius sorore in matrimonium accepta: cum eius quoq; opera cum trebelio bulgarorum qui inter scythas numerantur rege foedus iniuisset: magnis uiribus ab utroq; adiutus depulso Tyberio imperium recuperauit: inuentumq; in carcere Leontium post lõga tormenta publice interemit. & proter priora mala suspiciosus ut Tyberius cum

eum bello coepisset ipsum quoq; occidit. Cum eodem modo perdere philippicum uellet: & chersonam euertere: quod in ea exulem se contemptũ fuisse dicebat: contra multorum sententiã: qui ad humanitatem atq; clementiam eum hortabantur: magna classe chersonam profectus a chersonensibus atq; philippico. quos desperatio ad rebelionem impulerat armis exceptus atq; insuper ab exercitu proditus in fuga una cum Tyberio filio captus fuit. Ambos philippicus exul: ut erat: securi percussit: qui de exule imperator factus: nec multo post ab Anastasio proditus & lumina et imperium amisit. Gaudente fortuna ex Iustiniani casu uelut ex equo troiano non milites sed alios casus atq; calamitates creando: dum de imperatoribus exules: atq; de exulibus rursum imperatores facit: atq; eosdem ad grauiorem etiam q̃ ante haberent miseriam deducit: in utroq; foelicitatis ac miseriarum statu quãtæ sint eius uires & q̃ ipsa uaria atq; sceua nihil in rebus humanis certi ac firmi relinquat ostendere. huic autem Iustiniano cum exituum similitudine unius imperatoris ac duarum reginarum casus respondeant eos subiungemus.

De Andronico imper.

Pulsus in exilium Andronicus a patruele fratre Emanuele secundo imperatore ortis sedicionibus: ad turchas profugit. Cæterum postea reuocatus ab eodem prouinciæ ponticæ præfectus est. Interim cum Emanuele defuncto filium impuberem qui successerat Alexius patruus regeret auaricia atque crudelitate insignis: ut eius admi nistrationi quæ omnibus inuisa erat: remedium daretur: Andronicus a populo uocatus est: qui constantinopolim profectus & pupillum & patruum occidit cum ipsorum stirpe: ita ut unus ysacius eam uim effugeret. Per hunc modum Andronicus imperio potitus: dum acerbe ysaciũ insequitur: quia fuga parare sibi salutem desperaret coegit: ut impar præter omnem rationem arma temptaret. Quam ob rem id quod omnium minime Andronicus uerebatur: & proterea paratos milites in urbe nullos habebat: nocte Ysacius Constantinopolim ingressus: populum ad arma exciuit: obsessoq; in palatio blascherna Andronico: paruo tempore locum expugnauit: atq; Andronico manus iniecit: quem primum effoso oculo nudum in asino auersum constituit. asini cauda pro imperatorio sceptro data: cum caput allii reste tanq̃ diademate cinxisset. Deductus ãt p totam urbem Andronicus cũ in hoc statu esset: tandem furcis suspensus foedissime uitam amisit.

De Iezabel regina samariæ: & burnichilda regina gallorum.

AMe scribendo seorsum nequaq̄ ponentur Iezabel & brunichil/da ambæ reginæ. Cum eas aduersa Fortuna q̄quam diuersis tem poribus grauium casuum atrocitate similes fecerit. Fuit Iezabel Ionabal tyri atq; sydoniæ regis filia Acab autem coniunx qui Samaria regna/bat: ac Ioram mater: & tamen quæ foelix uisa est esse: ab Ieu militi du// ce suo: qui ab ea rebellauerat: filio regnoque simul priuari se conspexit: & postea ab alta turri præcipitem demitti: cum demum corpus eius equorum pedibus detritum esca canibus daretur: Ita ut cum Ieu conquiri corpus ad sepulturam iussisset: nihil præter manuum digitos fuerit inuentum. Fuit similiter Bruneusch achaildi gothi hispaniarum regis filia: Sigiberthi Methen/sis regis uxor: quæ cum postea ex arriana catholicam se fecisset: & mutato nomine Brunichilda diceretur: haud multo post uiro a fratre eius Chilperi/co gallorum rege occiso, ipsa in exilium acta fuit: cum autem clam moro/neo Chilperici filio nupsisset: ut noua affinitas in eam Chilperici animum leniret: compræhenso moroneo ab irato patre quia inuisas ei nuptias fecerat: denuo uidua facta est. quia moroneus cum patris iram ferre non posset: sibi ipsi manus iniecit. post autem aliquod tempus cum Childericum qui in re/gno Methensi patri successerat accepisset mortuum esse: magno labore as/secuta est: ut ad regendam nepotum Theodeberthi atq; Theodorici infir/mam ætatem proficisci posset. Quibus liberisq; eorum mortuis: a Clotario secundo qui ad se unum gallicarum rerum summam traxerat regno se pri/uari uidit. atq; inde grauissimis criminibus falso insimulatam miserandum in modum discruciari: Nā nō cōtēta fortuna nudā nudo ac macilento equo imposuisse: atq; ita p tota castra spectandam traduxisse: egit ut pedibus ipsi equo alligata per saxa per uepres ac dumenta traheretur: dilaniataq; crudelem in modum corpus totum uitam ageret. Res profecto & mira & com/miseratione digna: ut regum filiæ: regum coniuges ac regum matres in eā calamitatem uenirent: ad quam ne humili quidem fortuna ortus nisi rarissime & grauibus patratis facinoribus ullus unq̄ peruenit.

De Helisabetha & Maria hungariæ reginis.

Similitudo casuum magis q̄ ordo temporum facit: ut iis de quibus est dictum reginis: duarū aliarum casus subnectam: & si atrocitas aliq̄to dispar fuit: ex eis enim cognoscēt: q̄q̄ foemineus sexus multis rationibus a uiolentæ mortis ac uulnerum periculo abesse uideatur: ad utrūq; tamen fortunam nouos adinuenire modos & casus. Mortuo Ludouico hungariæ rege Maria eius filia regni hæres sub matris Helisabethæ tutella regebatur: rexq; & non regina gentis illius more nuncupabatur. Neapolita/

nus rex Carolus qui eo nomine postremus fuit Mariæ patruus a multis Vn/garici regni proceribus uocatus: cum ad eius regni fines cum ualido exercitu uenisset: & si quo animo uenerat: q̄uis ipse propinquitatis beniuolentiam p̄/tenderet: reginas non latebat: tamen quia resistendi facultas nulla erat: exce ptus fuit. primo sub gubernatoris illius regni nomine: deinde cum deterio/ra impendere uiderentur: ut ipsarum reginarum postulatione. hungariæ regno coronaretur. Cum hæc non sine reginarum ingenti dolore fierent. & si fortuna risum abinuitis extorquebat atq; ipsæ quanquam in priuatam iam fortunam redactæ in arce tamen Budæ manerent: sub aliarum rerum præ/textu rex Carolus in inferiorem arcis partem ubi reginæ habitabant ab eis uo/catus Elisabethæ reginæ cōsilio in caput lætale uulnus accepit: infusoq; uulne ri ueneno cum præterea in carcere conditus esset: haud multo post animam egit infantibus Lancilao & Ioanna secunda liberis Neapoli relictis. Ad hæc in Carolum patranda reginas pānonius eques iuuerat qui gentis illius more dum iter fit: armatus sub ducendæ uxoris prætextu ad eas iuerat: per eum igitur reginæ tota arce potitæ pristinā fortunam recuperasse uidebantur. su blato enim hoste: paruo negocio consilio atq; arte magis q̄ uiribus in regni: quod eis magno exercitu Carolus ademerat possessionem redierant. Itaque cum eo metu solutæ budā profectæ inuisere regni fines uellēt: Ioannes oruath banus id præfecturæ nomen est: multis barbaris comitatus: in eas impetum fecit: cum autem in earum conspectu omnibus qui Caroli neci interfuerant: caput ademptum fuisset: in tam foedo spectaculo in quo omnia sanguine madebant: reginæ ut in ipsas quoque crudeliter sceuiretur expectabant. Sed tunc a ui temperatum est: & conuitiis ingentibus oneratæ ad arcem quæ in Ioannis potestate erat deductæ fuerunt. illic ab Helisabetha iureiurādo mul tipliciter certior factus Ioannes filiam Mariam conspirationis in Carolum factæ consciam non fuisse eam in carcere asseruauit. helisabetbam autem idest matrem uulnere affectam dū primus in mulieres ipsas impetus fuit fa/ctus: noctu in flumen demersit. Neque uero hoc satis fortunæ uisum est: ostendere enim in tanta calamitate uoluit quantæ ipsius uires essent. Nā cū eo ipso tempore quo Carolus interemptus fuit: reginæ Sigismundum mar/chionem brandiburgensem qđ ei Maria desponsata fuerat: uocauissent: Is iam ad regni fines uenerat. Quā ob rem territus Ioannes oruath cum Ma/riam reginam sacramento adegisset: ut omnem iniuriam remitteret: ad ui/rū eam dimisit. a quo ea igitur in arce quam tenebat obsessus: captusq;: inter magnis cruciatibus mortem obiit. cum autem intra breue tempus Sigismun dus ad imperium conscendisset: Maria quæ paulo ante de regno ac paulo post de uita magno in discrimine uersata erat augustæ nomen indepta quā uarii sint fortunæ casus: & quam etiam in miseris rebus spes tamen haberi possit exemplo mortalibus extitit.

De Adaleda Augusta.

On minus uaria Adaledæ fortuna fuit. Nã mortuo eius uiro Lotario Italiæ rege a Berengario qui imperium occupauerat: in carcere habita est in gardensi arce: in q̃ua aliquot tempus tã Auguste uixit: ut rerum omnium inopia præmeretur. Inde cum clam Veronam ꝑfugisset in leardi episcopi domum: atq; ab eo in uilla sua occultata eius opera Ottoni primo nupsit. recuperataq; libertate simul cum imperio: cum ex uiro Ottonem secundum genuisset: ab eo Berengarios euerti: & carceris sui graues penas sumi uidit.

De Ottone secundo imper.

Atris exemplum filius sequetur Otto secundus qui ex germania in Italiam profectus: cum in Calabria aduersus græcos bellum gereret: ab Alexio atq; Constantino imperatoribus proelio superatus est. Fugiens autem cum in paruam nauem conscendisset: incognitus a pyratis est captus: atq; in Siciliam perductus: illic præcio redemptus cum Romã redusset: intra paucos dies captos ipsos pyratas qui eum coeperant omnes suspendit.

De Sanctio secundo castulonensi rege.

Agna quoq; Sanctii castulonensis regis fortunæ uarietas fuit. nam cum ingentibus copiis fratrem Garsiam Gallitiæ atq; Portugalliæ Lusitaniæ enim portio est regem obsedisset: Is in rerum desperatione ab urbe erruptione facta proelio Sanctium superauit ac coepit. Interim autem dum Garsias fugientes insequitur: Haluarus hauez Sanctium ab hoste recepit: & cum ei Rodericus biuar cognomẽto Cidus se cõiunxisset statim ꝑlii mutata fortuna ambo ex uictore Garsiã captiuum fecerunt. Inde cum se hoc fortunæ successu Sanctius in alium fratrem Alphunsum legionensem regem conuertisset: conserta manu superatus est: per noctem autem collectis copiarum suarũ reliq̃s Sãctius ex rerum desꝑatione ad temptandã fortunam compulsus fratrem Alphunsum ob uictoriam secure nimis agentem & proterea imparatum adortus fudit ac coepit. Cæterum instaurato ualidius a legionensibus exercitu cum iterum pugnasset nouo proelio fusus Sanctius ducebatur captiuus nisi forte Cidus superueniens denuo ex hostium manibus eum recepisset: & cum legionensibus egisset ut contenti Alphunso qui ipsorum rex erat liberato: Sanctium libere dimitterent. Ita paruo temporis momento Sanctius bis se dominum eorum inuenit a q̃bus ipse captus fuerat: quo experimento clare ostenditur nullius proelii quemq̃ uictorem dici posse nisi posteaquam bellum finitum est.

De Petro Castulonensi rege. & de eius fratre Henrico.

NOn ne etiam admodum uaria Petri Castulonēsis regis fortuna fu/
it? atq; Henrici eius fratris? Petrus alphunsi undecimi filius magnis
criminibus populis inuisus ab eis regno pulsus fuit: atque Henricus
eius frater nothus ei suffectus. Quam ob rem præmente fortuna Petrus Bo
noniam ad Galetanum principem Heduardi tertii brithānici regis filium se
recepit. eius ope adiutus Henricum eiecit: qui in aragoniam se contulit: un/
de prius exul ad capiendum regnum a populis uocatus uenerat. Illic cū exul
miseram traheret uitam egre ferentibus gallis Petrū brithannorū armis resti
tutū: Beltramus elaquigninus galliæ magnus cōnestabulis: ea enim post re/
gem suprema dignitas est: henrici causam suscepit. profectis iam inde bri/
thannis Petrū in arce menteila obsedit. Cū autem ultra resistere posse despe
raret: duplex ab eo casu fama manauit: alii ferunt noctu accepta fide ad cō
nestabulis tentoriū uenisse: alii profugū ab arce in hostiū manus incidisse: ut
cūq; res fuit: constat cū in Connestabulis tentorio esset: henrici fratris manu
qui tunc forte illic erat interemptum fuisse.

De Radagasio gothorum rege.

A Secundis casibus ad infoelices transituri miserandum gothorum
regis radagasii casum scribemus: qui cum in italiam aduersus ho/
norium cum ducentis equitum milibus uenisset: a Stilicone consu/
le inter Fesulanos montes obsessus: cum eius fugeret exercitus: ipse in stilico/
nis potestatem uenit: a quo catenis uinctus: & per omnem italiam deductus
turpiter interiit: omnibus admiratione captis: cum eum captiuum atq; uin/
ctum cernerent: ad cuius famam paulo ante omnes præ formidine contre/
muerant.

De Conradino Germaniæ rege.

COnradini germanici regis haud multum a Radagasii casu dissimi
lis fortuna fuit. Is in italiam aduersus Carolum primum neapolita/
num Siciliæq; regem uenit: cum ius sibi in illis esse regnis diceret. I/
lic cum superatus ac mutata ueste fuga sibi consulere uellet: captus inusitato
miserandoq; in regem more: In medio Neapolitano foro securi percussus
carnificis manu caput amisit: qđ Germaniæ Siciliæ atq; Neapolis regnorū
diademate ornari consueuit.

De Gulielmo tertio Neapolis atq; Siciliæ rege.

NOn minus etiam uaria atq; miseranda ante fors fuerat Gulielmi
tertii neapolitani Siculiq; regis. Nam cum Gulielmus hoc nomine
secundus in eis regnis sine liberis decessisset: regnaq; ad Tācredum
hæreditario iure peruenissent: aduersus pontificem pro feudo contumaciter
agentē Celestinus tertius pontifex ex panormitano uirginū monasterio C /

stantiam olim Roglerii regis filiam iā ānum ad se acciuit: eāq; matrimonio coniunxit cum henrico Federici ænobarbi filio: hinc graue cum Tācredo bellum est ortum. In quo cum ipse decessisset: Gulielmus tertius eius filius in regno successit. Cum eo henricus insidiose pacem cum iniuisset: fraude Gulielmum compræhendit: quem cum tribus sororibus uinctum in germaniā misit. Illic non contentus eum luminibus priuasse: ut spem quoq; successionis adimeret genitales partes desecuit. itaq; gulielmus exemplum humanæ uarietatis satis grande reliquit: cum se ex ingenti rege cum sororibus ad eam gētem captiuum uidit deductum cuius linguam non norat. & desectis genitalibus non tolli solum propagandi nominis sui spem: sed ad grauiorem ēt calamitatem reseruari prorsus: extincta guiscarda gente ex qua olim ꝑmulti magni reges prodierant.

De Francisco iuniore carrariensi patauino principe.

RECentior q̄q; non minus sceuus uariusq; francisci Carrariensis iunioris casus fuit: qui a Galeacio uicecomite patauino principatu deiectus: patre eius in uinculis posito: cum in germania aliena ope uictum quæreret; mutatis rebus ut sæpe solet: uenetorum florentinorūq; armis adiutus patauinum principatum recepit: eiq; etiam Veronam addidit. Qua foelicitate non contentus cum pro more humani ingenii maiora etiam parare cuperet: molitus Vincentiam Venetis adimere: proelio superatus & captus: uniuersa quæ possidebat amisit. deductusq; Venetias cum duobus ex liberis quos habebat: una cum eis miserandum in modum strangulatus est: salutis anno quadringentesimo & sexto supra mille.

Patauiū in ditione venetoꝝ

De Sarra columnensi.

NE tā multorū infoelicium casuum cōtinuatio fastidium moueat ad aliq̄to foeliciorem fortunā: q̄q; totā laboris plenā trāsibimus. Cum Bonifacius octauus Anania urbe in latio ortus: nimium guelfo nomini addictus acerbe Iacobum Ioannemq; columnenses cardinales ambos. Item Sarram eorum fratrem insequeretur: non contentus ecclesiasticis eos honoribus priuasse patrimonium etiam atq; alia bona: quæ possidebāt ademit. Itaq; cum uitæ suæ Sarra uehementer timeret: diu per nemora errans furtim his cibis quos a pastoribus accipe poterat alebatr̄: nemini ꝑter Bonifacii odium ac uires se credere ausus. Squalore igit̄ cōfectus cū insup ꝑmissa barba demissiq; capilli totū obtegerēt hominē: effigiē ꝑrsus a cōsueta specie mutauerat: ac lacera ueste tectus: feræ potius q̄ homini similis uidebatur. huius uitæ iā ꝑter lōgitudinē impatiēs ad mare descendit ut uideret si quo modo inde ad tutiora loca abeūdi uiā inuenire posset. illic a pyratis cathellanis: q ut pecora in uictum raperent ad terram descenderant: captus non ausus se

ne Bonifacio pōtifici uenderet detegere: remigaria seruitutē patienter acce/pit. Cum postea pyratæ cum triremibus Massiliam attigissent: non ignarus Sarra inter Philippum gallorum regem cognomine pulchrum: ac Bonifa/cium pontificem graue odium atq; inimicicias esse clam se ei detexit: redem ptusq; a pyratis in galliam ad Philippum perducitur: qui cum in Italia mor/tuus putaretur: in eam cum aecunia missus est: iussiq; pauci quidam galli mi lites non simul sed seorsum sequi: ut sub alio prætextu Italiam petiisse uide/rentur. Sarra igitur cum anagniuis ciuibus gibillinæ factionis inita conspira/tione: scalis urbem ingressus Bonifacium secure in patria agentem: neq; ali/quid minus q̄ Sarræ arma uerentem coepit: ei primum tesauros omnes ade/mit, deinde re uerboq; non secus atq; in hostem inuectus: uinctum ad ur/bem Romam deduxit: ubi eum tiberi immersisse putatus est: q̄q̄ quidam scripserunt Sarram a ui in Bonifacium temperasse. Sed Bonifacium nimia indignatione proter hunc casum in furorem uersum interiisse. Sed ut cunq; Bonifacius perierit: Non est quin in ipso atq; Sarra in uario casu fortuna q̄tæ sint eius uires ostenderit.

De Castrucio castracane duce Lucensium.

VArii fuere eorum casus: de quibus iam dictum est: sed Castrucii ca stracanis interminellensis admirandus extitit. hic urbe Luca pulsus per guelfam factionem in gallia atq; brithannia aliquot tempus militauit. In de Lucam reuersus: ubi rerum potiebatur Vgucio fagiolanus: non Lucensiū solum sed etiam Pisanorum princeps: Vgucioni quia gibillinæ factionis fau/tor Castracanis putabatur suspectus In uincula coniectus fuit. Cum autem Vgucio: Nerio filio ordinasset: minimis quibusdam criminibus Castrucio obiectis. ut eum capite mulctaret: Nerius uero Pisas ad patrem scripsisset: non posse id sine tumultu fieri proter amicorum quos Lucæ Castrucius ha/bebat: multitudinem: Pisis Vgucio discedens ut huius rei gratia Lucam pete ret: uix ex urbis conspectu abierat: cum populus Pisanus clausis portis arma arripuit: statimq; de eo Lucensem populum certiorem fecit. Lucenses quo/q; ex composito arma capiunt: & urbis portas claudunt. ita paruo momen mento Pisis atq; Luca Vgucio exclusus pulcherrimum principatum amisit. Cæterum a lucensibus per tumultum effracto carcere Castrucius liberatus: ut uir præstans & Vgucionis hostis a lucensibus princeps creat: & a Ludoui/co bauario impatore titulū lucensium ducatus impetrat. cui haud lōge post Pisas atq; pistoriā urbes addidit. fortuna igitur rebus: ut eius est mos: ua/rie mutatis: principatum ademptum ei qui Castruciū morti damnauerat: ad damnatum transtulit: & eum qui dominus fuerat in exilium egit.

De Petro hungariæ rege.

VT italicis exemplis egrediamur minuendi fastidii gratia: ad panno/nas redibimus. Illic Petrus qui rex erat: cum a proceribus pulsus eēt aba in regno sufficitur. Petrus Henrici imperatoris ope adiutus aba interempto regnum recuperauit: sed quo tempore firmiorem se in regno esse putauit: noua eum grauiq; calamitate fortuna circumuenit. Nam a principibus hungaricis clam uocato Andrea qui e regis stephani stirpe ortus: ab hungaria pulsus per orbem terrarum inops errabat. captus atq; oculis priuatus in carcere haud diu post miserandum in modum periit. Sed ne Andreæ quidem fœlix hæc ut uidebatur fortuna perpetuam se præbuit. Nam cum filium admodum puerum diademate imposito regni successorem imo præsentem possessorem facere uellet: Abella eius frater: qui mortuo andrea ad regnum aspirabat: adeo grauiter rem tulit: ut illato bello eum proelio uicerit: atq; interemerit. Itaq; partum post exilium pānonium regnum ei acerbæ mortis causa extitit. satisq; apte ostensum est: in occulto manere ea quæ meliora sunt: persæpeq; ab hominibus mala sua optari.

De Bella Secundo Ceco rege hūgariæ.

BEllæ mira fortuna præter multa alia: quæ diximus satis docere potest: humano consilio aut nunq̄ aut perraro fata mutari: quæ res persæpe efficit ut prudentes parum uidentes: & præcipitis consilii homines: sapientes atq; audaces uideantur. Fuit bella in hungaria dux: quæ secunda a rege in hungaria potestas erat: ipse cū patre a Colomano hungariæ rege propinquo luminibus priuatus: q̄q̄ in eas tenebras ac miseriam coniectus: minime tamen animum cum lumine amiserat. Itaq; in græciam profugit: ut meliori se fortunæ seruaret: quæ non defuit. nam mortuo Colomano eius filius Stephanus Bellam in patriam reuocauit: & cū sine liberis mortuus esset: in regno Bella successit. Itaq; cum annos nouem Cecus regnasset filium Geisam secundum successorem reliquit.

De Matthia coruino hungariæ rege.

PErraro puerorum regna quietem atq; iusticiam sortiuntur: sicuti inter alios in Ladislao Alberti filio perspectum fuit. Nam cum ad eum per mortem patris hungariæ boemiæq; regna præterea etiā Austrasiæ ducatus peruenissent: ipseq; regi potiusq̄ alios regere dici posset. adeo creuere odia Inter Ioannis uniadi Vaiuodæ hungariæ gubernatoris filios: atque Vlricum Ciliæ comitem Austrasiæ gubernatorem: Ladislao affinitate coniunctum: ut Ciliæ comes eorum opera in urbe Alba dum in templo esset occideretur: ob eam cædem reuersus Budam rex compræhensis Vaiuodæ filiis maiorem natu Ladislaum securi percussit:

minorem natu Mathiam in custodia asseruauit. cum autem secum postea in Boemiam eum deduxisset: & sine liberis illic decessisset: Georgius pogibratius illius regni gubernator a boemis ad regnum uocatus fuit. In pannonia quoq; legitimus rex in Ladislai morte erreptus erat. Itaq; cum intelligeret Georgius Mathiam & proter uirtutis paternæ memoriam: & proter magnas propinquitates similiter a pannoniis electum regem: multis ab eo promissis oneratus in pānoniam ad capescendum regnum dimittitur: ubi qui ante cathenis in custodia fuerat uinctus: regio diademate decoratus fuit.

De Iacheto Lusignano Cypri rege.

MAtthiæ coruini casibus haud dissimilis Iacheti Lusignani fortuna fuit. Nam in Petri Cyprii regis adhuc pueri coronatione cum controuersia inter uenetos atq; genuenses de procedendi forma esset orta: atq; Iacheti opera regis patrui quidam genuensis nationis cæsi fuissent: Genuenses ut iniuriam ulciscerentur: missa in Cyprum ingenti classe: præfecto admiratoq; Petro Fulgoso Dominici ducis fratre: urbem famam augustam per arcem ingressi sunt reginæ uiduæ opera: quæ cum filio male a Iacheto habebatur. Illic inter alios captus Iachetus ac Genuam perductus cum quibusdam aliis in turri pharea asseruatus est: in ea cum nouem mansisset annos: mortuo demum Petro rege sine liberis: q̄a iure hæreditario regnum Iacheto debebatur a cypriis populis ad regnum electus est: missiq; Genuam ab eis legati Iachetum a genuensibus petierunt. Genuenses autem accepta fama augusta magnumq; pacti census nomine auri pondus: atq; alia quædā: Cypriis Iachetum dedere: qui a genuensium duce ac magistratibus a turri in qua captiuus sine ulla libertatis spe degebat: ad nauem ingēti honore sub umbella perductus est.

De Argo Can.

HAud dissimili fortuna Argus tartarus: cū̄m ārma in patruum coepisset tangotdam chan idest tartarorum in perside atque armenia regem: qui alio nomine Maumethes dicebatur: proelio superatus ac captus: cum ad mortem damnatus Torim in armeniam perduceretur: incidit in principem tartarum olim argi parentis ministrum: a quo nocte proxima ui facta liberatus est: & tartarorum princeps salutatus: Torimque ubi morti designatus erat: ut princeps est deductus. Coactis autem illic copiis in Maumethem inuectus eum interemit: atq; per hunc modum in ipso tartarorum regnum firmatum fuit: anno salutis ducentesimo octuagesimo quinto supra mille.

De Melechuaser Sulthano ægyptio.

MAgnam quoq; similitudinem cum iis habuere uarii casus Melech uaser qui fratri Melechseraph in ægypti regno ita uolentibus mamaluchis successit: salutis anno ducentesimo nonagesimo quinto supra mille. Nam cum proter teneram nimis ætatem gubernator ei gurboga tartarus esset datus: qui alio nomine Melechadel discebatur: regno spoliatus ab eo in carcere conditus fuit: ubi aliquot tempus infoelicem duxit uitã. Sed q̃q̃ Gurboga regno alachme melechmanser pulsus esset: tamen nunquã captiuitatis finem habdit: nisi posteaq̃ Lachmes a suis cæsus fuit. Tunc per mamaluchos liberatus Melechuaser atq; in regno restitutus lõgum tempus regnauit.

De Kazimiro poloniæ rege.

KAzimirus quoq; alio nomine Carolus appellatus adhũc puer post mortem Mesti regis poloniæ patris sui a regno in exilium pulsus in abatia cluniaca monachali habitu sumpto: septimo exilii sui anno cum minime amplius se in regnum putaret reuersurum: tunc apertam in regnum uiam inuenit. Nam cum sine duce regnum discordiis esset agitatum: & proterea dilaniaretur uicinorum præda factum: cum tantis malis unius ipsius reditu occurri posse uideretur: a populis in regnum uocatus fuit: atq; a Benedicto nono pontifice ei concessum: ut monachali habitu deposito: regnum suscipere atq; uxorem ducere posset. Quod cum egisset liberos procreauit & regni successores reliquit.

De Henrico quarto & Ricardo secundo brithanniæ regibus.

VAriã ualde fortuna se ostendit in Henrico quarto: & Ricardo scdo ambobus brithanniæ regibus. Indignatio uehemens brithãnos populos cœperat: qd Ricardus cũ Carolo sexto gallorũ rege pacem atq; affinitatem iũxerat: cũ ante ipse ob eã suspictionẽ patruũ ducẽ golosestrensem interemisset: & filium Henrici derbitensem comitẽ fratrẽ patruelẽ in parrhisios relegasset: post aũt aliquot annos cum Ricardus pata classe aduersus hirlandenses: batauorum enim populi sunt: nauigaturus esset: Lunthanus primarius brithãniæ populus ad se Henricum uocauit: cõiunctisq; uiribus utriq; arma in Ricardum mouerunt: cũ oẽs eum deseruissent in urbe Fluic obsessus breui Henrici fidei se credidit: demum in Luntham urbem deductus cum iudicium de eo rite actum fuisset: indignus regno Ricardus iudicatus est: atq; coram eo ipsius magistratus occisi. eo metu impulsus Ricardus regia ueste atq; diademate ornatus cum palam per contumeliam nothum se atq; sacerdotis filium appellari audiret: Henrico regnum tradidit imposito ei manu sua regio ornatu: quem ipse duos & uiginti iam annos gesserat. Ita exauctoratus & in carcere conditus mortem obiuit. Henricus autem confirmatis cum gallorum rege induciis de exule rex ob eam ipsam causam factus est: proter quam Ricardus regno pulsus fuerat.

De Henrico sexto brithaniæ rege.

A Variis casibus principum qui exitus foelices habuerunt. iterum ad infoelices reuertemur: scripturi enim sumus de Hērico sexto qui tē pestate nostra brithannicum regnum obtinuit. Is cum duodecimum annum non excederet: patri Henrico quinto successit: brithannicis autem populis per discordiam ad arma compulsis ipse in proelio a uaruichense comite captus fuit: sed haud longe post apud sanctum Albanum a regina Henrici coniuge amicisq; eius superato uaruichensi comite captiuitatem exuit. Cæterum cum ad Lunthanı urbem Henricus cum uictore exercitu ueniret: Lunthensi populo sedicione agitato cui uaruichēsis ac marchiæ comites opem tulerunt iterum Henricus proelio superatus capitur: regnumque ad marchiæ comitem postea Eduardum quartum nuncupatum defertur. Sed hoc non contenta fortuna post duodecimum annum quo Henricus carcere maceratus erat uaruichensis comes aduersus Eduardum amorem in odium conuertit: coniunctoque Georgio clarecensi comite Eduardi fratre henricus liberatus atque in regno restitutus est. Eduardus autem in belgicæ galliæ partem quæ nunc Flandria nuncupatur fuga se recepit: unde post sex menses in brithanniam cum exercitu reuersus henricum non solum regno depulit uerum etiam coepit atq; in carcere interemit.

De Mosey de tartarorum rege.

EX parte Moseydi quoq; tartarorum regis magni tamborlani nepotis casus similis fuit. Nam cum aduersus Vsson cassanum persarum regem cum innumerabili exercitu ꝓfectus esset: qđ ei in gerendo bello cōsiliū deerat fusus ac captus atq; ad Vssō cassani pedes cū uxoribus deductus quarum ex gentis more magnū numerū habebat: primum di uidi eas uictoribus: deinde multis contumeliis affectum se captiuū dedi uzal bai chara qui ab ipso rebellauerat uidit: a quo perdedecus necatus fuit.

De Carolo Simplice gallorum rege

NOn ne miserabilis quoq; Caroli cognomento Simplicis gallorum regis fuit casus: cum parts multis uictoriis egregieq; rebus gestis herberti comitis uermendoisensis suasu ac uerbis peronam deduci se passus est ubi carcere conditus interiit.

De Ludouico quarto gallorum rege.

NOn minus uaria sed exitu feliciore fortuna habita est ludouici quarti qui caroli filius fuit cum eo adhuc puero panonis plena mater post uiri mortem in brithanniam ad patrem se contulerat: cum Rodulfus burgundio gallicum regnum occupasset: quo post aliquot annos defuncto: cum galli principes Ludouicum reuocassent: regnum recepit: ac patrem ultus est. Sed haud multo post cum Normādi in bello captum

in carcere asseruarent: fortasse illic uitam amisisset: nisi Lotharium filium obsidem pro his quæ ab eo Normandi petierant dedisset: per eum modũ carcere liberatus fuit.

De Ludouico Comite Flandriæ.

PErsæpe contingit ut proelio uincantur: qui honestis cõditionibus pacem abnuunt: quemadmodum Ludouico Flandriæ comiti euenisse parentum nostrorum ætas uidit. Nam cum Gandauensem urbem quod ab eo rebellauerat: longe ab ea positis castris obsideret: in magnam populum Gandauensem rerum necessariarum egestatem cõiecerat. Itaq; cũ missis oratoribus lachrimãtes ueniã errori suo peterẽt: Ludouicus superbe respondit: se id nunq̃ facturum: nisi pedibus nudis: abiectis exterioribus indumentis: aperto capite extra urbem fune in collum accepto ad petendã ueniam uenirent. Tunc igitur cum id egissent: se respõsurum dicebat. Hoc responso commota ciuitas: cum nullum iam nisi audendo remedium saluti suæ superesse putaret: decreuit armis sumptis potius in acie cadere: q̃ per hunc modum uenia petita ludibrio haberi. Eggressi igitur ad erruptionem temptandam cum quinq; milium numerum non excederent: magnamque tormentorum uim in curribus: & simul quatuor dierum cibaria secum deferrent prius christiana confessione lustrati: aduersus comitem qui in urbe brugia cum suis agebat agmen dirrexerunt. Cũ haud longe ab eo abessent: munitis iam castris in eos comes cum circiter triginta hominum milibus impetum fecit. Ipsi autem omnibus tormentis uno tempore in comitis exercitum usi: & una omnes castris eggressi: ingenti sublato clamore tanto animorum ardore in eum irruerunt: ut temporis momento omnes eius copias funderent. Fugientes autem insecuti superueniente nocte cum eis Brugiam urbem ingressi sunt. nec multum abfuit: quin comes in ea clade caperetur: qui cum se in furnarii lecto abdidisset: proxima nocte urbem pedes eggressus: uix ad Lillam: ea urbs est: tutum in locum recipere se potuit. Cum autem post paruum tempus sine liberis decessisset gener eius Philippus burgundiæ dux uir socero longe temperatior omnem eum motum atq; controuersiam composuit.

De Ioanne gallorum rege: & Eduardo Vualensi principe: Eduardi tertii brithannici regis filio.

MEmorandus quoq; casus: & ei persimilis quem de rege Iuba Valerius scribit: salutis anno trecentesimo quinquagesimo sexto post millenono Kl. Octobres in pictonibus gallico populo contigit.

Eduardus uualensis princeps: uir magni animi magnæq; uirtutis non maio/re q̃ octo milium hominum numero in galliam penetrarat. Aduersus eum Ioannes gallorum rex ingenti exercitu profectus est: ut pote qui supra sexa/ginta hominum milia potioremq; gallorum principum partem secum du/ceret. Eduardus qui biduum sensim cedendo iam abire longius se non pos/se quin p̃lio decertaret uidebat: quia longe impar uiribus erat: obtulit capta se eo bello restituturum: atq; inducias cum gallis in septimum annum con/firmaturum: sed ob militum eius paucitatem superbe nimis elati galli obla/ta spreuerunt: atq; in ipsa munimenta aduersus Eduardum impetum fece/runt. Erant autem munimenta sæpe frequentibus prunis densa ducta ex/trinsecus fossa. illic cum diu p̃liatum esset: atq; in eo p̃lio Eduardi milites ma gnum gallorum numerũ sagittis eminus confixissent: conspicati eos iã lassos rarosque: in acie ordines non seruare: magno impetu in eos cũ bipenni//bus abiecto arcu erruperunt: atq; in mediã potissimũ aciem inuecti omnes in fugã uerterunt. Captus in eo proelio Ioannes rex fuit a Picardo exule no/mine Dionysio Mombech & principi datus. captus quoq; Philippus eius fili us & principes alii pmulti ostenderunt quæ sint fortunæ uires cũ honestæ pa cis conditiones respuuntur.

De Ferdinando Castulonensi rege.

FErdinandus Castulonensis, itẽ Siciliæ atq; Aragoniæ rex: qui be/thicæ ptẽ nunc granatam nuucupatam: octingentos ãnos a mau/ris possessam pdomuit: Cũ barchinonem ueluti in speciẽ triũphi uenisset: foelicissimus ab omnibus habebatur: & tamen illic uariante res hu manas fortuna: parũ abfuit quin uitã regnũq; simul amitteret. quidam enim Canemas nomine cathellanus: qui iã diu atra bili laborare uidebatur: gladio eũ confodere conatus collũ ingenti uulnere petiit. neq; eius facti per omne tormentorũ genus alia elici causa potuit: nisi q̃d interempto Ferdinando re/gẽ se futurũ spabat: id q̃d sibi sæpius ab Angelo nunciatũ dicebat: adeo par uo momento regna consistunt: ut sæpe in uesani hominis manu eã posuis/se fortuna uideatur. Quod id circo contingit ut fortunæ aut potius dei: cui hoc fortunæ nomen seruit uires immensæ cognoscantur esse & nihil huma na superbia uanius atq; incertius haberi.

De Henrico Pomeraniæ duce.

AEtate nostra miserabilem in casum Henricus incidit qui olim Po/meraniæ ducatũ obtinebat. ea autẽ regio pollonis paret ad mare balticum sita quæ pars recentiori nomine sterlingorũ sinus dicitur. Nã cũ Aquinus Nouergiæ rex Olao filio impuberi testamento matrẽ Mar/

garitã tutricem reliquit: & ante pubertatem filio decedente Margaritæ ipsi regnum: ipsa uirtute insignis foemina: ac potius inter excellentes belli duces q̃ inter mulieres referenda aduersus Albertum naupolensem ducem armis regnum egregie defendit: belloq; superatum hostẽ in triumphum duxit: quæ postea mortuo Olao filio regni successorem Henricum constituit: quem Pomeraniæ ducem diximus qui ei uicinus erat: is cum in noruegia Suetia Datiaq; annos quinq; & quinquaginta regnasset: quo tempore senium se per quietẽ traducturũ arbitrabatur: a Christophoro Bauariæ duce: tam multarum prouinciarum regno pulsus est. Sola ei gothica insula concessa: sed postea mortuo Christophoro cui Carolus successit intra breue tempus: ipsa quoq; pusilla insula ubi exulare magisq̃ regnare dici poterat: Henrico adẽpta est. qui iam decrepitus in pomeraniam miserandum in modum redire coactus fuit. neq; uero Carolo fortuna certior fuit. nam cum aduersus deum hominesq; impie se gereret: Ioannis epi opera concitatis ad arma populis ipse quoq; in exilium in parua fluminis Vistelli insula pulsus fuit: in qua diem suũm misere obiuit.

De Ioanne decimo quarto pontifice.

AD sacerdotalem quoq; ordinem conuertere orationem oportet: ut eorum status quem permulti a uarietate tutum arbitrantur: intelligatur non minus q̃ cæteras humanas res in fortunæ arbitrio eẽ. experimento ita esse Ioannes quartus decimus pontifex docuit: qui populo ro. ad arma per sedicionem compulso in uinculis habitus miserrime diem obiit: ut quidam tradidere fame confectus.

De Ioanne uigesimo tertio pontifice.

MAgis uaria qdem fuit: sed non tã sceuum exitum Ioannis uigesimi tertii fortuna habuit: qui post quartum indepti pontificatus ãnum cum esset in Constantiensi concilio damnationem suã confirmare: deinde põtificatum deponere coactus: cum fugam temptaret: in insula rheni cui sancti Marci nomen est: in carcere asseruatus est: atq; ab eo loco ad bauariæ ducem transmissus in urbem dalbergam illic triennium per ignominiam in rerum omnium necessitate peregit: coempta demum: ab occultis amicis adiutus magno auri pondere fuga Florentiam petiit: ubi Martinus quintus erat: eius in pontificatu successor. Illic non sine omnium admiratione: ac simul commiseratione: quia in fugitiui hominis forma lachrimabundus humi genu nixus supplicare aliis cernebatur: cui principes reges imperatorque ipse non modo paruerant: uerum etiam pedes uenerabundi cõsueuerant deosculari. qui præterea multos ad Cardinalatus honorem euexerat qui tunc in eo consilio pontifici assidebant: pontificatu priuatus ingentis muneris loco cardinalatum accepit.

De Ioanne uitelio cardinale ac patriarcha.

DVobus pontificibus cardinalem unum annectemus. Is fuit Ioannes uitelius paruo loco Corneti ciuitate ethrusca ortus. a prima ætate litteris operam dedit. postea mutatis animi studiis libros armis atq; equis mutauit. Stipendia cum tartalia: militaris is insignis dux fuit: prima fecit. eius quoq; præcibus a Martino quinto pontifice prothonotariatus honorem adeptus est. deinde ab Eugenio quarto in cardinalium numerum receptus ecclesiastico equitatui præerat. atq; per hanc potentiam: aut ui aut alia arte Eugenio successurus putabatur: aut fortasse uiuentem etiam pontificatu deiecturus. Sed fortuna quæ ad eam diem uehementer arriserat ei: quem in tam sublimem locum extulerat: terga dare coepit. nam cum armatus ecclesiasticum equitatum trans amnem tiberim duceret: per pontem qui arci sancti Angeli adhæret: repente tensis cathenis ad pontis portam ita ut ultra ꝓgredi prohiberetur: cernentibus suis uulneratus ac captus intra arcem tractus est: eaq; nocte ut emori posset adiutus: tum nudus in publicum elatus est: ut per ludibrium a populo ro. spectaretur. Exemplum profecto memorabile ne nimium se homines læte fortunæ credant: sed ea tanq̄ quæ mutari in horas possit fruantur.

De Corso Donato ciue florentino.

NE ullus hominum ordo prætereatur ad priuatos quoq; ciues descēdemus. Corsus donatus ciuis florentinus: & opibus & amicorum numero in patria plurimum poterat: ciuilibus discordiis in exilium pulsus: Caroli senzaterræ opera: qui eum ad pontificem miserat: ut urbem florentiam paccaret in patriam restitutus est. Illic nigræ parti adiunctus candidam eiecit. neq; nigrorū solum sed totius urbis princeps habebatur. adeo enim opes aliaq; omnia adiumenta auxerat: ut ciuilem statum transcendisse uideretur. præsertim posteaq̄ Vgutionis fagiolani pisani principis filiam duxit uxorem. Quamobrem populo in suspictionem uenit: tanq̄ tyrannidē in urbe affectaret: furens igitur arma populus atq; libertatis uexillum coepit: & ad Corsi ædes profectus oppugnare eas coepit: ipse autem frustra conatus se armis tueri: cum in momēta singula augeri aduersum se populi arma: eosq; qui pro se arma coeperant imminui uideret: clam in equum conscendit: & cum milites quidam insequerentur: ipse aduerso casu ab equo delapsus cum pes ephypii retinaculis uinctus adhæsisset: collisus detritusq; in eq fuga uitam amisit: illic sine ullo honore tumulatus. Cum aliis exemplis ostensum sit magno his stetisse qui nimium fortunæ crediderunt: in hoc particulatim declaratur multo plus eos delirare qui populari gratia freti ad honores cōscendere nituntur: cum plebis animis nihil incertius sit. Nam quod cito eius opera homines consecuntur: id longe celerius per ruinam & cladem adimitur.

De Paulo Guinisio.

Aud foeliciorem finem sortitus est Paulus Guinisius qui ex priuato ciue patriæ suæ lucæ factus tyrannus: inter opulentissimos Italiæ principes nomen assecutus erat. Mirum enim in modum fortuna eum extulerat. & cum eius temporibus bello Italia arderet: is in summa pace ac rerum suarum quiete uersabatur. triginta igitur iam annos Lucæ rerũ potitus cum liberos adultos haberet militari arte præditos: ad omnes fortunæ casus satis se munitum tutumq; arbitrabatur: cum repente a populo Florentino bellum est illatum. Sed cum subsidio ei Philippus Mediolanẽsis dux Franciscum sfortiam misisset: orta suspitione tanq̃ cum populo Florentino Paulus de uendenda ei Luca ageret: captus a Francisco cum liberis ac fortunis Mediolanum missus fuit: ubi in arce modoeciensi tetro carcere conditus misere uitam finiuit. Filii quoq; tandem liberati uitam per omnia extrema traxerunt: quod auri Venetiis a paulo cum foelix esset: ut ad grauiores casus subsidio foret: depositum erat: Veneti inuaserunt: quia quibusdã in rebus a Paulo uiolatam fidem esse criminabantur. ostensum est igitur finem solum in rebus humanis uerum de foelicitate iudicium ferre: neq; quequam cõsilio rebusq; eniti tantum posse: quin illud leui momento possit fortuna subuertere.

De Aluaro Luna.

Ciuili uarietate ad aulas transibimus ut ita fortunæ casibus finem celerius faciamus. Aluaricus Luna aragonius quanquam nobili ortus genere tamen quia minime legitimus erat: in magna rerum nopia uersabatur. Cæterum uir erat magna industria: maioriq; animo præditus. his uirtutibus apđ Ioãnem Castulonensem regem in eã grãm cõscendit ut nõ contentus eũ rex ad maius. s. Iacobi magisteriũ atq; ad castulonensem cõnestabulatũ euexisse: ab eo & se & regnũ regi pateret: unus pecuniã publicã: unus arma tractabat: uni etiã secreta omnia credebant. ꝑter hæc tãtũ sibi contraxit inuidiæ: ut eum patrueles regii. regina. ipsa filius quoque regius graui odio insectarentur. Itaq; ob eam rem per factiones diuisum regnum grauiter laborabat; sed tandem mutata fortuna rex Ioannes qui ad eam diem immobilis erga Aluarum manserat: expugnari se delatorum scelere permisit. tulitque ut Aluarus compræhenderetur: atque publice in ualle olithana bonis publicatis interficeretur: ad tantam miseriam ex ingenti foelicitate deiectus.

De Petro uinea.

FVit Petrus uinea ciuis campanus obscuro natus loco cæterum doctrina atq; eloquentia quantum ætas illa tulit apprime insignis. quē ob eam rem Federicus Secundus adeo dilexit: ut archanorum suorum omnium participem faceret ac penes se omnium rerum moderatorem haberet. Cæterum per inuidiam quæ in aula & oritur & nutrimenta habet: atq; uirtutis perpetua est insectatrix: Federico in suspictionem adductus tanq̄ cum pontifice sentiret: quo cum Federicus bellum gerebat: luminibus est priuatus: cuius rei impatiens atq; ob id in furorem conuersus in sancto Miniato: quod ethruriæ oppidum est: sibi ipsi manum consciuit.

De Petro brochia. & Enguerra margno.

INter omnes mortalium gradus: quos uersare fortuna consueuit nullus eo incertior minusq; stabilis habetur: q̄ is qui a principum uoluntate pendet: quorum beniuolentia ueluti in foemineo sexu ut leuibus momentis persæpe paratur: ita etiam facile dilabitur: & in alios mutatur affectus. Id q̄q̄ ex iis quæ iam fuerunt scripta satis pateat: clarius ēt ex non nullis aliis ostendetur. Primus in his erit Petrus brochia: qui ex chirurgo per Philippum gallorum regem ingens factus honorem primum cum eo obtinuit:inter eos qui regii cubiculi administratione insignes habebantur: solusq; omnium rerum moderamen sustinebat. Tandem insimulatus quod regis archana detegeret publicatis eius fortunis suspēdio uitā finiuit. Similiter Enguerra margnus cum diu post Philippi mortem Philippum cognomine pulchrum ita rexisset: ut unius ipsius arbitrio omnia in eo regno gererentur: a Carolo ualois comite pueri regis tutore paruis quibusdam & nullius momenti criminibus aspersus: publice suspensus fuit. ex tam magno rerum fastigio in extremam calamitatem deturbatus.

De Calir bassa.

ALtius Calir bassa cum Maumethe turcarum rege atq; eius patre q̄ Enguerra cum Philippo conscenderat. Nam domi belliq̄ue cum consilio armisq; poleret: omnia penes Maumethem patremque eius moderamine suo gerebat. & tamen nulla legitima declarata causa siue quod eius magnitudo Maumethi suspecta esset. siue quod eius tesauris: qui ingentes erant inhiaret: Maumethes mane unius diei Calir strangulari iussit.

De Petro Landoes brithonici ut nunc dicitur ducatus quæstore.

QVanto aularum fortuna citius solet in magnam homines interdum foelicitatem euehere: tanto etiam maiora non a principibus solum ipsis:uerum etiam ab aliis secum pericula fert. Contingit enim sæ-

pius ut ab iis qui penes principes plurimum possunt: longe plures lædantur: q̃ beneficium accipiant: quem ad modum Petrus Landoes inter alios exemplo esse potest: qui Calligarii sartoris filius: non quæstor tantum: sed principis sui ducis Francisci qui postremus fuit: in uenetis & morinis: quibus ut sæpe dictum est nunc brithonum nomen est: ceu dominus factus: in eam apud omnes inuidiam uenit: ut ducis nepos orangiæ princeps: atq; alii quidã brithonici proceres in ipsum manus iniicerent: & suspendio interimerent.

De Oliuerio Dama.

HOc quoq; ipsum Oliuerio damæ contigit post Ludouici undecimi gallorum regis mortem. Nam cum ei tonsor fuisset q̃q̃ natus in belgica parte galliæ: cui Flandriæ est nomen: immensis congestis opibus: in eam apud regem gratiam peruenerat: ut omnium consiliorũ eius particeps: permulta: quæ alios latebant ipse nota haberet. Magnisque de rebus multas legationes obiret. Cæterum mortuo Ludouico: qui filium ipsius Carolum adhuc impuberem regebant: obiectis quibusdam criminibus eum una cum fortunis omnibus damnarunt. Is igitur apud parrhisiorũ urbem ubi furcæ extructæ sunt suspensus miserabiliter uitam amisit.

De Philippa Catinensi.

INter uarios uirorum casus quos aula extulit atq; perdidit: ueluti rem insuetam: & proterea quæ magis ad eam notandam mouere homines debeat: mulieris catinensis subiungemus exemplum. In quo quoniam magna regnorum fuit uarietas: eiusq; ante hoc tempus noticia fortasse ad paucos peruenit: haud ab re putauerim aliquanto pluribus uerbis eius seriem enarrare. In Siciliam traiecerat Robertus dux Calabriæ Caroli secundi neapolitani regis filius: atq; in ea aduersus Federicum urbem panormum obsidebat: in castra Robertum uirum Iolanta dux secuta erat. forteq; euenit ut pariendi necessitas eam urgeret. Cum aliæ illic matronæ non essent: obstetricis officium diligenter præstitit catinensis mulier Philippa nomine: quæ quondam piscatoris uxor: lauando uictum quæritabat. Illi postea ortus puer alendus est datus: qui & si haud multo post decessit: philippa tamen in aula ad Iolantis seruitia mansit. p̃erat eo tp̃e Roberti Culinæ Raimũdus cãpanus: is seruũ maurũ emerat quẽ baptismatis charactere insignitum a nomine suo appellauit. Cũ aũt ipse ad maiorẽ esset fortunã euectus: curauit ut Raimũdo mauro culinæ præfectura traderetur. Inde campano Raimundo rex Philippam coniugem dedit: cum ante equestribus eũ ornamentis donasset. Interim Iolanta decedit: & Robertus Sanctiam ducit

uxorem: penes eam quoq; honesto loco Philippa remansit. Ei Robertus ad regnum euectus Ioannam primam ex filio Carolo calabriæ duce neptem regendam dedit: & Philippæ uirum domus administrationi præfecit: cui in eo honore mortuo: filius sufficitur. & cum is quoque decessisset relicta Sanctia filia: Robertus alius frater in eo honore succedit. Interim auo patreq; defunctis Ioanna prima regnum accipit: atq; Andreæ patrueli qui in pannonia erat nubit. Cum in hoc statu res essent: tanta fuit Philippæ foelicitas & industria: ut filius eius Robertus a domus administrãdæ præfectura ad magni connestabulatus honorem conscenderet: & neptis Sanctia Morconi comiti in matrimonio collocaretur: ipsaq; arbitratu suo regni habenas moderaretur. Cæterum cum postea Andream Ioanna sustulisset: atq; ex pannonia profectus Ludouicus rex Ioannæ ad ulciscendam Andreæ fratis mortem arma intulisset: a principibus neapolitani regni Ludouici studiosis Philippa cum omnibus suis capta est: cum ipsa Andreæ mortem molita putaretur: habita per uaria tormenta eius rei disquisitione: omnes e Philippæ stirpe Philippa ipsa spectante occisi sunt: & post eos ipsa quoq; inter omnium conuicia candentibus forficibus totum dilaniata corpus: uiua tandem combusta est. Quam fortuna uisa erat ex lotrice in eũ sublimem gradum ad regendum ingens regnum euexisse: ut quo altior eius fuisset fortuna: grauior quoq; casus atq; ruina foret.

De Ioannino Carazolo neapolitano.

NOn minus apud Ioannam secundam: q̃ Philippa catinensis cum prima: gratia ualuit Ioanninus Carazolus roseus ignobili gente ortus. Nam qui nobiles putantur non roseorum: sed Schirzorum cognomentum ferunt. hic cum in aula amanuensis esset: in eius flammas Ioanna secunda incidit: ita ut perditissime eum deperiret: primum uelino comitatu sub uxoriæ dotis nomine eum donauit: postea ad melphitensem quoq; ducatum atq; ad magnum connestabulatum extulit. illum postea finem quem aula infida atque inconstans præstare solet: Ioanninus tulit. ab ea enim magnitudine ad quam turpis amor repente eum extulerat: non minus q̃ ascenderat celeriter corruit. Nam eius imperio quæ tam multa proter amorem dederat crudeliter opibus honoribusq; spoliatus ac cesus fuit.

De Cicho Symoneta.

CEu agmen tam multorum qui in aula uarie a fortuna habiti sunt claudet Cichus Symoneta quem nos ipsi uidimus: qui alia pleraq; quæ scripsimus apud bonos tamen tantum legimus. hic non ma/

gnis honestis tamen natalibus ortus in Calabria Francisci Sfortiæ mediolanē sis ducis: & post eum Galeacii filii consiliorum in moderando imperio partí ceps: ob fidem egregiam atq; lōgi seruitii merita & opibus & honoribus plurimum auctus erat: & quem locum apud Sfortianos principes patrem ac filium habuerat: Incolumem etiam apud filii coniugem illiusq; filium tuebatur: atq; diutius obtinuisset. Nam & singulari prudentia p̄ditus erat: & in multorum beniuolentia uersabatur: sed fortuna inuidit: quæ in humanis rebus firmi atq; diuturni nihil esse patitur: eum enim ceu scopulum inter Galeacii fratres ac coniugem obiecit: & quia Cichus ut uiduæ ducis ac pupilli saluti consuleret Galeacii tres fratres cum Roberto Sanseuerino: quorum magnitudo animusq; iam formidolosus esse coeperat: in exilium egerat: Ludouicus ac Robertus armis in patriam reuersi: cum res suas cum Galeacii coniuge composuissent: in Cichum foemina duce permittente sceuierunt. dirrepta domo populatis possessionibus: filiis per orbem terrarum sparsis ipsum demum post grauia tormenta senio iam confectum: neq; de dominis quos habuerat neq; de populis aliqua in parte male moerentem in ticinensi arce securi percusserunt.

De Ludouico Sfortia mediolanensi duce.

Vererer si Ludouicum Sfortiam omitterem de his scribens quos uarie fortuna affecit: atq; in graues coniecit casus: id odio ne dedisse uiderer: qui ante omnia abesse ab historico debet. Nam patrui scelere olim a genuensi principatu deiectum: ipse quoq; nouēsi oppido me: ut patruo meo morem gereret: profugere seminudum coegit. Sed ut hæc in me egerit: erepta post aliquot annos restituit: nec minus iucunda fuerunt quæ postea amicus p̄stitit: q̄ grauia quæ hostis ante fecerat. Post Cichum igitur ei locum dabimus: quia non minus sceue a fortuna habitus in ancipiti relinquit: dulciora ne fuerint quæ secunda fortuna assecutus est: an acerbiora quæ omnibus honoribus quos optare poterat cumulato ceu irata postremo inflixit.
Pueritiam eius non commemorabimus: in qua magnam indolem præ se ferebat: non parentes: nisi quatenus ducibus patre auo ac proauo ortum cum postremo omnia amisit: ostendamus in grauiorem casum conici nō potuisse: Resecabimus igitur omnia in quibus nulla insignis in eo uisa est fortuna fuisse. Ab exilio reuersus: nam mortuo Galeacio fratre cedere patrio solo coactus fuerat: non exilio solum finem fecit: uerum suscepta etiam nepotis tutella: diu mendiolanensis rei moderamen sine controuersia obtinuit.
In eo statu bello quo florentinus populus Sixti. iiii. pontificis ac Ferdinandi regis neapolitani armis præmebatur finem fecit. Idem Ferdinandum ipsum occupata a Turcis regni parte grandi pecunia iuuit. Robertum Sanse-

uerinum in administranda mediolanensi re honoris participem finibus expulit. Parmensis agri principes: qui cum uenetis sentiebant: cum per alios debilitasset: postea p̄sens ipse debellauit. Ferrariam contra uenetorum arma defendit. Illatum mediolanensi agro a Venetis bellum: in ipsorum uiscera per magnos militares duces transtulit: ac deinde dandæ pacis penes eum honor fuit. Haud multo post iterum laborantem Ferdinandum principum suorũ rebellione in regno armis asseruit: atque ro. ecclesiæ opem tulit: ut de Boccalini tyranni manibus urbs Auximum erriperetur. Genuam quæ sub duce Bona Galeacii coniuge defecerat: ut imperium agnosceret compulit. Alexandri. v i. pontificis inopiam pontificatus initio: nam parando pontificatu omnium egens factus erat: gratuita pecunia atq; ea ingēti sustentauit. Carolo sabaudiensi duci ut principatus sui proceres ad officium cogeret: auxilio fuit. ac postea Ludouicum saluciensem marchionem patria extorem: & cum eo alios proceres: quia per inuidiam pulsos apparebat: in rebus suis restituit. Blancam neptem Maximiliano romanorum regi matrimonio iunxit. Venienti Carolo octauo gallorum regi ad neapolitanam expeditionem: cum odia cum Aragonio Ferdinando: atq; eius filio Alphunso intercederent: & pecuniam & arma dedit. Redeuntem confecta expeditione: q̄a suspectus erat factus una cũ Venetis ꝓhibere conatus: ad tarrũ amnem in parmensi agro: non sine suorum clade pugnauit: & cum ante hastam urbem Aurelianēsi duci erripere temptasset: ut sibi in aperta suspitione a gallorum armis caueret: ipse Nouariam amisit. ac demum confecta cum gallis pace recepit. Non contentus titulo regendæ nepotis rei: fauentem fortunam habuit: ut dux ipse a ro. rege crearetur. His rebus quid maius aut ipse optare: aut fortuna p̄stare potuit? & tamen omnia quæ in uita optare poterat assecutus: ea momento pene amisit. Mutata enim fortuna: q̄d dum ad recipiendas pisas florentinum populum: ueterem quidem amicum: sed tūc nullo fœdere coniunctum iuuare contendit: uenetos fœderatos parum caute læserat: Ludouici. x i i. gallorum regis & uenetorum ipsorum bello diuersis ꝑtibus eodem tempore petitus: partum patris uirtute mediolanensem ducatum cum neq; milites: neq; pecunia deesset Alexandro pontifice simul annitente: intra sextum decimum diem: quia ita trahere fata uidebantur: amisit. cum interim e tanto eorum numero quos ipse in periculo seruauerat: nullus opem ferret: & domestici quos in magnam fortunam extulerat: eum prodidissent. Sed hæc ut cunque ferre poterat: quia amisso principatu: libertate tamen fruebatur. Cæterum hanc quoque amisit ex germania quinto mense post reuersus: cum Nouariam de gallorum manibus magna

uirtute recepisset. Heluetiorum enim atq; aliorum transalpinorum magna manu conducta: cum plus apud eos hostium artes ac pecunia quam fides ualuisset: non modo desertus ab eis: sed etiam ducibus gallis uenundatus fuit. a quibus in galliam perductus non se solum atq; Ascanium fratrem captiuum sensit: sed insultantium quoq; inimicorum quorum ipse uitæ necisq; potestatem habuerat in casu ipso contumelias ac iurgia coram pertulit. Cuius ut fortuna grauior fieret cum postea spes aliqua liberato Ascanio fulgere uisa esset: romæ ad cumulandas erumnas decessisse eum audiuit. exẽplo humano generi semper futurus: ut neq; nimia mortales optare uelint: & quam periculose spem in eorum ope reponant: qui diuersam habeant linguam: diuersisq; moribus utentes hoc etiam mali habeant: quod in longinqua regione agentes: ut uelint: raro in tempore opem ferre longinquitas permittit.

De Elisa bella Aragonia.

REprehendi opus nostrum magnoopere posset: si insignem uarietate fortunæ foeminam quam præsentia tp̄a tulerunt: q̄uis etiam nunc uiuat: præteriremus. hæc fuit Elisa Bella Aragonia cui quid maius ad honestandos natales dari potuit: q̄ ut magnorum regum filia neptis atq; proneptis fratrem: ac mox etiam patruum Neapolitani regni possessores uideret? quam ut ipsa auunculi filio ætate forma atq; fortuna cõspicuo: ut pote qui in Mediolanensi ducatu patri successerat: ipsa quoq; in ætatis flore nuberet. Sed postea quæ acerbiora hostilem in eam induta animũ fortuna infligere potuit? quam ut aui regnũ puella turcarum armis infestũ: in summo discrimine uersari uideret? quam ut parentem foeminam omnibus animi bonis in coelestium numero magis q̄ inter mortales referendam ante nubiles annos ammitteret? quam ut nupta cum uiro quamuis integra ætate essent: ceu pupilli grauius quam sub tutore tenerentur? quam ut auo a gallorum rege Carolo octauo inferri arma uideret? q̄ ut belli formidine e bona mente depulsum parentem a regno profugum: & fratrem a patre successorem regni factum: inimicorum armis eiectum audiret? Grauissima hæc fuerunt: sed quid? quod postea frater recuperato regno in ipso flore ætatis ereptus est: & patruus qui fratri successerat gallicis armis tunc regno depulsus est: cum rebus compositis se quietum regni possessorem fore putaret. Accedunt etiam miserandæ magis fortunæ mala: quod uiro orbata fi/

lium in paterni ducatus successione praeteriri; & se ipsius iure priuari ui/
dit: ac deinde sibi auunculi manu extorto Mediolanensi ducatu do/
tem adimi: filium quoq; ipsum in galliam apud exteras gentes in custodiam
duci. Minus quidem saeua sunt quae postea ei contigerunt: si quidē in Nea
politanum regnum profecta bariensem ducatum alias quoq; non nullas ur
bes indepta principatus formam aliquam retinere uidetur. Sed pristinae ac
maiorum fortunae: si haec conferantur non plus ueterem restituisse dignita/
tis splendorem dici possunt: quam solis fulgorem nocturnum atq; exiguum
sydus aequare.

De Foelicitate Caput primum

De Enoch & Elia.

Xigit ordo: ut post fortunæ uarios casus in huius libri primordio de foelicitate scribamus: de qua minime mirũ uideri debebit si tot insignia exẽpla quot aliis de rebus iam scriptis edidimus a nobis posita non fuerunt. Nam cum inter mortales in hac communi uita foelicitas non existat: quo modo quod non inuenitur: tanquam sit describi poterit? impositæ enim mortalibus a natura necessitates: quibus permultæ corporis molestiæ coniunguntur: item auariciæ ac libidinis ardor: ac simul leuis ambitionis & gloriæ aura: quibus rebus plurimum hominum mentes perturbari solent: ad quas res humanæ condictionis natura accedit non insatiabilis modo: uerum etiam irrequieta: hunc ipsum foelicitatis effectum ex uiuentium societate auferunt. Nec uero Valerio crediderim. Q. Metellum inter foelices annumeranti: quando quidem uis ei a Catino Labeone tri. pl. illata quam neq; publice neq; priuatim unq̃ ultus est: præterea pater eius in extrema ætate Luminibus captus: ne foelix esse posset: idest ut omni corporis & animi affectu atq; molestia careret effecit. Idem de Aglao quoq; Archado dicemus: quem quanquam temperato fuisse animo fateri possimus: tamen si in eo solo foelicitas consisteret: foelices philosophi quidam: item foelices permulti christianæ religionis uiri nominari possent: quos tamen non id circo cæteris foeliciores plusquam aphros inter ethiopes: candidos esse fatebimur. nec uero apollinei oraculi attestatio me mouet: cum mentiendi pater in apolline locutus: non patiatur: ut uera: qui ueritatis est hostis: dixisse credamus. Ab hoc quoq; numero Alexandrum Macedonem. Cyrrumq; excludemus: neq; plus eos quam. C. Cæsarem aut Augustum inter foelices admittemus. nam præterq̃ quod iis malis non caruerunt: quæ omnibus mortalibus generatim inesse diximus: ipsorum pleriq; grauibus uiciis aut priuatis incommodis atq; indecoris rebus uehementer laborarunt. Cæterum cum uitæ foelicitas in animi ac corporis quiete consistat: quæ futuri alicuius mali timore expers sit: affirmabimus ob hanc rem in his solis foelicitatem inueniri qui præcipuo dei munere mentem corpusq; sincerum: atq; ab omni humani affectus contagione illesum: nullius mali formidine territi melioraq; semper sperantes seruauerunt. Quod diuinum munus quantum hactenus consequi legen

do potui: nemini alteri concessum esse deprehendi: nisi sanctis Enoch & Eliæ prophetis: quia putantur a deo cum adhuc uiuerent: ad eas incolẽdas sedes deducti: quarum foelicitatem nimia cura sua primus hominum parẽs amisit: in quibus sedibus non modo molestia nulla sentitur: quæ uel corpus uel mentem possit afficere: sed una læticia eorum mentes capit: cũ certa me/lioribus semper fruendi spe. Idcirco hos ipsos duos inter uiuentes & nõ alios uidemur posse solos connumerare foelices.

De sapienter dictis aut gestis. Caput secundum

SIcuti rem ueram imitari umbra: solet ita foelicitatem sapientia se/quetur: cuius dicta factaq; scripturi ab Amasi ægyptio rege incipie mus. Is enim magna animi dexteritate dignitatem suam sine inui/dia quod difficillimum est: a contumelia atq; neglectu uendicauit.

De Amasi rege ægypti.

AMasis ignobili ortus familia: ad ægypti regnum conscendit: qui p̄terea cum se æque ac alios reges qui ante eum fuerant: non haberi in honore cerneret: statuam numini condidit ex quorundam ua sorum auro in quibus ægyptii cum interdum regum conuiuiis adhiberẽtur exonerare uentrem atq; euomere solebant. Quod numen cum postea ab ægyptiis reuerenter coleretur: Amasis habita oratione eis ostendit: statuam quam colerent: ex eo auro confectam esse: in quo cum uasorum formam haberet: omnes uentrem leuauerunt. quod aurum quoniam nunc in numi nis formam mutatum erat: adorare ipsi minime aspernabantur. Idem de se esse dicebat: qui quanquam cum in priuata fortuna esset abiectus uidere tur: tamen cum postea ad regnum ascendisset: dignus erat cui honos atq; reuerentia haberetur.

Iterum de Amasi.

NOn minus quoq; sapiens fuit illius perbum erga Polycratẽ Samiũ tyrannũ amicum suũ. Nam cũ audiret omnia illi prospere cedere scripsit: ut temptaret aliquo quoq; incõmodo affici: quia fieri non poterat: ut fortuna præter naturæ suæ cursum constans maneret cuius consi lium cum sequi Polycrates constituisset in mare demisit magni præcii annu/lum. quem percarum habebat quod eo incõmodo secundæ fortunæ teno/rem iuxta Amasis consilium interrumpi posse putabat. sed cum eum an nulum breui in pisce inuentum esse a se Amasim monuisset: prudenter ani/

inaduertit amasis Polycratem ad grauiorem : q̄ unius amissi annuli casum a fortuna reseruari. Itaq; ut illius ruina minus doleret: ad eum misit: qui communi amiciciæ renunciaret: Polycratis autem exitus sapienter ab Amasi iudicatum fuisse ostendit: neq; enim longe res abierunt cum persæ illatis armis Polycratem regno deiectum uita quoq; priuarunt.

De Philippo Macedoniæ rege.

SImili uerbo non sine prudentiæ laude Philippus Macedonum rex usus est: cum eodem die nuncium accepisset: q̄drigas suas in olympicis ludis alias cursu uicisse. Item parmenionem ducem suum hostes proelio fudisse: ac præterea natum sibi filium esse Alexandrum: ueritus enim ne fortuna cum tot bona eodem tempore cumulasset: mutata grauioribus malis hanc foelicitatem repēsaret: dixisse fertur. O fortuna celeriter potius aliquid paruæ molestiæ ad pensanda hæc tanta bona: q̄ differendo maiora mala afferto.

De quodam lacedemonio.

IN eandem sententiam fuit uerbum quoq; cuiusdam Sparthani erga Diagoram Olympicis ludis: Nam cum uictores Diagoras uidisset coronari filios: atq; ex filia filioq; nepotes: eaq; re multum lætaretur: dixit. O Diagora nunc pulchrum moriendi tempus esset: magna enim prudentia ostendit fieri non posse: ut tantus foelicitatis cumulus alicuius rei infoelicitate ante mortem non compensetur: & tunc mori esse cum uiuētem plu suita delectat.

De Themistocle Atheniensi.

EOrum dicta de quibus scriptum est: plurimum prudentiæ credita sunt habuisse: sed non minus sapiens Themistoclis factum fuit: cum ingrauescente fama de persarum ad petendam græciam apparatu: athenis magistratuum petendorum tempus appeteret. Nam cum Epicides electus fuisset: uir lingua solum promptus: ꝓter q̄ rem uiri qbus aliquid existimationis inerat: magistratum abnuebant: ne ille eis collega daret Themistocles patriæ studiosus atq; in hoc quem ad modum in reliquis prudens: Epicidem suadendo impulit: ut magistratui renunciaret. eo ipso tempore tantum ei largitus: quantum eo anno si magistratum obiuisset conseq posse uidebatur: eo modo in quo & prudentiæ & quietis plurima ratio habita est: hominem tantæ rei tractandæ quanta impendebat ineptum: nō turbatis publicis ordinibus ab administratione dimouit: uiamq; aliis ad magistratum expeditioni magis idoneis patefecit.

Iterum De Themistocle.

NOn minus quoq; prudentem se eo tempore ostendit: cum ducta græcorum classe ad Arthemisium: ut cum persis confligeret q̄q̄ & ipse dux atheniensiū: & nauium numerus quas athenienses in ea classe hēbāt maior esset: tamē cū accepisset Euribiadē lacedemoniarū triremium ducem: uelle cum eo de præcedendi ratione contendere: sine ulla uerborum controuersia locum ei primum concessit: affirmans eum primarium ducem habitum iri: qui aduersus persas pugnando maiorem melioremq; operam nauasset: neq; enim ex publica utilitate putauit: cum esset confligendum de eiusmodi re quæ minima erat contendere: si quidem tūc nulla alia re facilius: quā hac contentione hostis uictor euadere potuisset. Itaq; haud multo post deleta persarum classe: partæ uictoriæ laus ac gloria penes solos Themistoclem atq; athenienses mansit.

De Alcibiade atheniensi.

ALcibiades quoq; prudenter fecisse putatus est: cum cani mire speciosos: quem paulo ante magno p̄cio coemerat: caudam penitus abscidit: ac passim ire permisit. Nam cum ex amicorum numero factum quidam repræhendissent: dixissentq; illud perperam actū esse: respondit uoluisse se paruo illo errore materiam sui criminandi atheniensibus dare: ut dum de eo loquerētur de maioribus: quæ pertinerent ad ipsum silerent: p̄spicaci enim ingenio animaduertere uisus est: difficulter fieri: ut q̄ uirtute aut dignitate aliis supereminéat: ita hominum linguas compescat: quin aliqua in re male audiat: & proterea enitendum esse dicebat: ut populo de leuioribus rebus loquendi materia daretur.

Iterum De Alcibiade.

SApiens quoq; illud eius uerbum habitum fuit: cum missus in Siciliā cum exercitu: paulo post ad iudicium reuocatus esset: Nam cum in iudicio apparere nollet: & nonnulli eum monerent: debere ip̄m patriæ fidere: respondit in his quibus hominis uita continea tur: se ne matri quidem crediturum: ne fortasse cum suffragium suum datura esset: errore ducta nigrum pro candido suffragium porrigeret.

De Pyrrho epyrotharum rege.

CVm Pyrrhus epyrotharum rex uouisset Palladi in atheniensi arce rē sacrā facere: Athenienses libere eum in urbem atq; arcē receperunt. uerum posteaq̄ urbe eggressus fuit Pyrrhus dixit: mirum in modum gratam extitisse fidem quam sibi Athenienses habuissent: Cæterum si saperent: in posterum regi nemini portas aperturos esse: eo enim

uerbo ostendit non esse ex re liberæ ciuitatis: in cuiusq̃ principis manu liberta tem suam credere: cuius consilium non secuti athenienses cũ postea Cassan/ drum quoq; in urbem accepissent: magna atq; innumerabilia mala ex eo tu lerunt re ipsa experientes a Pyrrho sapientissime monitos fuisse.

De Cabria atheniensi.

HAbitum quoq; singularis prudentiæ Cabriæ uerbum fuit cum di/ xit magis timendum esse ceruorum exercitum: cui Leo dux præ/ sit q̃ Leonum qui ducem ceruum habeant: acute enim declara/ uit: ducis uel utilitatem uel uirtutem totius exercitus utilitati uel uirtuti præpo/ nendam esse.

De Pisistrato tyranno atheniensi.

PRudens Cabriæ uerbum: cæterum sapientius etiam Pisistrati fa/ ctum fuit quo tempore athenis tyrannidem exercebat. nam cum simultas ei cum filiis orta esset: sciretq; ea re inimicos lætari: in ma gno ciuium cetu: dixit se a filiis quædam exegisse: quæ bona esse arbitra// batur: & cum duros ut patri obsequerentur inuenisset se tandem ne cum eis sine amore uiueret: suam in filiorum uoluntatem mutasse: ex quo omnes nosse uolebat familiam suam concordem esse. sapienter enim præuidit: per sæpe ex inimicorum uultu ueluti per speculum homines moneri posse: quid in rebus suis cogitare ac decernere debeant. Semperq; damnanda esse quæ inimicis placere uideantur. & Satius multo esse: suis obsequi q̃ ob suorum in dignationem id cum inimicis agere. cum plerunq; his qui adultos habeant li beros necesse sit ut in alterutrum incidant.

De Teopompo lacedemoniorum rege.

CVm Theompompo Lacedemoniorum regi dictum esset: eo tem pore bene lacedemoniis esse: qđ bene regere reges didicissent pru/ dentissime is respondit id potius accidere: quod populi parere di/ dicissent: eo enim uerbo ostendit bonam popularium urbium administra/ tionem non tam in principum regimine: q̃ in populorum obedientia con/ sistere: nam si populi in diuersum a principibus traherent difficillimum arbi trabatur esse: ut principes bene regere possent.

De Dionysio seniore tyranno syracusano.

DIonysius senior Syracusanus tyrannus cum filium reprehenderet: quod Syracusani cuiusdam ciuis uxori uim intulisset: atq; inter alia diceret: si unq̃ audiuisset a se rem similem factam fuisse filius ex

tempore respondit: id accidit: quod nunq̃ patrem regem habuisti: ad quem pater ne tu quidem fili nisi hæc facere desiueris: filium unq̃ habebis qui re/gnum obtineat: cuius uerbum res ipsa uerum ostendit: nam cum Dionysio seniori filius successisset: haud multo post ob prauam uitam Syracusis pul/sus fuit

De Agesilao Lacedemoniorum rege.

QVam prudens quoq; Agesilai Lacedemonii regis uerbum fuit? aie bat enim non minus laudatoris inspiciendos esse mores q̃ eius qui laudatur. nam eo uerbo significare uoluit perraro contingere: ut aliquis quæ moribus suis contraria sint laudare uelit. forsitanq; & si aliter ui/deretur: persæpe ex laudatoris ingenio posse: eius quoq; mores qui laudetur agnosci.

De eodem.

CVm a quodam ei semel diceretur Agesilae: scito tẽ eam mihi rem promisisse: ad regiam autem fidem pertinet: non uerba modo: ue rum capitis quoq; nutus seruare: atq; huiusmodi uerbis Agesilaũ urgeret: ut promissa præstaret: quia res parum honesta uidebatur: & pro/terea Agesilaus fidẽ in eo præstandam esse non putabat respondit. Scito tu quoq; neminem a rege iniustam rem petere debere: acuto enim responso ostendit rem inhonestam quæ importunitate promissa aut concessa uidea/tur: laudabilius reuocari: q̃ ut constantiæ fama paretur: mala quæ promissa sint præstari. Sed iam ab huiusmodi exemplis ad philosophos transeun/dum est.

[illegible] promisi [illegible]
[illegible] promisi

De Aristippo philosopho.

SApiens profecto Aristippi uerbum fuit: cum naufragio facto in littus apud Rhodum nudus eiectus: ob doctrinã inuenit: non mo do qui necessaria ad uictum uerum etiam qui in uestes ipsi atque comitibus præberet: cum autem redeuntes domum quidam ex ipsis co/mitibus petiissent: si quid suis Aristippus mandare uellet. Respondit hoc tantum se mandare: ut nomine suo cognatos monerent ut filiis opes eas pararent: quas aduersa maris tempestas perdere non posset. Ostendit enim q̃ præciosa sit doctrina: in quam neq; fortunæ neq; tempestati aduer/sæ sceuiendi potestas esset.

De Dyogene Cynico philosopho.

SAlis atq; acrimoniæ plurimum habuit Dyogenis aduersus musicos dictum: quos mirari se dicebat quod cum tantum operæ conue/nientiæ uocum impenderent: ut mores prauos poenitusq; a ra tiõe discordes ad rectã uiuendi normã redigerent: negligere poenitus uiderẽ

tur.

De Chilone philosopho.

Non prudens solum uerum diuinũ quoq; chilonis putatũ est uerbũ quo dixit: nosse se ipsum quemq; debere: atq; idcirco apollini aureis litteris sacratum fuit. Nam qui se recte nosset: animam atq; corpus ut æquum est diligeret: neq; quod uni est impartiendum: alteri preberet. Quod cum pleriq; perperam faciant: id nullius alterius culpæ est ascribendum: nisi quod nos ipsos idest humanam conpactionem agnoscere nolumus.

De eodem

NOn minus etiam sapienter dixisse putatur: cum monuit hominũ bonitatem ita auro probari: quemadmodum aurum eo lapide per quẽ in bonitate eius discrimen inspicitur. Ostendit enim per multos qui aliis uiciis diu restiterint: opũ auiditate persæpe a uirtute deduci & qui aduersus opes constans fuerit: eum de cæteris uiciis facilius uictoriam reportaturum.

De Solone philosopho.

MOnne etiam sapientissima lex habita est: quam Solon atheniensibus præfixit: ut diuisis per seditionem ciuibus: capitali pena mulctaretur: qui alteram partium non sequeretur: profundis enim sapientiæ secretis docuit: id iustissimum esse: quod plærumq; iniustum homines putant: uidelicet alicuius in sedicione fouere partes. Nam si boni simul sentirent: fore eam partem aiebat uictricem: ad quam ipsi se contulissent. Sed si uel timore uel ignauia ad neutram partem accedentes concertationis se spectatores præberent: perfacile putabat fore: ut durante sedicione tota ciuitas interiret.

De Platone philosopho.

PLato philosophus sapienter auditores monebat: ut iratos se uel ebrios in speculo contemplarentur. Nam cum faciem suam furibũdam per omnia frenetico similem uiderent: persuadebat sibi eo dedecore territos homines: in posterum ab ira atq; ebrietate sibi temperaturos.

De eodem.

DIcebat quoq; omnes qui perdite amarent: in alieno uiuere corpore: atq; in suo mortuos esse.

De eodem.

EO etiam differre doctũm ab indocto dicebat: quo benevalentem ab ægro uidemus. Mentis enim sanitatem ac lumen a doctrina persæpe: ab ignorantia autem ægritudinem manifestis rationibus proficisci.

De Cynea philosopho.

CVm Cyneas philosophus Pyrrhum epirotharũ regem Italico bel/lo imminere cerneret: eiq; uehementer inhærere: cum ut prudens periculis eam rem plenam putaret: fretus ingenii dexteritate posse Pyrrhum de sententia deduci: oblata occasione solum alloquendi dixit. Nosti Pyrrhe romanos imperio præpotentes animo corporeq; polere: multasq; feras gentes domuisse: si dii nobis tã fauentes essent: ut uictoria potiremur. quid tibi ultra agendum putares? Respondente Pyrrho qđ habita de romanis uictoria: totius Italiæ imperium tractatura secum esset: atq; ab Italia se postea in Siciliam traiecturum. Cyneas his deuictis ait: quid ultra agetur? et Aphricam traiciemus inquit Pyrrhus: quo profectus olim Agathocles pene in fugitiui formã: paruo exercitu magna gessit: atq; ab Aphrica quantum ego conicio non habebimus qui nobis resistere ualeat. Et Cyneas. his demũ partis: quibus rebus tempora nostra transigemus? tum Pyrrhus læti una inter festos dies ludosq; agemus. Cyneas autem. quis prohibet sine tantis laboribus ac periculis: quin uel hac ipsa hora cum tu satis magnus atq; opulentus rex sis læte simul uiuamus? Argute enim sapienterq; hominum inexplebi/lem cupiditatem ostendit: quæ incognita eos ad infinita pericula deducit. Huic si Pyrrhus obtemperasset: neq; in Italia uulnus accepisset: neq; argis po/stea oppressus uitam amisisset. Si alii quoq; quos orbis terrarum habet prin/cipes in se ipsis ista quæ Cyneas sapienter Pyrrhum monebat metiri uellent: ambiciosas curas magis frenarent: atq; sibi terrarumq; orbi ad quietioris uitæ cursum rectius consulerent. Nunc prauos maiora habẽdi impulsus sequẽtes: non modo id assequuntur: ut anxii semper uiuant: uerum etiam ut in grauissimas calamitates atq; in ipsam mortem sine remedii ullius spe cum po/pulorum perturbatione incurrant.

De Athenodoro philosopho.

ATHenodorus philosophus uir doctissimus: in postremo congressu cum ab Augusto abeundi ueniam peteret: monuit eum ut quo/tiens in iram incideret: ne quid prius uel ageret uel diceret: q̃ alphabetum secum recitasset: ea enim paruula mora iræ impetum deferuere aie/bat: fieriq; ut quicquid postea uel loqui uel agere uellet: tranquilliori mente efficeret: unde minus postea doleret.

Alphabetũ recitandũ prius irato.

De eodem.

IDem quoq; multum eos damnari debere aiebat: qui longis orationibus deum fatigarent: eaq; peterent: quæ peti ab eis homines sci/re nollent: rogandumq; solum de eis deum esse: quæ minime moleste homines ferant: etiam si ab omnibus intelligantur. Addebat etiam ita cum hominibus homines uiuere debere: non secus ac si deus eorum semper

actiones intueretur. hoc enim modo illos carpebat: qui iniusta a deo peten tes: ipsi sibi ne exaudirentur impedimento essent.

De Diagora philosopho.

NOn solum prudens uerum argutũ quoq; Diagoræ philosophi uerbum fuit in eum: qui deos ex eo arguebat esse: quod mirãda quæ fecerant: in ipsorum templis picta inspicerentur. An nescis inquit pictos eos non esse: qui quanuis a diis opem petiissent tamen perierunt? Carpsit enim eorum leues animos qui facile omnia credẽtes persæpe in magnos incidunt errores.

circa uota et tabellas in templis

De quadam Anu.

INter sapientetia philosophis dicta haud erubescemus Anum etiã enumerare. Sal enim quo eius uerbum conditum fuit: hoc loco minime indignam facit. Tales philosophus syderum atq; coelestium rerum ualde studiosus & indagator: cum coelum astraq; iter faciens intueretur: & aduerso fato in fossam præceps ruisset: dum eum Anus inde educeret: audiuit argute sibi ab ea dici: en quo modo te in coelo quæ sunt spectare posse credis: si quæ inter pedes posita habeas non discernis. Mordaci enim uerbo homini philosopho nimiam eorum curam quæ perfectæ sciri non possunt exprobrauit.

Tales in foueam

De seniore Catone.

SApiens quoq;. M. Catonis senioris sententia fuit: cum semper se harum rerum poenituisse dixit. uidelicet si mulieri archana sua detexisset: aut si mari profectus esset: quo terrestri itinere eundi facultatem habebat. item si per negligentiam diem frustra elabi permisisset.

Trium poenitebat Catonem

De eodem

AFfirmabat idem insanos prudentibus longe utiliores esse: q̃ insanis sapientes. quippe qui sapientes cum stultarum errata inspicerent: ob id in melius uitam mutare solerent. At amentes cum discendi capaces non sint ex sapientium benefactis fructum percipere nullum possũt.

De eodem.

ET sapiens et astutum fuit eius responsum in hispania: cum bellum aduersus barbaros gereret. Nam cum ducenta talenta pactus celtiberorũ qui nunc nauarenses et aragonii dicuntur: auxilia conduxisset et ob eam rem quidam ipsum reprehenderet: respondit si uicerimus hostili pecunia hanc summam persoluemus: quod si uicti fuerimus non habebunt celtiberi a quibus hanc pecuniam petant.

De Augusto.

AVgustus in omni uerbo suo prudentissimus: eos qui leuem ob causam periculis se exponerẽt: similes aiebat esse aureo hamo piscantibus: qui plus damni amisso semel hamo acciperent: q̃ multarũ capturarum lucro posset reparari.

De eodem.

SImiliter is quoq; dicebat illud semper cito factum posse dici: quod cum factum esset: bene haberet. tarditatem enim quæ tuta esset: celeritati anteponebat: cui periculum esset coniunctum.

De Omulio senatore romano.

OMulius senator prudentissime Traiano dixit: cum maiori utilitatis ratione malum principem optari posse: qui permultos bonos haberet amicos: q̃ bonum qui malorum multorum amicitiis uteretur Si quidem facilius foret a multis bonis unum malum ad bonitatem deduci: q̃ ab uno bono malos multos a malicia auerti.

De Ormisda persa.

SApiens etiam fuit Ormisdæ persæ responsum: cum ostendenti ei Constantio imperatori urbis Romæ magnitudinem atque hominum edifficiorumq; magnificentiam: petentiq; quid de ea sentiret: respondit ex tanta re quanta ei ostendebatur: nihil eum delectasse magis: neq; esse ex quo maiorem fructum consequi posset: quam q̄d ex iis quæ uiderat uerum esse compræhendit: In urbe quoq; Roma: quanq̃ amplitudine opibusq; alias excederet urbes: tamen sicut in cæteris orbis terrarum locis homines mori. breui enim ac sapienti responso rerum humanarum uanitatem taxauit.

De Misoniano hebreo.

INter multa priscorum sapienter dicta factaq; hebrei quoq; equitis quem Misonianum Eusebius appellat: & factum & dictum addemus. Nam cum moratam equitum turmam inspiceret: in qua ipse cum ro. militibus erat: & moræ causam intelligeret esse: quod augur prius inspicere uellet: quid augurii capiendum esset ab aue: quam forte in uia offenderant: Misonianus aliud a se agi fingens arcum tetendit. primaq; sagitta confossam auem in terram deiecit: atq; ridens ad comites conuersus dixit: parũ cõsilii atq; opis ab irrationalibus animatis posse quenq̃ sperare: postea q̃ pateat: ea nescire quæ ad se ipsa pertineant: & re & uerbo auguria uana esse: stulteq; eis credi ostendens.

Recentiora De Edilberto cantuariensi rege in brithãnia.

PRudentissimum ualdeq; consideratum fuit Edilberti cantuariensis regis uerbum. Nam cum adhuc gentilia numina coleret: audito sacro Augustini hominis christiani praeconio: quem ad eum Gregorius pontifex miserat: dixit & si agendae ei gratiae essent: q᷑ a tam longinqua regione uenisset: ut brithannorum bono consuleret: eosq; illa doceret q̃ ꝓ sui ura eis arbitrabat᷑: eum tamẽ religionis cultum quẽ brithãni a maioribus acceptum usq; ad id tempus seruassent: temere relinqui non debere: nisi ante q̃ proponebant᷑ diligentius essent inspecta: id quod postea cum egisset temporis interiectu ad christianam fidem transiuit. Neq; enim sine ratione egit: ut super tanta mutatione inconsiderati nihil fieret: atq; illius fidei cultoribus ad quam inuitabatur non humanus modo: sed prudens quoq; ante agnosceretur. Quae res si a maumethanis quoq; acta fuisset: in eum errorem non incidisset, in quem stulte temereq; maumethi credendo uenerũt: & nunc in eos qui de christiana religione apud ipsos uerba facere uolunt: tã immanes atq; impatientes se non praeberent.

De Mattheo uicecomite.

POsteaq̃ anno salutis ducentessimo septuagesimo septimo supra mille Otho uicecomes mediolanensis archiepiscopus die sub uirginis Agnetis nomine celebri turrigeros fudit: in quo proelio de turrigeris capti fuere uiri insignes Musca Carneualis: atq; Lombardus: usq; ad annum trecentesimum ac secundum res mediolanensis penes uicecomites mansit. Tunc postea Martinus turriger Philipponi Langusci qui papiae rerũ potiebatur. Item Antonii Fissiragi penes quem laudense erat imperium: ac praeterea Alberti Scotti in cuius arbitrio res placentina erat: armis adiutus Matheum mediolanensi urbe expulit: qui iam senio confectus cum se Veronam recepisset: illic canis scaligeri ope sustentabatur. Inde autem cum postea ad benacum lacum se contulisset: missus ad eũ Martini turrigeri nomine quidam pene per ludibrium petiit: quid ageret: & quãdo reuersurum se in patriam speraret. Ei Mattheus. O sapiens uerbum & q᷑ minime negligi debeat: piscor inquit: & solus ne quis piscationem meam impediat piscor: ea autem uia in patriam regredi cogito: qua inde profectus sum: quãdo aduersariorum meorum crimina peccatis meis praeponderabunt. Reuersus est autem postea Henrici septimi in Italiam aduentu. pulsis enim ob nimiam insolentiam turrigeris: Mattheus in patriam fuit restitutus: & rerũ moderamen recepit. Solus autem in Benaeo piscationi operam dare se fingebat ut occultius quae de reditu suo agitabat moliri posset.

De Saladino aegyptio.

SAladinus Asiæ Syriæ atq; ægypti rex non minus sapere se in morte declarauit q̄ ante rebus gerendis uiuens fecisset. Iussit enim ut interior lineus amictus quo indui solebat: hastæ p̄longæ impositus p castra portaretur: & is qui eū ferrebat magna uoce omnibus diceret: Saladinum asiæ domitorem ex tantis opibus quantas pepererat: unum hunc lineum amictum secum in morte deferre. Sapienter enim & si sero humanæ miseriæ commonitus eo modo alios quoq; monere uolebat.

De Hieronymo Stridoniensi.

INter recentiora dicta quibus sapientia inest: duo Hieronymi Stridoneusis ponemus: uiri prudentis quidem: sed quod pluris etiam fieri debeat: qui ingenti doctrinæ parem morum sanctitatem addidit. Is enim & dicere & scribere solebat: auaro æque illa q̄ hēat q̄ illa q̄ non hēt deesse. Itē facile ab eo omnia contemni: qui assidue moriturum se cogitauerit. uerbo sapienti ostensa auaritiæ miseria atq; humanæ uitæ fragilitate.

De Didaco hispano episcopo oxonensi.

NOn minore quoq; prudentia Didacus hispanus oxonensis episcopus duodecim abatibus cistersiensis ordinis: quos ecclesia romana ut ad albigesios in fide erudiendos se conferrent elegerat: suasit si in demandata cura proficere atq; libenter a populis audiri cuperent: molia indumenta: præterea argentum delitiasq; omnes abicerent: atq; apostolos immitati pedibus iter facerent: ut disciplinæ quam aliis prædicarent congruere ipsorum uita inspiceretur. Idq; ipse primus egit: fructumq; ingentem ex negocio demandato peperit. quod si plæriq; nostris temporibus ecclesiastici p̄sules seruarent: non tanto risu sacerdotum monita exciperentur: cum uitam eos a uerbis diuersissimam agere perspiciant.

De Pio Secundo pontifice.

PIus Secundus pontifex in omni re uerboq; suo prudentissimus dicere solebat: uxores sacerdotibus maiori ratione posse restitui: q̄ adēptæ fuerunt. Nam uir sapientissimus optime intelligebat sublatis uxoribus minime actum esse: ut nō sacerdotum permulti in ea inciderent mala proter quæ uxores fuerant ademptæ. Sed longe quoq; ab eis quotidie deterius agi: qd̄ si uxorum usus eis restitueretur: fortasse ipsorum criminum in quæ nunc dilabuntur pars aliqua desineret.

fuerent utrūq; quia sunt bone aborature

De Astute dictis atq; factis Caput tertium.

HAud longe a sapientia abest astus atq; sagacitas: & ob eā causam recte post sapientiam a nobis collocabitur in quo tamen illud homi

mines latere noluimus: qđ per hanc oblique uel commodum uel laus paraʼ tur: & proterea sapientiæ cui obliqui nihil inest: conferri non posse. cui etiã illud additur: quod in sapiente semper sagacitas est: sed non omnis sagax & astutus id circo sapiens habetur.

De Papyrio prætextato.

Faceta igitur astutia eius rei exempla incipiemus. Mos erat in urʼ be Roma priscis senatoribus ut parentes secum filios in senatum deducerent: ut adhuc pueri rebus agendis assuescerent: quos om nes cum abire uellent iure iurando adigebant: ne quid quod illic esset actum reuellarent. Papyrii cum adhuc tener esset: mater ipsum rogauit: quid eo die in senatu actum esset: cui cum filius non posse id dicere respondisset: matri desideriũ intelligendi auxit. Itaqꝫ cum blandita nihil proficeret minas quoqꝫ addidit. Filius astutus ut se hac matris importunæ molestia explicaret: mira atqꝫ insueta arte usus est. matri posteaq̃ adeo instaret: dixit actum in senaʼ tu: quid rei pu. magis conducere posset: aut fœminis permitti: ut duos acciʼ perent uiros: aut ut uiri binas ducerent uxores. Mater filii uerbis uerum inʼ esse arbitrata: rem aliis matronis communicat quæ facto ad curiam concur. su cum senatu grauiter questæ: huius rei factam esse mentionem indoluerũt Miratus senatus posteaq̃ unde res profecta esset intellexit: cum risu mulieres hortatus ut bono essent animo a se dimisit: laudataque adolescentis Papyrii astucia: uirtutis munus: q̃q̃ ante legitimum tempus prætextæ honorem con cessit. unde prætextati cognomentum sibi peperit.

De Cleomene lacedemoniorum rege.

Leomenes lacedemoniorum rex: cum septem dierum cum argiuis inducias fecisset: tertia nocte cum argiui securi agerent: nihil per id tempus uerentes: Cleomenes incautos adortus: magnum eorum numerum cæcidit atqꝫ cœpit. Cum autem perfidiæ argiui eum arguerent: septem dierum se inducias dixit pepegisse: cæterum de noctibus nullã prorsus fecisse mentionem. Hoc enim responso perfidiam suam ex parte uelare uoluit: quam tamen totam tegere non potuit.

De Amasi persa.

Masis a persis aduersus barceos missus: ii enim sunt: qui postea sub Phtholomaidis nomine urbem incoluerunt: cum ui potiri urbe nõ posset: pacem cum barceis iniuit. cæterum nocte ea quæ pacẽ anʼ tecessit: ingentem fossam effodit: totamqꝫ postea subiectis lignis: ut æqua cum alia humo esset constrauit. eo in loco fœdus initus cum barceis iuramẽ to confirmauit cuius unum erat caput: nunq̃ uiolaturum ipsum eam pacẽ: dum terra quam calcabant: formam quam habebat seruaret: eo uerbo bar ceos fefellit: arbitrantes intelligi dum orbis terrarum duraret. Itaqꝫ proxiʼ

ma nocte fossam aperuit: atq; ita sacramento solutum se arbitratus barceos nullam uim facta iam pace uerentes inuasit atq; dicioni suæ subegit.

De Moyse ægyptiorum duce.

PAri astu Moyses quoq; in iuramenti sui interpretatione usus est: diuino responso a Pharaone aduersus æthiopas creatus ægyptii exercitus dux: eos in quos agebat: magno astu repulit: atq; urbem Saba: quam postea Cambises a sorore moroen appellauit: obsidere cœpit. cum autem oppugnationi difficultas ingens inesset: Arbis æthiopis regis filia; ueluti alia nisi Silla: a muris Moysem adhuc in iuuentæ flore pubescentem conspicata: adeo eius amore incaluit ut per secretos nuncios polliceretur se urbem daturam: si se uxorem duxisset: neq; ultra æthiopem aliquem occideret. assensus Moyses atq; urbẽ ingressus in æthiopes magna peracta cæde: Arbim postea in matrimonium duxit: neq; post desponsationem factã ultra quenq̃ occidit. tempus quo cædes præfiniebatur arbitratu suo interpretatus.

De Themistocle Atheniensi.

ET laude digna & mira fuerunt omnia Themistoclis opera: sed omnia meo quidem iudicio ingenii magnitudine supauit una re: quæ a nobis nunc describetur. Dirruti erant athenarum muri: neq; ut instaurarentur ferre Lacedemonii uolebant. athenienses Themistoclis consilio sub alio prætextu cum necessariam ad ædificandum materiam parassent: adhibita summa celeritate instaurare muros coeperunt. Eam rem lacedemoniis per oratores incusantibus: Themistocles ad eos profectus orator uariis excusationibus tegere opus coepit. Cum autem postea uidisset nõ posse ultra lacedemonios sustineri: iamq; aliquantulum muros creuisse putaret: in lacedemoniorum senatum se contulit: atq; apposita oratione rogauit lacedemonios ne male dicẽdo assuetis ea credere uellent: quæ atheniẽsibus damnosa forent: ut autem de his quæ curæ sibi eẽ ostendebant certiores fieri possent: suadere se aiebat: ut quatuor ex principibus senatus sui athenas mitterẽt: q inspectis rebus lacedemoniis uera referrent: se aũt interim Spartæ obsidem mansurũ. ut si inuentum esset athenienses urbis muros cõdere ceu in mendacem animaduertere possent. Cum lacedemonii quæ a Themistocle proponebantur. & æqua & tuta putarent: iuxta eius uerbum athenas legatos miserunt. Is statim athenas scripsit: ne Lacedemonios oratores ante dimitterent: quam ipse a Lacedemoniis liberatus esset: atq; interim opus accellerarent. cum autem postea captos athenis oratores Lacedemonios accepisset; in Senatum Lacedemonium profectus: de legatis atq; muris athe-

narum res : ut erãt ingenti animo libere ostendit:atq; ita egit : ut tandem res cum atheniensibus æquioribus condictionibus Lacedemonii componerent: atq; ipse Athenas ad Lacedemonios legatos liberandos remitteretur. ipsius igitur industria Athenæ instauratis muris munitæ fuerunt.

De Alcibiade atheniensi.

N atheniensium administranda re. pu. inter Tucididem atq; Alcibiadem graues erant contentiones : ob eam causam cum per id tempus Tucidides atheniensium nomine cum Lacedemoniis pacẽ iunxisset:atq; egisset : ut ab eis Athenas legati mitterentur ad ea confirmanda:quæ ipsi cum eis conuenta erant:lacedemonios oratores ante in Senatum deduxit : ubi sine controuersia facile de omnibus conueniebat. Cum igitur Alcibiades uereretur ne Tucididis opera ea res transigeretur : noctu ad Lacedemonios legatos clam se contulit : & cum se lacedemoniis amicum fingeret : ante quæ legati egerant laudauit. deinde atheniensem populum superbo esse ingenio monuit: dicens si tam humanæ ut in senatu fecerant : apud eum in concione loquerentur : quia ita putarent se rei suæ melius consulturos in eo uehementer ipsos opinione deceptum iri. qđ Atheniensis populus sermonis submissionem ceu indicium nimium optatæ pacis accepturus esset : & ob eam rem nouas condictiones paci illaturus. Se autem quia omnes lacedemoniorum amicum putarent euitandæ suspictionis gratia palam ipsis oratoribus aduersaturum. Cæterum ubi tuto posset eorum rebus ex fide fauturum. Lacedemonii oratores dicentis uerbo fidem inesse arbitrati: se consilium secuturos responderunt. Alcibiades autem relictis oratoribus per multos ex plæbe subornauit : quibus persuasit : id a senatu agi: ut Atheniensis populus falleretur : quia minime uerum erat: ea Lacedemonios quæ senatus dicebat esse facturos: id quod clare populo legati erant ostensuri : quia Athenienses nimium cupidos pacis esse animaduerterant. Mane igitur legati lacedemonii coram populo atheniensi longe diuersa ab iis quæ ante in senatu dixerant non sine magna Tucididis admiratione locuti sunt : quibus Alcibiades cum in eum modum : quem dixerat respondisset : atq; oratoribus res ex sententia succedere uideretur : adeo mordacibus utrinq; uerbis progressum est : ut in eo consilio Athenienses bello persequendos lacedemonios esse decernerent. atq; Alcibiadem bello præficerent : qui non minore ingenii dexteritate q̃ Themistocles apud Xersem egit : ut hostium legati contraria rei suæ loquerentur:ad uincendos hostes hostibus ipsis usus. sed non minor Niciæ de quo nunc loquemur : astus fuit.

De Hicia Engionensi.

Hicias engionensis ciuis: est autem Engiona urbs in Sicilia quam postea maceram nuncupauerunt: cum de Siciliæ imperio romani atq; carthaginenses bello inter se decertarent: multum engionenses ciues hortatus erat: ut romanorum partes sequerentur. cum autem sciret aduersarios ob eam rem decreuisse in primo consilio ipsum interimere: atq; frustra profugere ab urbe temptasset: nouo astu ad salutem uiam: si posset aperire constituit. Maceranarum dearũ numina quæ illic sancte colebantur: quibus potuit uerbis impie cœpit contemnere: & cum non multo post in consilio esset: ubi uerba facere cœperat: in terram ueluti mente captus corruit: exclamansq; in se iratas maceranas deas flagellis sceuire: dilacerare a tergo suo uestem cœpit. cum ob eam rem nemo attingere hominem auderet: ululans ceu furiis agitatus erexit sese & ad portam urbis currens: nemine obstare auso eggressus est: uxor liberiq; quem ad modum ab eo edocti fuerãt rerum desperatione agi se fingentes: omnia planctu replebant: atq; extra urbem Hiciã in pquirẽ.iũ morem secuti sunt. per hunc Vafrum modum Hicias cum alia ratio uim aduersariorum effugiendi non esset se seruauit: atq; ad Marcellum consulem romanum profectus est.

De Dauide hebreo:

Eodem astu Dauid usus est: cum iratum iudæorum regem Saulũ fugeret. profectus enim in palestinam: ut illic tuto esset: cum animaduerteret cognitum se a palestinis esse: omnesq; loqui: ipsum eum esse: qui olim tot palestinorum milia occiderat: ne ob eam rem interficeretur: aut Sauli hosti dederetur: ab ore euomere spumam cœpit: atq; torue uersis in contrarium oculis: non insanum modo uerum furiis etiam agitatum se ostendit: qui cum nihilo minus a palestinis captus ad achim ipsorum regem esset deductus: Achis ut ita furentem uidit: adduci ut Dauidem esse crederet: non potuit uerum potius ministros suos acerbe increpuit: quod tanta insania captum hominem ad se deduxissent: statimq; ut inde pelleretur iussit.

De Annibale Carthaginensi.

Qua in re Annibal quoq; non semper astutissimus fuit? is cum uereretur ne Syriæ rex Antiochus eum romanis captiuum traderet: posteaq̃ superatus fuit: in bithiniam ad prusiam regem proficisci constituit: ante aũt in insulã Cretã traiecit. Illic cũ magnã uim auri secũ hẽret: sciretq; cretenses auaricia laborare eos decreuit rhete suo idest artibus suis cape. Per multas igiť urnas plũbo repleuit aurum inesse fingẽs: atq; cretẽsibus asseruandas in Dianæ tẽplo tradidit: multasq; æneas statuas quas in ædibus ceu neglectas inordinatim habebat: clam auro repleuit. per eum modum ablato inde in statuis auro plumbum auaris cretensibus reliquit.

De Pacuuio Calanio.

NOnne etiam astuciæ plenum Pacuuii calanii consilium fuit? cum acce pta a romanis clade ad trasimenum: senatus campani periculum quod ei a plæbe imminebat: ita discussit: ut & senatum incolumem seruaret: & plæbis gratiam retineret. Ita enim plæbi de perdendo senatu morem se gerere uelle ostendit: ut tamen ante de alio sufficiendo senatu paciscere tur: cum autem senatorum damnatione incoepta: ipsius plæbis iudicio non inueniretur: qui honeste in senatu legi posset: deteriorumq; electionis puderet: atq; res eo uergeret: ut nihilominus omnes in damnatorum locum suffici se cuperent: quia alia ratio tollendæ contentionis meliorūq; habendorum non erat. De senatus mutatione integra res relicta est: quæ res in posterum plæbem senatūq; ut melius conueniret: magna Pacuuii apud utrūq; ordinem gratia effecit.

De Eumene Cardiano.

NOuo etiam sagaciq; consilio Eumenes Cardianus hostis sui consilium discussit. nam cum Anthigoni opera: qui aduersus Eumenē arma mouerat: in Eumenis ipsius exercitu sparsæ essent litteræ: quibus ingens pecunia his proponebatur: qui Eumenem occidissent: Eumenes exercitum ad concionem uocauit: egitq; gratias: quod nemo inuentus esset qui fidei pecuniam ante ferre uellet: subiunxitq; latere eos nolle: quod ipse eas finxerat litteras: ut fidem militum suorum experiretur. Hoc enim sagaci consilio prouidit ne in posterum milites aut nunciis aut litteris hostium crederent: ueriti semper ne rex Eumenes experiundæ fidei gratia ea fieri iussisset.

Singularis astutia

De Apuleio et Aruntio proscriptis.

PVlchrum Apulei atq; Aruntii proscriptorum: ut imminentē mortem declinarent commētum fuit. Nam cum ipsi tribunorum militarium habitum sumpsissent: seruos suos ceu milites armarunt: urbemq; eggressi tanq̄ ipsi proscriptos insequerentur: qua iter facerent: liberatis captiuis in quos inciderant: satis magna manu coacta in Siciliam una traiecerunt. Sed iam ab astute ad tuendam salutem suam factis ad ea transeamus quibus uafre agendo quidam aliorum salutem petiuerunt:

De Mnesteo Aureliani imper. liberto.

ERat Aurelianus imperator quemadmodū cæteris in rebus uirtute ad modū p̄stans: ita humani sanguinis plusq̄ bono principi æquū esset auidior. Is cum ad p̄sicā expeditionē cum exercitu iter iā facere coepisset: & proter q̄dā haud magna ad modum errata Mnesteo liberto quē a manu hēbat: nō sine interminatiōe succēsuisse uideret: libertus q opti me principis ingeniū caleret: sciretq; leuiter eū nec cōminari nec pcere solere

malo esse loco salutē suam putauit. Itaq; eo se timore liberare decreuit. Litte ras igitur tanq̄ aureliani manu scriptas confinxit: atq; in eis quorūdam nom na notauit: quos aut parum gratos principi: aut eis non multo ante ipsum esse interminatum norat. Inter ea nomina suum quoq; inscripsit. cū autem non sine timoris significatione adactis ante iuramento rem in oc culto seruaturos has litteras eorum quibusdam qui inscripti erant ostendis set a se casu inuentas dixit cum principi excidissent: qui eas tribunis daturus erat: ut nominati in eis interimerentur: illi præ timore in desperationē con/ iecti: cum uera quæ a Mnesteo dicebantur esse putarent: tanquam nulla salutis spes superesset intemptatum nihil ommitere decreuerunt: ut aureliani mortem suæ anteuerterent. Itaq; eū postero die occiderunt: quo facto sa/ gax Mnesteus comites adinuenit p quos magno illorū periculo a morte re ciperetur: neq; enim illi nisi de salute sua actum putassent: in aurelianum ma nus extendissent.

De Mithridate ponti rege.

Mithridates ponticus rex aduersus Ariaratē nepotem capadociæ regem bellum susceperat: Sed cum ariaratis uires opinione maio/ res offendisset astu peragere decreuit. quod armis assequi se posse diffidebat. Itaq; ut in colloquium uenire uellet ab ariarate petiit: missis utrin q; qui explorarent ne occulte in colloquium arma ferrent: cum is qui mitrida this corpus prætētabat manū sub ueste ad baltheū poneret: Mithridates sub ridens dixit: caue ne si inferiorem partem manu petiens: alium q̄ quē quæris pugionem inuenias. Is uirilia dici arbitratus: quærere ultra abstinuit. Re/ mansit igitur in ea parte penes Mithridatem paruus pugio: quo nepotem dum alloqueretur interemit: qui plus eius uerbi ambiguitate: ut ferrum at q; insidias occultaret: q̄ omni alio astu profecit: cæterum omissa hac re quæ parum gratiæ secum fert iam de astutis iudiciis dicamus.

De Claudio imper.

Cum præsente Claudio imperatore controuersia esset de muliere: quæ filium abnegabat suum esse: quod is longo tempore abfue/ rat: & proterea incognitum eum sibi esse mater dicebat probatio nibus utrinq; factis: cum res non liqueret: Claudius noua industria uerum adinuenit: decreuit enim ut mulier quando quidem filium negabat: uirum eum acciperet: Itaq; quæ immobilis in cæteris probationibus manserat: cū abhorreret filio commisceri: tandem contentione deposita uerum detexit.

De Salomone Iudæorum rege

SVbtili quoq; atq; acri iudicio ante iudeorum rex Salomon in dua/rum meretricum contentione de filio qui supuiuebat: altero a dormiente oppresso uerum erruit: quo modo enim melius ueram matrem agnoscere potuit: q̄ cum gladio petito imperauit: in re dubia ubi signa ubi probationes non erant: ut diuisus uiuens filius inter eas distribueretur: quippe ea patuit mater esse: cuius uiscera in filii periculo magis commota fuerunt.

De Eunno Syro.

HAud prætereunda etiam Eunni Syri astutia fuit: qui in Sicilia cum sibi manes infestos ostenderet: ac deæ Syræ cerimonias ac sacra populis concionabundus prædicaret: in ore inclusam nucem cū sulfure atq; igne gestabat. per hunc modum cum loquens persæpe flammas uerbis mixtas effunderet: in eam existimationem apud seruos atq; infimam plebem uenit: ut ex ea duo hominum milia cogeret: hac postea manu cum carceres effregisset: numerum usq; ad sexaginta milia auxit: comparatoq; iusto exercitu Manlium ac Lentulum pisonemq; romanos prætores: qui arma cōtra mouerant deuicit: & q̄q̄ postea a perpenna ipse superatus fuit: industria tamen maiore q̄ uiribus ingentia gessit.

De Barchochaba iudeo.

BArchochaba iudæus pari astu quo Eunnus: præsertim euomendi ab ore flammas: cum præterea stellam se a deo missam nunciparet: leuiter hebreos ad tumultuandum exciuit fretos per eum se romani imperii iugum excussuros. Itaq; ab Adriano cæsare domiti: seditioso propheta occiso: diuersa omnia ab iis quæ sperabant retulerunt: hos exitus sæpe falsa hæc commenta: ac temere concitati tumultus nanciscuntur.

De. Q. Sertorio.

QVintus Sertorius cum se in hispania contra syllanas partes tueretur ut barbaris populis magnam de rebus suis opinionem faceret: ceruam candidam ita edocuit: ut si quando magna nunciorum celeritate aliquid foeliciter gestum accepisset: dimissa cerua ad sedentem pro tribunali Sertorium accurreret: atq; eius gremio caput apponeret. Itaq; cū ipse postea quid accepisset populis proferret: opinionem tanq̄ diuinitus id cerua attulisset magna sui existimatione apud eos faciebat.

De Maumethe falso propheta.

MAumethes falsus propheta: & sceleratæ legis lator: præter plurima alia quæ magno astu confinxit: ut diuinitatis opinionem apud barbaras nationes captaret: hoc quoq; egit: columbam enim ita cōmode assueuerat: ut ipso apud rudes populos contiones habente in eius hu/

merum uiolaret: rostroq; aurem peteret: ubi eam pascere consueuerat: per hoc egit: ut cum p̄dicaret populi crederent: ipso ita affirmante: in columbæ forma spiritum sanctum celitus descendere ut eum quæ dicenda populis essent moneret.

De Eusebio Vercellensi episcopo.

QVantum Maumethi astus atq; uersutia damnari debet: tanto magis laudibus est efferendum subtile Eusebii inuentum. Is Vercellensis erat episcopus: qui cum in catholica ecclesia & doctrina & moribus in magna existimatione haberet: a Constantio imperatore arriano Mediolanum ad concilium uocatus fuit. cum autem accepisset arte multos catholicos episcopos compulsos esse: ut damnationi Athanasii: atq; Niceni cō cilii derogationi nomina sua subscriberent: atq; in eorum esse numero Dionysium mediolanensem episcopum: ut perspexit q̄ grauiter per eā scripturā uera xp̄i fides læderet: q̄ & si ab iis q subscripserant reuocari poterat: Tamen ostensa dubiam factura erat catholicam fidem: nouo astu euertere eam cogitauit. Itaq; requisitus ut nomen suum inscribere uellet: se minime reluctari uelle ostendit: postq̄ igitur coram allata fuit scriptura: non secus ac si de ea nihil ante accepisset: ut in principio Dionysii nomen inscriptum uidit: se uehementer commotum ostendit: quod primarium locū iuniori tradidissent. Itaq; dixit uos Arriani affirmatis filio patrem maiorem esse: & Dionysium qui ætate atq; doctrina filius mihi esse dici debet: dum mihi præposuistis ip̄m q minor est maiorem me fecistis. Id circo peto: ut noua scriptura cōficiat: & in ea seruato gradu omnes suum inscribant nomen: quod si a uobis fiet: ego uobis morem gerere non recusabo: ut tandem quæ inter nos esse uidētur cō tentiones finiantur. Arriani uera hominem locutum arbitrati: superbiaq; impulsum requirere ut in scriptura Antistitū ætatis, atq; dignitatis gradus seruarentur: exusta prima scriptura cui iam plæriq; se subscripserant: nouam confecerunt: quæ cum ad Eusebium perlata esset: ut nomen suum apponeret: respondit rem magni esse momenti: exigereq; eius magnitudinem ut ante diligenter super ea disputaretur.

In capitulo de simplicitate et inepcia debuerat poni primum et secundum responsum.

De Ioanne septimo qui foemina inuentus est pont.

IOannis septimi pontificis maximi astus: omnia in fallendo ingenia quæ unquam uiderim aut legerim superauit. Nam cum foemina esset brithannica: agnes appellata: domo fortassis ob impudiciciam profuga: foemineo amictu in uirilem mutato: data studiis diligenti opera athenis: ad eam doctrinæ magnitudinem peruenit: adeoque uirum effingere sciuit: ut Leoni quarto in pontificatu succederet. quem cum bienniū obtinuisset pariendi dolore cum in sacra p̄cessione iter haberet: emortua est.

Papuli tunc erant

adeo sagax atq; astuta: ut iudicium christianorum omnium falleret. Subtiliter fingendo assecuta ut non solum uir haberetur: uerum etiam digna pontificatu duceretur: cum ab utroq; quantum res ipsa docuit abesset.

De Ioanne comite Cunii

Ortuo Alberto estensi marchione ferrariensi Actius & ipse estensis sed exul fretus ad eum principatum conscendere posse nicolao Alberti filio impuberi bellum intulit: ope Ioannis comitis cunii adiutus. Ioanni tutores Nicolai promiserunt se lugum atq; consilicem oppida donaturos: si Actium interfecisset. Ioannes condictionem non abnuit & cum uirum mortuum actio per similem qui ex composito ob eam rem latebat ostendisset: oppida quae promissa fuerant accepit. Astu profecto magno nec illaudato seruata in primis amico fide: pro scelere non patrato munus tanq̃ si scelus patrasset assecutus.

Ergo si multum interfecisset ... oppida fuisset adeptus.

De Comite Roderico gutherio.

Vm Rodericus gutherius comes in proelio captus esset a Ferdinando castulonensi rege: in quo proelio ipsius Roderici frater Aluarus mortuus erat: hac condictione a Ferdinando dimissus est: ut iuraret se fratre sepulto rediturum. Itaq; ut promissa Rodericus praestaret: fratris corpus aromatibus conditum atq; capsae inclusum quocunq; proficisceretur: secum ferebat. neq; ante sepeliuit q̃ Ferdinandum regem decessisse intellexit. Ea enim arte ad Ferdinandum non redeũdo sacramenti religionem se seruaturum putauit.

De Cacano bauarorum rege.

Auarorum rex Cacanus cum in Carniam atque alia Venetiae loca cum ingenti exercitu uenisset: primo proelio Gisulfum longobardorum eius regionis ducem occidit. atque urbem ubi Gisulfi uxor erat Romilia nomine obsedit. Ea de muris hostes cõspicata ut Cacanum aetatis flore conspicuum formaq; insignem uidit: eius capta amore pepigit: si se uxorem duceret: urbem ac Gisulfi liberos daturam. Cacanus accepta condictione: ut fidem quam dederat praestaret: prima nocte eodem lecto cum ea maritale munus impleuit: postea iis qui adire eam uellent uulgo permissa adacto a muliebri sexu per totam ipsam palo: spectandam omnibus proposuit: ut ea parte qua peccauerat: criminis sui lueret penas: urbẽq; forum Iulii totam euertit: a qua post modum regio nomen accepit.

De isto Cacano valde dubito ...

De Gregorio romano patricio.

De astute dictis atq; factis.

VEra non tam astucia q̄ fraus & malitia fuit: qua Gregorius romanus patricius in eadem foroiuliensi regione usus est. cum inuitatos Cachum Tassonemq; Lungobardos fratres foroiulienses duces ut ad ponendam apud se primam barbam: qđ priscis Lūgobardis amiciciæ uinculum erat: opitergium quæ urbs Vderzum nunc appellatur uenirent: ut eos in urbem accepit: clausis portis interimi iussit: delatisq; ad se ipsorum capitibus: ut fidem præstaret: ambobus manu sua barbam ita ne cultri rasorii molestiam ullam sentirent ademit.

De Ludouico tertio imp. & Attone epo maguntino.

PAriter maliciose minimeq; sincere iuramentum suum interpraetatus est Ludouicus tertius imperator Arnulfi filius: & Atto maguntinus episcopus. Nam cum Atto Ludouici nomine Alberto franconiæ comiti: quem Ludouicus in urbe barberga obsidebat promisisset: Si ad colloquium cum Ludouico ab urbe descendisset: in barbergam se eum incolumem restituturum: postea q̄ urbe Albertus est egressus: Atto tanquā si melius ad hoc cogitasset: mutata sententia cum Alberto regredi se in urbē uelle ut pranderet dixit: affirmans qđ hora tardior uideretur. satius esse prius discubitum redire: moxq; ad Ludouicum ab arce descendere. pransi igitur cum ad ludouicum descendisent: albertus captus est: & securi percussus proter Conradi ludouici patris mortem qua eum albertus affecerat. Cum autem incusaret albertus non seruari sibi pactam fidem: atto aperte respōdit: se eum incolumem reduxisse in urbem: cum pransum cum eo profectus est: & quia semel tantum promiserat eum se restituturū: idq; seruauerat: iniuste eum quæri uiolatam quæ data fuerat fidem fuisse.

De Altinerio & Rainbaldo taruisinis.

QVo nomine Altinerii Rainbaldiq; taruisinorum factum erga Rizardum Caminum principem suum appellabimus? Nam cum uxori atq; filiæ eius uim attulissent: magnis promissis unum ex Riciardi militibus impulerunt: ut eum occideret: quem cum miles præsentibus Altinerio atq; Rainbaldo lætali uulnere confodisset: ambo ceu Rizardo fidelem præstare operam uellent: arreptis armis statim militem ipsum obtruncarunt: non modo ne res detegeretur: uerum etiam ut qua mercede dignus erat miles: cum dominum suum occidisset: pro pacto præmio pena eū afficerent.

De Ricio milite hispano.

ET si nonnunq̃ fortuna homines ita præterit: ut eis nihil aut opũ aut honestæ originis impartiatur: ingenio tamen eos nõ fraudat: quin potius persæpe opum atq; nobilitatis damna ingenii magnitudine cõpensat. quemadmodum in sequenti exemplo uidebitur. Ab Eugenio quarto pontifice basiliensis concilii nonnullorumq; aliorum principum impulsu ciues ro. desciuerant: atq; is se clam florentiam contulerat a romanis Eugenii nepote magno camerario capto: obsessaq; sancti Angeli arce quæ in Adriani mole cõstructa est. p id tp̃s hispanus qdã nomine Ricius belli fama permotus: ut militum mos est: Romam cum aliquot comitibus est profectus: ubi cum condictionem e sententia sua non inuenisset: magno atq; nouo astu uti cogitauit: persuasit quibusdam e romanorum primoribus si tanq̃ transfuga in arcem recipere se posset: breui quia in ea multorum amicicia uteretur: se curaturum ut in potestatem suam Romani arcem haberent: atq; sub hoc prætextu in arcem cum quatuor comitibus profugit. Illic quo cõsilio uenisset præfecto arcis statim patefacit: atq; ad constitutum tempus clamore sublato: tanq̃ qui in præsidio erant inter se pugnarent: haud multo post ceu uictor hispanus diploidem ac caligas præfecti arcis materia repleuit ita ut ueri præfecti simulacrum appareret. idem de quibusdam aliis effecit: atq; ut ex composito erat: ad murorum pinnas eos ueluti arcis imperiũ adeptus suspendit. Romani impetu facto ad arcem cum enecato arcis præfecto fraudem abesse putarent. aditum in arcem quærebant quos Ricius se non permissurum ingredi dixit priusq̃ promissa ei præstarentur. aliquot quidem ex primoribus interim acceptuqrm in arcem qui cum ingressi essent. eos in carcere condi iussit. aliam multitudinem ab arce tormentis repulit. his quos in arce coeperat pro camerarii liberatione restitutis: astuti consilii sui Ricius præmia ingentia ab Eugenio pontifice retulit.

De Nicolao picinino.

CVm Nicolaus picininus qui in brixiano agro Philippi Mediolanensis ducis exercitui præerat apud gardam circa benachum lacum: a Francisco Sfortia uenetarum copiarum duce in eum statum compulsus esset. ut neq; copiis suis iungi posset: neq; in eo oppido diutius sine periculo manere. Si enim apud hostem palam factum esset illic eum esse. nec fugæ nec defensionis spes ulla supfuisset: illinc igit̃ nouo astu abire cogitauit. Sacco: & enim ut nomine ita & corpe pusillus erat: se inclusit atq; a Todeschino: ita nomen erat: magnæ staturæ maioris etiam fidei uiro. qui ei obequitanti pedibus officium præstabat & caligas sfortiano discrimine notatas induerat: deferri se per medios hostes ad suos in tuta loca curauit. respondente todeschino cum quæreret̃ quid in sacco ferret: panem in suum ac comitum suorum usum esse. Necessitas enim coniunctaq; ei industria militarem ducem cuius uirtute Italia tota persæpe tremuerat: eo compulerat ut

includeretur: atq; peditis gregarii se crederet fidei. In quo haud facile diiudicauerim: maior ne fuerit necessitas quae ad hoc picininum coegerat: an fides quam ei todeschinus magna laude praestitit.

De Alphunso aragonio Siciliae rege.

Aud ex toto Salomoni dissimilis astus fuit: quo Alphunsus aragonius Siciliae rex cotentionē de serua grauida explicuit. Nam cum se a domino factam esse grauidam diceret; per cathelonice autem leges eiusmodi mulier libera iubebatur esse: dominus factum negabat: sed cum res sine teste esset: nec satis liqueret: decreuit rex ut qui nasceretur filius uenundaretur. quae res cum domini uiscera ad commiserationem mouisset: in quo plus paterni sanguinis affectus q̄ pecunia ualuit: sublata contentione suum esse filium fassus est: & serua libertatem obtinuit.

De Caeco agrigentino.

Iusdem Alphunsi temporibus Agrigenti quae Siciliae ciuitas est: uir caecus fuit astutissimus: qui per insulam proficiscens sine ullo errore etiam uidentes interdum anteibat. hic cum haberet quingentos aureos nummos: ueritus ne sibi furto adimerentur: in agro eos defodit: quod cum forte quidam uidisset: qui ei per baptismi sacra cōiunctus erat: & haud longe ab eo loco habitabat: sequēti die effossam inde pecuniam abstulit. Caecus post aliquot dies ad locum rediit ut pecuniam quaereret: sed cum eam non inuenisset: coniectura assecutus est: ut proter uicinitatem nullum alium quam uicinum de quo dictum est: auertisse putaret. Itaq; rem dissimulat: atq; post aliquot dies uicinum illum conuenit. Sub iusiurandi fide: ut melius tegeretur astus: ceu amico communicat: se alias pecuniam defodisse: & cū tantundem nunc etiam haberet: petere se ab amico consilium deberet ne simul cum alia defodere: aut seorsum eam apud se retinere: amicus qui hanc quoq; caeci pecuniam ut aliam suam esse ducebat: suasit ut cum alia defoderet. & ne caecus si primam abesse pecuniam inuenisset: hanc quam se habere nunc dicebat: illic deponere abstineret: primam illic ut ante erat reposuit. Caecus postera die illuc profectus cum pecuniam inuenisset: arbitrareturq; id quod erat scilicet amicum haud longe ab eo loco abesse: exclamauit. hac in re amice oculatior uidente caecus fuit: atq; ita cum praesenti sagacitati puer initium dederit caecus ei finem imponet.

De Militaribus stratagematis Caput quartum.

POst sagacitates atq; astucias de quibus est dictum: de militari caliditate: siue ut Valerius appellauit: stratagemate non nulla ponemus exempla. his ubi uires desunt cum supplere boni duces ac milites non sine magna laude: magnisq; commodis soleant: e re futurum esse arbitror: ut de ipsis mentio a nobis fiat. non modo ut eis uti cum opus est: nos quoq; sciamus: uerum ut alienas quoq; uitare possimus.

De Themistocle Atheniensi.

THemistocles prudentissimus uir: cum uideret græcorum classem quæ aduersus xersem parata erat: quod ex diuersis urbibus confecta esset: persæpe multis in rebus discordem esse: paruoq; tempore ob eam rem simul mansuram & græcorum rem omnem statim ut soluta classis esset euersum iri: huic rei nouo astu occurrere decreuit. Siccinū igitur seruum suum persam ad xersem misit: qui significaret ei Themistoclem amicum esse: & proterea monere græcorum classem præformidine tumultuare: facileq; ipsum totam esse capturum: si priusq̄ fuga dissiparetur: eam adoriri uellet: id cum xerses ut a Themistocle monebatur egisset: eo proelio Themistoclis astu: qui græcis abeundi consilium ac tempus ademit: superatus est. hostem enim uerbis Themistocles pellexit: ut alieno tempore dimicationi se offerret.

Iterum De Themistocle:

ILlud quoq; magno astu ab eodem actum fuit: cum ueritus ne xerses quia male maritimam cedere expeditionem uidebat: omni conatu terrestri bello incumberet: & tādem omnem græciam opprimeret. norat enim parui animi xersem esse: arsacem eunucum quem in persica classe coeperat: noctu ad eum misit: & per ipsum xersi significauit græcos deliberasse pontem in helesponto factum rescindere: ut retrocedendi adempta facultate: ipsum cum omnibus persis in græcia intercluderent. Quod cum xerses ita esse arbitraretur: uehementer territus mardonio in græcia cum exercitus parte relicto: statim ipse cum aliis copiis per pontem in Asiam atq; inde in persidem regressus est. Exitus autem postea docuit quātum græciæ Themistoclis astutia profuisset. Nam ex periculi magnitudine in quod se cōiectos græci senserunt: cū ꝑfecto rege solus Mardonius cū parte exercitus in græcia remansisset: facile cogitando assecuti sunt: si xerses cū aliis copiis remansisset: quanto grauiora laturi fuissent. Itaq; haud iniuria dici potest græciæ rebus atq; saluti plus Themistoclem consilio atq; caliditate: q̄ reliquos omnes græcos sanguine atq; armis contulisse.

De Gilippo Lacedemoniorum rege.

CVm Gilippus Lacedemoniorum rex in Sicilia atheniensium exercitum cui Nicias præerat: acie uicisset: atq; fusum in fugam compulisset: cum copiarum parte Nicias per insulam abibat. quem cũ ea nocte Gilippus insequi non posset: ueritus ne ipsius noctis spacio tam longe abiret ut postea consequendi eum facultatem non haberet: militem in transfugæ formam ad Niciam misit qui moneret: cauendum ei esse ne ea nocte se commoueret: quoniam Gilippus aditus omnes obsederat. cui Nicias cũ temere fidem habuisset substitit: tempusq; frustra contriuit: quo saluti fugiens consulere potuisset. Itaq; postridie mane insessis montibus a Gilippo: Nicias quia temere crediderat: deditionem lacedemoniis facere coactus est.

De Zophiro persa.

CVm Darius babilonem obsideret: quod ea ciuitas ab ipso desciuerat: atq; eius potiundæ ratio difficillima esset: Zophirus Darii militarium ducum unus. maxime erga eum fide atq; amore insignis: sibi ipse nasum aures atq; labra desecuit. atq; ita male compositus noctu ad Darium se contulit. Cum Darius eo aspectu commotus esset: Zophirus se rei esse auctorem narrat. ac consilium aperit quo impulsus id egerit: statimq; inde ad babilonios proficiscitur. eis sermone ad id composito narrat. ita se ut uidebant a Dario affectum quod eum quibusdam de rebus repræhendisset. Crediderunt babilonii ea narranti. quia etiam signa ostendebantur quibus ficti nihil uidebatur obtegi posse. Itaq; quia Zophirum ingentis uirtutis uirum norant esse: quarundam copiarum curam ei demandarunt. his copiis zophirus sæpe cum persis manu conserta uictor e proelio excedebat: nec parua incõmoda persis inferebat. Itaq; cum se in magnam apud babilonios opinionem per hunc modum insinuasset: dux omnium copiarum ab eis creatus: haud multo post assecutus est: ut eo astu per noctem Darium in urbem reciperet. Hoc exemplo ostendens: nunq̃ tam grande pignus de hoste haberi posse: ut poenitus ei credendum sit. est autem in hac re illud quoq; adhuc incertum: fuerit ne in Darium maior zophiri fides atque amor: q̃ ipsius ad fallendos babilonios astus & caliditas.

De Adathame Cara.

ADathames Cara cum ab arthoxerse persarum rege rebellasset: atq; aduersus eum tenderet: monitus est Metrobarzanem socerum suum ad hostes profugere. ueritus igitur ne eo exemplo a reliquis copiis desereretur: edixit in exercitu socerum iussu suo ad persas tendere: ut cum ipse cum persis a fronte manum conseruisset: socer persarum terga caederet: ut ita facilius uincerentur. Huius rei facta militibus opinione in hostẽ

pergere continuauit. Cum autem citato cursu persæ eum uenire uidissent: atq; Metrobarzanem cum magna manu anteire: arbitrati eũ ut primus persas adoriretur præcedere: aut sub transfugæ specie prodere persas uelle. ipm ut hostem armis exceperunt. & cum Adathames retro terga eius cederet cũ omnibus suis paruo tempore Metrobarzanes cæsus fuit. Dum autem per hoc prœlium turbatæ apud persas res essent: Adathamesque ultra cum exercitu in persas inueheretur: non ante prœlio destitit: q̃ persas fudit. Eo igitur astu cum minime consilium ac deliberationem in Metrobarzani fuga distulisset Adathames duo consecutus est: ut & socerum fugientem ulcisceretur: & de hoste uictoriam reportaret.

De Hãnone Carthaginensi.

EAdem pene caliditate in Sicilia usus est Hanno carthaginensis: nã cum sciret quatuor milia gallorum equitum proter retenta aliquot mensium stipendia decreuisse ad romanos transire: quibuscum eo tempore Hanno bellum gerebat: paccatis miti oratione aliquantisper gallorum animis: repræsentata etiam pecuniæ parte: ordinauit ut unus ex iis qui ipsius pecuniam curarẽt: ueluti administratæ pecuniæ rationem reddere nõ posset: a se profugeret: atq; octacilio consuli romano significaret: gallos qui cum Hannone essent in expeditionem profectos esse: tempusq; ac locum unde abiissent: & quot essent moneret. Eos igitur incautos ac nihil tale uerentes romani inuaserunt. Galli autem & si dum se tuerentur romanorum permultos occiderunt: tamen a pluribus circumuenti omnes ad unum interierunt. Hanc autem tantis gallorum impedimentis pecuniam quam ut eos placaret dederat: magno fœnore redemit: Tria haud leuia ea caliditate cõsecutus. Nam & permultos ro. hostium per gallos interemit: & trãsfugas ad unum ultus est: & pecuniam quam male apud eos qui transitionem moliebantur locauerat recuperauit.

Pulcherrimum strategema

De Eumene Cardiano.

CVm Eumenes Cardianus in hiberna in regionem gabanensem cõcessisset: diuiso per eius regionis loca exercitu: syriæ rex Antigonus putauit fieri posse: ut incautum adoriretur: atq; prius opprimeret q̃ milites suos Eumenes coegisset: magnis igitur itineribus ad Eumenem Antigonus perrexit. Sed ita properare nequiuit: quin Eumenes calidi uir consilii id ante resciret: qui ea manu quam repente potuit cogere: culmina montium insedit: ut a longe conspectus: q̃ multos secum haberet prorsus discerni non posset. Nocte igitur pro more accensis ignibus in castris: totius exer-

citus speciem præbuit: opinionemq; Antigono quod ad improuisum ducē uenisset ademit. Itaq; Antigonus se haud ad incautum profecturum arbitratus retro cedendum esse duxit. Interim uero Eumenes reliquo coacto exercitu cauit: ne ultra eum Antigonus imparatum offendere posset.

De Alcibiade Atheniensi.

ILla quoq; magna caliditas fuit: qua Alcibiades cum bisantium obsideret usus est. Nam cum ui capere urbem se non posse uideret: famam sparsit ab atheniensibus se reuocatū esse: atq; toto exercitu in classem recepto: uella dare cœpit. aliquantumq; spacii iam emensus nocte in terram militum magnam manum exposuit: atq; ipse mane bisantium reuersus oppugnare urbem aggressus est: cum bisantii ad maritimam urbis partem armati accurrerent: ut inde atheniensium classem auerterent: ii quos in terram exposuerat occultis itineribus profecti ante urbem ingressi sunt q̄ a ciuibus exaudirentur.

De Epaminunda thebano.

NOn minus etiam laudis merita est ea ratio: quam Epaminundas aduersus lacedemonios iniuit: cum utraq; acies solum expectaret confligendi signum. Ipse enim ante aciem magnum equorum numerum excurrere iussit: ita ut concitato ingenti puluere hostium conspectus adimeretur. per id tempus in acie sua ordines immutauit: ita ut cum postea confligeretur: ipse a tergo in hostes qui id minime aduerterant impetum faceret: quæ res ei uictoriam facillime peperit.

De Titula serua & de romanis.

INter tam insignia uirorum exempla minime omittenda nobis uidetur serua cum in ea non minus ingenii atq; uirtutis q̄ in aliis ostēsum sit. Latini populi cum urbem romam gallico incendio adhuc fumantem inspicerent nondum pristinas uires recuperasse: a populo ro. aliquot uirgiues petierunt: quæ res q̄q̄ acerbitatis plurimum haberet. tamen cū proter recentem cladem debilitati palam negare eam non auderent: in magna animi molestia uersabantur. id cum Titula accepisset: & si serua erat: egit tamen ut eius consilio ipsa non nullæ eiusdem ordinis mulieres matronarum uestitu exornarentur atq; pro matronis eas ad latinos romani mitterent. Latini igitur cum diem inter festos ludos poculaq; peregissent: ac nocte cibo uinoq; grauati magno somno præmerentur: Titula iuxta ordinem cum romanis ante compositum in siluestrem ficum conscendit. tectaq; ueste ne latini eam agnoscerent. ter lumine sublato romanis innuit: nullas excubias ab hoste agi. Itaq; romani magno clamore in eos impetu facto statim lati/

Titule insignis astutia

nos omnes fuderunt: cædendiq; hostes tunc finis impositus cum defessos cædis magnitudine romanos facietas coepit. Ne autem Titulæ caliditas ad seruandum patriæ decus ostensa sine præmio ac laude sua relinqueretur: romani statuerunt: ut quotannis seruæ eo die matronali cultu exornarentur: atq; eis matronæ ministrarent: illiusq; diei festa a caprifico nominarentur.

De Iudith, ac Betulianis.

NOn ne Iudith se quoq; dignam fecit: cuius mirum consilium magnaq; caliditas qua patriæ suæ salutem peperit: silentio non prætereatur? obsessa enim Betulia in q̃ ipsa nata erat ab Oloferne Asirii regis Cambisis duce: cum sublata resistendi spe omnia desperationis plena essent: non ne ipsa re cum ciuitatis principibus cõmunicata: ausa est & mulier & formosa una tantum comitata ancilla: hostium castra petere? atque ipsum exercitus ducem adire? tanq̃ ad eum facilius & betulianos & reliquos iudæos uincendi rationem afferrret? In eum enim sui amorem hostium ducem inflammauit: ut una ducem ipsum in potestate haberet, & ei defecto capite: illæso matronali pudore patriam betuliam: totamq; iudæam audaci Vafroq; consilio suo liberaret.

De Arthemisia Cariæ regina.

SExus atq; uiduitatis similitudo una cum singulari uirtute: aget ut post Iudith Arthemisia Cariæ regina ponatur. Hæc in urbe Alicarnasso a rhodiis obsessa nouo astu: & se obsidione liberauit: & rhodios deuicit. Nam cum Alicarnassus duos haberet portus: altero hostes ingredi: & partem urbis capere permisit: altero autem portu per occultam fossam in eum eggressa quem hostes coeperant: ubi classem nihil tale uerentes inanem reliquerant: ut omnes maiore compendio prædæ operam dare in urbe possent: ipsa totam coepit: atq; in pallantes rhodios prædaq; impeditos impetu facto cum noua res pterruisset & omnes occidit. Tum rhodia classe militibus suis instructa rhodum nauigauit: nulloq; obstante: cum exercitum ac classem quam Alicarnassum miserant: redire arbitrarentur: in terram eggressa facile rhodum coepit atque diripuit: in cuius facti memoriam duo signa ænea in foro posuit: unum urbis rhodiæ: & alterum quo ipsius effigies formata erat manum extendens qua in fronte rhodum stigmate notabat.

Arthemisia quomodo Rhodios superauit

De. Q. Sertorio.

CVm in urbe Cathallone statiua haberet. Q. Sertorius sub Didio prætore tribunus militum atq; per noctem Cathallonenses in urbe Ethesinos hostes accepissent: una in Sertorianos inuehi: atq; eos oc

cidere coeperunt. Sertorius exaudito clamore clam cũ paucis ad urbe egressus: haud longe a porta constitit: & fugientes suos colligere atq; in aciem ordinare coepit. Cum autem iam satis magnam manum coactam uideret: eadem porta qua hostes iuerant in urbem regressus: hostes inuenit in diuersa loca sparsos uni prædæ intentos. Itaq; paruo temporis spacio eos fudit: atq; ipsorum arma induit: instructa per hunc modum acie sub ethesinorum specie: Rigissam contendit: ubi a nihil tale suspicantibus cum suos esse qui redirent arbitrarentur: portarum fores apertæ sunt. Itaque urbem coepit: totamq; dirripuit: ut hostibus quod Cathallone dederant dupliciter ac bene cumulate referret.

De Hanibale Carthaginensi.

QVis satis pro rei magnitudine Hanibalis caliditatem narrare ac mirari poterit? cum saltum cassinatem petere se putans: ut illic commeatus ac pabulationẽ copiosius haberet: p ducum errorem Casilinum se deductum inuenit: ubi proter loci iniquitatem ac simul sterilitatem insessis a Fabio montibus breui cum exercitu periturus uidebatur: quia uallis depressa atq; altis montibus obsessa: in quibus Fabius cum exercitu consederat: uno tantum aditu per uulturni cursum ad mare patebat. non ne supra humanum ingenium euadendi inde quam iniuit Hanibal ratio fuit? Quis enim putasset alligatis stramentis ad bouum cornua incensisq; romanos milites qui fauces eius uallis insidebant: ita terreri posse: ut locum desererent? atq; ipsum Fabium Hanibalis ante dolis inuictum: tunc hoc ludibrio capi: ita ut inde eggrediundi libera Hanibali facultas relinqueretur? Hac igitur caliditate qui spem amiserat armis inde se emittendi nullo effuso sanguine ne temptata quidem pugna libere euasit.

De eodem.

NOuo etiam astu cum Antiocho usus est: cum nauali proelio docuit ut plenas serpentibus urnas in hostium naues demitteret: confusos enim serpentium aspectu terroreq; simul hostes statim superauit.

De Scipione Africano superiore.

SCipio quoq; nõne artibus suis Carthaginẽses in Aphrica coepit. Nã cũ aduersus eũ Asdrubal & Siphax ingẽtes exercitus duxisset: sub ꝑtextu tractãdæ pacis: sæpius ad Siphacis castra oratores mittẽdo ꝓ seruis tribunos cũ eis delegebat: ut Siphacis castra atq; eorũ formã diligẽtius specularentur: quæ posteaquam ut erant satis intellexit: Vticam se proficisci simulans: nocte clam in insidiis aliquot cohortibus inter duo castra positis:

curauit ut ignis in Sifacis castris clam iniiceretur: in quibus quoniam taberna- cula stramentis frondibus atq; cannis confecta erant: quae nimiis caloribus in ea regione facile aruerant: paruo temporis spacio incendium castra pene tota peruasit. Barbari aũt cum arbitrarentur non dolo: sed forte excitatum esse incendium: inordinatim inermesq; ad extinguendum ignem concurrebant: quo tempore adortus eos Scipio in tanta perturbatione facile deleuit: ex aliis quoq; castris Afri qui conspecto igne: auditoq; clamore ad opem ferendam armati inermesq; aduolabant: cum in eos inciderent: quos inter utraq; castra Scipio in insidiis posuerat: aut occidebantur aut capiebãtur. Ignis igitur astu inuento duos Scipio praepotentes exercitus: qui armis atq; interdiu multis rationibus uinci non potuissent: paruo temporis spacio nocturno incendio deleuit.

De Gallis bois.

GAlli quoq; boi in silua Litana non ne astu Lucium posthumium consulem designatum cũ omni exercitu interemerũt? Serra enim arborum magna parte in inferiore parte desecta ita tamen ut stare possent: posteaq̃ uiderunt exercitum romanum totum in siluam esse ingressum: deturbatis extremis arboribus in eas quae interius in silua erant: arborum ipsarum casu nullo ab hoste stricto gladio exercitus totus detritus est.

De Cominio atrebate.

QVa arte boi romanos uicerunt: ea ad se seruandũ Cominius atrebas usus fuit. Nam cum a Caesare superatus in brithanniam profugeret: & acriter eum Caesar insequeretur: sed adhuc in alto esset: Cominius cum iam terram attigisset: refluente Occeano destitutus: ut mala dissimularet: in quae coniectum se uidebat uela alta semper tenuit. Itaq; Caesar qui uela & non fundum in quo Cominius esset respiciebat: arbitratus eũ foelicibus uentis agi: quia iam assequi eum posse desperabat: retro nauigationem suam conuertit.

Recentiora De Grimoaldo longobardorum rege.

SApiens Lysandri dictum fuit monentis: ut ubi Leonis deesset pellis: illic uulpina assueretur: hoc plurimum Grimoaldo longobardorum regi profuit: qui cum beneuentanorum dux esset arithperti regnum spoliatis eius liberis inuaserat. Hic cum sciret ingenti se peti exercitu e gallia a Clodoeo rege misso: castra deseruit uino rerũ q; omniũ copia referta. Ea autem ab hostibus occupata non fidem solum Grimoaldi timoris fecerunt: uerũ ẽt materiam dederunt ut neglecto hoste liberius uino ciboq; indulgerent: atq; in excubiis militarem disciplinam remitterent. Noctu igiẽ Grimoaldus uino somnioq; grauatos adortus: facile oẽs fudit atq; deleuit.

De Fridigunda regina gallorum.

GAllorum regina Fridigunda uirum Chilpericum per adulterum landricum occidi curarat: atq; simul cum adultero galliarũ regnũ administrabat: ei bellum intulerat Childeberthus austrasiæ rex. ingenti Longobardorum exercitu adiutus: cui audax regina cum impubere filio Lothario atq; adultero cum magno ipsa quoq; exercitu obuiam prodiit: Cum non longe a bruniaco: id oppidum est in ea galliæ parte: quam nunc uulgo Campaniam dicunt: hostilibus castris propinqua esset: ut improuisa hostem adoriretur caliditate mira usa est. Nam arborum ramos haud paucos frondosos præpari iussit: quos quadruplici ordine ante agmen præmisit atq; inter eos tintinabula quædam immiscuit: quæ cum sensim procederent: speciem armenti in silua depascentis præbuere: siluam in qua armenta agerent hostes rati esse: neq; enim quia nundum certa lux erat: discerni fraus poterat: castris eorum Fridigunda priusq̃ hostes armarentur atque prodire in aciem possent appropinquauit. Inermes igitur atq; nihil tale uerentes adorta fudit atq; in fugam compulit. In quo sagax mulier clare ostendit: foemineum ingenium non minus ad omnia mala promptum ac calidum esse: q̃ ad bona uirile soleat esse.

De Dominguello hispano mimmo.

MVliebri caliditati quid annectere melius possumus q̃ mimmi astũ? Is nomine Dominguellus uir erat Vafro ingenio ut eius ordinis plæriq; solent. Cum autem sciret Lupum arenem equitem zorithæ arcem furtim Alphunso octauo Castulonensi regi occupasse: atq; eius loci præsidio regionem propinqnam infestam facere: & ob eam rem Lupum regi uehementer esse inuisum: ueluti alius apud Darium zophirus Alphũso clam ostendit se rationem iniuisse recipiendæ zorithæ arcis: modo equitem inueniret: qui ficta contentione uulnus sibi in os inferri pateretur. A rege requisitus Petrus didacus coram Alphunso cum Dominguello uerbis contendere coepit: ac Lupum proditionis infamia criminari: Dominguellus primo humane tueri Lupum: atq; hominem excusare. Sed cum acerbius eum Petrus urgeret: Dominguellus stricto gladio os Petri percussit: statimq; ad Lupum zoritham profugit. homini narrat quo modo Petrum coram Alphunso famam eius lacerantem uulnerarit. cum etiam per alios de eo Petrus esset certior factus: adeo mimmo blandiri. eum in delitiis habere coepit: ut unus ante alios arci præficeretur per hunc modum cum se insinuasset Dominguellus per occasionem Lupum occidit: atq; a muris se demisit: ut cum eius

rei nūncio ad Alphunsum aduolaret: haud multo post Lupi nepos secutus Zorithæ arcem Alphunso restituit.

De Alardo equite prouinciæ Narbonensis & Carolo primo Neapolitano rege.

POssidebat Carolus primus neapolitanum regnum: atq; Siciliam a ro. pontifice datam: cum utranq; Manphredo Federici filio pontifex ademisset: in ea regna cum ius sibi esse putaret Conradinus secundus Federici nepos: atq; in Italiam ingenti exercitu traiecisset: ubi ceparano in regni primis limitibus appropinquauit: ut cum Carolo manum cōsereret: Alardi iam grandis natu equitis prouinciæ narbonensis accolæ consilio: qui bellicæ artis peritissimus erat: Carolus cum exercitu collem insedit: magnamq; equitum alam in ualle in insidiis posuit. in qua cum regiis signis rex ipse erat: proelium inire alium iussit regi ipsi persimilem: regio ornatu insignem: penes quem aliud erat regium uexillum. Hæc manus paruo tempore fusa est: & captum uexillum regium atq; is occisus qui se regem ostendebat: fidem faciebant toto eo bello penes germanos uictoriam existere. Itaq; iam pallantes prædæq; & non proelio intenti ordines deseruerant: cum Carolus ex insidiis repente consurgens cum alia recentium militum manu: cū nouo fulgentiq; signo: cum præterea simul ingens tubarum ederetur clāgor: & terribilis tolleretur uictorum clamor: attonitos nouo casu defessosq; iam hostes inuasit fudit: & deleuit.

De eodem Carolo.

NOn minor etiam illa fuit caliditas: qua motronem arcem munitissimam Pisanis ademit: ac florentino populo tradidit. Nam cum impeditissimis paludibus circumsepta adiri non posset: finxit se per cuniculos quos effodere coeperat: ad arcis muros penetrare uelle: & ut rei fidē faceret: a locis quæ effodiebat rudera tanq̄ dirruti muri: aliunde illuc aduecta: ut deductæ ex cuniculis materiæ speciē præberent: in tumulo ut spectari a lōge possent collocabat. Ea re qui in arcis p̄sidio erāt rudes homines: nihil arbitrati quod paludibus ad arcem appropinquare Carolus prohiberetur: ceu iam eo penetrasset: attoniti: quibus uoluit Carolus condictionibus deditionem fecerunt.

De Cane Scaligero.

PLurima laude digna: atq; permagni est momenti caliditas quæ timore non perturbatur. Nam id per rarum est: atq; in paucis præsertim militaribus uiris inspicitur. Idcirco magna laude dignus est Canis Scaliger: qui Veronæ atq; Taruisii principatum obtinebat. Nam cū discubiturus esset: atroci nuncio pcussus patauinos magno exercitu in prima Taruisinorum tecta ingressos esse: magnoq; in discrimine urbem illam uer

sari. Ea re minime territus statim occurrendi periculo salutare consiliũ coe/pit. abiecta prandii cura uestem mutauit: atq; in rusticanum iumentum cõscendit unoq; solo ac fideli comite magna celeritate Taruisium peruenit. illic arma induit atq; in bellatore equo ante se hostibus ostendit: q̃ uenturũ eum suspicarentur. fretus id fore quod accidit: ut hostes ipso conspecto uenisse maiorem numerum: aut proditionem duplici fraude molitam arbitraren/tur. Itaq; territi errepta uictoriæ spe cuius se iam compotes putabant: præterea nouo hoc terrore perturbatis ordinibus cum in eos Canis inueheretur fusi sunt: eorumq; duces a Cane capti.

De Eduardo rege brithannico

PHilippus gallorum rex cognomẽto pulcher cum grauem cladem illatam a belgarum parte illa quæ nunc sub flamingorum nomine censetur: quo tempore ab eo rebellauerant ulcisci decreuisset: in/gentem exercitum coegerat. iamq; rebellibus populis appropinquauerat ui trum oppidum obsidentibus: minimeq; incerta de eo hoste uictoria fore ui/debatur: cum Eduardus brithannicus rex: cui ea res permolesta erat: ueluti Themistocles cum xerse uerbis inde Philippum pellere cogitauit: idq; ut cogitarat: ei successit. Nam cum uxore quæ Philippi soror erat: graui se molestia affectum ostendit: ob ea mala quæ scire se Philippo imminere dicebat. Quare diu a coniuge rogatus ut detegere rem uellet: dixit gallos principes multos conurasse: cum Philippus prælium aduersus rebelles inire coepisset: eũ deserere. de quo Philippus a sorore monitus cum ueram esse eam rem arbitraretur: in cassum facta ingenti impensa: desudatisq; magnis laboribus ut Eduardus cupiebat: retro in fines suos rediit.

De prouinciano Siluano ciue senensi.

CVm Etruscæ urbes magno suo dãno per guelfam atq; gibellinam factiones se diuisissent. florentiæ rerum guelfi potiebantur. gibelli/ni autem Senas habebant: qui post multas preces tandem a Man/fredo neapolitano rege mille quingentorumq; equitum usum in tres menses tantum subsidio acceperant. his auxiliis incerti p id tempus quid potissimum agerent: excurrerent ne per dicionis florentinæ loca predamq; inde agerent id quod eis neq; satis laudis neq; cõmodi posse afferre uidebatur: an muni/ta loca atq; urbes oppugnarent: ex quo temporis angustiæ ut aliquid magni lætiq; successus sparent nõ patiebant: puincianus Siluanus uir magnæ inter senenses existimationis cogitauit optimum fore: si dum apud senenses Manphredi regis equitatus esset: cum hostibus proelio decertarent: quod mini/me dubia fore uictoria uidebatur: cui rei ut uiam aperiret: duos senen/

ses ciues clam misit Florentiam: qui magistratui florentino nunciarent: atque simul fictas quorundam ciuium senensium litteras in eandem sententiam perferrent: scilicet urbi totæ Senensi graue bellum illud esse: quod cum populo florentino gereretur: cupereq; ei finem imponi: cuius culpam nemini dubium erat penes prouincianum esse. Itaq; si eo tempore quoniam germani equites senas prædatum eggressuri uidebantur florentini ciues senis cum copiis suis appropinquare uellent: per multos senenses: florentinarum copiarum præsidio tectos arma in urbe sumpturos esse: atq; eis prouincianum uinctum tradituros. Arbitrati uera florentini esse: quæ nunciabantur de Senensium ciuium aduersus prouincianum animo: Item de germanorum equitum profectione qui eggredi simularant: cum exercitu senis appropinquarunt. Illic cũ expectarent: ut populus arreptis armis tumultuaretur: ac prouinciano manus iniiceret: repente germani equites errumpunt: eosque populus armatus est secutus: hi in florentinas copias nihil tale uerentes tanto impetu inuecti sunt: ut paruo momento turbatis florentinorũ ordinibus omnes funderẽt: fugarentq;: quibus eo prœlio superatis gibillina factio in urbem florentiam reuersa locum suum obtinuit.

Ghibellini florentie remissi

De Guidone comite montis feretri.

FVit Guido montis feretri comes: uir proculdubio prudens: duxque summæ caliditatis: quemadmodum uisum est: cum in urbe foro liuio obsessus a Guidone appia romandiolæ comite Martini quarti pontificis auspicio: operam dedit ut e suorum numero quidam cum hoste de tradenda urbe paciscerentur. Cum autem hostium partem ingressam esse in urbem uideret: fretus id quod erat non omnes: quia non omnino fidem haberent: ingressuros esse: ipse per auersam ab hoste portam silentio eggressus eos qui foris manserant adortus: quia nihil tale uerebantur: & suorum qui in urbem iuerant exaudito clamore. captam urbem & uictoriam minime dubiam esse rebantur: pugna minime opus esse putabant: paruo momento omnes fudit atq; deuicit. Inde in urbem regressus: impetũ in eos fecit: qui in urbem erant ingressi. qui cum pallantes per urbem sparsi uni tantum prædæ essent intenti: haud difficulter uel occidit uel cœpit omnes. hoc igitur astu usus: ut hostes diuideret uictoria potitus est: quibus si coniuncti mansissent par nullo modo esse potuisset.

De Federico Aragonio rege Siciliæ.

De Militaribus ſtratagematis.

Pari pene caliditate uſus eſt Federicus Aragonius Siciliæ rex. Cum in ſingula momenta expectaret ut Robertus Neapolitanus rex hoſtis in Siciliam deſcenderet. neq; plus exploratum haberet quo in loco deſcenſionem eſſet facturus: q̃ ſi uiribus ei par eſſe poſſet. Itaq; Drepanitanos quoſdam ciues coegit: clam nuncios obſideſq; ad Robertum mittere hortantes eum ut Drepanum primo deſcendere uellet: affirmantes ſi ea potitus eſſet urbe: nullo eum labore inſula tota potiturum. Quibus cũ Robertus crederet: & diu eum uerbis Drepanitani traxiſſent: quia urbs natura manuq; munita erat: & præterea præſidium in ea ualidum Federicus impoſuerat: q̃q̃ inuitus iminente hieme Robertus pacem inire cum Federico coactus eſt: atq; obſides reddere: quia amiſſa æſtate nihil erat quod per hiemem illic ſperare poſſet.

De Melche chelchemel Sulthano ægyptio.

Ab Italorum militari caliditate. ut uarietas faſtidium tollat: ad barbaros tranſibimus. Honorio tertio pontifice Ioannes hieroſolymarum: item Andreas ungariæ reges: cum permultis aliis germanis atq; gallis principibus in ægyptum profecti Caras urbem obſederant: neq; tamen ulla ratione unq̃ Melche chelchemel Sulthanum ut in certamen cum eis deſcenderet: pellicere potuerunt: quin is pacis mentione iniecta: magno ſe in timore uerſari oſtendebat. Adeo autem rem traxit: ut chriſtianos duces in id tempus deduceret: quo addauctus amnis Nilus totam regionẽ inundare ſolet: quam ut aquis magis infeſtam faceret: ipſe aggeres quibus accolæ amnem cohercere ſolent intercidit. Itaq; tecta aquis uniuerſa regione: chriſtianus exercitus grauiter laborare corruptis commeatibus atq; omni pabulationis materia coepit: cum omnes adẽptæ eſſent uiæ eius regionis ignaris: niſi quæ per aggeres ducerent: quæ etiam duplici incommodo impediebantur: & quod erant anguſtiſſimæ: & qđ Sulthanus in ipſo tumultu opportunis locis eas caſtellis munierat. Quam ob rem eo aſtu chriſtiani principes ac milites ueluti piſcis in naſſa circumuenti: cum ſalutis ſpem omnem amiſiſſent: pacem quam dare Sulthanus uoluit acceperunt.

De Tartaris.

Pari caliditate diuerſa tamen ratione Tartari: ii enim Scythæ ſunt: regnante bella quarto hungariæ rege: in pannoniam profecti: ut danubiũ traĩcere poſſent uſi fuerũt. Nã cũ glacies danubium am

nem astrinxisset: cuius rippas hungari accolæ armati obsidebāt: tartaros latere an tuto exercitus super glaciem permeare posset: hanc ad temptandam glaciei firmitatem inuenerunt rationem. Motis a danubio castris tabernacula: ut erant: magna cum aliarum rerum: tum in primis bouum atq; equorum copia referta reliquerunt: ad quam prædam inuitati hungari cum uenissent: et tartarorū ueriti insidias morari minime ausi: omnes simul greges & armenta per concretum gelu amnem abduxissent: tartari per exploratores facti certiores hungarorum experimēto: exercitui sustinēdo glaciem sufficere: nocte proxima danubium traiecerunt: atque non ablata modo recuperarunt: uerum præda quoq; a tota regione abacta: regionis ipsius loca omnia atq; in eis strigoniam urbem ferro igneq; foedarunt.

De Petro roseo uenetorum militari duce.

AD Italos iterum reuersi Petri rosei militaris uenetorum ducis astū commemorabimus. Is uenetorum auspiciis bogulentæ in pataui no agro arma intulerat: unaq; erat Marsilius carrariensis. Cum in eum Mastinus scaliger exercitum ingentem duxisset: petroq; necessitas iniecta esset inde egrediundi: qđ eo in loco comeatuū difficultate præmebatur: ueritus ne in uia cum hoste confligere cogeretur. quam rem uiribus inferior nequaquam probabat: caliditate aduersus ualidiorem uti cogitauit. Nā cum hostes ad eundē amnem apud quem ipsius quoq; petri posita erant castra sed inferiore amnis parte tenderent: neq; aliunde aquationis facultatem q̄ ex eo amne haberent: gualdo herba amnē infecit: ita ut homines iumentaq; ꝓter amaritudinē eius aquas gustare nollēt. Ea re coactis mutare castra hostibus: qui congredi & dimicare cum eis non audebat: astu inde nullis armis usus ex rei suæ commoditate eos depulit.

De Brachio perusino militari duce.

MAgno item astu Andreas perusinus: qui postea a cognomine familiæ brachius fuit nuncupatus: est usus. cum a Camerte urbe depulsis Caroli malatestæ copiis: quæ se fabrianum postea receperunt: ipse cum parte tantum copiarum sequeretur: reliquo pecorum præda captiuisq; atq; aliis rebus impedito exercitu: nam cum in eo hostes bene gerendæ rei occasionem uiderent: si ipsi appenini iuga priores occupassent: & brachius quoq; ne id pateretur e re sua esse optime intelligeret: cum lassos iā equos ultra uel calcaribus uel alia ui urgere non posset: ex captiuo pecore aliquot equas delegit: atq; eas agmen præcedere iussit: quarū amor ac cupido equis adeo acres adegit stimulos: ut qui ante calcaribus nullis satis impelli poterāt

paprolata:

tunc freno uix cohiberi ac retineri possent. per eum modum cum prior brachius montem occupasset: uicti hostes brachii astu cum eius lædendi spem amisissent: retro unde uenerant cesserunt.

De eodem.

NOn minor quoq; illa fuit calliditas: qua turres inter uersas urbem ac Capuam positas occupauit: quo tempore aduersus Martinum quartum pontificem: ac Sfortiam eius militarem ducem ipse Ioannæ secundæ Neapolitanæ reginæ auspiciis bellum gerebat: Audacem enim iuuenem foemineo habitu ornauit: quem ad turres ipsas ueluti deuium & errantem iter facere iussit: ab iis qui in turrium præsidio erant captus: dum tanq̃ foemina esset non obseruatur: in turrem conscendit: ad seq; sublatis scalis iis annuit qui cum eo a brachio missi haud longe in insidiis rei exitum morabantur. Per eum igitur brachius turribus potitus excursione totam regionem infestam reddidit: magnamq; inde prædam abegit.

De Federico montis feretri comite & urbini ducē.

AStucia singulari usus est Federicus mōtis feretri comes: cum Verruculæ arcem contra Sigismundum Malatestam Ariminēsem principem obsideret. fictis enim litteris ita ut omni ex parte Sigismūdi uiderentur esse: noctu per ignotum optime erruditum hominem ad præsidii præfectum in arcem misit: monens se auxiliares copias mittere paratum. si ipsi opus esse uideretur. Cum autem ipse uerum Sigismundi nuncium ac litteras arbitratus respondisset accepturum: Federicus militibus suis Sigismūdi uestitu ornatis: omniq; alia re necessaria compositis: ea nocte missis arcē in potestatem suam redegit.

De Federico secundo imper.

NOminis similitudo me ad Federicum secūdum imperatorem trahit: qui cum necessariis de rebus ab ethruria in Appuliam discessurus esset: & multa eum mouerent: ut Samminiatensem populum ad rebellionem spectare arbitraretur: misit ad eos qui nunciarent: se captiuos quos habebat: atq; thesaurum Samminiatum mittere uelle: & proterea hortari: ut fideliter ea usq; ad eius reditum custodire uellent: populus eo insperato commodo lætus: misit qui renunciarent ex fide Samminiatēses ea obseruaturos: Federicus igitur armis pro pecunia onustis aliquot iumentis tectisq;: ut ei mos erat cum pecuniam mitteret: item cathenis iniectis quibusdam ex militum suorum numero fortibus uiris: atq; ante eos missis non nul

lis captiuis. Inter quos fuit Petrus uinea: cui illic postea oculos defodi iussit: Sanminiatensis populus arbitratus ueros esse captiuos: quia uincula inspexerat cum sarcinis omnes in oppidum accepit. Illi autem postea arreptis armis statim occupato oppido Federico defectionis suspictionem quam conceperat ademit.

De Francisco Carmaniola comite ac militari duce.

CVm Franciscus Carmaniola uenetorũ militaris dux aduersus Mediolanensis ducis Philippi copias apud uicum Machalum in brixiano agro castra posuisset: nec longe ab eo loco essent Philippi copiarum duces: Carolus malatesta: Nicolaus picininus: Franciscus sfortia: atq; Angelus pergulanus: Accidit ut Carmaniolæ eques quidam cum uno hostium equitum contentionem haberet. eam rem Carmaniola arbitratus est posse occasionem alicuius rei bene gerendæ præbere. Itaq; ita uerbis eam rẽ deduxit: ut locum inter utraq; castra deligerent. in quo singulari certamine ab eis depugnaretur. euenit autem id quod Carmaniola fore præuiderat ut e ducis Philipphi castris maior militum pars inermis cum insidias abesse putaret: decertantes perduelles spectatum prodiret. Itaq; ipse potiorem exercitus partem armatam in tabernaculis manere iussit: & cum hostes spectaculo intentos conspexit: in equos conscendere armatos milites suos iussit: atque pleno cursu in hostes tendere: qui inermes inordinatiq; priusq̃ arma induere aut in aciem ad ordines suos ire possent fusi fugatiq; sunt. Fugientes autem ipse insecutus cum eis in mediolanensia castra se immisit: ficto singulari certamine: quatuor insignibus Philippi ducibus superatus.

De Francisco sfortia.

ARte atq; astu suo multo post a Francisco sfortia Philippi copiarum duce captus est Carmaniola. Nam cum franciscus sfortia sciret in pado uenetos plura habere eius generis nauigia: quæ in bellicum usum instructa erant: ipse noctu cum magno equitum fortium uirorum numero in Philippi naues conscendit: & ne idem ab Carmaniola ageretur: pro transfugis quosdam e peditatu suo misit: qui Carmaniolæ nunciarent sfortianos in armis esse: ut eum illo ipso tempore adorirẽtur. Itaque ne suos carmaniola diuideret: opem nullam classi uenetæ misit. & ob eã rẽ proelio uicta classis ex magna parte incensa atq; capta fuit.

De Eodem.

IN piceno etiam mira caliditate effecit: ut numero longe inferior de hoste uictoriam referret. Nam cum manum cum Francisco Nicolai picinini filio consereret: atq; omnibus suis equitum turmis

Hic noster Capelle est aduocatus

in proelium missis: picinino adhuc aliquot superessent: ueritus ne si Franciscus nosset ei amplius nihil esse militum in subsidiis relictum: his turmis quas ser/uauerat: auctis suorum qui decertabant uiribus: sfortianos ita præmeret: ut terga dare cogerentur. nouo astu occurrendum duxit. Coegit enim omnes militares pueros calonesq; ac lixas: & in perrara silua ita condidit: ut inspici q dem: sed non ex toto discerni possent: atq; in eorum fronte illos quibus ga/leæ essent statuit: ut speciem magni equitatus præberent. Quare cum ob eã rẽ Picininus quantum poterat non eniteretur: & ipsas turmas quæ proe/lium nundum iniuerant ueluti in subsidiis retineret: Illa sola re qui alioquin ui ctor erat: in eo proelio superatus ac captus fuit.

De Federico marabotto genuensi.

CVm urbe Genua ciuilibus bellis lacerata: guelphos q in urbe rerũ potiebantur: gibellini exules infestarent: Aitonus Auria quatuor/decim triremibus Federicum marabottum guelphum qui septem tantum habebat: uehementer insectabatur. Cum autem nox superuenisset neq; iam longe a tiro abessent: Marabottus qui iam pene omnem salutis spem amiserat: nouo astu salutem sibi peperit. Nam cum maritimus in clas se mos esset: ut per noctem solus triremium primarius dux in puppi sua lu/men deferret apertum: ob eam rem ut aliæ naues eum assequi scirent: ipse cum ante suos cõmonuisset ea nocte se ad maraliam nauigaturũ esse: lumẽ in laterna clausum clypeo tanq̃ cimbæ alligauit: atq; in mare constituit trire/misq; suæ consuetum lumen extinxit. Cum autem: ut maris natura est: un/dæ clypeum cum laterna ad terram eiecissent: hostes arbitrati Federicum de sperata salute in terram triremes impegisse: mutata nauigatione ab eo cur/su quem ante tenebant: naues ad lumẽ quod in laterna clypeus habebat: dir rexerunt: atq; ita elusi Federicum amiserunt.

De Amiano Marcellino.

CAliditate qua Federicus in mari usus est: se in terrestri expeditione usum Amianus Marcellinus scribit. Nam cũ noctu insequentes persas fugeret: atq; latebrarum spes nulla maneret: in equo se lu/men deligasse ait: eumq; ad dextram qua in parte planicies erat dirrexit. ipse autem cum aliis qui cum eo erant: in leuam conuersus ad montes uim hostium qui lumen ad dexteram sequebantur effugit.

De Ioanne Fulgoso

INter multa calide a genuensibus mari gesta hoc unum cōnumerabimus. Alphunsus aragonius Siciliæ rex in Corsica insula Bonifaciam urbem obsidebat: cum Genuæ Thomas Fulgosus ducatus titulum obtineret: ab eo Ioannes frater adhuc pene adolescens cum quatuor tantum nauibus ad opem ferendam missus est. Cū is ad urbem penetrare non posset: qđ Alphunsi classis simul anchoris connexa: pontibusq; inter ipsas naues iactis immobilis ceu humi magnis firmamentis stabilita manebat: Ioannes ut huic rei occurreret: misso urinatore qui supra humanam fidem sub aqua morari consueuerat in hostilibus nauibus anchorarū uincula desecuit: ita ut naues resolutæ dum undis impellerentur: pontes inter se factos confusis rebus omnibus confringerent: non sine omnium qui cum Alphunso erant admiratione: cum eos ipsius facti causa lateret: & nullis spirantibus uentis: nullaq; ui temptata agitari naues conspicerent: fieri non posse arbitrati: ut uiuens quispiam sub aquis tale moliri opus posset. Itaq; in Alphūsi classe ob eam rem omnibus confusis territisq;: Ioanni ad ferendam Bonifaciæ urbi opem uia patuit. Alphunsusq; inde irrito conatu discessit.

De Petro Fulgoso genuensium duce.

CVm Petrum fulgosum genuensium ducem eodem tempore præmerent externæ uires Alphūsi regis: cui Aragonis Siciliæ atq; Neapolis regna parebant: & ciuium genuensium pars aduersa ac Flisca gens cum ea coniuncta: quæ q̄q̄ animo discors ea tamen in re aduersus Petrum conuenerat: aperte perspexit Petrus fieri non posse: ut solus tantam hostium molem sustineret. Itaq; qđ aduersus eos armis assequi posse desperabat: militari astu: atq; caliditate agendum duxit. Arbitratus igitur hostes dum extra urbem manerent concordes fore: eosdemq; ut deuictum esse Petrum inspexissent: quod unus quisq; urbis principatum uendicare sibi niteretur: arma in se ipsos conuersuros esse: id quod postea experiendo uerum eē cognouit: in genuensi arce uxorem cum liberis recepit: fratremq; cum tricētis peditibus: ac uiginti equitibus præsidio reliquit. ipse autem genua apertis urbis ipsius portis profectus est: hostes qui præ timore fugisse Petrum arbitrabantur: sibi ipsis & pugnandi metum iam ademptum esse sublato hoste: & confirmatam uictoriam ducebant. Itaq; cum omnes ad priuati commodi spem studia conuertissent: statim orta inter ipsos discordia decertare armis inter se cœperunt. Dum igitur ex uno exercitu iam in multas partes diuisi: relicto primo hoste: hostes sibi ipsis facti inter se dimicarent. a suis certior factus petrus: tertio die, postea quam genua abierat: ad urbem regres/

sus: ac suis qui in arce erant coniunctus: hostes qui circiter decem milium nu merum excedere dicebantur: inuasit: atq; haud magno tẽporis spacio om nes fudit: deuicitq;. Astu igitur dum fugam simulauit: eos superauit: q̃bus stando longe impar uiribus erat: atq; aperte experiẽdo docuit: gerendis bel lis non minus caliditate homines q̃ armis iuuari.

De Gamali pyrata turcensi.

Finem recentibus militarium uirorum caliditatibus imponet Gama lis turca: qui cum una tantum biremi pyraticam exerceret: ui uen torum per noctem ita acriter est actus: ut dilucescente die Siciliam in conspectu haberet: illic forte offendit Francinum pauum cathallanũ: dua rum triremium præfectum: earum altera statim insequi Gamalim cœpit: quæ cum magna ui remorum ageretur ita ut ab altera amplius conspici non posset: iam Gamalis biremem rostro pene attingebat. Cum igitur nautæ uela colligerent: Gamalis in triremem ingenti animo prosiliit: remigesq; ad li bertatem uocauit: Dum ergo nauales socii in remiges quos ad rebellandũ libertatis spes inuitabat; arma mouent: ut eos uinctos ad remigationem con tinerent: Gamalis momento triremi potitus est. A biremi autem sua in tri remem milites quos habebat cum transtulisset: a puppi biremem tanq̃ capti uam trahebat: iussisq; tubicinibus ingenti clangore canere ad aliam trire mem dirrigere cursum cœpit: quæ cum turcensem biremem cum Gamali captum arbitraretur: læticiæ plena ceu uictoriam gratulatura uenienti obui am se præbebat: in qua Gamalis: ut in alteram: cum suis insiluit: atq; ipsam quoq; cum nihil hostile uerentem atq; incautam oppræssisset: ambarum im perio potitus in uinculis omnes ad remigariam seruitutem posuit.

De Repulsa Caput Quintum.

Valerii ordinem sequentes de repulsa scribemus. eos enarraturi qui cum ad dignitatem magistratusq; peruenire contendissent: a prin cipio repulsam passi postea longe maiora consecuti sunt: ut si cui in eiusmo di re repulsam ferre per iniuriam contigerit: his exemplis animum ad iniuri am ferendam ualidius componat: neq; ob eam rem in posterũ a bona spe deiiciatur. præsertim cum in his quos repulsa sine ullo suo crimine pressit: re pulsæ causam aut aduersi fati attrocitas: aut competitoris potentia atq; opes plærumq; ferant: & magno compendio rependere soleant: quæ antea ade merunt. Sed ut nihil ad repulsæ corrigendam iniuriam fortuna ferat non le ue illud solamen esse debet: hominem nullius rei sibi conscium esse proter q̃ competitor anteferri deberet.

De Marcio Coriolano.

MArcius Coriolanus in urbe Roma nobilitate insignis: rerum quas gesserat magnitudine fretus: cum consulatum peteret: satis fauentem populum habuit. Sed cum eodem die peragi quæ ad comitii atq; suffragiorum rationem pertinebant: non possent: postridie mane in forum magno patriciorum numero prosequente descendit. Itaq; mutata populi uoluntate: qui maiorem odii sui in patricios q̃ Coriolani uirtutis rationem habuit: repulsam ab uniuerso populo tulit. ei enim ademptus est consulatus quem uolsci populi ro. hostes ut exercitui suo præficerent ob uirtutem dignũ duxerunt: unde haud multo post in ingentem calamitatem coniectus populus ro. ei coactus est supplicare: cuius antea præces audire noluerat.

De. C. Mario.

CAius Marius septies consul: qui Iugurtham: qui Cimbros: qui theutones deuicit: romæq; quodã tempore omnia arbitratu suo gessit: tamen in iuuenta ambarũ ædilitatum uno die repulsam tulit.

De. M. Catone iuniore.

IVnior Cato qui romanæ uirtutis atq; iustitiæ specimen & exemplum fuit: consulatus repulsam tulit: atque ei sulpitius præpositus est nullam ob aliam rem: nisi quod eum ad reprimendam. C. Cæsaris potentiam honorem illũ petere populus putabat. neq; enim uidit ignara plæbs a se cum Catonem repelleret: uerum gregis custodem depelli: atq; eo depulso ad lacerandum gregem lupum admitti. In eo quemadmodum in cæteris rebus cæsarianas blanditias quibus uenenum suberat: potiusq̃ ueram salutis suæ rationem secutus.

Recentiora De Gabriele Condulmario.

AD repulsas quorundam ciuium ro. quas scripsimus non nulla recẽtiorum temporum q̃q̃ diuersa in re exempla annectemus: in quibus primus a nobis scribetur Gabriel Condulmarius patricius uenetus: qui a Gregorio duodecimo pontifice senensi ecclesiæ præfectus: a senensibus ciuibus reiectus est. & tamen idem Martino quarto sub Eugenii quarti nomine in pontificatu successit. uniuersæq; ecclesiæ omnium consensu præfectus fuitq unius creatus episcopus: ab eius populo repulsam tulerat.

De Leontio Antiocheno patriarcha.

LEontius sacerdotio nedum repulsus. uerum etiam cum eo fungeretur priuatus: haud multo post antiochenæ ecclesiæ patriarchatum obtinuit.

De Theodosio Saguntino episcopo.

Heodosius sacerdotio ab Eugenio pontifice priuatus: ab eius successore Gregorio quarto: non modo adempti sacerdotii honorẽ recepit. uerum saguntinæ quoqꝫ ecclesiæ antistes designatus est.

De Necessitate. Caput Sextum.

De Babiloniis.

E a cœpto iam ordine discedamus de necessitate scribemus: re in humanis rebus potentissima: cuius casus persæpe superato pudore iusticiaqꝫ: quia ante alios humanis affectibus uim afferunt: semper honestam secum excusationem perferre uidentur. Quis enim iure ei ad crimen illud imputarit: qđ q̃quam deuitare uelit: effugere non potest? & cui eas uires natura dedisse uidetur: ut resistere ei humani affectus non ualeant? Hac igitur in re ubi de necessitate mentio facienda est: a babiloniis ordiemur. eorum urbem Darius persarum rex obsidebat: a quo desciuerant. qđ insitum eis a natura in ipsum erat odium. ut autem cõmeatus quos in urbe habebant babilonii diutius extenderent: ex toto fœmineo sexu: cum singulas uiris omnibus delegissent: reliquas ne eis alendis illorum nutrimenta per quos urbs defendebatur consumerent: strangulauerunt.

De Cambisis persarum regis exercitu.

On minor illa quoqꝫ necessitas fuit: qua Cãbisis persarũ regis exercitus suscepta aduersus ethiopas expeditione: deficientibus aliis omnibus humano generi consuetis alimentis: milites decimabat: quorum carnibus in aliorum alimenta uteretur. Miserandũ profecto atqꝫ atrox uitæ genus: comitis adempta uita: uitam suam prorogare uelle: cum tamen qui eiusmodi aleretur cibo: lõge eo qui decimatus fuerat infœlicior dici posset.

De Atheniensibus.

T si ingens nimium dici ea necessitas debet: quæ persas compulit: ut decimato exercitu humanis carnibus uescerentur: non minor tamen etiam illa fuit: qua athenienses a Demetrio rege Syriæ obsessi adeo laborarunt: ut delapso mure a tecto pater cũ filio ut eum sibi quisqꝫ caperet: non uerbis uerum etiam pugnis decertauit: fame ita urgente: ut non modo immunda bestia uesci non abhorrerent: uerum etiam insitum a natura affectum atqꝫ reuerentiam obliuiscerentur.

De Samaritanis.

Mnem hactenus scriptam necessitatem illa superauit: quæ Samaritanos circumuenit: quo tempore Ioram hierosolymarum rex rerum potiebatur: & arcta obsidione a Benadab Syriæ rege præmebantur: qui alio nomine Adadus & Adeger nuncupabatur. Fames enim adeo apud eos inualuerat: ut asini caput octuaginta argenteis nũmis ueniret.

Itaq; cum Ioram uereretur ne fame pressi deditionem Samaritani facerent ipse urbē circuēdo murorū custodiam obibat: fretus ipsius præsentia motum populum sibi a rebellione temperaturum. Cum igitur hoc munere funge-retur: audiuit in propinqua domo tumultuātium simul hominum fieri stre-pitum: cuius rei causam cum quæreret eggressa mulier acerbe quæri coepit: qđ cum ipsa cum socia muliere pepegisset: ut ambæ filiorum carne præsentē fortunam superarēt: ipsa quæ suum interemisset: cuius cibo ipsa comesque mulier in eam horam uixissent: nunc comitem foeminam filium abdidisse: atq; initam pactionem seruare nolle. O sceuam profecto nimis: miserandā-q; necessitatem. Quid enim aliud de te dicam? cum nullis cohibita frenis maternum affectum: ut usq; ad filiorum cædem: atq; uescendas eorū car-nes progrederetur sui immemorem reddidisti?

De Iudæis & Maria.

NOn grauis modo sed horroris quoque plena necessitas illa fuit: ad quā obsidione Titus Vespasianus iudæos deduxit. Nam p̄ter quā qđ omni immundo cibo: quin ipso quoq; humano stercore uesce-rentur: & quotidie permultos fames absumeret: inuenta est mulier nomine Maria quæ filium trimum occisum igne assaret: ut eius carnibus quem ipsa pepererat miserandum in modum sibi uitam prorogaret. detectaq; res est per eos quos stimulante fame assatarum carnium odor ad eam traxerat: cū autem in tanta necessitate eam depræhendissent: præ horroris magnitudi-ne retro cesserunt: minusq; graue sibi duxerunt: fame cōfici: & ipsam mor-tem obire: q̄ impio sceleratoq; cibo in eum morem uesci.

De Cleomene sparthanorum rege.

NOn adeo sceua Lacedemoniorum necessitas fuit: neq; enim in ip-sorum uitam sceuitum est: sed cum bellis attriti non ultra mille ac quingentorum numerum explerent: paucitas Cleomenem ipsum compulit: ut seruos ad eum numerum libertate donaret: quo nouem milia conficerentur: atq; sedem sceueræ nimium gentis: cui nihil erat pensi pro li-bertate uitam effundere seruis suis communicaret.

De Carthaginensibus.

QVam ingens etiam necessitas fuit: ad quam Carthaginenses reda-cti fuerunt: cum postremo romanorum armis a Mancino consu-le deuicti euersam Carthaginem uiderunt. Nam ad instruendam classem cum obsessis materia deesset: trabibus tabulisq; priuatarum ædium usi sunt: & cum romanis ante arma tradidissent: ut alia conficerent omni qđ

In priuato uſu erat: ferramento ad noua conflanda arma conſumpto: alia
inſuper ex auro argentoq; ubi ferrum deerat confecere. atq; ut in arcus fu/
nes compararent: cum alia deeſſet ratio: fœminæ comas ſuas in eum uſum
tradiderunt. Ad tantam Carthaginenſes neceſſitatem atq; induſtriam ro/
mana arma: atq; ipſorum ut liberi morerentur: propoſitum: redegerunt.

De. L. Antonio conſule:

LVcius Antonius conſul Antonii triumuiri frater: ab Auguſto peru
ſiæ obſeſsus in eas cōmeatuum anguſtias deductus eſt: ut cū in ſer
uos qđ alimenti habebat non conſumere decreuiſſet: e quorum nu
mero proterea quotidie multi fame conficiebantur. ne ad hoſtes tranſirent:
& Lucii neceſſitatem detegerent: aut deſperatione acti hoſtes in urbem in/
ducerent: ſeruis carceres impleuit: atq; illic fame eos confecit.

De Nerone imper.

QVod. L. Antonium ut in alios ageret neceſſitas compulit: eadem
Neronem ut in ſe pateretur coegit. Nam ab immenſis delitiis qui
bus ante utebatur in omni re ſua immodicus: omnium odio eū præ
mente in ſerui ſui domum profugit: atq; illic urgente ſiti qui aureis gemma/
tiſq; uaſis aſſueuerat ueluti nouus Diogenes quia aliter non poterat: e caua
manu poculum ſibi fecit. & cum calcei deeſſent: atq; ipſi nudis pedibus per
canetum nuperrime deſectum tranſeundum eſset: ut occulte locum peteret
in quo latere poſset: magna ex parte pronus per terram in quadrupedis ſpe
ciem perrexit. atq; ne acuti cannarum ſtipites læderent: ueſtem ſubdidit. Ad
hanc neceſsitatem redactus eſt. qui olim urbes prouincias ac regna dare con
ſueuerat. ut calceos in pedes non haberet. manuq; pro pedibus uteretur. &
deficiente uaſe manum pro poculo adhiberet.

Paruum tamen eius
delictis ſupplicium. et
deniq; pauci ſunt magis
qui non inſaniant.

De Aquilegienſibus.

CVm Maximinus auguſtus crudelitatis magnitudine diu ferendo
defeſſum iam ſenatum: populumq; romanum ad defectionem cō
puliſset: atq; is ad urbem armatus tenderet: aquilegiam urbem in
itinere: qđ ſenatui pareret: obſeſsam in eam neceſsitatem redegit: ut cum
in arcus cordas non haberent fœminarum ſuarum comis ad illud opus ute/
rentur: quemadmodum romanos quoq; feciſſe legimus: cum a gallis in capi
tolio obſiderentur: qui ob eam rem uenerem caluam poſtea conſecrarunt.
Hoc idem Maſſilienſes quoq; aduerſus. C. Cæſarem peregerunt. & Cartha
ginenſes cum a Mancino eorum urbs deleta fuit ut nuper diximus.

Recentiora. De Liguribus.

FVit etiam maxima ea necessitas qua Italia laborauit: imperante Iustiniano: cum gothi Bellissarium in urbe Roma inclusissent. eo enim tempore cum per totam Italiam fames ualida esset: in liguribus inuentæ sunt quædam matres filiorum carnibus uixisse: quos ante fames ipsa absumpserat.

De duabus ariminensibus foeminis.

EO etiam ipso tempore procopius græcus scribit duas mulieres: quæ apud Ariminum hospitatoriam Cauponam exercebāt: famæ coactas decem & septem homines diuersis temporibus interemisse: qui forte seorsum apud eas hospitatum iuerant: quo tempore cubitum profecti iam alto somno indormiebant: atq; eorum carnibus sibi alimenta parasse: qđ postea unus detexit: q ipsis cædē pagentibus inuigilabat: a quo ambæ nterfectæ fuerunt. Sed iam ad minus fera necessitatis exēpla transeamus.

De Balduino Constantinopolitano imper.

BAlduinus secundus Constantinopolitanus imperator: cum bello p̄meretur qđ græci rebelles intulerant: atq; pecuniæ defectu laboraret: uenetis permultas sanctorum reliquias uendidit. neq; eo contentus filium Philippū accepta pecunia a priuatis mercatoribus pignori obligauit: atq; eum ad ipsos uenetias misit: ipsa quoq; templa plumbo quo tecta erant spoliauit ac uendidit: ut inde pecuniam ad se tuendum conficeret.

De his quæ ex testamentis legitime factis abolita sunt Caput septimum.

IAm nos ordo ad testamenta trahit legitime facta: in quibus aliquid rescissum est: & de eis quoq; quæ cum iure rescindenda fuissent aliquo respectu firma manserunt: ac demum de his qui præter communem hominum extimationem hæredes reliq̄runt. Sed de primis perpauca scribemus exempla: quod a Valerii seculo in nostra tempora scriptor nullus existit qui eam rem attigerit. Si autem inter recentiores aliquod exemplum contigit: personarum ignobilitas in obscuro rem reliquit: & res ipsa iudicis auctoritatem potiusq̄ historicum requisiuit. neq; etiam Tiberium cæsarem commemorabimus matris Liuiæ testamentum odio potiusq̄ iure irritum fecisse. neq; quod Calligula ueluti ingrata atq; inualida ac nulla iusserit esse ea testamenta: In quibus ipse inter hæredes numeratus non esset. illud etiam silentio præteribimus. quod Domitianus testamento hæres ab his scriptus q̄bus liberi essent: persæpe hæreditatem repudiaret. Sed tantum iudiciaria exempla attingemus.

De Actilia Variola romana.

ACtilia Variola romana ab octogenario patre exhæredata undeci/mo die poſtq̄ is nouercam ei ſuperinduxerat: centumuirali iudicio in paternis bonis reſtituta eſt: reſciſſo teſtamento: quod libidino/ſus ſenex feciſſe putabatur: nouæ uxoris illecebris a recto ſenſu abalienatus.

De. P. Virgilio marone poeta.

AVguſtus quoq; : neq; id ſine magna ratione Virgilii teſtamentū in ea parte ſeruandum non duxit qua mandabat: ut æneis q̄d eam ex ſententia ſua nondum correxerat: combureretur: Lōge enim pluris putauit fructum quem poſteritas ex lectione conſecutura erat illius poematis: quo eruditionis magnitudine ac ſtili excellentia nullus uſq; ad eā diem carmen maius ediderat: q̄ poetæ infamiam ſi quid in eo carmine ſuperſtitioſi caſtigatores in melius mutandum inueniſſent.

De Ruſco Cepione.

DOmitianus quoq; imperator teſtamenti Ruſci Cepionis eam par/tem reuocauit: qua hæredes obligabantur quotannis certam pecuniam ſenatoribus dare qui ſenatum frequentarent: eam enim donationem ambitioſam atq; parum utilem iudicauit eſſe.

Recentiora De Ianuario ſacerdote.

IAnuarius cum religioni initiaretur apud Auguſtinum hipponen/ſem epiſcopum: duos filios marem ac foeminam in diuerſis habebat monaſteriis. Itaq; cum bona ſua in pauperum uſum diuide/ret: partem eius pecuniæ ſub filii nomine retinuit: ut eam uſque in maturum ætatis tempus illi reſeruaret. Contigit autem ut is mortem obiret. itaq; ante teſtamentum condidit: detexitq; pecuniam quam habebat: ſuam eſſe: & ut ſuam monaſterio relinquere. Auguſtinus in cuius manu monaſterii adminiſtratio erat: eam pecuniam ceu fraudolentam accipere recuſauit: ſed filiis teſtatoris tradi iuſſit: affirmans quod non recte ei poſſet credi: qui contra re/ligionis profeſſionem pecuniam priuatam poſſederat: atq; in re dubia ſatius eſſe filiis teſtatoris eam dari: qui grauiora proter eam pecuniam q̄ eccleſia pati poterant: cum eccleſiæ longe pluris bonum nomen: q̄ pecunia cum auari/tiæ nota faciendum eſſet. Hoc Auguſtini iudicio quis non uideat: quæ mo/deſtiæ formula religioſis uiris in paradis per legata a ſecularibus uiris opibus proponatur.

Diuus Augustinus pecu/niā legatam nō recu/ut

De Aureliano Carthaginenſi epiſcopo.

ILla quoq; Aureliani carthaginenſis epiſcopi ſanctio quanta laude digna fuit? cum per eam carthaginenſis ciuis teſtamētum reſcidit. cui nati ſunt filii poſteaq̄ is reſeruato ſibi uſufructu dum uiueret: ec/cleſiæ omnia bona ſua dono dederat.

Caſus ſimilis

De Ludouico patauino cardinale ac patriarcha

PAulus secundus pontifex Ludouico patauino cardinali ac patriarchæ ius testandi permiserat:& tamen quod is bona nō in pios usus distribui iubebat:sed ob turpem causam unde & illi scādalum. & ecclesiæ sinistra fama manabat.ea relinqueret:testamenti partem illam irritā fecit

De Ludouico undecimo gallorum rege

LVdouicus quoq; undecimus gallorum rex putatus est pdige se nimis erga sacerdotes ac templa gessisse.Is cum in postremo uitæ sue tempore in gallico regno romæq; & alibi templis immensos redditus assignasset:atq; in pacifica possessione eos quibus assignauerat cōstituisset: cum in cæteris decreta eius seruata maiori ex parte fuissent:in hoc quod ad ecclesiasticas constitutiones extendebatur:ex toto quæ sanxerat abolita fuerūt: ceu quæ nimium profusa essent:atq; inutilia successori regnoq; haberentur: quin etiam sacerdotibus ipsis parum salutaria:cum auctis opibus in dei cultu negligentiores redderentur.

De Goufredo boliono hierosolymarum rege.

EDem quoq; in Syria antea principes christiani qui hierosolymas incolebant:in gotifredi bolioni testamento fecerunt. Nam cum is Imperto patriarchæ hierosolymitano Dauidis turrem & maiorē urbis partē relinqueret:qppe qui ea hierosolymitanæ ecclesiæ iuris putabat esse:quæ tamen cum ipse recte ualeret petita concedere nūquam uoluerat:posteri ex eo qui partem eam ceu regno hierosolymitano damnosam recusarunt.

De testamentis quæ firma manserunt cum causa inesset ut rescindi deberent Caput Octauum

De Sabina romana

INter dubia testamenta quæ firm atamen manserunt:id quod Sabina romana egit commemoratione dignū est. Nā cum in testamento scripsisset:modesto seruo meo.cui ut libertas daretur ordinaui talem rem lego:& cum ea mortua scriptum nihil esset inuentum: neq; testes apparerent qui liberationis modesti fidem aliquam facerēt:Plinius secundus inter pcipuos hæredes: uoluit ut Modestus libertate dōaretur:Legatūq; à Sabina relictum acciperet. Sabinæ enim uoluntatem: quam expressa ipsius uoluntatis uerba quæ non inueniebantur sequi tutius duxit.

De pomponia Galla.

POmponia Galla romana foemina exhæredato filio Aufidio Curiano: hæredem plinium secundum instituit: qui diu ab Aufidio rogatus ut hæreditatem maternam ei relaxaret. contentus fuit causas ab eo audire: proter quas male de se merentem filium exhæredare mater non posset: et cum ab eo ueram nullam causam in medium adduci uidisset: ipso excluso hæreditatem retinuit.

Recentioria De ludouico Cortesio.

INter recentia pars illa stulte posita in testamēto ludouici Cortesii: qua hæres iubebatur ipsius exequias omnium musicorum qui in urbe erant cātu celebrare: qui illic instrumentis suis canere per totum exequiarum tempus honesto stipendio conducti non desinerent: longa disputatiōe re tractata ut necessaria iudicata est: atq; eam exequutus est hæres: quod aperte ostendit nisi grauibus de causis testatorum uoluntatem: qualiscunq; sit ab hærede prætereundam non esse.

De Antonio Leonino genuensi.

ANtonius Leoninus genuensis mercator cum eger grauiter laboraret: seruos ac seruas qui ægro ministrabant: testamento si ad pristinam salutem restitueretur: omnes libertate donauit: quod si decedere eum contingeret: omnes in seruitute retineri iussit. prudenter enim ministris desiderium salutis suæ iniecit: proposita eis libertatis spe. & proterea in eius curanda ualitudine ut diligentiores essent causas auxit.

De Ludouico Arcimboldo.

LVdouicus Arcimboldus ciuis Mediolanēsis bis aduersa ualitudine correptus: testamento trecentos aureos nūmos tōsori q ei ministrabat reliquit. Sed cum liberatus esset: & post aliquod tempus in ualitudinem quoq; incidisset: tonsor longioris moræ ad consequendum legatū impatiens: ueneno uitam eius petiit atq; ut munus impensa opera sua dignū acciperet: in foro fracta ceruice uitam amisit.

De his qui contra communem opinionem hæredes delegerunt. Caput Nonum.

De uelio bleso.

VElius blesus uir consularis regulum præsentem inter hæredes scripsit: quia is ægrum diligenter curare uidebatur. Cæterum postea q̄ scriptus fuit hæres: & medicos hortaretur: ut cito blesum confice

rent: ne diutius ægritudinis molestia laboraret: seu id ei blesus psensisset aperto post eius mortem testamento Regulus inter hæredes non inuentus perfidiæ suæ poenas luit.

De Constantio imper.

IN gallia Iulianus Cæsar a Constantio augusto desciuerat: qui in oriente aduersus persas bellum gerebat. Is autem audita Iuliani rebellione cum relictis persis in Europam ad eos compescendos motus regrederetur: in itinere morte correptus: anteq̃ decederet: testamento Iulianum hæredem reliquit: tanto præter omnium opinionem: quanto uiuẽtes discordibus inter se animis fuerant.

Recentiora de Philippo Maria Mediolanensi duce.

PHilippus Maria Mediolanensis dux filiam multosq; alios e gente sua in testamento præterit: atq; Alphunsum aragonium Siciliæ regem non modo affinitate nulla ei coniunctum: uerum etiam aliquando grauem hostem: atq; extra Italiam natum hæredem instituit.

De Reis magnorum criminum quam obrem absoluti aut damnati fuerunt Caput primum.

De Chritholao.

AVSArum uarietates scripturi: proter quas magnorũ criminum rei uel absoluti uel damnati fuerunt: Chritholaũ græcũ primo cõmemorabimus. is cum duobus fratribus aduersus alios tres fratres ea conditione certamen iniuit: ut utri eorum uicissent: ita uel theagetes uel phineates cõtrouersiarũ ac belli: quibus ante diu inter se certauerant: ius haberent. occisis tribus aduersis fratribus singulari Chritholaus animo atq; industria cũ ipse duos in eo proelio amisisset fratres: uictor euasit: itaq; cum domum gloriæ plenus in triumphi speciem rediret: oblata est ei soror magno planctu omnia perturbans: quod inter occisos hostes uir eius erat: indignatus Chritholaus plus a sorore uirum q̃ patriam ac duos diligi fratres qui amissi erant: illic ubi obuia facta est: gladio illo quo accinctus erat: & quo eam pepererat uictoriam: sororem interemit: haud multo post ad populũ is accusatus: matris precibus quæ iam duos pro patria filios amiserat: eo iudicio absolutus est: omni ex parte romanis Oratiis persimilis.

De Aristhide atheniensi.

Risthides atheniensis non aliam obrem decennii exilio mulctatus est: quã per inuidiam: multis ægre ferentibus eum ob morum excellentiam cognomento iustum appellari. Aristides cognomento iustus

De Theocrito chio.

N proelio captum Theocritum Chium: atq; ad Antigonũ hostẽ deductum: cum qui deducebãt hortari ut bono esset animo uellẽt: dicebant fore ut cum ante Antigoni oculos præsentaretur: ueniã impetraret. in tanto is periculo positus a dicteriis abstinere non potuit: itaq; si ita esset de se actum esse dixit: siquidem alterum Antigonus tantum haberet oculum. cuius uerbi acrimonia motus Antigonus statim eum interimi iussit: qui si linguæ temperasset incolumitatem assecuturus uidebatur. Dictũ Theocriti causa mortis

De Susana babilonia.

Vsanam Ioachim coniugem in babilone hebreorũ iudicis: a falso adulterii iudicio ac pena: non ne Danielis pueri uerba liberarũt: cũ exclamasset ad se nolle falsi iudicii culpam atq; innocentis sanguinis quem spargere Susana perempta uolebant: ultionem pertinere.

De Quintio Cæsone.

CAeso. L. Quintii Cincinati filius a tribunis falso accusatus tanq̃ ab eo M. uolusius uir plebeius uapulasset: atq; uerberibus Lucium Interemisset: & si pene exploratum habebatur accusationem illam calumniosam esse: tamen quia Cæso plebis iudicium spreuit: & citatus iudicio adesse nunq̃ uoluit: ob eas contentiones quibus inter senatum ac plebem decertabatur: exilio atq; ære mulctatus est.

De. M. Aquilio.

ACcusatus. M. Aquilius repetundarum: idest parum sincere pecuniam publicam tractasse cum iam in eo esset ut damnaretur: M. Antonius orator qui eius causam defendebat: aperta ipsius tunica iudicibus ac populo cicatrices ostendit eorum uulnerum: quæ in pectore pro patria exceperat: quibus moti iudices statim eum absoluerunt.

De Demetrio Philippi macedonum regis filio.

ROmam profecti erant ciuitatum græciæ legati: ut iniurias quererentur quas philippus macedonum rex inferebat: & cum in senatu de ea re ageretur inter Philippi filium Demetrium atque oratores: quia Demetrius non modo argumenta defensionis aduersus tam multa crimina quæ uere patri obiciebantur: amisisse uidebatur: uerum etiam præ pudore uehementer erubuerat: Demetrii honestate motus senatus ab accusationibus ipsum patremq; liberauit: plus enim iniquæ patris causæ filii silentium pudorq; profuit q̃ cuiusuis ingens eloquentia potuisset.

De C. Rabirio.

CVm ædilis curulis Cæsar a senatu dissentiret: ac quosdam impulisset ut. C. Rabirio diẽ dicerẽt: q olim cũ senatu Saturnini seditiosi ciuis uim cõpescuerat: in iudicum numero cæsarem esse contigit: itaq; is Rabirium adeo acerbe ac propere damnauit: ut cum Rabirius postea populum apellasset: nulla re ad obtinendam absolutionem magis q̃ ob Cæsaris acerbitatem adiutus fuerit. censuit enim populus in iudicio plus acerbitatis q̃ iustitiæ fuisse.

De Duobus romanis equitibus.

DVos equites romanos a capitali iudicio illud liberauit: quod alios opprimere in iudicio solet. Nam cum in eorum numero fuisse accusarentur: qui contra Domitianum conspirauerant: nulla re domitianus magis ad liberandos motus est: q̃ quod impudicos esse norat. putauit enim fieri nõ posse: ut simul impudicicia & animi uigor ac uirtus maneret.

De Cornelia Maximilla uestali.

CONtra in Corneliæ maximillæ uestalis uirginis causa pronunciatum est. Nam cum ante absoluta esset postea a Domiciano non ob aliam rem putatur incesti damnata fuisse: nisi ut crudelitatem suam expleret: atq; ex his iudiciis quæ ipsius temporibus facta essent: fama ei & nomen compararetur.

De Valerio Liciniano.

GRaue atq; absonum ualde uisum est iudicium de Valerio Liciniano senatore: cum incesti cum Cornelia uestali accusatus esset: Nã id circo Domicianus cum pontificum collegio eum damnauit: qđ fassus erat incestum: qđ nunq̃ eum patrasse omnes arbitrabantur. Cæterũ ipse uir astutus cum Domicianum sciret non iure: sed sceuiendi rabie in eo iudicio moueri: maluit fatendo penæ partem abolere: q̃ innocentem penitus perire. Stultitia singularis

De Didio Iuliano annonæ præfecto.

COntraria huic causa Didium Iulianum in Italia annonæ præfectum: qui Saluianæ coniurationis conscius esse accusabatur liberauit. Idcirco enim absolutus est: quod cum permultos iam senatores Cõmodus peremisset: noluit occiso Didio inuidiam magis augere.

De Septimio Seuero.

SEptimius Seuerus qui postea imperauit accusatus Commodo imperante: qđ in Sicilia Astronomos de imperio consuluisset. ea causa prætori præfecto demandata: Septimium q̃q̃ eius criminis innoxium: præfectus odio in Commodum: neq; aliam ob rem liberauit.

De Romano equite.

TIberius Cæsar equitem romanum iuramento absoluit: quo cum ei uxor desponderetur: nunq̃ se deserturum eam promiserat: quia uir eam cum genero se commiscentem depræhenderat.

De alio equite.

COntra alium quæstura priuauit: quia uxorẽ repudiauit triduo posteaq̃ eam acceperat. Leuissimum enim putauit & qui in republica nulla in parte utilis esse posset.

De Fabriciano

INsignis & ad modum iusta fuit absolutionis causa: qua Fabricianus iudicium euasit. Nam cum adhuc in cunis esset per sororem a matris crudelitate seruatus fuit: quæ cum petronio adulterabat & ob eam rem cum ualentinum uirum sustulisset: filium quoq; occidere quærebat. Sed cum is postea adoleuisset. matrem cum adultero se miscentem occidit. crimineq; occisæ matris accusatus: senatus decreto absolutus est quod iustus dolor & causa ad perdendam matrem impulisse uidebatur.

De quodam equite romano.

ET inusitata & iusta tamen fuit equitis romani damnatio: dum coram Claudio Augusto litigaret. Nam deprahensus secum gestare serpentis ouum superstitione motus: quod eo litigantes iuuari putaret: tanq̄ ueneficus interfici iussus est. Inde cōparata sibi morte: unde ad parandam uictoriam opem expectabat.

De Paulo apostolo.

PAulus apostolus a Felice iudeæ procuratore in uincula coniectus: & in manu festi successoris relictus: cum habita disquisitione plusq̄ opus esset uereretur: augusti tribunal compellauit. Itaq; Festus & si eum innocentē iudicarat: tamen coactus est ad illū mittere Paulū cuius tribunal paulus appellauerat. Nero aūt ut incēsæ urbis inuidiā in xpianos exoneraret: q̄q̄ innocentem post aliquot tempus capite mulctauit. cum appellatio quam sibi fore Paulus saluti arbitrabatur: mortis causam ad urbem romam misso attulit.

Recentiora De Athanasio patriarcha Alexandrino.

ATbanasium patriarcham Alexandrinum non uitæ sanctitas: non doctrina protexit: quin apud Constantium Augustum a multis episcopis arrianis ceu magus atq; ueneficus accusaretur. Nam cum insuper adderetur ab eo mutilatum brachio Arsenium: ut ex eo ueneficia cōflaret: conuocato tiri concilio: ostensoq; Arsenio incolumi: tamen non effugit: quin iudicum odio atq; iniquitate damnatus per totum orientem persecutionem pateretur.

De Bricio turonensi episcopo.

NOn in Athanasio solum perspecta est iudicum peruicacia atq; iniquitas aduersus innocentiam sceuisse: sed id quoq; aperte nimis gallia in Bricio turonensi episcopo conspexit: qui Martino in turonensi ecclesia successerat. Nam cum eius serua peperisset: Bricio partus crimini dabatur: q̄q̄ ad purgandam eius innocentiam abiuratus infans qui nondum trigesimum excedebat diem: plane bricii crimen ortum suum nō esse respondisset. Id enim culpæ suspictionem auxit: si qui item præterea magum esse eum insimulabant. Illud quoq; ad purgādam suspictionem nō ualuit: qđ ignes illesa ueste deferret: In exilium enim actus fuit. Sed postremo innocentiæ locus suus fuit cum iam duo ei successissent episcopi. Nā septimo anno post restitutus fuit.

De Hilarione.

VEhementer ad Hilarionis quoq; damnationem aduertendum est: quemadmodum Ruffinus Aquilegiensis scribit. & si illud hieronymus neget. Nam cum hæreticorum fraude uiciatus ei liber esset

quem ipſe catholice ſcripſerat: & in cella in eo loco cõditus in quo primum habebatur cum uicum nullum ineſſet: In concilio poſtea hilario: dum per contumelias res ageretur hæreticus appellatus: ut obiectum crimen re ipſa dilueret: librum quem catholice ſcripſerat cum proferre uellet: fraudis ignarus uitioſum protulit. quæ res & ipſum a recto ſenſu præ admiratione doloreq̃ ſimul abalienatum reliq̃t. & alienos uehemẽter in eum cõmouit. Itaq̃ alieno ſcelere extra eccleſiæ græmium factus a catholicorum communione tanq̃ hæreticus fuit depulſus.

De clerico ac eius ſorore arraſſenſibus:

IVuenis arraſſenſis clericus cuius in deteriús ibant mores: cum domi ſuæ hominem occidiſſet: una cum ſorore eum ſepelliuit. re detecta ad ſupplicium deducebantur: damnati ut ambo uiui cremarentur qui eo caſu conſternati chriſtiano more fateri crimina ſua & a deo ueniam petere noluerant. Sororq̃ quæ innocens eius criminis erat: cum fratre collachrimabatur: quod innocens comburri deberet. Itaq̃ cum iã ſupplicium inſtaret: & diuinitus monita luſtrare animam confeſſione decreuiſſet fratri: ut idem faceret ſuadebat. Sed frater prorſus rem abnuebat. Ipſa igitur ſola eccleſiaſtico ſacramento ſatisfecit. Cum autem intra pyrram una ducti eſſent ut comburrerentur: quia iuſtiora dei iudicia ſunt quam hominum: deo ita agente ſuccenſa pyrra clericum ſolum in columi atq̃ omni ex parte illæſa ſorore cumbuſſit.

De Chinegunda Auguſta et aliis

QVemadmodum uitæ atq̃ famæ ſuæ innocentiam tuti a prodigio defendit: dum perfoſſo cribro ex tiberi aquam tulit: Ita Chinegunda auguſta henrici primi coniunx: falſo adulterii inſimulata innocentiam ſuam purgauit: Quin ſe etiam ueneris neſciam probauit: cum quindecim paſſus ſuper candens ferrum nudis pedibus illeſis plantis perambulaſſet. Gandulphi autem burgundionis uxor adulterio commaculata cũ probare uellet innoxiam ſe eſſe: in frigido fonte demerſa manu adiurauit ne eam ſine ꝓdigii ſpecie ſi culpam ferret inde poſſet leuare. mira & a deo res facta fuit: cum a fonte manum tolleret: deſiccatam extraxit non aliter: quam ſi in mediis eam ignibus tenuiſſet. Itaq̃ ob prodigium a uiro ſeparata fuit. Sæpe igitur ignis & aqua ad erruendum uerum: pluſq̃ conſuetus naturæ curſus efficiunt: cum ut ueri uis inueniatur: effectus adeo naturæ ſuæ contrarios parturiant

De Ioanne chriſoſthomo patriarcha conſtantinopolitano

SI scriptorum hactenus iudiciorum causæ prodigiosæ fuerunt: Ioannis quoq; Chrisosthomi uariam & præter ordinem fuisse dicemus. Nam cum is ad Synodum uocasset Theophilum alexandrinum patriarcham proter crimina quæ ei obiiciebantur: Constantinopolim cum alia impiorum episcoporum manu Theophilus uenit: atq; aliam Synodum fecit: qui citatus coram Chrisosthomo comparere debebat. quin etiam Chrisosthomum ipsum citauit: cuius q̃q̃ maior esset potestas: tamen quia citatus non fuerat ad Theophilum: ab eo damnatus est: q̄d dum concionaretur Augustam Iezabellam uocauerat: cuius cā Archadius quoq; exilio chrisosthomum mulctauerat: post quam rem cum grauis terræ motus urbem atq; propinquam regionem infestaret: populus superstitione motus: quia eius rei causam eē Chrisosthomi exilium putabat: magnis honoribus eum in patriam reuocauit. Cæterum cum is etiam damnaret: ut in foro pro æde diuæ Sophiæ statua Augustæ poneretur: denuo uocata in eum Synodo depulsus est: q̄d redierat non a Synodo sed a populo reuocatus: adeo uariæ fuerunt damnationum eius & absolutionum causæ.

De Narciso hierosolymitano ep̄o.

IMpia etiam ac sceleris plena fuit causa: proter quam Narcisus hierosolymitanus episcopus fuit damnatus. Miranda quoque illa qua absolutus: imperante enim Septimio sceuero tribus falsis testibus conuictus iudicio cessit: & ad deserta se contulit loca: atq; ei in episcopatu alter fuit suffectus: cum trium testium primus dum testaretur adiurasset: nisi uera essent quæ testabantur: ut comburri posset: incendio cum omnibus quæ habebat absumptus est: reliquorum duorum cum alter imprecatus esset ut lepra corripi posset: alter autem ut luminibus caperetur: nisi uera testarentur: intra paucos dies: uterq; iis malis quibus se adiurauerat affectus est. quibus prodigiis ceu crimine liberatus Narcisus absolutus iudicio fuit: & in locum suum restitutus.

De Ildebrando.

EVidēti prodigio dānatus Symoniaco crimine fuit archiep̄s ambrunensis ab Ildebrādo apostolico legato. Nā cum simoniacū crimē factum negaret archiep̄s: legatus autē affirmaret q̄a spiritus sancti ep̄alis dignitas munus eēt: illi ipsi se hoc iudicium remissurum esse: & ꝓterea ab archiep̄o peteret: ut clara uoce uersiculum recitaret: qui ab ecclesia in omnium psalmorum fine dici solet: archiepiscopus condictionem accepit: cum autem recitando ad spiritus sancti nomen uenisset: implicata ad dentes lingua illud uerbum enunciare nunq̄ potuit. Itaq; ob eam rem damnatus est: & quod ante damnationem exprimere nō potuit: post damnationem ab episcopatu deiectus plane pronunciauit.

De Petro papiensi archiepo florentino.

NOn minus etiam memoranda est damnationis causa Petri papiensis archiepi florentini. Hic ob symoniæ notã a Ioãne Gualbertho uiro morum sanctitate insigni: qui primus uallis umbrosæ monachalem congregationẽ instituit: cũ esset grauiter increpitus: re ad populũ ut diiudicaretur deducta: sup ea monachus post pacta missæ solẽnia cũ ita cõuẽtũ eẽt itinere habito inter duas lignorum succẽsas pyrras: inter quas uni tantum per uius limes erat relictus: uiuus atq; nulla in parte læsus euasit. Itaq; & prodigii magnitudine: & simul ut populi impetus compesceretur: Petrus ab Alexandro pontifice a Florentina ecclesia deiectus est: Sed quoniam satis de sacerdotali ordine dictum est: iam ad secularia transeamus.

De Ioanne iuuenale ursino præposito parrhisiensi.

QVanquam miranda fuerunt ea quæ de iudiciis hactenus sunt scripta: non minus tamen illud insigne est quod pertinet ad Ioannem iuuenalem ursinum parrhisiensem præpositum, ita enim urbis illius pfectura nuncupatur. Regnante Carolo sexto qui pene amens hẽbat apud eum Philippi burgundiæ ducis opera: accusatus est is: quem præfuisse parrhisiorum urbi diximus: & causa iis demandata fuerat: qui in præpositũ hostili erant animo: iamq; circiter quinquaginta testes clam interrogati falsum dixerant: cum contigit: ut iudices in eadem caupona omnes simul coenarent: & cum coenati scripturas agnoscerent: uolumen illud quo testium dicta continebantur: sub mensam delapsum: iudicum diligentiam fefellit. ita enim abierunt: ut penes aliquem ipsorum esse uolumen arbitrarentur. Catellus autem qui sub mensa erat: lasciuiens uolumen sub lectum detulit: ubi uespere iam facto cauponis coniunx illud inuenit: ac uiro tradidit. Caupo autem ut rem ad præpositum pertinere uidit: uolumen ad eum detulit. Cũ autem iudices aliud non haberent exemplum: & præpositus apud testes: iis esset uius remediis: quæ ad causam suam necessaria putauit esse: repetitis testibus iudicum errore atq; Catelli casu absolutus fuit.

De Bethisacho gallo.

CVm multa Auscetani populi quærerentur in se auare & crudeliter gesta esse sub administratione bariensis ducis. qui Caroli sexti gallorum regis patruus erat: a regio senatu capi iussus erat bethisacus per quem dux ille omnia gessisse uidebatur: quia ducem ipsum compellare non audebat: Bethisacus autem omnem culpam

in dominum reiiciebat cuius imperio quæ fecerat gessisse se ostendebat. Itaq; iam ut innocens habebatur cum per fraudem ei significatum fui. iudicio ipsum ut uel strangularetur uel combureretur damnatum iri. ita que cum ea re bethisacus attonitus cum iis qui illud nunciarant consilium ad inuenienda opem iniret: monitus est si se hæreticum dixisset: Nam ita aliud tribunal causa requirebat fore ut auinionem ad pontificem mitteretur: e cuius manu dux boniensis facile eum postea recepturus esset. huius consilio motus bethisachus hæreticum se: & qui iam multos annos in christum non crederet fassus: adeo ira atq; indignatione omnem senatū mouit: ut statim tanquam pessimus uir: nulla ultra eius defensione audita senatus decreto cremaretur.

De insignibus priuatis iudiciis. Ca. secundum.

De Archidamo Zeusippi filio.

PVblicis iudiciis priuata quoq; addemus quæ insigna sūt: aut aliquo modo ordinem excessisse uidebuntur. exemplorum primum ponemus Archidamum lacedemonium Zeusippi filiū: qui inter duos collitigantes arbiter electus cum ambos in chalchidicæ mineruæ templum deduxisset: eos iure iurando adegit: ut quod ipse iudicasset obseruarent: quibus post præstitum iuramentum imperauit: ne eo templo excederent: priusq̄ positus discordiis mutuam beniuolentiam redintegrassent: Hac sacramenti religione ambos ut a lite discederent perduxit.

De M. Siluio Othone

OTho qui postea imperauit: cum adhuc priuatam ageret uitam: a duobus de finibus arbiter electus: agrum emit de quo orta erat controuersia: & alteri contendētium dono dedit: atq; ita inter ipsos litem sustulit

De populo romano.

COntra populus romanus Tarquinio capitolino: & Au. Furio agrippa cons. inter ardeates atq; Aricinos de finibus contendentes arbiter electus: haud satis ex tanti populi pudore atq; modestia agrum de quo contendebatur: non Aricinorum aut ardeatiū esse: sed ad se pertinere adiudicauit ex arbitro & communi amico præ auaricia prædo atque hostis factus.

Recētiora De Natello ceuæ commarchionæ.

TEmporibus nostris Natellus e ceuæ marchionum numero unus inter duos ceuenses arbiter electus: ambos iurare coegit ei se daturos quod ipse iudicasset. Iudicii autem ipsius hæc fuit summa: quicquid

illud erat de quo inter collitigantes controuersia esset: non ipsorum collitigã tium sed ipsius Natelli esse.

De Georgio Neocæsariensi episcopo.

INter recẽtiora tempora Gregorii Neocæsariensis episcopi insigne iudicium fuit: nam cum de piscoso lacu: qui ad modum fructuosus erat: duo inter se contendentes fratres digladierentur: multiq; iam in ea contentione homines essent interempti: fratrum ipsorum uoluntate iudex creatus: ad lacum de quo erat contentio cum ambæ partes adessent profectus: extensis in orantis morem ad deum manibus rogauit: ut eum lacum exiccaret qui inter fratres tantarum cõtentionũ materiã preberet: Nondum autem huius precationis uerba ex toto protulerat: cũ utraq; inspiciente parte exiccatus lacus & aquæ & liti simul finem imposuit.

De Aimo Sabaudiæ comite.

CVm mutuis odiis inter se contendentes Emanuel atq; Andronicus fratres. Caloiannis Constantinopolitani imperatoris filii: quod uterq; patri in imperio succedere uolebat: Andronicus thenedon insulam populo genuensi: Emanuel autem uenetis: qui eam ædificata arce muniuerant tradidit. Ea de re graue inter uenetos atq; genuenses bellum est exortum. Cum autem iam aliquot annos utriq; decertassent finiendi belli arbitrum Aimum fecerunt Sabaudiæ quæ allobrogum pars fuit comitem. Is autem prudentiæ minime expers: ita iudicauit: ut dirrutis locis quæ in insula ueneti muniuerant neutra partium eam insulam possideret.

De foeminis quæ doctrina excelluerunt. Ca. tertium

De Sapho lesbia

CVm longe cõmẽdabilius sit mulieres excellẽti doctrina extitisse: atq; scribendo philosophis poetisq; pares fuisse: quam ipsas coram magistratus orasse: & causas suas egisse: satius de illis scribere duximus. has enim audacia ac simul loquacitas femineo sexui a natura insita: atq; simul defendẽdi sui necessitas: adhoc ut pub'ice cãs agerent impellere potuit. Sed ut doctrinam insignem assequerentur: ac poetico more uersus modularentur: haud sine domino minime assequi potuerunt: exemplo est adolescens Sapho lesbia quæ multis græcis uatibus non inferior & docte & suauiter uersus sublimi ingenio concinuisse non contenta: saphici carminis cui ipsa nomen dedit fuit inuetrix.

De Erinna.

SAphon tanq̃ magistram imitata Erinna rhodia: siue ut alii uolunt Teya aut Lesbia: poema scripsit dorica lingua. quod carminis excellentia cum Homero contendisse putatum est.

De Damophila græca Pamphili uxore.

DAmophila quoq; Saphi in doctrina comes atq; imitatrix amatori/os libros carmine composuit: atq; hymnos permultos quemadmodum Philostratus dauidis syri relatu scripsit.

De Corinna.

PAriter Corinna quoq; adeo eruditione excelluit quemadmodum Suidas tradit: ut præter ea quæ ingēti laude scripsit: Thebis de poetica cum Pindaro contenderet: ac quinquies: quæ rara fuit gloria: eum superaret.

De Themistoclea.

QVanq̄ exploratum non sit Themistocleam scripsisse: tamen nō minus perita q̄ hæ de quibus est dictum habita fuit. Nam ut Aristo/xenus scribit philosophus: Pythagoras Themistocleæ frater admodum subtilia multa quæ a sorore ut a doctiore acceperat: scripta reliquit.

De Aretha cyrenaica.

ARetha etiā Cyrenaica aristippi patris socratici dogma secuta adeo excelluit: ut mortuo patre idonea haberetur: quæ patris scolam in philosophia regere posset: rexitq; ingenti gloria dum uixit.

De Leontio græca.

LEontium adolescentula græca non satis duxit tantum assequi do/ctrinæ: ut doctissimis philosophis par esset: quia ut clarius ingeniū eius ostenderetur: etiam contra Theophrastum diuinum pene philosophum non sine ingenti inter græcos laude scripsit.

De Cleobulina Lynda.

CLeobulina Lynda & ipsa Cleobuli philosophi unica filia: tantum doctrinæ: tantū etiam eloquētiæ studio sibi peperit: ut permulta uersibus singulari laude conscripserit: & eius scripta dictaq; philosophi clarissimi pro testimonio in medium afferre non dubitarint.

De Theselide argiua atq; hipparchia.

THeselis argiua: foemina qđ in eo sexu rarissimum est fortissima p̄ter alias uirtutes temporibus suis doctissima habita est. epigram/mata: atq; alterius generis carmina peritissime scripsit. Nec uero minus clara in philosophia fuit Hipparchia. uerum ne græci solum eiusmo/di doctrina insignes foeminas habuisse uideantur: quasdam barbaras atq; latinas annectemus.

De Argentaria pola: atq; Calphurnia Plinii secundi coniuge

ARgentariam polam Lucani uxorem tanto ingenio doctrinaq; fuisse scriptum est: ut coeptos a uiro permultos uersus ipsa eadem sti li grauitate atq; elegantia perficeret: atq; epigrammata etiam pe/

ritissime conscriberet. idem de Calphurnia coniuge plinius secundus scripsit

De Cornificia romana.

COrnificia adolescens romana adeo excelluisse doctrina imperante Augusto putata est: ut in omni poeticæ genere cornificio fratri poetæ insigni par haberetur.

De Sulpitia romana.

QVam ingens etiam Sulpitiæ romanæ doctrina fuit? quæ heroico carmine perlaudato Domitiani augusti tempora defleuit: tantaq; peritia ac uirtutis simplicitate habita est: ut martialis epigrammate eam celebrare decori sibi duxerit esse.

De Proba Adelphi coniuge.

PRoba iuuenis romana græcis atque latinis litteris eruditissima fuit: adeo ut uirgilianis uersibus truncatis atque simul ad diuersam materiam contextis de Christi gestis morteq; opus nobilissimum composuerit: quod a similitudine centonam appellauit: carmine quoq; homerico idem fecisse dicitur.

De Amaltea Sibilla cumana.

QVam ingens eruditio atq; sapientia Amalteæ sibillæ cumanæ fuerit his libris quos ipsa populo ro. reliquit: facile ostesum est. his enim populus ro. non secus ac diuinis oraculis in imperii administratione semper credidit.

De Zenobia palmirensium regina.

FOrtasse in his de quibus scripsimus foeminis: quia priuatam uixerunt uitam: non tam mira uidetur fuisse doctrina: quantum in Zenobia palmirensium regina. nam & regni administratio: præterea delitiæ quæ in regnis atq; ampla fortuna constitutos mortales plerunq; secuntur litterarum studiis adimere tempora solẽt: præter q̃ quod qui in eiusmodi loco sunt tedere laboris solet: sine quo proficere in disciplinis homines nequeunt. Zenobia igitur his superatis difficultatibus græca erruditione nõ contenta: ægyptiam persicamque linguam caluit: rerumque Alexandrinarum historiam non illaudato stilo ad compendium redegit: sed ne ætas nostra magis in hoc quam in alio uirtutum genere: de quo scripsimus defecisse uideatur: recentiorum foeminarum exempla non nulla subnectemus.

Recentiora de Rosuida saxona.

PRima igitur inter recentiores foeminas doctrina insignes a nobis referetur Rosuida: quæ in Germania apud Saxones orta est: Ioanne octauo: qui femina esse deprehensus est pontifice: Luthario primo regnante: hæc græce atq; latine omnium bonarum artium peritissima permulta nō sine magna commendatione scripsit: præsertim ad monachas suas dum eas ad diuinum cultum atq; uirtutem hortaretur: sex quoque comædias edidit: præterea carmen insigne de Othonum cæsarum rebus gestis: item sanctarum feminarum; atq; in primis uirginis quæ mortalibus redemptorem tulit: uitam laudesq; earum luculenta oratione perscripsit.

De Elisabeta germanica abate.

ROsuidæ disciplinam atq; studia Elisabeta Sconaugiæ abas apud treuiros secuta: latine permulta quæ diuinitus monita est: item suasorias orationes ad cōuentus sui sorores: atq; ad alios egregie cōscripsit: opus etiam de uiis quibus ad deum inceditur ac simul eruditissimarum epistolarum uolumen edidit.

De Ildegarda germanica abate.

LOnge omnes de quibus scripsimus superat Ildegarda germanica in maguntina diocesi abatiali titulo insignis: nec minus nō doctrina mō ac scriptarū rerum magnitudine: sed ingenti quoq; apud oēs ætatis suæ principes existimatione. scripserunt ad eam persæpe Eugenius tertius: Anastasius quartus: Adrianus quartus: item Alexander tertius pontifices: ut eam ad scribendum inuitarent; atq; per eam deo ecclesiam commēdarent: in ea quod munus haud sæpe mortalibus contigit: doctrina eloquētiaq; & uitæ ac morum sanctitas optime congruerunt: his tot tantisque dotibus prædita cum a contemplandis celestibus rebus non desineret: super benedicti disciplina multa scripsit: triginta theologales quæstiones eruditissime absoluit uirorum uirtute excellentium uitas permultas scripsit: item de altaris sacramento: omelias in euangelis quinquaginta. præterea in medendi arte quæ simplicia & quæ composita tollendis ægritudinibus prosint: facunde prosecuta est. item epistolas ac carmina permulta in quibus stili dignitas atque eruditio plurimum enituerunt. quæ omnia adeo in ea excelluerunt: ut cum in treuirensi concilio quæ ad christianam disciplinam ptinent Eugenio tertio lecta fuissent: apostolicæ auctoritatis testimonio cōprobarētur: mouerentque Conradum tertium & Federicum primum cæsares: ut ad eā reuereter scriberent: atq; per eā deo imperium cōmendari peterent. facessāt igitur hinc ætatis nostræ contemptores: quos sola delectat antiquitas: quando quidem: ut alias omittam: in una hac & femina & barbara tantum uirtutis: tātū eruditionis & præterea bonæ existimationis apud tā multos pōtifices atq;

ipsos germanicos cæsares: q duo honorũ gradus sublimiora duo humanæ dignitatis culmina habent. ætate nr̃a inuẽtũ est. hic uideãt uetustatis Amatores isti: & penitus perscrutentur omnes antiqtatis recessus: si quã uel apud græcos uel apud latinos aliam inuenire possunt quam huic barbare conferre ne dum saluo pudore anteponere audeant.

De Baptista prima malatesta

BAptista prima Galeatii malatestæ pisaurẽsis principis filia: & Guidoni monte feltrensi urbinatium comiti matrimonio coniuncta miræ eruditionis qua prædita erat persæpe periculum fecit: nam & cum doctissimis uiris sæpe nõ sine laude disputauit: & latinæ de humana fragilitate atq; de uera religione luculentos quosdam libros edidit.

Baptista prima Regina sutrij.

De Isota nouarola uirgine ueronensi

ISota nouarola ueronensis cum philosophiæ studia non uerbo tantum: uerum re quoq; profiteretur: litterarum studiis ac perpetuæ uirginitati se dicauit. orationes permultas ad Nicolaum quintum Piũ secundũ pontifices uiros doctissimos scripsit. Teologiæ atq; Philosophiæ studiosa dialogum confecit: in quo disputatum est qui prius ac magis adamne an Eua pecauerit.

De Cassandra fidele uirgine ueneta

QVæ autem nunc quoq; uiuit et ceu prodigiosa res doctrina singulari eminet: Cassandra fidelis ueneta non solum ad liram commodissime concinit latinos uersus: quos ipsa magna eruditione componit: uerum patauii quoq; in uniuersitate disputando ingentem laudem hactenus semper retulit, cum omnibus in omni doctrinarum genere apposite responderet. & ut clarius eruditionis suæ documentum præberet: de ordine scientiarum librum edidit. Sed ut Valerii ordinem teneamus necesse est ad iudiciales res iterũ regredi: & id circo de disquisitione quæ per tormenta fit: scribere aggrediemur.

De disquisitione per tormenta Caput quartum.

De Esopo Demosthenis liberto

ESopus Demosthenis libertus diu discruciatus: nunq̃ ad patronum fateri uoluit pertinere adulterii culpam cum iulia nisi prius multorum testimonio conuictus Demosthenes ipse crimen fassus esset

De Agatoclis comitibus.

AGatocles qui postea in Sicilia regnauit cum adhuc priuatus siracusis uiueret: et mari clam prædaretur nunquam a comitibus qui

cum eo capti fuerant: q̄q̄ grauiter discruciati essent: accusatus fuit. itaq; & si crimen exploratum habebatur: constans comitum animus: singularisq; eorum patientia id in purgando Agatocle effecit: ut iudicio tanq̄ innocens absolueretur.

De Tirone & filio.

CVm Herodes iudæorum rex Alexandrum filium suspectum haberet: & ob eam rem Tironem ministrum eius in uincula coniecisset: quia tonsor quidam fatebatur ab eo se inuitatum ut Herodē occideret: ut eo defuncto Alexander filius eius regnaret: Tiro diu una cum filio cruciatus est: cum tonsor coram esset: amborum corporibus crudelem in modum dilaniatis: tironis filius siue nimis ad dolorem recens: siue quod patris commiseratio eum moueret: cum ei promissum esset tormentis finem impositum iri: fassus est sæpius patrem decreuisse: ut Herodem occideret: cum ut solum adoriri possent occasionem aucuparentur: & id ob eam rem tātum ut alexander post eum regnaret. Illius igitur confessione quæ postea falsa est inuenta: motus Herodes alexandrum filium interemit.

De Aretaphila græca.

ARetaphila Nicocratis uxor: qui Cyrennis tyrannidem exercebat: cum plus eam patriæ charitas q̄ uiri amor moueret: ut patriam tyrannide liberaret: aduerso fato detecta est consilium iniuisse: Nicocratem uirum ueneno tollendi. Itaq; uariis ac longis cruciatibus affecta a Caluia socru: q̄q̄ res pene manifesta esset: adeo constanter tormenta pertulit: atq; ita eam rem semper excusauit: ut tanq̄ innoxia in primum honoris gradum apud uirum restitueretur: quem tamen ipsa haud multo post interemit.

De Farione ægyptio.

COntra autem Farion ægyptius tormentorum metu ea latrocinia fassus quæ nunq̄ patrarat. alexandriæ dum deduceretur ad locū ubi securi percutiendus erat: forte in apollonium Tyaneum philosophum incidit. cum is uel diuino nutu uel magica arte: id enim non cōstat: innocentem eius criminis Farionem depræhendisset esse: dedita opera eum remoratus est. cūm autem cæteri iam a ministris capite mulctati essent: Farion reuocatus est: cum noxii quidam in disquisitione quæ de eis habebatur: ipsa illa hora innocentem Farionem eius criminis esse dixissent.

Recentiora de duobus adulterii accusatis.

VErcellis quem ad modum Hieronymus scribit: a uiro uxor adulterii accusata dum torqueretur: constanter crimen semper negauit: iuuenis autem quo cum adulterasse dicebatur: tormentorum impatiens quod

non patrarat patraſſe ſe faſſus eſt atq; ob eam rem amb obus a conſule in
quo rigoris plus q̄ iuſticiæ erat morte damnatis: prodigio ueritas detecta eſt.
Iuuenis enim mendax: gladio percuſsus: caput ſemel ictus amiſit: ſepties au
tem cum fœmina gladio percuſſa eſset non cæſim modo: uerum etiam iu/
gulo punctim petito: ferrum retro ab eius carne ueluti a Silice ſemper reſi/
luit: præterq̄ in extremo ictu. ſeruandæ enim illius animæ gratia percuſſa: p
mortua: ut ſepelliretur elata fuit: atq; tunc uiua inuenta curato uulnere cum
demum iudicio abſoluta eſſet: uerum inuentum eſt.

De Iacobo Fuſcaro patricio ueneto.

CVm Hermolaus donatus uenetiis inter decemuiros principū unus
haberetur: atq; is forte in uinculis adoleſcentem haberet: impudi/
ciciæ reum: qui tormentis nullis ut crimen fateretur adduci poterat:
contigit ut adoleſcentis amator fortaſſe fretus ita ſe amatum adoleſcentem
liberaturum: Hermolaum poſt ſecundam a ſolis occaſu horā a palatio do/
mum regredientem uno ſolo comitatum: extincto eius lumine uno uulnere
occidit. Cum autem caſus illius atrocitas uehementer ſenatum uenetum per/
culiſſet: & cædis auctor ignoraretur: coniectura eius facti ueritatem diſquire
re decreuit. Itaq; cum in mentem reduxiſſet inter Hermolaum atq; Iacobum
Fuſcarum qui unicus Franciſci Fuſcari eo tempore uenetorū ducis filius erat:
graues olim contentiones fuiſſe: arbitratus ſenatus Iacobum patris honore
fretum illius cædis auctorem fuiſſe in uincula poni eum iuſſit: qui illic uariis
acerbiſq; tormentorum generibus diſcruciatus q̄q̄ nihil fateretur: tamē cum
pertinaciter ſenatus in ſententia maneret: ab eo Hermolai cædem procura/
tam fuiſſe: & tamen inconfeſſum morte mulctare non poſſet: tandem in
Cretam eum relegauit. Cum autem haud multo poſt Iacobus in exilio de/
ceſſiſſet: qui cædem eam patrauerat cum ſe religioni dicaſſet: morti proxi/
mus rem geſtam a ſe faſſus eſt. quæ res ſatis aperte monet: non eſse ma/
gno opere tormentis credendum. perſæpe enim tormenta eos qui in dolore
recentiores ſunt: etiam quæ non egerunt fateri cogunt: quoſdam quoq; ue/
neficio a ſenſu alienatos uidimus tormentis ceu in lecto iacerent doloris exper
tes indormire. Nullam ergo de morte hominis quæ peracta irreuocabilis eſt:
cunctationem nimis longam ducere debemus. neq; enim ab re romanarū
legum conditores ſtatuerunt: ſolam criminis confeſſionem quæ per tormen
ta extorqueatur ad damnationem non ſufficere: ſi cum ea ad probandam
rem aliud nihil conueniat. contra etiam tormentorum patientiam ſi in contra
rium probationes eſſent: ad abſolutionem ſatis non eſſe: ſed prudentia in
utraq; rem opus eſſe cenſuerunt.

De Testibus Caput quintum.

SEcundum Valerii ordinem scribenti hoc loco de testibus dicendũ esset. sed cum hoc tempore populi uel senatus non ii sint: qui iudicia peragant: quemadmodum apud romanos fieri consueuerat: nihil mihi quidem quod operæ precium mereatur scribere posse uideor: cũ eiusmodi res aut legum formulam habeant: aut a principibus iudicentur: in quibus plus appetitum persæpe q̃ius ualere uidemus. Itaq; solum nobis superesset ut testium exempla e litigantium libellis atq; iudiciis requireremus: rem profecto obscuram: neq; hoc libro satis dignam: ubi insignia tãtum posituros nos professi sumus. Itaq; hanc partem silentio prætermissuri sumus: cum illud satis esse putemus monere: permultum de testibus dubitari posse: q̃q̃ & dites sint: & in amplo dignitatis statu collocati: nisi adhæc uitæ honestas atq; in primis dei timor accedat. neq; enim fides amplas ædes: aut multo auro plenas arcas: sed hominum pectora inhabitat: ubi iusticiæ sedes est: quam & honestas & religio nunq̃ incomitatam relinquunt.

De his qui in alios animaduerterunt super iis quæ ipsi aliquando patrarunt Caput sextum.

De Populo Israelitico.

DE iis scripturi: qui in aliis castigauerunt quod ipsi interdum gessere: Israeliticum populum primo citabimus: qui seuere atq; atrociter Cananeos aliosq; uicinos populos q̃d idola colerent euertit: cum ipse tamen uniuersus primo in desertis locis dum ab ægypto remigraret: & postea decem tribus eiusdem populi idem peregissent

De Saulo iudæorum rege.

SAulus primus iudæorum rex cum Ariolos & phitonissas: qui ei parebant interemisset: ipse quoq; ab officio discedens de bello phitonissam consuluit: qui postea pro crimine illo ea poena quam aliis irrogarat a deo mulctatus est.

De Pericle atheniensi.

PEricles atheniensis ciuis cum plurimum in patria posset: auctor fuit: ut filii qui naturales tantum essent: ciuium numero non haberentur: cui cum postea functis uita legitimis liberis solus qui naturalis erat superstes fuisset: dum ciuium numero eum habuit: primus fuit qui conditam a se legem uiolaret.

De. L. Sylla.

INter romanos quoq; . L. Sylla dictator cũm per legem modum funeribus atq; conuiuiis præfiniuisset: in Metellæ coniugis funere atq; in epulo quod sæpius populo exhibuit: primus nimia profusione pompaq; legem a se factam transgressus est.

De Nerone imper.

NEro quoq; imperator lege condita de moderãdo in uictum sumptu: edixit ne caupones in urbe Roma aliud q̃ legumen atq; herbas uenderent: pena pro delicatioribus cibis imposita. neque uero diu cunctatus est: cum exquisitissimorũ ciborum coenis sumptuariam legem ipsam uiolauit: atq; ipse in cauponas atq; apothecas quas in tibridis ripa construxerat excolendorum ciborum gratia se conferret.

Recentiora de Masselzere.

GIldo africæ præfectus in Theodosii primi morte: eam prouinciam occupauit: & cum in eandem perfidiam Masselzerem fratrem suum trahere nequiuisset: fugientis inde uxorem liberosq; peremit: Honorius autem atq; Archadius fratres imperio potiti Masselzerem ad repetendam africam aduersus Gildonem fratrem miserunt: quem is proelio uictum occidit: recuperataq; omni Africa in eundem in quo Gildo incidit errorem: quia ab Honorio atq; Archadio rebellauit.

De Eradiano.

ERradianus ab Honorio augusto aduersus Attalum tyrannum in hispaniam missus cum eum deuicisset: hispania recepta ipse quoq; rebellauit. Sed cum postea ad urbem Romam cũ ingenti exercitu ueniret: a militibus suis occisus est.

De Eleutherio Constantinopolitano patricio.

CAlabriam atq; Appuliam Eraclei imperatoris nomine Ioannes Cõpsinus græcus patricius regebat. Itaq; ab eo cuius auspiciis ipsas prouincias administrabat desciuit: ad persequendum eum ab Eracleo missus Eleutherius Constantinopolitanus patricius: haud lõge ab urbe Neapoli in proelio Ioannem occidit. pro quo merito ne sine munere ab Eracleo præteriretur Italiæ exarchatum accepit. cæterum ipse dato honore non contentus rebellauit: atq; se regem appellauit. Quam ob rem a romanis legionibus quas secum habebat postea interfectus fuit: atq; ipsius caput a militibus Constantinopolim missum.

De Innocentio septimo pontifice.

INnocentius septimus cum nondum ad pontificatum conscendisset: adhuc solo cardinalatus honore insignis: persæpe Vrbanum ac Bonifacium pontifices: qui ante eum ro. ecclesiæ præfuerant repræhendit: q̃d de tollendo a catholica ecclesia scismate paruam gerere curam uiderentur. cæ

terum postea ad pontificatum euectus:in eosdem ipse quoq; incidit errores. a quibusdam autem romanis ciuibus rogatus ut ad tollendum scisma curam adhibere uellet:cum eos ad nepotem remisisset ipsius nomine responsurum: a nepote pro responso id tulerunt:quod a fenestris præcipites deiecti fuerunt. Illud enim is affirmauit suum esse responsum. Est autem cum in permultis aliis sæpe hoc crimen: ut quod in aliis repræhendunt: illud repræhensores ipsi agant: tum maxime sacerdotum ordini uelut a natura insitum: a Christo redemptore longe ante enunciatum: cum dixit a sacerdotibus grauia aliis onera imponi: quæ ipsi ne digito quidem leuare uolunt.

De Studio atq; industria Caput Septimum.

INdustriam studiumq; multarum uirtutum omniumq; artium ueluti indicem atq; originem esse palam perspicimus. neq; enim sine iis nisi perraro proficere quenq̃ in disciplinis: aut arte ulla contingit: & si quando inuētum esse aliquem accidit. qui aut nullo aut perexiguo impenso studio excelluerit: id aut ingenii magnitudine:aut prodigio factum uideri debet. Itaq; ne eius quem imitamur ordinem deseramus: de his dicere aggrediemur. Nec uero aut Neronem aut ei similes commemorabimus: qui industriam studiumq; enixe his artibus impenderunt: quæ prorsus regibus atque imperatoribus erant indignæ. Quid enim ille dum se & uomitu atq; leuando uentre tanto ope purgabat aliud quæsiuit: q̃ ut uocē magis sonorē habeāt? ut in theatris atq; foro clarius decantaret? qui etiam ob eandem rem porro oleo condito uescebatur. & plumbeam laminam pectori appositam gerebat: omnia ut inter cantores annumerari posset ppessus. Quā ob rem ab eorū ordine qui secuntur ipsum tollemus: & ad eos in quibus plus laudis fuit nos conferemus.

De. C. Iulio Cæsare.

QVantum Iulius Cæsar litteris impenderit studii: ex eo facile intelligi potest: q̃d ne in bello quidem unq̃ studium: q̃d litteris impendebat: intermisit: neq; ludos aut alia publica munera sine lectiōe spectabat: sed omnium testimonia de hac re scribentium cōmentarii de rebus ab eo gestis scripti longe superant. Ab eo enim inter armorum strepitum ac bellorum:tum externorum tum ciuilium curas litteris mandati: ut scriptoribus materia pararetur:ita eruditi limatiq; habiti sunt: ut nullus eis apponere manum ausus sit: cum stili nitorem militaremq; illam sine ullo fuco facundiam non superare modo: sed ne æquare quidem posse: haud iniuria nemo sibi persuasit. Fuit autem in omni disciplinarum genere hæc ipsius tanta eruditio magis miranda: q̃d honorum cupidus:atq; ingenti ambitione laborās: inter arma magistratusq; omnem transegit ætatem.

De Augusto

IVlii cæsaris ex sorore nepos: atq; idem per adoptionem filius augustus: ei in litterarum studio persimilis: quanquam prima ætas imperii administratione occupata esset: multa facunde ornateq; carminibus græce latineq; scripsit: mutinensiq; bello cum omnia armis obstreperent: semper uel legit uel scripsit uel declamauit: cum nec uita quæ in summo discrimine uersabatur: nec militaris cura ac molestia eum auerterent: quominus assidue studiis longe enxius quam alii in magno ocio soleant: operam impenderet

filius neptis

De Adriano imper

ADrianus imperator habitus est tā doctus atq; poeticæ studiosus: ut persæpe ei ad crimen ascriberetur. Arithmeticæ peritissimus. item geometra fuit. pinxit egregie: musicen excellēter caluit: & ante alia astronomiæ scientia ætatis suæ omnes ante ire uisus est: neque uero: & si imperii occupatiōibus distinebatur: unquam earum disciplinarum studium intermisit: dum simul scriberet: dictaret: audiret loquereturq;. Itaq; pro prodigio numerari potest tam multarum rerum scientiam in imperatore fuisse cuius uel dimidia pars in priuato atq; eodem ocioso homine si inueniretur: ad etiam amplissimum uideri posset.

Hadrianus Pictor

De Helio sophista.

HOc etiam Helio hippiæ sophistæ contigit: qui præter litterarum studia in quibus ætate sua nulli secundus fuit: olympicis ludis Zonam uestem calceos ampullam annulum gemmam in qua signum sculpserat omnia ab ipso fabre facta non sine admiratione homines conspexerunt: quippe in uno tantarum rerum artem ac scientiam uiderunt: quantæ permultos ornare mortales potuissent.

D. Aurelio Alexandro sceuero

NOn minus admirationis meretur studium quoq; atq; industria qua in re litteraria Alexander quanquam occupationum magnitudine in imperio pene opprimeretur: plurimum excelluit. fuisse enim legitur optimus aruspex: excellens augur: musicus insignis: et qui solutā orationem carmēq; eruditissime scriberet. quibus rebus tantum impendit opæ: ut in cōuiuiis cōsueuerit uel legētes audire: uel ipse aliis uescētibus legere

De. M. Antonio philosopho imper

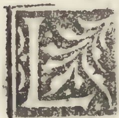
M. Antonius philosophus imperator ultra publicas curas: quas nunquam deseruit. cuius rei argumentum est quod diu paccatum tenuit ro. imperium: plurimum studii litteris impendit. cum de philosophia uel scriberet uel disputaret. Itaq; eius dicta scriptaq; inter philoso

phos eo tempore magni facta fuerunt.

De Cynea philosopho

A Principibus ad priuatos nunc descendemus. Cyneas philosophus a pyrrho ad populum ro. legatus postridie quam in urbem romã uenit: curiam ingressus Senatum atq; equestrem ordinem salutauit uno quoq; propriis nominibus appellato: idq; ipse peregrinus facile peregit quod romani in urbe nati nullo modo facere potuissent.

De Esdra propheta.

LOnge etiam maius memoriæ experimentum Eusebius tradit in libro temporum: scribens Esdram hebreum omnes moisi libros memoriter recitasse: quos chaldeorum reges sustulerunt ita ne amplius extarent. & ex eius recitatione transcriptos hunc usum qui postea habitus est prebuisse.

De Carneade græco.

CArneadem græcum plinius scribit ut memoriæ periculum faceret: libros quos in aliqua bibliotheca legisset: confestim oẽs memoriter recitasse.

De Demochrito abderita

ADeo doctrinæ studiosus atq; amator Demochritus abderites fuit: ut omnibus relictis in caldeam proficisceretur ob id solum ut astronomiæ operam daret: neq; eo contentus in persidem transiuit: ubi geommetriæ mensuras didicit. Athenas postea profectus doctrinæ penitus amore captus: ut ei magis ex sententia sua uacaret: neq; ullius rei gratia ab ea auerteretur: luminibus ut a quibusdam est scriptum se priuauit: corporiq; tenebras obiecit ut animo plus cernere posset.

De. C. Plinio

OMnium studia diligentiamq; C. plinius studio suo superauit: qui q̃quam in armis & magistratibus obeundis totã transegerit uitam neq; aliquid quod agendum esset omiserit: tam multa: tam docte atq; ornate scripsit ut etiam ocioso perdifficile sit omnia: quæ is scripta reliquit perlegere. nam præter naturalis historiæ libros opus diffusum atq; uarium infinita pene alia edidit: neq; uero cum ocium esset tantum litteris operam dabat: sed in mensa quoq; legentem audiebat aut notabat: etiamcum aliud agere eum oportebat. qui lectica quoq; utebatur: ut in uia uel legere uel scribere posset. & si equo ferebatur etiam inter tempestates ministrum manuleatum in pugilaribus excipere iubebat. q̃ ab ipso dictabantur: inteligendi autem tanto studio tenebatur ut dum nimis progreditur incendii quo uesuuius deflagrabat causas inspecturus: fumi magnitudine præfocatus interierit.

De dioscoride

EAdem diligentia atq; industria usus est Dioscorides medicus atq; equestris dignitatis honore decoratus: qui cum herbarum petrarumque uires scriberet: atque insuper animalium atque aromatum species prosequeretur: in eis describendis non leuiter famam secutus est: sed in omnibus graues auctores legere atq; magna ex parte eorum omnium periculum facere uoluit.

De Diodoro Siculo.

PAr studium atq; industria in Diodoro Siculo fuit: qui triginta annos dum orbis terrarum historias scribendo complecteretur consumpsit. & ne in iis erraret in quibus permultos errasse agnouerat: magno suo incommodo maiorem Asiæ atque Europæ partem perlustrauit

De epicteto philosopho

MIra profecto res: & quæ ante alia in quibus studium atque industriã enituit: efferri laudibus debeat: ea fuit quam epictetus philosophus p̃stitit. nã seruus atq; omnium inops adeo ut unde fores obseraret pauperis tigurii non haberet: his superatis incommodis ꝑmulta in philosophia peritissime scripsit.

De plauto poeta comico.

PLautus quem uarro uir doctissimus adeo eleganter locutum scribit ut si musæ latine loqui uoluissent eas affirmaret plautino ore loquuturas fuisse. cum graui inopia pressus magnum temporis spacium moleret: ut ita uictum pararet: quod temporis supererat: non quieti cæterum legendo atq; scribendo impartiebantur. Quam credibile igitur est longe maiora confecturum fuisse: si ocii atq; opum quibus alii affluenter abũdant: partem nactus fuisset? cum in tantis & temporis & rerum angustiis perpetuo pene labore pressus: de litterarum studiis tam multa scribendo bene mœreri uoluerit.

Si musę latine loquerent plautino sermone loquerent

peiora scripsit

De Phedone philosopho

HAud dissimile phedonis elei studium atque industria fuit: qui adolescẽtulus cum athenis in seruitute esset a domino ut prostaret in lupanari constitutus: quantum iniunctæ necessitatis turpitudinem uitare poterat: cum Socrate inclusus philosophiæ operam dabat In qua re ita egit: ut parto precio ab ea turpitudine se redimeret: atq; inter philosophos doctissimus euaderet.

De Symone Coriario

NOn minus etiam Symonis Coriarii studium fuit. cum ad eius apothecam Socrates persæpe commoratus de philosophia disputaret: tanta enim Socratem diligentia audiebat: atq; eius dicta excipiebat: ut quædam de eis non incomposite uolumina ediderit

De Cleante philosopho stoico

CLeantes quoq; philosophus pmagno studio atq; industria usus est: qui cum pugil esset: adeo se philosophiæ studiis accēdit ut cum ob inopiam coemere in scribendi usum papirum nō posset: quod audiebat in tegula osse notabat.

De prothogene pictore.

IN pictura prothogenes non minore industria quam alii in litterarum studiis usus est. nam cum ialisii imaginem pingeret: solo lupino aqua macerato alebatur: ut ita siti fameq; depulsa: minus curando corpore occuparetur: ciboq; persico cum uteretur: uaporibus quibus delicatiores cibi caput petunt: eius in considerando studium ac ratio minus lederetur.

De Nicaula ægypti atq; æthiopiæ regina

SEd non in uiris modo tantum doctrinæ ac sapientiæ studium fuit: inuentæ quoq;: id quod earum sexus perrarum facit: atq; ideo etiā magis mirum: foeminæ fuerunt adeo intelligendi ardore incensæ: ut neq; uiarum longinquitate: neq; regni in quo erant magnitudine deti nerentur: quominus ad capescendam doctrinam peregre proficiscerentur: exemplo fuit Nicaula ægypti atq; æthiopiæ regina: quæ audita Salomonis sapientia ab extremo orbe in iudæam iuit: ut eum audiret: & pro eorū temporum more cum subtilia quædam quæsiuisset: Salomō difficultates eas absoluit. Hoc autem facit: ut minus Pythagoram Platonemq; & Apollonium terrarum orbem peragrasse miremur. Cum hæc & foemina & regina: neq; sexus debilitate: neq; amittendæ dignitatis formidine deterrita sit: ut discendi studio tantum terrarum spacium obiret.

De Apollonio Tyaneo philosopho.

NIcaulæ longum iter ad Salomonem audiendum: ut de his quæ discendi studio impulsus Apollonius tyaneus asiaticus philosophus peragrauit: scribere uelim me admodum inuitat. Nam q̄q̄ sexus imbecilitas: ut mira uideantur: quæ illa egit efficiat: in Apollonio longe maior & longitudo perigrinationum & laboris difficultas fuit: is satis nō duxit tēporis sui philosophos in ea regione in qua ipse uiueret: doctrina æquasse: uespasiano atq; post eum liberis imperantibus mirum in modum discendi studio incensus omnia petebat loca: in quibus aliquid discere se posse intellige

aliquid discere se posse intelligeret: neq; eum uiarum longitudo incommoda ue: neq; pericula aut impendia retinuerunt. Nam ut bragmanorũ sciẽtiam haurire posset: psas Caucasum ipsum: albanosq; ac Scythas: atq; Massagetas prætergressus: in Indiam penetrauit. deniq; phisunte amne superato ad illos ipsos quos optabat philosophos bragmanos peruenit: ubi audito hyarcha in his quæ ad naturalem philosophiam atq; astronomiam pertinerent: permulta quoq; alia ab eo didicit. inde autem per elamitas babilonios caldeos medos parthos assyrios syrosq; phenicas: arabes atq; palestinos in ægyptum omnibus aliis in omni scientiarum genere doctior regressus est. Sed ne tũc quidẽ extincta hauriẽdarũ sciẽtiarũ siti in æthiopiã ad gynnosophistas transiuit. ubi eorum principem Thessionem audiuit: ut ab eo quoq; erudiretur. tunc discendi sibi modum ponens cum uiuere destitit: pane herbisq; ac simul aqua tantum uescebatur: ob id solum ut ingenio ad discendũ promptior esset. paternas autem opes: quæ satis magnæ fuerunt non stulte quemadmodum Crates thebanus in mari proiecit: ut expeditius uacare philosophiæ posset. Sed parte fratri tradita quod superfuit pauperibus qui propinquitate aut amicicia iuncti essent distribuit. Itaq; minime mirum uideri debuit si philosophus atq; magus alios doctrinæ magnitudine superaret: adeo ut illa quæ ab ipso fierent: præ admiratione mortalium mentes caperẽt. atq; ob id eum permulti numen habere crederent: essentq; etiam extra catholice credentium numerum: qui ea quæ ueluti præstigiator Apollonius supra communis naturæ cursum gereret: redemptoris rebus uere mirandis anteferre auderent.

tamen teste Jeronimo multa miracula fecit.

De Antisthene philosopho.

QVanto etiam doctrinæ studio Antisthenes tenebatur? Nam cum disputantem Socratem audisset: ipsius disciplinæ amore captus ad discipulos quos ipse habebat conuersus: ut alium præceptorẽ quærerent monuit. sibi enim se præceptorem inuenisse aiebat. & cum ita dixisset illis fortunisq; omnibus relictis uno tantum palio tectus Socratem postea secutus est: opibus liber atq; humanis curis quæ eũ a studiis auertere possent.

Sis memor que dixysti de Plauto

De Lasthene Mantinea & Axiotea phliasia.

PAri studio scientiæ arserunt Lasthena Mantinea: & Axiotea phliasia quas Dicæarchus scripsit: uirilem amictum induisse: ut expeditius Platonis doctrinam sequerentur: minime a fragili lasciuoq; sexu impeditæ: quo minus cum aliis Platonis discipulis diligentia studioq; proficerent.

De Hyparchia Maronea.

QVemadmodum Thebanus Crates opes contempsit ut potene di/scendi quo tenebatur studiũ his impediretur: ita Hyparchia Ma/ronea & dives & formosa foemina doctrinæ capta studio: uiros quorũ matrimonia honestissimis cõdictiõibus offerebant una cũ opibus spre uit: ut inopem Cratẽ philosophũ sequeretur: quo cum ut cynicã sectam pla ne imitaretur nudis pedibus orbem terrarum philosophando peragrabat.

Recentiora De Paula Cornelia.

INter recentiora exempla Paula Cornelia romæ principum genere orta non ob id tantum clara qđ hebraicis græcis atque latinis litteris plurimum excelluit. sed etiam qđ ueriorem philosophiam atq; peri tiorem doctorem secuta: relicta patria in palestinam abiit: ut illic christiana dogmata quibus nulla maior est philosophia: a Hieronymo qui illic agebat audiret. illicq; opes: quas ingentes habebat: ne a coelestium contemplatione abstraheretur in pia opera distribuit.

De Amalasunta ostrogothorum regina in italia.

AMalasunta ostrogothorum regina Theodorici ostrogothorum regis in italia filia & græce & latine eruditissima fuit: distincteque omnibus linguis locuta est earum nationum barbararum quæ in occidente imperium unq̃ uexassent: & postea mirabimur Cyrum Mithrida temq;: si alter nomina sua totius exercitus sui militibus reddidit: alter autem duabus & uiginti nationibus linguis propriis ius reddebat. cum & foemina & regina regni administratione occupata tam docta extiterit: & adeo uariis linguis loqui nouerit.

De. Q. Asconio pediano.

QVintus Asconius pedianus grammaticus atq; historicus: cũ septua/gesimo ætatis suæ anno oculis captus esset: atq; ita duodecim ãnos uixisset: eleganter quasdam historias: diligentia atq; industria supe rato ætatis atq; oculorum impedimento perscripsit.

De Didimo cæco Alexandrino.

OMnium industriam ac studium quos unq̃ legerim: Didimus Ale xandrinus superauit: qui amisso oculorum usu: cum ad quadragesi mum ætatis annum peruenisset: in grammaticum geometram at q; dialeticum consumatissimum euasit. Nam cum in supputandis numeris dimensionibusq; atq; in scribendo aliena uteretur manu: multa subtilissime scripsit: atq; haud pauca in sacra scriptura commẽtatus est. uisus est enim deus hunc potissimum ob id creasse: ut alios omnes experimento doceret di/

diligentiæ atq; industriæ inuium nihil esse: cum Didimus ea re quæ ante alias doctrinæ pernecessaria est priuatus: industria tantum tamen doctrinæ assecutus fuerit.

De Ioanne Fernando.

QVod per industriam in Didimo post amissum oculorum usum: contigisse certum est: Id ætas nostra in Ioanne Fernando uidit: cuius pater hispanus fuit: sed ipse in belgica parte: cui flandriæ est recentius nomen ortus in eadem uixit. Nam cum nasceretur cæcus erat: & eã insuper calamitatem pauperies aggrauauit: his duobus superatis quæ permultum doctrinæ atq; musicæ repugnant: poeta logicus philosophus musicusq; tam excellenti arte atq; doctrina euasit: ut solus memoriter quatuor uocum carmen componeret. id quod uix alii scribendo consequi possunt: præterq̃ quod aliis musicis instrumentis tam perite sonos modularetur: ut audiẽtium aures non solum suauitate demulceret: sed etiam artificii magnitudine ueluti captas admiratione detineret.

De Nicasio uoerdano belgico eius partis quæ barbantia dicitur.

QVod trimus usum amisit Nicasius uoerdanus belgicæ nationis quæ barbantia dicitur incola: & quod idem insigni doctrina præditus fuit: duobus superius positis exemplis a nobis annectetur: In quibus amissis luminibus quid per industriam assecuti homines fuerint haud obscure patet. Imperante enim Federico tertio in coloniensi studiorum uniuersitate Nicasius canonica atq; ciuilia iura professus est: & in Louaniensi gymnasio theologiæ peritissimum esse studiorum præfecti eum censuerunt: Diu sacrarum rerum concionator exutit: & aliena usus manu in institutionum interpretatione: atq; item super sententiarum libro multa scripsit: quibus etiã theologales quæstiones atq; epistolas eruditas addidit.

De Origene adamantio alexandrino.

DIdimi conciuis Origenes adamantius: q̃q̃ magna premeretur inopia: q̃d paternas opes catholicæ fidei causa amiserat: sex milia uoluminum: ut Hieronymus se uidisse testatur: ingẽtis doctrinæ scripsit: cum assidue septem notarios scribendo ac totidem additos ei pueros fatigaret.

Primus inter christianos mihi uidetur.

De Aurelio Augustino hipponensi epo.

IMmensum quoq; Aurelii Augustini hipponẽsis epi studium fuit: qui ad septuagesimum annum perductus orandi prædicandi scribendiq; operam nunq̃ intermisit. Sed tum demum studiis finem fecit: cum uiuere desiuit. Itaq; minime mirum fuit eum tanta scripsisse quanta uix pauci perlegere possint.

De Ambrosio Mediolanensi epo.

PErraro ad magnam doctrinam sine ingenti studio peruenitur: id quod dare docuit Ambrosius: qui æger ad mortem senioq; confectus: his duobus absterreri non potuit: quin assidue aliquid dictaret. & cum postremis diebus æger iaceret: psalmum quadragesimum tertium commentabatur, quam commentationem morte interceptus nō pegit.

De Hieronymo Stridonico.

HIeronymus stridone oppido in histria natus: quatuor ecclesiasticorum doctorum unus: ceu alter Plato aut pictagoras doctrinā per totum terrarum orbem secutus Syriam Iudæam atque ægyptum peragrauit: ut ea oculis suis prius lustraret: de quibus postea scripturus erat: superatisq; quas natura obiecerat difficultatibus ut expressius hebreæ babiloniceæq; linguæ stridores uerius q̄ uoces pronunciare posset: lima diminui sibi anteriores iussit dentes: & tandem cum græce hebraice babilonice syre atq; latine ad earum linguarum summum peruenisset: omnem scripturam quam sacram religio christiana appellat: in latinum uertit sermonem. cuius traductionis elegantia atque ueritas. omnes ante eum factas traductiones exclusit. Nam statutum fuit: ut Hieronymi sola traductione catholica uteretur ecclesia. Itaq; si Ennius qđ tribus uti sciret linguis: ut A. gelius tradit trium se cordium hominem iactabat esse: multo uerius quinq; Hieronymum habuisse corda fatebimur: cum quinq; optime caluerit linguas.

De Andalone negrono genuensi.

MAgnus quoq; genuensis Andalonus negrona gente ortus rerum inquisitor fuit, qui cum Astronomiam optime caleret: pene totū terrarum orbem peragrauit: ob eam rem solam ut climatum locorumq; orizontes ueterum normæ ac regulis æquaret: ut omnium earum rerum facto periculo astronomicæ artis peritior certiorq; esset. uerum quoniam a studio atq; industria sacerdotali sumus egressi: unius exempli gratia ad eandem reuertemur.

De Aquinate Thoma.

THomas aquinas uitæ sanctitatæ atq; doctrina uir mirandus: ob ea quæ in diuerso doctrinarum genere luculentissime scripsit: ceu alter Aristoteles inter christianos populos habitus: cum in parrhisiis esset a Philippo gallorum rege: aut ut campanus scribit a rege sancto Ludouico ad cœnam inuitatus: interim dum rex epulis operā daret: ipse animo abalienatus cum ne oculis quidem conniueret: omnesq; præ admiratione in

eū cōuertissent pcussa manu mēsa clare dixit aduersus manicheos cōclusum esse. cuius rei cum ab eo causam rex quæreret: atq; Thomā uehementioris illius gestus subpuduisset: tandem respondit dum ita abstractus cogitando esset argumentū se inuenisse: quo manicheis respōdere iussus: eorum dogma penitus euerteret. Quid igitur putare debemus eum cum studiis operam daret fecisse: cum regis mensæ adhibitus ab doctrinæ tanta contemplatione sibi nō temperauit: quæ quoniam in regibus rarior inuenitur: atq; idcirco magis laudanda est: regum exemplis manum apponemus.

Scotistæ dicunt eius doctrinā non indigere tanta abstractione: sed garriant ut uolunt melior uerior et laudabilior est quam illorum sordida ignorantia et deliratio: quam nisi mente captus nullus umquam attigit: nisi forte ludibrii causa:

De Fl. Iuliano Augusto.

IVlianus Augustus non modo doctus uerū etiam litterarum ac philosophiæ auidissimus fuit: adeo ut per noctem in exercitu aduersus persas atq; Germanos: quanq̄ pressus curarum laborumq; quos bella ferunt magnitudine: quorum nullam partem omittebat: tempora quæ alii dabant quieti: ipse uigilans uel scribendo uel legendo transigebat: multaq; per id tempus græce composuit.

De Alphunso decimo Castulonensi rege.

MIrum Alphunsi decimi Castulonensis regis studium atq; industria fuit: in qua re priscis illis doctissimis pene æquiperandus uidetur. Nam quanq̄ regnorum curis gerendisq; bellis occupata haberet tempora: assidue tamē studiis operam dedit in quibus ante alia astronomiæ deditissimus fuit: in ea uero tantum excelluit ut tabulas ipse composuerit: opus in ea arte difficillimiū: quæ ab eius nomine dictæ: nunc quoq; ab astronomis in magna existimatione habentur.

De Alphunso Aragonio Siciliæ rege.

VT in alio uirtutum pene omnium genere: ita inter studiosos quoq; atq; industrios Alphunsus aragonius Siciliæ rex locum sibi uēdicat: quem non septem regnorum administratio curæq; nō bella ingentia quæ gessit retinere potuerunt: quominus rex iam quinquagenarius qui tot populis imperitabat: litterario præceptori se subiiceret: ne latine loquendi usu careret: & ne hispani litterarum expertes liuiana lectione fraudarentur: ipse liuium e latina in castulonensem linguam transtulit.

Magna sane laus et Regia.

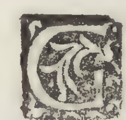
De Ioanne picco concordiæ comite: atq; Alberto pio carpi principe.

LOcum hunc dabimus Ioanni picco concordiæ comiti: atq; Alberto pio carpi principi: nō tanq̄ doctrina aut studio inferioribus iis de quibus est scriptum. Sed quia tempore posteriores fuerunt: grauē enim iniuriam ætati nostræ fieri putarem: si aut negligentia aut inuidia om-

nino præterirentur. Nam plane omnia scribere quibus per doctrinam atq; uirtutem excelluerunt: quis possit? cum uterq; tantum progressus sit: ut nõ plus illis inter doctrina insignes uiros q̃ soli inter sidera pares inueniantur. Ioannes enim in italia natus familia illustri in magnis opibus: forma insigni: id quod prodigii habendum est loco: quanq̃ puer potius quã incerta iuuenta nunquam uelabocio: cuius similes ei plerunq; nimis amatores sunt: uel a uoluptatibus quibus pene pro piaculo est: nobiles uiro ea ætate non esse demersos: a literarum studiis abduci se passus est. Itaq; in omni disciplinarum genere adhuc tener tantum profecit: ut disputando scribendoque re ostenderit ad summum se omnium scientiarum peruenisse: id quod uix per paucis etiam in longo senio contigit. archana quoque per multa in sacris naturalibusq; disciplinis per eum e tenebris in lucem erruta ceu diuinitus homini illi ad alios errudiendos infusa uidentur. Albertus quoque & fortuna & opibus atq; generis nobilitate minime impar: natu minor parem in litteris rationem secutus: uiuendo felicior picco qui iuuentam non impleuit: a picci meta minime disiungitur. qui intestinis discordiis agitatus: quibus rerum suarum parte magna carebat: earum defensionem quam litterarum studia deserere maluit: atq; earum artium quæ a raris habentur: id quod etiam piccus agebat: magno stipendio domi magistros alebat: persæpe que ob nimiam diligentiã ad dies noctium totarum lucubrationes adiunxit: ita ut iam mirum desinat uideri: si uterq; ingenium nactus longe maius quam mortalibus plerunq; impartiri natura soleat: tanto studio atq; industria tantum doctrinæ lumen assecuti fuerint: assequaturq; etiam nunc Ioannes Frãciscus picci nepos: qui memoria incredibili in omnibus per patrui uestigia ad omnes bonas artes uia ceu in palustri solo per uirtutem sibi munita non recuperauit modo amissa in patruo: sed etiam maiora restituit: Atq; ad easdem filium qui adolescentulus est manu secum trahit.

Hic libru composuit de prouidentia contra philosophastros:

De Ocio Caput Octauum.

CVm in omni arte studioq; ocium ita sit homini necessarium: ut currenti animæ ac spiritus reciprocatio: ordo exigit: ut post studium atq; industriam ocium ponamus: ocium inquam appellantes non desidiam qua franguntur animi: & corpora in hominibus emoliuntur: sed longi laboris ac cogitationis quandam intermissionem: quæ non memoriam bonarum artium & scientiã aufert: sed eam qua corpora animique simul ad nouos labores nouumq; opus promptiora redduntur. Quam enobrem conditor rerum omnium deus in hebdomada septimum quiescere mortales diem iussit: nisi ut eo exemplo doceret: post certa spacia animi atq; corporis in labore interlassamentum quærendum esse: ob id præcipue: ut cum eius cultu operam damus: agendarum pro tot eius meritis gratiarum

non immemores simus: tum postea etiam ut salutari hoc exemplo doceamur: longos labores ut leuiores fiant: intermissione aliqua oportere leniri: ut per hunc modū instauratis uiribus recentiores animo corporeque ad nouos perferendos labores reddamur. De hoc igitur ocio locuturi domitianū omittemus: qui sæpe ut uacaret: in cubiculo se condens muscas captabat: puerile profecto aut potius stultum respirandi interlassamentum. alios quoque principes tacebimus: qui omissis necessariis negotiis turpiter tempora transigebant: sed de iis tantum mentionem faciemus qui cum laude ocia necessario tempore non spreuerunt:

De Augusto:

AVgustus post assiduas curas atque molestias: quibus necessario proter imperii magnitudinem obsidebatur: interdum ut animum relassaret: uentoso folle se exercebat: aut piscabatur:. Verum postea ingrauescente ætate talis aut nucibus cum syris maurisque pueris ludebat: ex eorum contentionibus risum captans: ut spiritum quo terrarum orbem regebat: permultosque superbos reges domuerat: publicis defatigatum curis hoc ludorum genere recrearet.

pariter et orbem terrarum deracuat

De. M. Antonio philosopho imper.

m Antonius philosophus imperator diu in imperii administratione curarum mole: item philosophiæ studiorum assiduitate defatigatus: lassum iam animum aut pila aut pictura recreabat: altera enim corpus exercebat: altera immutato cogitandi genere una cū corpore spiritum renouabat.

Antoninus Pictor.

De Aurelio Alexandro Sceuero imper.

ALexander imperator: quanquam similiter administrando imperio necessarias curas non desereret: non tam pictura aut musica: & si in utroque plurimum excellebat: quam catulorum suculorumq; concertatione aut perdicum concursu ocii sui tempora recreabat.

De Ioanne Euangelista.

OStendit etiam nobis Ioannes euangelista uiuentem hominem: in negotiis perpetuo uersari non posse: ita ne aliquando ocium attingat. itaque is sæpe cum perdice ludebat: proter quam rem cum

Diui Iohannis pru dens responsum.

eum adolescens irrideret arbitratus parum conuenire seni homini: qui san/ctimoniæ exemplum atque specimen esset: ut ociosus cum aue animi laxa/mentum quereret: Ioannes pendere arcũ ab eius humero conspicatus petiit ut arcum tenderet: quod cum egisset adolescens sæpiusque sagittasset: de/mum a Ioanne dimissus arcum remisit: rursus Ioannes remittendi causam quæsiuit: respondente autem adolescente arcui funem detraxisse: ut cum uti eo necesse fuerit: quia nimis tensus fuerit: sagitationi inutilem non inue niat: tunc Ioannes & ego & cæteri mihi similes honesto ocio interdum re lassamur: ut maioribus uiribus orationi atque ieiunio sufficere possimus: quod fieri nõ posset: si semp eodem rigiditatis tenore uiueremus.

De Attalo Asiæ rege.

Raue potius quam a ratione alienum prorsus dici poterat ocium Attali Asiæ regis: qui fundendis ære statuis interlassare curas: atq; ea re fatigatus ortum suum fodere solebat.

Recentiora de saraccho tartarorum rege.

Aud plus in ocio suo rationis tempestate nostra habuit Saro/chus tartarorum rex: qui magni tamburlani filius fuit: is.n. ut re gni curis defatigatus animum recrearet: sagittas in arcus usum fla gellaque manu sua conficiebat: ut ea post modum in foro uenirent.

Sagittas et flagella in senectute faciebat

De Maumethe turcarum rege.

Aumethes quoque turcarum rex regno longe maiore quam Saro chus potitus: cuius ipse maiorem partem armis atq; uirtute pepe rerat: animi gratia pingere aut sculpere solebat: regnique curis aut etiam studio cui magnam temporis sui partem impendebat: defessus ortum colere solebat: nunc rastris fodienda humo: non nunquam putan/dis arboribus: fructusque qui ex eo capiebantur magno studio uendi cura/bat: non ut auarus plura congereret: sed uoluptate captus eorum laborum quos in curando orto pertulerat.

Maumethes fructus et olera que ipse co luisset uendebat. uul gus pronũ ad latran dũ: nõ putat fieri posse: quia sordidũ animũ putat habuisse ingenuum principem et suo similem

De Ludouico undecimo gallorum rege.

Nusitata recreandi animum species illa fuit: qua Ludouicus un/decimus gallorum rex usus est. Nam cum æger uenationi: cui as sueuerat: dare operam amplius non posset: per conclauia in qui bus morabatur: in mures immittere catellos solebat: atq; aduersus papillio nes auiculis utebatur pro aquilis quas nunc falcones appellamus.

In capitulo de sa pientia [illegible]

De Innocentio octauo pontifice maximo:

INnocentius octauus pontifex prorsus pontificias curas non omisit: & tamen succisiuas horas quas transigere ociosus poterat: non ut pius pontifex non nullis alii studiis dabat: sed persæpe putandis ortorum suorum arboribus impendebat.

Magna felicitas huius tempore in urbe. Iustitia copia Pax

De Paulo abate atq; heremita.

PAulus abas ægyptius cum solitudinem incoleret: ne ociosus tempora sua tereret: cum ea re nihil magis aduersum uirtuti esse intelligeret: funes palmarum foliis aut sparto monastico more texebat: & cum emptorem non haberet: quod parua res longæ uecturæ impendia non ferebat: tamen ne in cela operi nouo locus deesset: opera iam confecta incendebat: atque ita in ocioso negocio semper occupatus: quæ iners ocium trahere secum solet: mala depellebat:

Pauper inuentionis

Quantæ sint eloquentiæ uires Caput Nonum.

QVantæ sint eloquentiæ uires de orpheo atque amphione a poetis fictæ fabulæ declarant: cum siluas atque saxa eos canentes dicerent esse secuta: in quo profecto nil aliud innuere uates uoluerunt: nisi illorum utrunque ui dicendi id assecutum: ut agrestes uiros ad mansuetiorem uitam: & ad colendam uirtutem traheret. Idem nunc quoque eruditorum sacerdotum concionibus non ineruditis fieri quis non uidet? cũ persæpe ab eis persuasos uideamus mortales: non reliquisse modo quod haberent sceleris atque uicii: uerum etiam e summis opibus se ad pauperiem profitentes religiosorum hominum conuentus: ut innocenter uitam agerent se contulisse. ut igitur euidentius inspici possit quæ sit facundi hominis uis insignia quædam exempla enarrabimus.

Magna certe uis cum uideamus persæpe uideamq; assidue ... nebulones ab ... omnibus (etiam qui ... ... putant) laudari ... celum ferri

De Epaminunda thebano.

MAgnas eloquentiæ inesse uires Epaminundas thebanus ostendit: cum in totius greciæ consilio lacedemoniorum tyrannicam superbiam tanta facundia lacerauit: ut in græcia cui lacedemones per multos annos præfuerant: eamque in sententiam suam semper traxerant: epaminundæ oratione mota: tota eos deseruerit: itaque non iniuria quidã dixerunt plus mali epaminundam uerbis atq; oratione lacedemoniis: q̃ cum eos armis apud leutram deuicit intulisse.

De Philippomene megalopolitano.

QVanuis ingentes eloquentiæ uires istæ putandæ fuerint: quibus greciæ Epaminundas persuasit: ut Lacedemoniis imposterum subigerent se: tamen quia a natura omnibus insitum uidetur: ut seruitutem deuitent: atque principatum appetant: fortasse tanti epaminundæ quanti philippomenis megalopolitani fieri factum non debere uidebitur. Nam conciues suos megalipolitanos: qui messeniam profugerant occupata megalopoli a Cleomene Spartharum rege: per insidias scalis urbē ingresso: hortatus est ne in patriam tunc redirent: ostendit enim Cleomenem sine populo urbem Megalopolim diutius non retenturum: itaque si patria aliquod tempus ut carerent: in animum megalopolitani inducere possent: necessario eā cū laude recuperaturos esse: in quam si reditum accelerare uellent: & irrito conatu id moliri contigisset: seruitus eos mini/me incerta manebat: unus igitur philippomenes totum populum: in quo plerunque plus suorum possidendorum cupiditas: quam consilium ac ratio ualere consueuit: eloquentia retinuit: ne tunc periculose reditum temptaret: quia sub patriæ priuatarumque fortunarum desiderio quod proponebatur: foedissimæ seruitutis uenenum latere declarauit.

De Themistocle atheniensi.

QVod permulti sæpe: licet perperam: pluris pecuniam quam patriam facere solent: forsitan non minus Themistoclis eloquentia quam quorumuis aliorum de quibus est dictum: ualuisse uidebitur: Atheniensibus enim persuasit: ut argenti fodinarum annuos redditus qui quotannis populo uiritim diuidebatur: ad ædificandam classem transferrent. Neque enim parui fuit laboris: auarissimo populo persuadere. priuatis commodis suis publicam utilitatem anteuerteret. Cæterum quoniam hæc militarium uirorum exempla de eloquentiæ uiribus sufficiunt: in quibus uis ipsa dicendi uerborum floribus culta utilior fuit cum rem sibi coniunctam haberet: agendo enim fructum ferebant eorum quæ proponere ac suadere eiusmodi solebant uiri: nunc ad philosophorum atque oratorum facundiam transibimus: in quibus soli flores inesse uidentur dicendi: qui & si in eo quod bene olent: permultum gratiæ secum ferant: minus tamen utilitatis habent: atque

publico commodo eorum opera minus adiumenti afferre uidetur.

De. M. Tullio Cicerone.

OMnium consensu receptum est. M. Tullium Ciceronem ita dicẽdo ualuisse: ut unus romanæ eloquẽtiæ uerus appellari pens & possit & debeat. Itaq; unũ de eo exemplũ proponemus. Satis enim in ipsa omnium persuasione testimonii positum est: ut eum in foro regnasse: in causis atq; in dicendo arcem tenuisse putemus. P. Rullus tribunus plebis agrariam legem laturus populo erat: in qua cum de diuidẽdis in capita possessionibus ageretur: cui dubium erat: quin ei populus plurimum inhiaret? & omnia enixurus uideretur: ut lex promulgari posset? eam rem cum senatus permoleste ferret: neq; tamen ad eam impediendam modum ullum haberet: Cicero unus habita oratione adeo populi ipsius mentes permulsit: atq; permouit: ut ultro legem populus repudiaret. Quid enim hoc aliud fuit nisi exurienti populo persuadere: ut cibum quem pergratum mordicus apprehenderat: iam dentibus commasticatum: in gutur stomachumq; ne recipere uellet? unius igitur Ciceronis eloquium plusquam totius auctoritas senatus ad impediendam eam legem effecit.

Tanq̃ extra aliam ... fuerat ... et meo ... tacuant coram illos omnes totius orbis scriptores qui a seculo fuerant.

De Carneade philosopho.

ROmam missus legatus Carneades ab atheniensibus fuit: quo audito Cẽsorius Cato senatui suasit: ut cito ea quorũ causa uenerat Carneades expediret: eumque a se dimitteret: periculosam enim diuturniorem ipsius in urbe roma moram arbitrabatur: tanta linguæ ac dicendi uis in eo erat: ut ipso disputante a uero discerni falsum non posset.

De Cynea philosopho.

DE Cynea philosopho dicere pyrrhus solebat: plus sibi urbium illius lingua: quam armis suis partum esse. O eloquentiæ uires immensas cui pyrrhi uigor uirtusq; Hanibali Scipionique ipsorum confessione anteferendus pyrrhi ipsius testimonio cessit.

De Tyrtheo poeta atheniensi.

ILlaturi arma messeniis proter uiolatas uirgines suas Lacedemonii: ab oraculo apollinis moniti opem ab atheniensibus petierunt: a quibus irrisi nil aliud quam Tyrtheum poetam scia debilitatum senemque retulerunt. Lacedemones autem ut oraculo pararent exercitui

Tirtheum ducem præfecerunt: illatis autem armis cum repulsi essent: domumque reuerti rex decreuisset: Tyrtheus carminibus quibusdam recitatis quibus ad uirtutem constantiamque Lacedemones hortabatur: atque consilia quibus bellum gereretur proponebat: adeo omnium commouit animos: ut mutata sententia uel uincere uel in acie occumbere decreuerint. Itaque aliis abiectis: unius sepulturæ cura suscepta: omnes lacertis suis inscripta sua atque parentum nomina alligarunt: ut si mori in prœlio contigisset: nominis inscriptio deformata uulneribus & tabo corpora distingueret: ut a cognatis sepulturæ mandarentur.

De Obet propheta.

TYrtheus lacedemoniorum ignauiam ad uirtutem transtulit: At obet propheta iræ incendia compescuit: & ad clementiam conuertit: nam cum phaccas israeliticus rex: achaz iudæ regem bello uicisset: ac foeminarum atque puerorum alteriusque turbæ iudeorum circiter ducenta milia captiua duceret: ei obet occurrit: adeoque blande agendo orando monendoque profecit: ut ex immani superboque: ita enim uictoria homines facere solet: in summam clementiam demulceret: impetrauit enim: ut non solum captiui liberarentur: uerumetiam ut qui amissis omnibus nudi erant relicti uestirentur: sed iã ad recentiora transeamus.

Dele milia als' nugi mri

Recentiora de Leone primo pontifice.

LEo primus pontifex Valentiniani iunioris imperatoris suasu ad padum profectus: cum attila ad Gubernum oppidum in colloquium uenit. Eum q hunnorum rex erat ab ultima tartaria: scytharum ea gens est: profectum: nec alpes nec munita loca neque arma auertere potuerant: quominus in italiam ueronam usque descenderet: magna romano imperio clade illata: cui toti internitionem minitabatur. Cum eo autem dicendo adeo profecit Leo: ut persuaderi sibi Attila passus sit: ut in hungariam regredi uellet: neque jam ultra romanum imperium infestaret: dicendo enim plus leo quam totius imperii uires armaq; profecit.

De Zacharia pontifice.

NOn minus se eloquentia Zacharias pontifex cum Rachisio longobardorum rege ostendit profecisse: quam cum Attila leo egerat: nam cum Rachisius magnis uiribus perusiam urbem obsi

deret: ad eum in castra zacharias cum paucis profectus: uerbis assecutus est illud: quod maximo exercitu efficere difficillimum erat. Nam non solum eum impulit: ut urbis obsidionem solueret: uerum etiam dicendo ita praesentis uitae uanitatem. premia penasque futurae eius animo impressit: ut tradito Astulpho fratri regno ipse monachalem ordinem romae profiteretur. O eloquentiae ingentem uim de barbari regis manu arma conuellere: atque ut regno cederet persuadere: pro quo parando multi non solum mille discriminibus uitam obiciunt: uerum etiam deum ipsum omnium rerum opificem offendunt.

Quantum habeat momenti uenusta actio atq; pronunciatio. Ca. x.

Commoda pronunciatio concinnusque corporis motus: adiecta aliqua exteriori re cum oculis illud infigat: quod per uerba aures accipiunt: quantum ad mouendas hominum mentes momenti habeant: sequentibus exemplis ostendetur: quanquam uel sola Demosthenis auctoritas satis clarum illud fecisse uideatur: cum interrogatus in quo dicendi maior uis esset: ter in pronunciatione respondit: idque experiendo declaratur: quia actus mouere affectus solent: & lachrimas extorquere quae alioquin non manarent.

Quod primum in dicendo quod sc. quod ter. PRONVNTIATIO

De. M. Manlio.

Marcus Manlius a. Q. Capitolino affectatae tyrannidis accusatus. cum populum alloqueretur & lachrimans capitolium ostenderet: quod a gallorum armis defenderat: adeo actione aspectuque illum mouit: ut quanuis crimen pateret: tamen ut Marcum damnaret adduci nunquam populus potuerit: nisi posteaquam causae actio alio traducta fuit: unde aspici capitolium non posset: adeo enim in omnium mentibus actio efficax ad commiseratione composita: recensq; publici beneficii memoria cum coram locum ostenderet: in quo beneficii eius uestigia uidebantur impressa esse: ut atrocis criminis praesens nota offuscaretur: atq; ex populi animis dilaberetur. Mutatione autem loci cum mens quoq; una cum loco mutata in populo uideretur: ab omnibus damnato. M. Manlio: palam ostensum est: quanti esset in oratore momenti: actio commodae pronunciationi coniuncta.

.i. in loco

De. M. Antonio.

Occiso. C. Iulio caesare cum percussores fauentem senatum haberent: & iam in senatu non modo nulla de puniendis fieret mentio: sed de remuneranda tyrannocidarum uirtute sermo haberi ceptus esset:

Marcus Antonius consul. qui postea triumuir fuit: cum. L. pisonis opera delatum esse in forum Cæsaris corpus: atque ad eum spectandum accurrere populum uideret: cõcionabundus cæsaris ingentes præclare res gestas atque liberalitatem commemorare cœpit: conuersus inde ad commiserationem quod tantus uir a suis indigne peremptus esset: Cæsaris pretexta sanguine perfusa: atque item cerea imagine ei persimili producta uulnera ostendere ac simul composita ad id actione lachrimis plenus inter suspiria connumerare cœpit. Quibus rebus adeo populi animos ad commiserationem mouit: ut Bruti ac comitum eius uirtutis: item partæ per eos libertatis oblitus: impetu facto ad percusorum domos incendendas accurreret. Itaque Bruto Cassioque ac cæteris percussoribus ab urbe abeundum fuit. Marci igitur Antonii lingua id egit: quod nullis armis tunc assequi potuisset. Tantum enim aberat ut pellere eos posset: ut uix resistendi spes ei certa relinqueretur.

Donec fatu regnauit urbs floruit postq autem Romanorum consilio res acta est In hanc ferem quam cernimus pducta est.

De Seniore Catone.

QVod Marcus Antonius in Cæsaris percussores: id Cato senior ad delendam Carthaginem ante egit. Nam ut senatum populumque romanum ad suscipiendum tertium punicum bellum moueret: plus oratione sua ostensoque pomo ficu profecit: quam ante hispaniarum: Saguntique: item Trebiæ Trasimeni ac Cannarum commemoratæ clades fecerant. Anxius enim ne iterum urbi romæ Carthago exitium moliretur: in senatu ficum recenter ab arbore decerptam ostendit. & cum peteret a senatu sciri ne posse putaret qua die ab arbore esset decerpta cum omnes recenter decerptam dicerent: affirmauit nundum tertium excessisse diem cum in arbore carthagine penderet: & tridui uia propinquos populum romanum adeo infestos habere hostes: quibus uerbis ficuque ostẽsa super tãta re experrectus senatus populusque romanus: cum id iam agnoscere se ostenderet: quod ante tot cladibus affectus intelligere noluerat: suscepit tertio aduersus carthaginenses bellum. Carthagineque euersa: hunc sibi timorem: hocq; a Catone declaratum periculum exemit.

et nomina uana catonis: quanto minus ficos protulisset ficus

De Scorio Dacarum militari duce.

PAri arte sed ad diuersam rem. Dacas mouit Scorius etiam militaris dux. Nã cum dissidẽtibus inter se romanis dacas imminere bello in eos mouendo uideret: fretos quia discordes inter se Romani faciliorem de se uictoriam prebituri uiderentur: ipse magnis rationibus illud improbabat. Cum autem satis orationem esse ut dacas moueret

non arbitraretur : in consilium duos ingentes canes ferosq; adduci iussit : qui ut soluti fuerunt statim tanq̃ inter se commissi mordicus certare inter se coeperunt : nec multo post lupum quoq; adduci curauit : quem ut canes inspexerũt : nihil morati omisso proelio quo inter se concertabant : concordes lupum ambo petierunt : ab ea contentione Scorius sermonem iterum orsus a canũ primo : deinde lupi ac canum contentione declarauit : nihil esse quod facilius romanorum dirrimere contentiones posset : q̃ si se dacarũ bello peti sensissent Contra autem fieri posse si foris quieti sinerentur : ut inter se ciuilibus armis cõsumerentur : manu designans canes quos Dacæ uiderant colluctantes romanos esse. Dacas autem a lupo designari. Itaq; ea oratione prudentiq; spectaculo Dacæ permoti Scorii consilium sequi decreuerunt.

De Pupieno imper.

SEditionem romæ inter plebem ac milites excitatam in qua permultum sanguinis effusum est : senior pupienus imperator non oratione : non imperii maiestate compescere ex toto sed ne aliquantisper quidem frenare potuit : quin saxis quoque ipse petitus est : remedia igitur tantis malis ante nulla inuenit quam susceptum infantulum gordianum sediciosis ostendit : illius infantis aspectu uirtutem meritaque ac mortem aui & patris supplici uoce populo ac militibus commemorans : quibus auditis omnes statim arma abiecerunt.

De Mario Antherio oratore.

MArius Antherius orator insignis : ut quemadmodum olim graccus pronunciationem rebus quas tractabat accommodaret : seruum post terga habebat siue lentius rem agentem siue uehementius inuectum uestis contactu monentem. quod proter nimiam in dicendo attentionem proprio iudicio diffideret.

De Thimoteo milesio musico.

NOn oratoribus modo atq; poetis actio necessaria est : & agendo per magnum affert momentum : uerum etiam in musicis atque cantoribus nisi insit omnem aufert decorem. Nam & pia canentes depressa mitique uoce succinentes lachrimas quoque ab auditoribus extorquent. contra autem si ad fortia se conuerterint : totum commouent hominem : & ad ardua magnaque temptanda compellunt : huius rei Thimoteus milesius exemplo est : qui cum Alexandro Macedoni homericos uersus de Achille canẽs recitasset : adeo incẽdit eũ ut arma peteret. Ceterũ ab eodem postea uoce in remissum carmen conuersa Alexander repetita mẽsa totum se immutauit.

Hodie non fiunt hec miracula : sed lingua uulgari fertur canta canta & pigli quaglie

Recentiora De Gregorio nono pontifice.

QVanq̄ inter recentiores uiros permulti fuerint: qui eloquentia excel-luerunt. quos credibile est actionem facundiæ accomodauisse: ta-men quia de eis perpauca scripta fuerunt: nos quoq; pauca dice-mus: primumque Gregorium nonum citabimus: qui cum populum roma-num inclinare ad Federicum imperatorem postremis temporibus cerneret: neq; alia resistendi ratio esset; apostolorum Petri & Pauli capita coepit: & la-chrimabili uoce sanctorum reliquias populo commendans ita omnium ani-mos immutauit: ut qui ante rebelles atq; hostes erant: pro eo in Federicum ar-ma caperent.

De Laurentio Rodulfo florentino.

NOn minus Laurentii quoq; rodulfi florentini pronunciatio atq; ge-stus effecit: cum pressus armis Philippi mediolanensis ducis floren-tinus populus sæpius in cassum a uenetis opem petiisset. is enim ul-tro nullo publico nomine uenetias profectus: posteaq̄ in senatu facunde mul-ta de populi florentini periculo disseruit: in perorandа oratione tanq̄ irarum & desperationis plenus: turbato uultu: turbataq; uoce hæc subiunxit. Culpa uestra Veneti superiore anno genuensis populus cum diutius Philippi ducis arma sustinere non posset: dominum accepit: atq; urbis suæ libertatem illi-us iugo subiecit. Eum nos quoq; hoc anno regem faciemus: sequenti autem uos eum imperatorio diademate ornabitis: atq; ita dato tergo senatu egres-sus est. Cuius uerba actioq; quorum desperatio causa esse uidebatur: plus q̄ superiorum oratorum facundia ualuerunt. ueriti enim ueneti ne desperatio ne acta florentina ciuitas in grauem aliquem casum se demitteret: inito cum ea foedere iunctisq; armis Philippi impetum compescuere.

Laurentij vis in actione

De Francisco Marchesio iureconsulto & genuensium oratore.

MEdiolanensis ducis mentio facta apud me singularis rei recordatio nem renouauit: qua usus est Franciscus Marchesius iureconsultus a genuensibus ad Galeatium mediolanensem ducem orator missus: Galeatius enim eo tempore rerum in genua urbe potiebatur: sed urbs illa cū liberis admodum condictionibus principem agnoscebat: qui cum redigere ad eam seruitutem genuenses niteretur: in qua trans appeninum Mediola num atq; alias habebat urbes: animi inter ipsum ac genuenses exarserant.

Quantum habeat momenti uenusta actio & pronunciatio

Cum autem ut genuensium ius ostenderetur : ad Galeatiũm Frãciscus Marchesius esset missus : & difficilem ad Galeatium haberet aditum : die qua sancti Ioannis sacra celebrabantur : Franciscus Galeatio munus basilicæ herbæ uas plenum misit : Dux ergo Franciscum qui eum non imprudentem hominem norat esse : statim ad se acciuit : ut missæ eius herbæ causas intelligeret. Franciscus omissis iis quæ a genuensibus mandata erant : paucis explicuit : ego princeps genuensium ad te orator ueni : & cum in ea urbe natus atque educatus eos agnoscam : tibique uera seruitute addictus sim : uolui ut genuensium ingenii noticiam haberes : eorum enim natura basilicæ herbæ persimilis est : quæ leuiter tacta suauem perfundit odorem : grauius autem attrita scorpiones procreare dicitur. Herbæ illius parabola : cui genuensium natura similis dicebatur esse : cuius arbustum coram Galeatius habebat adeo principis illius animum mouit : ut qui antea rationibus nullis flectebatur : tum seipsum cohiberet : & tanquam quæ antea in ea re dicta fuerant : auribus tantum accepta eum ultra non mouissent : tunc etiã uidisse se ratus quæ in genuensium re dici cogitarique poterant : ueluti duplici freno cohibitus substitit : neq; ultra est progressus.

Fra. March. Basilicū mysit dono Galeatio duci

De Roberto leciense minorum ordinem profitente.

LAus fris Roberti

Robertus Leciensis qui minorum ordinem profitebatur : & qui sine controuersia inter sacrarum rerum concionatores ætate sua principatum obtinebat : in patria sua aperte ostendit : quantas in dicendo pronunciatio uires haberet : rogatus enim a cõciue : ut eius filio sacerdoti quosdam sermones ex iis quos eo ãno ornatiores habuerat dare uellet : cum ei morem gessisset : posteaquam pater filium eos recitantem audiuit arbitratus neque efficaces ad rem : neque ornatos esse : cum Roberto grauiter questus est se ab eo elusum : quod non eos sermones : quos ipse antea ingenti laude sua singularique audientium attentione pronunciauerat : sed alios deteriores dedisset : cui Robertus aliter nunquam satisfacere potuit : nisi posteaquam ipse denuo eosdem pronunciauit. Egit enim ut amicus experimento intelligeret : sermones ipsos eosdem & in filio & in se semper fuisse : sed ueluti in musicis idem carmen in diuerso instrumento magistroque : sic eundem sermonem ab alio pronunicatum uarium etiam atque diuersum uideri. Leciensis igitur ille quod ex filio auditum uehementer damnarat : a Roberto cum denuo accepisset : mira delectatione affectus est.

Hunc uidi audiui et noui. mimũ et gesticulatorẽ potius q̃ predicatorem : in quo parua doctrina : Relligio nulla : uerũ memoria et linguę uolubilitate ualuit. barbara tamen multa pronunciabat more patrio. puta q ihu Gesum dicebat et nihil eius [illegible] ut [illegible] de [illegible] parũ aut nullũ iudicium haberet) pudenter [illegible] q suis circumferrentur negauit q suos esse in pulpito quod ego putabam [illegible] : nisi postea [illegible] [illegible] multo [illegible] essent quos audiebam cottidie : In ultimo tandem [illegible] : dum apud Apostolos declamaret

Quam ingentes sint quarundam artium effectus. Ca. xi.

OPeræ precium est inspicere effectus ingentes: quos nonnullæ artes prodiderunt: ut ex eo intelligatur quantum industria atque diligentia possit: quod quoniam exemplis melius q̃ dicendo declarari potest: omissa longiore oratione ad ea descendemus.

De Hippocrate medico.

INgens medicinæ artis hippocrates experimentum ostendit: cum ex aeris intemperie pestem ab illyrico uenientem agnouit: atque ad urbes græciæ diuisos discipulos misit: omnibus enim qui remediis eorum uti uoluerunt: mirandum in modum salutem restituit.

De Asclepiade medico.

MIrãdus quoq; effectus is fuit quẽ Asclepiades prusiẽsis in medẽdi arte prestitit. Nam cum solus animaduertisset quendã qui pro mortuo ad sepulturã efferebat uere mortuũ nõ eẽ subsistere eos q illũ efferebant iussit: uereq; ac pristinæ ualitudini hominem restituit.

Ego quoq; duos medi cognoui dixiq; illos non mortuos alter uixit [illegible] post qui numq; letatus est et ex illa cogitatione decessit.

De Erophilo cleophante medico.

ERophilus cleophantes medicus similiter ut Asclepiades ad uitam restituit quendam pro mortuo: ut sepeliretur elatum.

De Talete Milesio.

MAgnos astrologiæ effectus esse Tales Milesius ostendit: cum increpitus qđ eius artis quæ inutilis haberetur nimis studiosus esset: se minime inutili rei operam dare declarauit si eius apud se fructũ lucrũ: & nõ sciẽtiæ ipsius uoluptatẽ eẽ uellet. Nam cum ex astrorum inspectione sequentem annum oleis huberrimum fore perspexisset: uenditores præoccupauit: diu ante olearum eius anni fructibus emptis: quos haud admodum grandi precio assecutus est: quod aliquot annos ante sterilis olearum fuerat prouentus. Itaque cum ut ipse præuiderat eo anno copiosæ oleæ: posteroque infecundæ iterum fuissent: ingens lucrũ ex coeptis consecutus: aperte ostendit quãtũ ex ea arte consequi possent: qui struendis opibus operam dare cupiunt.

Uerũ a lucro abstinuit sat fuit homini pho ostendisse uoluntariã subpinere paupertatem.

De Iuda Esseno.

MIra quoque certitudo atque experientia diuinandi in Iuda settensi hierosolymarum Esseno fuit. Nam cum præuidisset diem locumq; in quo aristoboli iudeorũ regis frater antigonus occidi debebat.

& eo die prætergredientem templum uideret: sciretq; discipulis a se significatum eo die Antigonum interfectetum iri in stratonis turri quæ plusquam sexaginta stadia a hierosolymis aberat: neq; iam fieri posset ut eo die illic antigonus esset: addubitare cepit: quorsum ea res euasura esset. Cum interim ei nunciatur in regia hierosolymis locum esse quæ Stratonis turris nominabatur: & in ea Antigonum interfectum esse: cuius loci nomen cum iudam lateret de Antigoni mortis loco addubitabat: quanq̃ diuinandi artem uerã esse sciret: ut res ipsa docuit: cum neq; in tempore neq; in loco sed in sola interpretatione loci erratum esset.

De Posthumio augure.

CVm apud nolam. L. Scylla esset: ut cum seniore Mario decertaret: perturbato admodum animo: quod rẽ perdifficilem animaduertebat esse. Augur posthumius qui eo præsente rem diuinam faciebat tensis ad Syllam ambabus manibus dixit: ut uinciri eum iuberet: ac post modum occidi: nisi eius proelii penes ipm uictoria maneret: felicemq; euentum nansisceretur: ex eo quod tunc augurali scientia preuidere iussus erat. postero enim die urbem romam ingressus Sylla inde Marium expulit animumque ut optauerat expleuit.

De Trasibulo Mathematico.

NOn minus quoque uerax Trasibuli mathematici experimentum erga Tiberium fuit: cum is ab Augusto uictrico rhodum relegatus haud parum salutis suæ timeret. Nam cum eo iuxta mare deambulans enixe ut meliora speraret hortabatur: Cum Tiberius contra sentiret: atque parum abfuisset quin ira succensus iu mare præcipitem daret: increpitans atrocibus uerbis Trasibuli artem falsam esse. Tunc enim Trasibulus aliquantisper constitit: conuersisque ad mare oculis: ut rhodum: uersus uenientem uidit nauem: tanta eum artis suæ fiducia cepit ut affirmare auderet ea naui fælicia Tiberio afferri. Non multo autem post naue in portum delata litteras ab Augusto liuiaque Tiberius accepit: quibus romam reuocabatur: ubi imperii ipsius fundamenta iacta fuerunt.

De Methoposcopo:

MEthoposcopus qui inspecta fronte prædicere inspecti hominis fortunam solebat: a Narciso Claudii Cæsaris liberto deductus: ut Britanici filii fortunam inspiceret: ut uidit eum negauit imperaturum esse euentusque uerum ipsum dixisse ostendit

quia ante Claudium brithanicus decessit: et cum iuxta eum uidisset titum ad huc puerulum: manu eum designans dixit illum quidem imperaturū. Neq3 id eum fefellit: siquidem post quinq3 principes: ei imperium contigit.

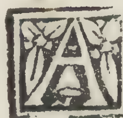
De Ascretarione mathematico.

Ccusatus ascretarion Mathematicus: quod Domitiani Cæsaris mortem prædixisset: ab eo interrogatus si id egisset: ita se fe-cisse non negauit: cum autem de morte quoq3 sua qui aliorū prædicebat fatū a domiciāo rogaretur: respondit breui se a canibus laceratum iri: itaq3 cum eius dictum experimento confutare Domicianus uellet: interimi eum iussit: atq3 profunda fossa tumulari super ingesta præterea magna tel luris ui. Sed haud longe res abiit cum magnis imbribus ab ascretarionis tu mulo dilapsa humo: nocte ut is dixerat a canibus erutus ac dilaniatus est: mi serando exitu id de se firmum esse testificatus: quod non multo post Domi-ciano quoq3 ut ipse prædixerat contigit.

De adriano imper.

Hadrianus astrologus

Deo mathematicarum & diuinādi peritus fuit adrianus impera tor: ut quotānis calendis ianuariis scriberet quæ toto anno sibi euē tura essent. Eo igitur anno quo e uita excessit usq3 ad mensem tantum scripsit: quo decessit: ea re se mensem illum non transgressurum esse ostendens.

De Germano augure.

Vm imperante Tiberio iuxta palatium agrippa in uinculis ad ar borē teneretur insigni amictus ueste ut eius fortuna ferebat: Ger manus augur qui in uinculis etiam tenebatur cū supra agrippæ ca put in arbore cui alligatus erat bubonē uidisset: a custodibus quis is esset po stulauit: cum aūt ei custodes illius fortunā narrassent: ita egit ut in ꝓpinquo ei alligaretur ut commode alloquendi copia esset. itaq3 ei uicinior factus: blā dis uerbis ipsum solari coepit atq3 affirmare presentem uinculorū iniuriam euasurum: ac iudeorum regno feliciter potiturum: item liberos quibus re-gnum relinqueret procreaturum: sed si in posterū capiti suo iterum eiusmo di auem impendere uidisset: sciret morti se propinquum fore. Nonmul-to post Tiberium mori contigit. Calligula autem Tiberii successor in cuius contumeliam agrippa cathenis uinctus fuerat: eum liberauit. atq3 iudæorum regem constituit: qui postea in cæsarea urbe cum eiusmodi auem conspe-xisset in ægritudinem incidit: in qua dolorum magnitudo ei uitam ademit: regnumq3 liberis quemadmodum augur prædixerat reliquit. Sed iam ma-thematici cedant: & aliquot magorum exempla proferamus.

De Iane & Mambre ægyptiis magis.

NOn minus efficaces in magica arte effectus Ianes atque Mambres ægyptii ostenderunt: cum coram pharaone: is enim chencres ægyptius rex fuit diuinum numen quo moyses utebatur prodigiorum magnitudine ausi lacessere: ut uirgæ quas habebant serpentes uiderentur: atq; ut aqua cruentaret: nascerenturq; ranæ fecerunt.

De Symone mago.

NOn ne prodigium illud ingens fuit: quod magica arte Symon Samaritanus effecit: quemadmodum Ambrosius in examerone atque Clemens pontifex in itinerario testatur: qui præter eius artis mira permulta quibus cum apostolo Petro contendit: dum ut aliud pro alio appareret persæpe effecit: pennis per sublime haud paruum spacium in uolantis speciem uectus est.

De Apollonio Tyaneo philosopho & De Brachmanis & Gymnosophistis.

OMnia alia magorum præstigia de quibus scriptum est: meo quidem iudicio superata sunt ab iis quæ Apollonius Tyaneus gessit: aperte ostendens quantum magicam caluit artem: & si assidue eam se ignorare affirmabat: nam præterquam quod plurima prædixit futura: quæ ita ut prædixit euenerunt: cecos claudos atque ab immundis spiritibus uexatos sanauit: Ephesum quoque urbem graui peste laborantem liberauit: ostenso eis medico, sene turpique: quem a populo lapidari iussit qui postea lapidum congerie detracta canis effigiem habere inuentus est. quem ipse demonem esse affirmauit: postremo autem cum in palatio publice custodiretur apud Domitianum accusatus: ab eius conspectu euanuit: atque putheolis eo die inuentus est: quo comitem suum præmiserat atque ut illic se expectaret mandarat: qui etiam imperante Nerone: cum in Tigilini manu libellus esset: in quo eius accusatio cōtinebatur: prodigiose effecit: ut apertus liber nulla in parte scriptus inueniretur. Non minora etiam perfectæ illius artis signa fuerunt: quæ idem Apollonius in india apud philosophos brachmanos se uidisse asserebat: quos arbitratu suo & pluuias inducere atq; serenitates aiebat. Conuiuia quoq; uasis epulisq; aparatissima struere: id q̄d sibi ab eis factum affirmabat: cum tamen qui apparando conuiuio: ferendis mutandisque ferculis ministrarent: nulli conspicerentur: quin etiam ut terra ipsorum arbitrio ingenti motu tremeret agebat. Idem quoque uidisse se apud Gynnosophistas in ethiopia confirmabat: qui arbores ut ad humum se

Hic maximus inter mortales fuit. sciencia et vite sanctitate

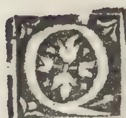
inclinarent: loquerenturq; efficiebant. Sed ne prodigiorum magnitudo fastidium lectori afferat: si diutius in ea commoremur: ad pictores sculptoresq; transeamus.

De Apelle pictore.

Pelles pictor insignis: etiam cum uiueret Alexander: Phtholomeo inuisus: postea aduersa tempestate Alexandriam delatus per contemptum cum ignotus esset: ut cum Phtholomeo coenaret inuitatus fuit. Cum autem Phtholomeus eius esset rei ignarus: atq; Apelles in conclaue cum aliis uenisset: a Phtholomeo torue interrogatus quamobrem illuc se contulisset: inuitatum se dixit: & cum inuitatoris nomen ignoraret: statim apprehenso carbone in muro illius formam qui eum inuitarat: ita signanter expressit: ut is a rege cæterisq; qui esset agnosceretur.

Apelles inuitatorē carbone pinxit.

De Prothogene pictore

Vam insignem fuisse Ialisii imaginem a Prothogene pictam putare debemus? Cum eius gratia Demetrius Rhodum non succendit: ne simul Ialisii imago corrumperetur. Tanti enim eam fecit atq; eius potiendi tanto desiderio exarsit: ut dum ea potiri studet: potiri rhodo postea nequiuerit.

De Lisippo.

Iu in capitolio seruatus æneus canis: Lisippi opus: usque ad uitelii tempora perdurauit. cum ciuilibus discordiis incensum fuit capitolium. is in lingentis uulnus speciem formatus adeo proprius & uiuenti similis: ut cum ii quorum curæ ac fidei res in capitolio positæ credebantur: pro cæteris rebus pecunia populo cauerent: pro canis statua uitam desponderent: adeo magni populus romanus per id tempus ænearum statuarum copiosus eam rem faciebat: ut ex cautionis forma operis mira pulchritudo diiudicari posset: neq; enim obscurum erat illud unum signū pluris q̄ alia aurea signa preciosaq; permulta quæ in capitolio condita erant populum fecisse.

Canis aeneus in capitolio a Lysippo ductus

De eodem.

Demq; effinxit statuam cui ordinariæ nomen imposuit res ipsa: ei enim dimensiones atq; liniamenta dedit: quæ natura legibus suis corpori attribuere potuit. Ab ea postea cæteri pictores statuariiq; ueluti a normæ simulacro mensuras coeperunt: cum lisippus usque ad id tempus primus fuisset qui arte arti norman atq; regulam adhibuisset.

Statua ordinar

De Zeusi atq; parrhasio pictoribus.

Mira Zeusis atque parrhasius in pingendi arte iis contentionibus quas inter se exercuerunt ostendere. Nam ad uuas quas zeusis pinxit aues specie deceptæ aduolarunt: ut eas manducarent. Parrhasius autem cum pictam in tabula mappam qua tegi pictura in tabula uidebatur ad zeusim tulisset: rogauit zeusis ut sublata Mappa tandem picturam ostenderet. Sed mox errasse se magna mappæ similitudine deprehendens: Parrhasio primam laudem eius picturæ concessit: fassus longe maius fuisse quod se pictorem Parrhasius: q̃ quod ipse aues fefellisset: sed iã ueteribus omissis ad recentiora transeamus.

De uua et Linteo

Recentiora de quibusdam italicis magis.

Magnæ magicæ artis uidebantur uires illæ: quibus Italæ quædam mulieres utebantur: cum oblatis cibis quibusdam humanas mentes ita perstringerent: ut illis ea quæ non erant esse uiderentur: quemadmodum a prestantio se audiuisse Augustinus uir sanctus scriptũ reliquit. Narrasse enim prestantium dicit ipsius patrem eiusmodi maleficis cibis per has mulieres forte correptum: statim graui somno indormiuisse: ac post multos dies quorum spacio expergisci nullis remediis unquam potuerat: narrasse se per id tempus equi habuisse speciem ac semper frumenta tulisse: addebat etiam portandi tempus locumque & quo modo tulisset. Quarum rerum cum postea ueritas inquireretur: aiebat inuentum esse: quod equus eius speciei quã prestantii pater dixerat: eo tempore eo loco frumenta iis tulerat quibus ille dicebat. Res profecto mira: foeminas tantum magica arte datis cibis potuisse ut alteri in somniis: alteri in uigilia: id ut uideretur agerent: quod procul dubio nullo modo erat. unde meo quidem iudicio in iis quæ de strigibus mulieribus dicuntur: haud aliud esse dexerim: quã fantasticum magarum somnium quanquam ipsis aliter esse uideatur. fortasse etiam iis dissimiles non fuerunt: quæ a Circe fieri dicebantur transformationes: & si alegorici sensus eis aliã preberent rationem: quemadmodum in puella ægyptia ostensum fuit: cum parentes in equam mutatam ad hilarionẽ duxissent: quã is breui in pristinam humanam speciem restituit. Cui etiam similis dici potest fuisse iuuenis ille: qui per magas feminas in asinam conuersus uidebatur: de quo coram Leone pontifice Petrus Damianus accurate cum disputasset: magicæ artis effectum & non figmentum esse asseruit.

De Guidone bonato astronomo.

Magnos astronomicæ artis effectus Guido bonatus ostendit: cum Guidoni montis feretri comiti diem predixit qua si urbe forolitio egressus astu inuaderet hostes eos superaret: atque uictoria po-

tiretůr : ſed in coxa uulnus accepturus eſſet: atq; ut Guido comes rem certio/rem habere poſſet : cum eo in eruptione ipſe quoque proficiſci uoluit : ac ſtuppas ouaq; atq; alia quibus nundum facto uulneri opem ferret ſecum at/tulit : ſecutoq; pugnæ atq; uictoriæ euentu quem predixerat uulnus quoq; illatum eſt.

De Cutembergo argentinenſi.

Mnem mechancæ artis effectum non recentis modo uerum eti/am antiquæ illud ſuperauit : quod ſcribendo Contembergus ar/gentineſis oſtendit: primum a ſe inuenta imprimendarum littera rum ſcientia : nam non ſolum uno die imprimendo plura ſcribere quam uno anno calamis docuit ; uerum cauſa etiam extitit ut aucta librorum com moditate bonarum artium ſcientia quæ inter mortua erat uelut ab orco ex/citata uideatur. Viſus eſt enim immortalis deus huiuſmodi induſtriam huic homini diuinitus infudiſſe : ueluti commiſeratione motus quod tantarum doctrinarum uolumina ſcribendi difficultate perirent ; per hanc igitur litte/rariarum impreſſionum artem preclariſſimi auctores & ſi diu ante fuerunt tamen anno ſalutis quadringenteſimo ac quadrageſimo ſupra mille haud in iuria iterum nati eſſe dici poſſunt.

Diuinum inuentum et ad humanā stultitiam ostentādā satis accomodatum.

error in tempore

De Chriſtophoro Columbo.

Irus etiam nauticæ artis ac Coſmographiæ effectus fuit : quem Chriſtophorus Columbus natiōe genuenſis anno ſalutis quadrin genteſimo nonageſimo tertio ſupra mille oſtendit : uno ac triginta diebus in indiā a gadibus p̄ occeanū̄ profectus: quemadmodum ſe facturū̄ eſſe predixerat : & ſæpius coram Ferdinando Caſtulonenſi rege diſputarat: ei enim tandem rationibus perſuaſit non fieri modo poſſe: uerum etiam eſſe perfacile a gadibus recto curſu in indiam nauigare : quod tamen ante eum nullus ea breuiore uia fecerat alius: quanq̄ perrari quoq; illi fuerint q̄ per ethio piæ littora ac meridionalem occeanum magno tempore ingentibuſque peri/culis uix ad primos indiæ fines peuenerint.

De Quibuſdam quæ arte confici nequeunt. Ca.xii

Vædam ſunt : quæ nulla arte niſi per circuitionem aut forte bene effici nequeunt: de quibus tanq̄ de iis quæ ad artem tamen pertine ant & cognita uoluptatem afferant : ſcripturi ſumus.

De Prothogene pictore.

PRothogenes cum diligenter canem pingeret: & sibi ipsi omni in alia eius parte satisfecisset: lassum effingere eum uolebat: & cui undiq; spumosum os esset: re sæpius temptata cum ars ipsum in eo deficeret: ut tanq̃ ueram spumam formaret: quæ ad naturalem prorsus accederet: animo perturbatus spũgiam uariis infectam coloribus in canem iratus impegit. Forte autem eo ictu canis os attigit: atque in eo dum formandi desperatione totam imaginem se euersurum putat: ceu uerã expressit spumam: quam arte nulla ante exprimere potuerat.

Non fuit canis sed equus: nã canes raro faciunt spumã.

De Lisippo.

EAndem fortunam tulit æneum Alexandri signum: Lisippi opus: quo mirifice Nero captus erat: Nam cum ut speciosius redderetur inaurari illud Nero iussisset: & tunc de pristino decore uideretur aliquid amisisse: detracto auro longe pulchrius: quam ante remansit: qđ aurum in concauis statuæ locis rugosisq; partibus uestis relictũ: qđ nisi offensa statua penitus aboleri nequibat: in ea plus luminis & decoris afferebat. Quod igitur in tota statua superimpositum decorem minuerat: illud ademptum præstitit quod effici arte posse nemo existimabat.

Ex Alexandri signo iussit Nero deponi aurum quod prius inaurari iusserat

De Nealce pictore.

CVm nauale proelium Nealce pingeret: quo persæ cum ægyptiis in Nilo decertauerunt: neque penicillo tam bene assequeretur: ut inter Nili aquas ac mare discrimen appareret: id ingenio assecutus est: quod ars præstare non poterat. Nã in nili ripa asellum pinxit bibentem & iuxta cocodrillum addidit: asinum inuadentem: ut deuoraret. Cum sciret nullum animal maris aquas bibere: atq; in ea regione Cocodrillos solum Nilum ferre.

Nealces Asellũ in ripa nili cum Cocodrillo pinxit.

Quod omnes artis suæ optimi auctores ac disputatores sunt. Ca. xiii.

QVanq̃ multis rationibus magnisq; experimẽtis exploratum sit: omnes artium suarum optimos auctores atq; disputatores esse: clarius tamen etiam sequentibus exemplis ostendetur.

Quisq; bñ iudicat quæ cognoscit.

De Hanibale Carthaginensi.

CVm Hanibal in chalcide apud Antiochum Asiæ regem esset: atq; coram eo phormio philosophus ut doctrinæ magnitudinem ostẽtaret: uariis de rebus copiose disseruisset: postremo eo descendit ut de militari arte loqueretur. De qua cum permulta dixisset: Antiochus ingenii & facundiæ magnitudinem admiratus: posteaq̃ hominem laudauit: ad Hanibalem conuersus qui illic silebat: quæsiuit quid ei de phormione

uideretur: ei subridens Hanibal libere respondit: multos se iam senes deliros uidisse: sed neminem qui phormione magis deliraret: Nam cum ne tubarum quidem clangorem unquam exaudisset: aut stringi gladium uidisset: se præsente de militari scientia loqui ausus esset: qui quindecim annos graui bello romanos uexasset: totque eorum exercitus ac consules occidisset. Prudenti enim responso illo ostendit non omnes omnia scire: solisque rerum magistris de illis quæ ipsi sciant credendum esse: præsertim in arte bellica: quæ solo experimento comparatur.

Prudens responsum

De Aristophane poeta græco.

NOn minus se in arte sua eruditum Aristophanes poeta ostendit: quam Hanibal in armis. Nam cum a Phtholomeo philadelpho ægypti rege in numerum eorum positus esset: qui disputantes de arte poetica iudicaturi erant: contra omnium aliorum opinionem: & præter communem populi sententiam: uictorem declarauit eum qui minus laudabatur. Quam rem cum rex cæterique alii uehementer admirarentur: Aristophanes cum eis bibliothecam ingressus in ueteribus libris multa ostendit esse: quæ disputantes poetæ ueluti sua in carminibus recitatis usurpauerant: & idcirco se eos pro illis quæ furto subripuerunt laude dignos non putasse: præsertim quod is pro quo iudicium tulerat ex ingenio suo ea composuerat: quæ in ea disputatione ab ipso prolata fuerãt: ea enim ratiõe sapiẽter docuit: neq; populum qui ignarus plerunq; est: neq; regem non admodum peritum poetam: de ea arte posse æque iudicare: atque ipse cuius poetica sola & propria ars esset.

Aristophanis mirum iudicium

De Cantore quodam.

CVm græcus quidam apud Philippum macedoniæ regem cantaret: & Philippus quadam in parte modos eius repræhenderet: cantor qui plus se quam Philippum ea in re quæ ipsius propria ars erat: sapere arbitrabatur: respondit: nequaquam deo placeat ut plus quã ego hanc artem caleas: libero enim uerbo plus se de musica arte quam Philippum scire declarauit.

De Apelle pictore.

IDem in pictura Apelles erga Alexandrum fecit: tabernam eius frequentantem: nam cum interdum de pingendi arte Alexander uerba faceret: ridens Apelles: ut sileret eum rogabat: aiebat enim cum de ea arte quam ignoraret loqueretur: a discipulis eum irrideri: qui colores attererent: ostendens non a se solum qui in ea magister erat: uerum etiã a discipulis eum superari.

Quod omnes artis suae optimi auctores ac disputatores sunt.

De Lisippo.

RECte Lisippus pictor atque sculptor insignis dicere solebat, ab omnibus aliis pingi homines: ut erant: a se solo eos fingi ut uidebantur: subtili doctoque uerbo ostendens picturam sculpturamque ad ea extendendam esse: quae ut oculis conspectae res apparent: eas ostendunt: & non ad rerum ueritatem: quae non emineat: & discernatur. Nam pingendi ars non ea est: quae ipsa res efficiat: uerum representat: ut res ipsae nobis esse uidentur.

Non pingendos homines ut sunt sed ut videntur.

De Mathematico.

CVm Mathematicus proconsuli in Asia seniori Gordiano praediceret ad imperium ipsum peruēturum: & Godianum uerbis suis non habere fidem perspiceret: artis suae libris atq; instrumentis p rationem omnia quae dixerat probauit: adeo ut fidem apud eum etiam experimento ipso sibi faceret. & enim omnia ut praedixerat: iuxta tempus designatum euenerunt.

Recentiora de Aurelio Augustino.

ADeo Augustini nota est doctrinae magnitudo: ut minime nouo testimonio egeat: & tamen is doctus cum gentilium calumnias: sicuti postea fecit: refutare uellet: qui clades in imperio romano acceptas nouae religioni ascribebant: atque eis ostendere: longe plura atque grauiora perpessos romanos: antequam christus nominaretur idque historiarum fide atque testimonio probare: ad eam rem Pauli Orosii cui ea notior erat historia opem requisiuit: eamque assecutus large ipsa usus est.

peraruit in eligendo doctore.

De Origene Adamantio.

ORigenes Adamantius aetatis suae doctorum hominum facile princeps cum Esaiam prophetam interpretaretur: minime dedecori sibi esse duxit: ad Huillum rabi hebreum confugere: ut ab eo disceret: ubi olim urbs aribel esset: iudiciumque illius secutus ea reuocaret quae ante scripserat. Nam quanquam inter christianos peritissimus esset magisterque haberetur: in iudaica tamen historia peritiori in re sua hebreo cedere uoluit: quem aliis in rebus inferiorē magis quam parē habebat.

De Hilario pontifice.

CVm uideret Hilarius pontifex in ecclesia ortam esse contentionem quo tempore pascatis solemnia celebranda essent: & si ipse omnium erat pastor: tamen quoniam in eiusmodi re arithmetica

atque astronomia erat opus: huius rei iudicium uictorino in Galliæ partē quæ pro morinis nunc: ut iam aliquotiens ostensum est Brithānia dicitur orto: qui in utraq3 illa arte peritissimus habebatur remisit: uoluitq3 ut temporis rationem quam ipse inuerat ad diem inueniendum: catholica tota seruaret ecclesia.

De Sixto quarto pontifiee.

PRoter hanc ipsam controuersiam Sixtus quoq3 quartus pontifex ex germania Ioannem Monteregium arithmeticum atque astronomum peritissimum Romam acciuit: & quanuis ipse non ob aliam rem quam proter ingentis doctrinæ opinionem ad pontificatum conscendisset: aliorum doctrinæ in eo in quo ipse plurimum excellebat cedere uoluit.

ut aliquid ... se ab astrologo audiret cum ... oraruit

De Michaele Attendulo uenetorum militari duce.

CLare Michael quoq3 attendulus omnium uenetarū copiarū dux ostendit: quantum omnibus in arte sua credi oporteat: cum Frācisco sfortia mediolanensis populi militari duce Carauagium obsidente: ueneti legati siue ut uulgo ferūt prouisores eum ad ferendam obsessis opem monerent: eis enim respondit longe satius ducere ut Carauagiū amitteretur quam ut cum hoste manum consereret: quod sine magno incommodo uenetas copias inire proelium non posse uidebat. Itaque cum legati omnino urgerent ut opem ferret: prius ex scripto obtestatus est: se id facturum: quia iubebatur: & non quod ita agi debere sentiret: rationesque attulit proter quas si proelium iniretur necessario uenetæ copiæ superarentur. Contra autem si cunctando abstineretur a proelio: utilius uenetis consultum iri: itaque cum coactus esset dimicare cum hoste: uenetus exercitus ut prædixerat: superatus fuit: ipse autem uenetias profectus ex iis quæ ante ex scripto prædixerat eam cladem excusauit. in qua re eius sententia uiri prudentis fuisse & qui longo experimento recte militarem artem caleret iudicata est: cum aperte ostendisset: homines armis insuetos: quanq̄ fieri posset ut in cæteris saperent: persæpe bellicis in rebus errare.

DE Paulo Florentino geometra.

PAulus Florentinus geometra omnia quæ de arte illa aliis diceret: pictura aut ligneis machinis uera esse atq3 necessaria ostendebat.

De Senectute Caput quartum decimum.

DE Senectute scripturi ut ordo seruetur: longamque quorundam uitam ostensuri: quoniā ea res experimento magisq̄ argumētis ē probāda: nō multa ante præfati: ad exēpla descēdemus: si hoc ante monuerimus satis dici debere eū uixisse: cui ut bene moreret̄ cōtingit: cō

tra nimiũ uixisse eum: qui male moriatur: ab horũ autẽ numero eximemus Adam Lamechq́: item Sem qui alio nomine Melchisedech dictus fuit. Noe quoq́ ac Mathusalem atq́ alios permultos eorum temporum: qui omnes septingentesimum excesserunt annum. Ea enim res adeo trita est: ut repeti tum necessarium non sit: tum etiam fastidii plenum.

De Moyse atq́ Aron fratribus.

MOyses propheta centum ac uiginti uixit annos: quem per id tẽpus nullum corporis langorem sensisse pro explorato habetur. Quin potius & colore & pelle se annum quinquagesimum non superasse oculis atq́ aliis sensibus polens uidebatur. frater autem eius Aron quanq̃ uiribus imbecilior centum ac triginta attigit annos.

De Ioiado pontifice iudeorum.

IVdæorum pontifex Ioiadus q̃q̃ iam permultum ætas hominũ declinasset mortuus est cum centum ac triginta annos expleuisset. sed ad proximiora tempora uenientes non nullorum italorum exẽpla proferamus.

De Tito Fulonio bononiensi.

TItus Fulonius bononiensis in claudii principis censura dinumeratis ab eo diligenter annis ne qua inesset fraus: inuentus est annos centum ac quinquaginta superasse.

De Lucio Terentio bononiensi.

EO censu quem Vespasianus pater ac Titus filius habuerunt: bononiæ inuentus est L. Terentius centum annos impleuisse.

Item de quibusdam aliis.

EOdem censu similiter placẽtiæ tres inuenti fuerunt centum ac duodecim annos attigisse. item unus centum ac triginta insuperq́ aliũ impleuisse: brixelli alius centum uiginti quinq́: præterea eo censu quo tota Italia censa fuit: apud oppidum ueliacium in placentino agro sex inuenti sunt ducentos ac decem annos uixisse: totidem ducentos ac uiginti: & ne mira in uiris ætas tam longa uideatur iam ad feminas quæ longum æuũ uixerunt descendamus.

No mireris lector nõ fuit uerũ. nam quẽ mendacia ex illis regionibus nunq̃ audiuimus!

De. L. Tertuleia ariminensi.

L. Tertuleia ariminensis Vespesianorum censu de quo dictum est: inuenta est centum ac triginta septem annos habere: item alia fauentiæ duos supra centum atq́ triginta

Simulis

De Mimma & Valeria copiola Emboliaria.

Quis meminerat?

LVceia Mimma ludis romæ cantauit: cum centum annos ageret. Item Valeria copiola emboliaria a Pompeio Sulpitioque conss. cũ iam centum ac quatuordecim annos superaret: ludis qui pro Augusti salute uoti erant iterum conducta fuit: quã exploratũ erat multo ante Mario & Carbone consulibus a Marco Pompeio ædile conductam fuisse.

De Samula.

SAmula ut Asconius pedianus scripsit mortua est cum centum ac tresdecim ageret annos.

De Augusto.

Mirum in Augusto notari potest: quod cum primus fuerit qui imperatoris nomen atque titulum sibi sumpsisset: sex ac quinquaginta annos imperium rexit: & post eum in tanto numero ueterum imperatorum nullus: quanq̃ in eis aliqui tenera adhuc ætate ad eum honorem ascendissent: in administratione eum annorum numerum impleuerit: & si inter recentiores quidam satis prope accesserint.

De Symone Cleophe.

Beatus apostolus

SYmon Cleophe secundus hierosolymarum episcopus sub traiano principe crucifixus fuit satis robustus: cum iam centum ac uiginti ageret annos.

De Paulo primo heremita.

PAulus primus heremita cariotis siue ut aliud est nomen dactilis atque aqua nutritus: nonaginta annos prospera ualitudine uixit: & postea cum uitam egit: centum ac uiginti annorum erat.

De Antonio ægyptio & Cronio.

ANtonius ægyptius Abas qui austere admodum uixit: integris uiribus ac iuuentæ seruato decore ad centesimum ac quinquagesimum peruenit annum: atque quinque annis plus eius comes Cronius uixit.

De Narciso hierosolymarum episcopo.

ILli ãnorũ numero uiuẽdo undecim Narcisus sup addidit: qui hierosolymarũ episcopus fuit imperante septimio Sceuero Augusto.

De Democrito abderite philosopho.

DEmocritus abderites studiosissimus atq; idem doctissimus philosophus: omnem ætatem contemplando inuestigandoq; consumpsit: solus in magna rerum inopia uitam ducens & tamen

centum ac nouem annos attigit: non morbo sed longo senio mortuus. Quæ res experimento ostendit: studia minime tempora de hominis uita deducere. Sed eam insolumem ac longam præstare.

De Galeno pergameno medico.

GAlenus pergamenus medica arte uir excellens: nos docuit quantum arte sua posset. Semper enim prospera ualitudine usus est. & cum decessit nullo ante morbo correptus est: ætate usq; ad centum ac quadraginta annos producta. Galenus cxxxx an. vix.

De Apollonio tyaneo philosopho & Anneo Seneca.

EXcessit centum annos: quemadmodum nonnulli scribunt: Apollonius philosophus aspectu minime senium fatente: item L. Anneus Seneca Cordubensis saltem centum ac quatuordecim impleuit annos: permulti etiam plus eum uixisse putant: uiuendi modestia & ipse & Apollonius ad eam ætatem perducti.

Recentiora De Pacomio abate.

QVorundam de quibus dictum est: uitæ austeritatem secutus pacomius Abas in ægypto nono Honorii atq; Archadii principum anno decessit: cum iam ad centesimum decimumq; insuper annum peruenisset. Experimento enim nos docuit non minus ad extendendam uitam sobrietatem prodesse: q̃ ad corripiendam officere crapulam. cui illud etiam additur: quod per modestiam id ipsum temporis: quod uiuimus prosperiore utimur ualitudine: atq; morborum molestiis caremus: quibus inter ægritudines confici solent: qui genio nimium indulgent: & delicatioribus utuntur cibis.

De patricio secundo niuernensi episcopo.

HVius rei exempla quoq; in patricio secundo niuernensi ep̄o in septentrionali occeano nobis præbita fuit. qui sanctam atq; innocentem uitam singulari modestia egit: & ad secundum uigesimumq; supra centesimum annum peruenit.

De Romualdo Rauēnate heremita.

DVos annos minus uixit Romualdus Rauennas principum stirpe ortus: quorum centum in heremo transegit ubi Camalduēsem religionem instituit. Romualdus cxx

De Attila Hunnorum rege.

OCcultum quidem cæterum iustum semper dei iudicium est: siue præmia siue penas aut sua aut aliena manu mortalibus irroget: uel ob aliam causam quæ homines latet: quibusdam longius q̃ aliis uitā extendat: quanquam non modo non sobrie uiuant: sed inter epulas ac uina

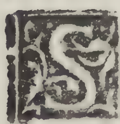
ætatem agent. Itaq; persæpe contingit: ut de eis iudicando homines fallantur: quia diuini iudicii profunda intueri nequeant. interdum quoq; quorundam corpora tam robuste compacta sunt: ut quanuis eos in uiuendo temperãtia nulla tueat: tamen minus robustos qui modestius uitã ducunt: uiuẽdi longitudine excedant: quos credibile est longius uicturos fuisse: si ut corporis uiribus magis ualebant: plus etiam studii ut temperãtius uitam agerẽt elaborare uoluissent: utriusq; rei exempla in Attila Hunnorum rege perspecta sunt: hic crudelitate insignis anno salutis quadringentesimo quadragesimo quinto decessit: cum annos ætatis suæ centum ac quatuor & uiginti impleuisset: tam diu fortasse dei numine seruatus: et corruptos imperii mores posteaquam leniter non corrigebantur: Attilæ sæuitia mulctaret.

De Garcio Aretino.

Vixit Gartius Aretinus usque ad annos centum ac quatuor prospera semper usus ualitudine. decessitque nullo ante affectus morbo qui appareret: nisi quod aliquantisper debilitatas uires sentiebat: quemadmodum petrarcha scriptum reliquit: cuius Gartius paternus fuerat proauus.

De Ricardo.

Scribit Guido bonatus astronomus ingentis doctrinæ salutis anno ducentesimo uigesimo tertio supra mille: hominem a se uisum nomine Ricardum qui se cum carolo magno stipendia fecisse dicebat: & iam quadringentesimum annum uixerat.

ut supra

De Ioanne Tampes equite gallo.

Ioannes eques tampes loco gallico ortus: qui & ipse cum Carolo magno militauit: cum iam unum & sexaginta supra trecentos annos uixisset: imperante Conrado secundo: salutis anno supra mille centesimo quadragesimo sexto decessit: eius itemque aliorum de quibus est dictum exemplo satis intelligi potest: nulla re certius mortem accersiri q̃ senio. Nam aduersa ualitudo ut grauis sit persæpe tamẽ curatur. incẽdia comprimi possunt ne homines ac alia absorbeant. ruinis occurri potest ut lẽtius agant. mare quos absorbet non nunq̃ uiuos adhuc reuomit: carnificẽ sæpe a cæde uel casus uel imperium reuocat. Sed senii nunq̃ alius q̃ mortis esse finis uisus est. Quam obrem quia homini permissum non est: ut semper uiuat: quod uiuendi diuturnitate ei est ademptum: id alia arte id est gloria atq; fama ut resartiatur elaborari solet.

Ca.xv.

GLoriæ famæque desiderium persæpe ueluti calcar ad exercendam uirtutem homines impellit: per eam enim uera gloria bonumq; nomen comparari solet: atque in eo gloriæ desiderium nequaquã laudis expers esse debet: quod longe aliter in his est: qui peruerso ingenio dum quomodocunque in ore hominum uersari cupiunt: pro bono nomine male agendo in infamiam incidunt: si quidem gloria in his nulla dici debeat: quorum finis in rebus agendis a uera atque ingenti uirtute abest: quẽadmodum exempla quæ de utraque re a nobis proferentur: satis clare poterunt ostendere.

De Alexandro magno.

NAm Alexandrum Macedonem magni nominis auidissimum regem: quid aliud spectasse debemus arbitrari? cum ab ultima india reuertens maiora equorum frena: locaq; in quibus stabulantes equi manderent: item arma his quibus utebatur maiora in ea regione relinqueret? nisi quod per ea credere apud indos posteritatem cupiebat: & statura & uiribus atq; insuper uirtute se suosq; maiores q̃ essent fuisse.

De eodem.

URbes quoq; ab ipso nominatæ in India apud Assyrios ægyptum atq; Asiam. item a Seleuco Seleuciæ: Antiochiæ ab Antiocho; Cæsareæ quoq; per terrarum orbem a Cæsaribus conditæ quid aliud indicant: nisi immensum famæ desiderium? quia sperabant huiusmodi urbium conditores: ea appellatione additis simul præclare gestis rebus: se æternitati nomina sua consecraturos.

Item De eodem.

QUid aliud quoq; in phrigia apud Achilis sepulchrum lachrimas ab Alexandro extorsisse arbitramur: q̃ quod homericam eloquẽtiam Achilis rebus gestis præoccupatam uidebat? & quod sibi parem in scribendis rebus suis contingere uatem cupiebat? sperasset enim si suarum gestarum rerum magnitudini Homero similem præconem addidisset se nominis sui æternitatem certius consecuturum.

De eodem.

ADeo autem cupiditate incensus erat alexander ut de se permulti docte: neq; id tamen præter ueritatem scriberent: ut cum de rebus suis non bonum poetam Cherilum scripsisse intelligeret: q̃q̃ sæpe dicere soleret: ab Homero se Tersitem esse q̃ a Cherilo Hectorem aut adi lem scriptum malle: tamen ut alios ad scribendum meliores inuitaret: in singulos uersus aureum Cherilo philippeum nummum dono daret: præcipitẽ

quocue in hidaspem amnem deturbare Aristobolum uoluit: cum ei fal/ sas ipsius laudes recitasset: ademptum profecto ei librum in amnem demersit.

De C. Iulio Cæsare.

Lexandro par animo atque gloriæ cupiditate Iulius Cæsar: cum in hispania quæstor gadibus Alexandri imaginem conspexisset: grauiter suspirauit: cogitans ea ætate qua Alexander Asiam pe/ ne totam subegerat: se nondum gerere præclaram rem ullam cepisse.

De Themistocle Atheniensi.

Hemistocles Atheniensis post partam de Xerse persarum rege ui ctoriã cũ in olympicis ludis: ab uniuersa græcia ingẽti omnium ad miratione immensaq; laude exceptus esset: tãtæ gloriæ ac famæ su perato gaudio: ad quosdam amicos conuersus: tunc uere optatum præmi/ um laboris periculorumque quæ pro græciæ salute subiuerat a græcis se acce pisse dixit: gloriam scilicet: laudemq; omnibus aliis premiis anteponens

De Lisandro Lacedemonio.

Isander Lacedemonius ductus & ipse gloriæ desiderio Cherilum poetam secum semper habebat: ut carminibus ea celebraret quæ ipse armis atque uirtute gessisset.

De Adriano & Sceuero imper.

Vod Lisander ad celebrãdam nominis sui famam per alium quæ siuit: Helius Adrianus ipse efficere contendit: dum magna diligen tia rerum suarum historiam scripsit: & ne ei nominis sui inscriptio fidem adimeret: sub libertorum suorum nomine edidit. Septimius quoq; Sceuerus non alterius: sed suum imposuit titulum.

De Marco Tullio Cicerone.

Vius gloriæ desiderio incensus Marcus quoque Tullius Cicero lõ/ ga epistola a Lucio Luceio ciue romano enixe petiit: ut Catilinariæ coniurationis historiam seorsum ab aliis rebus ad propagandam nominis sui famam scribere uellet: neq; abstinuit illud quoq; deposcere ut in ea etiam aliquid amiciciæ daret: ipsoq; uiuente eam ederet: ut uiuens gloria sua perfrui posset adeo enim magna est in plerisq; hæc gloriæ sitis: ut quã quam Cicero per eloquentiam æternum sibi comparasset nomen: eam quo que quæ ex sapienter ac præclare gestis in rei publicæ administratione sequi solet: uendicare sibi cuperet.

De. L. Sylla dictatore.

LVcius Sylla cũ hastã spectaret ubi publicata quorundam ciuium bona uendebantur: & ei quædã carmina in ipsius laudem scripta non bonus poeta dedisset: famæ desiderio motus ex his quæ subhastabãtur non nulla munus poetæ dari iussit:ea lege ne imposterum de se scriberet: tanta eum famæ suæ cura tenebat.

De. C. mario.

QVid aliud primi odii inter Syllam Mariumque originem intulit? non ne magni nominis ac gloriæ cupiditas? quod cum Boccus maurusiorum rex statuam auream Syllæ posuisset: qui ab eo Iugurtham captiuum acceperat: Mariusque eo loco dimouere statuam uoluisset: quod Marii qui consulerat nomine eam sylla acceperat: & item Marius de iugurtha triumpharat: ex eo inter ipsos ortum ciuile bellum tanto partium damno atque periculo stetit: ut etiam nunc malorum memoria maneat.

De Gneo Pompeio magno.

QVid in creta magnus Pompeius egit: dum pyratas bello prosequeret? nõ ne cũ a Metello prætore in ea insula oppugnatos intelligeret: nimia gloriæ cupiditate incensus armis suis aduersus Metellum eos defendit? ut romanum neminem Pyraticæ uictoriæ socium atque participem haberet?

De. C. Caligula.

ADeo apud omnes dulcis hec gloriæ cupiditas habita est: ut hi quoque qui per ignauiam ac scelus præclusam sibi nominis ac gloriæ apud posteros propagandã uiam uiderunt:ne in obscuro ipsorum nomen maneret: eius celebritatem per magnum scelus comparare sibi contenderũt. Inter hos Caligula princeps cõnumerari debet: qui amens prorsus: atq; omni scelere imbutus cum per uirtutem sciret se nominis diuturnitatem non assecuturum: temporibus suis palam optare se aiebat: ut ingens aliquod malum contingeret: de quo diu homines loquerentur: quemadmodum imperante Augusto primo uariana clades fuerat: & sub Tiberio Fidennis ruina Theatri: in qua uiginti milia hominum oppressa fuerunt.

De Nerone, item de Adriano imper, & Lucano poeta.

NEro quoque Imperator cum nomen suum præclaris facinoribus aut uirtute cuius erat hostis: celebrare non posset: inter musicos principatum appetiit: sublatis omnium statuis quæ temporibus suis olympionicis uictoribus cãtoribus aut tragædis positæ fuissent: & pro eis poni suas iussit. Lucanum quoque poetam prohibuit: ne carmen quod scri-

bebat ederet: ut solus in poetica excelluisse uideretur. Qua re non minus q̃ Nero nominis ac famæ uanitate Lucanus compulsus: cum eam contumeliã immoderate nimis ferret: cum pisone coniurauit: atq; ob id a Nerone damnatus est. Nero etiam præter alia desiderio torquebatur urbem romam de nomine suo Neropolim appellandi: quemadmodum ante aprilem mensem Neronem nominari iusserat. Adrianus quoq; augustus præter modum cupidus: ut in omni arte atq; disciplina supereminere alios putaretur: cum ei augusti nominis magnitudo: item historiæ a se ipso de rebus suis gestis scriptæ satis non uiderentur: si multarum artium ac disciplinarum: in quibus ipse re uera multum excellebat: quem q̃ inuenisset scientiam habere talem: ut imminere periculum putaret: ne aliquando ab eo superetur: inuidia pressus eum occidebat. inter quos Apollodorus architectus in ea arte uir admirandus fuit: quod cum ad eum Adrianus inspiciendam misisset magni operis formulam quam ipse designarat. is efficacibus rationibus ostenderat quibusdam in locis corrigendam esse: quemadmodum Dion græcus in historia scribit.

De Commodo imper.

NOn melioribus q̃ ii de quibus scriptum est artibus: Commodus imperator cum fama extendere nomen suum cuperet: Carthaginem a nomine suo Commodianam appellauit: sublatoque de Neronis collosso capite suum pro Neroniano imposuit. item menses quosdam a se compellauit. Cæterum horum desiderio qui oblique præter uirtutem famam quæsierunt: fortuna obstitit: ne quod cuperent assequerentur. Nam quemadmodum Alexandri: Cæsaris: Augusti: & aliorum bonorum principum imposita urbibus atq; mensibus nomina firma reliquit: ita in Caligula atque cæteris ei similibus ut spẽ adimeret in posterum retinendæ bonæ famæ: ubi eam per uirtutem non quæsiuissent: post eorum mortem statim illa omnia extinxit: per quæ nominis sui æternitati consuluisse se arbitrabantur.

De Cheope ægypti rege.

NOuam rationem aut potius dementiam atq; scelus Cheopes egypti rex ad comparandum sibi nomen excogitauit. Nam cum priscis ægypti regibus mos esset gloriæ operam dare struendis insanis molibus & ipse quoq; pyramidem incoasset: quam deficiente pecunia imperfectam relinquerat: filiam miræ pulchritudinis inter Lupanaricas prostituit: ut ita ad perficiendam pyramidem pecuniam pararet. itaq; perfecta omni ex parte pyramide: ut illius scelere atq; insania dignum erat: pro gloria quam inde sperabat: dedecus est assecutus: cum pyramis non boni nominis & gloriæ: sed stulticiæ atque ignominiæ eius perpetuum monumentum haberetur.

De Rhodope meretrice.

RHodope græcum in ægypto scortum: parto turpi quæstu ingenti tesauro: quanquam ipsa humili fortuna orta esset: serua enim fuerat: tamen famæ desiderio incensa minorem quæ cernitur pyramidem extruxit: quæ quantum molis magnitudine ab aliis uincitur: tanto alias ipsa operis excellentia superauit: cum meretrix ac liberta cū tantis regibus magni operis impendio contendere ausa esset: nec minus se in lupanari quam illi in palatiis famæ cupidam: nomini ac gloriæ dare operam uelle ostendit: quæ tanto reges ipsos in nominis ac famæ desiderio superauit: quā to imperii atq; opum magnitudine reges eam antecibant.

Magnificum Rhodopis sepulcrum.

De Empedocle.

HAud meliori ratione neque minus ridenda: quin prorsus insana: Empedocles philosophus famam sibi comparare studuit. Nam cum panthiam agrigentinam in graui morbo curasset: atq; ob id se pene pro numine coli animaduerteret: immortalitatis atq; famæ studio incensus ethnam insiluit: atq; in medios ipsius ignes se coniecit.

Empedocles insanus

De Metrodoro & Care persis.

NOn solúm inter claros atq; insignes uiros hæc famæ cupiditas inuenitur: uerum in mediocri quoque atque infima fortuna positos capit: quemadmodum in Metrodoro & Care persis inspectum est: nam cum in proelio inter Arthoxersem memnonem ac fratrem eius Cyrum Metrodorus Cyri capiti uulnus intulisset: Cares autem retro poplites succidisset: Arthoxerses huius famæ auidus: ut manu sua Cyrū interemisse uideretur dum milites recenseret ob uirtutem premio dignos: ad metrodorum misso munere ei mandari iussit: ut munus acciperet: quia Cyri pileum ad Arthoxersem detulisset: Cari autem quod primus Cyrum nunciauerat mortuum ex uulnere: quod ei arthoxerses intulisset: tanta in utroque gloriæ cupiditas fuit: ut spretis muneribus: contra regis uoluntatem se ipsos predicarent esse qui Cyrum interemissent: eumque ab Arthoxerse ne tactum quidem fuisse: itaq; indignatus rex cum sibi ipsi eam famam uellet: utrunq; iussit occidi.

De Sostrato Gnidio.

QVanta industria periculoq; Sostratus Gnidius architectus insignis Alexandriæ famam sibi comparare studuit: nam cum turrim magnitudine specieq; eximiam ad portum exedificasset: clam in ma

gno marmoreo lapide inscripsit. Sostratus dexiphanis Gnidius diis nauigātibus salutiferis. atq; huiusmodi calce inscriptionē superiniecta occultauit. ut posuitq; regis nomen: cuius impensa turris constructa fuerat: regis nomen in calce caducum ac fragile suum autem in marmore perpetuum arbitratus.

Sostrati astutia in inscriptione.

De Quodam indo.

CVm Alexandro magno dictum esset: Indum quendam sagitta arcu emissa singulis ictibus medium annulum petere: ad se accersitum iussit ut se presente id ageret. Is autem adeo obstinatum ne id ageret se prebuit: ut iratus Alexander morte eum damnaret. Cum autem traduceretur: a multis interrogatus quam obrem non sagittasset: dixit eam fuisse causam: quod cum iam diu eius rei in qua excellere plurimum putabatur: periculum non fecisset: errare uerebatur: adeo magna eum urgebat cura ut excellens sagittarius haberetur. Quam rem cum Alexander accepisset eum periculo liberauit: atq; insuper ingentia munera addidit.

Magnanimus Alexander.

Recentiora de Constantio Augusto.

COnstantius quanq̃ romani imperii princeps: famæ tamen auidior ac gloriæ fuit cuius sine incommodo comparandæ occasiones miro studio captabat. nā si aliquādo ab eius ducibus qui in loginquo bella gerebant: uictoriarũ nuncii perferebantur: ipse ab italia per cæteras orbis terrarum partes eas scribebat: tanquam uirtute sua atque industria partas: quin ordinem modũque gestarum rerũ tanq̃ ipse interfuisset designabat.

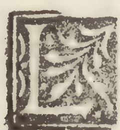
nota de Constantio nã multos ... hac arte uti.

De Bellisario patricio romano.

MEliorem rationem quam multi e superioribus inter recentiores ad seruandam nominis sui famam Bellisarius iniuit: postea quam in Italia sæpius gothos deuicit: regemque eorum uictigen cepit: atque in aphrica uandalorum regem Gilismerem aphricamque atque Siciliam recepit: & de persis quoque triumphauit: cruci enim aureæ gemmis contectæ centum pondo græcis latinisque litteris uictorias suas inscripsit: atque eã romæ sancto petro apostolo munus dedit: ratus ob religionem perpetuam fore: atque insigne omnibus seculis magnitudinis militarisque uirtutis suæ monumentum fore.

Hanc crucem pontifices tanq̃ suam ... abstulerunt. et aliam ... ob maiorum ... largiti sunt

De Leone quarto pontifice maximo.

LEo quoq; quartus pontifex maximus: dum urbis romæ partem quæ cis tiberim est muro cingeret: ipse etiam famæ ac nominis cupidus: a nomine suo leoninam urbem appellauit.

De Eugenio quarto pontifice maximo.

EVgenius quartus pontifex: & ipse famæ cupidus: cum non satis sibi duceret: quod a multis scriptum esset: abeo florentiæ græcorũ armeniorum ethiopum atq; indorum ecclesiã in id deductam: ut ipsorum atque latinorum una esset fides: idemque ab omnibus crederetur: uoluit etiam ut tota illa historia duabus æneis foribus exprimeretur: easque ipsas fores ad primariam in petri apostoli templo portam posuit.

De Sixto quarto pontifice max.

SIxtus quartus pontifex in porticu quam a fundamentis instaurata sancti Spiritus hospitatoria domo romæ condidit: uitam suam resque a se gestas pingi iussit: ponteq; qui in Tiberi dirrutus erat instauratum a suo nomine Sixtum appellauit.

et viam x[illegible]

De Ioanne Capistrano ordinis minorum & quibusdam aliis.

GLoria quæ propria sanctorum hominum pestis dici potest: clam persæpe ceu fulgenti uirtutis amictu tecta: eorum pectora subit. quemadmodum in Ioanne Capistrano ostensum est: qui quanquam ex eo numero esset: qui minorum ordinem profitentur: quæ professio nullius rei magis quam humilitatis studiosa esse debet: cum prœlium scriberet: quo Maumethes turcarum rex apud belgradum urbem a Ioanne uniado eius mesiæ partis quæ nunc transiluania dicitur uauoda: hoc quoque honoris nomen est: superatus ac fusus fuit. nulla pene de eo atque de apostolico legato mentione facta: de se tantum loquutus est: ceu ipsius unius uirtute aut miraculo parta tam insignis uictoria foret: & qui aliis predicabat ambitionem atque mundanam gloriam fugiendam esse doctrinæ suæ pene immemor: pleno cursu insequutus: alienam occultata eorum uirtute ac robore qui uere res gesserant: sibi usurpabat: quemadmodum in historia pius testatur. Sed minus fortasse mirum uideatur huius sancti uiri pectus honestum hoc famæ desiderium inuasisse. cum austeritate uitæ insignẽ atque secularium honorum contemptorem Hieronymum legamus in libro quem de uiris illustribus scripsit: in eorum cathalogo se ipsum quoque connumerasse: diligentiq; etiam cura omnibus uoluminibus: quæ usq; ad eam diem scripserat: titulos ac nomina sua reddidisse. Augustinum quoq; in confessionibus propriam uitam doctrinamq; luculenter cum aliud agere uideretur: non sine magna dexteritate uideamus expressisse. adeo enim honestæ huius gloriæ auidum natura humanum fecit ingenium: ut aliorum doctrinam stilumque ad celebrandas ipsorum laudes expectare homines nequeant. Sed in iis haud inique ferendum est: si in tantis uirtutibus cum nondum mortalitatem exuissent: in re præsertim in qua a

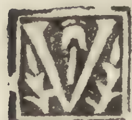
qua a uero non aberrarunt: aliquid offenderunt. Illud quidem & mirum & permolestum uideri debet: cum qui in ignauia atq; omni scelerum genere a uirtute alieni totam uitam delituerunt: precio sibi comparare laudatores non erubuerunt: & qui corruptis moribus quibus tenebras omni studio obtendere debebant: falsarum uirtutum fulgorem præferre contenderunt. ut pro ignauis industrii: liberales pro prodigis: pro stupidis prudentes compellentur: atque impudicitiæ uenerisq; studiũ comitatis appellatione leniatur. ac similiter ignorantiæ culpam modestiæ uelamine celare contendãt: peruerse uicijs sceleribusque in contrarias uirtutes quas nunquam agnouerunt permutatis. in eiusmodi enim hominibus audacia satis culpari non posset: non eorum modo qui ex eo laudem sibi apud posteros quæsiuerunt: in quo ut elaborarent adduci nunquam potuerunt: uerum illorum quoque qui per imprudentiam quæ falsa esse norant: pecunia adducti tanquam uera essent litteris mandauerunt.

De Alphunso Aragonio Siciliæ rege.

Lphunsus Aragonius Siciliæ rex gloriæ atque famæ studiosus: non contentus ædifficiorum magnitudine: qua nulli recentiorum regum cessit: apud se panormitam insignem eo seculo poetam: itẽ Bartholomeum facium historiæ scribendæ peritum habuit qui gestas ab eo res perscripserunt.

De Hieronymo olgiato.

Ix adduci possem: ut hac ætate nostra: in qua una cum uirtutibus non pauci solum fit: uerum etiam pene despectui habetur fama: aliquem fuisse crederem: qui famæ desiderio morti se obiecisset: nisi ego ipse libellum legissem Hieronymo olgiato dictante cum torqueretur scriptum: quod unus e quatuor fuerat: qui Galeatium sfortiam mediolanensem ducem confoderunt. in eo enim libro fassus est ad id facinus se adductum solo gloriæ ac magni nominis desiderio: quo incensum se dicebat cum priscorum hominum res præclare gestas puer adhuc in litterario ludo legeret. Adeo autem eo is fuit animo ut notarius qui morienti astabat: scripserit cum extremam pene animam Hieronymus ageret latine dixisse: mors quidem crudelis: at facinoris fama æterna: eo ipso momento quo moriebatur: commemorato tam acerbæ mortis optato premio.

Mea quidem sent. alia hic uera fama sine uero quesiuit.

Quæ res magnæ quibusdam contingerunt. Ca. xvi.

De Pyrrho epirotarum rege

INter eos quibus in uita magnæ res ac memoratú dignæ contige/runt: pyrrhum haud iniuria ante alios commemorabimus: Anti/gonus enim Aſiæ atq; Syriæ rex militaris artis peritiſſimus hac eũ laude extulit: affirmauit enim ſi conſeneſceret primum ætatis ſuæ belli geren di ac militarium rerũ ducem fore. Hanibal quoq; cũ Scipione de militaribus ducibus: qui unquam uirtute inſignes fuiſſent: minime obſcure primum eſſe pyrrhum nominauit: Scipione idem affirmante: itaq; ingens profecto laus ducenda fuit: a tribus tantis uiris bello tam excellentem duci: atque tot tantiſque græcis ac romanis ducibus præponi: qui aute eum rerum preclare geſtarum magnitudine plurimum excelluerunt.

male narrati

De.L. Fuluio.

HAud leuius romani quoq; ac tuſculani bellicoſorum populorum de Lucio Fuluio iudicium fuit: quam trium quos diximus de pyr/rho: Nam cum tuſculanorum conſul eſſet Fuluius: atque pro eis multa præclare geſſiſſet: romam tranſiuit: atque eo ipſo anno romæ conſul factus tuſculanos proelio deuicit: ac de eis triumphauit: ſolus romæ ac pri/mus qui ciuitate donatus: & conſul factus eſſet ac triumpharet eo ipſo anno quo hoſtium dux fuiſſet.

De. T. Quintio Flaminio.

TAnta etiam ſenatus ac populus romanus de Flaminio fuit opinio ut quanq̃ tribuni ple. omnes concordi animo aduerſarentur: ta/men ante legitimam ætatem conſulem unanimes eum creauerint: atq; in Macedoniam aduerſus philippum miſerint.

De.M. Vulpio Traiano imper.

QVid magnificentius alicui poteſt cõtingere q̃ id quod Traiano im/peratori euenit? eius enim bonitas ſucceſſoribus inter foelices accla/mationes: quæ a ſenatu ro. fiebant commemorabatur: Traiani bonitate in aliis æq; atq; Auguſti foelicitate deſiderata.

Non sis melior Traiano nec felicior Augusto.

De Eodem.

Illud quoq; nõ minus eſſe aſſirmari debet: neruã cocceium cum im/peraret: ſenio confectum multis romani atq; italici generis propin quitatibus prædictum: cum ſibi inſignem uirtute uirum imperii ſucceſſorem deligere uellet: aliis poſtpoſitis Traianum adoptaſſe Hiſpania oriundum: illius uirtute atq; animi uigore ad id impulſum. Is enim externo rum primus fuit: qui ad romanum imperium conſcenderet: quemadmodũ in eius uita Dion ſcribit.

De Ariſtide athenienſi.

MAgnum & quod ſummo opere magnificũ extimari debeat teſti moniũ fuit: quod græci omnes Ariſtidis atheniẽſis uirtuti præſtite

runt: cum omnes cōcordes ob insignem uirtutem Aristidem iustum cognominauerunt.

De Iacobo minore.

IAcobus minor primus hierosolymarum episcopus: frater domini atq; eiusdem apostolus a iudæis christianisque simul eodem iusti cognomine honestatus fuit.

De Ioanne Baptista.

QVanq̄ magnifica putari debeant eorum præconia: de quibus dictum est: superat tamen alia mea quidem sententia: Iesu Christi de Ioanne Baptista iudicium: quanto ipse uiuentes omnes dignitate excelluit: & quāto creaturam is qui creauit uincere solet. De eo enim dixit: inter natos mulierum neminem Ioanne baptista maiorem surrexisse: Persica regna atq; Asiatica. item consulares cæsareosque triumphos diuino ac certo iudicio Ioannis Baptistæ uirtuti postposuit.

De Aron primo pontifice Iudeorum.

SI Scipio atque Pompeius ante legitimum tempus proter ingentem uirtutis opinionem a populo romano consules creati fuerunt: id tamen non nisi hominum iudicio factum fuit: qui multis rationibus errare possunt. Sed diuinum quo Aron electi populi pontifex primus creatus fuit: longe magis faciendum est: cum prodigio electionem confirmauerit: egit enim ut uirgulta iam desecta florerent: atq; una & eadem nocte fructum proferrent.

De Iosue & Caleph Iudæis.

BEne simile fuit dei iudicium de Iosue & Caleph Ieffoniæ filio ambobus iudæis: quos solos ob uirtutem de sexcentis iudæorum milibus: qui ægyptum egressi sunt: deus dignos duxit: ut in terrā a se promissam ingrederentur.

De Moyse propheta.

SIue propria uirtus siue gratia ea fuit: per quam Moyses deum alloquutus est & uidit: quantum humanitas diuinitatem quæ infinita atque incomprehensibilis est: potest intueri: profecto digna est quæ maximi fiat: non modo ut ea res quæ rarissime contingit: mortalitatem supereminеat: uerum etiam quæ fortasse alteri nemini accidit: sed iam a uirtute ad doctrinam transeamus.

De Eutimo poeta.

ADhuc uiuēs delphici oraculi atque Iouis responso consecratus est Eutimus poeta locris in italia natus: cum semper alias olympicis ludis uictor declaratus: semel tantum præteritus esset.

De Sophocle tragico poeta.

SOphocles sine controuersia tragicorum princeps athenis mortuus est: cum a Lisandro obsiderentur: itaque in somniis sæpius Lisandrum bacchus monuit: ut delicias suas sepelliri pateretur: ea re Lisander motus: cum quæreret qui tunc athenis decessisset: inuenissetque Sophoclem mortuum esse: permisit ut extra urbem ad sepulturam efferretur. Magni profecto facienda res. ut ab his quos gentilitas deos rebatur esse: tale de Sophocle atq; Eutimo testimonium prodiret.

De Beroso astronomo.

BEroso astronomo qui multa prædixerat quæ tempus uera fuisse declarauit: athenienses in gymnasio suo statuam æneam posuerunt: cuius lingua tota aurea erat.

De Marco Varrone.

MAgna profecto res ea fuit: quæ. M. Varroni contigit: cuius uiuentis imago in bibliotheca publica a polione posita fuit. qui honos doctissimis post mortem solum habebatur tantum enim & magnæ existimationis & reuerentiæ per doctrinam Varro sibi pepererat: ut uiuens quoq; mereretur eo honore perfrui: quod cæteri docti etiam ancipiti spe post mortem assequi cupiebant: & ne uiris tantum eiusmodi honores contigisse credamus: his quæ dicta sunt quasdam annectemus foeminas. Nec uero Mariam dei genitricem attingemus. Siquidem de his quæ humanitatem solam sapiunt sermo noster est: ipsa autem a deo electa nimium cæteras mortales transgressa est: quam deus qui omnia creauit: & cuius nutu sine errore cuncta reguntur.: solam duxit dignam quæ dei filium ad redimendum genus humanum pareret: & eadem uirginitate insignis dei parens non amissa uirginitate posset haberi.

De Vxore holitoris ægyptii.

FEron ægyptius rex luminibus orbatus: cum circiter decennium cecitati remedia quæsiuisset: tandem oraculo monitus est: ut oculos mulieris urina lauaret quæ alium quam uirum suum non agnouisset. Quam obrem a regina incipiens permultas ægyptias mulieres expertus: ægritudini suæ remedium nullum inuenit: nisi per uxoris urinam cuiusdam Holitoris: quæ prodigioso experimento oraculoq; inter ægyptias casta inuenta longe solidiori laude digna mihi uidetur quam sulpitia ob castitatem sola romæ electa: quæ uerticordiam uenerem dedicaret. Fieri enim potuit: ut sulpitia aliquo astu cæteras mulieres falleret: quod Holitoris uxor in oraculo quod prodigio ipso confirmatum fuit facere non poterat.

De Agrippina augusta.

Agrippina mater et filia uxor et soror imperatoris: sola primus attigit ...

AGrippinæ Augustæ inter fœminas romanas: quæ ante eam fuerunt: uni contigit: ut romani principis uxor: soror: mater: ac filia haberetur. Germanici enim filia fuit: quem Tiberius imperii successorem adoptauerat. Claudium augustum uirum habuit. Calligulæ soror erat: deniq; Neronem peperit.

De Mesa uaria.

LOnge etiam magis facienda mihi uidetur Mesa uaria urbe Mesa quæ in phenicia est orta. Hæc Iuliæ soror fuit olim Septimii Sceueri imperatoris coniugis. nam mortuo Bassiano: a Macrino qui ei successerat in imperio: in pheniciam remissa: astu mentiendoq; consecuta est: ut nepotem ex filia Heliogabalum nomine cum nondum quartumdecimum excederet annum in imperio constitueret: ipsa sub eo romanum imperium q̃ diu uixit administrauit: quod etiam egit Alexandro imperante: quem ut Heliogabalum: cui æque auia erat: arte sua ad principatum euexerat: hac gloria insignis facta quæ aut nulli aut rarissimis contigit: ut fœmina in senatu sederet: ac uerba faceret: nomen suum inscriberet: ac cætera imperatorum munia obiret: item mortua imperatoria pompa sepelliretur: atq; in diuarum romanarum numerum reciperetur: omnium iudicio fœlix atq; prudens habita.

De Delbora propheta.

SI Aggrippina atq; Mesa apud romanos excelluisse plurimum putantur: Delbora hoc apud deum quod maius est: ac iudeos obtinuit. nam cum propheticum haberet spiritum uiginti annos Israelis populum rexit iudicauitq;: & ne minus armis belloq; q̃ pace aut religione in administranda re iudaica excelluisse uideretur: cananeorum exercitum Sisara duce consilio suo deuicit.

De Merchurio trismegisto.

IN Hermete qui idem est quod Merchurius: quem Eupolemus græcus Moisem dicit fuisse a græcis museum appellatũ: a quo Orpheus permulta didicit. tria quæ plurimum excellerent inuenta fuerunt: preter quæ dictus est trismegistus: quod latine ter maximum sonat. id quod Alexandro Pompeioq; semel tantum attributum est. Nam & rex maximus in ægypto fuit: item philosophus mira preditus doctrina: præterea sacerdotali honore qui maximus erat insignis: quibus de rebus ab ægyptiis post mortem inter numina cultus est: primumq; anni mensem ei sacrarunt urbẽq; in ægypto clarissimã ab eius nomine Hermopolim nuncuparũt.

De Hircano pontifice ac principe iudeorum.

HIrcanus alio nomine Ioannes nuncupatus: primus solusq; inter hebreos fuit: qui princeps pontifex atq; propheta simul esset: haberetq; unus tres gentis suæ primarios honores: inter quos prophetiæ

munus humana fraude minime paratur.

De C. Aurelio Valerio Dioclitiano imper.

NOn parui faciendum eſt id quod Diocliriano contigit: Nam ſponte depoſito imperio cum nono anno poſt moreretur: primus atque poſtremus romanorum fuit: qui ſenatus atq; populi romani conſenſu ſine imperio in numerum deorum referretur: & ſi in imperio filius nullus ſucceſſerat: in priuata enim fortuna a romanis eum accepit honorem: quod multi in imperio cum deceſſiſſent aſſecuti non fuerunt.

De Flauio Val. Valentiniano imper.

NOn leue ſingularis uirtutis argumentum teſtimoniumq; quod ab omnibus magni debeat fieri: Valentiniano primo Auguſto contigit: cum a romano exercitu concordibus omnium animis abſens & quem ea res prorſus latebat: ad imperium uocatus eſt ac decem dies ut ueniret expectatus: eo enim tempore ipſe in priuata fortuna fuit gente pannona: atq; humili ſatis fortuna: & quod pene maius eſt in inter regno defunctus enim erat Iouinianus: alius auguſtale ſceptrum inuadere auſus eſt: quæ res etiam ſatis oſtendit quæ de ipſius uirtute opinio haberetur.

Recentiora de Conſtantino maximo.

MIram Conſtantinus uirtute ſua gloriam aſſecutus eſt: nam primus ſoluſq; inter romanos principes atque imperatores a gentilibus in numerum deorum relatus a chriſtiana quoque eccleſia in ſanctorum cathalogo receptus fuit: dieſque uigeſimus primus menſe martio in ipſius nominis honorem celebratus eſt: Nam ei ob uirtutem magna ipſius laude: maiore etiam omnium mortalium admiratione contigit ut duarum inter ſe plurimum aduerſantium religionum populi atq; eccleſiæ: ipſum ad tãtum adeoq; rarum honoris culmen reciperent id quod nullum antea unquã conſcendiſſe uiſum fuerat.

De Ioanne Chriſoſthomo.

VT nos iterum inter recentiores ac doctos recipiamus mouet nos Ioannes patriarcha conſtantinopolitanus: quem ob doctrinæ magnitudinem atq; ſingularem eloquẽtiam græci Chriſoſthomon cognominauerunt: quod os aureum latine ſignificat.

De Victorino.

VIctorinus quoq; ob doctrinæ magnitudinem romæ in foro poni ſibi ſtatuã uidit: quemadmodum in palatina bibliotheca Varro ſed ut faſtidium euitemus parum in omni qualitatis genere commorari ad ſanctimoniæ exempla tranſeamus.

De Caterina uirgine Alexandrina & aliis.

SI prisci nostri Valeriusq; in primis tanti græcorum honorem Amphiarao ad eius sepulcrum habitum fecerunt: quid egissent si Caterinæ Alexandrinæ uirginis. item pauli primi heremitæ: aut mariæ ægyptiæ tumulum uidissent? quorum prima angelorum manibus tumulata in sina arabiæ monte fuit: alios duos feri in heremo ipsa leones prodigiose effosso brachiis suis loco: tanquam humanus eis sensus inesset: sepulturæ honore prosecuti sunt: res profecto Mausoleo ægyptiisq; pyramidibus aut cuiuscuius insigni sepulturæ generi longe anteferenda.

De Clara in umbria urbe Axi orta.

INrer raros quoque honores is annnmerandus est: qui Claræ in monasterio prope urbem Axim mortuæ habitus est. nam cum in ea urbe Innocentius quartus pontifex esset: statim cum toto urbis illius populo: totaque aula ubi mortuæ corpus erat profectus: canentibus tubicinibus intra urbem non ut mortuam: sed in triūphantis speciem eam detulit: atque ipse omne funeris officium executus est. inopi enim quæ ciuilem statum eggressa non erat: tantus princeps & cum eo populus totus hunc honorem prestitit: quem fortasse alicui regi negasset: honorem inquam omni exparte non minus excellentem: q̄ cum macedones legati romæ Scipionis feretrum subiuerunt.

De Francisco eadem Axi urbe orto.

QVam ingentem quoque perfectæ uirtutis prærogatiuam atque minime dubium argumentum Franciscus axi urbe natus a deo tulit? nec uero id dico quia in sanctorum numerū relatus fuerit. id enim etiam ad alios pertinere uidemus: sed quod precipuo dei munere dignus & factus & iudicatus est: qui uiuens in corpore suo ueram certamque uulnerum pertulerit formam: unde humani generis abstersa labe uita prodiit mortalibus: quos primi parentis error in eternum peremerat. ita autem fuisse prater quam quod res ipsa inspiciebatur: Alexander quoq; quartus. Gregorius nonus. Nicolaus tertius apostolica auctoritate testati sunt. O singulare munus gratiaque diuinitus infusa: O unica rerum excellentissimarū excellentia: ferre Franciscum in corpore suo: ita ut inspici tangiq; possent: signa illa quibus præcium conferri nullum potest: in quibus iuncta diuinitati humanitas dum per ea mortem accepit: salutem uitāq; terrarū orbi peperit.

De Victore e gente pisana patricio ueneto.

SI primo africano gloriosum ducimus fuisse: quod exercitus a senatu ac populo peteret: ut ante legitimum tempus ei consulatum deferrent: cum is & liber & gratiosus esset: nonne maius esse dicemus id quod Victori pisano cum in carcere esset euenit? Nam cum capta a

genuensibus urbe clodia. inter patricios uenetos nullus iam petere auderet, ut classi preficeretur: plebs nimio incensa ardore, tota magnis clamoribus petiit ut uictor pisanus eligeretur: sine quo uictoriam se assecuturam desperabat. Itaq; ea re motus Senatus Venetus una cum principe a palatio ad carcerem ubi uictor erat falso accusatus ob acceptam antea apud urbem polam cladẽ descendit. eductumq; e carcere eius belli ducem creauit: populiq; ac Senatus iudicium res a uictore foeliciter gesta approbauit.

De Martino Quinto pontifice

NOn minoris momẽti christianorũ omniũ iudicium in Martino quinto põtifice fuit: q̃ antea Venetorũ in Victore pisano fuisset. Nam cũ scismate discissa esset christi tunica ad diuersos põtifices inclinãte uariis studiis ecclesia: in cõstantiẽsi concilio: ubi Cardinaliũ numerus duos & triginta superabat abdicatis pontificatu Ioanne: Gregorio: atq; Benedicto: miro omnium consensu pontifex creatus fuit. atq; ex Odone qui gente columna ortus erat: Martinus quintus appellatus est. Vnum enim illũ ob singularem uirtutẽ bonitatem atq; doctrinam tãto honore dignum duxerunt: neq; ipsorum suffragiis: sed a deo electum ferebãt: quæ res facit ut longe excellẽtius fuisse arbitremur id quod de Petro Christus iudicauit. Nam q̃q̃ter christum petrus abnegasset: atq; inter apostolos ipso doctiores essent. aut qui affinitate arctius christum contingerẽt: ipsum tamen neq; id sine iusto quanq̃ occulto iudicio. in terris ecclesiæ principẽ eũ cõstituit: neq; uero ipm solũ. uerum successores quoq; ipsius cũ ei uiuenti aperiendi claudẽdiq; coeli claues tradidisset.

De Nicolao quinto pontifice

NOn potest nisi mira res ipsa quoq; dici: & cui supra modum propitiam se fortuna preberet: ea quæ Thomæ Sargianensi contigit. qui uno atq; eodem anno episcopus cardinalis ac põtifex creatus est. & in pontificatu Nicolaus quintus appellatus. Lõge enim hoc difficilius atq; rarius fuit quam pompeio ante legitimum tempus triumphare.

De successoribus ... : nam xps nihil dixit. sed tantũ tibi dabo claues : etiam futuri temporis. sed constat ex fide dedisse aliter frustra ponerent tot indulgentie

Magna certe fortuna : parũ tamen diuturna.

De Hominum luxu atq; delitiis. Caput primum.

Ominum luxuriam scripturi quo modo eã melius exprimemus? quam positis quibusdam ipsius exemplis id eniti: ut per exempla ueluti in speculo homines turpitudinem ipsius atq; utilitatem intuentes diligentius hunc ceu morbum effugiant. Cum inter uicia illa sit luxuria quæ ad trahendas ad se hominum mentes plus ualeat: & per quam ingenii uires ac corporis robur magis eneruantur. Ei delitias quoq; tanq̃ sorores annectemus: quas certatim inopia morsq; subsequuntur. quarum altera hæc autem paupertes est comites morbi solent esse: atq; inanis peractarum iam rerum pœnitentia: quæ plusq̃ cætera inter humanas res ridiculos sine ulla cõmiseratione mortales facit.

Hic bonus Auctor allucinatur; luxuriã .n. ponit pro libidine: et delitias pro luxuria: nec percepit Valerii uerba in hoc met Libro ubi Latine loquitur non [illegible]

De Demetrio Asiæ rege.

DEmetrius asiæ rex effrenata libidine laborauit: qui cum urbem Megaram obsideret: audita Thesipholæ pathareæ insigni forma: omissa urbe Megara: exercituq; sine duce relicto: ut cum ea conuenire non sine ingenti periculo profectus est. Paruo enim temporis momento: quin ab eis caperetur: hostes fefellit. Neq; uero eo periculo factus prudentior in Lamiæ tibicinis quanq̃ uetulæ atq; prostitutæ amorem incidit: atq; ita captus est: ut se ab ea regi pateretur. Quare cum Lisimacho contigisset Demetrii legatis in colloquio cicatrices ostendere: eius uulneris quod Leo intulerat: cum ei ab Alexandro esset obiectus: Legati responderunt in brachiis colloq; posse Demetrium meretricis Lamiæ dentium notas ostendere.

De Salomone iudæorum rege.

VT multa prætereamus: quæ Salomon iudæorum rex nimis delicate egit. hoc eius nimiæ quoq; libidinis insigne facinus commemorabimus. Nam cum septuaginta uxores duxisset: atq; insuper trecentas concubinas addidisset: ut earum nonnullis morem gereret: spreto ueri numinis cultu ad idolatriam plus libidini q̃ deo tribuens transiuit.

alibi Septingentas et ob hanc pietatem a deo electus ut templum edificaret

De Sardanapalo Assyriæ rege.

NOn satis fuit Sardanapalo muliere corruptiorem se præstitisse: quia etiam in fœmineo habitu pensa inter mulieres accipere ac nere solebat: posteritatem quoque turpitudinis suæ testem habere uoluit. Tumulo enim suo inscribi iussit: id solum quod ebibi atque uolu

ptatibus impendi habeo: reliquorum nullam sentio uoluptatem.

De Arthoxerse Memnone persarum rege.

ARthoxerses persarum rex Darii filius adeo libidini frena laxauit: ut non contentus trecentum ac sexaginta concubinas habere: omni naturali lege bonisq; moribus despectis: acthosim atq; miestrim ambas filias duxerit uxores: quemadmodum Plutarchus scriptum reliquit.

De persis Maguseis.

NOn scelerata modo uerum etiam praeter modum foeda Maguseorum persarum libido fuit: quos Eusebius caesariensis scribit nulla pudoris ratione habita: spreta ea quam feris quoq; natura imposuit lege: cum ipsis matribus concubuisse. quod scelus indos quoq; atq; ethiopes ac Medos Hieronymus librorum postremo quos aduersus Iouinianum edidit: non in matres solum uerum in auias quoq; ac filias perpetrasse scripsit.

De Cambyse rege persarum.

EXhausti quoq; ruboris uenus in Cambyse persarum rege fuit: qui duas sorores suas in matrimonium duxit.

De Cypsello Corinthio tyranno.

NOn minus etiam Cypselli Corinthii tyranni detestanda ueneris cupiditas fuit: cum Melissae uxori iam mortuae libidinose se commiscuit: quae res fidem iis praebet quae ab Erodoto de aegyptiis scripta fuerunt. ait enim apud eos funerum curatores cum iis uenerem exercuisse: quorum corpora sepulturae mandanda acceperant: propter quam iniuriam apud aegyptios mos inoleuit: ut corpora sepulturae curatoribus quarto die duntaxat post mortem crederentur: ut fetor ab eiusmodi iniuria mortuorum corpora defenderet. Magna arte libido

De Euridice Macedonum regina.

EFfreni quoq; Euridices Macedonum reginae ueneris stimuli fuere: quae amynthae uxor atq; Philippi mater fuit. haec enim ut adultero regnum traderet Alexandrum ac perdicam filios ueneno sustulit: atq; idem uiro fecisset: nisi filia scelus detexisset.

De P. Octauio: & Apicio romanis.

BArbaris graecisq; tandem relictis exemplis: ad romanos transibimus. Apud eos enim in omni uirtutis ac uiciorũ genere magna se scribendi copia offert. P. Octauius atq; Apicius piscem Tiberio caesari dono datum: qui in piscario foro uenalis propositus erat: certatim aucto praecio eo perduxerunt: ut eum publius quinq; sextertiis coemerit. neq; enim puduit in priuata fortuna uiuentem ciuem tam ingenti praecio piscem emere quem ro. imperator uendi iubebat: nimio gulae studio publius hono Maiore precio nostro tempore uenditus pene in duplo. siue forsan plus q; in duplo

ris atq; fortunæ suæ immemor factus.

De M. Scauro L. Syllæ genero atq; priuigno.

INgens etiam prodigalitas atq; immensæ delitiæ fuerunt. M. Scauri. L. Syllæ generi atq; priuigni: nam ut in ædilitate sua quem admodum eius honoris mos ferebat: ludos æderet: neq; publicis theatris uti uellet: ipsorum ludorum gratia tantum: quos ipse æditurus erat: extẽporarium theatrum extruxit: & peractis ludis opus ipsum demolitus est. Fuit autem illius magnitudo speciesq; tanta: ut uiuentium regũ nullus his temporibus simile pro mansuro opere facturus fuerit. In eo marmoreas columnas trecentas ac sexaginta posuit: quæ omnes tricenorum octonorumq; pedum aut circiter longitudinem implerent: scenæ autem pars marmorea fuit, altera autem polymito opere exornata: tota æneis inauratisque tabulis tecta. Intercolumnia uero æneārum statuarum tribus milibus exornauit præter tabularum ornamenta quæ insignium pictorum opere mira arte confectæ erant. reliquæ theatri partes auleis egregii operis uestitæ: ita ut quod in eius operis usum supra necessitatem comparatum fuerat: mille sextertiorum præcium excederet. cuius tam ornati praciosiq; theatri amplitudo tanta fuit: ut in eo sedere hominum octuaginta milia potuerint: quanq̃ circus maximus: quem pompeius lapide calceq; extruxit ultra sexaginta milia non caperet. Delitiæ profecto atq; prodigalitatis tanto L. Crasso atque Syriæ regi antiocho de quibus Valerius scribit anteferenda: quanto terras coelum anteire uidetur.

Theatrũ temporarium Scauri

Melius narrat

De. L. Lucullo.

POst ingentes uictorias in oriente partas: romam reuersus L. Lucullus luxuriæ atq; deliciarum inuentor ac parens habitus est. Nam quocunque in loco eum uoluptas coepisset: nunc in mari depulsis undis immensa palatia ædifficabat. nunc montibns ædifficando occupatis aquas superinducebat: ut in his cum natura contendere uideretur: nullaq; eum impensæ magnitudo deterreret: quominus perageret: quæ omnino fieri non posse uiderentur. Itaque haud iniuria togatus Xerses a romanis appellatus fuit. piscium quoq; atq; ostrearum uiuaria aluit: marinis atq; dulcibus aquis diuisa. Insuper auiaria tanta: ut omnibus temporibus auium sicut piscium ostrearumq; copia ingens suppeteret: ante alia etiam immodicus eius luxus tum præcipue apparuit: cum inuento in foro magnus Pompeius Ciceroq; ultro dixissent se cum eo coenaturos ea cõdictione ne quid domi mandaret: ab eis enim is unum duntaxat exegit: ut ministris locum ipsum declararet: ubi ea die coenaturus esset. In Apolline igitur: ita enim conclaui nomen erat: parari coenam iussit: ad quem locum cum uenissent Pom

Lucullus Xerses Togatus

peius ac Cicero: tam magnifice tantisq; deliciis paratam inuenerunt coenam: ut ea etiam opulentissimi regis fortunam excedere uideretur. Quam rem Pompeius Ciceroq; mirati: cum causam tanti apparatus quærerent: unius duntaxat triclinii: in quo coenandum erat significatione facta: respondit Lucullus omnibus tricliniis apud se conuiuiorum taxatam esse impensam. & preterea cum architriclinis suis locum ubi coenandū esset declarasset: satis semper coenæ notum esse apparatum. Cum igitur semel architriclinum increpitaret: quod parum laute coenam apparasset: & is excusaret id circo factū fuisse: quia hospes nullus inuitatus esset: respondit Lucullus: sciebas tamen: & si hospes alius non erat: Lucullum hodie mecum coenaturum: hoc enim responso significauit non pompæ tantum gratia eam a se fieri impensam: uerum etiam ut gulæ atq; uoluptati operam daret: per delicias absumendis opibus quas ingentes magno sudore: neq; sine sanguine orientalibus bellis parauerat.

Lucullū apud lucullū

De M. Antonio triumuiro.

QVis unq̄ deliciis atq; luxuria M. Antonio triumuiro par fuit? Ebrius enim in conspectu populi ro. negotium publicum gerēs hesternam coenam euomuit: ac gremium suum totumq; tribunal incoctæ coenæ frustis uinum redolentibus impleuit: musicis mimmisq; immensas possessiones oppidaq; donauit. nec contentus Cleopatræ arbitrio orientem totum regere: ei Arabiam: phoeniciam: Syriam: Ciciliam: item Iudeæ partem: prouincias omnes maximo populi romani labore sanguineq; partas dono dedit. nundum his expletus quæ antea in Italia libidinose egerat: dum exercitus circuiuit: uir temporibus illis insigni honore præditus lectica una cum mima deferebatur.

ut dit cicero

De Cleopatra ægypti regina.

HIc amatorem Antonium ægypti regina Cleopatra sequetur. quā ad modum & uiuentem & morientem sequuta est. Hæc ab irato Antonio in iudicium uocata: cum ex ægypto in Ciliciā nauigaret: flumen Cydnū incredibili pompa subiuit: nauis eius purpurea habuit uela: sericeosq; rudentes: argento quoq; remos exornatos: ut remigādo minutiū tibiarū sonū per dimēsa temporis spacia percussis undis imitaretur. ipsa sub aurea umbella in media naui in ueneris speciē ornata sublimior sedebat: circunfusa uirginum choris in nimpharum formā auro amictarū: ad extrema nauis latera permultæ aliæ insignes puellæ aureis thuribulis ad fluminis ripas odoramenta pfundebant. itaq; haud iniuria tunc disseminatū fuit: uenerē ad bacchum pfectā esse: egressa postea naui cum p iudicio res in conui

uiuiorum certamen deducta esset: inter cætera quæ nimis profuse delicate/q; egit: cum pepegisset cum M. Antonio se plus impensæ uno obolo q̃ Antonium magno conuiuio absumpturam: ingentem unionem cui similis magnitudine specieq; nunq̃ uisus erat: ab aure detraxit: atq; aceto maceratum absorsit. & cum iam manũ ad alterius auris unionem apposuisset: ab Antonio cum uicisse eam declarasset: prohibita abstinuit. quæ quanq̃ ingenti regno potiretur: non erubuit: cum uxor esse Antonii non posset: superstite Octauia eius uxore quæ Romæ erat: cum eo amicæ atq; impudicæ nomen sustinere.

De Messalina.

APertam nimiam Cleopatræ uenerem nulla conuenientius quam Claudii coniunx Messalina sequetur: cui satis non fuit aliis rationibus turpissimæ libidinis incendia implere: noctu ueste mutata prima lupanar ingressa: ultima uiris lassata: & tamen nondum saciata recedebat. tandemq; Silii iuuenis forma atq; amore capta palam uiuente Claudio nuptias parare non uerita est.

De Tiberio imper.

ROmani principes omnium uirtutum scelerumq; uelut inexhaustus fons iam me ut de his scribam inuitant: a Tiberioq; ordiamur: de quo ut permulta sileam: scelerum magnitudo pudorisq; mei ratio mouet. adeo enim foeda infandaq̃ in eo plurima sunt: ut uel commemorando tantum ueluti per contagium inficere scribentem possint. Itaque ex tanta eorum copia notiora tantum deligemus: ex quibus facile corũ magnitudo quæ præteribuntur intelligi poterit. Hic uini appetentissimus gulæque obnoxius biduum continuum cum nocte quæ media erat potando epulandoque cum pomponio Flacco & L. pisone perditissimis senatoribus peregit. atq; huic turpitudini prodigalitatem quoq; addidit: ut imperium hoc perpetuo dedecore insigniret. ipsorum enim alterum syriæ pretorem fecit: atq; alterum urbi Romæ præfectum. Crapulæ atq; ebrietati his collatis honoribus quæ uirtute olim dari consueuerant: a Sexto Claudio iam grandi natu atq; nimiæ ueneris studio infami: quem olim Augustus ob eam turpitudinem damnarat: coenam ea condictione exegit: nequid in ea ex sua consuetudine mutaret: atq; ut in ea nudæ puellæ ministrarent. Inter quæsturæ quoq; competitores ignobilissimum quendam aliis præposuit: quia in conuiuium propinante Claudio uini urnam poenitus exhauserat. A Seio Sapino du

centa sextertia dono dedit proter confectum dialogum: in quo boleti ficedu læ ostrea turdiq; introducti inter se qui suauius gulam explerent contende/bant. Tandem iam annosus cum caprearum secessum delegisset: ut illic libe rius sine multis testibus obscoenas libidines expleret: inter siluas multis in lo/cis antra condidit: ubi utriusq; sexus adolescentulos in nimpharum morem excultos constituit: qui cum ipsum uidere contingeret: uenerem inter se exer cerent: omnibus eius insulæ locis exornatis obscoenæ libidinis figurarum tabu lis: ut ætate intermortua uenus his exemplis excitaretur: tanto aliis magis dā/nandus: quanto scelestius est effetas iam annis in uenere uires arte excitare uelle: ac simul naturæ uim afferre: quam in ætatis flore: ipso iuuentæ ardo/re ad libidinem impulsum continere se non posse: & ut paucis tantam tur/pitudinem quæ in eo erat absoluamus T. Cæsonium priscum ueneri delici/isq; nouo inuento magistratu præfecit: qui omnes alicuius in uenere inusitati modi inuentores præmiis afficeret.

De C. Caligula imper.

CAligula quoq; lasciuia ueneręq; perditus: nunq̄ nisi in odoribus la uabatur: citreoq; ligno naues ædificabat: ornatis auro gemmisq; earum puppibus: in eis quoq; odoratas arbores atq; herbas plan/tabat: & uiridaria porticibus atq; tricliniis auratis circunsepta construebat: quibus nauibus circum Campaniæ littora inter sonos cantusq; ac scorta na/uigabat: in conuiuiis aureo pane: aureisq; piscibus in uerorum similitudinē expressis mensas instruebat: pulmenta quibus excitari stomachus solet: de tritis maceratisq; margaritis conficiebat: tanq̄ alia nulla romani consumen/di imperii ratio offerretur: qui deniq; ne intactum aliquid in uenere relinque ret sororibus suis se commiscuit.

De Nerone principe.

QVod cū sororibus Caligula ꝑpetrare ausus est: id Nero dicit̄ cū matre appetiisse: cætera omnia foeda libidine trāsgressus animan/tia. castratum adolescentem Sporum atque in foeminæ morem comptum solemni pompa duxit uxorem: & uestibus gemmisq; augūstali/bus exornauit: & ne aliqua in parte deesset in qua naturæ uim non afferret: ipse dorifero liberto suo nupsit. & dum se simul uirum uxoremq; effecit: in eo studia sua omnia reposuisse uisus est: cui prorsus natura repugnaret. ne/que uero naturæ leges tam infami scelere uiolasse contentus: religioni quo q; iniuriam addere uoluit: uestali uirgine incestata. Itaq; omni in parte an

mi corporisq; sensibus corruptis non minus uictus atq; amictus sui deliciis q̃ uenere ipsa modum omnem excessit. nunq̃ plusq̃ semel eandem induit uestem: aureo sericeoque rhete piscabatur: atque alea persæpe uno puncto plus quadringentis sestertiis perdebat. Ingenti sumptu nimiusq; deliciis ædifficauit. triclinium grande construxit: in cuius fornice stellæ sol atq; luna gemmis expressæ colore ipsorum syderum proprietatibus congruente. quæ omnia ex coelestis cursus ratione mouebantur: in quo sedilia aurea atq; eburnea erant: & muri argenteis floribus tecti: auesq; quæ assidue omnium odorum fragrantiam spirabant. Itaq; ita egit: ut consumptis imperii thesauris cum aliunde opes non suppeterent: ad rapinas conuerteretur deliciarum autẽ ac prodigalitatis eius magnitudo intelligi ex eo potest: cum is qui solus imperii romani habenas habebat: in quo eo tempore melior maiorq; orbis terrarum pars continebatur: nimiis profusionibus in necessitatem coniectus esset: & ei uni id non sufficeret quod reliquis omnibus in orbe terrarũ satis erat.

De Popea sabina.

EIus uxor Popea deliciis atq; prodigalitate non minus q̃ uir infamis fuit: quæ quocunq; tenderet secum ingentes asinarum greges trahebat: ut earum lacte lauaretur. equosq; quibus utebatur auro calceabat:

mulos auro calceatos

De Vitelio imper.

SVmptuosissima quoq; coena: quanquam extemporanea fuit ea: quam Vitelio principi frater fecit: in qua duo electorum piscium & septem auium præciosarum milia præter alia exhibuit: quam coenam cum superare Vitelius uellet: In sola una patina quæ tam late patebat: ut mineruæ clypeus appellaretur: scaurorum iecinora: item fasianorum atq; pauonum cerebrum tantum: præterea phenicopterorum linguas: & murenarum lactes ab orientali plaga athlanticoque freto trirem ibus eius rei gratia missis aduectarum præbuit: tã longe tantoq; impendio palati tam breuem atq; pudendam uoluptatem & bonæ ualitudini uehemẽter aduersam quærens.

De Commodo imper.

FAstidium pene mouet immẽsæ atq; sceleratæ Cõmodi luxuriæ cõmemoratio: qui inter trecentas concubinas totidẽq; pueros medius nullo ueneris genere quanquã foedo nimis atq; ferino abstinebat. In quibus non nulla fuerunt adeo extra omnem hominum morem aberrantia: ut a scribendo manus refugiat. Concubinas ut se præsente coirent co

gebat: ac demum sibi dum nimium indulget: eo foeditatis proruit: ut ipse sorores suas incestaret: ueste quoq; ac muliebri gestu usus: aureo puluere capillos: ut igne quodam rutilare uiderentur aspergebat: atq; cum nimia crapula nimioq; coitu gustum omnem amisisset: ad id furoris deuenit: ut humanum stercus cibis immisceret: eosq; irrideret: qui eam mixturam abhorrerent: irrisorum duos nudos Sinapi totum perfusos corpus in mensa in patinis ferri iussit: quos statim muneribus locupletauit. Iulianum quoque urbis præfectum multis spectantibus nudum saltare coegit. omnes: ut ipse erat: amentes haberi cupiens.

De M. Aurelio Antonino bassiano Heliogabalo imper.

OMnes omnium delitias: omne libidinis atq; scelerum genus pene transgressus est Heliogabalus. Nam quanquam in priuata adhuc fortuna esset intectis auro lectis utebatur: argenteisq; centum pondo uasis: ex colorum ratione conuiuia dabat. primo die rubentia omnia: secundo prasina: deinde persa tertio. uini rosis conditi primus fuit inuentor: triclinia lectos atq; abachos rosis uiolis atq; liliis integebat. In piscinis odoriferarum aquarum natabat. Lectos leporino pilo: aut quæ sub perdicum alis crescunt plumis conficiebat. Quare posteaq̃ ad imperium conscendit: malos quibus assueuerat mores secutus: pauonum atq; lusciniarum linguis uescebatur: ac solis camelorum calcaneis: conuiuia instruxit linguis duntaxat phenicopterorum fascianorumq; atq; psithacorum: ex eo autem quod de ipsis auibus supererat canes alebat. Cum mari propinquus esset: piscibus nunq̃ uescebatur: Maritima mari longinquo appetebat: cum nihil a quo difficultas abesset eum delectaret. Inter cætera conuiuium fecit: in quo unum ac uiginti ferculum ac formosam mulierem singulis conuiuis apposuit: ac struthionum capita sexcenta: & qui tam prodige atq; effuse operam gulæ dabat: In cæteris nequaq̃ restrictior fuit. Lucernas balsamo aluit: pomis quoq; gemmas miscebat: atque ita conuiuis apponebat. domi etiam pro foeno ad arcendum frigus tantum brugi per pauimenta strauit: ut pedes integeret. In porticuum pauimento intritum lima aurum inseruit: neque ueste eadem neque annulo plusquam semel usus: domi diademate auroque ornatus agebat: calceos gemmis tegebat: uentrem aureis trullis leuabat: & scaphiis gemma confectis urinam excipiebat: atque in urbe Roma naualia proelia manantibus uino lacubus edidit. & ut pecuniam parui se pendere ostenderet: naues sæpe iocans cum ipso onere demersit. ut autem quemadmodum uiuebat ita etiam moreretur: in aureis uasis uenenum

magnus Luxus

lucernas balsamo comburebat

Naumachia ex vino

parauit. item fericeos laqueos gemmatofq; cultellos: fi uel appendere fe uel iugulare: ut cafus ferret uoluiffet: atq; fi ut præcipitem fe ex alto daret in animumueniffet: turrim auratam totam extruxit marmore auroq; conftrato circa eam folo. Ex homine igitur ob amentiam factus beftia: ne Neroni ceffiffe uideretur tanquam in mulierem conuerfus uirum cœpit: maremque uxorem duxit. & cum fe in ueneris forma oftendiffet repente dilapfa ab humero ufq; in terram tota uefte: altera manu pectus altera pudenda texit. In urbe Roma lupanar in palatio condidit: atq; illic coacta romana fœminarū exoletorumq; fcorta magnis muneribus affecit. In curruq; aureo nudum fe a quatuor nudis foeminis trahi fecit. Ne autem homines huius uitæ eum unq̄ poenituiffe arbitrarentur: dixit hæredes fuos obligare fe uelle: ut eandem quam ipfe tunc agebat: uitam uiuerent.

Neronē mutatus virū cepit. non memini me legisse

De Helio uero Cæfare.

DElitiis præter modum Helius quoq; uerus deditus fuit: is quem Adrianus adoptauit: ac Cæfarem creauit: Lectos rofis uiolifque fternebat: fortaffe arbitratus Fabricios Scipiones: brutos publicolas Cincinatos atq; alios prifcos: quorum fudore fanguineq; partum fuit imperium: ita lectos cum bella gererent ftrauiffe.

De L. uero imper.

EIfdem delitiis L. uerus utebatur: qui una cum. M. Antonino imperauit. Nam cum ad perficum bellum proficifceretur conuiuium fecit. In quo conuiuæ omnes chriftalinis gemmatifq; iifdem uafis aut murinis: quæ recentiores achatea nuncupant biberunt: omnibus autem ferculis pocula feruiq; mutabantur: qui miniftrabant: quos omnes conuiuis donabat cum argenteis curribus: quibus omnes ad domos fuas deducerentur. Conuiuii autem illius impenfa circiter centum atq; fexaginta fefteriorū nummum milibus conftitit: ut uero is fulgentiore capillo uteretur auri limatura comam perfundebat.

De Gallieno atq; Carino imper.

NOn minus quoq; delitiarū atq; ueneris appetens Gallienus in mēfa Gaufapia fericea aureaq; adhibebat: aureis gemmatifq; uafis femper utebatur: atq; auri puluere crines afpgebat. menfæ mimmos femper: atq; fcorta adhibebat: quotidieq; in balneis inter uetula foedaq; fcorta adolefcentulis commixtis exhilarabatur. in quibus magna ex parte Carinus imperator ei perfimilis fuit.

De prætorianis militibus.

PRincipum delitiæ libidinefq; ad romanos quoq; milites per contagium tranfierunt: adeoq; eos principum corrupti mores a prifcæ

uirtutis disciplina abstulerunt: ut Didii Iuliani imperatoris cohortatione mo ti prætoriani milites: ut imminente sceueri bello urbem romam murorum in stauratione fossaq; munirent: pecunia sua ad eam rem operarios conduce rent: adeo rastri pastiniq; atq; militarium operum iam eos dedignatio coe/ perat.

Recentiora De Ioanne arminiaco comite.

NE in priscis diutius cum scelerum molesta nimis commemoratione immoremur: ad recentiores transituri multorum nominibus ui/ uentium abstinebimus: ne quis eorum scriptione ac diligentia no stra lædi se queratur. Ioannem autem armeniacum comitem primum com memorabimus: qui nimia incensus libidine sororem suam uxorem duxit. quam ob rem extra catholicæ ecclesiæ gremium factus atq; infamis habitus est. Carolusq; septimus armis illatis: euersis eius rebus fortunaq; omni: de ui/ uentium numero ipsum sustulit.

De Genis Scotiæ rege.

IN brithanniæ insulæ parte quæ recentiore nomine Scotia appella/ tur Iacobus rex eius gentis appellatione Genis dictus: publice qui/ dem matrimonia non contraxit cum duabus sororibus: sed cæte/ ra quidem maritalia iura cum eis exercuit.

De Picente quodam Fabriani accola.

FEra prorsus libido fuit Fabrianensis cuiusdam ciuis: Nam cum de sciscente populo a clauellis eius urbis principibus: ne foeminis qui/ dem populi rabies ferrumq; peperci ssetipse cum mortua clauello rum uirgine commiscere se per uenerem non erubuit.

De Petro Riario ordinis minorum ac Cardinali tituli. s. Sixti.

VIdit ætas nostra Petrum Riarium Sauonensem ordinem minorum fratrum profitentem: quem Sixtus quartus pontifex ad cardinala/ tum extulit. Inter domesticos aureis uestibus utentem: neque uero lectos au reis stragulis integere satis habuit: sed lectorum etiam ipsorum culcitras: & sericeis & aureis pannis confecit: argenteis quoque uasis onus uentris ex/ cepit. Is Heleonoræ aragoniæ cum Ferrariam Herculi estensi duci nupta proficisceretur: conuiuium Romæ fecit: quod proter ferculorum nume/ rum quæ praciosis atq; delicatissimis cibis constabant: inter quæ ludi insi/ gnes pluribus interuallis edebantur: horas septem perdurauit. Architriclini/ que in eo atque ministri omnes sæpius: ut conuiuii magnitudini res/

ponderent: amictum pro ferculorum genere mutauere: populoq; ea ex cibis spargebātur quæ de mensis auferri coutingebat: quorū particularis cōmemoratio longiora spacia q̄ præsens patiatur locus occuparet: Et ne quid deesset in quo ordinis sui sceueritatem nō contempsisse uideretur: Amicam Tiresiā nō palam solum: sed tāto etiā sumptu alebat: q̄tus ex eo intelligi potest: quod calceis margaritarū tegmento insignibus utebatur. tēporis meliore parte inter scorta atq; exoletos adolescentes consumpta. carnibus toto anno etiā parte ea: cui carnium usum religio interdixit uescebatur. arbitratus fortasse ita facilius ad celestia perueniri regna posse: quam per castitatem atq; ieiunia. quibus is operā dabat cuius ab initio habitum sumpsit: & sequi uitā uouit: & ante eum apostoli utebantur: quorum in cardinalatu factus postea successor ita ut dictum est: eorum imitari debebat uitam.

De Maumethe Ottomano turcarum rege

Maumethes Ottomanus turcarum rex quamq̄ armis plurimū excelleret: adeo libidinibus superari se passus est ut in ueneris usum quadringentas tum fœminas tū mares septis tāq̄ cauea inclusos haberet: apud quos nō nunq̄ ita perpotabat: ut nimio uino rationem amitteret: & somno captus ferarum modo humi iaceret: militari gloria insignibus q; uictoriis huius uitæ foeditate: deturpatis.

Magna [illegible]

De Crudelitate. Caput secundum

Crudelitas horrendum scelus: atq; feris quā homini conuenientius cuius in alieno malo uoluptas est: hic a nobis magis ut damnetur: quam ut memoratu digna sit. describetur: sed neque longiorē orationem eius descriptio reqrit: siqdē posita de ipsius ui exempla cuiusmōi sit satis eam declaratura uideantur. hæc uero quāquā in parte iusticiæ uideatur posita esse: longe tamen ab ea uirtute disiungitur nam iusticias si ad inferendam penam cogitur: misericordiæ semper coniuncta est: atque ad leuiora penarū inclinat. cōtra autē crudelitas effundēdi sanguinis auida ē: tormētorum q; studio tenetur: tormētorum quoq; noui generis inuentrix: prorsus humanitatis expers. tanto hominē a deo separat: quātum m ei p iusticiā cōiungi solet.

De Asdrubale Carthaginensi

Asdrubal carthagine obsessus a Scipione: cuius urbis iam partem romani milites occuparāt: impellēte q̄ ei a natura insita erat crudelitate deductis in hostiū cōspectum oibus romanis captiuis: pli eorum ambos defodit oculos: qbusdā linguā neruosq; desecuit: multis quoq; genitalia hamato ferramento diuellere nixus est: nō nullis ēt ex pedum plāta cutē abrasit

aliquos poenitus excoriauit: atq; ita affectos ab urbis muris laqueo suspendit: horum enim uariandis tormentis cum tanq in re gratissima suum patriæq; periculum lenire studeret: magis aggrauauit.

De Alexandro Fereo tyranno.

Lexander Fereus crudeli tyrannide insignis: non nunquã uiuentes adhuc homines sepeliebat: quosdam quoq; ferarum pellibus contectos ceu feras immissis in eos canibus dilaniabat.

Viuentes sepeliebat

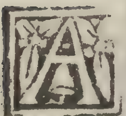
De astyage medorum rege.

Vam atrox astyagis medorum regis crudelitas fuit: cum paruum nepotem suum Cyrrum ab arpago contra ipsius imperium seruatum fuisse intellexit. nam nulla eius rei ostensa indignatione: arpagi filium sub alterius rei prætextu ad se uocatum clam occidit: atque in uaria epularum genera coctum ignaro patri uescendum apposuit: & posteaq̃ arpagus his epulis naturæ satisfecit: ne eum lateret filii extis se ea coena saturatũ: caput manus pedesq; in lance pro secundæ mensæ frugibus ei iussit opponi.

Filiũ prĩ propinauit

De Arthoxerse persarum rege.

Rthoxerses persarum rex Xersis filius: uiuentes homines duabus tecis includebat. e quibus cum capite manus pedesq; eminebant: adhibitis in hoc statu cibis eos uitam protrahere cogebat: quæ ut grauior esset: lacte ac mele ipsos pascebat: atq; mele perunctos ora in sole uersabat: ut calore muscarumq; morsu ualidius torquerentur. cum autem in tecis ipsis uentrem leuarent: & non modo a sorde illa se purgare: sed ne mouere quidem corpora possent: innascentibus paruo temporis spacio uermibus uiuorum corpora absumebantur.

Genus supplicij

De Xerse persarum rege Darii distapis filio.

Ariter plusquam ferina Xersis persarum regis crudelitas fuit: qui cum in exercitu suo phitii quinq; liberos haberet: rogatus ut unũ ad patris solamen ne omnes in eodem periculo haberet: relinquere uellet: respondit: ut phitius quem mallet eligeret: electum autem Xerses in duas diuisit partes: atque inter eas transire exercitum iussit: quem admodum maiore etiam crudelitate Darius pater cum Gebazo persa ante egerat. Nam cum is Darium rogasset: ut e tribus liberis suis: quos secum in expeditione Darius contra Scythas ducebat: unum tantum solandi patris gratia domum redire pateretur: cum se omnes dimissurum respondisset: postero die eos occidit: ac mortuos reliquit. Nunc iam a barbarorum exemplis ad hebreos transeamus.

Magna barbarus et immanitas.

De Gedeone Israelitici populi iudice.

CVm Gedeon madionitas persequeretur acie a se uictos: atq; in fugam conuersos: ipseq; ad urbem soccoth peruenisset: pro petitis commeatibus ab eius urbis populo per contumeliam irrisus est. Cũ autem confecta expeditione inde reuerteretur: soccoth urbem praelio adortus in potestatem redegit: ac septuaginta socchotinorum ciuium primarios uiros: in torcularibus inter tribulos spinasq; nouo crudeliq; poenae genere p̃ssit: atq; huiusmodi supplicio egit: ut ita quae alioquin in socchotinorum gentem iusta erat: iam proter tormenti crudelitatem damnanda uideretur.

De Abimelech Gedeonis filio.

MIrum minime uideatur: si ex saeuo patre crudelissimus nascatur filius quemadmodum de Gedeone Abimelech natus est: qui patri in iudicis Israelitici honore successit. Septuaginta enim fratres quos habebat interemit: ut uix paruulus Ionata manus eius euaderet.

De Dauid iudeorum rege.

NOn potest nisi immensae crudelitatis facinus dici: quod Dauid in amonitas patrauit: cum urbem raba coepisset. populum enim uniuersum nullius aetatis aut sexus habito discrimine: a falcatis curribus atq; equis dilaniari in frusta atq; proteri iussit: quam saeuitiã saepius quoq; postea in multas eius gentis urbes exercuit.

De Manase iudeorum rege.

NOuum crudelitatis commentum: & in quo longius mors trahebatur, illud fuit quo iudeorum rex Manases esaiam prophetam inter duas tabulas constrictum serra diuisit.

De Alexandro iudaeorum rege.

ALexander iudaeorum rex insigni crudelitate notus: quem alio nomine Iameum appellarunt: cum hierosolymã quae paulo ante ab eo desciuerat armis in potestatem redegisset: octingentos iudaeos eodem temporis momento in crucem extulit: atq; illis cernentibus uxores eorum ac liberos interemit. Nam praeter fas iustumq;: ac praeter communem hominum morem contra innoxiam aetatem sexumq; saeuire non abstinuit.

De Herode Antippa iudaeorum rege.

HErodes Antippa iudaeorum rex non solum dum uixit crudelis esse uoluit: in uxorem quoq; ac liberos moriens crudelitatem exercuit. quin etiam uita functus ut occideret homines temptauit. nam cum aeger ad mortem laboraret iudaeorum primarios ad se sub ficta causa uocatos in hippodromo omnes inclusit: ac sorori Solomae ordinauit: ut statim cum ipse animam egisset: omnes interficeret: ita enim ut ante ipse dixerat age.

re uoluit. ut iudaei quibus ipse ob nimiã crudelitatẽ inuisus erat: pro laeticia quã eos ex morte sua accepturos nõ dubitabat: flendi causas saltem propter propinquorum mortem haberent

De Iudaeis

APerte ostenderunt iudaei q̃ ferum atq; crudele esset eorum ingenium: cum in oriente bellũ gerente traiano ob illius aduersam ualitudinem ipsi in libertatis spem exarserunt: atq; in Cyrenis cyproq; rebellarunt: nam duce quodam Andrea nomine: in uicinos populos sceuierunt: atq; ad ducenta hominum milia occiderunt. neq; uero eis tantum humani sanguinis haurire satis fuit: rabie acti luporum more humanas carnes dentibus dilaniabant: atq; occisorum intestinis se cingebant: amicti quoq; occisorum pellibus ceu furiis acti passim discurrebant. per humana etiam cadauera ferarum rabiem transgressi prouoluebantur: sed de tanta uesania a Traiano missi duces minore quidem crudelitate sed non pauciore eorum sangnine poenas sumpserunt.

dec. o milia

De Naa Amonitarum rege.

AT iudaeorum crudelitatem eggrediamur: Naan amonitarum regem citabimus: qui omnibus iudaeis quos in bello coepisset: aut qui se eius fidei credidissent: statim dextrum oculum erruebat.

ut agnoscerent suos

De Scotis.

FErus nedum crudelis mos fuit: quem Scoti: ita enim ut ante saepius dictum est: brithannorum pars quae ad occidentem uergit appellatur: usq; ad Hieronymi tempora seruauerunt: quem ad modũ is in secundo aduersus Iouinianum libro testatur. Nam carnibus humanis in conuiuiis uescebatur: qui cum plenas armentorum gregumq; atq; aliarũ in uenationis usum ferarum siluas haberent: pastoribus nates: ac mulieribus ubera ut his uescerentur demere solebant.

De Scythis.

NOn minus quoq; Scytharum fera consuetudo fuit: qui primi hostis: quem manu sua in proelio interemissent: sanguinem gustabãt: atq; detractam capitibus cutim cum capillis equorum pectoribus appendebant: solemnibusq; diebus pro poculo in calua honoratioris hostis quem interemissent bibebãt: adeo ab omni humanitate abhorrebant: quibus fortasse regio ipsa longusq; usus huiusmodi causas praebebat. Itaque eo magis in romanis eiusmodi feritas damnanda est: quanto omnibus de causis humanitate alios excellere debebant.

De Romanis.

ROmani edendis gladiatorum muneribus haud mediocris sceuitiæ nomen subiuerunt. Seruos enim coemebant: quos gladiatoria instructos arte producebant: ut acutis inter se gladiorum mucronibus dimicarent. alios etiam feris in harena obiciebant: ut plerosq; miserabiliter a feris dilaniari: atq; semiuiuos deuorari non sine uoluptate conspicerent. præcio enim humanum sanguinem parabāt: quem sine ullo necessario usu effundi spectarent. Ad ea autem spectacula cum non uiri modo: sed foeminæ quoq; ac pueri magno studio concurrerent. quis negauerit in grauem crudelitatis notam sub uoluptatis specie eos incurrisse?

De Aruntio paterculo.

ARuntii paterculi fabri ferum atq; immane fuit ingenium: æneum enim taurum tanta conflauit arte: ut damnati qui in eo includerētur adhibito igne cum præ dolore gemerent: taurinos mugitus edere uiderentur. Cum autem eum Censorino Acestæ tyranno in Sicilia munus dedisset: iuste ut is primus inuenti sui periculum faceret: a Censorino coactus est. quem ad modum de persimili tauro perilum fabrum Falaris tyrannus coegit.

De Triumuiris.

DIuiso inter se romano imperio Lepidus Antonius atque Octauius triduum continuum eorum notandis nominibus quos morti designarant consumpserunt: morem sibi inuicem de iis quos odio habebant gerentes. In eorum numero fuit Lepidi frater: item Antonii auunculus: & Octauii quidam amici: quos alii odio insequebantur. proscriptorum igitur numerus: quorum capita ad triumuiros deferebantur: fuit trecentorum senatorum: ac duum milium equestris ordinis: qui inter epulas: aut cū uxoribus cubantes: ut forte deprahensi erant occidebantur: quorum corpora quia sepeliendi facultas sublata erat: cum passim inhumata iacerent: in macelli speciem uniuersam urbem reddiderant.

De Tiberio Cæsare.

QVam sceuus: sanguinisq; humani appetens Tiberius quoq; fuit? persæpe hominibus ob leue crimen morte mulctatis: neq; uero in eo explendæ crudelitatis mors terminus erat. si quem sciret proter tormentorum formidinem uelle sibi manus inferre: obseruari iubebat ne se perimeret. ut postea diutius in eum sceuire posset. Mortem enim leue poenarum genus esse ducebat. Quam ob rem cum morti damnatum Carmilium accepisset sibi mortem consciuisse: exclamauit Carmilium manus suas euasisse. Cum autem semel carceres recenseret: atrocibus factis crudelia addens uerba: petenti damnato ut ei liceret mori: respondit se nundum

ei ignouisse. Mortem enim muneris loco ducebat. diu etiam: uerum eius crudelitatis signum: scopulus præaltus in caprearum insula ostensus est: a quo præcipitari damnatos spectabat, quos nautæ ad id præparati remis fustibusq; exceptos occidebant. Semel quoq; omnes humanitatis ac bonorum morum terminos transgressus: uno die uiginti damnatorum liberos occidit in quibus aliquot forma insignes fuerunt puellæ: quas antea carnificibus incestari iussit. Nouum etiam tormenti excogitauit genus: cum arcte deuincto quibusdam genitali membro ebrietatem superadderet: ut per eum modum impedita urina magno dolore discruciati tandem perirent: qua sceuitia feræ similior q̃ homini factus: cum ne suo quidem generi parceret: Tiberium Drusumq; germanici: quem ipse adoptarat filios in carcere fame cõfecit: adeo ut Drusus inuentus fuerit culcitram præ fame nimia momordisse. Sed fortasse ita dei iudicium tulit: ut is in nepotes atq; hæredes suos innocentes sceuiret: quos ut magis diligamus natura impellit: quia innumerabiles alios per summam iniuriam occiderat.

De C. Caligula.

HOrret animus ea meminisse quæ sceue atque crudeliter Caligula princeps egit: qui non solum sine causa Antoniam amitam & fratrem Tiberium occidit: sed etiam Sillanum socerũ iugulauit: multosq; romanos ciues nobilitate insignes ad bestias dãnauit: quod ludos eius non probassent. in filiorum quoq; conspectu: ut dolor augeretur: damnatos ipsorum patres occidi iubebat. Cuidam etiam qui ne ad eum iret: ægritudinem excusabat: Lecticam qua deferri posset misit. equiti romano exclamãti quod innocens morte mulctaretur: linguam abscidit: atq; ad bestias iterũ deduci iussit. Cum autem quendam a uetere exilio reuocatum sciscitaretur: quid in exilio agere consueuisset: respondente eo per adulationem: assidue se deum rogasse: ut id eueniret quod accidit: scilicet ut Tiberius moreretur: ipse imperaret: opinans suos quoque exules idem facere: misit circum insulas qui uniuersos trucidarent. Sed cum in singulos sceuitia uti satis esse non duceret: generatim in uniuersum romanum populum crudelitatem exercuit. Nã sæpe cancellos quibus a feris populus distinguebatur: in theatro ademit: clausisq; publicis horreis romæ totum populũ fame macerauit: & cum nullã sibi nisi in alieno malo uoluptatem constituisset: persæpe cum corpus curaret: serias disquisitiones: aut eos quibus gladio mirus decollandi artifex caput adimebat: spectare uoluit. In sacrificio pro hostia seruum qui illam directam tenebat maleo percussit: ne pars ulla in ipsius uita esset humano sanguine non respersa. Quare minime mirum ui-

deri debet: si dei iudicio ipse simul cum uxore filiaq; eodem die in crudelissimam incidit mortem.

De Claudio imper.

Claudius imperator crudelitatis atque eius quidem ingentis expers non fuit: Gladiatores enim qui peracutis mucronibus decertabant: auide iugulari perspiciebat: attentius ora morientium intuitus. bestiis quoq; damnatos non sine uoluptate dilaniari cernebat. paruisq; de rebus homines feris ipsis obiciebat. in theatro ad spectandum commoratus etiam cum populus pransum abiret: feris ipsis crudelior: nisi pudor obstitisset: ab humana carne dentes non cohibuisset. Quam ob rem cum Tibure secundum ueterem morem securi quendam feriri ad palum ligatum cuperet uidere: atq; abesset carnifex: eo se loco ubi res agenda erat non dimouit: quo ad carnifex ab urbe Roma uenit. O animum profecto in humano corpore crudelem prorsusq; ferinum.

De Nerone imper.

Damnatorum proter pisonianam coniurationem filios Nero mari summersit: aut ademptis omnibus fortunis prohibuit: ne ulla ope iuuaretur. Itaq; fame confecti in uiis ipsis commoriebantur. postremo ab ægypto quendam acciuit: qui uiuas adhuc hominum carnes deuorabat. Cum autem alia deessent in quæ sceuire posset: petum traseam ciuem romanum occidit: quod in fronte nimiam polliceri sceueritatem uidebatur: quæ res Senecæ quoq; in parte mortis causa extitit: In crimen morte dignũ illud trahens: quod alii magnæ laudi in naturæ bonis ascribunt. ut autem incensæ patriæ inuidiam declinaret: in nouam christianorum religionem culpam reiecit. Itaq; quosdam eorum ferarum pellibus tectos feris canibus ut dilaniarentur obiecit. alios autem pice corpus totum perfusos: ac palis alligatos: ut pro funalibus arderent: uiuos combussit. adeoq; progressa eius crudelitas est: ut uel legendo fastidium atq; horrorem inducat.

De Vitelio imper.

Nihilo Nerone humanior Vitelius fuit. qui duos fratres adolescentes ad mortem damnauit. quod pro patris periculo eũ rogarant. adeo enim inuisa ei pietas fuit: ut eam in filiis quoque erga parentes damnatione dignam duceret.

De Commodo imper.

Non minus sceuitiæ in Commodo fuit. nã pter leuissimas alias causas quibus persæpe interfici homines iussit. morte unum mulctauit. quia C. Caligulæ uitam a Suetonio scriptam legisset: inter

dum quoq; si aliquem cernere ei contigisset: obeso uentre atq; adipe molli: medium uno ictu secari iubebat: ut uiscera eius a uentre discurrentia uideret: ut pote qui ex eo uoluptatem ingentem acciperet: quod aliis permagnum incussisset horrorem.

De M. Aurelio Antonino Caracalla imper.

PRofectus Alexandriam Antoninus Caracalla: & Alexandrino populo indignatus: quia editis ludis de eo carmina recitauerant: quæ ipse grata non habebat: delectu eorum habito: qui militiæ idonei uiderentur cum eos inspicere uelle ostendisset: omnes interemit: militibusq; romanis: quos in eam urbem secum adduxerat ordinauit: ut per noctem hospites suos interficerent: & cum alia sceuiendi materia deesset: eos interfici curabat: qui carminibus aut alia superstitione remedia quartanæ quæsiuissent.

Interficiebat quærentes remedia quartanæ carminibus.

De Eliogabalo.

SCelestis atq; crudelibus factis Eliogabalus usus est: cum adolescentulos innoxios quorum ambo adhuc parentes uiuerent: interficiebat: ut eorum mors ad plures dolorem extenderet.

De Macrino imper.

MAcrinus quem ob crudelitatis magnitudinem macellinum nuncupauerunt: uiuentes homines mortuis alligabat: donec uermibus fetoreq; conficerentur.

De Maximino imper.

MAximinus ut humano sanguine feritatem suam expleret: contra salutem suam initas esse conspirationes multas finxit: atque ob id quatuor hominum milia occidit: ut autem noua tormentorum ac mortis genera inueniret uiuos homines exinteratis bobus includebat, ita ut caput extaret, atq; ita mori sinebat.

De Auidio Cassio.

AVidius Cassius non sceuerus modo: uerum etiam sceuus: trabi octuaginta pedes prælongæ: atq; a terra ubi ualide figebatur in altum erectæ: ab imo usq; ad summum uiuentes alligabat homines: atq; circum ipsam succenso igne: eorum partem ignis ui: partem fumo: nonnullos quoq; rei ipsius formidine atq; horrore necabat.

De Diocltiano imper.

DIoclitiani sceuitia in christianæ religionis homines tanto aliorum romanorum principum crudelitatem supereminet: quanto agnos feritate Leo anteit: unde si ipsius atq; aliorum qui Christi religionẽ persequuti sunt: crudeliter atq; nefarie gesta scribendo prosequi uoluero: di

numerandi stellas sumpsisse mihi laborem uidear. Quam ob rem ex innumerabilibus pauca quædam magis insignia ueluti currens perscribam. In thebaide: quæ ægypti pars est: nudas foeminas pedibus suspendebat. alias deuexis arboribus alligatis pedibus cum in contrarium redire arbores permitteret: in duas partes dilaniabat: quibusdam cum adhuc uiuerent pellem coriumq; detrahebat: alios ferreis unguibus totum non profundis sed oblongis uulneribus dilaniatos corpus carceribus uinctos restituebat: ac tegularũ fragmenta pro strato eis subiciebat: ut quieturi q̃ ante in martyrio deterius haberent. Alexandriæ autem non nullis ademptæ manus: ac pedum digiti. item nasus labra & aures. atq; ita affectos uiuere: si hæc uita & non longior mors esse potest: permittebat. quosdam ueluti edos ignibus assabat. Verum in ponto atq; capadocia in christianos arte aucta fuit crudelitas. peracuta enim cannarum frusta inter ungues carnemq; digitorum figebat: alios liquefacto plumbo totos instilabat: aut per anum eis corpora replebat. Foeminis quoq; per sexum candentia ferramenta adigebat: quibus rebus nullius tanta barbaries ac feritas est: quæ uehementer horum tormentorum horrore moueri non debuerit. Sed iam priscorum crudelitati finis fiat: ne diutius molestissima nos materia detineat.

Recentiora De Ecerino de romano oppido.

ECerinus romanensis: romanum autem in patauino ut dictum fuit ante: agro oppidum est: late in Italia tyrannidem exercebat: tertio mantuanæ obsidionis anno: cũ patauiũ urbẽ rebellasse audisset: undecim patauinorum milia quos secum habebat: diuersis inclusos carceribus: uariis tormentis atq; insuper famæ quoq; confecit. In italiam inducto crudelitatis insueto genere: multorum damnatorum ciuium filios castrauit: tam multis quoq; eodem tempore erui oculos iussit: ut ingentem patinam oculis non repleret modo: sed etiam spectare uellet. Syllam enim ut in peremptorum numero: ita etiam in necis modo superare uoluit.

De Ottone Antonio montis feretri comite: Vrbini principe.

OTto Antonius montis feretri Comes: atq; urbinatium princeps: puerum quem in cubiculi ministerio habebat: rasinato linteo atq; sulphure perfuso inuolutum. uiuum in candelæ morem combussit. quod hora quam ei præfixerat ipsum non excitasset.

Jnjustitias summ

De Maumethe Ottomano turcarum rege.

AEtate nostra Maumethes Ottomanus turcarum rex inter alia sceuitiæ genera quibus utebatur: cum in ortis quos Constantinopoli in delitiis habebat: deesse pomum in arbore cedro quam paulo

ante inspexerat animaduertisset: arbitratus procul dubio unum e tribus pueris quos secum habebat pomum decerpisse: quod in ortis præter eos alius nullus fuerat: quia quilibet ipsorum se pomum decerpsisse negabat: iussit ut ferro eorum pectora aperirentur. & nisi in primi cuius apertum fuit pectus stomacho fuisset inuentum: dubium non erat: quin ad omnes ipsos ea pena trãsiret. quod supplicium in non conuictum nimis profecto sceuum fuisse dici debet.

Interficit ut pomum in ventre inveniret.

De eodem.

EIdem quoq; mos erat captiuis. quorum aut ætate: aut aliam ob rem inutilis uideretur seruitus futura: grandi palo per anum in totum adacto corpus in terra defixum palum in sublime errigere: atq; ita quantum fieri posset dato cibo alere.

Defixos in palo alebat

De Nicolao picinino.

POtest sceuitiæ nomine carere: si quis ad seruandam militarem disciplinam: aut aliquid simile occidatur. cæterum si in eo inusitatum tormenti genus adhibeatur: aut ex tormento capi uoluptas uideatur: euitari non potest: quin illud crudelitatis nomen subeat. Ita Nicolaus picininus egit: cum Philippi Mediolanensis ducis auspicio Album ingaunum obsideret. Captum enim Valentem fogatiam. quod ab obsessis deferre literas depræhensus erat: collo eius ad crura alligato ita ut in globum conuersus esset: tormento cui uulgo italicæ bricolæ nomen est in urbem Album ingaunum transmisit: qui quanquam ante moreretur quam terram attingeret sceuum tamen mortis genus uisum est: discerptus enim tanti casus altitudine humanam formam amiserat ita ut uix parua in parte aliis amissis colligi posset.

De Vitoldo Lituaniæ duce.

QVam fera Vitoldi Lituaniæ ducis crudelitas esset: is enim Sigismũdi imperatoris temporibus fuit: experimento eo ostendebatur: quod fallere nunquam solebat. Nam qui ex populis ei parentibus iudicio damnabantur: ad primum damnationis nuncium ultro ui sibi ipsis illata uitam suspendio finiebant. Ita enim effugere studebant ne ursorum pellibus inclusi ab ursis ipsis dilaniarentur: aut alio tormentorum genere crudelem in modum: ut consueuerat: torquerentur.

De quibusdam gallis.

SCeuius crudelitatis genus Carolus septimus gallorũ rex in principe raix gallici regni mariscallo exercuit: dum furcis appensum fœda morte affecit: quod magicæ arti deditus: centum ac uiginti tum prægnantium mulierum: tum infantium corpora occiderat. Mulier quoq; rusticana abeuillensis uiua combusta fuit: quia infantes peremerat: & sale conditos in cibum adhibebat: omnes crudelitatis transgressa terminos: dũ in eam sceuiret ætatem quæ etiam feras interdum mites inuenit.

Infantes sale conditos

De Roglerio ubaldino archiepiscopo pisano aliisq; ciuibus pisanis.

SCeuitia quoq; tanto insignior in Roglerio pisano archiepiscopo fuit: quanto pastoralis dignitas magis ab ea abhorrebat. Is enim cum quibusdã aliis gibellinæ factionis ciuibus pisanis ab urbis administratione Vgolinum Gerardeschum depulit: cum ipsum in eo honore et guelfum pisani constituissent: ut Lucensium atq; florentinorum guelfi nominis amiciciam aduersus genuenses conciliarent: quorum res in gibellinorum ubertorum Auriæ Spinulæq; manu erant: & a quibus maritimo bello pisani magna clade affecti: nouem milia atq; insuper ducentos anno salutis ducentesimo atq; octuagesimo quarto supra mille e suorum numero desiderauerant. Carcere igitur longo maceratum Vgolinum pollicitus archiepiscopus se incolumem seruaturum: si pecuniam quam habebat patefecisset: posteaq̃ eius tesaurum assecutus est: fame cum tribus liberis quadriennio post q̃ clades illata fuerat ad mortem compulit. sub eo prætextu quem admodum cum genuensibus per Nicolinum petracium genuensem pepigerat: ut gibellinæ factioni pisanæ urbis administratio restitueretur. in quo nõ minus cum genuensi populo archiepiscopus fidem uiolauit: nõ tradito Vgolino: quem se daturum promiserat: q̃ cum Vgolino: cui incolumitatem pollicitus si tesaurum detegeret: postea cum tesauro etiam uitam: ut dictum est: ademit.

Vgolinus Gerardescus unde postmodũ detron... derunt affines mei co mites Laurentius Vgo Arrigus et Gabriel.

De Carolo ultimo duce burgundiæ.

SCeuitiæ terminos trãsgressa uidetur illa: quæ in Carolo ultimo burgundiæ duce dicitur fuisse. Nam uel ipsarum tragediarum portenta superauit: nec uero pauci operis fuerit singula exequi: quæ dum iræ indulget is naturæ uiolato iure per summam immanitatem edidit. Quibus enim ut alia multa omittam pro rei dignitate uerbis satis deplorari excisæ poenitus urbes clarissimæ Leodium atq; Dinantum poterunt? In quibus omnibus igne ferroq; foedatis: nulli ætati aut sexui pepercit: quis etiam sine ingenti dolore illata Eluetiis mala commemoret? e quibus uno die quin-

gentos in deditionem acceptos suspendit. Iniuriæ tamen a leodiensibus & Dinantinis: atq; etiam ab Eluetiis acceptæ excusare in Carolo seuiendi atrocitatem aliquo modo debere uidentur. Nam alteri in ipsius contemptũ epatu propinquum eius deiecerant: alteri furcis Caroli ipsius atq; procerum eius simulacra appenderãt. Sed procul dubio in dediticios: atq; in sexum ætatẽq; imbellem tam crudeliter sceuire hominis nimium iræ frena laxãtis opus fuisse uidetur.

Quingenti Eluetii suspensi a. a. a.

Eius qui opus latinum fecit Interlocutio.

OBsecro lector ne mihi qui rẽ hac latinã pro uirili facere enixus sum uicio dare uelis: si quid acerbius dictum uideatur: ubi de aliquo uel in sceuitia uel alia re parum probata mentionem fieri contigit. Coactus sum ea sequi quæ primus auctor uernacula lingua scripsit: In quo & si quantum integra fide fieri potuit: summa a me adhibita moderatio fuit: uereor tamẽ ne quis se læsum putet. Sed eum qui omnia fecit: omnia nouit testor: nullius criminis culpa minus me q̃ maledicentiæ studio laborasse.

De ira atq; odio Caput tertium.

NE Valerii ordinem deseramus: hoc loco de iracundia dicendum est: quæ dum durat insaniæ furorisq; ut effectum exhibet: ita etiam nomen indipiscitur. neq; uero aliud uitium magis hominem torquet & dũ incipit: & dum uim suam exercet: cuius assidue pœnitentia comes est. Sed persæpe tam sera uenit: ut fructum aut nullum aut perexiguum afferat. uerum cum exprimi eius uis nulla re magis q̃ exemplis ualeat: ad ea descendemus: si ante præfati fuerimus nos cum ira etiam de odio scripturos: quod inter ipsa haud parua uideatur esse coniunctio.

De Marcio Sabino.

MArcius Sabinus post Nummæ pompilii mortem: Nam cum eo romam habitatum uenerat: cum præferri sibi Hostiliũ in regno uideret: cui ipse aspirabat: adeo indignanter atque iracunde eam rem tulit: ut uitæ tedio sibi ipsi mortem consciret. O furibundum profecto hominem: quæ enim incendia? quæ ruinæ? aut quæ po. ro. strages: effususq; sanguis huius iracundiam explere potuissent? qui cum in populum ro. non posset: tam acerbe in se ipsum sceuiuit.

De Valerio publicola.

HAud minus grauiter publicola ad iram proter consulatum quam Marcius regni gratia incensus est. Nam cum arbitraretur pulsis Tarquiniis Bruto in consulatu collegam se futurum: ut Lucretium Collatinum præferri sibi uidit: adeo ira exarsit: ut omnes

ante id tempus acceptos honores deponeret: abiectaq; senatoria dignitate patrociniis quoq; causarum ac clientelis renunciaret: atq; omni publico munere abstineret.

De Spurio Licinio tribuno plebis.

CVm equi populo ro. arma intulissent atq; ex toto latio Fidenateq; agro prædam abegissent: senatus decreuit: ut legiones aduersus equos conscriberentur. Cum eam rem Spu. Licinius tri. pl. impediret: atq; eum quidam Senatores imminentis periculi atq; detrimentorum monerent: quæ toti urbi inferebantur: Spurius ira atq; odio contra senatum incensus respondit: passurum se prius Ethruscos aliosq; hostes non prædam modo ex romano agro agere: uerum ipsi quoq; urbi: potius q̃ patricios senatumq; dominari: adeo iracundia atq; odium ei bonam mentem ademerat: ut hostes dominos ferre q̃ ciues mallet.

De populo romano.

A Priuatis odiis ad publica quoq; transeundum est: cum populus a Senatu uideret apium Claudium iuniorem consulem cum. T. Quintio capitolino creari: ingenti odio commotus: quo apiam gẽtem prosequebatur: ac simul indignatus commitio excessit: ne ad honores euehi quenq̃ ex ea gente conspiceret.

De eodem.

GRauius quoq; odium eo tempore in patricios ostendit: cum per noctem occupato capitolio ab Apio Herdonio cum quatuor Samnitium militibus: consules Valerius publicola & C. Claudius populum ad recipiendã arcem uocarunt. immobilis enim populus mãsit: ceu nihil hostes curaret: captamq; patriam perpeti a latronibus dirripi atq; incendi: q̃ patriciis morem gerere malebat. neq; ante de sententia deduci potuit: q̃ petitam legem ei senatus concessit.

Iterum De eodem.

REpentinam quidem: atq; haud scio an iustam quoq; iram populus ro. ostendit: cum ad mortem filis graphiariis Erixonem equitem in foro percussit: quod ab eo filius nimis sceue uapulauerat. Sed fine romanis exemplis facto ad barbaros atq; exteros transibimus.

De ægyptiis.

PSaniticus ægypti rex illato æthiopibus bello: exterorum militum uirtuti magisq; quã ægyptiorum fidere uidebatur. Cum autem ob eam rem peregrinos maiore in honore haberet: indignati ægyptii ad ducenta milia coacti: psanitico rege deserto in æthiopiam tetenderunt.

Cum autem ipse abeuntes secutus blande appellaret: patriæq; & uxorum atq; liberorum eos commoneret: ægyptii in ira perseuerantes concussis ar/mis dixerunt: illis nouam sibi patriam comparaturos: sublatisq; uestibus cũ genitalia membra patefecissent: donec incolumem eam corporis partem ser uarent monuerunt: neq; uxores: neq; liberos eis defuturos. plus enim apud eos indignatio atq; iracundia: q̃ patriæ liberorumq; charitas ualuit.

De Gallis atq; eorum duce breno.

VEhemens quoq; gallorum ira fuit: cum aduersus Clusinos cæterosq; Ethruscos populos: motis armis pacem tum cum romanis seruarent. Nam cum inito cum Clusinis proelio resciuissent: Fabrium Ambustum legatum romanum: qui ad conciliandam inter gallos Clusinosq; pacem missus erat: in proelium cum Clusinis descendisse: atque gẽtis suæ gallum unum interemisse: ira ac potius furore repleti: omissis Clusinis romã petierunt: occisisque omnibus quos inuenerant: sacra atque profana incen//dio ruinisque foedarunt.

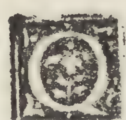
De Cambyse persarum rege.

PErsarum rex Cambyses Darii filius: cum Amasis ægyptii regis fi/liam in matrimonium petisset: atque Amasis ueritus ne ea poti/tus non uxoris loco sed in concubinarum numerum retineret: aliã pro filia ei simillimam misit: quam rem Cambyses cum cognouisset: ira exarsit: atque cum ingenti exercitu in ægyptum descendit: ubi cum defunctum Amasim inuenisset filium eius psanticum regno deiecit. Ipsius quoq; amasis corpus sepulcro erruit: & tanq̃ uiueret uerberibus cædi acutisq; ferramentis totum pungi: ac deinde in foro comburri iussit. neq; enim animaduertit plus in se ipsum iracundiæ flammas telaq; q̃ in mortuum Amasim sceuire: qđ ea iracundiæ uis, ac natura est: ut semper auctorem torquere incipiat.

De Septimio Sceuero.

SEptimius sceuerus imperator tanquam immemor esse se a Iulia/no imperatore olim desciuisse: Clodium albinum ob similem cul/pam posteaquam proelio uictum interemit: nudum eius corpus pro palatio proiici iussit: ad quem cum ipsius equus accedere formidaret: calcaribus adactum coegit corpus ipsum calcare. Indigna profecto res: ut uir qui iam sexagesimum excederet annum: tam graui contumelia roma/num uirum non modo nobilitate uerum etiam imperatorio honore insignẽ afficeret. neq; uero hoc egisse contentus fuit: illic enim corpus Albini reti/nuit: quoad foetore compulsus iuberet in flumen proiici.

De Tertuliano.

Vantum ira atq; indignatio possit: & quam hominum hebetare ingenia atq; animos soleat: Carthaginensis Tertulianus declarauit. nam cum antea singulari uitæ innocentia esset: ac permulta de catholica religione ingenti doctrina atq; eloquentia scripsisset: romæ quorundam clericorum contumelia affectus: maiore indignationis ad quam permotus erat: q̃ honoris ac propriæ salutis habita ratione ad hæresim transiuit: ac prauum montani phrigii dogma secutus aduersus catholicam fidem scripsit.

Recentiora De Alarico rege gothorum.

Ecentioris iracũdiæ principium in Alarico gothorũ rege faciemus. Is cum ab honorio imperatore obtinuisset: ut in galliam ad quærendas nouas sedes proficisci posset: & iam profectioni se accinxisset: iuxta urbem uercellas contra fidem datam: solenni dominicæ resurrectionis die: Saulus a Stilicone missus penes quem eo tempore occidentalis imperii administratio erat: eum inuasit. Alaricus autem cum strenue ingentiq; animo se tueretur: ac diu grauiterq; præliatum esset: tandem romanum fudit exercitum. uehementerq; ob eam rem indignatus omissa gallia retro exercitum conuertit: atq; omnibus usq; ad urbem Romam dirreptis incensisq; quid ira posset ostendit. urbem enim quam primo galli fabii ambusti culpa incenderant: nunc quoq; Stiliconis qui tueri eam debebat perfidia: cũ ad eam ulciscendam gothi se conuertissent euertit: id enim iræ magnitudo gothos ut agere auderent compulit: quod antea ne cogitare quidem ausi fuissent.

De Totila gothorum rege.

Othorum rex Totila recepta urbe Roma: quam ei Bellisarius a Iustiniano in italiam missus ademerat: oratores ad Iustinianum Cõstantinopolim misit: petitum ut ipsius Iustiniani auspicio ac nomine obtinere ac regere urbem ipsam liceret. Cum autem accepisset Iustinianum condictionem repudiare: rep nte immanem regem atrox ira impulit: ut urbem quam mortales alii spectando admiratione capiebantur: quæ orbis terrarum erat caput: & cuius iam possessor erat: incendio ruinisq; totam deformaret: muris quoq; nudatam quadraginta diebus: feris ut in ea stabularentur: donec denuo ipsa Bellisarius potiretur permisit.

De Constantio militari tribuno.

O bello quod cum Bellisario gothi gesserunt: cum unus militum Constantini tribuni romano iuueni insignem specie ensem ademisset: atq; Constantinum Bellisarius repræhenderet: quod tam insolenter agi a sui ordinis milite pateretur: repræhensioniq; minas pro impe/

tio adderet? nisi gladius repræsentaretur: adeo indigne eam rem Constantinus tulit: ut præ magnitudine iracundiæ: Bellisarii dignitatis ac uitæ suæ immemor pugione quo accinctus erat Bellisarii pectus peteret. proter quod facinus statim comprehensus ac laqueo enectus fuit.

De Monte.

NIhil profecto metitur ira: quemadmodum Montis accolæ montis Silicei in patauino agro factum testatur: qui proditionis insimulatus cum Veronam ad Ecerinum tyrannum honeste tamen duceretur: fortasse animos ei faciente Innocentia: magnis clamoribus uociferabatur: neq; se neq; suorum quenquã proditionis infamia ac crimine unquã laborasse: quæ uerba cum tyrannus a palatio audiret: in propatulum descedit: ubi mons erat deductus: subitaq; concitus ira atq; toruo uultu Monti appropinquans inquit: proditor etiam hiscere audes? quo uerbo tanta animi indignatio Montem perculit: ut nequaquam excusare obiectum crimen cogitaret. uerum in tyranni collum inuasit: adimereque pugionem quo cinctus erat contendit: quod cum facere nequiuisset in terram prostratum unguibus atq; dentibus ita deformauit: ut uix multis diebus sanari uulnera possent. tandemq; oppressum enecuisset: nisi ab astantibus ministris Ecerinus adiutus: & Mons interfectus fuisset.

De Ioanne Andrea Lampugnano.

NEc mons: de quo dictum est: primus fuit: neq; ultimus quem ira in grauissimos casus: ac deinde in miserandam mortem deduxerit: Nam ætate nostra Ioannes Andreas Lampugnanus Mediolanensis ciuis: in iudicio contendebat cum Branda Castilionense comensi episcopo: in qua re uir qui patrimonium alea ac prodigalitate decoxerat: cum litis detrimenta grauiter ferret: & ut fieri solet in principem malorum suorum causas conferret: in tantam non iram sed rabiem exarsit: ut neglectis quæ supererant fortunis: neglecta ipsa animæ salute: atq; præsenti uita: cum sextum mensem in ea animi perturbatione perseuerasset: ingressum Mediolani principem Sancti Stephani fanum: qua die illius memoria colitur ut missarum solemnia audiret a tribus comitibus adiutus interemit. neq; uero militaris cohors: quæ armis tegere principis corpus solebat tueri eum potuit. quia repente Io. Andreas cum nullus tam grande facinus ausurum quenquam putaret: ad patrandum scelus apparuit. qui dum postea re peracta apparitorum telis confoderetur: sæpius ita mori uolo horrenda uoce exclamauit. O ferum profecto atq; furiis exagitatum pectus: O cæcam iram imo potius ferinam atq; immanem rabiem: adeo cupide alienam appetere mortem: ut propriæ uitæ immemor fieret: nam si scribendo

Lampugnanus iniur[...] rissimus | mortalis

dira Io. Andreæ facies: ne uenenatum animum dicam: qui interius latebat ita ut erat exprimi posset: horrenda adeo proferretur figura: ut solo illius cõspectu: ne dum iræ quæ in uiuente erat magnitudine: territi mortales omnia alia q̃ ipsum intueri mallent.

De Gualterio comite Brennensi.

PErniciosi quoq; exitus exemplum proter immodicam iram Gualterius Brennensis comes præbebit: cui Tancredi olim Siciliæ regis natu maior filia nupserat: & ipse tanq̃ soceri regnorum hæres cũ quadringentis tantum militibus profectus: mira fortunæ fœlicitate ingentiq; animo pene omnia receperat. Mortuo enim Henrico imperatore relicto Federico filio impubere populorum discordiis agitatum regnum nutabat: atq; ad Gualterium plæriq; inclinabant: Sed postremo cum a Thebaldo germano apud urbem Sarnum Gualterius deuictus in eius potestatem uenisset: tanto odio atq; uesania in Thebaldum exarsit: ut cum tertio die postea quam captus fuerat: Thebaldus liberaturum se Tancredum offerret: atque ei amissum poenitus regnum restituturum: si loca quæ ipse in eo regno possidebat confirmare uellet: Gualterius nihil ad amissum regnum cogitans: q̃d recuperare: nihil ad captiuitatẽ considerans: quam exuere poterat: ut fera amens rabidaq; respondit: neq; ea quæ Thebaldus offerebat: neque longe maiora tam uilis hominis manu accepta unquam grata esse habiturum. quo responso haud ab re indignatus Thebaldus quod tam insigni iniuria ab eo quem captiuum habebat afficeretur: interminatus est se facturum: ut tantæ contumeliæ eum poeniteret. Sed hac re Gualterius furore etiam magis exarsit: ita ut laceratis uestibus: laceratis etiam fasciis quibus uulnera alligauerat: exclamaret: uiuere amplius nolle: posteaq̃ in eiusmodi hominis manu esset. qui minitanter in eũ ageret. Itaq; ipsa uulnera atq; intestina discerpsit. & cum ultra neq; cibo neq; medendi aliqua arte curari uellet: iratum furibũdumq; spiritum ui extra corpus suum exegit: unica filia relicta. Huius igitur Gualterii imaginem si tecum lector animo proposueris: pristinæ fortunæ recuperationem proter odium aspernantis: deinde manum sibi ipsi inferentis proter amentiam: iudicabis procul dubio iratum hominem non a ratione solum aberrare: uerum omnibus quoq; humanitatis sensibus spoliatum: sub humana specie moribus in feram conuerti. quanquam ferarum nulla adeo ut hic in seipsam sceuire cognoscatur. Nunc a priuatis ad publicas iras transeamus.

De populo romano.

ORta inter Ioannem decimum pontificem atq; Albertum ethruriæ marchionem discordia: quia Albertus pannonas aduersus romanam ecclesiam mercede conduxerat: qui iuxta gentis suæ morem ferro atq; igne omnia foedabant: indignatus ob eam rem populus ro. quod illorum discordiis romanus ager uastaretur: capto Alberto caput ademit. exercitus quoq; potificē manibus in eū iniectis in carcere puluino ori obiecto enecuit: nulla in utroq; dignitatis uel ecclesiasticæ uel secularis habita ratione.

Johannes X. ...

De Stephano Sexto pontifice.

STephanus sextus pontifex in formosum pontificem quanq̄ mortuum quod is ei interdum ne ad pontificatum ascenderet obstiterat: odii tenax fuit adeo ut errui e sepulchro eius corpus iusserit. adempitsq; pontificiis uestibus atq; ornamentis seculari amictum indumento: ut extra ecclesiam sepeliretur statuit: manuum quoq; digitos abscidit tanq̄ mortuum sacerdotali atq; pontificio honore priuare uellet: ac piscibus deuorandos in amnem abiecit. adeo proter odium amissa ratione ut dominicæ admonitionis de iniuriarum remissione rationem nullam haberet. Malus enim grex ita a semita ueri pastoris aberrauit ut pontificatum in tyrannidem conuerteret.

De Lothario gallorum rege. & Sergio tertio pont.

SErgius tertius pontifex alieni odii iniquus ultor: formosi pontificis de quo diximus: corpus denuo errutum a secundo tumulo palam in foro capite mulctauit: ac deinde in amnem tiberim proiecit: ob id solum ut Lothario gallorum regi morē gereret: qui hoc odio formosum defunctum prosequebatur: quod ipsius opera imperium a gallis ad berengarios trāsierat. nonnulli quoq; arbitrati sunt in formosum sceuiendi apud Sergium eam fuisse causam: quod in pontificatus creatione formosus non nunq̄ Sergio restitisset. Cæterum quæcunq; eius rei causa fuerit: profecto & turpis habita est: & unde magnum in auctorem dedecus atq; infamia resultauit.

De Clothario gallorum rege.

IRa prorsus furoris plena Clotharii gallorum regis fuit Clodoueo patre orti: qui alio nomine Clouis quoq; nuncupatus primus gallorum regum habitus est: qui christianum nomen profiterentur. Nam cum inuidorum opera respersum falsis criminibus Gualterium iuetoti dominum regii cubiculi honore atq; ministerio insignem expulisset: & is decennium in oriente aduersus Christi hostes pugnando consumpsisset: inde postea reuersus cum regi Clothario Virgilii pontificis

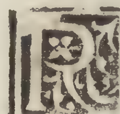
scriptas in commendationem suam litteras in templo reddidisset ea die qua Christi redemptoris mortem ecclesia ingentibus cerimoniis celebrat: arbitratus & loci & temporis ratione clementiorem se regem habiturum: ex toto eum opinio fefellit: quod praeter modum furore correptus rex clotharius cũ manu sua crudeliter occidit. Quam ob rem acerbe a pontifice reprahensus cum praeterea etiam eum conscientia: id quod persaepe in ira cõtingit: torqueret: ut pro tanto crimine quantum fieri poterat: satisfaceret: sicuti nimia ira atq; superbia palam deliquerat: ita etiam palam atq; humiliter corrigere crimen uoluit. Gualterii enim haeredes ac posteros: item iuetoti urbem atque agrum ab omni gallici regni imperio ac seruitute liberauit. Itaq; ab eo tempore eius loci potiti homines regio nomine insignes facti sunt: neq; uero iuetoti exiguitas obstitit: quanq̃ undiq; eum gallici regni loca ambirent: & a rege gallico defenderetur: quin subiectionis ius nullum agnosceret.

De Bonifacio octauo pontifice.

Vis immensi odii magnitudinem enarrare possit: qua Bonifacius octauus pontifex gibellinam factionem prosequutus est? facinus profecto non modo sacerdote indignum: sed ne latroni quidem aut pyratae congruens: nam qui pro pastorali officio extinguere odia debebat. ea ipse uerbo atq; re inflammabat. Itaq; cinerum die cum mos esset. ut pontifex ecclesiasticorum antistum capita cinere aspergeret. ut ad porchetum Spinulam genuensem archiepiscopum peruenit. q̃d gibellinae factionis esse putabatur: cinerem non capiti inspersit: sed in oculos peruersae enũciatis solemnibus uerbis coniecit. dixit enim memento te gibellinum esse. & q̃d cum gibellinis in cinerem reuerteris. tanta enim odii uis scelerato pectori insedit: ut sacra uerba ad euomendum factiosae mentis uirus perueteret.

Lucius et corpus fuit cetera maiora[illegible].

De populo Florentino.

Egnante Neapoli Manfredo cum gibellina factio urbe Florentia ab aduersariis pulsa: Manfredi atq; senensium ope subnixa redire in patriam contenderet: ingentibus copiis ad amnem arbiam aduersus Florentinum populum urbe egressum acriter dimicabat. eo ipso tẽpore gibellini qui in castris florentinis erant: facta ad hostes transitione: auctis exulum uiribus florentinum populũ terga dare coegerunt. In quo praelio bucca abbas: id gentis nomen est: gladio florentini populi signifero qui e pacia gente erat: manum abscidit. Florentinorum igitur ac foederatorum multa hominum milia eo die desiderata fuerunt. adeo enim gibellinorum pectoribus odium in guelfum nomen insederat. ut nulla honoris aut patriae charitatis habita ratione suos euertere: & gloriam hostibus tradere non erubuerint.

De Henrico hispaniarum rege.

MOriente Ioanne Castulonensi rege eius nominis ultimo: superstites duo filii fuere Henricus atq; Elisabella: quæ postea Ferdinando Ioannis Aragonii Siciliæ regis filio nupsit: cum autem Henricus Elisabellæ frater procreationi impotens haberetur: atq; ut interdum contingit uerbis cum eo soror contendens dixisset: etiam inuito ipso se post eum regnaturam: tantum ex eo indignationis Henricus concepit: ut statueret omnino operam dare ne sorori quod optabat succederet. Itaq; cum hispanum iuuenem conspexisset decora quidem facie, sed humili fortuna natum nomine Beltramum Cuenam: in regiam eum acceptum ducem Alburchechensem creauit: egitq; ut cum regina concumberet. Itaq; filiam edidit: cui Elisabet nomen inditum est: quæ magnorum in castulonensi regno post Henrici mortem motuum causa extitit: aliis filiam: aliis sororem ad capescendum regnum uocantibus. Quam obrem cum soror uiribus superior fuisset: filia in lusitaniam profugit retento regio animo nomineq;: & si eam qui diuersas partes fouebant Beltramicam appellarent.

De Stephano Konth equite pannonio ac comitibus

CVm Sigismundus Brandeburgẽsis marchio uxoris gratia ad pãnonium regnum peruenisset: patuit quantas uires insitum a natura inter Bohemios pannoniosq; odium haberet. nam cũ Sigismundus Stephanum konth pãnonium equitem: atq; cum eo alios uiginti equites uelut parum dicto audientes cõprehẽdi iussisset: cathenisq; uincti omnes ad eũ deducti essent: nullus eorum unq̃ regem ne capite quidem conniuens honore dignatus est: neq; regem suum nominare uoluit. malueruntq; nõ ipsi modo: uerũ ipsorum quoq; ministri prius capite mulctari: quã sententiã mutare. inter ministros autem conucagia stephani alumnus cum domini mortem grauiter quæreret: & eũ quia adhuc tenera ætate erat Sigismũdus multa promittens solari uellet: offerretq; se suorum numero eum habiturum: is turbato uultu plenisq; animi indignatione uerbis respondit: se nunquam scrofæ boemæ subiturum seruitium: atq; in hac animi obstinatione interemptus est.

De Genuensibus aduersus pisanos.

VNo adhuc exẽplo genuensium, iræ atq; odii posito: huic materiæ quæ rabiei plena est finem faciemus: anno salutis ducentesimo atq; octuagessimo quarto supra mille: cum bello inter se genuenses atq; pisani decertarent: genuenses captis duabus pisanorum triremibus: cum Siracusis in sicilia appropinquassent. atq; per noctem extra urbis muros triremium patronos in furcis suspendissent: reliquam naualem turmam uendide

Pisani pretio unius cepe venditi singuli

runt præcio in singulos unius cæpe constituto: eam ignominiam longe grauiorem q̃ ipsam mortem arbitrati.

De Auaritia Caput tertium.

DE Auaritia iam tandem scribamus: quæ fomentum auiditatis est: atq; urgens ad omne scelus calcar: ab animis enim in quos semel ingressa est: amiciciam honorisque desiderium pellit: ac nunquã inde eggreditur: quin potius cũ annis crescit: & quãuis senio subeunte corporibus uires decrescant: habẽdi cupiditas tempore ipso augetur: & quo minus ad uiuendum spacii superest: tanto plus struendis intenta opibus timidius necessaria promit. Itaq; quicunq; auaricia captus laborat: cum neminem amet: a nullo etiam amatur. & cum omnia auro postponat. quanto plus auri possidet: tanto plus quærendo inhiat: ueluti hidropicus qui bibendo semper magis sitit: & si totum aqua perfusum plenumq; corpus habeat. Quæ res effecit: ut non sine ratione omnium italorum consensu in idem conuenientium nomen: Auariciæ enim comes semper est miseria: auaros omnes miseros esse dicamus.

De Persa Macedonum rege.

Persa in triumphum ductus propter eius auaritiam.

MIseros esse auaros exẽplo suo persa ultimus Macedonum rex ostendit: a paulo Aemilio superatus ac captus nam a reliquis militibus desertus paulo ante q̃ caperetur magnarum promissionum spe paucos quosdam Cretenses secum retinuit: promissorum pignus fuere data aliquot aurea uasa. cum autem Cretensium præsidio in tuta se loca recepisset: pollicitus se pecuniam daturum uasa a Cretensibus recepit: & cum uasis pecuniam quoq; retinuit. Itaq; ab ipsis etiam Cretensibus destitutus cum nullo alio q̃ auro comite in Samothraciam profugisset: ab Aemilio captus Romam in triumphum quem ad modum tanta auaritia dignum erat: perductus fuit. nam cum in bello pluris aurum q̃ homines fecisset: tandem experiẽdo cognouit: aurum se: quia homines quibus aurum defenderet non habebat: una cum libertate ac regno amisisse.

De filio Tigranis Armeniæ regis.

Filius Tigranis in triumphum adductus

CVm Tigranem armeniæ regem Põpeius deuicisset: & is abeodẽ Põpeio in regnis quæ ante possidebat restitutus in romana castra ad salutandum Pompeium uenisset: maiore natu filio eum prosequente: a toto exercitu amanter exceptus: & a Põpeio cœnæ honore dignatus: post epulas Pompeio totiq; exercitui ingentia munera contulit. Cum postea filius quoq; inuitatus esset: respondente eo tanti se cœnam emere nolle. Indignatus Pompeius custodiri eũ iussit: ac romam in triũphum duxit. nam

patre eius ob liberalitatē in regnis relicto: auarum filium qui abiecto erat animo una cum regno libertate quoq; priuauit.

De Tiberio romano principe.

DE omni uiciorum genere scribendi: abunde romani principes: ut ante etiam dictum fuit: exempla sumministrant: inter quos auaritia Tiberium cæsarem notabimus. Occidit enim Gn. Lentulum augurem patricio genere: uitæq; modestia ac uirtute impense laudatum: posteaq̄ is eum hæredem scripserat, ueneficii Lepidam fœminam innocentissimam condemnauit: ut Quirino diti atq; orbo morem gereret: fretus ob nauatam eam operam se eius futurum hæredem. Vononum quoq; parthorum regem qui per seditionem regno pulsus ad eum confugerat: posteaq̄ opibus spoliauit: quas ingentes attulerat: interemit. Itaq; cum Lentulum: ut hæreditate potiretur occidisset: & spe alterius hæreditatis innocentem foeminā dānasset: ac p̄terea regē spoliasset interemissetq;: q sub fide ad eum se receperat: cum ipse maiore orbis terrarum parte potiretur: satis intelligi potest quam ingens eius esset habendi cupido: & enim etiam si in humili fortuna natus priuatam egisset uitam: pudere tamen tantæ turpitudinis eum debuisset. uerum ut hæc in eo horrēda fuerunt: ita quæ secuntur dedecoris plena

De C. Caligula imper.

CAligula post immensas profusiones: deliciis enim animum explere uoluit: ad auariciam atq; rapinas conuersus: id quod agere solent quibus expendendi nullus est modus: testatores ut ipsum hæredem scriberent cogebat: quos postea si superuixissent ueneno tollebat: ridendos ducens quod condito testamento superuiuerent. Superante demū cupiditate atq; auaritia: fœminarum mariumq; Lupanar in palatio condidit ac misit qui per urbem cursitantes obuios ut fructuosum uectigal principi redderent inuitarent. Coacta igitur ex eo uectigali ingenti pecunia: cum in ea nudum se prouolueret: auri auiditatem explere contendebat. O ingentem nimiamq; auaritiam: quæ in tanto imperio tantum principem excœcatum in eam uilitatem abiectionemq; deduxisti: ut neq; dedecus suum: neq; imperii ignominiam agnosceret: cum se ueneficum atq; Lænonem præstaret. quod nemo ne obscuro quidem ortus loco: quāuis inopia pressus: uix quin erubesceret in occulto agere posset. Tu sanguinem. tu honorem. tu uitam. tu deum auro parem: quibus nulla uis auri par esse potest duxisti. a quo si necessarium expendendi usum ademeris: nulla magis q̄ e saxo utilitas sentitur. quin ex eo habendi insaciabilis auiditas prouenit: & eius amittendi perpetuus timor: cui odium atq; inuidia comes nunq̄ desinit esse.

Nouū Genus vectigalis

De Commodo imper.

COmmodus imperator omnium auarissimus alienæ mortis facultatem cupientibus facile pecunia permisit: omniumq; aliorum criminum impunitatem auro condonauit: palam litium capitalium q; criminum iudicia uendidit: haud secus q̃ si publicis nundinis uenundandæ merces essent. Cæterum iam a tam tetræ crudelisq; auaritiæ molestia ad minus sceua eius crimina descendamus.

De Galba hispaniarum proconsule.

GAlba antequã imperaret hispaniarum proconsulatum sub Nerone gerens: cum ei Taraconensis ciuitas dono coronam auream daret: quam ponderis quindecim librarum dixerunt esse: statim adhibita statera iussit pondus inspici: & cum inuenisset tribus libris minusquã dictum fuerat pondus esse: munere tanquam deberetur in obligationem conuerso: postposito pudore a taraconensibus tres libras quæ coronæ deerant: exegit

De Vespasiano imper.

VEspasianus imperator: et si aliorum principum scelere effectum est: ut inter bonos annumeraretur: tamẽ haud mediocriter auaritia laborauit. Nam cum ab amicis rephenderetur: quod rapaces homines in prouincias atq; ad obeunda publica munia mitteret: respondebat eis se tanquam spongia uti, quia rapinis locupletatos ipse postea spoliaret: eos enim pro crimine quo ipse laborabat huiusmodi pena parum honeste mulctabat.

Quæstores p spongia

De eodem

EIdem filio Tito rephendenti quod e uilissimis rebus cogere pecuniam non omitteret: dixit ut follem pecunia plenum quem a procuratoribus allatum tunc ante se habebat olfaceret. experireturq; q̃d nam oleret: & respõdente Tito grauem nullum inde odorem sentiri: ridens: dixit atqui hoc lotium est: nã ex urinæ uectigali hæc pecunia confecta est. Neq; enim animaduertere uoluit urinæ fetorem cui auaritia esset coniuncta: & si nasum non læderet: famam tamen denigrare.

Vespasianus ... auaritiã

De exercitu Titi uespas. ro. principis.

AVrum inexplebiliter ac scelerate nimis sitire se ostendit romanus exercitus cum hierosolymas Titus obsideret: iudæos enim qui ab urbe fame compulsi profugiebant deuorata aurea moneta: ut ita eã ab hoste incolumem seruarent: medios ferro diuidebant: ut in intestinis aurum quod deuorauerant inquirerent: cum pusillam horam qua uentrem exonerantes inter stercora aurum effunderent: præ nimia cupiditate ferre nõ possent: biduo enim duo iudæorum milia per hũc modum milites interemerunt: pluresque occidissent: nisi Titus graui proposita pena eam rem interdixisset.

Iudei pp̄ter aurum quod comederãt ...

De Argiraſpidis.

Rgiraſpidæ poſt magni Alexandri mortem ab Eumene Cardia/no conducti: qui unus ſucceſſorum Alexandri fuit: cum eo aduerſus Antiochum bellum gerebant: qui ut impedimenta recuperarēt paulo ante ab antigono adepta:nulla fidei atq; honoris habita rōne Eumenē captum Antigono prodiderunt:ſed ut pro perfidia atq; auaritia parem gratiam: ut digni erant: acciperent: iterum ipſis impedimentis ſpoliati: omnium egeni niſi perfidiæ infamia remanſerunt: atq; in tanto Antigoni cui eam operam nauauerant: atq; eius militum odio poſt id factum fuerunt: ut eorum nullus in patriam uiuus redierit.

Recentiora De Conſtantia galli Cæſaris coniuge.

Nter recentiora auaritiæ exempla prima commemorabitur Conſtantia Conſtantini maximi Auguſti filia: & galli cæſaris: qui oriētem regebat coniunx: q̄q̄ autem plerunq; in eo ſexu aut prodigalitas inſignis: aut tetra auaritia conſpici ſoleat: id tamen quod ipſa patrauit tā longe ab officii meta diſceſſit ut fidem uix inueniat. Quis enim facile adduci poſſit ut credat: tam ſublimis fortunæ foeminam iuſſiſſe Clematium Alexandrinum: uirum innocentem indicta cauſa interfici: & nihilominus ita res fuit: gemmato enim monili corrupta a Clematii ſocru: generi mortem ei uendidit: quem inuiſum ſocrus habebat: quia uir probus ſtupri ab ea interpellatus: tanta turpitudine abſtinuerat: cuius rei quotiens mentionem fieri continget: haud facile diudicabitur quid potentius extimari debeat: effrena ne in Clematii ſocru libido: an Clematii honeſtas: aut rapacis Conſtantiæ auaritia.

Conſtantia ſ[...] monili captus po[...] interficit.

De Conſtante tertio imper.

Onſtans tertius Focæ imperatoris ex Conſtantio maiore natu filio nepos ex græcia ad urbem romam profectus: omnibus ſacris profaniſq; locis ſpoliatis: quinque diebus: quibus in ea urbe manſit: tantum ſtatuarum ac reliquorum ornamentorum inde abſtulit: quantum antea ex magno numero omnes barbari qui urbem romam dirripuerant non abſtulerunt: adeoq; acerbe populos imperio parentes: atq; non in poſtremis ſiculos grauibus tributis preſſit: ut multi uendere filios cogerentur: adeo a primis principibus degenerauit: qui non ſolum ornare ſtudebant urbem romam: uerum etiam uictui neceſſaria populo: atq; inſuper pecuniam large præbebant. Id gloriæ ex donationibus quærentes: quod in rapiendo Conſtans ſibi propoſuerat. Cæterum cum in Sicilia a militibus ſuis interfe/

ctus esset: Saraceni qui per id tempus in Sicilia panormum urbem occupa/rant in africam omnes Constantis rapinas deuexerunt: cui id contigit quod plerumq; auaris solet: ut opum quas rapinis congesserunt: hi possessores fiāt quos minime arbitrabantur: ac penes raptorem auarumq; infamia ac crimē maneat cum alii recto dei iudicio rapinarum commodo ac uoluptate per/fruantur.

De exercitu Balduini secundi hierosolymarum regis

SCeuitiam immensæ iunctam auaritiæ qua romani milites: ut ante dictum est usi sunt: dum exinteratis iudæis captiuis deuoratum ab eis aurum in intestinis perquirunt: exercuere etiam Balduini se/cundi hierosolymarum regis milites in turcas: quos deuicta cæsarea in ea ur/be ceperunt. in eis enim immensa habendi cupiditas pudorem eum uicit qui iure in eo bello seruandus erat: quod sub religionis titulo: & non plura haben di cupiditate Balduinus gerebat.

De Rodulfo imperatore.

ROdulfus imperator natione germanus adeo auri cupidus fuit: ut Italicas urbes parua pecunia ab imperii iure ac nexu liberaret: par uum enim compendium cum dedecore maluit: quam honeste in/genti regno potiri.

De Benedicto nono pontifice.

AVarum nimium imperatorem haud indecenter pontifex auri aui/dissimus atq; tenax sequetur. Is Benedictus nonus fuit: qui Grego gorio sexto pontificatum uendidit: quem credibile est si tantum em ptorem inuenisset: se ipsum quoque uenditurum fuisse: ac libertatem uitam q; ipsam auro si magna eius uis oblata fuisset postpositurum

De petro primo castulonensi rege.

QUo nomine pro rei indignitate appellare poterimus id: quod pe/trus Castulonensis rex aduersus Maomadam Granatæ regem im pie gessit? cum ad eum opis petendæ gratia aduersus alios Mau/ros uenisset: omne enim aurum quod secum attulerat rapacissimus rex pet/rus ademit: & cum pallam iaculari cum suis iussisset: primus fuit q eū manu sua iaculo peteret. Hunc ne auarum: an crudelem: aut ignauum nuncupabi mus? aut eo solo contēti erimus quod infelix maurus rex tunc coram ei obie/cit? Dixit enim petrum regem turpem nimis triumphum ducere de rege qui opis salutisq; gratia in eius fidē se recepisset. uiolata fide uiolato nature foe/dere: atq; omni humano neglecto more spoliato atq; occiso.

De Xerse persarum rege.

DE superbia atq; insolentia scripturi: ut quæ ipsorum criminum uis sit: q̃taq; secum mala tulerit ac ferat: præfari nos multa non oportet. neq; enim quisq̃ est quem lateat: propter superbiam detrubatum e coelo cum angelis suis Luciferum fuisse: omnibus etiã notum est Adæ primi parentis dum plura scire quærit: culpam non alio q̃ superbiæ nomine compellari posse: atq; eius criminis magnitudinem ex eo conspici: qd crimine suo in posterum totum genus humanum infecit: nec redimi crimen nisi illius sanguine potuit: qui cum patre ac spiritu sancto humanum genus condiderat. quæ duo ingentia mala cum superbia in angelicos coros atq; humanum genus intulerit: frustra est: ut ultra aliis rationibus damnosum esse id crimen probemus. Itaq; hæc pauca præfatos nos esse satis erit: si exẽpla subiecerimus: quibus postea homines in magna incommoda ob superbiam incidisse: ac sui ipsius atq; aliarum rerum quas habere curæ debebant: oblitos ostendetur. Huius rei primum hic exemplum Xerses præbebit: cui cum satis non esset superbe in homines agere: idem etiam aduersus mundi elemẽta facere contendit. primũm cum helespontium fretum traiceret: indignatus uentis mare intumuisse: tanq̃ aquis sensus inesset: uerbera ac carceres interminatus ceu uincire uellet: compedes in mare deiici iussit. deinde cum athos longo tractu in mare procurrens nauigationi eius incommodus uideretur: a continenti montem abscidit. adeo enim a recto sensu superbia eum auerterat: ut maris terrarumq; ac propriæ naturæ inscius uideretur.

De Cyrro persarum rege.

EAdem superbia persarum rex Cyrrus usus est: cum ad babilonicã expeditionem proficisceretur. fluuium enim gangem immensæ magnitudinis rapidumq; in trecentos ac sexaginta paruos alueos diuisit. qd in eo eques persa una cum equo absortus esset. nam superbæ rerum solens quoq; uerbum addidit: affirmans se ita diminuturum amnem qui equiti suo se peruium facere noluerat: ut etiam prægnans foemina pedibus sine labore eum traiectura esset. O immanem profecto superbiam: elementis non secus ac hominibus irasci: atq; ab eis reuerentiam exigere.

De Soosi ægypti rege.

AEgypti rex Soosis superbus nimis atq; insolens fuit: qui principes ac rectores prouinciarum ad se quotannis cum munere cogebat uenire: atq; ex eorum numero a quatuor ueluti equis curru iunctis

ad templum trahi uolebat. Demens nimium cui id in mentem non ueniret: q͏̃d qui hominibus pro iumentis uteretur: ipse ob superbiæ magnitudinem amissa ratione bestia iumentumq; efficiebatur.

De Tigrane Armeniæ rege.

Tigranes Armeniæ rex haud minore q̃ Soosis superbia præditus: parentes sibi reges domestico ministerio adhibebat. In mensa enim atq; aliis rebus eorum opera atq; seruitio utebatur: & cum pro tribunali causas populorum aut legatos audiret: circumstare tribunal supplicibus manibus in seruorum morem cogebat. Hic autem superbus tanta timiditate laborauit: ut eum coram pompeio deflexo genu procumbere: atque ad eius pedes diadema deponere non puduerit. & enim hæ superbiæ leges esse solent: ut sordidorum corda plerunq; inuadat: quos ut prospera fortuna non capit: ita eadem cum terga dedit animo poenitus prosternat.

De Eodem.

Immanem quoq; superbiam stulte nimis idem ostendit: cum arma in eum L. Lucullo mouente illi qui primus huius rei nũcium tulit pro munere caput ademit.

De Cambyse persarum rege.

Superbæ quoq; nimis atq; crudeliter persarum rex Cambyses egit cum interrogatus ab eo præsaspes persa nobilitate insignis quid de Cambyse populi sentirent: amice respondisset: in omnibus a persis Cambysem laudari: nisi quod uini appetentior esset: arcum enim quẽ manu tenebat Cambyses tetendit: & ad præsaspem conuersus dixit se quãq̃ immodice potasset: sagittam tamen in medium filii eius cor directurum. & ita cogniturum præsaspem nunq̃ tam potum Cambysem esse: ut a uero sensu aberraret. Cum autem in hæc uerba sagittam emisisset medium adolescẽtis pectus traiecit: cui cum illa ipsa hora aperiri totum iussisset pectus: inuenta est in cor ipsius sagitta penetrauisse. præ superbia enim cum audiendi ueri patiens non esset in amicum adeo crudeliter sceuiuit

De L. Sylla dictatore.

Cum. L. offella consulatum a. L. Sylla dictatore peteret: quod ipsius opera Sylla urbem præneste cepisset: atq; iuniorem Mariũ euertisset: Sylla autẽ nutu consulatũ negaret: neq; ob id offella rogare desineret: Sylla qui in foro deambulabat: manu sua eum interemit atrox q; facinus grauiore uerborum atrocitate auxit: cum populo qui in cõcionem uenerat: aratoris fabulam narraret: pediculorum enim morsu uexatum amissa ratione uestem ut poterat: manu sua purgasse dixit: sed cũ denuo

earum bestiolarum morsibus peteretur: eandem diligentiam iterum adhibuisse: & cum ob id ea molestia non liberaretur: uestem ipsam pediculosq; simul in ignem coniecisse: ob eam rem cohortatus est omnes: ne ultra ei molesti essent: nisi eadem ab ipso perpeti cuperent. inauditam profecto superbiam orbis terrarum domitori populo tanq̃ mancipiis silentium indicere: & amicum cuius labore periculoq; multa esset assecutus: quia meritum honorem peteret crudeliter occidere.

De Roboam iudæorum rege.

INsignis quoq; Roboam iudæorum regis superbia fuit. Nam cum mortuo patre Salomone populi ad eum misissent: oratum ut onera imminuerentur: qui blãdiri populis debebat: quod iuuenis in regno nouus esset: superbissimis uerbis a se reiecit. dixitq; tanto maiora ab eis exigere uelle: quanto ipse patrem uirtute antecedebat: quo nisi se ipsum falleret longe inferior erat. Itaq; eius facti indignitate in desperationem coniecti populi: cum decem tribus ab eo rebellassent: ieroboam primum israelitici populi regem constituerunt. Roboam igitur superbia egit: ut israelis regnũ ab altero qui iudæ dicebatur diuisionis initium inchoaret.

De Pausania Lacedemonio.

QVod Roboam insolentia inter iudæos peperit: id pausaniæ superbia inter græcos effecit. nam cum uniuersæ græciæ exercitus aduersus persas conuenisset: pausanias sceue nimis omnes uerberibus afficiebat: qui ante Lacedemonios pabulatum iuissent. nec minore superbia petenti Aristidi Athenensi se eum grauibus de rebus alloqui uelle: respondit sibi tunc audiendi ocium non esse: quibus rebus græcos omnes fastidio affecit: eiusq; superbia ante alia reliquos omnes græcos impulit: ut lacedemoniorum foedus atq; amiciciam relinquerent.

De Lysandro Lacedemonio.

NOn minus quoq; superbum Lysandri responsum fuit: cum de finibus argiui atq; lacedemonii contenderent. Nam cum argiui potiora sua dicerent iura esse: Lysander stricto gladio affirmauit illius potiora fore iura qui gladii dominus esset effectus. insolenti enim uerbo ostendit se uim iustitiæ antelaturum esse.

De C. Iulio Cæsare dictatore.

CAius Iulius Cæsar dictator cum triumphali curru uectus uicum præteriret ubi e regione prætereuntis tribuni sedebant: uehementer turbatus est aduersus Pompeium Aquilium: quod unus ex tribunorum numero: ut cæteri fecerant: ei non assurrexisset: neque uero multo post illum assurgendi honorem: quem ei tribunus habere noluerat: ipse uniuerso senatui negauit. uenientem enim in ueneris genitricis

templum ſedens ſuperbe nimis excepit: monentemq́ʒ ueſtis cōtactu C. Trebatium ut aſſurgeret: minus familiari uultu aſpexit.

De C. Caligula imper.

Aligula: ut in aliis immodicus fuit: ita etiam ſuperbia aut potius immanitate omnes humanitatis metas tranſgreſſus eſt. Multorum numinum ſtatuis capita ademit: & ſuo ſimilia reſtituit. Caſtoris atq́ʒ Pollucis templum in ueſtibuli ſpeciem ante palatii ſui ualuas trāſtulit. atq́ʒ illic inter deorum ſtatuas ſedens tanq̄ numen coli ſe iubebat: ac latialem Iouem appellari: cum manu fulgur aurata barba teneret. Cum autem interdū tridente manum armaret ut Neptuno ſimilis eſſet: maris numen dici uolebat. Idem ſibi ipſi templa ac ſtatuas aureas condidit: faſianiſq́ʒ tantum ac phenicopteris pauonibuſq́ʒ ſacrificabat. Lunam quoq́ʒ: tanquam ſi fœmina eſſet: in eundem thalamum ac lectum inuitabat. Iouem etiam ſe ab urbe depulſurum minitabatur: quod nonnunq̄ emiſſis imbribus ludos ac munera: quæ edebat perturbaſſet.

De Domitiano imper.

Omicianus quoq́ʒ etſi minus amens q̄ Caligula: non minore tamē animi ſuperbia laborauit. In edictis enim atq́ʒ publicis ſcripturis dominus ac deus appellari uoluit: cum adeo eum animi impotentia efferret: ut terrarum imperio non contentus: cœleſtes quoq́ʒ honores occupare uellet.

De M. Aurelio Antonino baſſiano eliogabalo.

Liogabalus imperator cum ob ſuperbiam deus haberi uellet: currum conſcendens quem Leones traherent cybellem ſe nominari iubebat: & bacchum uocari cum currui tigres iungeret. cui potandi ſtudio ſimilior fortaſſe uideri poterat. Sed cum immanitate alios omnes excederet: uniuerſum ſenatum urbe expulit: atq́ʒ in contemptum ſeruos togatos nuncupauit.

De Sapore perſarum rege.

On minus ſuperbe q̄ Domicianus atq́ʒ Eliogabalus perſarum rex Sapor ſe egit. Cum ad Conſtantium imperatorem ſcribens Solis atq́ʒ Lunæ ſe fratrem: & qui inter ſtellas partem haberet nuncupauit: nullo erga Conſtantium honore uſus.

De Lucilla.

Ngens profecto Lucillæ ſuperbia putanda eſt fuiſſe: quæ plerūq́ʒ muliebri ſexui comes eſſe ſolet. Nam M. Antonini filia: Lucio Vero imperatori nupſit: & illo mortuo pompeiani nuptuas ſequuta eſt: imperatoriis inſignibus non omiſſis: ut imperatoria ſede

uteretur: atq; iter faciens ignem unicum honoris signum Augustis tantum atq; eorum uxoribus seruatum præmitteret. Cum autem Commodus imperator eius frater Crispinæ quam uxorem duxerat primum honorem: ut par erat: dedisset: Lucilla superba nimis mulier adeo id grauiter tulit: ut aduersus cõmodi fratris uitam inscio uiro põpeiano cõspiraret: proter quam rẽ Commodus eam cum multis aliis interfici iussit.

De Pallante Claudii liberto.

NEque noua neq; miranda uideri debet ea superbia quanq̃ immensa sit: si eam imperii aut regni alicuius fortuna traxerit. sed humanitas potius ac clementia mira est: si in magna fortuna retineatur quod eiusmodi uirtutes humilem potius fortunam: ac mediocres hominum status sequi consueuerunt. Inualuit autem magis: ut qui ab humili in magnam fortunam conscenderunt: prioris humilitatis obliti longe insolentiores fiant: q̃ qui in grandi fortuna orti sunt. Testis est pallas Claudii cæsaris libertus: qui sub eo principe immensis opibus comparatis: cum a Peto accusaretur in Neronem conspirasse: atq; ad rem probandam quidam Palantis liberti adducerentur: coactus est pallas: ut innocentiam probaret: superbiæ suæ magnitudinem detegere. affirmauit enim moris sui esse nunq̃ ministrorum suorum quempiam alloqui: sed si quid uellet ad eis aut manu aut nutu indicare: & si quid esset quod longiore oratione declarandum esset. illud eis scribere. Id autem agebat ne cum ministris superbæ uocis suæ dignitatem communicaret. O immanem factum adeo nimia fortuna fœlicitate Pallantem efferri: ut primæ fortunæ gradum obliuisceretur. & his in quorum ordine fuerat adeo se illius rei auarum præbere: quod large sine ullo detrimento communicari potest.

De Sapore persarum rege.

SVperbia profecto immanis ea fuit: qua Sapor persarum rex in publium cornelium Liciniũ ualerianum imperatorem usus est. quem cum proelio superatum coepisset: nõ solum ueluti canem uinctum tenebat: uerum tergo quoq; ac renibus eius pro scamno utebatur, ut cõmodius in equum conscenderet.

Recentiora De Belphech turca persarum rege.

IDem Belphech persarum rex in romanum egit Diogenem nuncupatum Constantinopolitanum imperatorem, cu similiter proelio eum cepisset.

De Tamborlano persarum rege

TAmburlanus psarū rex q̄q̄ cæteris in rebus moderate fortunā suā ferre uideretur: tamen in baisetum turcarum regem in prœlio a se captum: ut duo de quibus dictum est: superbæ nimis se gessit. nulla enim fortunæ uarietatis habita ratione cauea Baisetum inclusit atq; ita currui impositum quocunq; ipse proficisceretur: secum trahebat: eo pro scabello utens: ut faciliorem in equum pararet ascēsum. Hæc autem de quibus nuper diximus: regum exempla: haud in parua ambiguitate iudicandi nos relinquunt: fuerint ne maior in uictoribus regibus insolentia: an eorum qui uicti fuerunt: uitæ nimia cupiditas: cum se saltem morte uel pugnando in p̄lio: uel iam capti tam fœda ac misera seruitute non liberassent.

De Egdaro brithanniæ rege.

EGdarus brithannicus rex superbiæ magnitudine notus: Scotiæ atq; Hiuerniæ reges remigare cogebat in ea cimba: qua ipse uoluptatis gratia uehebatur. Sed iam a secularium hominum superbia tempus exegit ut ad ecclesiasticam transeamus: quæ in eo ordine tanto est detestabilior: quanto mā suetudinis ac bonitatis studium ei plusq̄ cæteris cōgruit.

De Ioanne duodecimo pontifice.

IOannes duodecimus pontifex cum accepisset e cardinalium numero duos ad Italiæ totiusq; ecclesiæ salutem commodumq; per litteras cohortatos esse Ottonem imperatorem: ut confestim in Italiam descenderet: superbum atq; insolens nimis ingenium pro tyranni more secutus: alteri eorum nasum: alteri autem manum qua scripserat desecuit.

Io xii nasum et manum duobus cardinalibus abscidit.

De Bonifacio septimo pontifice.

BOnifacius septimus pontifex in urbem romam reuersus: a qua ꝓpter crimina pulsus fuerat: nulla dignitatis habita ratione Ioanni cardinali innocentissimo uiro: oculos defodi iussit: q̄d ei in his quæ parum iuste appetebat aduersaretur: & ne de ecclesiasticorum superbia longiorem habeamus orationem: hoc exemplo cōtenti erimus: cum sæpe eius tam multa habeamus. ut interdum uix perferantur. Nam cum huiusmodi homines humilitatem. item paupertatem atq; patientiam non inter postrema imperia ab eo acceperint: qui sacerdotalem ordinem constituit: quæ imperia ipse qui leges dedit in uita ut uerbo ita etiam re obseruauit: pro his uirtutibus ira atque superbia nec minus pompis redundare inueniūtur. Nam cum regibus cæsaribusq; satis sit aureas uestes ad terram usq; extendere. item diademata atq; manuum deosculationem habere: illustres quoq; atq; serenissimos appellari: fuerunt interdum in ecclesia perditionis filii de quibus sub sanctorum nomine Christus prophetauit: qui longe fastu atq; inso

cardinali aduersanti oculos effodit.

lentia omnes assyrios atq; medos reges superarent. & cum apostolici nomi-
nis successores haberi uellent: apostolicae uitae prorsus contrarios se prebebãt.
Sed manum contrahamus: longius quam fas erat in hunc ordinem euecti su-
mus: quia non inuehi: sed monere quid recte aut perperam actum uel dictũ
fuit professio huius operis est: ut inde quod deuitent uel sequantur mortales
capiant: ultra progredi non debemus.

De Bernaboue uicecomite mediolanensi principe

REm procul dubio superbam atq; insolentem Bernabos uicecomes
qui mediolani rerum potiebatur egit: cũ massiliensem abatem ab
innocentio sexto pontifice ad eum missum: quod ingrata quaedam
nunciabat: ac postremo apostolicas censuras minitabatur: pontificis litteras
quas attulerat deuorare coegit: nulla eius habita ratione a quo abas legatus
erat: cui christiani omnes ueluti cõmuni parenti ac dei uicario supremum de
bent honorem

P lacentiam ma[lu]isset

De Rainaldo castilionensi antiocheno principe.

SVperbissimi quoq; animi facinus Rainaldi castilionensis antio-
cheni principis in Almericum antiochenum patriarcham fuit: cum
per aestatis tempus integram diem uinctum in turris sumitate sub
diuo nudo capite ac meleos totum perfusum stare coegit. ita ut parum ab
fuerit quin nimio calore ac muscarum tedio conficeretur: cuius rei illa fuit cau
sa: quod uisus fuerat parum probasse matrimonium ab eo cum constantia
principe initum. quia nulla quatuor liberorum paruorum quos ex Raimũdo
principe qui primus uir eius fuerat: habita rõne rainaldo constantia nupserat:

De Perfidia & proditione Caput Sextum.

VEllem scribendo assequi posse: ut perfidiam atque proditionem cõ
cordiae pacisq; hostes: his quibus dignae sunt criminãdo uerbis pse
querer: ita enim agẽdo plurimũ me mortaliũ bono cõsulturũ arbi
trarer: nam cum haec uicia ea sint: quorum ueneno ac scelere non amor solũ
atq; concordia ex hominum societate tollitur: uerum ipsa quoq; humana so
cietas dissolui solet: quid est quod in eis damnandis satis dici possit? aut in
quo boni magis ingeniorum suorum uires exercuisse uelint? siquidem dum
proditionẽ: dum perfidiã detestãtur: monent homines ut ab his caueãt quae
caeteris aliis grauiora mala orbi inferunt: sed & facundiae maioris res eget q̃
nos pstare possimus: & si parũ dicendo haec a nobis ostẽdi possũt: exẽpla ip
sa quae mox pferemus: ea abũde declarabunt: ostendentq; quẽ ad modũ

in deo amor charitasq; consistit: contra in perfidia proditioneq; dei hostem consistere: diuinoq; nutu persæpe euenire: ut qui in alios perfidi fuerunt ipsi quoq; eadem: aut etiam grauiora perfidiæ ac proditionis detrimenta patiantur: illisq; etiam hoc adiungi: ut neq; satis eos dedecoris sui pudeat: neq; unq̃ eorum quæ turpiter admiserunt criminatione eareant.

De Antiocho Eupactore Asiæ ac Syriæ rege.

CVm Antiochus eupactor aduersus iudaeos bellum mouisset: accepissetq; a se Philippum rebellasse: pacem cum iudæis firmauit: atq; in urbem ac templum data fide a iudæis acceptus: nulla pacis initæ habita ratione permultos iudæorum gentis cœpit: atq; occupatis locis muniuis hierosolymarum partem maiorem euertit.

De Diodoto cui triphon cognomen erat.

DIodoti triphonis res gestæ uitaq; omnis nihil aliud q̃ ꝓditio atq; perfidia fuerunt. Nã cum is Demetrii Syriæ regis copiarum dux esset ab eo cum aduersus parthos bellum gereret rebellauit: atq; Antiocho qui deus cognominabatur se coniunxit: eumq; Syriæ regem constituit. Non multo autem post cum demetrius a parthis occisus diceretur: idem manu sua Antiochum interemit. paruo enim temporis interuallo duobus inter se contrariis regibus manifestus hostis ac proditor fuit.

De eodem.

NOn minore perfidia ac proditione idem Triphon in Ionathan machabeum iudæorum sacerdotum principẽ fuit. Nam cum is subsidio Triphoni atq; Antiocho deo aduersus Demetrium profectus esset: ut pro lata ope gratiam referret: persuasit ei Triphon ut exercitum suum a se dimitteret: quod Ionatha cum egisset: eum Triphon cœpit: atq; omnes qui cum eo erant occidit. Nec uero ea proditione contentus: perfidiam quoq; addidit. nam cum iureiurando Symoni Ionathæ fratri promisisset: si Ionathæ filios & centum auri pondo quæ poscebat ad se misisset: Ionathan carcere emissurum: omnibus a Symone peractis Triphon postea Ionathan occidit. Sed haud longa tantorum scelerum penes eum uoluptas fuit. qđ ab Antiocho qui Soter cognominatus est Demetrii filio in Asia apud urbem Apameam prœlio uictus atq; interfectus fuit.

De Phtholomeo Macedoniæ rege.

CRudelis prorsus perfidia fuit. qua Phtholomæus macedonum rex in Arsinoem reginam quæ ipsius soror erat usus est. nam cum eius regnum appeteret. de matrimonio cum ea egit. quæ quanq̃ cognitam fratris crudelitatem suspectam haberet. tamen ut filios periculo liberaret. matrimo

nio assensa est. Itaq; cum misisset qui fratris fidem iuramento confirmatam acciperent priusq̃ ei desponderetur: tandem utriusque assensu firmato matrimonio: deductus Cassandriam phtholomeus eo ipso die quo urbem iniuit: lysimachum ac philippum paruulos in matris Arsinoe gremio confodi iussit atq; eam regno ac filiis simul orbatam Samum in exilium misit. huius exemplo satis homines monentur: neq; affinitatem neq; iusiurandum ad cohibendum proditorem sufficere: neq; feram ullam adeo repente ut hominem in specie sua sceuire. prius enim quam sceuiant ferarum uoces exaudiri solent: naufragia quoque ante ire tempestates: & ruinas aliquo modo strepitus quispiam precedit. ante quoq; quam incendia appareant fumus plerumque preuidetur. Sed in contrarium proditionis ratio tendit. blandis enim uerbis atq; signis futura atq; parata damna tegere consueuit.

De Lysandro Lacedemonio

LYsander lacedemoniorũ dux cum sub amicicię specie octingentos ad se milesios uocasset: a militibus suis omnes interfici iussit: eodem facto perfidiam immanem atq; crudelitatem ostendens.

De Radamisto

RAdamistus pharasmenis hiberiæ regis filius: quæ regio his temporibus georgiana appellatur: ficta cum patre discordia quod ei nouercam superinduxerat: ad auunculum Mitridatem armeniæ regem profugit. ab eo benigne exceptus filiæ quoq; matrimonio dignus est factus: dum ita apd̃ Mitridatẽ agit ingratitudine beneficii quod acceperat foedare memoriam non contentus perfidiam atq; proditionem addidit. clam enim Mitridatis populos subornauit. ac fingens se cum patre in gratiam redisse: ad eum profectus omnia quæ egerat detexit. Itaq; paratis ingentibus copiis sub eo pretextu: ut in albanos arma moueret: in Armeniam aduersus auunculum signa ferri iussit: eumq; ab omnibus suis destitutum in arce gornea obsedit. Sed cum prorsus omnia ut designarat Radamisto non successissent: noua proditione primam cumulare adortus est: nam cum res cum auunculo componere uelle simularet: atq; data fide eum ad colloquium traxisset: cũ illius gentis more amborum pollices colligãdi essent & haustum ex eis sanguinem utrunque gustare oporteret. Is cui uinciendi munus erat iniunctum: fingens ad terrã funes cõcidisse: illis Mitridatis pedes implicuit: atq; ita eum cum uxore ac liberis coepit. & quoniam neque ferro neque ueneno eos se læsurũ ꝓmiserat culcitris oppressos ꝓclusa anima enecuit: arbitratus huius rei obseruantia qd̃ neque ferro neque ueneno eos uiolasset perfidiæ suæ crimen latere:

De Agatocle Siciliæ rege.

HVic par fuisse perfidia atq; proditio uidetur qua agatocles qui in sicilia regnauit: cum in africã aduersus Carthaginenses traiecisset: offellam cirenarum regem occidit. eum enim ut exercitu quem habebat spoliaret: filii loco adoptauit: atq; per hunc modum fidem apud eum nactus occidit.

De Apio Claudio decemuiro

APius quoq; Claudius decemuir: non sine collegarum consensu scelerata proditione usus est. cum Cicinium dentatum cum exercitu aduersus Crustumerorum populum legatũ misit. ordinauit enim ut qui eum in castra prosequebantur cum eo pernoctem ad explorandum castrorum locum profecti se in hostium insidias incidisse fingerẽt: atq; ita eũ occiderẽt. Perfidus enim Claudius nullam dentati uirtutis qua sæpe patriam defenderat: neq; publici officii: neq; quod proter ciuiles contentiones tanto ciue patriam priuaret, rationem habere uoluit.

De Dauid iudæorum rege.

QVod Apius in Dentatum perfide egit: popularis factionis odio motus: id Dauid iudæorum rex in Vriam militari uirtute ac fide insignem uirum usus est: Bersabæ Vriæ coniugis amore inflammatus. qua uiuente Vria potiri desperabat. Itaq; ut explere libidinem posset: qua nimium stimulabatur: aduersus philisteos quibus cum bellum gerebat Vriam misit: atq; ad militares duces suos in castra perscripsit: ut Vriã in eas expeditiones mitterent; eum enim aduersum se conspirasse criminabatur: unde regredi non posset. simul enim cum mendatio cædem atq; adulterium insigni proditione perpetrauit.

carus deo qua post egit priam

De Tiberio imper.

INsigni perfidia in Marabodum qui in germania: & Trasipolum qui in Thracia regnabat: Tiberius Cæsar usus est. blandis enim uerbis atq; promissis allectos ut ad se uenirent: nunq̃ dimisit. Archelaum quoq; Capadociæ regem cum simili arte inductus ad eum iuisset cœpit.

De M. Iulio Philippo. Item de M. Q. Traiano decio & C. Vib. Treboniano Gallo imper

EXhausti profecto pudoris perfidia atq; proditio philippi fuit qui cũ iunioris Gordiani prefectus esset: cum eo ad persicum bellum profectus: non id solum egit: quod Misiteum eius socerum: qui alio nomine Mesocles appellabatur ueneno sustulit: uerum etiam perfidia atq; ingenti astu in loca arida atq; sterilia ubi omnium rerum inopia premebatur: exercitum deduxit: & cum naues quibus ad exercitum frumenta comportabantur demersisset: subornauit qui ad tumultuandum impellerent exercitũ: & dicerent in ea mala eum esse deductũ iunioris gordiani inscitia. Ab exercitu igitur Gordiano æquatus: imperii societate spreta crudeliter Gordiano caput adimi iussit: atq; senatui scripsit Gordianum febre correptum interiisse. & ut perfidiam occultius tegeret: in deorum numerum ut alios ro. principes retulit. neq; alio unq̃ nomine q̃ diuum appellabat: q̃q̃ secreto haud pauci essent: qui rem ut gesta erat non ignorarent: Igitur non puduit tam insigni proditione tantoq; scelere principem suum atq; eundem innocentem: cuius stipendio militabat: & cui officii iure atq; insuper sacramento erat obstrictus tollere. Sed ita ferente deo: q iustus est ultor: haud multo post Decii opa Philippus una cum filio a militibus interfectus perfidiæ suæ haud incongruũ munus tulit. quem ad modum Decius quoq; simul cũ filio egit. In thracia enim cum aduersus Scythas bellum gereret: a gallo treboniano: qui Misiæ fines cum exercitu custodiebat proditus: ac postea occisus fuit. Id enim persæpe contingit ut proditor ille alterius proditione penas sumat.

De Macrino imper.

SImili perfidia usus est Macrinus in Bassianum Caracallam: qui cũ eius esset præfectus: secreto ipsum in castris occidi curauit: corporeq; eius cum honore romam remisso: inter diuos ut bonum principem retulit: Scriptis ad senatum litteris: quibus Caracallæ mortem dolebat: iurabatq; se eius inscium atq; insontem esse. Tanq̃ enim perfidia per se parum crimen esset: periurio eam cumulauit. & quod abominabilius est: ei se cui militari sacramento addictus erat: ceu ipsius statuendi ius esset: diuinos cõcedere honores dixit: impudenti nimis arrogãtia proditionem tegere quærẽs.

De Arrio apro.

ARrius aper Numerianum augustum: cuius præfectus & socer erat proter oculorum aduersam ualitudinem lectica utentem pari perfidia qua superius nominati occulte necari iussit: neque ante detecta fraus ac proditio fuit: q̃ clausa lectica putrescentis cadaueris foetorem emisit. Sed deo ita agente: neq; enim alio pro perfidia munere digni erant: breuis apud auctores necis eorum uoluptas mansit: quæ sibi per proditionem parauerant: quia ab aliis ipsi uel occisi uel proditi fuerunt. perpetuo & ipsi & quicunq; alii tam nefario crimine frontem inusserunt aut inurent infames.

Gordianus Junior a philippo interfectus

Ludovicus Marhous [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] : [illegible] vero non [illegible].

Recentiora De M. Flauio Valerio Constantino maximo.

ne iterum sibi rederet

COnstantinus maximus imperator Nicodemum Licinium Augustum sororis suæ uirum atq; imperii consortem proelio superatum cum se eius fidei credidisset capite mulctauit.

De Arbogaste comite.

ARbogastes comes iunioris Valentiniani imperatoris militaris dux: cum uiennæ in allobrogibus esset: strangulari eum iussit: & ut scelus suum tegeret: cum in eius cubiculo ipsum suspendisset: diuulgauit quod atrocibus nunciis perculsus erat: molestiæ impatiētem sibi ipsi mortem consciuisse. eo autem scelere usus est: ut ad Eugenium hominem ignauum deferret imperium: & sub eo ipse arbitratu suo imperii habenas moderaretur.

De Stilicone patricio.

STilico patricius qui Honorii Augusti uniuersarum copiarum dux erat: atq; eiusdem socer ac sororis uir: præterea quoq; Honorii patris testamento scriptus tutor: ut Eucherium filium in imperio constitueret: cum Gothos uincere & ab imperio ingentia sæpe mala posset auertere: occasiones eas cum hostibus sentiens omisit: cuius perfidiam cum romanus exercitus deprahendisset eum interemit.

Stilico ab exercitu interfectus.

De Genserico Vandalorum rege.

GEnsericus Vandalorum rex immani crudelitate notus: cum pacem cum Honorio Augusto iniuisset: qua ei ab Honorio aphricæ pars concedebatur: ut accepit in gallia Honorium nouo implicari bello: proditione Carthaginem occupauit atq; diripuit.

De Richimere patricio.

INsigni perfidia Richimeres patricius aduersus Anthemium imperatorem usus est. Nam cum ei Cisalpinæ galliæ præfecturam Anthemius dedisset: & ut eum affinitatis quoq; uinculo deuinciret: generum asciuisset: arma in socerum ac dominum mouit: uiolataq; pace quā per Epiphanium papiensem episcopum iurauerat: urbem romam ingressus eum cœpit: ac uariis cruciatibus affectum occidit.

De Theodorico ostrogothorum rege.

THeodoricus ostrogothorum rex: cum Odoacrum erulorū regem Rauennæ obsideret: & factis induciis armis agendi ius suspensum esset: ut de ineunda pace ageretur: multa Odoacri orea contra induciarum fidem incendit: nec multo post insidiosa inita pace: qua Italicum regnum utriq; commune fiebat: Rauennam ingressus Odoacrum occidit: atq; Italia Erulos expulit.

De Tagnari gotho

TAgnaris gothus qui Tarenti præfecturam gerebat: a Totila gothorum rege ad Narsetem: qui eo tempore imperii auspiciis aduersus gothos bellum gerebat transiuit: cum autem postea totilam obiisse mortem audisset: eiq; teiam in regno successisse: atq; burgundiones ac gallos iuncto cum teia foedere in Narsetem arma mouere: mutato cum fortuna et animo & fide ad Machurium qui hidrunti Narsetis nomine præsidebat misit: qui nunciaret a se gothorum expectari exercitum: & proterea peterent ut e suis militibus subsidio sibi aliquot mitteret. His uerbis Machurius motus cum equites quinquaginta ad Tagnarim misisset: eos in custodia tagnaris posuit: atq; machurio scripsit si recipere equites suos uellet: ante obsides quos ab eo acceperat incolumes restituere oportere. Qua re indignatus uehementer Machurius cum Tarentum cum magna manu ut rem ulcisceretur profectus esset: Tagnaris equites quos ceperat occidit. nec multo post gratiam quæ pro tanto scelere debebatur: ut æquum erat accepit. Tarento enim in certamen cum Machurio egressus: proelio fusus est: & cum se effusa fuga Tarentum reciperet a tarentinis exclusus fuit.

De Emanuele secundo imper.

PErfide nimis ac crudeliter egit Emanuel secundus in urbe Constantinopoli aduersus Conradum imperatorem atq; alios christianos qui per Thraciam aduersus christi hostes iter habebant. Nam cum foedere inito eis commeatus dare deberet: gypso farinæ immixto maiorem exercitus partem interemit: ut his qui superfuerant necesse esset eam expeditionem omittere.

De eodem

NOn minore quoq; perfidia idem Emanuel erga uenetos usus est. Nam cum ab eis petiisset ut ad se magnarum rerum gratia quas cum eis tractare cupiebat oratorem mitterent: & ueneti Henricum Dandulum misissent immerenti oculos effodit quo facto ipse quoq; fidem sibi ademit.

De Michaele paleologo imper.

INsignis ea fuit perfidia: qua Michael paleologus a Theodoro græco imperatore in Andrinopoli filiis tutor relictus est usus: adhuc enim penes græcos imperatorium nomen erat: quanquam Balduinus belgicæ partis: quæ flandria nuncupatur comes: imperio atq; urbe Constantinopoli potiretur. Nam cum Michael Balduinum gallosq; inde depulisset: pupillos qui eius fidei a patre crediti erant interemit: atq; imperium occupauit.

Belgica flandria

Græcis seruauit fidem

De Teodoro Cominio Macedoniæ principe.

PEtrus natione gallus tertius latinus imperator in urbe constantino/ poli:cum Henrico in eo imperio successisset: atq; eodem tēpore co minius quoq; græcus ueluti imperator eam Macedōiæ partem ob tineret: cui uulgo Albaniæ nomen est: ambo in colloquium uenerunt: atq; colloquio fœdus addiderunt: & cum prior Cominius in gallicis castris cum petro ut palam inita pax omnibus declararetur prandisset: postridie ad epu las in castris suis petrū excepit: ubi eū pro prādio cœpit atq; in carcere occidit.

De Orso & Engisto Saxonibus anglis

CVm uortigerius per fraudem Constātium interemisset: quēm ab iecto monachali habitu brithāniæ regem constituerat: ueritus Con stantii fratres: Aurelium Ambrosium atq; uterpandragonem qui in galliæ partem brithāniam armoricam nuncupatam profugerant: Or sum ac Engistum fratres Saxones anglos & Ambrones christum nundum agnoscentes: ut opem ferrent in brithaniam acciuit. Cæterum cum in ea in sula Saxones insolenter nimis agerent: uortigerius a uortimere filio ac popu/ lis brithanicis una cum Saxonibus eiectus fuit. Sed post uortimeris filii mor tem restitutus uortigerius denuo eosdem Saxones ad se reuocauit. qui cum ma iore quam antea numero uenissent: ac uererentur brithānici populi tantam Saxonum multitudinem: ultro citroq; data fide in colloquium uentum est. in quo uortigerius a Saxonibus anglis captus fuit: atq; uniuersa brithanica no bilitas occisa. Demum autem ipse dimissus eam brithaniæ partē Saxonibus habitandam quam ipsi uoluerunt concessit: atq; ab eo tempore non brithan niæ amplius sed a proprio Saxonum nomine Angliæ nomen: & populi an gli cognomentum habuerunt. Cæterum quamquam ex ea insula angli post ea pellerentur: tamen in eam chariæ temporibus ingentibus copiis reuersi: il lic sedes ac regnum gregorii pontificis tempestate stabiliuerunt.

De Theodeberto gallorum rege

PAri perfidia Theodebertus gallorum rex in gothos atq; Iustinia/ num augustum usus est: cum utrisq; foedere coniunctus: dum in ter Vitigim atq; Bellisarium iustiniani in italica expeditione du/ cum de italiæ regno decertaretur. nam cum in Italiam cum centum pugnato rum milibus ab initio tanquam amicum uenisse se ostendisset. posteaquam copias padum traiecit: apud urbem papiam in gothorum castra impetu fa/ cto ea deleuit: cuius rei cū nullam adhuc haberet noticiam Martinus illic pro pinquus: qui imperatoriis copiis præfectus erat: Bellisario per id tēpus urbem Auximum obsidēte: ultro gothis occurrens ut repentinæ eorum fugæ causā

cognosceret: in gallos uictores incidit: a quibus prœlio superatus est. Galli autem tam fœlici successu quem perfidia assecuti erant: insolentiores facti: cũ commeatibus abuterentur: neq; in posterum prospicerent ad tantam rerũ inopiam atq; necessitatem redacti sunt: ut carne atq; aqua tantum uitam ducere coacti: fluente stomaco uulgo omnes in morbos difficillmarum curationum inciderint: quibus magna eorum parte in Italia morte capta: qui superfuerunt prædæ inanes atq; dedecoris pleni perpusillo numero in galliam redierunt.

De Ludouico Bossoni filio burgũdiæ rege.

LVdouicus Bossoni filius burgũdiæ rex cum in Italiã aduersus berengarium secundum imperatorem descendisset: ab eo prœlio superatus ac captus ut insigne Berengarii humanitatis testimonium extaret liberatus est: neq; enim aliud ab eo Berengarius exegit: nisi ut iure iurando promitteret: se berengario uiuo in italiam amplius non rediturum. Sed ipse pro accepto beneficio ingratus haud multo post cum ingentibus copiis Italiam repeteret: sic enim deo uisum est: prope urbem ueronam denuo a berẽgario superatus captusq;: quia se ipse fide priuarat: oculis a uictore erutis lumine quoq; priuatus est

De Henrico quarto imper.

HEnricus quoq; quartus imperator singulari perfidia insignem se fecit. Nam cum romæ ante sancti petri aram pascali secundo pontifici iureiurando adactus promisisset: se imposterum ab ecclesiæ locis temperaturum: symoniamq; ultra non commissurũ: duodecimq; germani principes pro eo ita facturũ spopõdissent: cum denuo iuriurandi fidem ab eo pascalis exigeret: ut piurium sacrilegio cumularet pontificem atq; uniuersos cardinales coepit: omniaq; eorum bona dirripuit: neq; ante eos carcere emisit quam omnia quæ uolebat ab eis impetrauit.

Henr. Pontificem et cardinales in carcerem misit.

De Arnolo flandriæ comite

HAud ualde dissimili perfidiæ genere Arnolus flandriæ comes in Gulielmũ Longaspatam cognomento Normandiæ ducem usus est. nam cum post longum bellum inter ipsos de pace agi cœptum esset: data ultro citroq; fide ut tuto in Sequanæ insula in colloquium descenderent: cum eo: ut constitutum fuerat: ambo uenissent: Arnolus perfide agens operam dedit: ut illic Gulielmus interficeretur.

De Theodorico gallorum rege.

PAri quoq; modo Theodoricus gallorum rex post graue bellum inita pace cum Hermefredo Thuringorum rege eum data fide intulbitensem arcem acciuit: atque cum in eius muris ambo colloquerentur: Theodoricus Hermefredum ceu casu impulsum de muris ita ut collum frangeret deiecit, liberosq; eius infantes enecuit, perfidia enim saeuitiaq; simul in eos usus est: quos aetas ut salui apud omnes haberentur agebat. & inter feras quoq; ut misericordiam sperare possent efficiebat.

De Carolo septimo delfino

QVo nomine id nuncupare poterimus quod Carolus septimus aduersus Ioannem burgūdiae ducem egit? quo tempore Carolus sextus ob aegritudinem a recto sensū aberrauit, & de regni administratione orta contentione: idem burgundiae dux per noctem in parrhisiorum urbe aurelianensem ducem Caroli delfini fratrem interimi curauit? Nā cum ob eam rem magni motus in regno orti essent: etsi postea burgundus dux atq; delfinus affinitate se deuinxerunt: inducta iniuriarum obliuione quam iureiurando supra christianam hostiam confirmarunt: tamen cum in colloquium ad urbem monstreulensem conuenissent: in ponte ipso dionae Carolus Burgundiae ducem occidi iussit: atque sine ullo honore tumulauit.

De Bella hungariae rege.

PRoditio quoq; saeuitiae atq; stulticiae coniuncta illa fuit: qua Bella tertius hungariae rex in Kutem comanorum regem usus est: cum is se in hungariam: accepta a Bella fide cum quatuor equitum milibus recepisset a Comania tartarorum armis pulsus: salutis anno ducentesimo atq; uno ac quadragesimo supra mille. Nam cum Bella kutem suspectum habere coepisset: quod excursionibus hungariam tartari infestam reddiderant: uocatum ad se in urbem pestum quo Kutis proter datam fidem nihil uerendum ratus solus iuerat: tulit ut ab irato populo occideretur, qua perfidia attoniti Comani in rerum suarum desperatione tartaris se coniunxerunt: atq; cum eis se in bulgariam receperunt.

De Gabrino Funduli Cremonensi tyranno.

MOrtuo Ioanne Mediolanensi duce: Caualcaboui Cremonenses ciues id egerunt quod a permultis aliis ciuibus in transpadana regione ob eandem mortem in urbibus suis actum fuit: urbis enim Cremonae imperium inuaserunt: & cum Gabrinum Fundulum uirum postea perfidia insigni notum conduxissent: inter militares uiros praecipua in se eum fide arbitrabantur. Is autem cum eos ad Machastornam oppidum inuitasset: discumbentes decem ex eis occidit: fraudeque munitis in potestatem suam redactis locis: urbis Cremonae imperium

inuasit. Sed postea dux Philippus Ioannis frater: eam urbem recepit. Nā Gabrinus ab Oldrato Lampugnano quo cum sacra baptismatis necessitudine coniunctus erat: per insidias captus: ac Mediolani capite mulctatus discerptusq;: mercedem quæ tantæ perfidiæ debebatur tulit.

De Antonio Spinula genuensi.

SIlentio nequaquam prætereūda est Antonii Spinulæ perfidia: qui a genuensibus Corsicæ præfectus cum data fide in consilium ac simul in conuiuium multos corsorum principum uocasset: cōtra datam fidem caput omnibus ademit: cuius perfidiam etsi genuenses nequaq̄ probarunt: minime tamen ulti sunt. quoniam ueneno a Corsis sublatus nunq̄ in patriam reuersus est.

De Paulo fulgoso Cardinale.

POstrema in parte eorum quos proditio insignes fecit: dignus erat qui commemoraretur Paulus fulgosus cardinalis genuensis patruus meus: sicuti etiam scelere atq; perfidia grauiora q̄ alii admisit. Nam cum opera mea cardinalatum accepisset: a quo imperitia atq; uitæ turpitudine prohibebatur: quem ad modum patris quoq; mei ope ad genuensem archiepiscopatum conscenderat: haud incongruum erat: ut posteritas intelligeret: eum illum esse qui patris mei meisq; stipendiis enutritus: dignitate honestatus: ac parentis loco a me cultus: mihi nepoti atq; eius honorum bonorumq; auctori: item quo ad seculare imperium pertinet dominoꝗ; proditione ac scelere in patria principatum ademit. quem tamen cum ipse male administrando ac nimia illegitimi filii in ciues superbia retinere non posset: emendationi tanti sceleris proximum erat: ut quod impie ademerat: mihi agnito tandem errore restitueret. Sed sceleri assueto in mentem nihil uenire poterat: quod uel uirtutem saperet: uel uitæ emendationem aliquam pollicetur. Itaq; ita actum est: ut penes eum ex principatu præter eius mihi per scelus adēpti infamiā nihil remaneret Inurrēda igitur hæc eius memoriæ nota erat. Sed maiorem modestiæ meæ dicendo de eo: q̄ ipse in me agendo: sui ipsius habuerit rationem habiturus sum. Itaque eo relicto ad Bernardinum Curtium qui in pari scelere omnem sibi excusationem ademit transibimus.

De Bernardino Curtio.

CReuisse iam satis exemplorum numerus uidebatur: in iis qui proditione insignes facti: humanum genus docuerunt nemini in posterum nimis credi oportere. & cum postremo a me Pauli Fulgosi proditio posita declararet nullum propinquitatis genus a proditione tutum

esse: uix relictus uidebatur locus: ut maiora grauioraq; proditor moliri pos/se putaretur: & tamen christianæ salutis anno nonagesimo nono post mille ac quadringentos: Septembri mense, longe grauius quam dicta hactenus fuerunt nefas errupit. Nam Bernardinus Curtius obscuris ortus parenti/bus: cum duobus fratribus a Sfortianis principibus in aulam acceptus, ad summas opes summosq; honores a Ludouico Sfortia euectus erat quem cũ coniugio: multis pfecturis: ac senatorio demũ honore ita Ludouicus auxisset ornassetq;: ut quid superadderetur nihil iam pene restaret. uidimus ipsi io/uis arci: quæ non Mediolanensis tantum urbis atq; ducatus: sed Italiæ totius ppugnaculũ erat ab eo pfectum fuisse: atq; insuper quo tempore amissa ale/xandria Ludouici gallorum regis copiæ imminebant: Mediolanensem duca/tum hæreditario iure armisq; repetentes: & Ludouicus Sfortia germaniam ad mouenda Maximiliani regis arma petere uellet hunc unum inquam ui/dimus: postposito Ascanio fratre atq; aliis fratribus nepotibusq;: ac proce/ribus & ciuibus permultis: quorum uirtuti tutius arx iouis credi uidebatur posse: a Ludouico in arcis præfectura confirmatum: imposito duorum mili/um armatorũ præsidio: tãtis cõmeatibus ut in biẽnium ali psidium posset: tan/ta pecunia argentoq; ut in par tempus stipendium sufficeret: cum præterea omnia etiam adhibuisset: quibus saucii ægriq; in magna atq; paccata urbe commodius curari nequeant: & tormentorum omniumq; armorum tanta uis inesset: quanta totæ urbi nedum arci suffectura uideretur. & tamen in ar/ce munitissima in qua aduersus totius europæ uires & arma: nihil ultra præ/ter præfecti fidem atq; uirtutem desiderari poterat. non populo modo me/diolanensi: uerum gallico quoq; toto exercitu ob perfidiæ magnitudinem ad/miratione capto. is Bernardinus cum uix extremos fines dominus qui rem suam ei crediderat transgressus esset: beneficiorum omnium quæ acceperat: & ipsius fidei quam promiserat oblitus: calcata præterea boni nominis existi/matione: intra quartum decimum diem nulla ui ab hoste temptata militari/bus Ludouici regis ducibus arcem prodidit. neq; uero in eo unius ipsius in Ludouicum scelus atq; perfidia fuit: sed cohortationes etiam accesserunt al/terius: qui a Ludouico dum abiret præfecto arcis comes & ceu consiliarius additus fuerat. qui longe plusquam Bernardinus immemor ab obscuro lo/co in sũmum se dignitatis atq; opum culmen penes Ludouicum euasisse: non hortatur modo: uerum etiam adiutor atq; minister prodendæ arcis fuit.

De Violentia atq; Seditione. Caput Septimum.

De Volscis

Dici non posset quam saepe magnorum malorum causas violen/tia atq; sedicio ferat: cum sublata ratione per impetum res gerun tur. Haec enim duo non priuatis modo hominibus ea pariunt: quorum auctores ipsos poenitet: uerum in publicis quoq; rebus a summo in imū res deturbat: & ingentia exitia secum trahit. testabuntur hoc Volsci: cum Actii Tullii artibus impulsi: populari impetu in consilio martium Coriolanum Actii collegam lapidibus obruerunt: cuius rei postea poenitentia ducti cum uictoriarum in mentem ueniret: quas eo duce aduersus romanos uol/sci obtinuerant: ut crimen corrigerent: ingenti atq; publica impensa funus eius celebrarunt.

De populo Atheniensi.

Quo tempore cum Eumolpho Atheniēses bellum gerebant omnibus sequentem annum annonae charitatem occupaturam arbitrantibus: eius rei gratia periander qui athenis quaesturam gerebat: ut longius extenderentur parce populo frumenta diuidebat: qua re eum plebs irata proditionis accusauit: cum tamen prudenter publico bono consuleret: cum autem in iudicio staret, illic impetu facto lapidatus est: Sed a popula/ribus motibus ad militares seditiones nihilominus uiolentas transeamus:

De Mitridatis exercitu.

Huius rei experimentum dedit Mitridatis exercitus: cum in eum L. Lucullus arma mouisset. Nam cum in Armeniorum castris esset nunciatum: Menandrum atq; Menatum militares Mitridatis duces: qui pabulatoribus praesidio fuerant: a Lucullianis militibus fusos fuisse: adeo territus est exercitus: ut omnibus sua extra castra ferentibus ob strepitum: Mitridates excitaretur: tentorioque egressus ut quid nam id esset inspiceret: a suis solus & pedes desertus est. cum autem ita omnia ob eam rem in castris perturbarentur: ut sublata imperii reuerentia cui plus uiri/um erat: is ex alieno plura raperet: atq; praedandi initio a Mitridatis re/bus facto: omnis eius praeciosa suppellex dirriperetur: eo militaris temeritas progressa est: ut Dorilatus militaris praefectus ob id solum occideretur: ut ei insignem uestem quam habebat milites adimerent. ea autem militum perturbatio quae ipsorum dumtaxat culpa orta erat. lucullo uincendi ratio/nem auxit. in qua clade non minus Mitridates quam reliquus exerci/tus cum omni castrensium rerum copia, quibus armenii aut stul/

te timebāt: aut eas in prædam uertebant captus fuiſſet: niſi eum phtholo/meus eunuchus in equum ſuum ſtatim ſuſtuliſſet.

De Scipionis exercitu

Lia quidem ratio: ſed non minus deteſtanda ſeditionis eius fuit: qua Scipionis conſulis exercitus cum aduerſus Syllam proficiſcere/tur militarem diſciplinam ſoluit. Nam cum Syllæ appropinquaſ/ſet: adeo ducis imperium ſpreuit: ut cum neque arma capere: neq; tueri ca/ſtra uellet: a L. Silla qui non ultra uiginti cohortes ſecū habebat ſcipionis autē exercitus ſexaginta milium numerum excederet in: tentoriis ſuis eum capi paſſus ſit.

De M. Lepidi triumuiri exercitu.

. Lepidus cum in Sicilia duodecim legionum: & quinque milium equitum præter auxiliares copias exercitum haberet: per ſeditionē ab eo deſertus eſt: quem neq; lachrimis neq; minis unquam retine re: atq; ad officium reuocare potuit: quin ad Octauium qui cum ſex cohor/tibus tantum uenerat tranſiret. cui ſi condictionem accepiſſet: obtulit ſe eius arbitratu Lepidum interfecturum. Quam ob rem cum alia ſalutis ratio nul la eſſet: Lepidus inermis ad Octauium ipſius munere uicturus ſe contulit. Sed a ſeditionibus a quibus uis abſuit ad eas tranſeamus: quæ uim ac ſan/guinem ſecum traxerunt.

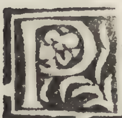
De L. Poſthumii tribuni militaris exercitu.

. Poſthumius tribnnus militaris conſulari poteſtate: cum dirripien dam equorum oppidum Nolam exercitui ſuo ut promiſerat non concederet: item ob ea quæ ſuperbe in plebem dixerat: concitato in urbe roma tumultu proter illatum eius ſcribæ uulnus: ab exercitu ſuo lapida/tus eſt.

De Veſpaſiani exercitu.

Eſpaſiani exercitus aduerſus Vitelium in Italiā cū Antonio miſſus: cū apud Veronā caſtra haberet: armis arreptis in ponium Saturni num Meſici exercitus legatum impetum fecit: & niſi ſe in balneum is abdidiſſet: atq; inde clam profugiſſet: nulla imperii habita ratione eum in teremiſſet.

De Vitelii germanico exercitu.

Erſimilis ſeditio in Vitelii germanico exercitu fuit: cum in rheno a germanis unius tantum nauis detrimento ſuperatus eſſet. Nam cū milites culpam ſuam in Herenium gallum legatum reiicerent. per

tumultum eum ceperunt: spoliatumq; ac uerberibus affectum turpiter inter emissent nisi uoculæ qui eius collega erat interuentu: ab eorum manu liberatus esset.

De prætorianis militibus in galbam imper.

GAlbam qui per omnes honorum gradus ad imperii culmen ascẽderat: & quem senatus ac ro. milites ex hispania: ut a Neronis tyrannide liberarentur acciuerant: prætoriani milites sui interemerũt: cum eius rei nulla alia esset causa: nisi militum ipsorum ingens auaritia. Nã ad seditionem compulsi: quod dicerent eum seniorem parcioremq; q̃ opus esset uideri: uerborum rerumq; contumelia affectum: nulla augustalis dignitatis: nulla fidei habita ratione: in medio foro crudeliter occiderunt.

De Macrini imper. exercitu.

QVanta etiam in Macrini imperatoris exercitu seditio fuit? Nam cum aduersus M. Aurelium Antoninum uarium Eliogabalum: quatuordecim natum annos: cum Iuliano præfecto missus esset: quod Eliogabalus quorundam paucorum militum seditione ac studio imperator creatus erat: eum enim Antonini bassiani filiũ arbitrabantur: auia eius Messa quæ Iuliæ sceueri principis coniugis soror erat: affirmante filiam suam Suenim se cum Bassiano nepote miscuisse: atq; ex eo hunc genuisse: & a parentis nomine Eliogabalum nominasse. In eum igitur Iuliano arma mouente cum Eliogabalus imparem se qui aperto campo cum eo certaret arbitraretur: intra urbis muros obsidionem expectabat. Vt autem urbi Iulianus appropinquauit: repente in eam seditionem motus est exercitus: ut neglecto imperio ac fide Iulianum præfectum occideret: atq; ad Eliogabalum transiret: quem secutus conuersis in macrinum armis: ei cum imperio uitam quoq; ademit.

De Maximinorum principum exercitu.

A Maximinis patre filioq; augustis q̃q̃ Senatus & per eum imperium pene totum singulari consensu defecisset: tamen orientis exercitus: qui eo tempore in germania cum ipsis erat: constanter in fide perseuerauit: eo exercitu cum Maximini ad urbem romam tenderent atq; in uia urbẽ Aquileiam obsedissent: quo tempore arctius obsessi præmebantur: tumultuare exercitus coepit: spretisq; omnibus armatus ad Maximinorum tentoria profectus: cum nec minas: nec præces audire uellet: patrem filiosq; augustos simul interemit: præfixaq; in hastis eorum capita obsesso populo ostendit.

De prætorianis militibus.

POst Maximinorum auguſtorum mortem: cum ſenatus Maximum atq; Balbinum imperatores plurimum laudaret ab ipſo mature creatos: Maximinorumq; memoriam damnaret: qđ eos ſine conſilio militaris temeritas ad imperium euexerat: prætoriani milites ſeditione facta in tantam iram exarſerunt: ut armis arreptis atq; inſtructa acie ad palatium tenderent: ubi Maximo atq; Balbino imperatoribus captis purpuram atq; alia auguſtorum ornamenta ademerunt: & in tabernacula ſua deduxerunt. uerum cum ſuperueniſſent germanorum cohortes: quibus imperatorum cuſtodia demandata erat: uerentes prætoriani ne ultra quos coeperant deducere poſſent: illic ambos crudeliter interemerũt: atq; eorum corpora in media uia reliquerunt: nulla aut ætatis aut cæſareæ dignitatis habita ratione in iis quos ſenatoria dignitate nobilitateq; inſignes uniuerſus ſenatus prætorianis aſſentientibus liberatores aduerſus Maximinorũ ſceuitiam creauerat: quorum uirtute paulo ante de Maximinis laudis ac gloriæ plena parta fuerat uictoria.

De Cenſorini exercitu.

RAro euenit: ut qui in ſeditionẽ ſemel incidit exercitus: ueluti equus qui ſpretis frenis in curſum agitur: in multa alia infanda facinora præceps non ruat. Id Galieni exercitus ita eſſe oſtendit: qui ei indignatus ſpreto imperii iure Cenſorinum imperatorem creauit. Is per omnes honorum gradus cucurrerat: & tunc uulnere quod in proelio acceperat debilitatus: in agro ſuo latebat. Ad imperium igitur euectus quia milites ut diſciplinam ſeruarent cogebat: inſolentiæ autem aſſueti ferre eius ſceueritatem nõ poterant: ab eis Cenſorinus cæſus fuit.

De Aurelii Valerii probi imper. exercitu.

PRobi imperatoris ſceueri hominis ac magna uirtute præditi exercitus: eadem de cauſa in Sirmio: pannoniæ is locus erat: dum paludem exiccaret: concitato tumultu Probum ipſum in turrem propinquam fugientem occidit: nec multo poſt cum criminis magnitudinem agnoſceret: extructo ei ingenti ſpecioſoq; ſepulcro: culpam corrigere contendit: ſepulcroq; inſcripſit. Hic Probus imperator iacet: uere Probus: qui omnium barbararum gentium atq; tyrannorum uictor fuit quo titulo quantum Probi uirtus teſtata manſit: tantumdem militum perfidia in eum damnata eſt.

De Sceueri Cæsaris exercitu

NOn minus imperii spretorem ac contumacem Galerii augusti exercitus se ostendit: quo tempore cũ Scæuero cæsare aduersus Maxẽtiũ urbem romam tyrannide præmentem missus fuit. qui ut se hosti propinquũ uidit: concitato tumultu signa militaria coepit: atq; ad Maxentium transiuit. quam ob rem desertus ab exercitu Sceuerus: cum inde profugeret: apud Rauennam capite mulctatus est.

De Alexandrino populo.

HAud incongruum est ut iam aliquid annectamus de iis quæ populos ad sedicionem compulerunt: quæ perlæpe tam paruis ex causis orta sunt. ut consideranti ridiculæ uideantur. imperante galieno uiro admodũ ignauo: a milite uapulauit Alexandriæ in ægypto magistratus cuiusdam seruus: quod ei dixerat se calceos pulchriores habere. Itaq; cum ad clamantis uocem multi accurrissent: ita inualuit tumultus: ut Alexandrini aduersus Emilianum proconsulem sedandi tumultus gratia egressum saxis igneq; irruerent: tantaq; illa populi uis fuit: ut æmiliano necesse fuerit eius leniendi gratia Imperatorem se aduersus Galienum dicere: ducemq; se seditioso populo præbere: unde postea magni bellorum motus sequuti sunt ex quibus tota ægyptus ingentia mala pertulit.

De Iudæis

NIhilo grauiore ex re orta seditio ẽ a Iudæis mota in urbe hierosolima: cũ Cumanus sub Claudio cæsare iudeæ p̃fectus esset. neq; minus tristem tulit exitum. nam cum solemnibus pascatis diebus hierosolimam undiq; homines confluerent: aliquot romanorum militum cohortes ad templum præsidii gratia excubabant: e quibus cum miles unus fortasse ioci gratia populo pudibunda ostendisset: iudæi arbitrati idolatram incircuncisum id in iudaicæ gentis contumeliam fecisse: adeo in milites exarserunt: ut cum saxis fustibusq; aduersus milites res gereretur: contra autem armis se milites defenderent: iudæorum tum uulneribus tum multitudinis oppressione circiter uiginti milia desiderata fuerint. non minus quoq; periculosæ sediciones fuerunt postea ob Herodis antippæ mortẽ: dum Archelaus romæ esset. Symon enim Herodis seruus & pastor Arbunges satis opulentus cum eos plebs sequeretur: ausi sunt ambo iudæorum se reges compellare. totamq; eam regionem incendiis populationibusq; foedare: cuius rei breui utrunq; poenituit: cum miserabilem in modum occiderentur. id quod plerisq; euenit: qui nouarum rerum auctores esse uoluerunt. Sed iam ad recentiora transeundum est.

Recentiora de hungaris

REcentiorum ſeditionum prima commemorabitur: quæ apud pa/nonios excitata fuit. Nam apud eos Sigiſmundo regnāte qui idem etiam imperator fuit. In ea Meſiæ parte quæ recentiori nomine trā ſiluania appellatur Agreſtis cui Antonio nomen erat. item in alia regione quam Nur dicunt: alius Martinus nomine cum magnam agreſtium manū coegiſſent: ipſi quoq; ſe reges appellarunt. & pro uiribus panoniā nobilitatē armis inſequebantur. Sed haud multo poſt: hungaris principibus ad pro/pulſandum commune periculum ad arma excitis: incondita agreſtis multi/tudo proelio fuſa: cum in hungaricæ nobilitatis poteſtatem ueniſſet: in contu meliam admiſſi facinoris hæc mala tulit. quod eorum nonnullis effoſſi oculi: quibuſdam deſectus naſus: alia autem aliis membra detrūcata fuerunt.

Similis seditio his temporibus exorta est

De Viſegothis.

GOthi ſeditione mota per impetum Attaulſum quod pacem cum Honorio imperatore iniuerat occiderunt: quanquam regnum in/genti animo Italia atq; urbe Roma dirrepta adminiſtraſſet.

De Niceſori imper. exercitu.

NIceſori qui in urbe Conſtantinopoli imperatoris nomen obtinebat: exercitus: cum Dirachium proficiſceretur: Nicoforo preter reten/ta ſtipēdia iratus ſeditione facta præfectum Alexium Megam im peratorem creauit: atq; Conſtantinopolim cum eo reuerſus Niceforum coe pit: ac monachum fecit: triduumq; continuum urbem ipſam dirripuit: cum ne ſacris quidem rebus abſtineret: quem ad modum militaris auaritiæ mos eſt: quæ ueluti coeca quæ offeruntur ſine diſcrimine rapit & aufert.

De Bulgaris.

BVlgari gens Scythica atq; fera: Teleſium regem ſuum populari tumultu occidit: cum græcorum bello uictus domum reuerteretur

De Venetis.

NIhilo iuſtior cauſa fuit: unde uenetorum ortus eſt tumultus: cum populari impetu uitalem Michaelem ducem ſuum interemerunt: quod urbem peſtis claſſe in patriam reuerſa corripuiſſet: eius enim rei culpam uitali: qui rem ignorabat: ceu parum conſiderato in exuiabile cri men uerterunt.

qd urbem pestis classe in patria reversa corripuisset. Obscurus sermo miradus fit enigma.

De quibusdam brithannicis populis.

POpulares tumultus exundantium fluuiorum impetui similes sunt. Nam primordia uim magnam præ se ferunt: uerum cito resi- dēt. atq; incōsuetos alueos redeūt. Itaq; qui rebus agēdis prudētia præditi sunt: existimarunt tutius esse dum furor in populis coalescit primo impetui cædere: aut statim si facultas fiat in ipso tumultus ortu eos oppri- mere. Id quod in brithannia experiendo cognitum est salutare fuisse. Re- gnante enim Ricardo Eduardi tertii nepote ex filio: salutis anno trecentesi- mo octuagesimo septimo supra mille: plebs in Kentica regione excita: nobi- litatis iugum detrectare coepit: quod omnes ab eodem parente Adamo or- tos esse: nulli parere debere: sed pares esse omnes dicebat. Itaque cum arre ptis armis ad urbem Luntham tenderet: Cantuberiensis archiepiscopi pala- tium diripuit. cum hac turba Lunthensis quoque plebs conspirauit: & cum in itinere gallatensem principem primariam foeminam utrique offendissent magnis contumeliis affecerunt. His commotus Ricardus rex in arcem se cū magno nobilium numero recepit. auxit autem eum tumultum etiam cantu beriensis plebs: quæ direptis magistratuum ædibus duces habebat Van- trem Tilerim: qui tegere domos ac sarcire tecta consueuerat: item Iacobum Stram: atque Bale sacerdotem. hi ausi sunt a rege petere: ut publici benefi- cii gratia ad eos in montem extra urbem Lontham ueniret: ubi una omnes conuenerant. quibus cum rex respondisset æquius esse ut ipsi ad amnis ri- pam descenderent: idq; ipsi egissent: neq; propter id rex ab arce descende- re uellet: inde utrinq; discordes nullo habito colloquio discesserunt. propter eam rem indignata plebs auxit animos: atq; Lontham ingressa Laucastri du cis atq; nonnullorum aliorum palatia diripuit. & euertit. direptis quoque italicæ atq; belgicæ nationis hominum fortunis arcem obsidere coepit. Cæte- rum rex ut ab incoepto plebem dimoueret: ostendit se eam æquo campo al locuturum. Interim autem dū hoc motu eximere se nobilium seruitio plebs quæreret: eius pars arcem ingressa cantuberiensem episcopū atq; hospitalis san- cti Ioanis magistrum interemit. eorumq; capita ut conspici possent in ponte constituit. Quam ob rem arbitratus rex recte fieri si huic plebis impetui ce- deret: iam enim sexaginta milium numerum explebat: dum rationem ini- re incipit: ut ei satis faceret: literasq; de his quæ petebant iam confici iussis- set: huius plebeæ multitudinis pars domum abierat. paccatusq; in urbe Lon tha rex uidebatur: quando cum his qui remanserant circiter quadraginta mi lia aliorum populorum se coniunxerunt. qui cum ea uia uenirent. quæ ad urbem Vorduicum ducit: neque Roberto Sali illius urbis præfecto per- suadere potuissent. ut eorū dux eē uellet. eū interemerūt. Itaq; uidebatur in de terius is motus augeri. sed tamē res ipsa secus hēbat. eiusmodi enim populo- rū motus. q̄q̄ ab initio grauiter sceuiūt. tamē tpis spacio residēt atq; dissoluūt

Hon ragionar di lor ma guarda et passa

quem admodum tunc contigit. Nam lontha egressus rex non amplius q̄ sexaginta comitatus equitibus: forte in uantrem ipsum tilerim incidit: qui cum magna plebeæ turbæ manu ad urbem tendebat. illic Vantres minacibus uerbis cum Lunthensem merim: id magistratus nomen est: & tunc in equo penes regem erat: obiurgare cœpisset: superbeq; regium armigerum ensem poposcisset: in eo tumultu occisus est: ac superueniente quæ regi auxilio erat multitudine: is tumultus adeo euanuit: ut regiis restitutis litteris quibus immodica plebi concedebantur: principibus eius furcis aut suspensis: aut alio mortis genere affectis reliqui dissiparentur.

De Lōthensi populo.

FVroris quoq; plena Lothensium seditio fuit. Cum regnante Henrico sexto in brithannia: & eum ab urbe Lontha abesse contingeret: populus meri agente armis arreptis Gloceastensem episcopum cui minoris regii sigilli custodia demandata erat occidit: atq; marchionē suffocensem captum in turri: ita enim dicitur munitus in ea urbe locus: custodiri iussit: a qua cum profugeret in uia reprahensus est: atq; eius caput confestim lontham missum: cum autem irata plebis rabiei id non sufficeret: a rege quidam ipsius consiliarii plebis arbitrio permissi sunt: quibus occisis populus demum quieuit.

De Brugiensi populo.

HAud minus grauis seditio fuit: quæ in brugiensi urbe mota est quo tempore Philippus cognomento pulcher gallorum rex in flandria: quæ ut dictum est belgicæ portio est: rerum potiebatur. Contentione enim inter minutam plebem cum qua artifices atq; mercatores sentiebant orta: cum præterea nimium grauibus se oneribus præmi quererentur: plebs arreptis armis carcere liberauit Petrum cognomento regem lanarium textorem: & Gianbridam Lanium. qui ambo proter seditionem in carcere erant: hos ambos multitudinis duces constituit. atq; ipsum in primis Petrum. quod quanq̄ statura pusillus esset: iam ob senium experiendo prudentiam ingentem comparauerat: & quod cætera in seditiosis hominibus condire solet altero captus erat oculo. His ducibus brugiensis plebs non urbe modo sua uerum a tota quoq; flādria gallos depulit deletisq; eorū copiis multos ipsorū occidit. & cum post longum ac graue bellum cum gallorum rege pacem iniuissent flandrenses: liberi sub comitibus iuxta ueterem flandriæ morem remanserunt

De Gallorum pastoribus atq; ægiptio mago.

NOua neq; ea contemnenda seditionis causa in gallia fuit: anno salutis ducētesimo quinquagesimo atq; altero supra mille: hæc ab ægyptio mago excitata est: qui a pannonia uenerat: ubi haud dissimilibus ludibriis hominum mentes fefellerat. is apud agrestes pastores concionabatur: & ueluti Propheta prædicebat syriæ partem quam Christus uiuēs peragrauit: & in qua passus est: per eos recuperatum iri quibus uerbis. cum ad hoc etiam accederet bonitatis existimatio: quæ de eo apud omnes erat: manum circiter sexaginta milium hominum coegerat: quæ eum ubique prosequebat: atq; in omnibus parebat. mitra pontificioq; habitu utebatur: atque in matrimoniis dispensabat. Cum autem permoleste id sacerdotes ferrent: eorum permultos a suis occidi curauit. quæ manus cum permulta alia prædando ac scelerate agendo nefandi ederet facinora: in duas diuisa partes cū pars massiliam abisset: alii autem in biturgibus constitissent: utrobique oppressi interierunt: & ita scelus illud extinctum est.

Spiritus Sanctus non erat in eis r.a. uicissent

Item de rusticis pastoribusq; gallorum.

NEc meliorem finem sortitus est: nec meliora habuit initia is motus: qui in gallia quoq; salutis anno ducentesimo ac uegesimo supra mille philippo cognomento longo regnante exarsit: Nam in parrhisiorum agro ingens pastorum atq; agrestium manus coacta est: quem admodum olim imperantibus Diocliti ano atq; Herculeio. Nam mendaces cognominati aiebant statutum esse: ut ipsorum manu hierosolymæ christianæ religioni restituerētur. Itaq; cū in parrhisiis multisq; aliis urbibus magistratus occidissent: prædamq; inde egissent: septem ex eis milia in Auxitanos pfecta gennam usq; contenderunt: affirmantes ut in syriam se conferrent nullis sibi nauibus opus esse: sed sicco uestigio se mare traiecturos: pars alia in gallia mansit quæ cum rapinis omnia sibi infesta fecisset: partim fame: partim aliarum rerum inopia defecit. Sed postea etiam capto ioāne rege dum Normandiæ dux eius maior natu filius gallium administraret agrestium hominum colluuies ex bellouacensi: et riensi atque propinquarum regionū agro conuenit. & ferro atq; igne nobilitatem insecuta ingenuarum feminarum pudiciciæ nō pcebat. quæ cum postremo ad urbem meausensem profecta nobiles feminas. quæ illic erāt rape inde conata eēt a cōite Foisensi & atq; aliis gallis nobilibus illic oppressa periit. mortuiq; sunt eorum circiter sex milia. Hunc exitum incondita illa agrestis multitudo ad scelus coacta habuit.

De parrhisiorum populo atq; rothomagensi.

REgnante Carolo sexto adhuc impubere sub tutoribus: parrhisiorum populus addita esse noua onera moleste ferens arma arripuit & quibusdam regiorum magistratuū occisis per tumultū carceres

effregit: rothomagensis quoq; minor plebs: cum armata ad mercatoris pan nos uendentis: qui cognomento Crassus nuncupabatur: aedes accurrisset: Crassum ipsum currui impositum per urbem deduxit: ac gallorum regem salutauit: cuius nomine edici iussit: ut onera quae imposita erant delerentur: idq; ut tumultus sedari posset confirmatum fuit. Cum postea Carolus magis adoleuisset: atq; in amentiam inci disset: occulto burgundiae ducis impulsu Lanii: quorum permagnus in parrhisiorum urbe numerus est: arreptis armis Symonetum Cabochum parrhisiensem sordidae fortunae hominem: Item Iacobi uillae dominum: praeterea Ioannem troianum phisicum huius multitudinis duces creauerunt: his ducibus armati cum ad Aquitanici ducis: atq; eiusdem delphini maior enim natu Caroli filius erat: palatium iuissent dedi sibi quosdam ex magistratibus eius: atq; in primis bariensem bauariensemq; duces ambos reginae fratres postularunt. Hos cum in carcere condidissent: haud multo post nonnullos ex eis capite mulctarunt: idq; in nonnullas etiam ex numero foeminarum quae in reginae obsequio erant factum fuit. cum autem tumultus continuaretur: onera quaedā sacerdotibus atq; magistratibus iniunxerunt. Caeterum cum grauiora quoq; molirent parrhisienses ciues communi consilio communibusq; uiribus impetu facto seditiosam plebem cum ducibus suis urbe depulerunt. Qui igitur sapere uolet nunq̄ initia huiusmodi motuum negliget. qd q̄q̄ ut flumina posteaq̄ exundando deseuierunt sponte ad pristinam quietem ueluti in cōsuetos alueos redeunt: tamen interdum ēt expiendo dēphēsum est: huiusmodi motus nisi statim opprimātur: ita coalescere: ut rerū omniū sūmā in ultimū discrimen adducant.

De Quibusdam nauticis uiris genuensibus.

NOn minor quoq; genuae fuit seditio: q̄ de qbus in gallia dictū est. Nā salutis āno trecētesimo ac nonagesimo nono supra mille: cū urbi genuae p̄fecti essent Raphael Auria & Galeotus spinula: & q̄dā genuenses triremes aduersus brithānos cū gallorum rege stipendia facerent Aitono auria duce: ortaq; inter Aitonum ac socios nauales de stipēdiis cōtrouersia esset: ad eo inter ipsos ira exarsit: ut nauales socii occupatis triremibus Petrum capurrum ducem suum crearent. Sed tandem ea contentione gallorum regis arbitrio remissa: Petrus capurrus atq; ex eorum numero alii qdam capti fuerunt. Quā ob rem tum indignatione tum pauore socii nauales inde domum p̄fugerunt: & cum eorum pleriq; sauonenses essent: Sauonae primum arma coeperunt: atq; capurri nomine inuocato ab urbe depulsis magistratibus palatium atq; arces occupauerunt: & cum eius motus cōtagio breui in urbem quoq; genuam serpsisset: populus genuensis arma coepit. uoluitque ut popularis magistratus eligeretur: qui populo ius ministraret. cui rei cum urbis praefecti operam darent: ac proterea aliqnantisper secessissent: ut in ea re consilium explicaretur: tumultuari plebs ac nautae coeperunt: & dum in palatio atque in foro res tractantur: Symonem bucca-

nigrã popularem uirũ imprimũ genuensium ducem constituerunt, atq; ab urbis administratione nobiles depulerunt.

De Budensi populo

MAgnas uires insita pene a natura inter uicinas nationes odia ad concitandos tumultus habere solent, quem ad modum budæ urbi pannonicæ contigit. Nam cũm illic Albertus esset idem imperii honore atq; Austriæ ducatu insignis: & iudex germanus ut iudicium exequeretur hominem pannonium in Danubium præcipitari iussisset: budensis populus cui germanica natio ut aliis pannonis inuisa erat: spreta augustali reuerentia adeo se proter eam rem commotum ostendit: ut arreptis armis in omnes germanos quos obuios habebat sceuiret: & dirreptis eorum ædibus domi inuentos crudeliter haberet. Imperator autem qui in arce erat cum egredi: ut populi motum sedaret uereretur: Ioannem capistranum minorum ordinem profitentem qui in ea regione proter uirtutem ac religionẽ ut uir sanctus colebatur: ad tumultuantem populum misit: fretus per eum sedari tumultum posse. Cæterum populus arreptum in humeros Ioannem cum cruce quam manu gestabat ad omnes ædes ad quas dirripiendi gratia proficiscebatur eum tulit, neq; ante prædæ finem fecit: quam quod dirripi posset esse desiuit. In eo solo homini sancto habita reuerentia quod ipso præsente ab effundendo humano sanguine abstinuit.

oppido

Io Capristano

De Romanis in Leonem tertium pontificem.

SCelesta prorsus atq; impia seditio fuit: qua romani suasoribus paschali primicerio & campulo sacerdote in Leonem tertium pontificem: cum is urbem religiosa processione perambularet irruerunt. Nulla enim uel rei ipsius quam pontifex magna religione peragebat: neq; apostolicæ dignitatis quam sustinebat habita ratione: non longe a Sancti Siluestri fano armis in eum impetu facto calcibus pugnisq; male mulctarũt: ita ut linguæ atq; oculorũ usum se amisisse putaret: scelerato facto apud Sancti Herasmi sacellum carcerem addiderunt: unde ante emissus non est pontifex: quam Vigilius spoletanus dux armis eum liberauit.

Leo iij. a populo Ro. [illegible]

Leo iij. a Vigilio duce Spol. e carcere libe ratus

De eisdem in Gelasium secundum pontificem.

NOn minus quoq; sceleratus is motus fuit: quo Cincius atq; leo frangipanes: quibuscum populi ro. magna pars sentiebat: in gelasium secundum pontificem irruerũt: eo ipso die quo pontifex creatus fuit: indignati quod alteri eorum pontificia sors non contigisset: impetu facto cõclaue ild inquo de creatione actũ erat ingressi: calcibus pugnisq; in gelasiũ sceuierũt: ac calcaribus insuper quibus calciati erant: dilaniatum per conclaue traxerũt: ita ut pene exanimem relinquerent: neq; uero in cardinalium collegi

Gelasius [illegible] die assumptionis [illegible]

tum mitiores se præbuerunt: cum plerosq; uerberibus affectos dispoliarent: nulla enim in parte aut ecclesiasticæ aut seculari dignitati qua uel pontifex uel cardinales præfulgerent pepercerunt.

De eisdem.

Nicolaus Rentij

IN Clementis Sexti pontificatu: cum populo ro. mos esset duos ex proceribus romanis senatores ad urbis administrationem eligere: qui a pontifice confirmabantur: Nicolaus Laurentii qui Romæ tabellionatum exercebat: in eum sui amorem populum traxit: ut arreptis armis omnes impetu facto: cum procerum nullus obsistere auderet: nulla de pontifice mentione facta: Nicolaum ipsum tribunum facerent. qui hunc titulum usurpabat: Nicolaus Seuerus ac Clemens: libertatis pacis atque iustitiæ tribunus ac illustris sacræ ro. reipublicæ: liberator. Sed cum hic populi fauor postea refrixisset: sexto mense ab urbe incognitus profugit.

Iterum De eisdem.

Franciscus Baroncellus

IN pontificatu quoq; Innocentii Sexti populus ro. Petrum Columnam atq; Ioannem ursinum per id tempus a pontifice senatores creatos armis ab urbe expulit: atq; eis franciscum baruncellum suffecit: qui nihilo grauior quam tribunus nec felicior: hoc titulo in his quæ suo nomine scribere contingebat utebatur: Franciscus baruncellus senatus scriba: atq; dei gratia almæ urbis tribunus secundus ac consul.

De Bononiensibus.

QVam delirent atq; insaniant pleriq; eorum populorum qui semel tumultuare coeperunt: quam graues atq; perniciosi bonis magnisq; ciuibus esse soleant: id in Ioannis uigesimi tertii pontificatu: bononiensis populus aperte ostendit: Nā septimo idus maias anno salutis quadringentesimo atq; undecimo post mille: cum nihil minus homines quam id uererentur: Petrus Cossulinus lanii cuiusdā famulus: uectigalem equū insidens: ac strictum ensem tenens in forum se contulit, exclamans ut artes ac populus uiuerent: atq; eorum supremum esset imperium. & cum ei minuta plebs se adiunxisset: palatium occupauit Neapolitano cardinale q legatus urbi præerat: inde omnibus amissis fortunis profugiente: arcem quoq; galeræ portæ coepit: atq; in eo tumultu subuertit. Is igitur petrus & una cum eo Iacobus Mangiolinus Lanius in palatio agentes urbem bononiam supra annum rexerunt: atq; nobilium quosdam capite mulctarunt: post quod tēpus cum populi impetus resedisset: atq; honestæ fortunæ ciues propriæ miseriæ commonerentur, tenuior plebs armis ab urbe depulsa est. ac petrus aufugit. Mangiolinus autem interfectus eum exitum tulit quem seditionum auctores plerunq; nanciscuntur.

TEmeritas cum pensi nihil habeat: persæpe in graues calamitates eos præcipitat: qui imbecili consilio eam sequuntur: quæ quanquam proter fœlicem exitum: non nunquam mutato nomine animi magnitudo appelletur: crimine tamen non caret. neq; proterea minus euitari debet. Quid est enim quod hominem terrere non debeat: ubi consilii expers ad agendas res non delectu ducitur: sed ut mentis impetus trahit nulla exitus illius q sequi potest habita ratione: incõsiderate ruit: cuius rei cum sæpissime experimenta habita sint: eorum exempla apertius malorum magnitudinem ostendent quæ temere agendo proueniunt. atq; ante alios atheniensem pachitam citabimus: quia qui magis præcipitis consilii auctor fuerit nullum unquam audiuimus.

De Pachita Atheniensi

PAchita Atheniẽsis parto patriæ Lesbi insulæ impio cũ domũ rediisset: rationem in senatu omnium rerum reddidit: quas eo bello administrauerat. atq; eo ipso tempore gladium quo cinctus erat: ut aduersariorum calũnias uitaret: se ipsum traiecit. Nã in se ipsum immerentem grauius sceuiuit: quam uix hostes fecissent si culpam admisisse inuentus esset. stulte igitur ac temere dum mala euitare studet: in ea ipsa atq; etiã grauiora incidit: quæ deuitare cupiebat.

De Mitridate ponti rege

MItridatis pontici regis ingens ea temeritas fuit: qua cum animo asiæ imperium concepisset: ut diligentius locorum situm inspiceret: ipse solus eam peragrauit: periculoq; se obiecit ut illuc seruus deduceretur: ubi imperium quærebat. cui periculo domestica etiam mala accesserunt. Laodice enim soror eius ac coniunx cum certo mortuum esse arbitraretur multis per adulterium se commiscuit: ipsiusq; reditum uerita operam dedit: ut rediens interimeretur. et hoc ex temeritate lucratus est

De Q. Sertorio

NUlla Ingẽs fortitudo temeritatis unq̃ suspictiõe caruit. Nã cũ Q. Sertorius aduersus Cimbros cum C. Mario in castris esset: mutata ueste in cimbrorum castra penetrauit, ut illic hostium consilia atq; ordines exploraret. quippe nimis magno periculo inter feras gentes id agere aggressus est: quod per alios uilioris fortunæ homines minore reipu. periculo assequi potuisset.

De C. Iulio cæsare

In omni uita te
morarius fuit et
fama bñ [illegible] et
laudi et sapienti
tribuni · ad supra
mortales laudatus
qui si in pharsalia
superbuisset non ali
ter de illo ac de
catilina historia
haberemus.

PRæceps quoq; nec sine temeritatis nota id fuit: quod a Iulio cæsare actum est: cum deuicto in pharsalia Pompeio ipse eos insecutus quos in Asiam pompeius præmiserat: helespõtum parua naue traiecit: nam cum in L. Cassium hostem decem naues habentem incidisset: & ratio posceret: ut inde fuga se proriperet adeo Cassio impar: atq; id ei in freto facile esset: ultro recta cassio occurrit: atq; tum minis tum rationibus adductis ita egit: ut Cassius petita uenia ad eum transiret. Res profecto quanquam ingens & cui fortuna fauit: præcipitis tamen ac prorsus temerarii consilii. Eum enim plus in hoste uilitas animi ac propriæ fortunæ fœlicitas iuuit: quam quod in eo consilio uere prudentia ac uiritus fuisse dici posset.

Recentiora De Adlauo nodambrorum barbarorum rege.

INter recentes quibus in temeritate fortuna fauit. adlauum primo ponemus barbarorum nodambrorum in brithannia regem: qui magno Echelstani in propinqua insula regnantis exercitu pressus cum hostium ordinem uidere cuperet mimmi suscepta persona ac musici: ad Echelstani tentoria profectus est: ubi cecinit ac munera accepit: & fortunæ fœlicitate magis quam ratione adiutus: incolumis domum se recepit: quanquam dum cantaret a quodam agnosceretur: qui in eius ministerio fuerat: qui tunc conticuit: quod eum impense diligeret: re postquam abierat palam facta.

De Saladino.

QVam fuit etiam temerarium? et quam fœliciter quoq; successit? id quod Saladinus astu atq; prudentia insignis peregit salutis anno centesimo atq; octuagesimo post mille. Nam cum accepisset a christianis populis ingentem exercitum comparari: ut in orientem aduersus eum traiicerent: una cum duobus comitibus ac tribus ministris: ut ea uideret quæ ordinabantur: in græciam: gallias: ac hispanias: Item in alias hispanorum hominum regiones penetrauit: ubi perspectis hostium uiribus atq; ordinibus prudentior atq; audacior ad resistendum fuit.

De Tiberto brandolino.

CVm Frãciscus sfortia Carauagiũ oppidũ obsidiõe adhibitis tormẽtis pmeret mediolanensis populi Auspicio: cuius eo tẽpore militaris dux erat: haud longe uenetorum castra eẽnt: ubi ueneti duces obsessis opẽ ferre cõtẽdebãt: Tibertus brãdolinus militariũ pfectorũ unus corporis atq; animi uigore pstãs: cæterũ omnibus in rebus pceps habitus: ad ferẽdã

obsessis opem: quod diutius obsidionem sustinere non poterant: conserendã cum hoste manum censebat. cui sententiæ cum quosdam ex magnis uene/torum ducibus aduersos haberet: ut omnia coram diligentius inspiceret: in calonis habitu uenali uua onustus in hostium castra tetendit: omniaq; intui/tus incolumis ad suos se recepit: longe plus criminationis ob temeritatem asse/cutus: quam laudis quod fortis atque sagacis militis operam præstitisset.

De Ludouico undecimo gallorum rege.

LVdouicus gallorum rex: qui multum sapere putatus est: quem ad modum exitus in omni eius re ostendit: ipse quoq; ut permulti alii plus fortunæ felicitate quam ratione adiutus duo magna temeri tate adhortus fœliciter transegit: nam cum regni proceres conspiratione fa/cta eum in parrhisiorum urbe obsiderent: & si norat hostes nihil aliud ma/gis q̃ ipsum quærere: ut ex ipsorum arbitrio: regno atq; ipsi administrato/res darentur: ad eos in siluam uicennam parrhisiis propinquam se contulit. Id unum fuit ubi rationis nihil ad id suadendum inesse uisum est: postea etiã malorum consiliariorum hortatu qui mox cum hostibus sentire detecti sunt: ad Carolum ultimum burgundiæ ducem: quo cum graues inimicicias gere/bat: ultro prius peronam petiit: deinde dum nimium inconsulte progreditur Leodium in eius castra proficisci ac primus ad incendendam amicam urbem cui ferre opem cupiebat manum inicere coactus est. Illic igitur aliquot dies commoratus incolumis quidem sed contra omniũ opinionem ad suos in re/gnum rediit. Ita igitur rex ingens cum nondum procreatis liberis in eius se manu posuit: qui ad regnum: quo ipse potiebatur aspirabat: præcipitis con silii notam tulit.

De Brachio perusino militari duce.

FInem fœlici temeritati imponet Brachius perusinus: nimium teme re audendo factus infœlix. Nam cum equorum urbem Aquilam ualido exercitu obsideret: sciretq; ecclesiasticum exercitum ad fe/rendam obsessis opem appropinquare: cui mons arduus cõscendendus erat: ac postea per eundem inique nimis descendendum: ueritus ne propter loci ini quitatem territi hostes a ueniendo sibi temperarent: quia si ea uenirent uia seruare ordines atq; in aciem descendere non poterant: ut & uires & animũ simul ostentaret: tubicinem ad hostes misit: offerentem si ad ferendam ob/sessæ urbi opem uenirent: se in eos a ui temperaturum esse: dum in montem ascendissent: atq; ex eo in planiciem profecti aciem instruxissent: quæ res ut superbe nimis oblata fuerat: ita postridie stulte nimis seruata est: cum pe/dibus equites a monte descenderent: & singuli equos suos ad manum tra/herent. Cum igitur hostium pars descendisset: & a suis Brachius moneretur: ut eos qui iam descenderant inuaderet: quia cum alii qui nondum descen/

derant inuaderet: quia cum alii qui nondum descenderant, opem eis ferre non possent: captiui omnes proculdubio fore uidebantur: respondit nolle quenquam ex hostium numero euadere: & proterea malle: ut simul omnes conuenirent. qui cum descendissent atq; acies instructa esset: ab alia autem parte Aquilanus quoq; populus erruptione facta brachium inuasisset: ancipiti proelio a fronte & tergo dimicandum brachio fuit. qui quamquam illic fortiter decertasset: tandem prælio fusus graui accepto uulnere quo intra breue tempus decessit in hostium uenit potestatem. ac temere nimis oblati hostibus commodi pœnas luit.

Brachius Perusinus Aquile captus uulneratus decessit ob eius temeritatem

Quantum ualeat ac possit error Ca. Viiii.

TEmeritatem sequetur error: quo nemo est qui nesciat deceptos permultos in graues calamitates incidisse. Quo modo enim aut uitare incomodum aut salutaria sequi aliquis poterit: cui persuasum sit rem quam acturus sit aliter q habeat esse: quod crimen si pertinacia absit, tanto plus quam cætera alia dignum est uenia: quanto ab ea uidetur uoluntaria culpa magis abesse.

De ephesiis

CHiorum classis cum insequentes hostes fugeret: forte pernoctem apud ephesum tanquam in littus amicum ad terram descensionem fecit. in ea regione contigit ut ephesiæ mulieres per agros sparsæ quæ ea nocte Cereris sacris operabantur: cum armatos sentirent aduentare: quanquam illi palam facerent se chios atq; amicos esse: tamen pyratas suspicatæ magnis clamoribus tumultum ad urbem concitarunt: unde eggressus ephesius populus: Chios esse eos proter quos ortus erat tumultus ignorans: amicos atq; eosdem uicinos pro hostibus interemit.

De Pausania Lacedemoniorum duce

SImilis error pausaniam Lacedemoniorum ducem bisantii fefellit. nam cum cleonice bisantia uirgo noctu ad pausaniæ cubiculum cæterum aliquanto serius quam constitutum erat uenisset: & ob id Pausanias quod eam amplius non expectabat dormiret: Cleonice cubiculum ingressa manu lumen gestans quod a custodibus qui foris dormiebant acceperat: cum incommode incedens offendisset: atq; ob id non sine strepitu ad terram extincto lumine concidisset: pausanias cui suspictio multa inerat: somnulētus e strato prosilit proditionem ueritus: atq; arrepto gladio cubiculi hostium ut in tenebris poterat petens: in cleonicem non agnitam incidit. atq; hostem arbitratus extenso gladio statim interemit: somnus enim ac suspictio deinde tenebrarum error egerūt: ut tanquam hostem eam interimeret: quam haud secus quam se ipsum deperibat.

De equitibus romanis apud cannas

EO proelio quo romani infoeliciter apud cannas cum Hanibale dimicarunt: uulnerato pauli æmilii consulis equo: qui ob id pedes remanserat: quidam equites qui ei astiterant ab equis descenderunt: ut consulem in alium equum transferrent. cæteræ autem equitum turmæ quas quod longe ab eo loco aberant: causa proter quam equites descenderant latebat: arbitratæ consulis iussu atq; consilio primos illos equites descendisse: atq; idem omnibus agendum esse: eodem momento omnes ab equis descenderunt. qui error magna ex parte ut eo prælio romani uincerentur causa fuit. Itaq; Hanibal descendere romanos equites conspicatus ad suos conuersus dixit: malle se ut romani equites illud facerent quod agere cõspiciebantur: quam ut uincti ad se deducerentur: errore enim compulsi sibi ipsi equorum opem quam necessariam habebant ademerunt.

De Romano populo

GRatie quoque damnum per errorem pene accepturus fuit populus ro. cum urbi uicino Hanibale: mille ac trecentos equites numidas: qui ab Hanibale ad romanos transierant: ab auentino in exquilias consules traducerent: & urbis longitudinem discurrentes proter habitus similitudinem speciem hostium qui urbem iniuisse dicebantur præberent. nam cum plebis fuga præformidine omnia compleret: atq; a tectis undiq; in discurrentes Numidas saxa demitterentur: uix tolli error potuit: & persuaderi populo non hostes illos esse: sed transfugas quorum opera plurimum romana res iuuabatur. & nisi in eo magistratus impensam operam nauassent: parum abfuit quin per errorem equites penitus tollerentur: ac plebs ipsa urbem desereret.

De exercitu Cinnæ consulis

CRudeliter nimis per errorem Cinnæ consulis exercitus apud Cumas sceuiit: cum arbitratus pompeium adhuc adolescentem qui in castra uenerat: atq; inde clam abierat: cinnæ opera interfectum esse: arreptis armis statim cinnam nulla re ante ut certior fieret acta interemit. Quantus Pompei [illegible]

De prætorianis militibus

SImilis error prætorianos milites pene eo deduxit: ut augustus ab eis occideretur. nam cum ludos in theatro spectantes arbitrarentur quendam ex commilitonibus: quem Augustus ab apparitore ammoueri a quatuordecim ordinibus: cum illic sederet iusserat: is enim locus non debebatur: Augusti iussu interfectum esse: cohorto tumultu parũ

abfuit: quin Augustum interimerent. Sed remedio fuit qđ is quem interemptum putabant: incolumis repente comparuit.

De Tiberio principe.

SCeuum profecto errorem admisit Tiberius Cæsar: dum per tormenta disquisitionem quorundũ haberet: ut causam mortis Drusi filii intelligeret. Nam cum ei significatum esset: aduenisse rhodium quendam eius amicum: quem ipse per litteras uocarat: uel quia male audisset: uel quia in alias curas esset abstractus: statim iussit: ut torqueretur tanq̄ is esset cuius persona ad totam rem aperiendam necessaria foret. Cum autem non multo post admissum errorē esse dephēdisset: netā iniuste cum eo egisse homines intelligerent: primo errori crudeli addito facinore suffocari rhodium hominem iussit.

De quodam Eliogabali centurione.

ERror ut dictum est: rhodio homini sub Tiberio mortem attulit. Sed Sabino consulari causa fuit ut eius uita seruaretur. Nā cum Eliogabalus imperator iussisset senatū urbe roma excedere: indicta morte si quis remansisset: & sciret Sabinum consularem uirum spreto decreto romæ remansisse: centurionum uni imperauit: ut eum occideret: sed cũ is surdaster esset: accepit occidendi uerbum tanq̄ ut ab urbe eum pelleret: iuberetur. Itaq; quem occidere iubebatur: ab urbe expulit: & quod centurioni oberat: ne id qđ iubebatur recte intelligeret: id Sabino salutis causa extitit.

De Iulii Mansueti filio.

VLtimo Ottonis proelio aduersus Vitelium apud bebriacum: quem locum recentiores binam appellant: Cum Iulius Mansuetus miles hispanus ꝓ Ottone aduersus Vitelianos dimicaret: in medio proelii ardore cum non cognosceretur a filio interemptus fuit: qui in Vitelianorũ parte erat: cum postea ueluti hostem eum spoliaret: non sine immenso dolore depræhendit illum patrem suum esse. & tam sceui facinoris errorem causam fuisse.

De Lamech:

EX parte huic similis Lamech error fuit: qui ob longum senium uidendi usum amiserat. & cum ingens uenator fuisset: & sagittandi peritissimus: in uenationem duce puero profectus cum inter arbusta motum quendam sensisset: arbitratus illic feram latere: deduci se eũ locum uersus: & in eam partem dirrigi sagittam curauit. quam cum tanq̄ in feram emisisset: Caim affinem suum miſere occidit. qui præ dolore in insaniam pene delapsus: uitato hominum conspectu: siluas habitatum se contulit. Sed iam a priscis ad recentiores errores transeamus.

magna stultitia

Recentiora De Gildonis aphricæ comitis exercitu.

DO proelio quo Maselceres in aphrica aduersus Gildonem fratrem qui ab Honorio cæsare rebellauerat dimicauit: Gildonis exercitus qui magno numero Maselceris copias antebat: errore tantum ne q; alia reimpulsus in fugam se uertit. Nam cum Maselceres ad primã fratris aciem appropinquasset atq; priusq̃ manum consereret blande milites alloqueretur: Gildonis uexillifero qui atrocius q̃ cæteri respondebat gladio blachium ademit. Et cum ob eam rem uexillum uexillifero amplius illud nõ regente cadens inclinaretur: ultima acies quæ Maselcerem alloquentem uiderat. & paulo post signum inclinatum: arbitrata primam aciem quæ tota romanis legionibus constabat Maselceri tanq̃ Honorii duci deditionem fecisse: atq; id inclinato uexillo quem ad modum eo tempore agendi mos erat illud declarasse: a potiori exercitus parte desertam se credidit. Itaq; concursu facto idem fecit: quod primam aciem fecisse arbitrabatur. Gildo ergo cum uniuersum exercitum suum ad deditionẽ moueri conspiceret: uitæ suæ metuens: in fugam se coniecit: ac fratri uictoriam nullo effuso sanguine tradidit.

De Bellisario patricio.

PAr error pene egit: ut Bellisarius urbem romã amitteret. Nã cum Totila gothorum rex urbem obsideret: & Bellisarius per amnem ferre obsessis opem uellet: interim dum foeliciter munimẽta oppugnat quæ gothi in medio tiberi constituerant: perlato ad eum nuncio Isacium a gothis captum esse: quem ipse in portu urbe ad mare præsidio uxori reliquerat: credidit Isacium capi nõ potuisse: nisi urbs quoq; portus esset amissa. Itaq; nuncii atrocitate attonitus nulla re ultra petita: ut quomodo gestum illud esset: qđ nunciabatur certior fieret: omissa uictoria q̃ pene manu tenebat: retro ad portum se conuertit: eo animo ut uel illic occumberet uel amissa recuperaret. quo posteaq̃ peruenit incolumi reperta urbe intellexit Isaciũ idcirco captum fuisse: quod contra ipsius imperium ut cum hoste congrederetur erruperat. Agnouit igitur ingentem errorem in quem delapsus erat: dum male intelligendo feliciter ceptum certamen omisit. Tantumq; ex eo dolorem concepit ut pene ob id uitam amitteret.

De Fridigunda gallorum regina.

QVanta etiam mala peperit Fridigundæ gallorum reginæ error! Nam cum a Chilperico uiro qui a uenatione reuersus erat citius quam ante consueuisset: post tergum uelut a blandiente uirga tacta esset: dum inclinata lauaretur arbitrata ipsa id ab adultero Landrico actum esse: quia uirum redisse nondum cognouerat: eum nomine amanter compellauit. Sed ut conuersa errorem animaduertit: uerita ne ui

Viro blandita putans adulterum

crimen ulcisceretur: quod detectum esse putabat: ne ipsa moreretur uiri mortem procurauit.

De Gualterio tirello brithāno.

ERror quoq; is appellari potest: quem Gualterius tirellus in brithanniā incurrit: Nam dum uenaretur arbitratus se telo ceruum petere: Gulielmum secundum brithāniæ regem cognomento roseum patruelem fratrem occidit. Itaq; ex uenatione unde uoluptatem quærebat incredibilem retulit dolorem.

De Turonibus.

NOn longe a Turonum urbe quæ in gallia est: sacellum erat cuiusdam corporis numini dicatum: cuius quanquam ignoraretur nomen: tamen uulgo homines martyrem appellabant: illic uota mortales suscipiebant: atq; persoluebant. Cum autem Martino turonensium episcopo permolestum esset: ut incerta res tanto in honore haberetur: ad sacellum cum paucis profectus orare deum enixe cœpit: ut uerum in ea re detegere uellet: Mira res: clare ab omnibus audita uox fuit: affirmantis ipsum qui eo in loco colleretur latronem fuisse: qui preter grauia scelera suspensus fuerat. Quam ob rem ex eo sacello corpus erutum fuit: proposito posteris eius rei exēplo quæ in sacris litteris habetur scilicet multorū in terris corpora uenerationem hēre quorum animæ cruciantur in inferno. atq; id circo sicut uera sanctorum corpora: quos catholica ecclesia inter cœlestium numerum recepit: dei gratia cui seruiuerunt: diuinos ab hominibus merentur honores: ita in colendis reliquiis quæ incertæ sunt aut fictæ cum interdum ostenduntur homines temperare sibi debere. neq; eos imitādos qui ueluti diuinum numen omnia colunt auro ornata ossa cum ostenduntur.

De Mullo Cropello exercitus Matthei uicecomitis duce

MVltum persæpe error in bello efficit: quod hominis animus aut metu nimio: aut cura affectus a uero iudicio abducitur. quemadmodum Mullo Cropello contigit: cum a Mattheo uicecomite qui eo tempore Mediolani rerum potiebatur missus: ut Cremonam iniret per noctem urbi appropinquās muros silentio perfodit: ingressusq; urbem pontionus Cremonensis exul solum cum centum uiris quod subsequi mullum arbitrabatur: palatium statim occupauit. cum autem clamore sublato Gregorius summa gente ortus ciuis cremonensis armis arreptis ad muros se contulisset illic qua patebant eos statim obstruxit. itaque cum mullus arbitraretur pontionum in urbe oppressum: præ formidine

retro se cõuertit: Gregorius aũt summus cum accepisset amissum esse pala/tium arbitratus longe maiorem hostium numerum urbem ingressum: q̄q̄ se ptus esset magna fortium uirorum manu qua & pontionum & omnes qui cum eo sentiebant facile posset opprimere: hoc impulsus errore: qđ plures in urbem q̄ fecerant ingressos putabat: cremona profugit: cum noctis tenebræ in eum errorem eo in loco homines induxissent: ut qui numero plures erant pauciores uererentur ac fugerent.

De Rainerio Neapolitano rege.

QVantum Rainerio quoq; neapolitano regi error obfuit? Cum Alphunsi aragonii copiæ urbem neapolim obsidentes: per cuniculum urbem ingressæ essent. Nam dum eas galli reiicerẽt: neq; ab urbe se eas pulsuros diffiderent: forte cõtingit ut Aragonius miles deiecto ab equo milite gallo ipse in eũ insiliret. quẽ cum galli in equo cõspexissent: arbitrati aragonium exercitum effracta porta urbẽ ingressum: qđ neq; cuniculo neq; scalis deduci in urbem equi ab aragoniis poterant: abiecta resistendi spe: in munita loca ut seruarentur confugerunt: errore magis q̄ hostium uirtute supati.

De Vindicta Caput decimum.

SEquitur ut de uindicta dicamus: quæ maxime quietis atq; pacis una hostis est: in quam ut inuehamur qd satis a nobis dici posset? nisi si temperantia abesset: qua uindictæ impetus frenari debet: breui assiduis bellis ac cædibus quas secum uindicta trahit humanum genus in/teriturum? Quam ob rem quo maior ex ultione dum peragitur: nam post rem gestorum poenitentiam relinquit. uoluptas sentiri solet: eo studiosius deuitare eam oportet. quod cum ipsa uenenum præsentaneum sit: cuius in/teritus comes est: mele idest cupiditate ita humanas mentes capit: ut qui ei frena remiserint: tanq̄ uisco in dies magis ea inuoluantur: neq; finem inue/nire in ea ualeant. Accedit præterea magni creatoris uox quæ reseruari sibi uindictam iubet: & ita mortales ab ipso præmia sperare. præceptumque exemplo suo redemptor confirmauit: pro persecutoribus orando. quos & statim & copiose ulcisci poterat. Monemur etiam puerorum foeminarum/q; exemplo: ne nos uindictæ tradamus. nam cum ætate sexuq; imbeciles/ob id magis q̄ cæteri ultionem impares uiribus appetant. id quod non pos/sunt cupiunt: tanto magis ea fortibus atq; prudentibus: & iis qui rerum po/tiuntur fugiẽda est. quod alteris turpe est imbecilibus æquari uelle: alteris posse satis debet uideri.

De Senatu ac populo romano

INsignis atq; sine sanguine: & proterea ingenti eorum animo digna fuit ea ultio: qua romani in brutios usi fuerunt. Nam italorum primi se Hannibali coniunxerant: & postremi ab eo discesserunt: igitur ab Italia depulso Hannibale & superatis in aphrica carthaginensibus: senatus populusq; romanus ad perpetuā brutiorum facinoris ignominiam atq; ultionem sanxit ne in posterum brutiorum ullus militia dignus fieret: sed cum magistratibus inter ministros atq; apparitores brutii semper mitterentur: qui tunc brutii dicti postea: ut fit: temporis successu corrupto nomine birri nuncupati sunt.

Bruty primi ad Hanni[ba]le discesserunt

De P. Claudio pulchro.

A Publica Po. romani ultione ad priuatam Claudii pulchri transeamus. is a Cilicibus pyratis captus cum de redemptione cum eis conuenisset. atq; ad Cipri regem phtholomeum misisset qui mutuo pactam summam cum pyratis poscerent: rex autem partem tantum dedisset adeo exiguam ut accipere eam pyratæ recusarent: tandem sine præcio Appius a prædonibus est dimissus. qui cum postea romam uenisset: a patribus ob id solum ad plebem transiuit: ut tribunus plebis creari posset. id quod donec inter patres mansisset assequi non poterat: Creatus igitur tribunus nihil prius populo proposuit quam ingentes phtholomei cipri regis opes: atq; populum cohortatus est: ut iudicato hoste phtholomeo ad eas capescendas mitteret. ita appius pulcher phtholomeum ultus est. quod tam paruam sui rationem habuisset. ultio nequaquam indigna. cæterū seuior ea quæ sequitur.

De morte C. Fabii.

CVm inter Marium Syllamq; ciuili bello decertaretur: C. Fabius aphricæ proconsul: quia crudelem se auarumq; nimis præstabat: compulsis ad arma populis uiuus in palatio combustus est.

De Aulo Vitelio imper.

AVlus Vitelius cæsar aperte ostendit: quam suauis ultio his uideatur qui rationis immemores esse uolunt. nam statim ut imperator creatus fuit: dicens pascere se oculos uelle: præsente se interimi publicanum quendam iussit: quod cum ipse adhuc priuatus esset: parum modeste imo contumeliose quædam erga eum egerat.

De Thaide atheniensi meretrice

INter tanta regum aliorumq; insignium uirorum exempla quæ aut iam scripta sunt aut sequētur: meretricem thaidem non omittendam duximus: adeo enim egregium illius facinus fuit: ut eius a qua prodiit obscuram fortunā honestet illustretq;. Hæc Athenis nata eunte

Alexandrum cum exercitu in orientem secuta: antequam a phtholomeo in delitiis haberetur: cum non nullis aliis foeminis ac principibus ut cum Alexandro in persepoli urbe in xersis ipsius palatio cenaret inuitata: forma enim atq; eloquio insignis erat: post coenam cum Alexandro iocans: tunc se dixit ex castrensibus laboribus Asia peragrata quod cupiuerat præmium accepisse posteaq; Alexander ei: ut in darii persarum regis palatio cum ipso coenaret indulserat. quod munus longe maius imo æternum existimatura esset: si ut incendere quoq; palatium posset concederetur: ut ipsa quæ muliercula erat: tantum regem quantus fuerat xerses ulcisceretur. cuius olim exercitus patriam suam athenas incenderat. eius igitur animi magnitudine motus Alexander cum ei quod cuperet agendi facultatem permisisset: ipsa palatio ignem iniecit: patriæ suæ iniurias quo poterat modo ulta.

Thais Palatiu xersis incendit.

De patrobilo Neronis Liberto.

PAtrobilus neronis libertus non minore animo: quam thais in ulciscēda domini morte fuit. Nam cum Galba Neronem imperio uitaq; simul quanquam absens priuasset: quo tempore ipse a pretorianis interēptus fuit: Caput eius cētum aureis nummis coemit: ut illuc illud proiiceret ubi se Nero interemerat.

De Mitridate ponti rege.

MItridates ponticus rex: ex crimine ipso haud incongrue Marium Attilium ro. legatum ultus est: cuius auaritia bellum in Mitridatē po. romanus mouisse putabatur: Nam cum Astu eum cepisset: inaurato ore: ut eius auaritia detegeretur: per regnum auersum asino insidentem ducebat. sed crudelius iniustiusq; id fuit quod sequitur.

Iterum De eodem.

CVm Mitridates per pontum pompeii arma fugeret: accepit a stratonica coniuge arcem cui ipsa cum ingentibus tesauris præsidebat: romanis ea conditione tradidisse: ut si xipharem suum ac Mitridatis filium coepissent: sine alio præcio ab eis dimitteretur. Nā ea re grauiter Mitridates indignatus est: atq; ultionis cupiditas adeo eum a recto sensu abstulit ut captum xipharem filium in loco ubi a matre conspiceretur crudeliter occiderit.

De Dauide Iudeorum rege.

A Deo ultionis desiderium suauitate conditum est: ut magnis prudētiæ anthidotis munitum esse oporteat eum qui illæsus prætergredi eam cupiat. Id in propheta Dauide declaratum fuit. Nam cum ei ingentia crimina deus remisisset: māsuetiorē factū esse oportebat: & tamē

cum iam annosus:atq; ætate diminuto calore a uita discederet: eum accepta rum iniuriarum quas uiuens dissimulauerat:ultionis cupiditas cœpit. Itaq; Salomoni filio successori imperauit: ut Sameum geræ filium occideret: quod is ei maledixerat: atq; saxis ipsum incesserat: cum ab Absalone filio hierosolymis pulsus fuga saluti suæ consuleret.

De Octauio Augusto.

Augustus omnes auunculi a quo adoptatus fuerat: percussores occidit. & quod longe sceuius fuit ad'empta L. Antonio consuli perusia cum aram Iulio Cæsari ædifficasset: illic pro uictimis trecentum partim equites partim senatores crudeliter mactauit. grauiter enim errabat cum Cæsaris manes humano sanguine placare se arbitrabatur. cuius nulla maior q̃ clementiæ laus fuit. & cui ciuilis sanguis nisi cũ in proelii ardore necessitas cogeret: semper inuisus fuerat. sed post tam sceuum ultionis genus iustior aliquanto uindicta describetur.

De martiale romano equite.

Vindictæ amor atq; cupiditas adeo martialis romani equitis pectus insederat: ut is macrini præfecti prætorii suasu Antoninum Bassianum caracalam imperatorem: dum in agro uentrem leuaret: a suis aliquantisper semotum interficeret. qui inde cum se fuga proripere uellet: statim interemptus fuit: Ad hanc cædem impulsus:quod paulo ante Bassianus eius fratrem interemerat. fraternæ enim necis ultionem uitæ suæ anteposuit.

De Erixona Cirenarum regina.

Learchus ab Archelao Cirenarum rege in amicorũ numero præcipuus habebat͛ cũ ãt ipsum regem ueneno sustulisset ac simul regnum occupasset: Erixonam reginam Archelai coniugem ut matrimonio secum iungeretur temptauit: pollicitus si id Erixona egisset se Archelai filium adoptaturum esse. Cum autem non imprudens fœmina condictionem non displicere ostendisset. sed fratres duros admodum obsistere: posse ad hanc rem aliquam dixit rationem iniri:si ad se noctu in colloquium uno tantum comitatus ueniret. Nihil insidiarum inesse putans Learchus. qui præ amoris magnitudine cœcus erat. noctu in Erixonis ædes se recepit. ubi eum Erixona a duobus quos domi occultos habebat interimi iussit. ac corpus de fenestris deiici. per hunc modum cum aliter nequiret mariti mortem ulta est.

De Camma Galata.

AVdax atq; amoris plena in mariti Sinati ulciscenda morte Cāma galata fuit aduersus Sinorigem: qui ob id solum Sinatū interemerat ut Cāma potiretur. Nam cum nec præcibus nec donis placari posset: postremo uerita ne præcibus uim Sinatus adderet: matrimonio assentiri cum eo se finxit: atq; uocatum eum in Dianæ templum, cuius ipsa sacerdos erat: in numinis conspectu ostendit desponsationem celebrare uelle. qđ autem mos erat ut eodem in desponsatione poculo uir uxorq; biberent: ipsa prius peractis solēnibus uerbis post ius iurādū aureo poculo delibatā a se uenenatam potionē Sinorigi propinauit: qui fraudem nullam inesse ratus ex eodem uase ipse quoq; uenenum hausit. quod ipsa conspicata præ lætiticia cōtentam se mori exclamauit: posteaq̄ ita uirum ulta fuerat: nec multo post ambo perierunt.

De Antiocho Gripo Syriæ rege.

ANtiochus Gripus Syriæ rex cum sciret uenenatam esse potionem: quam ei mater porrigebat: haud iniusta ultione coegit: ut eā mater biberet. qua hausta repente mortua concidit.

mater Antiochi venenū filio uolut propinare.

De Nicomede bithiniæ rege.

HAud scio iustam ne an sceleratam appellem eam ultionē: qua Nicomedes aduersus patrem prusiam bithiniæ regē usus est. fortasse enim pleriq; iudicauerint: quæcunq; sit patris in filium iniuria: filii tamen esse non aliter se q̄ uel latendo uel fugiendo tueri. patientiaq; paternam iram sustineri oportere. Hic patri suspectus quod a populis nimium diligeretur: ab eo romam missus est. & quia illic quoq; eum in honore romani habebant: patri suspictio atq; odium simul creuit. Itaq; cum temptaret ut romæ occideretur: re ab eo detecta qui ut cædem perageret missus fuerat: Nicomedes in bithiniam profectus cum populi a prusia patre rebellassent: fugientem eum interfici iussit. prusias igitur quia suspictionis plus haberet q̄ oportebat: ut persæpe euenit: sibi ipsi eius mali causam attulit: qđ sine ratione futurum metuebat.

Recentiora De Ilmichildo equite Lōgobardo.

CVm Rosimunda longobardorum regina uiro suo Alboino necē per Ilmichildum equitem suum procurasset: regno populorum indignatione pulsa: Rauennam homicida atq; eodem adultero fugæ comite profugit. Illic ut foeminei moris est cum Ilmichildi eam sacietas coepisset: & mutare adulterum cuperet: Dum ambo balneis egrederentur: ipsa Ilmichildo uenenatum poculum propinauit: idq; quod erat Ilmichildus cum bibēdo præsensisset: stricto gladio eam coegit: ut quod in populo sup fuerat ipsa hauriret. qui quanq̄ eo haustu ante moreretur: unius tamen Ro

simordam ultus est. quando quidem haud diu post Ilmichildum ipsa quoque decessit.

De Sancio Castulonensi comite.

SAncius castulonensis comes: cũ a materna ancilla accepisset a matre principem quendam arabem amari: & ut commodius ueneri cum eo operam dare posset: ab ea ipsius uitæ ueneno insidias esse paratas: quo tempore poculum in quo uenenum miscuerat mater porrexit: iusta ira sancius ad ultionem impulsus: ipsam ut prius biberet coegit: & ita ut digna erat mater confestim mortua est.

De Ioanne Stanarola ueronensi.

MOrtem quoque suam Ioannes Stanarola Veronensis ultus est. Cũ detecta coniuratione: inductæ ei compedes essent & ita ad Henricum dugnam ab Ecelino ueronensi urbi præfectum perductus esset. Nam cum se ad nominandos coniurationis conscios cogi uideret: neque ob id tamen salutem obtinere posset: ut poterat: saltu Hērico appropinquauit: atque paruulo gladio quem ueste abdiderat: ter pũctim in caput eum percussit: ita ut quanquam ipse illic statim occideretur: breui tamen etiam Henricus periret.

De Eudoxa augusta.

CVm Petronius maximus romanus senator per trasilã militem Valentinianum Augustum occidi curasset: atque occupato imperio illud enitteretur ut Eudoxa Augusta ei nuberet: tantum ex ea re indignationis proter amissum uirum Eudoxa concepit: ut quo facilius Valentiniani mortem ulcisci posset: petronii animo gerere morem uelle ostenderet. Sumpto igitur prætextu ad Legiones atque prouincias scribendi: ut eas Petronio conciliaret: in Aphricam ad Gensoricum Vandalorum regem misit: qui eum hortarentur arma aduersus Maximum mouere: atque ad diripiendam urbem Romam uenire. qui cum ingenti classe Romam uenisset: Maximum occidit: atque urbem cœpit ac diripuit: ablatis inde non thesauris solum: uerum omnibus quoque claris artificibus. Quam rem Eudoxa cõsilio egit: quod eam neque Petronii mala: neque patriæ incommoda satis explere poterant. adeo ulciscendæ acceptæ ab utroque iniuriæ desiderio ardebat: quod alter eam intulerat: altera cum obstare potuisset: inferri ipsam tulerat.

De Clotildi gallorum regina.

VT autem magis etiam pateat quam acerbe ultionis studium in muliebri sexu grauius sæuiat: Eudoxæ Clotildim gallorum reginam annectemus. cuius gesta ut facilius intelligi possint: paulo altius res repetetur. Gundegarus burgundiæ rex atanarici stirpe ortus

quattuor liberos suscepit Gondebadum godisillum Hilpericum & gondemarum. gondebadus cum barbare sceuiret fratrem Hilpericum cum coniuge occidit. ac de tribus filiis duas in exilium misit. natu minorem Clotildim nomine. apud se retinuit. quæ proter eximiam formam in matrimonium a Clodoueo petita occulte ei nupsit: atq; de patrui manibus ui extorta est. in quem adeo Clodoueum uirum ipsa inflāmauit: ut Gondebadus cum minus uiribus ualeret: pacem ingēti præcio ab irato clodoueo emere coactus sit. his autem idest Clodoueo atq; gondebado uita functis: in gallia Clodoueo Theodoricus Lodemirus Hildebertus Lothariusq; filii successerunt. in burgundia autem gondebado filius sigismundus. cum uero in Clotilde neq; ætas neq; cōmunis sanguinis respectus ultionis desiderium extinxisset: liberos in sigismundum armauit: qui proelio uictus cum fugeret captus: atq; in uinculis a Lodemiro in aurelianos deductus est. ab eo Clotildis mater obtinuit: ut Sigismundum cum uxore ac liberis quemadmodum olim Gondebadus sigismundi pater Clotildis parentes in amne summerserat: ipse in puteum precipites mitteret.

De Iustiniano secundo imper.

IVstinianus quoq; imperator post recuperatum imperium quo eum nasoq; simul Leontius patricius priuarat: accerbissime iniuriam ultus est. nam quotiens nasum emungeret hostium suorum unum capite mulctabat. quorum in uinculis magnum numerum habebat. sed iam ad publicas populorum atq; exercituum ultiones transeamus.

De Bellisarii exercitu in urbe roma.

BEllisarius cum bello gothos persequeretur: & necessariis de rebus in siciliam esset profectus: exercitui quem in urbe reliquerat Cononem præfecit. huius insignis erat auaritia. frumenta enim mercatus quæ militibus diuideret: aucto in dies singulos præcio cariora faciebat: ut ea ratione militum stipendia facilius deuoraret. quod cum milites perspexissent: neq; amplius ferre eam rem possent: seditione mota eum interemerunt. imperator autem ipsorum cum rem atq; simul eius causam intellexisset nequaq̄ pena dignam esse putauit.

De Alexandrino populo.

QVem admodum Iulianus quoq; imperator non castigandum duxit Alexandrinum populum: quod per urbem pedibus tractum Georgium Alexandrinæ urbis episcopum uiuum combusserat: quia constantio rapaci principi nouas onerum imponendorum rationes & commenta proposuerat: ita enim incommoda quæ per eum tulerat ulcisci

Alexandrinus populus uoluit.

De Rauennate populo

On minus etiam acerbe Rauennas populus Ioannis Lenugii Rauennatem exarchatum sub phoca imperatore gerentis auaritiam atq; libidinem ultus est. neq; inde plus penarum quam superiores tulit. rem enim phocas neglexit: quanquam populus Ioannem ipsum cum cõiuge atq; iudicibus interemisset. Iterum ad priuata reuertamur.

De Albaga Can. idest rege tartarorum.

Era nimis nedum barbara fuit ultio: quam Aiton armenus in oriẽtali historia litteris mandauit: usum esse Albagam Can: idest regẽ tartarorum aduersus paruanam: quod ab eo turchiæ præfectus: eius enim imperium tartari anno salutis ducentesimo atq; octuagesimo supra mille sibi pepererant: precio eam regionem ægyptio sulthano uendiderat. Albagas enim cum postea armis turchiæ regnum recuperasset: captum proditorem: ut Scytharum mos est: mediũ desecuit. deinde corpus inter alias epulas coxit. ex eoq; & ipse & proceres eius epulati sunt. neq; ita adhuc sibi pro iniuria satisfactum arbitrabatur.

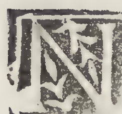
De Bodillo gallo.

Aud dissimilis ratio ultionis fuit in Childericum secundum gallorum regem: ab ea quæ Iasoni in Thesalia contigit. Nam cum bodillus uir gallus nobilitate inter suos clarus iniuste a Chilperico uapulasset: adeo ira atq; indignatione exarsit: ut per occasionem manu sua uenantem Childericum interimeret. neq; eo contentus regi coniugem quæ uterum ferebat: in regno enim magna Bodillus potentia erat: addidit.

De uilla milite gepida.

Vam sceua etiam uillæ: is gepida miles erat: in oldoaldũ gothorũ regem dominum suum ultio fuit? cum cenantem ipsum regẽ uno uulnere interemit: quia uxorem quam ante ei promiserat. absente uilla ut regis negotiis operam daret: rex alteri in matrimonio collocarat.

De Guidone Montis fortis.

Imis etiam acerbus ultor fuit paternæ mortis Guido montis fortis: Symon enim pater eius uocabatur: qui hostis ab Henrico brithanniæ rege iudicatus: ei regnũ atq; libertatem ademerat. Cum autẽ postea Eduardi filii opera regnum Henricus recepisset: hostem quoq; Symonem coepit: atq; eum acerba morte in quatuor frusta discerpsit. Huius igi

tur mortem Guido filius dum ulcisci cupit: quo tēpore Carolus primus neapolitanus rex una cum iuniore Philippo gallorum rege a Tunete Viterbium uenerat: ut cardinalium collegio suaderet: ne ultra noui pontificis creatio differretur: Cum eis Henricus brithannus erat Ricardi iam imperatoris electi filius. Huius autem Ricardi frater fuerat Henricus rex: qui Symonem interimi iusserat. Itaq; eum missarum sacra in templo audientem: atq; utroque genu humi nixum Guido occidit: & capillis appræhensum sceue nimis e templo abstraxit: atq; inde fuga se in ethruriam recepit: qui ut quoquo modo patrem ulcisceretur: nullam rationem aut temporis: aut loci siue etiam nobilitatis atq; innocentiæ eius quem interficiebat: habere uoluit.

De Gino taccii senensi ciue.

NOn minore sceuitia Ginus taccii senensis ciuis fratris ac patrui mortem ultus est. Nam cum is Radicofani arcem in senensi agro positam furtim occupasset: atq; ab eo loco regionem propinquam prædando infestaret: Bonincasa aretinus qui sub uicarii titulo senis ius dicebat: turrim turritam Gini fratrem ac Taccium eius patruum tanq̄ radicofani occupationis conscios: in foro senensi capite mulctauit. Cum autem post aliquot tempus romam ad gerendum magistratum bonincasa profectus esset: Ginus cuius ex animo amissi fratris ac patrui dolor nondum exciderat, sequutus eum in ipso tribunali in quo ius dicebat: palam occidit. atq; ademptum ei caput abstulit: adeo animos atq; audaciam ulciscendi sanguinis sui desiderium fecerat. Bonincasa urbis Senator a Gino interfectus.

De Eruoia Spaletii duce

SI hi de quibus scriptum est suorum mortem ulti sunt. iusta uidetur eos ira impulisse: cæterum quod nunc scripturi sumus iniustius putabitur: quod ultio sceuitiei plena: nulla grauiore quam uerborum accepta contumelia: facta fuisse uidetur. cum Eruoia Spaletii dux a sigismundo imperatore qui etiam hungariæ atq; boemiæ regna possidebat rebellasset: atq; uno proelio multos e Sigismundi ducibus ac præfectis coepisset: omnes sine precio humane dimisit: uno paulo compro excepto: cui nudo statim assui bouis pellem iussit. nam cum Eruoia adhuc in officio cum sigismundo maneret: atq; in eius aula uersaretur: quia ipsius aspectus mores atq; rusticum hominem præferebant: nunquam a paulo aliter quam expressi bouis mugitu salutabatur. ei enim capto cum ita: ut dictum est: ipsum haberet hoc improperauit. dicens uelle se ut uoci illi personæ quoq; imago responderet.

De Venetis.

Veneti qui alioquin modestos se ac quietos præbere uisi sunt: dolore compulsi non nunq̄ acerbos se ultores ostenderunt quem ad modū dictum est. occiso orleo: qui etiam ursus hippatus dictus est: ueneto duce: qd is nimium crudelis habebatur: item cum gallam patria atq; luminibus priuarunt: qui orleo sicuti in ducatus dignitate: ita etiam in uitiis successerat: Dominicum quoq; monegarium ipsorum ita in crimine sicut in ducatu successorem: pari supplicio affecerunt: neq; de eorum aliquo pena sumpta fuit: qui in ipsos principes manus iniecerunt. Adeo iuste omnes uindictam de scelere sumptam putauerunt.

Item De quibusdam uenetis.

Scetia etiam præter modum ultio fuit quorundam uenetorum patriciorum in Petrum Cādianum tertium eius nominis: & a primordio illius honoris secundum ac uigesimum uenetorum ducem. quia is Ioannam coniugem ipsorum patriciorum sororem coegit: ut matrimonio pulsa sancti Zachariæ monasteriū iniret. cui ipse Guidonis etbrusci marchionis sororem uxorem superinduxit. Nam lapso post eam iniuriam anno qui decimus septimus Petri Candiani ducatus erat: magna propinquorum atq; amicorum manu coacta: cum præterea Veneti etiam populi pars eis adiungeretur: quos ut scriptum est Petri superbia atq; tyrannis mouerat: aduersus eum in palatio impetum fecerunt. Cum autem ipse per palatium currens ac minorem natu filium complexus supplicibus uerbis inter lachrimas ueniam ab iratis peteret: & quacunq; in se impetum fieri cernebat filium offerret: ut per eum uim a se propelleret: nunq̄ flectere iratas mentes potuit. Itaq; coniecto in palatium igne ipsum coniugem ac filios una cum palatio itē Sancti Marci æde flamma absorsit. cum præterea late incendium ita serperet: ut pluſq̄ trecentæ aliæ domus compræhenderentur. perquisitum deinde inter ruinas Petri corpus atq; ad macellum pertractum membratim aduersarii conciderunt: atq; canibus obiecerunt. Neq; tamen uenetæ ciuitati propter huiusmodi q̄q̄ acerbam nimis ultionem uisum est in eorum quenq̄ qui facinus patrarunt animaduertere.

Petrus Candianus venetiarum dux cum familia et palatio combustus.

De quibusdam Alexandrinis ciuibus.

Adeo efficaces stimulos ultionis cupiditas habet: ut non modo principes ac populos quos persæpe uirium magnitudo ad iram accendit: eisq; iudicii lumen aufert: uerum etiam abiectæ fortunæ homines impellit: ut uitæ suæ suorumq; obliti: eos qui plurimum possunt ulcisci cō

tendant. Vidimus ipsi neq; id iam diu fuit: Alexandriæ quæ urbs transpadana est in cisalpina gallia: Ludouico sfortia Mediolanensem ducatum administrante: Petrum Vesputium florentinum equitem eo tempore transpadanæ oræ præfectum: cum uocata ciuium parte altera: repente captũ Carrantem Villauegiam molendinarium a palatio suspendisset: adeo ad ultionem Carrantis propinquos exarsisse: ut quinque ex eis mane palatium ingressi factione eorum uires præbente: cum non satis duxissent præfectum occidere: eius corpus a cubiculi fenestra suspenderent. qui facinore patrato impune ab urbe illa profugerunt. Sed quia iã satis de ultione dictum est: ad alia ut molestia deuitetur transibimus.

De Scelerate dictis aut factis. Ca. xi.

De Eucratidis bactrianorum regis filio.

PArum uideretur ad corrigendos mores: iuuandamq; hominum uitam a nobis actum esse: nisi quem ad modum Valerius egit: quæ dictu aut factu scelerata sunt ostenderemus: ubi deuitata nõ fuerunt: non infamiam modo: uerum etiam calamitatem ingentem attulisse. His enim duobus idest dicendo agendoq; omnia laudum atq; criminum genera compræhenduntur. & qui ab his sibi temperauerit: a maximis criminibus abesse: persuadere sibi poterit. De huiusmodi igitur re dicturi a nullo melius primordia sumere possumus: q̃ ab Eucratidis bactrianorum regis filio. Is a patre regni consors: & tituli regii particeps factus: ab indorum bello uictorem reuersum parentem ut hostem interimi iussit: & cum id parum uideretur grauius addidit scelus. Carpento enim corpus eius calcauit: atq; eũ sepultura prohibuit. tanto quã scelerata Tullia romana sceuior: quanto id minus est: quod ipsa parentẽ non interemit: cuius morte regnabat. In Eucratidis autẽ filio contra id fuerat: quod is a uiuente patre acceperat: quo nihil maius ab eo post mortẽ expectare poterat.

De Phraharte horodis parthorũ regis filio.

NOn ne detestandum etiam Phrahartis Horodis parthorum regis filii scelus fuit? qui parentem cum triginta filiis: quanquã ab ipso regni successor designatus esset occidit. Grauiter pauci temporis moram in uicino iam morti patre ferens. quam ob rem cum is inuisum se omnibus animaduerteret: ne quenquã regiæ stirpis uiuere pateretur: filium suum iam grandiusculum interemit: præ nimia suspictione atq; cupiditate in se ipsum id molitus: quo ne maius quidem aliud ab hoste in eũ statui poterat: adeo scelus atq; crudelitas amentẽ eũ atq; uesanũ fecerat.

De phtholomæo philopatre ægypti rege.

DVpliciter phtholomæus philopater ægypti rex sceleratum se osten/dit.fratrem enim coniugemq; & ut scelus magis augeret sororem quoq; crudelissime occidit. Cæterum tanquam id parum esset: ut in scelere intactum nihil omitteret: atq; scelerate agendo eo progrederetur ut in precipiti staret: O scelus immane horrendumq; parentes quoq; ambos impie nimis sustulit.

De ponti rege Mitridate: ac filio eius pharnace.

QVanquam Mitridatem ponti regem patrem pharnaces ut phtholomeus suos non occiderit: tamē cum magnis cladibus ipsum uideret eo a romanis deductum ut ultra parum resistere posset: nequaquam misericordia motus est ut debebat: presertim cum in patrem conspirasse deprehensus: atq; ob id captus impunitatem sceleris ipse obtinuisset: sed neq; ob id aut correctior factus aut minus sceleratus: cum pater de traiciendo in italiam ageret: & ob id exercitus eius animo perturbatus esset: seditiosorum quorundam opera adiutus a patre rebellauit. pertitoq; a militibus paterno capite in eam desperationem ipsum coniecit: ut ueritus ne a filio romanis dederetur: ueluti minus calamitosam rem sibi ipsi consciscendæ mortis casum deligeret. parentis enim manu id sceleratus filius egit: quod phtholomæus sua in patrem patrarat: fortasse ita deo permittente: quod phtholomæi pater scelestus atq; immanis parentem ipsam ac fratrem atq; insuper tres liberos ipse olim occiderat.

De Dario fratribusq; Arthoxersis Memnonis persarum regis filiis

IMmane profecto scelus Darii fratrumq; in patrem arthoxersem persarum regem fuit. nam quanquam eis uiuens Arthoxerses regno cessisset: quia Dario postea astasiam concubinam negarat, & ne eam daret: religioni eam dicarat: adeo eam rem Darius permoleste tulit: ut occidere eum statueret. ex magno autem naturalium fratrum numero quinquaginta in sententiam suam ad patrandam paternam cædem traxit. Caeterum quanquam qui in ea conspiratione deprehensi fuerant omnes occiderentur. tamē quod re fortuna eos patrare prohibuit: animo tamē impii filii peregerunt. o inauditum scelus facinusq; semper cum criminatione commemorandum. Nam si monstri simile ducitur: ut unus in patrem conspiret atq; eum inferat: quid de quinquaginta qui tam impium scelus temptauerunt dicere poterimus?

De Sceleustro atq; Adramelech. Senacherib filiis.

ID de impiis arthoxersis filiis dici potest: quod semper homines de immani scelere atq; sacrilegio Seleustri atq; Adramelech infandis fratribus ferent. ambo enim patrem Senacherib Assiriorum regē in templo iouis orantem: cum ab expeditione aduersus Ezechiā suscepta re/uersus esset interemerunt.

De Thesimacho pysistrati orcomeniorum regis filio.

NEc minus sceleratus et longe crudelior fuit Thesimachus erga pysi/stratum patrem orcomeniorum regem: cum eum iuuante senatu occidit: ac corpus eius in frustra discerptum sub ueste tectum abstu lit: dicens in celum a diis raptum esse: quemadmodum de romulo romani dixerunt.

De Absalone Dauidis iudæorum regis filio.

IN patrem quoq; Dauidem iudæorum regem impius ne dicam sce lestū: absalon fuit. Nam & regno eum expulit: & ut interficeretur operam dedit. & ne spes ulla concordiæ unquam superesset: pa/lam cum paternis concubinis concubuit.

De Antipatre herodis iudæorum regis filio.

ANtipater fraudis plenus: herodis iudæorum regis filius: cum falsis criminibus patrem impulisset: ut liberorum duos occideret postre mo in ipsum quoq; patrem: ut eum perderet conspirauit. Sed de/prehenso scelere ut dignus erat: a patre interemptus fuit.

De Aristobolo iudæorum rege.

POsteaquam satis multos narrauimus in patrem sceleratos atq; im/pios extitisse: non nullos etiam addere æquum est: qui matres cru/deliter habuerunt: cum & sexus ipsius gratia: & quia matres maio ri ex parte alendorum filiorum fastidia sustinent: comuniter eis liberi magis afficiuntur. Inter hos primum Aristobolum iudæorum non solū regē: uerū etiam pontificem ponemus. Is enim matrem cum tribus filiis qui ipsi fratres erant: in carcere proter falsas regni suspictiones interfici iussit.

De Antipatro macedoniæ rege.

ANtipater Cassandri macedonum regis filius: matri Tessalonicæ in dignatus est: qđ in regni diuisione mortuo Cassandro ad minorem natu filium Alexandrum uisa est inclinare: Nam quanquam effusis lachrimis ipsa eum oraret: & aperto pectore ubera ostenderet: qui bus eum aluerat: in memoriam ei reuocans a se genitum esse ipsum: atq; enutritum: ita ut ad commiserationem omnes moueret: heu nimium sceua impietas: ipse ferus ut filium taceam: hostis: trigrideque truculentior

nullis emissis lachrimis : nullo ne suspirio quidem edito: surda aure maternas praeces praeteriens eam interfici iussit.

De Nerone principe.

CVm Neronis tot insignia scelera sint : quot eius facta : ex infinito eorum numero quaedam magis horrenda ponemus. Hic matrem Agrippinam cuius industria ad imperium ascenderat : occidit: atq; inspicere mortuae corpus uoluit : spectauitq; adeo lachrimarum expers : tantaq; animi quiete : ut spectando uoluptatis gratia biberet. Non minus quoq; idem in patriam quae alia parens est : sceleratus fuit : in qua a septem partibus succenso igne ab eminente loco incendium spectauit : decantatis de troiae incendio scriptis ab Homero carminibus. In haec duo quae primaria sunt: quibus mortales naturae iure affici magis debeant : cum tã sceuus atq; immanis fuerit : quid aliud est quod ultra de ipsius immanitate homines expectare possint? Sed a filiorum sceleribus iam ad ea transeamus quae matres quaedã impie egerunt.

De Laodice regina Capadociae.

LAodicea regina capadociae cum uiro Ariarato una cum sex liberis infantibus superstes fuisset : uerita ne adulti eam regno filii pellerent : scelesta mulier quinq; ueneno sustulit : contra ipsius sententiã sexto incolumi seruato: qui postea ei regno successit cum ipsa populari tumultu interiisset.

De Athalia hierosolymarum regina.

HAud dissimile muliebris ambitionis studium : Athaliam hierosolymarum reginam ad non minus sceuum scelus: q̃ Laodicen impulit. Nam post uiri Ioram & Ochoziae qui filius erat mortem : ne esset qui ad regnum aspiraret : & per quem eius ambitio impediretur : omnes ex Dauidis stirpe iussit occidi: uixq; Ioba ex filio nepos superfuit : magis Iosaphat amitae industria : q̃ qđ auiam pietas ulla mouisset : qui cum adhuc tener esset : auia interempta in regno successit : & per eum regia stirps instaurata fuit.

De Attilii exulis matre.

QVam crudelis quoq; atq; scelerata Attilii proscripti mater in ipsum filium fuit? Nam cum ad eam profugisset : ut ipsius opera abscon deretur : reiectum a se ad certam immanemq; mortem ablegauit impia enim mater filio id negauit : quod multi serui amiciq; maiore suo periculo : quia minus uenia dignos q̃ matrem natura efficiebat : heris & amicis iam praestiterunt.

De Thimone atheniensi.

IAm a factis in quibus scelus fuit discedamus: ne semper crudelis materia nobis tractanda sit: atq; ad dicta transeamus: quæ scelus secum habuerunt. In his principatum Atheniensis obtinebit Thimon: omnes enim mortales oderat: quin sibi quoq; ipsi infensus erat. Is cũ Alcibiadem adhuc puerum obuium habuisset: & deosculatus ei plurimum blandiretur: rogantibus quibusdam quæ insuetarum blanditiarum causa esset: respondit amare se eum puerum: quod præuideret ipsum quandoq; Atheniensibus magnorum malorum causam fore: qua spe sola fruebatur. ei enim proter immanem naturam id placebat: quod alii iure omnes abominabantur

Fuit igitur Magus timon

De eodem.

NOn minus quoq; graue ac sceleratũ eius dictũ fuit: cũ Atheniẽsem senatum ingressus: quem adire nunquam solebat: silentio expectantibus omnibus quid is dicturus esset: dixit se post ædes paruum habere ortum in quo ficus in ingentem altitudinem creuerat: a qua arbore multi Athenienses se suspenderant. Et quoniam eo in loco ædificaturus esset: uisum ei fuerat de re ipsa ciues monere: ut si quis ab ea ficu suspendere se uellet: id accelleraret priusq̃ arbor succideretur. Sceleratum profecto uerbum: q̃q̃ nonnulli faceto illud ingenio tribuere maluerint.

De Hannibale Carthaginensi.

ILla quoq; Hannibalis poeni scelerata atq; atrox nimis uox fuit: cum inspecta humani sanguinis plena fossa: pulchrum in ea esse spectaculum dixit: feræ enim q̃ homini uerbum conuenientius fuit.

De. Caligula imper.

VT alia omni in re: ita uerbis quoq; sceleratus Caligula fuit. Cum p/ sæpe repeteret: oderint dum metuant: & semel iratus clare exclamaret: utinam populus romanus unam tantum haberet ceruicem. Sceleratum nimis profecto uerbum. nã quid aliud sceua eius rabies optabat: nisi ut uno uulnere patriam perdere posset?

De Aulo Vitelio imper.

NOn ne Vitelii quoq; sceleratum fuit uerbum? cum ex germania romam rediret: atq; haud longe a bebriaco iter faceret? Illic enim cũ Ottone certamen eius fuerat: & ob id cum multi tam multorum cadauerũ foetorem abhorrerent: dixit Olere hostem mortuum præsertim ciuem: & ut magis eo spectaculo frueretur: mortuos spectans lætus large perpotauit.

De Agrippina augusta.

POst liberorum matrumq; scelera haud incongruum est: ut de uxoribus quoq; quæ impiæ fuerunt aliquid dicamus. atq; Agrippinã primam his annectemus. Nam si Valerius sceleratam appellat uitii fallassi proscripti uxorem: qđ dum eum detexit: fortasse timore magis q̃ odio impulsa: mortis eius causa extitit: quanto sceleratior Agrippina dici debuit? quæ Claudiũ uirum suum nulla ꝓrsus affecta iniuria ueneno sustulit.

De Laodice syriæ regina.

PAri atq; etiam maiori scelere amoris impatiens: in quo riualem ferre non poterat: Laodice regina Syriæ aduersus antiochum uirum suum cognomento deum usa est. eum enim simul cum alia coniuge beronice ac filio ueneno perdidit.

Recentiora De Brunichilde gallorum regina.

REcentiorum foeminarum: quæ scelere insignes se fecerunt: prima se offert Brunichildis gallorum regina alio nomine Bruneusta: qđ parum ducens impiam matrem esse: sceleratissimam quoq; auiam se præstitit. Nam post Sigiberti uiri regis mortem seminatis discordiis inter Theodericum atq; Thodebertum ex Childerico filio nepotes: oratione sua Theodericum impulit: ut Theodebertũ interimeret: cuius ipsa liberos adhuc infantes manu sua occiderat: atq; inter ipsos Meroneum adhuc in cunis agẽtem pedibus apprehensum saxo allisferat. & ut sola regnaret Theodoricum quoq; postea ueneno petiit. Qua rabie hanc fuisse arbitrari debemus? cuius gesta scribendo animus meminisse horret? adeo sceuitiæ atq; impietatis plena fuerunt: quæ in muliebri sexu tantum opprimere uilia corda solet: ut amissa ratione: huic cupiditati uiros liberos atq; omnes propinquitatis gradus feris ipsis atrociores post habeant.

De Ioanna prima neapolitana regina.

IOanna prima neapolitanorum regina: occupans in scelere Brunichildis partibus: in uersarum urbis arce uirum atq; eundem patruelem pannonium Andream suspendi iussit: ut ipsa arbitratu suo liberius ageret.

De Elisabella brithannorum regina.

ELisabella brithannorum regina: in galliam ad Carolum fratrem cognomento pulchrum uisendum profecta: postea q̃ Eduardum tertium peperit: ortis inter uirum ac fratrem discordiis in brithanniam a uiro reuocata: cum sciret ei dedecora sua non ignota esse: a fratre brithannisq; seditiosis adiuta: partim ui: partim dolo uirum Eduardum secun

dum adorta cepit:atq; in carcere iussit occidi: ipsaq; sub filii nomine regnum administrauit. uerum post aliquot annos deprehensa cum roglerio morte/miro adulterare a filio in uinculis posita est.

De Elysabella Flisca

NOn minus quoq; scelerata Elysabella Flisca Lucæ filia in uirum Lucinum uicecomitem fuit: qui rerum mediolani cum archiepiscopo Ioanne fratre potiebatur:ac Stephani fratris mortui filios in exilium egerat. nam dephensa cum ugolino Gonzaga Ludouici Mantuani princi/pis filio adulterare: ne uir penas sumeret: non ipsum modo uirum ueneno sustulit: uerum palam etiam testata est Lucinum iuniorem atq; ursinam quos ipsa pepererat:non ex uiro sed ex nepote eius Galeatio conceptos esse. itaq; ambobus papiæ in carcere conditis: Galeatius ac Bernabos Stephani filii ab exilio reuocati in rerum mediolanensium administratione successe/runt. per hunc enim modum scelerata mulier cum turpis uitæ poenas dare metueret: uirum ulta filios imperio& se boni nominis honore priuauit

De Sirocho Cosdroæ persarum regis filio

CVm Cosdroa persarum rex: graue bellum cum Eraclio impera/tore gereret: Sirochus filius ei regnum uitamq; ademit. quemad/modum ante Cosdroa ornusdræ patri egerat. persæpe enim diui/nitus fieri uidetur. ut quæ homines in parentes suos egerunt: eadem a libe/ris suis patiantur.

De Henrico Henrici tertii imperatoris filio

ET si ferro abstinuit: aliis tamen modis patrem Henricum tertium imperatorem scelestus filius Henricus quartus perdidit. nam non contentus captum coegisse ut imperio cederet: posteaquam pa/ter manus eius effugit:armis Leodii inclusum adeo pressit:ut præ dolore cum omnis alia spes adempta esset perierit.

De Lodouico Ludouici bauariæ ducis filio.

PAri scelere Ludouicus bauarus cum ducem Ludouicum patrem suum obsideret: ei mortem quæ ætatis cursu haud longe aberat: arcta obsidione premendo magis accelerauit.

De Simene Alardi Dacarum regis filio

NOn minore impietate Simenes patrem Alardum dacarum re/gem regno expulit: ac demum occidit Ottone primo imperante.

De Stephano ac Constantino constantinopolitanis imper.

STephanus ac constantinus cum imperii honore deiecto romano primo ipsorum patre imperium inuasissent: iuste ut impietati eo/rum par erat: honore quem per scelus parauerant haud multo post eiecti fuerunt. persæpe enim euenit: ut qui per scelus struere sibi gra/

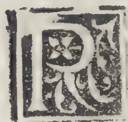
dus ad honores ac regna quæsiuerunt: breui illud ipsum quod parauerunt amittentes hoc solum ex partis scelere rebus retineant: ut infames semper habeantur.

De Michaele constantinopolitano imper.

D quoq; Michaeli contigit Nicephori imperatoris filio: Nam conspiratione facta cum Alexio paterni exercitus duce: ut cum exercitu aduersus Robertum Guiscardũ missus a Nicephoro rebellaret: & ambo imperii honorem inuaderent: Quod scelerata pactione pepigerãt assecuti: aduersus Guiscardum profecti ambo ad dirrachium prœlio superati sunt: In quo Michael filius interemptus breui male partum amisit imperium: dum maluit per scelus proditoris comes esse: quam patris expectata morte unicus esse successor.

De Manphredo Federici secundi imperatoris filio.

Ecentiores omnes scelere supauit Manphredus: qui Federici secũdi naturalis tantum filius: & ab eo tarentini principatus honore decoratus: quem ad modum a non nullis traditum est: puluino senẽ ægrum & patrem oppressit: ut neapolitanum regnum sicuti fecit occuparet

De Sanctio quarto Castulonensi rege.

Aud scio minus Sanctii scelus fuerit: in Alphunsum decimum Castulonensem regem patrem suum. Cæterum ingratitudinem quidem maiorem fuisse nemo negauerit. Nam cum mortuo Ferdinando: qui Alphunsi maior natu filius erat: successionis ius non aliis modo rationibus:uerum populorum quoq; consensu in Ferdinandi filium: & ipm Alphunsum cognomine de Cerda nuncupatum transiret: Alphunsus senior quod Sanctium filium nimis diligeret a nepote in eum qui minori natu filius erat: successionem transtulit. Cum autem postea seniorem ipsum Alphunsum electores etsi prorsus non concordes imperatorem creassent: & ipse ob eam rem Auinionem ad pontificem proficisceretur: satius duxit imperatorio titulo cedere: q̃ de eo armis cum aduersariis decertare. Inde postea in hispaniam reuertens a Sanctio cui abiens regnum cõmendauerat: exclusus est: & regno imperioq; simul carens apud hispalẽsem urbẽ decessit.

De Garsia Alphunsi tertii cognomento magni Legionensis regis filio.

Celestus quoq; Garsias fuit cum patrem Alphunsum tertium regno priuauit: etsi id matris ac fratrum impulsu fecisse uideatur.

De Garsia Sanctii filio maioris auarcæ nũncupati Nauariæ Castulonis & Aragoniæ regis.

S Celestior Garsias fuit: qui apud patrem Sanctium Castulonensem atq; Nauariensem regem falso adulterii geloriam matrem accusauit: quod ei cōmodare equum recusasset quem uxori magnoopere Sanctius uir commendauerat. Impius profecto sceleratusq;: qui tam leui de causa eam accusauit: quam tueri debebat. Id quod mulieris ipsius priuignus ac naturalis tantum Sanctii filius Rammirus nomine egit: qui armis eam aduersus omnium accusatorum calumnias defensurum se obtulit. Sed tandem re: ut erat, patefacta monachi cuiusdam opera: cui Garsias in christiana confessione uera fassus erat: dirremptum est certamen: & regina crimine liberata: quæ ut in priuignum grata esset: præteritis liberis moriēs Rammirum nauariensis regni: quod ipsi dotale erat hæredem fecit.

De Actio tertio estensi ferrariensi principe.

S Celeratus atq; immanis Actius tertius estensis qui ut paternas opes ac principatum occuparet: Obizum secundum patrem in lecto iacentem oppressit: deinde fratres pepulit, ut filio frisco qui naturalis tantum erat: principatum relinqueret.

De Petro Candiano ueneto duce.

Q Vam ingens quoq; ingratitudo ac scelus petri Candiani aduersus patrem Candianum uenetum ducem fuit. Nam cum posthabito maiore natu filio Candianus petrum ducatus comitem adoptasset: petrus paternæ necessitudinis: atq; huius meriti immemor: proditione parentem depellere eo honore temptauit: ut solus ipse dux remaneret. propter quam rem a uenetis in exilium pulsus: tamen nunquam destitit bello patrem lacessere: donec senio molestiaq; confectus decederet. satis enim aperte hoc exemplo docemur: regnorum nullam certam fidem: atq; eam neq; beneficiis neq; sanguinis propinquitate parari posse: quia ut sola sit regnandi cupido semper appetit.

De Gems scotiæ rege.

H Aec sacra regnādi fames ad par scelus ætate nostra Gems scotiæ regis filiū in patrē: qui eodē erat nomine armauit. nam cum a patre cum multis aliis defecisset: magno edito proelio: pater in eo interfectus est.

De Ioanne maria uicecomite Mediolanensi duce

N on minus in matrem Caterinam impius Ioannes uicecomes Mediolanensis dux fuit. nam cum uita functo parente eius: ipse tenera ad huc ætate a uidua matre regeretur: ut aliquantisper ætas adoleuit: in carcerem eam in moguntiaca arce coniecit atq; illic præ moerore eam ad mortem compulit. Sed iam parentes ac liberos impios omittamus.

De Ricoclo Frigionum duce.

AD christianam fidem uolfarnii senonensis episcopi opera conuersus Ricoclus frigionum dux: cum iam alterum pedem in baptismatis fonte posuisset: priusquam alterum poneret: ab episcopo petiit: ubi nã maiorẽ in padiso ne an in inferno suorũ esse numerũ putaret. respondente autem Volfarnio: quippe in inferno: quod eorum nullus Christũ redemptorem agnouisset: pedem ex baptismate dux retraxit: dixitq; eo proficisci uelle: ubi sui essent: malleq; eos qui plures essent: q̃ pauciores sequi. Impia enim leuitate saluti damnationem anteposuit.

De Fabrianensi populo.

SCelus Fabrianensis quoq; populi ingens fuit: cum in principes suos chiauella gente ortos conspirauit. In templo enim cædem peragere coniurati statuerunt: hora aggrediundi facinoris sumpta: cum sacerdos qui coniurationis conscius erat: sacra perageret: & decãtando simbolo ad partem eam peruenisset: quæ incarnationis mentionem facit. Scelestе enim uoluit: ut uerbum quo humanæ salutis ortus ac memoria renouatur: proditionis atq; alterius peragendæ mortis signum haberetur.

De Bracchio seniore militari duce

SCelestum brachii quoq; senioris: & si faceto sale aspersum uideatur: uerbum fuit. cum querente cum eo quodam Martini quinti pontificis nomine: quod dixisset: se pontificem ad tam grauem fortunam redacturum: ut missam nummo qui grossus dicitur cantaturus esset: respondit bracchius mirari se: quod id de se pontifex crederet: qui non modo nummum grossum pro una missa: sed ne minutum quidem assem pro decem missis daturus esset: nimis inconsideratum profecto uerbum: ostendere christianum hominem tam parui a se christianæ fidei primarium antistitem & simul primarium sacrificium fieri.

putandũ est uoto dixisse: et ut prius dictũ fuerat: q̃d [illegible] solet p modũ loquendi [illegible] de aliis nõ pontificibus dici

De Gabrino Fonduli cremonensi tyranno

GAbrini fondulis cremonensis tyranni nihilo saniora fuerunt uerba: cum a philippo Mediolanensi duce damnatus illic esset: ubi capite mulctandus erat. Astante enim populo eo tempore: quo uiuendi finis ei imminebat dixit: grauiter unum ferre: quod dum Cremonæ principatum obtineret: Sigismundum imperatorem ac Ioãnem xxiii. pontificem: cũ eos in urbem accepit: a turri quæ immensæ altitudinis in media urbe est: saltu se demittere non coegisset: ut eo facinore diuturniorem de se loquendi

posteris materiam relinqueret. Impio enim homini satis non erat: crudelitatis ac malorum quæ perpetrarat nisi moriturus quereretur: grauiora se non perpetrasse.

De Bertolfo Ceringiæ duce

SCeleratum quoq; illud fuit: quod Bertolfus Ceringiæ dux in germania dixit: cum æger morti proximus esset. nam cum statueret ut tesaurus quem rapinis coegerat: idest uasa pecuniaq; omnis signata quam habebat: in massam unam conflaretur: & non nulli quam ob rem id ageret peterent: respondit. minime se latere propinquos suos. cum ipse uitam egisset: iis diuidendis quæ relinqueret: inter se contentionem habituros: ea autem haud difficulter diuisionem acceptura essent: si pecunia signata aut uasis continerentur. Quod si in massam unã cogerentur: cum omnes eam appeterent: neq; in ea alteri fidem alter haberet: id actura hæc massa uidebatur: ut singulis ui eam ad se trahentibus: mutuis se super eam uulneribus confoderent. in morte enim ipsa cogitauit quo modo perniciosior suis mortuus esset: quam ante uiuens fuerat

De quibusdam leprosis prouinciæ Narbonensis accolis

QVidam prouinciæ Narbonensis accolæ: lepra correpti: regnante philippo gallorum rege: eius filio qui pulcher cognominatus est: depræhensi sunt sanie e corporibus suis manante aliaq; tabe clam putheos inficere: ut ad uniuersum populum qua ipsi laborabant lepra transiret. quorum scelus cum aliorum ualitudini infestum esset: omnes uiui in domibus suis combusti fuerunt. Scelus profecto ingens: sed quod iudæi eos impulerant: ut alienæ ualitudini inuidendo: similes sibi facere alios bene ualentes quærerent.

Leprosi suas sordes in aquam miserunt.

De Petro Sermonetano minorum ordinem profitente.
Item de quodam sacerdote gallo & quibusdam aliis.

FActis dictisq; sceleratis: ut qui omnium sceleratissimi fuerunt: finem imponent petrus Sermonetanus qui minorum ordinem profitebatur: & sacerdos quidam gallus: non nulliq; alii scelesti mirum in modum: non ob id tantum quod immensus est is quem læserunt: uerum etiam proter sacerdotalem ordinem. qui eos impellere debebat: ut accerrimi propugnatores eius rei esse deberent: quam impie impugnauerunt. petrus enim: proh inmane nefas: asini ori christianam hostiam manducãdã inseruit: ut demones in magica arte sibi fauentiores faceret. alter autem cũ male de catholica fide sentiret: a iudæis seductus non modo missarum solennia celebrabat hostiæ imolatione non per acta: uerum etiam ad tantam in deum impietatem exarsit: ut quo die per urbem magnis cerimoniis deferri christiana hostia solet: de episcopi manu tollere eam & palam in contumeliam pedibus proculcare deliberaret. Quod cum frequenti hominum nume

Vidi ego hunc fratrem quem [illegible] cognoui nec aliter potuit esse [illegible] purum uinum et purum [illegible] adque Asinus [illegible] propinabat. qua [illegible] confidentia aut [illegible] temeritate Sacramentum de manibus [illegible] eripere conatus. Hunc in celebritate Thome Apostoli in cuius templo euangelium decantantem audiui et in fine [illegible] beati qui uiderunt et non crediderunt paulo post fuit combustus Rome in Campo Flore.

ro qui episcopum circumstabant agere prohibitus esset: in maiore parrhisio rum templo: de sacerdotis celebrantis manu calicem extorsit: sparsum redemptoris sanguinem: ac pedibus calcatum: purum esse uinum affirmans. quibus sceleris criminibus ambo Innocentio octauo pontifice: romæ Petrus: in parrhisiis autem alter: uiui combusti fuerunt. Anno quoq; salutis quadringentesimo nonagesimo nono supra mille: in ualle camonica brixiensis agri: O horrendum scelus: atq; ante hoc tempus inauditum: complures sacerdotes approbatarum congregationum: freti se facilius magicam artem consecuturos: spe ita eis ab humani generis hoste facta: quem in uno montiū illius uallis palam alloquebantur: in eam impietatem præcipites ruerūt: ut in hostiam quam ipsi himolarāt: alii uentem leuarent: alii pedibus eam proculcarent: non nulli quod nihilo leuius est comburrerent.

De inusitatis mortis generibus Ca. xii.

CONstat inter omnes qui ratione uiuūt: cum nihil morte certius sit: incertissimam eius haberi horam: ac persæpe grauem dici mortem: non quia res ipsa grauis sit: sed proter statum illum in quo moriturus depræhenditur. sed profecto dubium illud duci non debet: siquid unquam optimi mortalibus a deo concessum est: mortem ipsam id esse dici debere. cum ea sit: quæ æqua falce summos infimis æquet: neq; nemini: modo is uelit: erripere eum a miseria & seruitute neget. ad quod etiam accedit quod persæpe ipsa tam opportune ultro occurrit: ut quanquam grauiter eam homines ferant: exitu tamen ipso ostenditur: grauioribus quæ uiuendo pertulisset: accelerando hominem quem petit liberauisse. ordinem igitur incohatum sequuturi: de mortis generibus quæ grauia atq; inusitata appellantur: prisca recentioraq; subiectis exemplis describemus.

De Moise atq; Aron fratribus.

MIrum uideri non debet res ratione metientibus: eos qui cum uirtute agendo: dei gratiam promeruerint: ab eo præcipua etiam munera assequutos esse in uita. & mortem quæ aliis ad pænam infertur: his ad solatium dari. ut tanquam transitus a somno ad nouam uitam sit. quemadmodum in Moise atq; Aron fratribus perspectum fuit. nam cum longum æuum fœliciter uixissent: & uiuētibus ostendisset deus loca ad quæ transituri erant: nulla ægritudine capti: neq; alio grauiore signo ostēso: ad ea ipsa loca quæ deus ostenderat: meliorem uicturi uitam demigrarunt: nihil aliud quam somno se captos ostendentes.

De Ioanne euangelista.

IOannes quoq; euangelista per longum æuum acta uita: minime æger Ephesi longa ad populum de christiana disciplina concione habita: cum postremo se tunc a præsenti uita migraturum denunciasset: prosequente eum lachrimis populo: ad effossum locum quem ipse ordinauerat: profectus est. atq; in eum descendens cum extensus illic iacuisset: animam ut deo eam restitueret egit. qui cum nulla seculari re grauatus esset: minime mirum est: tam facile corporis carcere liberatum fuisse.

De Phasello iudæo.

NOuum inuenit mortis genus Phasellus Herodis antipæ frater: ut se erumnis atq; ignominia liberaret: cum proditione a parthis captus antigono hosti deditus fuit. Nam cum manus uinctas haberet: & omnis alia ratio cito moriendi adempta esset: tam grauiter muro caput allisit: ut statim acta anima: ostenderet ingentis animi uirũ prohiberi morte nõ posse.

De Duobus ad bestias damnatis.

NOn minus quoq; nouum industriæ genus duo ad bestias damnati repererunt: ut se ea crudelitate ludribrioque redimerent: quem ad modum Seneca scriptum reliquit. Nam cum curru ad theatrum deportarentur: ubi feris obiciẽdi erant: alter ipsorum cum dormire se fingeret: adeo caput inclinauit ut inter rotæ radios illud inuolueret: rotaq; uertendo collum eius frangeret. alter autem cum obtinuisset: ut e curru leuandi uentris gratia descenderet: spongiam quæ in publicis latrinis ad purgandum anum ligno affixa manebat: gutturi tanta ui inseruit: ut confestim præclusa anima periret.

De alexino eleo philosopho.

NOuus profecto mortis casus is fuit: quo alexinus eleus philosophus periit. amnem & enim alpheum pernatãs cum pectore in acutam arũdinem quæ aquis tegebatur incidisset: corpus confodit atq; interiit.

De Xenocrate Chalchedonio philosopho.

XEnocrates chalchedonius philosophus: quem ad modum scriptũ est: noctu sine lumine domum perambulans: patellæ caput incommode adeo allisit: ut eo effracto moreretur.

De Thalete Milesio.

RArum etiam Thaletis Milesii qui inter septem græciæ sapientes annumeratus est: genus mortis fuit. Nam cum senio cõfectus ludos in theatro spectaret: sedens calore sitiq; interiit.

De Eraclito ephesio philosopho.

Eraclitus a canibus laniatus

NOua illa quoq; mors fuit: qua Eraclitus ephesius periit. Nam cum ut hydropisim curaret: bouino stercore perunctus sub sole maneret: forteq; solum is qui ministrabat eum reliquisset: a canibus cum se tam esse putarent: dilaniatus fuit.

De Diagora rhodio & Chilone philosopho.

PRæ gaudio quoq; repente perierunt græca uarietate capti: Diagoras rhodius & item Chilon philosophus: cum filios olympicis ludis uictores deoscularentur.

De seniore Dionysio syracusano tyranno.

PAri leuitate motus senior Dionysius syracusanus tyrannus: qui magna fœlicitate potitus modeste semper antea fortunã tulerat: accepto nuncio de uictoria inter tragœdos parta nimio gaudio repente mortuus est.

De Policreta Naxia.

REpens quoq; ac subita ob iustiorem læticiam mors ea fuit: quæ Policretam Naxiam a uita abstulit. Nam cum ob eximiam formam prudentiamq; simul Diognito atq; Euthonio persuasisset: ut Naxi obsidionem soluerent: ab exercitu in urbem reuertens: ubi publico honore, atq; omnium læticia excipiebatur: patriæ liberatrix appellata: dum urbis portam iniret mortua concidit.

De Diodoro Dialetico.

ob nõ solutã questionẽ Diodorus mortuus

SVbita uehementerq; animi tristicia: id in Diodoro dialetico egit: q̃d in superioribus iam scriptis nimiam læticiam fecisse diximus. Nam cum tam cito ut uoluisset: questionem de Stilone propositam non dissolueret: repentina anxietate pressus animam egit.

De Eli iudæorum pontifice.

ELi quoq; iudæorum pontifex ac iudex accepto tristi nuncio de clade qua palestini hostes capta arca occisisq; ipsius filiis iudaicum exercitum affecerant. magno subitoq; dolore oppressus: cum a regio solio supinus caderet: effracto collo statim periit.

De Druso Pompeio Claudii cæsaris filio.

Claudij filius piro strangulatus

MInores quoq; casus: non nullos de quibus nunc dicemus: morte affecerunt. In eis primus occurrit Drusus Pompeius Claudii Cæsaris filius. Nam cum puer ludens iactum in sublime pirum ore excepisset: idq; alte in guttur descendisset præclusa anima mortem obiit.

De Fabio senatore: ac prætore romano.

Pilo [illegible] fabius [illegible]

FAbius prætor hausto in lacte pilo: præcluso spiritu animam egit: adeo parua re hominis persæpe mors constat: qui superbe agẽdo per amentiam deo se non nunq̃ æquare contendit.

De Spurio Saufenio.

NOn maior quoq; ea res fuit: nec minus noua: qua Spurius Saufeius interiit: cum balneum egressus ouum sorberet.

De M. Aurelio caro imper.

QVanquam minime nouum sit: de coelo tactum: quenq̃ perire res tamen haud indigna notatu est. Cum qui in magna fortuna sunt fulminati inueniuntur: præsertim raram atq; inusitatam rem agentes: quem ad modum pompeio Straboni proconsuli contigit. qui una cum Octauio ut Mario Cinnæq; se opponeret: iuxta urbis romæ portã armatus atq; equo insidens a fulgure perit. uisus enim est eo facto deus ostendisse: quantoopere ciuilia bella damnaret. Carus quoq; imperator cum ad Tigrim amnem castra aduersus persas haberet: atq; æger iaceret: de coelo tactus cõbustus est. cum romani infaustum haberent: bellum quod trans amnem illum susciperent.

Recentiora De Fl. ual. Anastasio imper.

INter recentiores Anastasius imperator imperii sui anno quarto & uigesimo: in urbe constantinopoli: eodem quo carus fato decessit.

De Quodam Africæ rege.

IOanne nono pontifice cum saraceni ex Africa in Italiam traiecisset atq; urbem Consentiam oppugnarent: eorum rex qui scalis muros urbis conscendebat: ceu alius capaneus fulminatus est.

De Iouiniano imper.

QVanto minoris momenti re Iouinianus imperator ante decesserat. Nam cum urbem romam peteret: Dadastanæ: qui locus inter bithiniam atq; Gallatiam est: fumo siue nimio prunarum calore: quæ in cubiculo ad ingens arcendum frigus positæ fuerant: suffocatus est inuentus.

De Attila hunnorum rege:

ATtila hunnorum rex: cum se ut in italiam reuerteretur accingeret: uxore in pannonia ducta: prima infaustarum nuptiarum nocte cum nimio uino ciboq; pressus dormiret: manante a naso sanguine: & per os gutur petente: prius enectus est: quam quisquam rem illã præsentiret. Diuino enim nutu factum uidetur: ut illi nimius sanguis gutur obstrueret: qui feræ potius quam hominis auiditate ingentem nimis humani sanguinis uim cædendo uastandoq; sparserat.

De Grimoaldo longobardorum rege.

GRimoaldus lõgobardorum rex nono die posteaquam medicis curantibus in lacerto uenam aperuerat: cũ arcu columbã peteret: apta repẽte uena: tãtũ effudit sanguinis ut cũ sanguine uitã quoq; ageret.

De Ioanne qui Maurus dicebatur imper.

DVm arcu Ioannes quoq; imperator Constantinopolitanus in Cilicia aduersus aprum uteretur: adeo magnis uiribus arcum contraxit ut sagitta manum qua tenebat arcum traiiceret: quæ cum ueneno ut in uenatione moris est ferrū illitum haberet: paucis diebus interiit, relicto Emanuele filio imperii sucessore: christi anno centesimo ac trigesimo post mille.

De Theodorico ostrogothorum rege in Italia.

Theodor. ex aspectu capitis piscis moritur

INusitatum quoq; mortis genus & pene prodigiosum Theodorici ostrogothorum regis fuit. Nam aliquot tempus postquam Simacum atq; Boetium occiderat: cum ei in coena magni piscis caput appositū esset: uisus est sibi in eo simachi caput uidere inferius labrū in minitātis speciem mordentis: quemadmodum ipse medico lepido postea dixit: qua imagine ita territus est: ut tunc cubare incipiens nunquam dicere desiuerit se ea imagine terreri quoad animam egit quem admodum procopius græcus qui eorum temporum ueram scripsit historiam affirmat.

De Arrio heresiarcha.

Arrius prodigiose moritur

NOn inusitata modo uerum ꝓdigiosa quoq; Arrii heresiarchæ turpis mors fuit: qui quo die in urbe Constantinopoli cum Alexandro catholicho episcopo disputandum erat: dum leuare uentrem uellet in sella familiari: cum fecibus omnia intestina effudit. Intestinorum enim uitæque quemadmodum ueræ erat etiam fidei inanis remansit.

De Anastasio secundo pontifice.

Similiter Anasta. Pont.

PAriter Anastasius secundus pontifex cum eadem heresi laboret Leuans uentrem ut arrius animam egit: Sed iam ad mortes quæ aliquo casu uim secum tulerunt transeamus.

De Ioanne uigesimo primo pontifice.

Io. xxi Viterby ruina cubiculi moritur.

IOannes uigesimus primus pontifex Viterbii ruina cubiculi cum in lecto iaceret oppressus paulo post interiit.

De Artauada armeno.

EO bello quo Totilas gothorū rex ac Iustiniani duces inter se decertabāt singulari ꝓlio Vallaris gothus & artauadas armenus ro. eques haud longe a Trebia amne in cisalpina gallia dimicauerūt: in quo uictor Artauadas nimis sinistro casu ipse quoq; interiit. Nā cum infesta lancea ab equo Vallarim gothum mortuum prostrasset: & Vallaris hasta calce humi infixo: cuspide aliquantisper a terra emineret: in eam Artauadas

tam grauiter offendit: ut eo uulnere post paucos dies a uita decederet: atq; ita contigit: ut qui mortuus humi iacebat: uiuentem hostem uictoremq; occidisse uideretur.

De Maugoto Mauberto equite gallo

CVm similiter singulari certamine apud urbem Meausesem in gallia Maugotus maubertus & Fochetus Doriacus: Iulio mense inter uehementes solis ardores depugnarent: & post primum impetum Fochetus aliquantisper quieturus secessisset: animaduertens Maugotum in equo nutare: brachium eius inuasit: atq; ad terram ipsum pertraxit: & cum neq; ad deditionem appellatus responderet: neq; aliter moueretur: detracta galea inuentus est mortuus. siue eius mortis calor nimius: siue liquefacto cerebro petitum cor causa extitit.

De Baptista Mirandulano

IDem Baptistæ Mirandulano ferrariæ contigit: cum inclusus circumsepto campo dimicaret. Nam cum hostem ingenti animo inuasisset: & is territus eum fugeret: statim in equo nutare Baptista coepit. Itaq; cum putaretur uulnus accepisse: exarmatus sine ullo uulnere: imo sine illatæ percussionis signo mortuus est inuentus: magna astantium admiratione, inter quos ego quoq; interfui in eorum numero: quibus iudicandi de perduellibus datũ onus fuerat

Aliquid accepit ni forte Gutta.

De Fasilla gotho pellagii portugallensis regis filio

NOn minus sinistri casus euentu contigisse putata est Fasillæ gothi mors: pellagii portugallensis regis filii. in uenatione enim ab urso fuit interemptus

Ab urso interemptus

De Astulfo Longobardorum rege

IN uenatione quoq; Legitur ab Apro interfectus esse Astulfus Longobardorum rex

Apro

De Folcho hierosolymarum rege

FOlcus gallus hierosolymarum rex ostendit uerum esse: uetus adagium eorum a quibus currens equus secum parens ferre sepulcrum dicitur. Nam cum in acri: id loci nomen est: leporem sectaretur prolapso equo collum effregit.

equo currenti

De Ioanne primo Castulonensi rege

IOannes quoq; Castulonensis rex equi casu detritus interiit

ex equo

De Philippo gallorum rege

PHilippus gallorum rex: puerulus Ludouici cognomento grossi filius: cũ a pr̃e regii nominis atq; honoris pceps factus eẽt: equi lapsu

lapsu equi

cum in parrhisiorũ urbe forte in porcum incidisset: magno patris dolore decessit.

De Federico primo imper. & Sfortia Attendulo militari duce.

EQuorum casu cum in Sicco essent: perierunt hi de quibus dictum est. At Federicus primus imperator: cum in Armenia in magno comitatu amnem uado traiceret: ruente ipsius equo solus demersus est. & si per errorem non nulli scripserint id eum natando egisse. Sfortia quoq; Attendulus neapolitanum regnum cum exercitu petens: in aterno amne dum armigero puero qui mergebatur opem ferre contendit: atq; in latus eius rei gratia nimium se inclinat: pondere suo secum traxit equum: & ita summersus nunquam fuit inuentus.

Similis casus accidit Marullo nostro qui cum Volaterras ad Raphaelem [illegible] meum instandi causa iuisset in reditu Vetulonam petens ac flumen Cecinam qui ea nocte creuerat satis imprudenter transire volens contradicentibus multis cum unus puer mergeretur illi presto auxilio fuit ac seruauit ipse uero summersus. Neglexerat enim sacris mane interesse: cum is dies solis esset quem dominicum dicimus non sine magna fratris mei Sanctissimi reprehensione

De Carolo nauariensi rege.

MAgis nouum sceuiusque etiam mortis genus illud fuit: quo Carolus nauariensis rex christi anno trecentesimo atq; octuagesimo sexto post mille interiit. Nam cum senio confectus neruorum quoq; dolore laboraret: medicis ita suadentibus assui toto corpori linteum aqua quæ aui quam continet flagrans liue ardens dicitur perfusum iussit. cum autem qui linteum consuerat candellæ igne abrumpere filum peracto opere uellet: & parum considerate linteum lumine contigisset: statim totum conceptu igne exarsit: neq; ante ferre opem quisquam potuit quam Carolus rex nimis propere sceuiente flamma combustus est. cum ad repentinas ignis uires accederet: quod pedes ac manus lintei inuolutione uinctus una tantum lingua moueri poterat.

[illegible] mors

De Carolo Sexto gallorum rege ac comitibus.

NOn minus quoq; infelix atq; incommoda eorum mors fuit: qui in parrhisiriorum urbe cum Carolo sexto gallorum rege personati: siluestrium uirorum: totum uilosi corpus formas sumpserant. Nã cum regis frater aurelianensis dux: qui in eos forte inciderat: familiariter agnoscere eos uellet: accensum funale personatis admouit: ut eos diligentius intueretur. itaq; cum flamma unius uelum quod tenui lino pice illitum erat corripuisset: & ignis ob picem repente sceuiret ab eo in alios qui prope erant flamma transiuit: atq; ex personatorum numero duobus tunc flamma oppressis: uix eo periculo, erripi rex potuit.

Omisisti dicere quod erant uincti [illegible] rationis ut non possent separari: aut quod [illegible] [illegible] exemplum [illegible] narrandum.

De septem turonensibus dormientibus

POst aduersa atq; insueta mortis genera de quibus est dictum: no/nullas alias addemus: miras profecto atq; a ueris magnisq; auctoribus acceptas: cum in turones urbem gallicam: ad Martinum illius urbis episcopum propinqui ipsius Clemens: primus: Theodorus: Gaudētius: Chiriacus: atq; Innocentius profecti essent: ut una cum eo uiuerent. Nā cum in monachali habitu diu cum eo mansissent: hi quinto ac uigesimo anno post Martini obitum Aicardo abbati morituros se prædixerunt. nec multo post nullo corporis langore affecti: cum missarum solemnia audissent: christiana communione refecti: ante abbatem ipsum genibus innixi animā egerunt. & quia nisi quod immobiles erant: & eis calor nullus inerat: reliquis in rebus uiuentibus persimiles uidebantur: dormientes appellati fuerunt. in turonibus ueluti qui sancti haberentur: magno honore sepulti: quorum nos sepulchra religiose conspeximus: sed mirum magis est quod sequitur.

De Vdone parthenopolitano archiepiscopo.

CHristi anno quadragesimo supra noningentos imperante ottone tertio in parthenopoli urbe germanica: quæ in Saxonibus est: & alio quoq; nomine Martinopolis dicta Saxonum lingua Mede/burgum appellatur. Episcopus olim fuit Vdo nomine uir libidinosus: & sa/crarum uirginum corruptor: qui prodigio ad eum gradum conscenderat: neq; signis: ac diuinis uocibus commonitus ab impudicicia sibi temperabat. Qua re uiri religiosi: qui in ea regione recte uiuendi studio tenebantur: de/um ut episcopum: aut corrigeret aut tolleret: rogare cogebantur. Itaq; cum noctu in cathedrali ecclesia quæ sub sancti Mauritii nomine in parthenopoli est: Federicus canonicus eiusmodi præcibus operam daret: non sine ingenti formidine uehementioris uenti afflatu omnia quæ in templo erant lumina extingui perspexit. nec multo post duos iuuenes uenire duo candela/bra accensis cereis ferentes: & Christum cum parente eius atque apostolis subsequi: a quibus cum essent uocati sancti homines: quorum corpora in eo templo quiescebant: uisus est inter eos Mauritius uenire. qui longa atque graui oratione Vdonem episcopum accusauit: quem haud multo post christus nudum afferri a duobus iussit: atq; damnauit. Is autem pugno ab ipsorum altero qui eū portarant: in mediis renibus grauiter ictus: christianam hostiam quam in communione pridie eius diei sumpserat reuomuit in calicem. qui altari impositus fuit. atque securi percusso Odone: rerum illarum omnium imago euanuit. Qua re uehementer perterritus Federi/cus cum ad altare accessisset: calicemque in eo esse cum christiana hostia

Mirū si uerū fuit

inſpexiſſet: & ſimul epiſcopum mortuum humi iacentem: alios religioſos uiros excitauit. qui ablatum inde epiſcopi corpus in agro ſepeliuerunt. cuius ſanguine cum reſperſum templi pauimentum eſſet: ſacerdotes ferrea crate cruorem cooperuerunt: quem nouis epiſcopis oſtendere moris habent: ut eo ſanguine a ſcelerate uiuendo deterreantur. Hæc autem quæ Federicus inſpexerat: confirmauit poſtea Brunus epiſcopi in diuinorum celebratione miniſter: non nullis enarratis: quæ ea ipſa nocte: qua hæc geſta fuerunt: iter in equo faciens uidit.

De Georgio plantagineto Clarentiæ duce.

Barhus

GEorgius clarentiæ dux: a fratre Eduardo quarto brithãnico rege damnatus: ut ſibi mortis genus eligeret: Cretici uini potu mergi atq; enecari uoluit. nam ſicut brithanico potore dignum erat: ut potando moreretur elegit. ſed ut hic cum baccho: qui ſequitur cum uenere mori uoluit.

De Giacheto geneua ſaluciano

uenus

POſcit exitus tam multorum inuſitatæ mortis generum: ut ei addamus Giachetum geneuam ſalucianum: qui cum in ſaluciano populo non paruæ exiſtimationis uir haberetur: iamq; ætas ingraueſceret: atq; ex uxore liberos procreaſſet: ueneris appetentior occulte per poſticum puellam adhibebat ſub eo pretextu: ut illius rebus quæ uſurpabantur tuendis operam daret. itaq; cum ſemel admiſſa puella diutius quam conſueuerat recipere ſe ad uxorem ac liberos tardaret: ſeriorq; hora uxorem ac liberos in ſuſpicionem adduceret: ne quid ei aduerſi contigiſſet: quia ſtrepitum nullum ubi ipſe eſſet euoluendorum librorum ut ei mos erat nõ exaudiebant: poſteaquam uocando pulſandoq; non profecerunt: effracto loci hoſtio cũ lumen intuliſſent: inuenerunt in puellæ complexu eum illius uentri eo modo quo uenus exercetur incombere. atq; utrumq; exanimem ſine ullo uiolentæ mortis ſigno eſſe. quæ res palam facit: æque ob nimiam quamuis nuda ſit uenerem: ac armis per multos ſæpe uitam agere.

De uiuendi nimia cupiditate Ca. xiii.

POſteaquam de morte dictũ eſt: haud incongruum uidetur: ut eos etiam attingamus: qui nimium mortem uerentes in appetenda longiore uita modum ſibi nullum fecerunt. nam & ſi uitæ prodigum hominem eſſe minime oportet: ita nimis quoque uitæ auarus eſſe non debet. perſæpe enim nimium uitam amando non euitatur mors: ſed differtur: atq; ita in uitam quæ morte deterior eſt: interdum homines

incidunt: Quod si infelicis uitæ spatium aliquantisper proferre contingit: in in famia atq; dedecore uita amittitur. pro una enim morte pluribus per hunc modum afficiuntur: quod moriente corpore fama quoq; eiusmodi homi/ num extinguitur.

De Asdrubale carthaginensi

NEmo turpius unquam uitam appetiit quam Asdrubal carthagi nensis. Nam cum defendenda carthagine Scipionem inde arcere nequiuisset: urbem ineuntibus romanis: cum omnibus suis in es culapii templum admodum munitum se recepit. neq; eorum memor quæ ipse nimis crudeliter in captiuos romanos gesserat: quibus paria sibi romá/ nos illaturos putare debebat: ut mortem prorogaret ultro Scipioni se dedidit: atq; ad eius pedes iacere non erubuit. cum uxor ipsum intuita uilem atq; ef feminatum uocans grauiter increparet: cui fortis animi exemplum ipse mor/ te sua præbere debebat. Maluit enim sordidi animi uir uinctus triumphan tis currum ante ire: & populo romano ludibrium futurus carnificis manu: quã gloriose in patria pugnans animam effundere.

De perpenna

TVrpiter perpenna quoq; uitam amauit in hispania Sertorio inte/ rempto: cum a sediciosо exercitu fugisset. Nam a pompeianis de/ præhensus cum inter arbusta lateret: timens ne tunc occideretur: ut aliquantisper uitam produceret: exclamauit ut se ad pompeium deduce/ rent. detecturum enim se omnia quæ ipsius hostes romæ molirentur dice/ bat. Animum profecto uilem atq; deiectum: uitæ pusillum momentum si/ bi amicorum proditione ac sanguine ueluti præcio uelle concedi: cuius tamen compos non fuit: prius interemptus: quam eum pompeius uideret.

De C. Caligula

QVi maior unquam mortis terror? aut quod uitæ sine ulla prorsus/ uirtute: maius desiderium quam in Caligula cæsare fuit? qui om/ nibus in rebus cum superbissimus esset: ad omnia fulgura pauens ueluti infans puluino caput tegebat: illicq; si quis plurimum se terreri osten disset: turpiter latebat

ad omnia fulgura expa uescebat quod fecit Augustus

De Au. Vitelio impera.

STomachum pene mouet uitelii uilitas & exaustus pudor. Nam cum superbia sceuitiaq; immensa in ottonem atq; sabinum Flaui/ um usus esset. non puduit cum palatium desereret: coco atque pi store comitatum profugere. Quin etiam cum oblata spe rediisset: tandẽ ab omnibus desertus nõ erubuit accepta in baltheo pũa pecũia in ianitoris cella

se abdere : forisq; alligato cane : culcitram foribus obdere : quod defensionis genus non insani modo hominis esse : uerum infantium quoq; simplicitatem superare uidebatur : adeo præ timore prudentiam ac communem sensum exuerat : Illic depræhensus & uix agnitus : posteaq̄ dissimulando diu Flauiorum antecursores elusit : q̄q̄ exploratum haberet se moriturum : quia Sabinum Vespasiani fratrem occiderat : tamen cum aliquot dies producere uitā cuperet : dixit habere se ea quæ Vespasiani uitam tangerent : quæ ipse detegere uellet. & id circo petere se ut in uinculis dum Vespasianus ueniret seruaretur : quod ab hoste assequi non potuit. En cæsareum animum atq; imperatoriam mentem : en uirum non dicam Bruti aut Catonis : sed ne Ottonis q̄dem hostis imitatorem dum tanto dedecore : atq; infamia : & quod grauius est in erumna quauis morte grauiore : pauculos dies uitam prorogare quærit.

De Messa Moabitarum rege.

ROmanis barbari regis exemplum annectemus. Id autem erit Messæ moabitarum regis. qui a Ioram Samariæ : & simul a Iosaphat iudæorum regibus obsessus : cum uideret ultra tueri se non posse : temptata prius in cassum per noctem fuga : præ nimio timore ut hostiū manus euaderet : nouo atq; crudeli commento usus est. Nam in urbis muris in ea parte quæ hostibus conspicua erat : diis suis maiorem natu filium imolauit : fretus eo sacrificio hostium manus se euasurum : quem ad modū a magis suis ei promissum fuerat : id quod etiam ei successit : soluta ab hostibus obsidione.

De Bione boristenide philosopho.

NOn minus quoq; mortis se pauore terreri Bion boristenides philosophus ostendit. qui cum disputando semper asseruisset deū nullum esse : atq; omnia casu regi : æger cum ita salutem speraret : carminibus fidem habuit : ac diis supplicauit : uotaq; suscepit : contra ea quæ ex sectæ suæ disciplina ipse prædicauerat.

De M. Anneo Lucano poeta.

NOuum his qui legendo multa uiderunt : minime uidebitur : philosophum aut poetam inuentum esse in quo promptior lingua q̄ manus esset : quem ad modum nuper de Bione uisum est : & nunc quoq; in Anneo Lucano ostendetur. qui cum sub Nerone cæsare compræhensus uelut pisonianæ coniurationis conscius : de qua audacter nimis locutus erat : ut tormenta adhiberi sensit : totus præ nimio uiuendi desiderio immutatus : Neroni incolumitatem pactus promisit magna se detecturum : atq; ut ei aliquid

diceret: quod credi posse uideretur: matrem suam Accillam quanq̃ innocentem accusauit. uerum pro tanto scelere: ut gratiam qua dignus erat acciperet: intra paucos dies inter alios coniuratos occisus fuit: uita ingenti scelere in paucos dies producta.

Nollem hoc carmen in Lucano:

Recentiora De Eugenio tyranno.

QVam turpiter Eugenius quoq; tyrannus proferre uitam desiderauit? cum Arbogastis ope: qui postea militaris dux eius fuit: Valẽtiniano secundo occiso: in gallia imperium occupasset? Nam ut in prœlio quo cum primo Theodosio decertauit: inclinare aciem suam cõspexit: ne tunc minus uili q̃ ante scelerato animo cognosceretur: minime Arbogastẽ imitatus: qui inclinante fortuna sibi ipsi mortem cõsciuit: ut paucas horas uitam prorogaret: uenia enim propter suam in Valentinianũ proditionẽ atq; sceuitiam indignum se norat: ad Theodosii pedes abiecta imperatoria ueste se prostrauit: a quo ut merebatur occisus: proditione infamis atque inhonorus turpiter periit. qui si paulo ante quem ad modũ olim Decius egerat: audacter prœlium iniisset: aut uincere: aut mori imperator poterat.

De Renaldo germano.

TVrpius proferre uitam optauit Renaldus germanus: qui quo tempore Gotifredus bolionns uirtutis eximiæ princeps: ad Syriacam expeditionem traiecit: partis earum copiarum dux creatus cũ in Asiã peruenisset: q̃q̃ Christo sanguinem suum uouisset: tamen apud Niceam a turcis nulla edita uirtute prœlio superatus: non modo pro Christo mori cũ aliis noluit: quorum mortis ignauus dux causa extiterat: uerum ipsius quoq; Christi scelerate fidem abnegauit.

Quam anxie custodiæ suæ inuigilarint quibus suspecta suorum fides erat Caput quartum decimum

ILlis qui nimio uitæ amore: etiam per turpitudinem eam proferre contenderunt: haud incongrue hi succedent: qui aliorum consuetudinem in custodienda uita transgressi sunt. Nam q̃q̃ utrisq; nimium uiuendi desiderium uideatur inesse: aliud tamen est: nulla decoris habita ratione: uoluisse uitam producere: aliud autem impensam adhibuisse curam: ne per insidias: aut aliam uim: uita ante fatalem horam erripere tur. Pauca igitur de his ac breuia subnectemus. quibus palam fiet eiusmodi hominibus in hac ultima uitæ cura agentibus: uitam calamitatem ac potius carcerem: non uitam dici debere: cum aut domesticorum: aut alienorum insidias scelere suo aut animi imbecilitate semper uereantur.

De Ariſtippo argiuo tyranno.

Riſtippus argiuorum tyrannus: ob nimiam ſuſpictionem cubiculũ ſuum mobilibus ſcalis cum puella amata conſcendebat: cataracta ferrea aperta: quam cubiculum ingreſſus demittebat: & ne falli poſſet: lecto cataractæ ſuper poſito incubabat. cũ in inferiore loco puellæ mater ſcalas amoueret: & mane poſtea reſtitueret: cogereturq; Ariſtippus pronus inde deſcendere: qui præ nimio timore in unius anus cuſtodia uitam ſuã poſuerat.

De Arthemone periphoreto.

Rthemonẽ cognomento periphoretũ: neſcio timidũ ne an inſanũ dicã. Is domi per duos ſeruos aſſidue ſupra caput clypeũ tenebat: & cũ in publicũ prodiret: operta lectica ferebatur. adeo non diligẽtis modo: ſed ſtultæ etiam curæ per timiditatem ſeruandæ uitæ plenus erat.

De Domitiano imper.

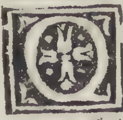
Omitianus nihilo minus q̃ hi de quibus dictum eſt timidus: cum mortis inſtare tempus putaret a mathematicis prædictũ: qđ tamẽ nulla diligentia deuitare potuit: eius porticus in qua deambulare ſolebat: phengitico marmore parietes incruſtauit: ut ei lapidis illius fulgore uelut in ſpeculo non minus eorum qui a tergo: q̃ qui a fronte ſe offerrent imagines eodem tempore repreſentarentur.

De Commodo imper.

Ommodus imperator timidiſſimus cum tonſori nulli fidem haberet: ſibi ipſe barbam comamq; candenti carbone adurrebat.

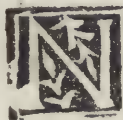
Recentiora De Carolo ſeptimo gallorum rege.

Vam omni caruit ratione cuſtodia: quam uitæ ſuæ adhibuit Carolus ſeptimus gallorum rex. cum a filio Ludouico qui delphini dignitatem obtinebat: uenenum ueritus: quia contumaciter cum eo uiueret: ſex dies continuos omni cibo abſtinuit. & cum poſtea medici: atque is religioſus uir cui ipſe chriſtiano more crimina ſua fatebatur: eum monuiſſent: ſi ita pergeret uitam animamq; ſimul amiſſurum: reficere ſe cibo nolẽs: cum extenuatis inedia uiribus demittere per fauces nihil poſſet: cibi abſtinentia: ut ei dictum fuerat: mortuus eſt. parum enim conſiderate cauendo: in id ipſum incidit: qđ timendo euitare ſe credebat.

Simulabat timorem ut infamiam vitarent qui barbã evellerent aut adurerent ut mollior esset. novi ego quosdam qui se pro viris gesserunt atque opera ediderunt catoniana sive [illegible] : et omnia [illegible] sunt in [illegible] pilis: nominibus [illegible] unus physicus: alius orator alius poeta: alius urbanum sermonẽ adhuc aliquid edere conabatur.

De Ludouico undecimo gallorum rege

On minus patre ipſo Carolo ſuſpictionis plenam Ludouicus filius uitam egit: cum apud Turones arcẽ inhabitaret: in quam uoluptatis gratia ſecedere reges ſolebant. Nam non ſatis ducens quadringentos militрs in armis ad palatii cuſtodiam ſemper habere uoluit ut in eo numero ducenti eſſent ſcocenſes: ex populis qui priſco nomine brithanni erant: minime ei parentibus: plus enim fidei in eis q̃ in gallis uiris repoſuit. præterea

imam fossæ partem: quã circunsepta arx erat: ferreis spiculis totam comple-uerat. Latera quoq; ipsius fossæ rastris ferreis acutissimis circumsepserat: quæ persæpe lima acui iubebat. magna enim cura neq; minore impensa anxie-tatem animi sui detegebat. cum tamẽ ea per quæ cauere sibi nitebatur: haud magni ad cauendum facienda essent.

De homine stulto [illegible] omnia credere

De iis qui effigie permultum sibi similes fuerunt. Ca. xv.

CAusas quibus psæpe homines diuersis regionibus orti: adeo sibi ipsis similes uidentur: ut si iisdem uestibus amicti inueniantur: discerni nequeant docere aut hominis non est: aut si in hominis mentem descendere potest: id in eo erit: q naturæ causas altius ac diligenter inuestigauerit. Itaq; cum præsentis operis professio ea sit: ut neq; quod dei est: impie sibi sumere uelit. & ab aliis in philosophiæ abditissimis recessibus latentia perquiri uelit: Nos historici tantum aggressi opus: non causas sed effectus rerum ostendisse contenti erimus.

De Surra proconsule.

SUrræ olim in Sicilia proconsuli piscator omni ex parte tam similis fuit: ut non oratione tantum: balbus enim erat: uerum in gestu quoq;: dum rideret non similis Surræ: sed Surra uideretur esse. effigiesq; ipsa adeo Surram ipsum repræsentaret: ut si uestium discrimen tolleretur: discerni inter se non possent.

De Cassio Sceuero: oratore.

CAssius sceuerus adeo mirmiloni undiq; similis fuit: ut ei pro crimine obiceretur.

De duobus pueris seruis.

CUm M. Antonio triũuiro Toranius mãgo duos pueros tanq̃ fratres uendidisset: qđ in omnibus simillimi erant: atq; sermo postea indicasset alterum in germania: in Asia autem alterum ortum eẽ Antoniusq; in eo fraudem sibi adhibitam quereretur: ac puerorum prætium reposceret: Toranius calido uir ingenio: ob id tanti se pueros uendidisse respondit: qđ cum tam diuersis inter se regionibus orti essent: magis mira similitudo fuerit: quæ minus gratiæ haberet: si inter fratres: id qđ uulgo natura haud tam raro impartitur: similitudo inuenta esset.

Recentiora De Francisco sfortia Mediolanensi duce.

INter recentioris æui homines inuenti sunt non nulli: inter se indiscretam pene similitudinem habere. Vidimus nos Francisco sfortiæ mediolanensi duci: cuius aspectu nihil gratius: nihil principe magno dignius erat: iuuenem in leui ipsius armatura uultu adeo similem: ut aulæ totius consensu ob eam similitudinem cognomento princeps appellare-

tur: Cum Franciscus ut pote omni in re humanissimus: non sine uoluptate in eo tanq̄ in speculo imaginem suā ac plerisq; in rebus gestus suos ac uocem agnosceret: & non nunq̄ contemplaretur.

De Sigismundo Malatesta ariminensi principe.

PAriter quoq; Sigismūdus Malatesta adeo effigie Marchesino mi mo persimilis fuit: ut cum Mediolanum peteret: a socero ipsius Frācisco sfortia Mediolanēsi duce Marchesinus: eius enim subpudebat: alio ablegaretur. nam aliq̄to dicacior Marchesinus ob similitudinē Sigismundum filium suum esse dicebat.

De iis qui obscuro orti loco per dolum claris se familiis inserere conati sunt. Ca. xvi.

De Smerde mago.

PEr sæpe inuenti sunt homines qui aut proter effigiem persimilem: aut alia fraude adiuti: alienis se familiis inferere: aut aliorum nomina inuadere ausi sunt. id inter cæteros Magus nomine Smerdes p̄ ter similitudinem Smerdem Cambisis assyriorum regis fratrem: quem is interfici iusserat: se finxit esse: atq; aduersus Cambisem regnum occupauit. & nisi fraus detecta esset: quia desectas habebat aures: id quod Ottanis filia palam fecit: dum cum eo decubans: caput pertractasset acquisitum fraude regnum quiete posedisset: Sed eum postea Darius fraude detecta cum regno uita etiam priuauit.

De Prompalo Syriæ rege qui se Alexandrum finxit esse.

SImile prompali extremæ sortis uiri principium atq; exitus: ut magi Smerdis fuit. Nam cum antiocheni a Demetrio Sotere Seleuci filio rebellassent: a Phtholomeo philomatre ægypti rege adiuti Prompalum antiochi epiphanis filium finxerunt esse. inditoq; Alexandri ballantis nomine ad regnum aduersus Demetrium Soterem errexerunt: iustius q̄ Demetrio regnum ei deberi asserentes. adeo autem propiciam Prompalus habuit fortunam: ut proter populorum in Demetrium odii magnitudinem rebellante reliqua syriæ parte: quem ad modum ante Antiocheni fecerant: is Demetrium proelio superatum interemerit. Cæterum prompalus postea nimiis fortunæ bonis corruptus: cum insolenter nimis atq; libidinose male partum: male administraret regnum: post aliquot annos a Demetrio Nicatore Soteris Demetrii filio quem ipse occiderat: Syria pulsus in Arabiā effugit: ubi interemptus fuit.

De quodam ægyptio qui se finxit Antiochi Soteris Syriæ regis filium.

HAud multo post simili fraude ægyptius iuuenis : mercatoris protarchi filius: cum se Alexandrum zebennam appellaret : Antiochi soteris syriæ regis adoptiuum filium:quem parthi in proelio occiderant: a phtholomeo phiscone ægypti rege aduersus patruum Demetrium Nicatorem syriæ regem adiutus :tam multis quas apposite fingebat lachrimis Antiochi corpus sepeliuit: adeoq; hac pietatis specie populorum gratiam sibi conciliauit : ut postea ad Demetrium Nicatorem superandum: & ad parandum totius Syriæ regnum : multum ei laborandum non fuerit. uerum postea uariante fortuna : regno depulsus est ab Antiocho Crispo siue ut non nulli aiunt Gripo. qui Demetrii Nicatoris filius fuit . nam cum antiochiæ auream iouis statuam furtim rapere uellet : quia re detecta populus arma coepit: inde mari aufugit . aduersaq; tempestate actus : cum in maritimos latrones incidisset : captus atq; hosti suo deditus: fraudis atq; ficti nominis in alieni regni occupatione acerbas moriendo pœnas luit

De Archelao qui se Mitridatis pontici regis filium finxit

ARchelaus mitridatis se filium fingens : gener atq; idem successor phtholomei ægypti regis factus : in Asia quoq; magnis urbibus potitus est . Cæterum tandem a Gabinio proelio superatus uitam ac simul male partum regnum amisit.

De Andrisco pseudo philippo macedoniæ rege.

ANdriscus abiectæ uir fortunæ : Demetrio syriæ rege subornante: phippi nomen usurpauit .nam persæ macedoniæ regis filium se finxit:atq; ab urbe roma profugisse se dicebat . quem tanto omnium consensu ac fauore macedones acceperunt.ut breui eum macedonici regni possessorem homines uiderint .

De duobus qui se Ariaratris Capadociæ regis filios fecerunt .

CVm Nicomedes bithiniæ rex uereretur:ne Mitridates si capadociam occupasset : id quod tunc agebat: arma quoq; in bithiniam extenderet sub hoc nomine:quod eam ariaratris filio in capadocia regnanti traditurus esset :iuuenem satis liberali facie præditum subornauit : ut tanquam Ariaratris filius romam proficisceretur ; atq; a po. ro. Capadociæ regnum peteret . ut autem res similior uero uideretur:cum eo uxorem Laodicem misit : quæ olim Ariaratris uxor fuerat: ut rem esse quem ad modum iuuenis dicebat testaretur . cæterum a senatu ambo tanquam falsæ rei auctores indicto silentio reiecti fuerunt .

De Iudeo quodam qui se Alexandrum finxit Herodis iudæorum regis filium

HAud meliorem exitum falsi commenti ac fraudis suæ iudæus quidam Sidonius tulit: qui se Alexandrum esse finxit Herodis Antippæ iudæorum regis filium: quem pater occidi iusserat. Affirmabat enim se a militibus quibus occidendi cura demandata fuerat: emissum fugiendi potestatem habuisse: atq; pro se alium haud dissimilem interfectũ. Itaq; & uultus similitudine & uerbis signisq; quibus utebatur a subornatoribus diligenter instructus: multis se uere alexandrum esse psuasit. Iudæorum igitur permultis eum prosequentibus: regio habitu ornatus romam uenit ut regni partem suam peteret. ubi cum Augustus cæsar prudentia sua fraudem: ut habebat: detexisset: occisi subornatores fuerunt: & ipse ad seruitutẽ in triremi remo alligatus.

De duobus qui se Neronem imper. finxerunt.

IMperante ottone magni motus in græcia atq; asia fuerunt: propter citharedum: qui se Neronem fingebat. Is cum uultu atque uoce ei persimilis esset: aiebat quo tempore romæ disseminatum fuit: Neronem sibi uim attulisse: alium pro eo fuisse mortuum. Quam ob rẽ cum seditiosis permultis eum prosequentibus: Syriam aut ægyptum petere contenderet: quo si peruenisset: minime dubium erat: quin oriens totus tumultuaret: aduersa tempestate ad Cinthum insulam inter cicladas delatus est. ubi cum ueluti uerus Nero in milites qui ab oriente ueniebant: imperio uteretur: impulit ut parerent: atq; Sisenna centurio a militibus desertus profugere ab insula cogeretur. Qua re audita cum Asia pene tota nutaret: missis ab ottone duabus triremibus nauis qua is falsus Nero ferebatur oppugnata est: atq; in eo prœlio is interemptus fuit. corpusq; eius Romam missum. Alius quoq; uigesimo anno post neronis mortem: cum se neronem fingeret: in oriente tantum nominis sibi atq; extimationis peperit: ut uix nisi post aliquod tempus a parthis populo ro. deditus foret reprimi posse uideretur.

De Getha qui se Scribonianum camerinum finxit

NEro quem admodum alios multos ita etiam Scribonianum senatorem occiderat: & tamen imperante uitelio inuentus est in Illirico seruus nomine Getha: qui nihilo feliciore fortuna quam hi de quibus est dictum: se Scribonianum fingeret: qui magna seditiosorum atq; seruorum coacta manu: omnia in Illirico turbabat: ubi olim Scribonianus in magna apud eos populos gratia fuerat. sed breui Getha ad uitelium perductus: atq; a primo patrono agnitus ut seruus ac fugitiuus mulctatus est.

De Ninphidio Sabino

De iis q obscuro orti loco p dolum claris se familiis inserere conati sunt

NInphidius Sabinus sub Galba prætorii præfectus: fortasse quia ad imperium aspirabat: se Calligulæ filium esse dixit. Matri enim meritricis notam inussit; ut se Cæsarum sanguini insereret: quanquam id longe a uero abesset.

De barbario philippo.

INusitatum profecto fraudis genus fuit: quo barbarius philippus seruus fugitiuus romæ aliquod tempus usus est: cum tanquam ciuis romanus præturam gereret. cuius præturæ administratione postea iure consulti uehementer laborarunt: dum de his quæ in prætura barbarius gesserat: rata ne esse deberent ageretur. quæ tamen rata iusserunt esse: ob fraudem haud a iure absonam: qua nimis multi comprehendebantur. Sed iam a priscis ad recentiora transeamus.

Recentiora de Chimuldio Antio

CHimuldius genere Antius his populis uicinus: qui sub sclauonorũ nõine Iustiniano imperãte regionẽ trans dãubiũ incolebãt: dum inter Antios sclauonesque bello contẽderetur a Sclauone captus quia corporis robori animi uigor respondebat: magnam audendo famam sibi comparauit. Hunc ut fortuna tulit: Antius a sclauone qui eum cœperat redemit: romani captiui hortatu: per hunc enim modum se quoq; liberatum iri sperabat. antio autem ostendit hunc Chimuldium: quia & uirtus & nominis similitudo fidem faciebat illum esse qui ad Danubium Iustiniano Imperante thraciam magnis rebus gestis rexerat: prælioq; cum sclauonibus edito interisse credebatur. qua de re rogatus hic Chimuldius cum eã negaret: romanus captiuus uafro uir ingenio ei cuius erat captiuus persuasit: hunc uerum esse illum Chimuldium sed prætimore affirmare rem non audere. Itaq; res palam facta est. & is partim quia terrebatur: nisi quod romanus dicebat affirmaret: partim quia euasurum se in maiorem fortunam putabat si is Chimuldius quem ferebãt putaretur esse: ipse quoq; aliorum opinionem sequutus: quod alii ferebant: dicere & affirmare cepit. Cum igitur iustinianus sclauonibus atq; antiis optionem fecisset: turrim urbem inhabitandi: quæ olim a Traiano condita: per id tempus continuis bellis populo exhausta ac deserta erat: de ea incolenda utraq; gens conuenit: si eis Chimuldius præficeretur. asserebant enim quem admodum thraciam olim uirtute defenderat: ita ipsos nunc quoq; defensurum. Missus ergo Chimuldius captiuus ab utraque gente ad iustinianum orator: cum in Narsetem eunuchum proficiscens incidisset: qui Chimuldium primum in prælio mortuum norat: diligenter ab eo excussus est: & quanquam latine loqueretur: & multa primi chimuldii signa daret: tamen is esse qui uere erat cognitus: uinctus est atq; ad imperatorem missus.

De Cotherino qui se Sulthani filium finxit.

Virginis partu ducẽtesimo ac quadragesimo tertio anno post mille: in Asia minore quidam fuit nobili inter turcas genere ortus: qui Cotherinus nuncupabatur. hic quorundam turcensium præfectorum opera: qui Baiotum Sulthanum inuisum habebant: cum in publico cum matre ex composito contendens: minis cum ea ageret: ut quo patre esset ortus declarare uellet: ipsaq; reluctaretur: arreptam capillis grauiter calcibus pugnisq; mulctauit. Itaq; cum filii uim ultra ferre se non posse ostenderet: palam affirmauit cotherinum baioti sulthani fratrem esse. Quam rem cum populi ingenti gaudio accepissent: ad eum circiter uiginti milium hominum manus conuenit. atq; urbs Iconium iam deditionem fecerat: cum inde profectus ut Candelaurum occuparet: ubi regii tesauri custodiebantur: per fraudem a quodam turcensi principe captus: una cum fratre suspendio uitam finiuit.

De Condeualto qui se Clotharii filium dicebat.

Vm similem fraudem in Burgundia Condeualtus astruere uellet: nequaquam feliciorem exitum nactus est. nam cum eius mater quæ corpus uulgauerat: Clotharii burgũdiæ regis filiũ diceret a clothario atq; Childerico eius fratre repulsus: ut declinaret dedecus: quod inde in eum resultauerat: hierosolimam in orientem profectus est. unde audita clotharii morte cum in burgundiam rediisset: eumq; populi excepissent commisso cum gonthrano uero clotharii filio graui prœlio: ab eo Condeualtus confestim superatus atq; occisus fuit.

De quodam qui se Aldephunsum aragonium regem finxit.

Ortuo in prœlio aduersus mauros in hispania Aldephunso rege: hispanus qui ei facie persimilis erat: se Aldephunsum esse finxit: ostendens proter acceptæ cladis dedecus ignoto habitu uelle orbẽ terrarum peragrare. quibus rebus apud multos: nam præter similem effigiem multis quoque aliis signis se uerum aldephunsum ostendere uidebatur: tantum profecit: ut magnus hominum numerus Aldephũsum esse eum putaret. Itaq; cum ob eam rem multi hominem sequerentur: ueritus Alphunsus qui in regno successerat: ne inde grauius sibi negotium oriretur: compræhendi eum: atq; suspendi iussit.

De quodã qui se Henricũ quintum imperatorẽ dixit esse.

Nno a dicto iam partu centesimo atq; trigesimo septimo supra mille: in germania apud urbem solum aureum: ab heremo profectus quidam se henricum quartum imperatorem esse palam affirmabat: qui antea mortuus erat. Quã ob rẽ cum multi ad eum transirent: inter germanos graues ortæ sunt contentiones: cum alii falsum henricum

uerum alii eſſe contenderent: ſed tandem aperta re ut erat: relegatus eſt: ut Clunii monaſterium monachus inhabitaret.

De alio qui ſe Balduinum Conſtantinopolitanum imper. falſo dixit.

ANno ducenteſimo ac uigeſimo quinto aut circiter poſt mille ab eodem ptu: iuxta urbem Andronopolim Balduinus primus conſtantinopolitanus impator flandriæ comes in ꝑlio a græcis interfectus: nuſq̄ repertus fuit: multiq; ob id eum adhuc uiuere dixerunt: inuentusque eſt: qui ſe eũ eſſe diceret: per belgicæ enim ptem: quæ flandria dicitur: in peregrini habitu uir quidam errabat: uerbis ſigniſq; permultis fide apud pleroſq; facta ut eũ Henricum eſſe crederent: ob eam rem ingens hominũ manus eũ ſequebatur: atq; aliquot iam urbes ad eũ defecerant. Sed cum Ludouicus gallorum rex diligentius inquirere rem illam uellet: is Ludouico ita requirente peronam uenit: ubi cum eum rex inſpexiſſet: obſtupuit: cum ex toto eius effigies Balduino ſimillima eſſet. neq; tamen hac ſimilitudine cõtentus: aliis quoq; modis de ipſa re certiora erruere uoluit. Itaq; cum meminiſſet Philippum regem patrem ſuum equeſtria ornamenta Balduino dediſſe: ab hoc petiit ut diem locumq; atq; modum declararet: quo equeſtri dignitate donatus fuerat: & ubi uxorem primo deſponſaſſet: quæ regi Philippo arcta affinitate coniuncta fuerat. Qua re is qui ſe Balduinum fingebat: cum ſe captum uideret: tempus ad reſpondendum ſumpſit: tandemq; detecta fraude qui princeps atq; imperator illuc uenerat: perona in peregrini atq; inopis uiri forma abiit a populis flandrenſibus deſertus: qđ cum his reſpondere neſciret: quæ Ludouicus rex popoſcerat: quæ illi ſi uerus erat Balduinus exploratiſſima eſſe debebant: ſatis palam fiebat: ipſum Balduinũ non eſſe: nec multo poſt herardi caſerchæ opa in caupona captus: ut dignus erat ſuſpẽſus fuit.

De Federico ubaldino de Carda nuncupato: qui ſe Guidonis montis feretri comitis filium finxit.

CVm Guido urbinatium comes grauiter ferret ſe legitimos non habere liberos: ut in principatu ex ſe ſucceſſorem inueniret ſtabiliretq;: concubinæ q̄ habebat: tanq̄ ex ſe ortum ſuppoſuit Berardini ubaldini Cardæ filium: quem poſtea Federicũ nominauit. Sed ei haud multo poſt ex uxore uerus natus eſt filius: cui Odoni antonio nomẽ indidit: eum ob ſceleſtam uitam cum urbinates interemiſſent: Federicus populis ita annitentibus ad principatum conſcendit: ut comitis Guidonis naturalis filius: longe fœlicius ei q̄ his de quibus eſt dictum fauente fortuna. Nam ut urbinates Odonis ſcelus in ſe irritauerat: ita proter uirtutis magnitudinem Federicum ueluti numen urbinates coluerunt. Sub eo quieta atq; æqua omnia: nõ minus q̄ romani ſub Numma aſſequuti.

De Quodam qui Ricardum secundum brithanniæ regem se finxit.

CVm Henricus quartus Ricardum secundum fratrem patruelem brithanniæ regem in uincula coniecisset ac regnũ occupasset: Salesberitanus comes ex Matre Ricardi frater: ut eum liberaret: aut saltem ulcisceretur: regia ueste sacerdotem adornauit: qui olim in Ricardi musicorum numero fuerat: atq; ei in omnibus persimilis erat. Ricardum igitur in insula effugisse e carcere disseminauit. Ad eam famam cum multi cõuenissent suppositi tiumq; regem sequerentur: Henricus ualido exercitu cum eis conserta manu in fugam omnes conuertit. atq; occidit inter quos haud lõge post uerus quoq; Ricardus fuit.

De quodam Oxonensi brithanno. qui se finxit Georgii Clarentiæ ducis filium.

AEtate nostra in brithannia regnante Henrico septimo: cum is in carcere Eduardum Clarentiæ ducis filium asseruaret: Georgius autẽ q̃ Eduardi atq; Ricardi frater fuerat: quorum uterq; in brithãnia regnauerat: brithannus quidã sacerdos finxit Eduardum qui in carcere erat: Henrici manus effugisse. & pro eo adolescentem oxonensem organistæ filium: qui ei simillimus erat ostendebat. Hunc in hirlandam deductum eius insulæ populi regem appellarunt: quibus subnixus accedente præterea brithannorum exulum ope: satis magna manu in brithãniam traiecit. ubi ab Henrico statim proelio superatus ac captus: cum ab eo populo ostenderetur una cum uero Eduardo fraus illa prorsus detecta fuit. Henricusque hunc falsum Eduardum ãno quadringentesimo octuagesimo septimo post mille culinæ seruitio relegauit.

De alio qui se Ricardum orcadum ducem Eduardi quarti brithannorum regis filium simulauit esse.

POst hunc falsum Eduardum iterum anno quadringentesimo septimo post mille a uirginis partu: in brithanniam Scotorum ope quidam descendit. qui se Ricardum orcadum ducem nominabat Eduardi quarti filium: atq; ad se regnum spectare asserebat. fingens cum patruus eius Ricardus ut regnum ipsi ac fratri adimeret occidi ambos iussisset: militẽ eum: cui cædes demãdata fuerat: occiso primo eius fratre precibus flecti se passum: alium pro se occidisse: atq; ipsum liberasse. Cum autẽ Eduardi effigies uerbis addita: Eduardo enim uero simillimus erat: multos impulisset: ut q̃ is dicebat: uera esse crederẽt: a Carolo octauo gallorum rege q̃situs: q̃d eo tpe Henrico brithãnico regi hostis erat: in parrhisiorum urbẽ cum honesto comitatu uenit. ubi posteaq̃ accepit ab Hẽrico cum gallis initã esse pa

cem ueritus ne tanquam initæ pacis pignus Henrico traderetur: in flandram profugit. illicq; a philippo burgūdiæ archiduce cui Maximilianus imperator pater erat: tanquam propinquitate coniunctus in honore habebatur. sed tertio anno post in:obata huius fraudis commenta proelio ab Henrico rege brithannico cum in brithanniam traiecisset superatus ac captus palam fecit se tornacensis tonsoris filium nomine Petrachinum uerbecchum esse: atque ad urbem Lontham cum idem affirmantes eius parētes uenissent: ab Henrico liberatus alimenta quoq; quibus uiueret accepit. Sed cum postea iterum res nouas moliri depræhensus esset: in medio urbis Lonthæ foro capite mulctatus est. Cæterum q̄q̄ in eius modi materia permulta insignia Italorum exempla nobis occurrant: ut posteritatis nostræ rationem habeamus: ne ali qui hoc nostro scribendi genere: quod in communem utilitatem solum susc epimus: læsos se esse putarent: in eam sceuiant: hic scribendi finem faciemus.

De dictis factisq; memorabilibus: a rerum humanarum primordio usq; in p̄sens tempus: illis exceptis quæ luculenter Max. Valerius edidit: opus a Baptista Fulgoso uernacula lingua conscriptum: & a Camillo Gilino latinum factum: in quo satis discerni non queat: sit ne uel proter uarietatem uoluptas maior: uel in uita proter exemplorum magnitudinem in euitādo imitandoq; mortalibus proposita utilitas expressor: Iacobus Ferrarius Mediolani. x. Kl'. iulias a redemptione christiana anno. M. D. VIIII. impressit. Regnante Ludouico xii. gallorum rege: quo tempore accisis Venetorū rebus: quod Addua: Pado: Mincio: Benacoq; atq; alpibus continetur: ab eis de Vicecomitum Sfortianorumq; principū manu dolo magis q̄ uirtute longo tempore extortum: ipse uno magnoq; proelio Mediolanensi ducatui restituit. qui huic impressioni priuilegium: ne intra decennium in ipsius finibus imprimi possit: aut aliunde inferri impressum sub graui poena cōcessit.

Gratię tn̄ habendę Ludouico Sfortia et Iulio ij° Pont. Max. [illegible] tamen uictoria uti nesciuit prout nullo unq̄ tempore uti sciuerant

MARIJ MAFEI
VOLATERRANI

